

Wyznania religijne w Polsce w latach 2019–2021

Religious denominations in Poland 2019–2021

Wyznania religijne w Polsce w latach 2019–2021

Religious denominations in Poland 2019–2021

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa Warsaw 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych
Statistics Poland, Social Surveys Department

Zespół autorski

Editorial team

Główny Urząd Statystyczny

Statistics Poland

Paweł Ciecieląg, Arkadiusz Góralczyk, Grzegorz Gudaszewski

Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie (AGH)

AGH University of Science and Technology

Zbigniew Pasek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Danuta Niwińska, Robert Chmielewski, Beata Lipińska

ISBN 978-83-67087-17-9

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, Al. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel. (22) 608 32 10, 608 38 10

Zam. 248/2022

Przedmowa

Zadaniem statystyki publicznej jest systematyczne dostarczanie rzetelnych i obiektywnych informacji, które pozwalają opisywać i diagnozować sytuację społeczno-ekonomiczną kraju w całej jej złożoności i bogactwie. Ważnym elementem życia społecznego jest obszar związany z życiem religijnym. Bez danych na temat struktury wyznaniowej oraz działalności Kościołów i związków wyznaniowych obraz rzeczywistości społecznej w Polsce byłby niepełny. Wszak można założyć, że Kościoły i związki wyznaniowe obecnie, jak i w przeszłości, współkształtują w dużej mierze wartości i normy społeczne.

Badania z zakresu struktury wyznaniowej Polski prowadzone są przez Główny Urząd Statystyczny od ponad 30 lat, a publikacja którą Państwu przekazujemy, to już X edycja cyklicznego opracowania poświęconego tematyce Kościołów i związków wyznaniowych. Znajdą w niej Państwo aktualnie dostępne informacje o wyznaniach występujących w Polsce, które obejmują m.in. syntetycznie opracowane charakterystyki dotyczące ich historii, doktryn teologicznych (podstawowych prawd wiary), struktury instytucjonalnej terytorialnej oraz obszarów działalności. Istotnym elementem opracowania są prezentowane dane statystyczne dotyczące liczby wiernych, duchownych, zawieranych małżeństw wyznaniowych, chrztów itp.

Aby zapewnić lepsze zrozumienie i właściwą interpretację prezentowanych danych, w publikacji omówione zostały także aspekty metodologiczne badań nad wyznaniem religijnym. Chcemy przy tym zwrócić uwagę, że na potrzeby niniejszej publikacji zmodyfikowano i rozszerzono stosowaną wcześniej przez GUS klasyfikację wyznań. W oparciu o uaktualnioną wiedzę dokonano przeglądu działających w Polsce Kościołów i związków wyznaniowych weryfikując dotychczasowe przyporządkowanie do odpowiedniej kategorii (nurtu, tradycji). Zachowano przy tym główne założenia poprzedniej klasyfikacji. Istotnej kwestii klasyfikacji wyznań poświęcony jest rozdział 3 opracowania.

W rozdziale 2 niniejszego wydania „Wyznań religijnych w Polsce”, znajdą Państwo wyjaśnienia na temat wybranych, najważniejszych zasad i konwencji, zgodnie z którymi Kościoły i związki wyznaniowe przyjmowały określone nazwy.

W nawiązaniu do 30-lecia ustanowienia nowej organizacji diecezji i prowincji kościelnych Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce przygotowano rozdział dotyczący struktury administracyjnej Kościoła rzymskokatolickiego w naszym kraju.

Należy też podkreślić, że w listopadzie 2020 roku nastąpiła zmiana struktury administracyjnej Kościoła grekokatolickiego (obrzędki bizantyjsko-ukraińskiego Kościoła katolickiego) w Polsce. Dotychczasowa obowiązywała od 1996 roku, w ramach której funkcjonowały dwie eparchie (diecezje) – przemysko-warszawska i wrocławsko-gdańska. W wyniku zmian organizacji Kościoła grekokatolickiego w 2020 roku, powstała trzecia eparchia – olsztyńsko-gdańska, przy jednoczesnej zmianie nazwy eparchii wrocławsko-gdańskiej na wrocławsko-koszalińską.

Publikacja została przygotowana w Departamencie Badań Społecznych przez Wydział Badań i Analiz Jakości Życia, Kapitału Społecznego, Kościołów i Związków Wyznaniowych, który w trosce o możliwie jak najwyższą jakość prezentowanych w publikacji informacji zaprosił do współpracy – prof. dr. hab. Zbigniewa Paska – kulturoznawcę i religioznawcę z Wydziału Humanistycznego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Składamy gorące podziękowania respondentom – przedstawicielom Kościołów i związków wyznaniowych uczestniczącym w badaniu. Bez ich zaangażowania i woli współpracy, powstanie niniejszej publikacji byłoby niemożliwe. Serdeczne podziękowania kierujemy także do Pana prof. Zbigniewa Paska za jego duży wkład merytoryczny w przygotowanie tego opracowania.

Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja okaże się ważnym źródłem wiedzy o różnicowaniu wyznaniowym współczesnej Polski. Życzymy Państwu interesującej lektury.

Dyrektor
Departamentu Badań Społecznych

dr Piotr Łyson

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, grudzień 2022 r.

Preface

The task of official statistics is to systematically provide reliable and objective information that makes it possible to describe and diagnose the socio-economic situation of the country in all its complexity and richness. An important element of social life is the area related to religious life. Without data on the religious structure as well as activities of churches and religious associations, the picture of social reality in Poland would be incomplete. After all, it can be assumed that churches and religious associations now, as in the past, largely co-shape social values and norms.

Surveys on the religious structure of Poland has been conducted by the Statistics Poland for more than 30 years, and the publication we are presenting to you is the 10th edition of a cyclical study devoted to the topic of churches and religious associations. In the publication, you will find the currently available information on churches and denominations in Poland, which includes, inter alia, synthetic characteristics of their history, theological doctrines (basic truths of faith), institutional and territorial structure as well as areas of activity. An important element of this study is the statistical data concerning the number of adherents, clergy, religious marriages, baptisms, etc.

To ensure a better understanding and proper interpretation of the presented data, the publication also discusses methodological aspects of surveys on religious denominations. We would also like to note that, for the purposes of this publication, the classification of denominations previously used by the Statistics Poland has been modified and extended. Based on the updated knowledge, a review of churches and religious associations operating in Poland was made, verifying the previous assignments by placing them in the appropriate category (religious movement, tradition). The main assumptions of the previous classification were retained. Chapter 3 of this study is devoted to the important issue of the classification of denominations.

In Chapter 2 of this edition of "Religious denominations in Poland", you will find explanations on selected, most important principles and conventions, according to which churches and religious associations adopted specific names.

In reference to the 30th anniversary of the establishment of the new organisation of dioceses and ecclesiastical provinces of the Roman Catholic Church in Poland, Chapter 6 concerning the administrative structure of the Roman Catholic Church in our country has been prepared.

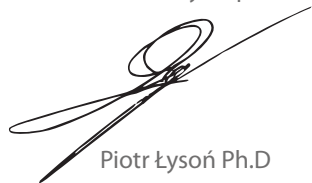
It should also be emphasized that in November 2020 there was a change in the administrative structure of the Greek Catholic Church in Poland (The Catholic Church byzantine-ukrainian rite). The previous one had been in force since 1996, within which there were two eparchies (dioceses) – Przemyśl-Warszawa and Wrocław-Gdańsk. As a consequence of the changes in the organisation of the Greek Catholic Church in 2020, a third eparchy – Olsztyn-Gdańsk – was created, with the simultaneous change of the name of the Wrocław-Gdańsk eparchy to Wrocław-Koszalin eparchy.

The publication was prepared by the Section for Surveys and Analysis of the Quality of Life, Social Capital, Churches and Religious Associations at the Social Surveys Department, which, with the concern to obtain the highest possible quality of the information presented in the publication, invited to cooperation Prof. Zbigniew Pasek – a cultural and religious studies expert from the Faculty of Humanities at the AGH University of Science and Technology in Kraków.

We would like to express our sincere thanks to the respondents - representatives of churches and religious associations participating in the survey. Without their involvement and willingness to cooperate, this publication would have been impossible. We would also like to sincerely thank Prof. Zbigniew Pasek for his substantive contribution to the preparation of this study.

We hope that this publication will prove to be an important source of knowledge on religious diversity in contemporary Poland. We wish you interesting reading.

Director
of Social Survey Department

Piotr Łysoń Ph.D

President
of Statistics Poland

Dominik Rozkrut Ph.D

Warsaw, December 2022

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	9
List of tables	9
Spis wykresów	11
List of charts	11
Spis map	17
List of maps	17
Spis schematów	18
List of scheme	18
Objaśnienia znaków umownych	19
Symbols	19
Rozdział 1. Wybrane aspekty metodologii statystycznych badań nad wyznaniem religijnym w Polsce – P. Ciecieląg, G. Gudaszewski	21
Chapter 1. Selected aspects of the methodology of statistical research on religious denominations in Poland	21
1.1. Źródła danych o wyznaniach religijnych w Polsce	22
1.1. Sources of data on religious denominations in Poland	22
1.2. Dane na temat rejestracji wyznań	23
1.2. Data on registration of religions	23
1.3. Klasyfikacja wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań	26
1.3. Classification of religions by type of religion, religious current and group of denominations	26
Rozdział 2. Nazwy polskich Kościołów i związków wyznaniowych w perspektywie nauk o kulturze i religii – Z. Pasek	31
Chapter 2. Names of Polish Churches and denominational associations in the perspective of cultural and religious sciences	31
Bibliografia	39
Bibliography	39
Rozdział 3. Polskie Kościoły i związki wyznaniowe w układzie tradycji religijnych	41
Chapter 3. Polish Churches and religious associations in the arrangement of religious traditions	41
Rozdział 4. Charakterystyka wyznań religijnych w Polsce	51
Chapter 4. Religious denominations in Poland	51
4.1. Sposób prezentacji danych	51
4.1. The method of data presentation	51
4.2. Indeksy wyznań religijnych w Polsce	53
4.2. Indexes of Religious Denominations in Poland	53
Porządek alfabetyczny	53
Alphabetical order	53
Porządek demograficzny	58
Demographic order	58
4.3. Chrześcijaństwo	63
4.3. Christianity	63
4.3.1. Wyznania katolickie	66
4.3.1. Catholic Denominations	66
Kościół katolicki	67
Catholic Church	67
Kościół rzymskokatolicki	68
Roman Catholic Church	68

Kościół grekokatolicki	74
The Greek Catholic Church	74
Kościół neounicki	78
The Neounice Church	78
Kościół ormiańskokatolicki	79
Armenian Catholic Church	79
Starokatolicyzm	81
Old Catholicism	81
4.3.2. Chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne)	96
4.3.2. Eastern Christianity (orthodox)	96
Prawosławie	98
Orthodox	98
Chrześcijańskie kościoły orientalne	106
Christian Oriental Churches	106
4.3.3. Kościoły protestanckie i tradycji protestanckiej	107
4.3.3. Protestant churches and protestant tradition	107
4.3.4. Badacze Pisma Świętego	215
4.3.4. Bible Students	215
4.3.5. Inne wyznania chrześcijańskie	225
4.3.5. Other christian denominations	225
4.4. Islam	239
4.4. Islam	239
4.4.1. Sunnici	241
4.4.1. Sunni	241
4.4.2. Szyici	244
4.4.2. Shiites	244
4.4.3. Inne islamskie	248
4.4.3. Other islamic	248
4.5. Judaizm	249
4.5. Judaizm	249
4.5.1. Judaizm ortodoksyjny	249
4.5.1. Orthodox Judaism	249
4.5.2. Judaizm reformowany	252
4.5.2. Reform Judaism	252
4.6. Buddyzm	253
4.6. Buddhism	253
4.6.1. Koreański	254
4.6.1. Korean	254
4.6.2. Japoński	256
4.6.2. Japanese	256
4.6.3. Tybetański	261
4.6.3. Tibetan	261
4.6.4. Chiński	270
4.6.4. Chinese	270
4.6.5. Wietnamski	270
4.6.5. Vietnamese	270
4.7. Hinduizm	271
4.7. Hinduism	271
4.8. Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo	282
4.8. Paganism (native faith) and neopaganism	282
4.9. Inne religie	288
4.9. Other religions	288
4.9.1. Karaimizm	288
4.9.1. Karaimism	288

4.9.2. Bahaizm	289
4.9.2. Bahaism	289
4.9.3. Taoizm	291
4.9.3. Taoism	291
4.9.4. Sikhizm	291
4.9.4. Sikhism	291
4.10. Nowe ruchy religijne	292
4.10. New religious movements	292
4.11. Wyznania niesklasyfikowane	302
4.11. Unclassified religions	302
4.12. Słownik stosowanych pojęć	304
4.12. Glossary of the terms used	304
Rozdział 5. Wybrane dane statystyczne z zakresu wyznań religijnych w Statystyce Publicznej – P. Cicielağ	311
Chapter 5. Selected data on statistics of religious denominations in Public Statistics	311
5.1. Struktura wyznaniowa w Polsce w oparciu o dane NSP 2011, badania spójności społecznej 2015 i 2018 oraz Ankiety Wyznaniowej AW-01	311
5.1. Religious structure in Poland based on data from the National Census 2011 and social cohesion surveys 2015 and 2018 and the AW-01 Denominational Questionnaire	311
5.2. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi	317
5.2. Religious marriages having legal effects in civil law	317
5.3. Szkoły i przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe	324
5.3. Schools and nursery schools run by religious organizations	324
5.4. Przypadki dyskryminacji ze względu wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła	345
5.4. Cases of discrimination based on faith or membership of a church	345
Rozdział 6. Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce – 30 lat po reformie – P. Cicielağ	347
Chapter 6. Administrative structure of the Catholic Church in Poland – 30 years after the reform	347

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.1. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania	24
Table 1.1. Churches and religious associations, which existence was noted in (the Statistics Poland) by year recognition	24
Tablica 1.2. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania	25
Table 1.2. Churches and religious associations, which existence was noted in (the Statistics Poland) by year recognition	25
Tablica 1.3. Grupy wyznań	27
Table 1.3. Groups of religions	27
Tablica 1.4. Symbole identyfikacyjne według nowej kategoryzacji wyznań. NSP	28
Table 1.4. The identification symbols by new categorization of confessions. The National Census	28
Tablica 1.5. Symbole identyfikacyjne wg zmodyfikowanej kategoryzacji wyznań	29
Table 1.5. The identification symbols by categorization of confessions	29
Tablica 1.6. Liczba wszystkich wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań	30
Table 1.6. Number of all denominations by type of religion, religious current and group of denominations	30
Tablica 4.1. Liczba chrześcijan w poszczególnych regionach Świata w 2010 r.	64
Table 4.1. Christian population by region of the World in 2010	64
Tablica 5.1. Ludność Polski według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2011 r. NSP 2011	312
Table 5.1. Population of Poland by declared religion in 2011. The National Census 2011	312
Tablica 5.2. Ludność Polski według kategorii wyznań – rodzajów i nurtów religii w 2011 r. NSP 2011	313
Table 5.2. Population of Poland by categories of religions – types and currents of religions in 2011. The National Census 2011	313
Tablica 5.3. Przynależność do wyznania religijnego w % osób wieku 16 lat i więcej	315
Table 5.3. Membership of a religious denomination in % of people aged 16 and over	315
Tablica 5.4. Liczba członków wszystkich istniejących wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań	316
Table 5.4. Number of all denominations by type of religion, religious currents and group of denominations	316
Tablica 5.5. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe	318
Table 5.5. Civil and religious marriages	318
Tablica 5.6. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi	321
Table 5.6. Religious marriages having legal effects in civil law	321
Tablica 5.7. Przedszkola z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	325
Table 5.7. Nursery schools, pre-primary sections of primary schools with a separation of nursery schools, which are run by religious organization	325
Tablica 5.8. Dzieci w przedszkolach z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	326
Table 5.8. Children in nursery schools, pre-primary sections of primary schools with a separation of nursery schools, which are run by religious organisations	326
Tablica 5.9. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	328
Table 5.9. Primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	328
Tablica 5.10. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	329
Table 5.10. Pupils in primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisation	329

Tablica 5.11. Gimnazja dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	331
Table 5.11. Lower secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	331
Tablica 5.12. Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	332
Table 5.12. Pupils in a lower secondary schools for children and youth with a separation of schools which are run by religious organisations	332
Tablica 5.13. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	333
Table 5.13. General secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	333
Tablica 5.14. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	335
Table 5.14. Pupils in general secondary schools for children, youth with a separation of schools which are run by religious organisations	335
Tablica 5.15. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	336
Table 5.15. Special job-training schools for children and youth with a separation of schools , which are run by religious organisations	336
Tablica 5.16. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	337
Table 5.16. Pupils in special job-training schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	337
Tablica 5.17. Branżowe szkoły I stopnia i technika dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	338
Table 5.17. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	338
Tablica 5.18. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	341
Table 5.18. Pupils in stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children, youth with a separation of schools which are run by religious organisations.....	341
Tablica 5.19. Szkoły policealne dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	342
Table 5.19. Post-secondary schools for youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	342
Tablica 5.20. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	344
Table 5.20. Pupils in post-secondary schools for youth with a separation of schools which are run by religious organisations	344
Tablica 5.21. Zgłoszone do kościoła/związku wyznaniowego przypadki dyskryminacji członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła w latach 2013–2021	346
Table 5.21. The cases of discrimination of community members on their faith or church affiliation reported to church/religious association in 2013–2021	346
Tablica 6.1. Podstawowe dane o diecezjach Kościoła katolickiego w Polsce w 2021 r.	351
Table 6.1. Basic data on dioceses of the Catholic Church in Poland in 2021	351
Tablica 6.2. Liczba parafii (diecezjalne i zakonne) w diecezjach Kościoła katolickiego w latach 1986–2021	356
Table 6.2. Number of parishes (diocesan and religious) in dioceses of the Catholic Church in 1986–2021	356
Tablica 6.3. Liczba księży diecezjalnych w diecezjach Kościoła katolickiego w latach 1987–2021	357
Table 6.3. Number of diocesan priests in the dioceses of the Catholic Church in 1987–2021	357
Tablica 6.4. Odsetek katolików (ochrzczonych) w stosunku do ludności Polski w latach 1982–2021	360
Table 6.4. Percentage of Catholics (baptized) in relation to the population of Poland in 1982–2021	360
Tablica 6.5. Odsetek katolików (ochrzczonych) w stosunku do ludności diecezji	361
Table 6.5. Percentage of Catholics (baptized) in relation to the population of the diocese	361

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.1. Odsetek Kościołów i związków wyznaniowych według roku uznania/zarejestrowania	24
Chart 1.1. Percentage of churches and religious associations by year of recognition/registration	24
Wykres 4.1. Wskaźniki dominantes i communicantes dla Polski (w % ogółu zobowiązanych)	71
Chart 4.1. Dominantes and communicantes indicators for Poland (in % of total obligated)	71
Wykres 4.2. Chrzty, śluby i I komunie udzielone w Greckokatolickim	76
Chart 4.2. Baptisms, communion and marriages contracted in the Greek Catholic Church	76
Wykres 4.3. Wierni Kościoła Neounickiego	79
Chart 4.3. Adherents of the Neunice Church	79
Wykres 4.4. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Starokatolickiego Mariawitów	83
Chart 4.4. Adherents, clergy and parishes of the Mariavite Old Catholic Church	83
Wykres 4.5. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Starokatolickim Mariawitów	83
Chart 4.5. Baptisms and marriages contracted in the Mariavite Old Catholic Church	83
Wykres 4.6. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Polskokatolickiego	86
Chart 4.6. Adherents, clergy and parishes of the Polish Catholic Church	86
Wykres 4.7. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Polskokatolickim	86
Chart 4.7. Baptisms and marriages contracted in the Polish-Catholic Church	86
Wykres 4.8. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Katolickiego Mariawitów	89
Chart 4.8. . Adherent, clergy and parishes of the Mariavite Catholic Church	89
Wykres 4.9. Wierni, duchowni i parafie Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w RP	91
Chart 4.9. Adherents, clergy and parishes of the Polish National Catholic Church	91
Wykres 4.10. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Narodowym Katolickim Kościele w RP	91
Chart 4.10. Baptisms and marriages contracted in the Polish National Catholic Church	91
Wykres 4.11. Liczba wiernych unijnych wschodnich Kościołów katolickich w 2017 r.	97
Chart 4.11. Number of adherents (faithful) of Union Eastern Catholic Churches in 2017	97
Wykres 4.12. Wierni i duchowni Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego	100
Chart 4.12. Adherents and clergy of the Polish Autocephalous Orthodox Church	100
Wykres 4.13. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym	101
Chart 4.13. Baptisms and marriages contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church	101
Wykres 4.14. Wierni i nastawnicy Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego	105
Chart 4.14. Adherents and adjusters of the Eastern Old Belief Church	105
Wykres 4.15. Wierni Staroprawosławnej Cerkwi Staroobrzędowców	106
Chart 4.15. Adherents (Faithful) of the Old Orthodox Old Believers Church	106
Wykres 4.16. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP	111
Chart 4.16. Adherents and clergy of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland	111
Wykres 4.17. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w RP	111
Chart 4.17. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland	111
Wykres 4.18. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP	115
Chart 4.18. Adherents and clergy of the Evangelical-Reformed Church	115
Wykres 4.19. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w RP	115
Chart 4.19. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical-Reformed Church	115
Wykres 4.20. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w RP	117
Chart 4.20. Adherents and clergy of the United Methodist Church in the Republic of Poland	117
Wykres 4.21. Członkowie, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcjan Baptystów w RP	120
Chart 4.21. Members, clergy, churches and institutions of the Baptism Union of Poland	120

Wykres 4.22. Chrztu udzielone w Kościele Chrześcijan Batystów w RP	121
Chart 4.22. Baptisms given in the Baptist Union of Poland	121
Wykres 4.23. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP	124
Chart 4.23. Adherents, clergy and communities of the Seventh-day Adventist Church in the Republic of Poland	124
Wykres 4.24. Chrztu i śluby udzielone w Kościele Adwentystów Dnia Siódmego w RP	125
Chart 4.24. Baptisms and marriages contracted in the Seventh-day Adventist Church in the Republic of Poland	125
Wykres 4.25. Wierni i duchowni Adwentystów Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny	128
Chart 4.25. Adherents and clergy of the Seventh Day Adventist Reform Movement	128
Wykres 4.26. Wierni, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijan Dnia Sobotniego	130
Chart 4.26. Adherents, clergy, communities and centres of the Christian Church of Saturday Day	130
Wykres 4.27. Chrztu udzielone w Kościele Chrześcijan Dnia Sobotniego	130
Chart 4.27. Baptisms in the Christian Church of Saturday Day	130
Wykres 4.28. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Bożego w Chrystusie	133
Chart 4.28. Adherents, clergy and communities of the Church of God in Christ	133
Wykres 4.29. Chrztu udzielone w Kościele Bożym w Chrystusie	133
Chart 4.29. Baptisms in the Church of God in Christ	133
Wykres 4.30. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej	135
Chart 4.30. Adherents, clergy and communities of the Christian Church of Evangelical Faith	135
Wykres 4.31. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Zielonościwkowego	137
Chart 4.31. Adherents, clergy and communities of the Pentecostal Church of Poland	137
Wykres 4.32. Chrztu i śluby udzielone w Kościele Zielonościwkowym	138
Chart 4.32. Baptisms and marriages contracted in the Pentecostal Church of Poland	138
Wykres 4.33. Wierni i duchowni Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościwkowej	142
Chart 4.33. Adherents, clergy of the Evangelical Pentecostal Community	142
Wykres 4.34. Chrztu i śluby udzielone w Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościwkowej	142
Chart 4.34. Baptisms and marriage contracted in the Evangelical Pentecostal Community	142
Wykres 4.35. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrystusowego w RP	144
Chart 4.35. Adherents, clergy and communities of the Christ Churches in the Republic of Poland	144
Wykres 4.36. Chrztu i śluby udzielone w Kościele Chrystusowym w RP	145
Chart 4.36. Baptisms and marriages contracted in the Christ Churches in the Republic of Poland	145
Wykres 4.37. Wyznawcy, duchowni i świątynie Ewangelicznego Związku Braterskiego	147
Chart 4.37. Adherents, clergy and temples of the the Evangelical Brotherhod Church	147
Wykres 4.38. Chrztu udzielone w Ewangelicznym Związku Braterskim	148
Chart 4.38. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Brotherhood Church	148
Wykres 4.39. Wierni, duchowni i świątynie Kościoła Wolnych Chrześcijan	149
Chart 4.39. Adherents, clergy and temples of the Free Christian Church	149
Wykres 4.40. Chrztu udzielone w Kościele Wolnych Chrześcijan	150
Chart 4.40. Baptisms in the Free Christian Church	150
Wykres 4.41. Wyznawcy Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP	151
Chart 4.41. Adherents of the Association of Christian Churches in the Republic of Poland	151
Wykres 4.42. Chrztu udzielone w Stowarzyszeniu Zborów Chrześcijan w RP	151
Chart 4.42. Baptisms contracted in the Association of Christian Churches in the Republic of Poland	151
Wykres 4.43. Wierni i duchowni Zboru Chrześcijańskiego w RP	153
Chart 4.43. Adherents and clergy of the Christian Church in the Republic of Poland	153
Wykres 4.44. Wierni Zboru Stanowczych Chrześcijan	155
Chart 4.44. Adherents of the Church of Resolute Christians Church	155
Wykres 4.45. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan	157
Chart 4.45. Adherents and clergy of the Church of Evangelical Christians	157

Wykres 4.46. Chrztu i śluby udzielone w Kościele Ewangelicznych Chrześcijan	158
Chart 4.46. Baptisms and marriages contracted in the Church of Evangelical Christians	158
Wykres 4.47. Członkowie i duchowni Misji „Centrum Służby Życia”	159
Chart 4.47. Members and clergy of the Life-Centre-Ministries	159
Wykres 4.48. Wierni Kościoła Reformowanego Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce	160
Chart 4.48. Adherents of the Seventh Day Adventist Reformed Church in Poland	160
Wykres 4.49. Członkowie Wspólnoty Chrześcijańskiej „Pojednanie”	162
Chart 4.49. Members of the Reconciliation Christian Fellowship	162
Wykres 4.50. Wierni i starsi Mesjańskich Zborów Bożych (Dnia Siódmego)	164
Chart 4.50. Adherents and seniors of the Messianic Assemblies of God (Seventh Day)	164
Wykres 4.51. Wierni i duchowni Zboru Ewangelicznego „AGAPE” w Poznaniu	166
Chart 4.51. Adherents and clergy of the „Agape” Evangelical Church in Poznań	166
Wykres 4.52. Członkowie Zboru w Wodzisławiu Śląskim	167
Chart 4.52. Members of the Church in Wodzisław Śląski	167
Wykres 4.53. Chrztu udzielone w Zborze w Wodzisławiu Śląskim	168
Chart 4.53. Baptisms in the Church in Wodzisław Śląski	168
Wykres 4.54. Wierni i duchowni Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej	169
Chart 4.54. Adherents and clergy of the Christian Evangelical Fellowship	169
Wykres 4.55. Duchowni Ruchu Chrześcijańskiego MT28	174
Chart 4.55. Clergy of the Campus Crusade for Christ International	174
Wykres 4.56. Członkowie Zboru Ewangelii Łaski	181
Chart 4.56. Members of the Church of the Gospel of Grace	181
Wykres 4.57. Członkowie i duchowni Apostolskiego Kościoła Wolnych Chrześcijan „Kanaan”	183
Chart 4.57. Members and clergy of the Christian Center „Kanaan”	183
Wykres 4.58. Członkowie i duchowni Kościoła Bożego w Polsce	186
Chart 4.58. Members and clergy of the Church of God in Poland	186
Wykres 4.59. Chrztu i śluby udzielone w Kościele Bożym w Polsce	186
Chart 4.59. Baptisms and marriages in the Church of God in Poland	186
Wykres 4.60. Wierni i duchowni Kościoła Pentakostalnego w RP	188
Chart 4.60. Adherents (faithful) and clergy of the Pentecostal Church in the Republic of Poland	188
Wykres 4.61. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Wieczernik”	189
Chart 4.61. Adherents (faithful) and clergy of the Christian Church „Cenacle”	189
Wykres 4.62. Wierni Kościoła Anglikańskiego w Polsce	190
Chart 4.62. Adherents of the Anglican Church in Poland	190
Wykres 4.63. Wierni i duchowni Chrześcijańskiego centrum „Pan jest sztandarem” Kościołów w Tar- nowie	193
Chart 4.63. Adherents and clergy of the Christian Centre „Lord is a Flag” - Church in Tarnów	193
Wykres 4.64. Wyznawcy Kościoła Jezusa Chrystusa „SYJON” w Rzeszowie	199
Chart 4.64. Adherents of the Church of Jesus Christ „Zion” in Rzeszów	199
Wykres 4.65. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Słowo Wiary”	206
Chart 4.65. Adherents and clergy of the Christian Church „Word of Faith”	206
Wykres 4.66. Członkowie i duchowni Kościoła Armia Zbawienia w RP	210
Chart 4.66. Members and clergy of the Church of The Salvation Army in the Republic of Poland	210
Wykres 4.67. Głosiciele i zbory Świadców Jehowy w Polsce	217
Chart 4.67. Preachers and communities of the Jehovah’s Witnesses in Poland	217
Wykres 4.68. Członkowie, duchowni i zbory Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania”	220
Chart 4.68. Members, clergy and communities of the Secular Missionary Movement „Epiphany”	220
Wykres 4.69. Członkowie, starsi i diakoni oraz zbory Zrzeszenia Wolnych Badaczy Pisma Świętego	222
Chart 4.69. Memebers, seniors, deacons and communities of the Association of Free Bible Students	222
Wykres 4.70. Wierni oraz starsi i diakoni Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego	224
Chart 4.70. Adherents, seniors and deacons of the Association of Bible Students	224

Wykres 4.71. Wierni i duchowni Nowoapostolskiego Kościoła w Polsce	227
Chart 4.71. Adherents (faithful) and clergy of the New Apostolic Church	227
Wykres 4.72. Członkowie i misjonarze Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dni Ostatnich	230
Chart 4.72. Members and missionaries of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints	230
Wykres 4.73. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego w Duchu Prawdy i Pokoju	233
Chart 4.73. Adherents and clergy of the Christian Church in the Spirit of Truth and Peace	233
Wykres 4.74. Członkowie i duchowni Wspólnoty Unitarian Uniwersalistów	235
Chart 4.74. Members and clergy of the Unitarian Universalist Community	235
Wykres 4.75. Wierni i duchowni Muzułmańskiego Związku Wyznaniowego w RP	242
Chart 4.75. Adherents and clergy of the Muslim Religious Union in the Republic of Poland	242
Wykres 4.76. Wierni Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej	245
Chart 4.76. Adherents (faithful) of the Association of Islamic Unity	245
Wykres 4.77. Wierni Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich	251
Chart 4.77. Adherents of the Union of Jewish Religious Communities	251
Wykres 4.78. Członkowie i nauczyciele Szkoły Zen Kwan Um w Polsce	256
Chart 4.78. Members and teachers of the Kwan Um School of Zen in Poland	256
Wykres 4.79. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego „Kanzeon”	258
Chart 4.79. Members and teachers of the Buddhist Association Kanzeon Sangha	258
Wykres 4.80. Członkowie i monitorzy Związku Buddystów Zen BODHIDHARMA	260
Chart 4.80. Members and monitor men of the Zen Buddhist Union „Bodhidharma”	260
Wykres 4.81. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego Tradycji Karma Kamtsang w Polsce	264
Chart 4.81. Members and teachers of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association	264
Wykres 4.82. Inicjacje w Związku Buddyjskim Tradycji Karma Kamtsang w Polsce	265
Chart 4.82. Initiations of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association in Poland	265
Wykres 4.83. Członkowie i nauczyciele Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny	273
Chart 4.83. Members and teachers of the International Society for Krishna Consciousness ISKCON ...	273
Wykres 4.84. Inicjacje i śluby w Międzynarodowym Towarzystwie Świadomości Kryszny	274
Chart 4.84. Initiations and marriages in the International Society for Krishna Consciousness ISKCON	274
Wykres 4.85. Członkowie Związku Ajapa Yoga	275
Chart 4.85. Members of the Ajapa Yoga Association	275
Wykres 4.86. Członkowie the Radha Govind Society of Poland	277
Chart 4.86. Members of the Radha Govind Society in Poland	277
Wykres 4.87. Członkowie i duchowni Instytutu Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”	279
Chart 4.87. Members and clergy of the Science of Identity Foundation „Chaitanya Mission”	279
Wykres 4.88. Członkowie i nauczyciele Światowego Uniwersytetu Duchowego Brahma Kumaris w Polsce	281
Chart 4.88. Members and teachers of the Brahma Kumaris World Spiritual University	281
Wykres 4.89. Wyznawcy Karaimskiego Związku Religijnego w RP	289
Chart 4.89. Adherents of the Karaims Religious Union in the Republic of Poland	289
Wykres 4.90. Uczniowie i członkowie Wspólnoty Religijnej Lectorium Rosicrucianum	294
Chart 4.90. Students and members of the Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosycross	294
Wykres 5.1. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe ze skutkami cywilnymi.....	320
Chart 5.1. Civil and religious marriages having legal effects in civil law	320
Wykres 5.2. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele katolickim	323
Chart 5.2. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Catholic Church	323
Wykres 5.3. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym	323
Chart 5.3. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church	323

Wykres 5.4. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele Ewangelicko-Augsburskim	324
Chart 5.4. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession	324
Wykres 5.5. Przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe.....	326
Chart 5.5. Nursery schools, pre-primary sections of primary schools which are run by religious organizations	326
Wykres 5.6. Dzieci w przedszkolach z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	327
Chart 5.6. Children in nursery schools, pre-primary sections of primary schools with a separation of the nursery schools, which are run by religious organizations	327
Wykres 5.7. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	329
Chart 5.7. Primary schools for children and youth with a separation of schools , which are run by religious organisations	329
Wykres 5.8. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	330
Chart 5.8. Pupils in primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations	330
Wykres 5.9. Gimnazja dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe	332
Chart 5.9. Lower secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations	332
Wykres 5.10. Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	333
Chart 5.10. Pupils in a lower secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations	333
Wykres 5.11. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe	334
Chart 5.11. General secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations	334
Wykres 5.12. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	336
Chart 5.12. Pupils in general secondary schools for children, youth which are run by religious organisations	336
Wykres 5.13. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe	337
Chart 5.13. Special job-training schools for children and youth which are run by religious organisations	337
Wykres 5.14. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe.....	338
Chart 5.14. Pupils in special job-training schools for children and youth, which are run by religious organisations	336
Wykres 5.15. Branżowe szkoły I stopnia i technika dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe.....	340
Chart 5.15. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations	340
Wykres 5.16. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe.....	342
Chart 5.16. Pupils in stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations	342
Wykres 5.17. Szkoły policealne dla młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe	343
Chart 5.17. Post-secondary schools for youth, which are run by religious organisations	343

Wykres 5.18. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	345
Chart 5.18. Pupils in post-secondary schools for youth, which are run by religious organisations	345
Wykres 6.1. Księża diecezjalni i alumni diecezjalni w latach 2000–2021	359
Chart 6.1. Diocesan priests and diocesan alumnus in 2000–2021	359
Wykres 6.2. Liczba wiernych przypadająca na 1 parafię i na 1 księdza w latach 1990–2021	359
Chart 6.2. Number of adherents (faithful) per parish and per priest in 1990–2021	359

Spis map

List of maps

Mapa 4.1. Diecezje i metropolie Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w 2021 r. Parafie diecezjalne i zakonne	72
Map 4.1. Dioceses and metropolises of the Roman Catholic Church in Poland in 2021	72
Mapa 4.2. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Rzymskokatolickiego w 2011 r. NSP 2011	73
Map 4.2. Population declared to belong to the Roman Catholic Church in 2011, the National Census 2011	73
Mapa 4.3. Obrządku wschodnie Kościoła katolickiego w Polsce w 2022 r.	77
Map 4.3. Eastern rites of the Catholic Church in Poland in 2022	77
Mapa 4.4. Diecezje Kościoła Polskokatolickiego w Polsce w 2021 r.	87
Map 4.4. Dioceses of the Polish Catholic Church in Poland in 2021	87
Mapa 4.5. Diecezje Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce w 2021 r.	102
Map 4.5. The Dioceses of the Polish Autocephalous Orthodox Church in Poland in 2021	102
Mapa 4.6. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Prawosławnego w 2011 r. NSP 2011	103
Map 4.6. Population declared to belong to the Orthodox Church in 2011. The National Census 2011	103
Mapa 4.7. Diecezje i Parafie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce w 2021 r.	112
Map 4.7. Dioceses and parishes of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland in 2021	112
Mapa 4.8. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w 2011 r. NSP 2011	113
Map 4.8. Population declared to belong to the Evangelical Church of the Augsburg Confession in 2011. The National Census 2011	113
Mapa 4.9. Okręgi Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Polsce w 2021 r.	118
Map 4.9. Districts of the United Methodist Church in the Republic of Poland in 2021	118
Mapa 4.10. Okręgi Kościoła Chrześcijan Baptystów w Polsce w 2021 r.	122
Map 4.10. Districts of the Baptist Union of Poland in 2021	122
Mapa 4.11. Diecezje Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce w 2020 r.	126
Map 4.11. Dioceses of the Seventh-day Adventist Church in Poland in 2020	126
Mapa 4.12. Okręgi Kościoła Zielonoświątkowego w 2021 r.	139
Map 4.12. Districts of the Pentecostal Church in 2021	139
Mapa 4.13. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Zielonoświątkowego w 2011 r. NSP 2011	140
Map 4.13. Population declared to belong to the Pentecostal Church in 2011. The National Census 2011	140
Mapa 4.14. Ludność deklarująca przynależność do Wyznania Świadców Jehowy w 2011 r. NSP 2011	218
Map 4.14. Population declared to belong to the Jehovah's Witnesses in 2011. The National Census 2011	218
Mapa 4.15. Okręgi Kościoła Nowoapostolskiego w Polsce w 2021 r.	228
Map 4.15. Districts of the New Apostolic Church in Poland in 2021	228
Mapa 4.16. Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich	303
Map 4.16. The Union of Jewish Religious Communities in the Republic of Poland	303
Mapa 5.1. Ludność deklarująca brak przynależności wyznaniowej w 2011 r. NSP 2011	314
Map 5.1. Population declared not to have any religious affiliation in 2011. The National Census 2011	314
Mapa 5.2. Odsetek małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi w 2021 r. wg województw	319
Map 5.2. Percentage of religious marriages having legal effects in civil law in 2021 by voivodeships	319

Mapa 6.1. Diecezje Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w latach 1945–1972	348
Map 6.1. Dioceses of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 1945–1972	348
Mapa 6.2. Diecezje i metropolie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w latach 1972–1992	349
Map 6.2. Dioceses and metropolises of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 1972–1992	349
Mapa 6.3. Diecezje i metropolie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w latach 1992–2004.....	350
Map 6.3. Dioceses and metropolises of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 1992–2004	350
Mapa 6.4. Diecezje i metropolie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w 2021 r. (liczba księży diecezjalnych i zakonnych)	353
Map 6.4. Dioceses and metropolises of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 2021. (number of diocesan and religious priests)	353
Mapa 6.5. Diecezje i metropolie Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w 2021 r. Wierni na 1 parafię i wierni na 1 księdza	354
Map 6.5. Dioceses and metropolises of the Roman Catholic Church in Poland in 2021. Adherents (Faithful) per 1 parish and adherents (faithful) per 1 priest	354
Mapa 6.6. Odsetek katolików w stosunku do ludności diecezji w 2021 r.	355
Map 6.6. Percentage of Catholics to diocese population in 2021	355

Schematy

List of scheme

Schemat 1. Rozwój religii	52
Scheme 1. Development of religions	52
Schemat 2. Podziały w chrześcijaństwie według Davida B. Barretta	65
Scheme 2. Division christianity by David B. Barrett	65
Schemat 3. Pokrewieństwo głównych nurtów protestantyzmu	108
Scheme 3. Affinity to mainseam protestantism	108
Schemat 4. Główne nurty islamu	240
Scheme 4. The major currents of Islam	240
Schemat 5. Struktura organizacyjna Islamskiego Zgromadzenia Ahl-Ul-Bayt	247
Scheme 5. The organizational structure of the Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly	247

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Gwiazdka (*)	umieszczony w tabeli lub na wykresie przy tych wartościach liczbowych, gdy zjawisko istniało w wielkości oznaczającej, że precyzja może budzić zastrzeżenia. Znak jest stosowany, jeżeli liczba przypadków wchodzących do uogólnienia jest mniejsza niż 50. placed in a table or graph near these numerical values when the phenomenon existed in a quantity indicating that precision may be a concern. The sign is used if the number of generalised cases is less than 50.

Rozdział 1

Chapter 1

Wybrane aspekty metodologii statystycznych badań nad wyznaniem religijnym w Polsce

Selected aspects of the methodology of statistical research on religious denominations in Poland

Wyznanie stanowi dla statystyki niezwykle trudny przedmiot badań, już choćby tylko z tego względu, że należy do bardzo wrażliwego i intymnego wymiaru życia jednostek i społeczeństw, jakim jest religia, wiara i religijność. Wiele aspektów religijności nie poddaje się badaniom statystycznym, a niektóre z nich – w ogóle badaniom empirycznym, dotyczy to np. zjawiska „religijności niezinstytucjonalizowanej”. Dużym wyzwaniem jest już samo oszacowanie liczebności członków poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych, które charakteryzują się – także w Polsce – dużą różnorodnością co do wielkości, stopnia rozproszenia i rozmieszczenia terytorialnego.

Statystyczne badania wyznaniowe mogą być prowadzone z wykorzystaniem przynajmniej trzech procedur: badań reprezentacyjnych, spisów powszechnych i sprawozdawczości statystycznej obejmującej instytucje wyznaniowe. Każda z tych procedur ma swoje zalety i ograniczenia wynikające z metodologii, możliwości organizacyjnych i finansowych, a czasami i względów politycznych.

W Polsce przeprowadza się stosunkowo dużo badań reprezentacyjnych, w których uwzględnia się pytanie o wyznanie, w tym wiele poświęconych specjalnie tematyce religijnej. Niestety tego typu badania nie dają wystarczającej wiedzy na temat liczby członków poszczególnych wyznań. Ze względu na specyfikę wyznaniową społeczeństwa polskiego badania sondażowe pozwalają w zasadzie oszacować sensownie tylko procentowy udział katolików; czasami ujawniają także ułamki procenta deklaracji prawosławnych, protestantów lub świadków Jehowy. Relatywnie niewielkie liczebności wyznań niekatolickich i ich nierównomierne rozmieszczenie sprawiają bowiem, że badania sondażowe nie są w stanie dostarczyć miarodajnych danych umożliwiających odtworzenie, czy choćby – przybliżenie pełnej struktury wyznaniowej ludności Polski. Większość spośród niewielkich ugrupowań religijnych w ogóle nie zostaje „wykryta” w badaniach przeprowadzonych na niewielkich (co najwyżej kilkutyśięcznych) próbach losowych. Nawet zastosowanie większej próby badawczej (jak np. w przypadku Badania spójności społecznej, w którym zadawane jest pytanie o przynależność wyznaniową) nie zapewni dostarczenia dostatecznych danych w tym zakresie.

Odpowiednim źródłem pozyskiwania danych dotyczących struktury wyznaniowej kraju może być spis powszechny. Pytanie o wyznanie uwzględniono w spisach powszechnych w 1921 i 1931 r. Mimo znacznych zmian, jakie zaszły w czasie II wojny światowej i w latach następnym w zakresie struktury wyznaniowej społeczeństwa polskiego w wyniku zmian granic państwowych, w okresie PRL-u temat wyznania był z powodów ideologicznych pomijany we wszystkich spisach ludności. Pytanie o wyznanie nie zostało uwzględnione także w pierwszym powszechnym spisie ludności, przeprowadzonym po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i suwerenności w 2002 r. Idea badania wyznania w spisie powszechnym nie uzyskała wówczas należytego wsparcia w obliczu sprzeciwu, formułowanego głównie z pozycji ochrony wolności osobistych i dopatrywania się przeszkód formalno-prawnych.

Wszystkie te przeciwności zostały przezwyciężone w trakcie dyskusji nad zakresem tematycznym ostatniego badania spisowego. W wyniku czego w spisie ludności i mieszkań, który odbył się w 2011 r. pytanie o przynależność wyznaniową zostało zadane na zasadach dobrowolności.

Spis w 2011 r. był przeprowadzony przy użyciu nowych rozwiązań metodologicznych, wykorzystujących istniejące dane z rejestrów, samospis internetowy oraz badanie reprezentacyjne. Pytanie o przynależność wyznaniową znalazło się w poszerzonym zakresie tematycznym, realizowanym w ramach spisowego badania

reprezentacyjnego, którym objęto około 20% mieszkań w skali kraju. Wyniki NSP 2011 w zakresie danych dotyczących struktury wyznaniowej zostały przedstawione w niniejszej publikacji.

Także w Narodowym Spisie Powszechnym przeprowadzonym w 2021 r. zostało zadane pytanie o przynależność wyznaniową. Jednak w trakcie opracowywania tej publikacji dane te jeszcze nie były dostępne, dlatego nie zostały one tutaj zaprezentowane.

Jedynym stałym (realizowanym w co rok) źródłem informacji o strukturze wyznaniowej ludności Polski jest prowadzone od 1990 r. badanie statystyczne GUS Wyznania religijne w Polsce. W ramach tego badania dane o stanie i działalności kościołów i związków wyznaniowych pozyskiwane są bezpośrednio od organizacji wyznaniowych.

W okresie PRL (do 1989 r.) gromadzenie informacji o funkcjonowaniu, liczebności i rozmieszczeniu wyznań w Polsce leżało w sferze zadań specjalnie do tego celu powołanego Urzędu ds. Wyznań. Urząd ten gromadził informacje w drodze administracyjnego nakazu, co powodowało, że ich statystyczna wiarygodność była stosunkowo niska. Cały ten okres nie zapisał się dobrze w historii statystyki wyznań religijnych.

W 1990 r. powstał w Głównym Urzędzie Statystycznym kiluosobowy zespół kierowany przez dra Lucjana Adamczuka, który zaczął zajmować się statystyką wyznań i narodowości. W toku prac została wypracowywana metodologia badań nad wyznaniem. Przyjęto w niej zasadę, że będzie pozyskiwany stosunkowo wąski, ale możliwie najbardziej wiarygodny zakres informacji. Zrezygnowano także z nakładania obowiązków sprawozdawczego na instytucje wyznaniowe. Zamiast obligatoryjnych sprawozdań statystycznych wprowadzono ankietę statystyczną wypełnianą przez poszczególne wyznania na zasadzie dobrowolności. Kwestionariusz ankiety wyznaniowej (AW-01) rozsyłany od 1990 r. do poszczególnych wyznań, podporządkowany został ogólnym zasadom prostoty i niezmienności. Zawiera tylko kilka najważniejszych z punktu widzenia funkcjonowania wyznań pytań, sformułowanych możliwie uniwersalnie w taki sposób, aby nie wymagały specjalnych objaśnień i instrukcji. W 2013 r. opracowano jego wersję elektroniczną dostępną na Portalu Sprawozdawczym GUS. Kwestionariusz ten w swej podstawowej strukturze spełnia swoją rolę także obecnie i stanowi podstawowe źródło danych dla badania Wyznania religijne w Polsce.

Należy podkreślić, że gromadzenie informacji dotyczących wszystkich zarejestrowanych w Polsce wyznań nie jest łatwe, ze względu na niejednorodne znaczenie zakresu nawet podstawowych pojęć opisujących wyznania. Na przykład pytanie o liczbę wyznawców lub wiernych nie zawsze jest tak samo zrozumiałe wśród prawie 200 istniejących w Polsce Kościołów i związków wyznaniowych. Nawet w Kościele katolickim pojęcie wiernego nie oddaje w pełni złożonego stosunku człowieka do wiary i obowiązków religijnych. Z tego też powodu w statystyce Kościoła katolickiego jak również publicznej (GUS) nie podaje się liczby wiernych lecz liczbę ochrzczonych. Pojęcie duchownego, dość jednoznacznie rozumiane w kościołach chrześcijańskich, nie ma prostego odpowiednika wśród wyznań niechrześcijańskich, dlatego w kwestionariuszu ankiety wprowadzono także takie określenia jak starsi czy nauczyciele. Pojęcie obiektu sakralnego (świątynie, miejsce kultu) jest również odmiennie rozumiane w różnych wyznaniach, podobnie jak pojęcie jednostki kościelnej (organizacyjnej) np.: parafii, wspólnoty, zboru czy gminy wyznaniowej. Zatem zbudowanie jednego uniwersalnego narzędzia badawczego było zadaniem dość trudnym, wymagającym czasami indywidualnego podejścia do każdego wyznania. Niejednokrotnie, budzące wątpliwości kwestie były wyjaśniane z przedstawicielami Kościołów i związków wyznaniowych. Stosowane przez wyznania własne określenia: członków, duchownych, świątyni czy jednostek kościelnych zostały w miarę możliwości uwzględnione w tej publikacji w tabelach, wykresach i opisach poszczególnych wyznań.

Dodatkowo należy podkreślić, że przedstawione w publikacji informacje nt. zasad wiary i sakramentów uznawanych przez poszczególne wyznania zostały przygotowane wg opisów nadesłanych przez poszczególne kościoły i związki wyznaniowe bądź zaczerpnięte z ich oficjalnych materiałów lub stron internetowych.

1.1. Źródła danych o wyznaniach religijnych w Polsce

1.1. Sources of data on religious denominations in Poland

Przedstawione w niniejszym opracowaniu informacje pozyskano przy pomocy statystycznej ankiety wyznaniowej AW, którą GUS kieruje każdego roku do władz wyznań. Zakres danych uzyskanych przy pomocy

tej ankiety obejmuje przede wszystkim podstawowe parametry statystyczne, takie jak liczba: członków/wyznawców, duchownych, jednostek organizacyjno-terytorialnych różnego poziomu (wspólnot podstawowych i wyższego szczebla), obiektów sprawowania kultu, udzielonych chrztów lub innych form inicjacji religijnej oraz ślubów. W zależności od stopnia zaawansowania wewnętrznej statystyki poszczególnych wyznań lub stopnia dopasowania ich struktur terytorialnych do podziału administracyjnego kraju, dane tego typu podawane są według województw.

Rosyłając kwestionariusze ankiety do wszystkich tych podmiotów, GUS liczy na ich własne udokumentowane źródła ewidencyjne, przede wszystkim te dotyczące wyznawców. Jednakże nie wszystkie otrzymywane ankiety spełniają te oczekiwania. Zastosowanie prostych metod rachunkowych i porównawczych wskazuje, że niektóre wyznania nie prowadzą systematycznej aktualizacji stanu liczebnego swoich wyznawców. O pewnej słabości wewnętrznej statystyki wyznania może też świadczyć brak danych o rozmieszczeniu terytorialnym, podawanie liczb szacunkowych lub skokowo zmieniające się liczby wiernych w diasporze. W takich sytuacjach starano się drogą telefoniczną lub korespondencyjnie o uaktualnienie lub korektę danych. W skrajnych przypadkach braku reakcji na prośby – danych takich nie włączamy do statystyk. Pewnym ułatwieniem dla podmiotów sprawozdawczych było wprowadzenie w ostatnich latach możliwości wypełniania ankiety w formie elektronicznej dostępnej na Portalu Sprawozdawczym GUS.

Z ogólnych badań statystyczną ankietą wyznaniową wyłączony został Kościół katolicki, ponieważ od wielu już lat tworzy on własną wewnętrzną statystykę. Prace statystyczne podjęto już pod koniec lat sześćdziesiątych, a w 1972 r. Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (SAC) powołało Zakład Socjologii Religii. Zakład ten przekształcony później w Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego (ISKK) przeprowadził szereg badań statystycznych obejmujących m.in.: pełne spisy duchowieństwa, spisy parafii oraz powszechne liczenie wiernych uczestniczących w niedzielnej Mszy św., niezbędne do corocznego ustalania wskaźnika dominantes i communicantes. Aktualne dane o Kościele Katolickim ISKK publikuje w opracowaniu ANNUARIUM STATISTICUM ECCLESIAE IN POLONIA.

Prowadzony od 1990 w GUS wykaz kościołów i wyznań, utworzony na podstawie danych dawnego Urzędu do Spraw Wyznań, jest corocznie aktualizowany na podstawie ewidencji kościołów i związków wyznaniowych, którą obecnie prowadzi Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Na koniec 2021 r. baza danych GUS obejmowała dane dotyczące 207 kościołów i wyznań. W zestawieniu tym jest 17 takich, które rozwiązały się lub przyłączyły do innych wyznań i zostały wykreślone z działu A Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych MSWiA. W zestawieniu znajdują się także trzy kościoły, które weszły w struktury innych kościołów ale nie wyrejstrowały się z rejestru MSWiA. Kościoły te zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu w niektórych statystykach (np. obrazujących dynamikę powstawania).

Pozostałe dane, które stanowią uzupełnienie informacji o wyznaniach w Polsce pochodzą ze źródeł administracyjnych. Informacje o szkołach i przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe pochodzą z Systemu Informacji Oświatowej (SIO), Ministerstwa Edukacji Narodowej, zaś dane o małżeństwach wyznaniowych ze skutkami cywilnymi z Rejestru Stanu Cywilnego.

1.2. Dane na temat rejestracji wyznań

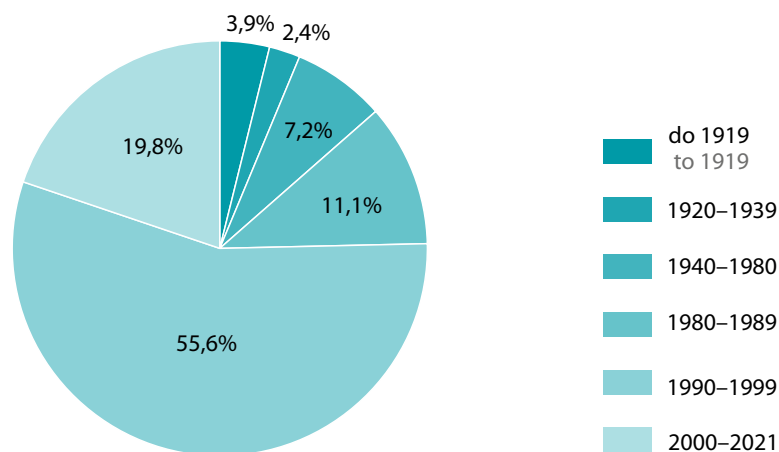
1.2. Data on registration of religions

Analizując daty rejestracji kościołów i wyznań łatwo można zauważyć, że prawdziwy rozkwit w dziedzinie organizowania się związków wyznaniowych przyniósł przełom lat 80. i 90., a zatem początek przemian ustrojowych w Polsce i związana z nim liberalizacja prawa wyznaniowego. W okresie tym zaczęły rejestrować się te grupy wyznaniowe, które funkcjonowały już od lat, nie mogąc uzyskać statusu związku wyznaniowego, jak np. stosunkowo liczebna, na tle niekatolickich wyznań w Polsce, organizacja świadków Jehowy. Z drugiej strony fala przemian i wynikające z niej otwarcie na swobodny napływ prądów religijno-filozoficznych ze świata zachodniego, a także dogodne przepisy – zwłaszcza na początku tego okresu – przełożyły się na znaczną intensyfikację w zakresie powstawania i organizowania się różnego typu nowych ruchów religijnych i kulturowych. W dużej mierze były to grupy istotnie odmienne w stosunku do dominującej w Polsce tradycji chrześcijańskiej, nawiązujące np. do odległych kulturowo tradycji, np. hinduizmu czy buddyzmu.

Tablica 1.1. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania
 Table 1.1. Churches and religious associations, which existence was noted in the Statistics Poland by year recognition

Rok uznania/zarejestrowania The year of recognition	Liczba wyznań Number of religious denominations		
	wszystkich all	istniejących w 2021 r. existing in 2021	rozwiązanych lub nierozwiązanych włączonych do innych wyznań dissolved or not dissolved, incorporated into other denominations
Ogółem Total	207	187	20
do 1919	8	8	–
1920–1929	3	3	–
1930–1939	2	2	–
1940–1949	5	5	–
1950–1959	2	2	–
1960–1969	7	6	1
1970–1979	1	1	–
1980–1989	21	21	–
1990–1999	117	99	18
2000–2009	23	22	1
2010–2019	14	14	–
2020–2021	4	4	–

Wykres 1.1. Odsetek Kościołów i związków wyznaniowych według roku uznania/zarejestrowania
 Chart 1.1. Percentage of churches and religious associations by year of recognition/registration

Tablica 1.2. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania
 Table 1.2. Churches and religious associations, which existence was noted in the Statistics Poland by year recognition

Rok rejestracji/uznania The year of recognition	Liczba wszystkich zarejestrowanych/uznanych wyznań Number of all registered faiths	w tym istniejących w 2021 r. of which existing in 2021
Ogółem Total	207	187
do 1939	13	13
1945–1984	21	20
1985–1989	15	15
1990	24	19
1991	10	7
1992	9	8
1993	9	6
1994	11	7
1995	11	11
1996	15	13
1997	19	19
1998	9	9
1999	–	–
2000	2	2
2001	2	1
2002	–	–
2003	4	4
2004	3	3
2005	–	–
2006	5	5
2007	1	1
2008	2	2
2009	4	4
2010	2	2
2011	1	1
2012	–	–
2013	2	2
2014	3	3
2015	1	1
2016	3	3
2017	1	1
2018	1	1
2019	–	–
2020	2	2
2021	2	2

Dość zauważyć, że przez 20 lat począwszy od roku 1990 kiedy to zliberalizowano prawo wyznaniowe do końca 2009 uzyskało status prawny 140 wyznań, co stanowi 68% uwzględnionej w analizie i opisach zbiorowości 207 wyznań – tzn. wszystkich figurujących w wykazie i bazach danych GUS, niezależnie od tego, czy obecnie jeszcze funkcjonują, czy też uległy rozwiązaniu (względnie weszły w skład innych). Już sam rok 1990 odznaczył się uznaniem 24 związków wyznaniowych, tym samym największą jednoroczną liczbą rejestracji, a przez kolejnych osiem lat przybywało średnio po 10 nowych zarejestrowanych związków

wyznaniowych. Tak było do roku 1999 – kiedy dały o sobie znać nowe przepisy, podnoszące nieco wymogi stawiane przy rejestracji wyznań – w którym nie odnotowujemy żadnego przypadku rejestracji. Ostatecznie zaś w latach 1990–1999 zarejestrowano ich 117, tj. prawie 57% spośród całej omawianej zbiorowości kościołów i związków wyznaniowych. Od roku 2000 obserwujemy wyraźną stabilizację w tej dziedzinie, objawiającą się wyraźnie słabszym, ale sukcesywnym powiększaniem się stanu zarejestrowanych związków wyznaniowych – średnio po 2–3 wyznania na rok.

Prawie wszystkie wyznania, które uległy rozwiązaniu, zarejestrowane zostały w latach 1990–1999. Wprawdzie przypadki zaprzestania działalności – podobnie jak dane o rozwiązanych wyznaniach – są odnotowywane i przechowywane w GUS dopiero od roku 1990¹, to znamienny jest fakt, że wszystkie ugrupowania religijne, zaprzestające działalności miały dość krótki staż od 23 lat do kilku miesięcy, średnio 8 i pół roku.

Na tle całego okresu PRL, wypada odnotować pewien wzrost liczby corocznie rejestrowanych związków wyznaniowych, jaki obserwowano od drugiej połowy lat 80. W latach 1985–89 uznano w sumie 15 związków. A zatem w czasie pięciu lat zarejestrowano niewiele mniej wyznań niż w 40 letnim okresie (1945–84) poprzedzających ten czas, gdzie liczba rejestracji wyniosła 21. Fakt ten świadczy o pewnym wzroście po-
 1

1.3. Klasyfikacja wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań

1.3. Classification of religions by type of religion, religious current and group of denominations

Wykaz obejmujący zarejestrowane kościoły i związki wyznaniowe w Polsce odzwierciedla dużą różnorodność tradycji religijnych, nawiązujących do bardzo odległych od siebie kultur i epok. Tworzenie klasyfikacji czy typologii w dziedzinie religii i wyznań jest przedsięwzięciem niezwykle trudnym i dość ryzykownym. Wymaga stosowania wielu różnorodnych kryteriów (doktrynalnych, historycznych, strukturalno-organizacyjnych, funkcjonalnych, itd.), prowadzących zazwyczaj do bardzo odległych rezultatów, które na ogół nie spotykają się z powszechną akceptacją zainteresowanych środowisk i rzadko zyskują szerokie uznanie.

Z prawnego punktu widzenia ogół kościołów, związków wyznaniowych i organizacji religijnych, można by podzielić jedynie na te, które zostały zarejestrowane – a wśród nich rozróżnić takie, których status prawny opiera się na specjalnie dedykowanych im ustawach i konkordacie oraz rejestrowane na zasadach ogólnych obowiązującego prawa wyznaniowego – oraz organizacje czy ruchy religijne, które z różnych względów nie uzyskały statusu prawnego (GUS w zasadzie nie obejmuje ich swym badaniem).

Statystyka publiczna, przynajmniej na obecnym etapie, nie ma wystarczającej wiedzy, ale także nie widzi konieczności, aby tworzyć klasyfikacje lub typologie wyznań. Niemniej jednak od początku wprowadzonego badania statystycznego wyznań istniała potrzeba wprowadzenia w GUS pewnej systematyzacji ogółu zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych, ułatwiającej prowadzenia prac statystycznych i prezentację wyników. Dlatego przed kilkunastu laty zaczęto stosować w statystyce wyznań uporządkowanie badanych podmiotów według kilku grup. Owo uporządkowanie nie miało znamion wyczerpującego i zhierarchizowanego systemu, nie pretenduje do miana klasyfikacji lub typologii wyznań, a służy jedynie lepszemu organizowaniu i zarządzaniu bazą danych oraz publikowaniu danych statystycznych o wyznaniach.

¹ GUS nie dysponuje danymi o związkach wyznaniowych rozwiązanych przed 1990 rokiem.

Tablica 1.3. Grupy wyznań
Table 1.3. Groups of religions

Stary symbol identyfikacyjny Old identification symbol	Grupy wyznań Religious groups
1.	katolickie catholic
2.	prawosławne orthodox
3.	protestanckie protestant
4.	islamskie muslim
5.	judaistyczne jewish
6.	orientalne oriental
7.	inne other
9.	wyznania różne, niesklasyfikowane i nowe different denominations, not classified and newly registered

Przy wyodrębnieniu grup kierowano się przesłankami religioznawczymi, historycznymi, geograficznymi, statystycznymi, a także stanem wiedzy na temat wyznań. Wyodrębnionych zostało osiem grup, którym nadano stały kod cyfrowy, stanowiący zarazem część identyfikatora (pierwsza cyfra) poszczególnych wyznań. Sześć spośród nich to konkretne i określone grupy, nawiązujące historycznie, doktrynalnie lub geograficznie do pewnych wspólnych tradycji, a zaliczane do każdej z nich wyznania – jak się zdawało – nie budziły większych kontrowersji pod względem wzajemnego podobieństwa. Uporządkowane w ramach nich wyznania to: 1 – katolickie, 2 – prawosławne, 3 – protestanckie, 4 – islamskie, 5 – judaistyczne oraz 6 – orientalne (przede wszystkim nawiązujące do dwóch tradycji religijnych buddyzmu i hinduizmu). Poza tym utworzono kategorię 7 – „inne wyznania” dla wyznań, które w swej doktrynie nawiązują do innych nurtów niż wymienione, a przy tym są reprezentowane tylko przez jeden-dwa zarejestrowane związki, a także takich, które odwołują się w swej nauce do wielu nurtów (synkretyczne). Wyznania, od których nie uzyskano jeszcze odpowiednich informacji, wystarczających do przyporządkowania do którejś z wcześniej omówionych grup tworzą kategorię 9 – „wyznania różne o niepełnych danych”. W miarę pozyskiwania danych i wzbogacania wiedzy na ich temat, związki te zostają przypisywane do konkretnych grup. Bywa tak również z wyznaniem należącymi już do którejś z grup, że w miarę pozyskiwania nowych bardziej wyczerpujących informacji (np. na prośbę i uzasadnienie przedstawicieli wyznania), zostają przyporządkowane do innej grupy.

W celu opracowania danych wyznaniowych pochodzących z Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań została stworzona nowa kilkupoziomowa kategoryzacja kościołów i związków wyznaniowych. Ta struktura wyznaniowa obejmuje główne religie, nurty religijne oraz grupy wyznań działających w Polsce. Zastosowana kategoryzacja wyznań, obrządków i innych rodzajów samookreśleń religijno-wyznaniowych opiera się głównie na kryterium statystycznym oraz doktrynalno-historycznym. Kategoryzacja ta była stosowana w publikacji „Wyznania religijne w Polsce w latach 2015–2018”.

Tablica 1.4. Symbole identyfikacyjne według nowej kategoryzacji wyznań. NSP
 Table 1.4. The identification symbols by new categorization of confessions. The National Census

Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań The types of religion, religious currents, denomination groups	Symbol Identyfikacyjny The identification symbol
Chrześcijaństwo Christianity	1
katolicyzm Catholicism	1.1
Kościół katolicki Catholic Church	1.1.1
starokatolicyzm Old catholicism	1.1.2
chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) eastern christianity (Orthodox Christianity)	1.2
prawosławie (Orthodox)	1.2.1
chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches	1.2.2
protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition	1.3
nurt badaczy Pisma Świętego Bible Student Movement	1.4
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	1.4.1.1
wyznania badaczy Pisma Świętego confessions of Bible Student Movement	1.4.1.2
inne chrześcijańskie other Christian	1.5
Islam Islam	2
Judaizm Judaism	3
Buddyzm Buddhism	4
Hinduizm Hinduism	5
Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism (Native Faith) and Neopaganism	6
Inne religie Other religions	7
Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified	9

Na potrzeby niniejszej publikacji kategoryzację tę lekko zmodyfikowano i rozszerzono zachowując główne jej założenia. W oparciu o uaktualnioną wiedzę dokonano przeglądu wszystkich działających w Polsce Kościołów i związków wyznaniowych przyporządkowując do odpowiedniej kategorii².

² Więcej informacji na temat nowej klasyfikacji znajduje się w rozdziale 3.

Tablica 1.5. Symbole identyfikacyjne wg zmodyfikowanej kategoryzacji wyznań
 Table 1.5. The identification symbols by categorization of confessions

Symbol Identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious currents, groups of denominations
1	Chrześcijaństwo Christianity
1.1	katolicyzm Catholicism
1.1.1	Kościół katolicki Catholic Church
1.1.2	starokatolicyzm Old Catholicism
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) eastern christianity (Orthodox Christianity)
1.2.1	prawosławie Orthodox
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego Bible Student Movement
1.5	inne chrześcijańskie others Christian
2	Islam Islam
2.1	Sunnici Sunni
2.2	Szyici Shiites
2.3	inne islamskie other islamic
3	Judaizm Judaism
3.1	Judaizm ortodoksyjny Orthodox Judaism
3.2	Judaizm reformowany Reform Judaism
4	Buddyzm Buddhism
4.1	Koreański Korean
4.2	Japoński Japanese
4.3	Tybetański Tibetan
4.4	Chiński Chinese
4.5	Wietnamski Vietnamese
5	Hinduizm Hinduism
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism (Native Faith) and Neopaganism
7	Inne religie Other religions
7.1	Karaimizm Karaimism
7.2	Bahaizm Bahaism
7.3	Taoizm Taoism
7.4	Sikhizm Sikhism
7.5	pozostałe others
8	Nowe ruchy religijne New religious movements
9	Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified

Tablica 1.6. prezentuje liczby wyznań, które zostały przedstawione w tej publikacji w podziale na rodzaje religii, nurty religijne i grupy wyznań.

Tablica 1.6. Liczba wszystkich wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań
Table 1.6. Number of all denominations by type of religion, religious current and group of denominations

Symbol Identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious currents, groups of denominations	Liczba zarejestrowanych wyznań The number of registered denominations	W tym istniejących w 2021 r. Of which existing in 2021
1	Chrześcijaństwo Christianity	139	125
1.1	katolicyzm Catholicism	14	14
1.1.1	Kościół katolicki Catholic Church	4	4
1.1.2	starokatolicyzm Old Catholicism	10	10
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) Eastern Christianity (Orthodox Christianity)	5	5
1.2.1	prawosławie Orthodox	3	3
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches	2	2
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition	101	90
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego Bible Student Movement	5	4
1.5	inne chrześcijańskie others Christian	14	12
2	Islam Islam	5	5
2.1	Sunnici Sunni	2	2
2.2	Szyici Shiites	2	2
2.3	inne islamskie other islamic	1	1
3	Judaizm Judaism	6	4
3.1	Judaizm ortodoksyjny Orthodox Judaism	2	2
3.2	Judaizm reformowany Reform Judaism	3	2
4	Buddyzm Buddhism	19	19
4.1	Koreański Korean	1	1
4.2	Japoński Japanese	5	5
4.3	Tybetański Tibetan	11	11
4.4	Chiński Chinese	1	1
4.5	Wietnamski Vietnamese	1	1
5	Hinduizm Hinduism	9	8
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism (Native Faith) and Neopaganism	4	4
7	Inne religie Other religions	4	4
7.1	Karaimizm Karaimism	1	1
7.2	Bahaizm Bahaim	1	1
7.3	Taoizm Taoism	1	1
7.4	Sikhizm Sikhism	1	1
7.5	pozostałe others	–	–
8	Nowe ruchy religijne New religious movements	18	16
9	Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified	3	2
	Razem Total	207	187
	w tym rozwiązanych, włączonych do innych wyznań of which disbanded, incorporated into other denominations	20	X
	w tym włączonych do innych wyznań of which incorporated in other denominations	5	X
	w tym włączonych do innych wyznań nie wykreślonych z rejestru MSWiA of which incorporated into other denominations not removed from the register MSWiA	3	X

Rozdział 2

Chapter 2

Nazwy polskich Kościołów i związków wyznaniowych w perspektywie nauk o kulturze i religii

Names of Polish Churches and denominational associations in the perspective of cultural and religious sciences

Nazywanie jest tworzeniem. Poprzez nazwanie lokujemy daną rzecz w określonej sieci znaczeń, w określonym kontekście, wyrażamy dążenie aby to, co my rozumiemy pod użytą nazwą, stało się powszechne. Ta zasada onomastyki, czy raczej – pragmatyngwistyki odnosi się także do aktu nazewniczego, w którym Kościoły i związki religijne przyjmują określoną nazwę. Akt ten podlega bardzo zróżnicowanym determinantom, takim jak:

- tradycja kulturowa z której się wywodzi dana wspólnota,
- określona sytuacja historyczna mająca wpływ na przyjęcie tej konkretnej nazwy,
- wola wiernych do zaimplementowania podzielenia określonych wartości (wymiar aksjologiczny),
- dążenie do legitymizacji w ramach świata lokalnych wspólnot religijnych i podkreślenie w nim swojego znaczenia.
- aktualne wymogi prawne obowiązujące w zakresie wpisów do rejestru Kościołów i związków wyznaniowych.

Niniejszy tekst ma za zadanie wyjaśnić wybrane, najważniejsze zasady i konwencje zgodnie z którymi Kościoły i związki wyznaniowe przyjmowały określone nazwy. Pozwoli to rozpoznać intencje i przekonania, jakie kryły się za danym aktem nazewniczym.

Analizując polski kontekst nazewnictwa religijnego należy poczynić kilka zasadniczych uwag wstępnych. Zakres i układ niniejszej prezentacji są związane z rodzimym kontekstem i historyczną dominacją kultury chrześcijańskiej w Polsce. Stąd najpierw omówimy nurt Kościołów chrześcijańskich, a w dalszej kolejności religie niechrześcijańskie aby na nowych ruchach religijnych skończyć. Granice między nimi nie są ostre, czego przykładem mogą być hinduistyczne czy chrześcijańskie nowe ruchy religijne, takie jak ruch Hare Krysna (który możemy zaliczyć zarówno do nowych ruchów religijnych jak i do neohinduizmu) czy Kościół pod Wezwaniem Ducha Świętego dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego. Przywołuję w niniejszym szkicu jedynie te Kościoły i związki wyznaniowe jako przykłady, które znajdowały się w rejestrze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w dniu 31 XII 2021 r. Korzystam podczas tworzenia klasyfikacji polskich religii z podobnych opracowań istniejących na Zachodzie³. Działają tam centra informacyjne, które systematycznie gromadzą i opracowują dane z życia religijnego własnego kraju⁴.

Zakres terminu chrześcijaństwo bywa różnie definiowany i można wyróżnić jego węższe i szersze znaczenie. W węższym, odnosi się do tych Kościołów, które przyjmują dogmat trynitarny, uznają Biblię za świętą księgę i wierzą, że Jezus Chrystus był zbawicielem świata. W szerszym ujęciu, za chrześcijaństwo uznaje się wszystkie te wspólnoty, które wierzą, że Biblia jest świętą księgą, a Jezus nie był zwykłym człowiekiem. Przyjęcie węższej definicji powoduje, że wspólnoty antytrynitarne, unitariańskie (spadkobiercy Braci Polskich) nie byłyby chrześcijanami, zarówno jak i mormoni czy Świadkowie Jehowy. Za przyjęciem szerszej definicji przemawia

³ M.in. J.G. Melton, (ed.), Encyclopedia of American Religions, Detroit 2016, Gale Research czy M.Klöcker, U. Tworuschka (hrsg.), Handbuch der Religionen. Kirchen und andere Glaubensgemeinschaften in Deutschland, Landsberg am Lech 2010, Olzog.

⁴ INFORM w Wielkiej Brytanii (<https://inform.ac/>), CESNUR we Włoszech (<https://cesnur.com/>), Association of Religion Data Archives USA (<http://www.thearda.com/>) czy Religionswissenschaftler Medien- und Informationsdienst z Marburga (<https://www.remid.de/>). Statystykę różnych „światopoglądów” (w tym także religijnych) opracowuje niemieckie Forschungsgruppe Weltanschauungen (<https://fowid.de/>).

to, iż przyjęcie dogmatu trynitarnego nastąpiło na soborze w Nicei w 325 roku. Sobór poprzedzony był długą debatą nad relacjami Syna, Ojca i Ducha, w których osoby odpowiedzialne ówczasnie za chrześcijańskie nauczanie rozważały relacje między tymi postaciami pojawiającymi się na kartach Nowego Testamentu. W pierwszych dwu wiekach chrześcijaństwa w zasadzie dysput tych nie ma. A przecież używamy tej nazwy także i na ów czas, bo chrześcijaństwo nie rodzi się w 325 roku, ale wraz z Jezusem Chrystusem. To ważki argument za stosowaniem szerszej definicji dla słowa chrześcijaństwo.

Tradycyjnie dzielimy chrystianizm na trzy nurty: kościoły katolickie, wschodnie chrześcijaństwo i protestantyzm. W niniejszym tomie wyróżniono też nurt badacki jako równorzędny co spowodowane jest dwoma czynnikami: niefortunnym układem działowym spisu powszechnego, do którego dostosowano niniejsze opracowanie oraz faktem, iż należący do tego nurtu Świadkowie Jehowy są trzecim pod względem ilości wiernych wyznaniem w Polsce, a z trudem łączylibyśmy tę wspólnotę z protestantyzmem. Historycy, kiedy mówią o chrześcijaństwie w 1 tysiącleciu historycy używają dwu specyfikujących określeń: chrześcijaństwo zachodnie (łacińskie, ale także np. celtyckie) i wschodnie (greckie, ale także obejmujące wschodnią Słowiańszczyznę z językiem liturgicznym starocerkiewnosłowiańskim). Te „dwa płuca chrześcijaństwa” od początku były inne pod względem zwyczajów i praktyk. Posługiwały się odmiennym językiem i odmiennym chlebem do Eucharystii (praśny na Zachodzie, zakwaszony na Wschodzie).

Równocześnie należy pamiętać o istnieniu tzw. Starożytnych Kościołów Wschodu⁵ (koptyjskiego, asyryjskiego, ormiańskiego i in.) reprezentujących odmienną chrystologię od tej orzeczonej przez pierwsze sobory powszechne. Są to kościoły nestoriańskie i monofizyckie, które obecne są także we współczesnej Polsce (Kościoły Ormiańskie). Najkrócej tę różnicę można przedstawić następująco: nestorianie mocniej akcentują ludzką naturę w Jezusie Chrystusie, a monofizyci boską. Ortodoksyjne rozwiązanie teologiczne mówi, że Jezus był zarówno „doskonałym człowiekiem jak i doskonałym Bogiem” (credo nicejsko-konstantynopolitańskie).

Dalsze różnicowanie się chrześcijaństwa w 2 tysiącleciu powoduje, że terminów zachodnie i wschodnie chrześcijaństwo powinniśmy używać mówiąc o okresie do XVI wieku, a po reformacji, przyjąć precyzyjne rozróżnienie na katolicyzm, do XIX wieku reprezentowany przez Kościół rzymskokatolicki (można przyjąć, że nazwę tą powinno się stosować na okres po Soborze Trydenckim) i kościoły protestanckie. To w nowożytności formuje się ostatecznie ów wewnętrzny dla chrześcijaństwa podział na trzy nurty wspólnot eklezjalnych.

W ramach świata katolickiego także istnieje mało uświadamiany w Polsce podział wewnętrzny, po Soborze Watykańskim I z 1860–61 r. rodzi się ruch sprzeciwu wobec dogmatu o nieomylności papieża. Ruch, który po zorganizowaniu się przybrał miano starokatolicyzmu⁶, a większość kościołów należących do niego łączy powstała w 1889 roku Unia Utrechcka Kociołów Starokatolickich. W Polsce do Unii należy Kościół Polskokatolicki, a Starokatolicki Kościół Mariawitów⁷ (wywodzi się z ruchu odnowy religijnej z przełomu XIX i XX wieku, a swoją siedzibę ma w Płocku) ma status obserwatora. Nazwa starokatolicki odnosi się do tych Kościołów katolickich, które m.in. odrzucają dogmat o nieomylności biskupa Rzymu (w zakresie wiary i moralności kiedy przemawia *ex cathedra*) i jego jurysdykcji pozostawiając mu dawny tytuł *primus inter pares*. Zachowują sukcesję apostołską, ale odrzucają szereg zmian wprowadzonych w Kościele rzymskokatolickim, np. celibat duchownych.

Słowo „katolicki” jest tłumaczeniem ważnego terminu greckiego stosowanego w patrystyce na określenie jednej z głównych cech rodzącego się chrześcijaństwa. Oznacza nie tylko powszechność, ale i prawo-wierność. Niekiedy było używane jako synonim słowa używanego częściej na wschodzie – gr. *orthodox*. W Bizancjum, w którym używano także i terminu *catholiké* obejmował on chrześcijan mieszkających w granicach cesarstwa. Na Zachodzie w dobie Karolingów przyjęto podobne znaczenie tego terminu. Dla „patrona” starokatolickiej Unii Utrechckiej, św. Wincentego z Lerynu, katolickie jest to, „co zawsze, co wszędzie, co przez wszystkich było wyznawane”.

⁵ P. Siniscalco, *Starożytne Kościoły wschodnie. Historia i literatura*, tłum. Katarzyna Piekarczyk, Kraków 2013, Wydawnictwo PETRUS.

⁶ U. Küry U., *Kościół Starokatolicki: Historia, Nauka, Dążenia*, W przeł. W. Wysoczański (tłum.), Warszawa 1996, Chrześcijańska Akademia Teologiczna.

⁷ K. Mazur, *Mariawityzm w Polsce*, Kraków 1991, Nomos.

Wschodnie chrześcijaństwo to termin obejmujący przede wszystkim autokefaliczne kościoły prawosławne. Słowo 'prawosławie' jest słowiańskim odpowiednikiem greckich słów: *orthós* – słuszny, prawidłowy i *dóxa* – wiara, chwała/sława i znaczy „wierzenie na sposób prawidłowy” (z odcieniem znaczeniowym: „sławienie” czyli wychwalanie w sposób prawidłowy). W nazwie polskiego Kościoła prawosławnego pojawia się słowo 'autokefalia', które informuje o jednej z zasadniczych cech wymiaru organizacyjnego prawosławia, autonomii kościołów krajowych, narodowych.

Mianem wschodniego chrześcijaństwa należy objąć, prócz prawosławia, także powstałych w Rosji w XVII wieku starowierców⁸ (odrzucających liturgiczne reformy rosyjskiego patriarchy Nikona z wieku XVII), oraz wspominane już Starożytne Kościoły Wschodu, w Polsce reprezentowane głównie przez Ormian. Problemem dla dokonanej klasyfikacji są kościoły unijne, czyli w Polsce ci prawosławni i Ormianie, którzy przyjęli w czasach pierwszej Rzeczypospolitej unię z Rzymem. W wykazie GUS z lat 2016–18 są to odpowiednio: Kościół Greckokatolicki i Kościół Ormiański. W tradycji nazewniczej Kościoła rzymskokatolickiego to: obrządek bizantyńsko-ukraiński i ormiański. Nazwy te oddają współczesną etniczną i kulturową tożsamość wyznawców. Obie zawarte w Rzeczypospolitej unie (prawosławna z 1569 i ormiańska z 1630) zawarto na podobnych zasadach, zachowano wschodnią liturgię i obrzędowość ale przyjęto łańską jurysdykcję. W niniejszym ujęciu o tym, że klasyfikujemy ich do wschodniego chrześcijaństwa decyduje dominująca kultura religijna.

Najwięcej miejsca w niniejszym opracowaniu należy poświęcić licznym w Polsce Kościołom protestanckim, które stanowią większość wszystkich zarejestrowanych Kościołów i związków wyznaniowych (stan na 31 XII 2021 r.).

Podobnie do obu poprzednich nurtów, także w nazwach polskich kościołów protestanckich kryje się informacja o zasadach wiary, choć tradycje nazewnicze są daleko bardziej złożone i podlegają rozlicznym uwarunkowaniom. Należy przede wszystkim wyjaśnić obecność aż trzech słów: ewangelicki, ewangeliczny i ewangelikalny, które przyjmują w nazwach protestanckie wspólnoty. Wszystkie trzy mają źródło w nowotestamentowych ewangeliach, ale przyjęcie jednego z tych trzech określeń stanowi ważną deklarację wyznaniową danego Kościoła. W językach zachodnich stosowane jest raczej tylko jedno określenie, odpowiednio, w języku niemieckim *evangelische*, w języku angielskim *evangelical*, w języku rosyjskim *евангелъский*. Choć wszystkie Kościoły chrześcijańskie łącznie z katolickimi i prawosławnymi mówią o sobie jako o tych, które wyrastają z Biblii, przede wszystkim właśnie z Ewangelii, to wybór danego słowa polskiego ujawnia określone zasady wiary i praktyki, bardziej czy mniej różne od innych. W protestanckiej reformie jedną z fundamentalnych zasad, w imię których dokonywano „oczyszczenia” średniowiecznego chrześcijaństwa z „historycznych dodatków” była zasada *sola scriptura*, oznaczająca, że należy usunąć z praktyk i wierzeń chrześcijan wszystko to, co nie znajduje potwierdzenia w Piśmie Świętym, a szczególnie w Nowym Testamencie. Wierność Ewangelii, jak powiadano w XVI wieku w Rzeczypospolitej, „szczyremu słowy Bożemu”, była rozpoznawalnym znakiem przynależności do obozu reform. Protestanci uznali, że jądro nauczania zawiera Dobra Nowina – Ewangelia, stąd przyjęcie tego słowa jako nazwy własnej w pośredni sposób sugerowało „nieewangeliczność” katolicyzmu uwzględniającego jako źródła prawd wiary także tradycję i Urząd Nauczycielski Kościoła.

Przymiotnik 'ewangelicki' pojawia się w nazwach Kościołów tzw. pierwszej reformacji, które praktykują chrzest dzieci: luteranizmu i protestantyzmu reformowanego. Korzenie historyczne tych najstarszych sięgają XVI wieku (w Polsce to Kościół Ewangelicko-Augsburski i Kościół Ewangelicko-Reformowany). W roku 1990 Kościół Ewangelicko-Methodystyczny dodał słowo 'ewangelicki' do swojej nazwy (metodyzm jako ruch reformy rodzi się w XVIII wieku, w Polsce misja rozpoczęła pracę tuż po I wojnie światowej). W roku 2020 dawny Kościół Dobrego Pasterza na znak wierności reformowanej tradycji przyjął nazwę Kościół Ewangelicko-Prezbiteriański.

Warto nadmienić, że o ile luteranie akceptują tę pochodzącą od nazwiska reformatora nazwę na określenie swojej wspólnoty, to słowo kalwini, często określające ewangelików reformowanych jest raczej niepoprawne, choć ugruntowane długą tradycją nazewniczą. Przedstawiciele tego nurtu protestantyzmu podkreślają, że ich twórcą nie był wyłącznie Jan Kalwin (co sugerowałaby ta nazwa) ale obok niego doniosłą rolę odegrali i inni reformatorzy XVI wieku: Ulryk Zwingli, Martin Bucer, Henry Bullinger, czy Jan Łaski.

⁸ I. Grek-Pabisowa, Staroobrzedowcy. Szkice z historii, języka, zwyczajów. Warszawa 1999, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy; E. Iwaniec, Z dziejów staroobrzedowców na ziemiach polskich, Warszawa 1977, PWN.

W nurcie reformowanego protestantyzmu o ewangelikalnym nachyleniu (akcent na konieczność przeżycia nawrócenia w wieku dorosłym, czyli objęcia aktem wiary odkupieńczej ofiary Jezusa i jej osobistych skutków) pozostaje Armia Zbawienia, którą to nazwę przyjęto w 1878 roku w Anglii wraz z militarną strukturą. Pomimo tej 'wojennej' leksyki, Armia Zbawienia jest wywodzącą się z metodyzmu protestancką organizacją ewangelizacyjną o charytatywnym i filantropijnym charakterze, która nie praktykuje sakramentów skupiając się na wcielaniu w życie chrześcijańskiego miłosierdzia.

Kościoły protestanckie, które przyjęły praktykę chrztu dorosłych (umownie są one niekiedy nazywane „drugą reformacją”) i wywodzą się z tradycji menonitów i baptystów używają od około przełomu XIX i XX wieku w swoich nazwach najczęściej słowa 'ewangeliczny'. Na ziemiach polskich pojawiły się one w drugiej połowie XIX wieku. Trudno jednoznacznie rozstrzygnąć, czy słowo 'ewangeliczny' przyjęto z języka rosyjskiego, w którym określono nim od XIX wieku tamtejszy ruch religijnego przebudzenia jako *evangeliceskij*. Ruch ten był związany m.in. z postacią Jana Prochanowa (1869–1935), który wprowadzając je chciał uniknąć stygmatyzującego dla języka rosyjskiego słowa *baptista*, które oznaczało potocznie (na obszarach z ludnością rosyjskojęzyczną) „sekciarza” i miało raczej pejoratywny wydźwięk. Znaczenie takie obecne było np. w dwudziestoleciu międzywojennym na kresach Rzeczypospolitej. Stąd ów rosyjski ruch religijnego ożywienia przyjął nazwę *Sojuz Evageliceskich Chrestian*. Polskie słowo 'ewangeliczny' jest jego wiernym przekładem, a dodatkowo podkreśla różnicę w zakresie praktyki chrztu, bowiem, w przeciwieństwie do luteranckich czy reformowanych ewangelików (ewangelicy), wspólnoty, które przyjmowały w nazwie słowo 'ewangeliczny' praktykowały chrzest dorosłych. Polscy wyznawcy tego nurtu protestantyzmu przyjęli nazwę Kościół Ewangelicznych Chrześcijan⁹ i zorganizowali się w roku 1927 na zjeździe w Czolnicy. Pierwsi polscy zielonoświątkowcy na kresach także posługiwali się tym określeniem (przyjęto nazwę Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej). W Polsce zmienił się jednak sens tego użycia, raczej nie chodziło o odróżnienie się od baptystów (wspólna była wszak praktyka chrztu dorosłych i zasady wiary), ale o to, aby odróżnić się od praktykujących chrzest dzieci kościołów ewangelickich.

Słowo 'ewangelikalny' ma inny źródłosłów i krótszą historię. Pojawiło się u schyłku XX wieku jako homonim angielskiego słowa *evangelical*. Używam określenia homonim świadomie, bowiem należy odnotować pewną odmiennność jego znaczenia w języku angielskim i polskim. W Polsce posługują się nim wspólnoty, które zakładali ludzie, chcący w ten sposób zmanifestować różnicę w tradycji wolnych Kościołów i odmienną własną postawę religijną. Odmienną od starszego pokolenia polskich ewangelicznych chrześcijan, nastawionych raczej tradycyjnie i zachowawczo (sytuacja z 2 poł. XX wieku). Określenie to stało się popularne wśród pokoleń protestantów związanych z ideą nawrócenia (i najczęściej z praktyką chrztu dorosłych) w ostatnich dekadach XX wieku. Szczególnie wśród tych, którzy czuli bliższą więź swojej religijności z światem anglosaskiego protestantyzmu, niż z dotychczasowymi praktykami swoich ojców. Byli to ludzie bardziej otwarci na nowsze i „nowoczesne” formy kościelnego życia i style ewangelizacji. Dystansowali się od surowej i w ich oczach lekko konserwatywnej wiary ojców. Śmiało sięgali po współczesne zachodnie nowinki jakie stałe, a szczególnie po 1989 roku pojawiały się w codzienności polskiego chrześcijaństwa. W języku angielskim termin *evangelical*, niesie z sobą pewien odcień konserwatyzmu na co zwracał uwagę T.J. Zieliński¹⁰, ale w Polsce raczej wolny jest od takiej konotacji.

Linie dzielące różne nurty współczesnego chrześcijaństwa przebiegają odmiennie niż przed wiekami. Dzisiejsi chrześcijanie w większości utracili wrażliwość na dawne podziały instytucjonalne, historycznie ugruntowane w dawnych sporach teologicznych dotyczących predestynacji, woli człowieka, interpretacji Eucharystii, czy praktyki chrztu (dzieci/dorośli). To co dzieli dzisiaj chrześcijaństwo przebiega niejako w poprzek (choć nie zawsze) samych Kościołów, a osią sporu są kwestie właściwie nieteologiczne (aborcja, ordynacja kobiet czy gejów, ontogeneza człowieka i świata). Na Zachodzie słowo *evangelicals* odnosi się do tych chrześcijan, którzy reprezentują w wymienionych zagadnieniach postawę konserwatywną, dystansując się tym samym do liberalnego chrześcijaństwa. Ale należy zaznaczyć, że w polskich wspólnotach protestanckich, które identyfikują się z tym określeniem, istotna jest ukryta supozycja, że są one nowocześniejsze w zakresie form wyrazu i ekspresji religijnej niż te, używające nazwy „ewangeliczny”. Wyraźnie związana z ewangelikalnym polskim protestantyzmem jest sugestia, iż po prostu wzorują się na anglosaskiej kulturze religijnej (a nie na dawnych wzorcach rosyjskich czy niemieckich z 1 poł. XX wieku).

⁹ L. Szenderowski, Ewangeliczni chrześcijanie. Ruch odrodzeniowo-reformatorski w historycznym Kościele chrześcijańskim. Rys historyczny (XIX–XX w.), Wheaton 1982, The Slavic Gospel Association.

¹⁰ T.J. Zieliński, Protestantyzm ewangelikalny. Studium specyfiki religijnej, Warszawa 2013; ChAT.

Najstarsze wspólnoty protestanckie, które praktykują chrzest dzieci w Polsce to Kościół Ewangelicko-Augsburski (nazwa miejscowości została przywołana ze względu na sejm Rzeszy z 1530 roku, na którym stany ewangelickie przedłożyły swoje główne wyznanie wiary – *Konfesję Augsburską* Filipa Melanchtona), Kościół Ewangelicko-Reformowany oraz Kościół Ewangelicko-Methodystyczny (powstały w XVIII wieku metodyzm był początkowo pobożnościową reformą anglikanizmu, z czasem wyodrębnił się w osobny nurt kościołów, akcentuje potrzebę nawrócenia dorosłych chrześcijan – ale zachowuje praktykę chrztu dzieci)¹¹.

W licznej grupie Kościołów praktykujących chrzest dorosłych należy kilka słów poświęcić grupie tzw. Kościołów Chrystusowych¹². W Polsce stanowi ją kilka kościołów, które wywodzą swój początek z XIX wieku i nawiązują do ewangelizacji Thomasa i Alexandra Campbellów oraz Bartone’a Stone’a, którzy uznali mnożące się podziały w rodzinie chrześcijańskiej za zło i sformułowali hasło odrzucenia własnych konfesji i połączenia się na gruncie Biblii. Ich prekursorska względem ekumenizmu misja zakończyła się tym, że powstał jeszcze jeden nurt chrześcijaństwa. Z protestantyzmem łączy ich chrzest dorosłych i zasada sola scriptura, ale w codziennym życiu zdecydowanie odrzucają inne określenia wobec siebie poza: „uczniowie Chrystusa”. Warto nadmienić, że podobnie jak w wypadku nurtów ewangelickiego/ewangelicznego/ewangelikalnego, wszystkie kościoły uważają się za pozostające w wierności Ewangelii i nauczaniu Chrystusa. W tym znaczeniu każdy jest „chrystusowy” (choć używa się wtedy raczej słowa ‘chrześcijański’). Sformułowanie „kościół chrześcijański” jest najczęstszym zwrotem jaki pojawia się na liście niemal 200 Kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru MSWiA.

Termin ruch zielonościwkowy jest przekładem niemieckiego słowa *Pfingstbewegung*. Posługiwał się nim Stefan Grelewski, w swojej syntezie mniejszości religijnych w naszym kraju z roku 1935¹³. Stąd mamy Ewangeliczną Wspólnotę Zielonościwkową z Beskidu Niskiego czy Chrześcijańską Wspólnotę Zielonościwkową z siedzibą w Legnicy. Inna tradycja nazewnictwa dla tego prężnie rozwijającego się współcześnie nurtu chrześcijaństwa wywodzi się z angielskiego (czy dokładniej mówiąc z greckiego gr. *pentekoste*, ang. *pentecostal movement*), nawiązuje do Zielonych Świątek i żydowskiego Święta Tygodni (hebr. – *szawuot*, gr. *pentēkostē*) podczas którego, zgodnie z opisem Dziejów Apostolskich zebrani w wieczerniku apostołowie przeżyli doświadczenia stojące u początków chrześcijańskiego święta – Zesłania Ducha Świętego. Tę tradycję przyjął np. Kościół Pentakostalny w Rzeczypospolitej Polskiej, z Żorów.

Na ziemiach polskich najbliższy etymologicznie termin „pięćdziesiątnicy” był związany z wschodnimi rejonami międzywojennej Rzeczypospolitej i językiem rosyjskim, w którym funkcjonowała bliska mu nazwa *piatidiesiatniki* (ros. *Пятидесятники*). Ostatecznie termin „pięćdziesiątnicy” oznacza dziś w polskiej literaturze naukowej jedynie tą część ruchu zielonościwkowego, która powstała w wyniku ewangelizacji Woronajewa i innych słowiańskich kaznodziejów na kresach oraz w Beskidzie Niskim wśród Łemków, a dzisiaj znajduje swoją kontynuację wśród Chrześcijańskiej Wspólnoty Zielonościwkowej i ruchu tzw. „prostaków” (o nich niżej) czy „nogoumywalców”.

Zakres pojęcia ruch zielonościwkowy wyznacza w polskiej literaturze naukowej praca Waltera Hollenwegera¹⁴ i jego definicja mówiąca, iż zielonościwkowcami nazywamy tych, którzy wierzą w dwa momenty zwrotne w życiu chrześcijanina – nawrócenie, połączone zwykle (ale nie zawsze) z chrztem wodnym i chrzest w Duchu Świętym, przejawiający się zwykle (ale nie zawsze) praktyką darów charyzmatycznych (przypis). Tak szeroka definicja pozwalała włączyć w dyskurs poświęcony tej religijności wspólnoty, które nie reprezentują protestanckiej teologii, jak na przykład katolicki ruch Odnowy w Duchu Świętym, a które same z czasem zaczęły dystansować się od tego pojęcia uznając, iż odnosi się ono wyłącznie do protestanckiej części ruchu. Istnieje w literaturze przedmiotu silna tendencja ograniczająca zakres pojęcia ‘ruch zielonościwkowy’ jedynie do tych pentekostalnych wspólnot, które powstawały do wyłonienia się ruchu charyzmatycznego, będącego w tej perspektywie zjawiskiem w zasadzie odmiennym, bo ponadprotestanckim (współcześnie ruchem charyzmatycznym określa się już nie drugą falę ożywienia zielonościwkowego z lat 60 tych XX wieku (ta przejawiała się w ruchach wewnątrz kościelnych), ale nowe Kościoły powstające od lat 90-tych XX wieku.

¹¹ Z. Pasek, Wyznania wiary protestantyzmu, Kraków 1995, Wydawnictwo UJ.

¹² M.R. Weremiejewicz: Kościół Chrystusowy w Polsce w latach 1921–2006, Toruń 2014, Duet; H.R. Tomaszewski: Zjednoczony Kościół Ewangeliczny 1947–1987, Warszawa 2009, KOMPAS II.

¹³ S. Grelewski, Wyznania protestanckie i sekty religijne w Polsce współczesnej, Lublin 1937.

¹⁴ W. Hollenweger, Pentecostals: The Charismatic Movement in the Churches, Minneapolis 1972, Augsburg Publishing House. Podobnie: Z. Pasek, Ruch zielonościwkowy. Próba monografii, Kraków 1992; Nomos. V. Synan. Historia ruchu zielonościwkowego i odnowy charyzmatycznej. Stulecie Ducha Świętego 1901–2001, Kraków – Szczecin 2006. Instytut Wydawniczy Compassion.

Charyzmatyczne środowiska katolickie zawsze dystansowały się od terminu „ruch zielonoświątkowy” aby odciąć się od protestanckich korzeni (i teologii) tej duchowości. W katolicyzmie termin chrzest jest zarezerwowany dla sakramentu chrześcijańskiej inicjacji. Dla protestanckiej tradycji zielonoświątkowej „chrzest w Duchu” to drugie po chrzcie wodnym ważne wydarzenie, oznaczające osiągnięcie pełni religijnego życia, dojrzałości, wypełnienie zaczynającego się wraz z nawróceniem okresu uświęcenia. Bardziej można porównać tę opisy z funkcją jaką pełni sakrament bierzmowania w katolicyzmie (z tym że zielonoświątkowcy i charyzmatycy kładą nacisk na dary duchowe szczególnie dar języków, prorokowanie czy uzdrawianie, zob. listę darów w listach apostoła Pawła do Koryntian).

Jak wspomniano słowo „charyzmatyczny” służy także na określenie najnowszych zjawisk dokonujących się w ruchu zielonoświątkowym/pentakostalnym, tzw. *Third Wave Churches* (trzeciej fali) jaka rozpoczęła się w latach 90-tych XX wieku¹⁵. Autorzy określają te wspólnoty jako nowe charyzmatyczne Kościoły (już nie mówi się o ruchu charyzmatycznym), a jako przykłady wymieniani są John Wimber i tzw. „ewangelizacja w mocy”, a także ich kontynuacje – *Toronto blessing* i *Vineyard*. Mniej tu akcentów na dar języków więcej na uzdrawianie i „znaki” (padanie, konwulsje, śmiech). W Polsce należą do niej liczne wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym, które wyszły z Kościoła rzymskokatolickiego i podjęły pracę samodzielnie¹⁶. Podobnie uważa wielu współczesnych zielonoświątkowców, którzy postulują wprowadzenie określenia „Kościoły charyzmatyczne” (nie ruch) i włączenie tu takich zjawisk jak *Faith Movement*, czy *prosperity gospel*.

Wśród wspólnot protestanckich osobną grupę o własnej tradycji nazewniczej tworzą tzw. Kościoły lokalne, które wyróżnia przekonanie, iż w każdej miejscowości powinien powstać tylko jedna wspólnota/kongregacja nawróconych chrześcijan. Stąd nazwy takie jak „Kościół w Radomiu”. Kiedy urzędnicy Departamentu Wyznań domagali się specyfikacji innej niż nazwa miejscowości, dodawano określenia, które i tak sugerowały wspomnianą wyżej zasadę: Lokalny Kościół w Kwidzynie, Kościół Ekklesia czy Miejskowy Kościół w Lublinie.

W nurcie kościołów protestanckich sytuuje się powstały w XIX wieku ruch adwentystyczny. Kościół Adwentystów Dnia Siódmego¹⁷ zorganizował się w USA podczas w konferencji w 1863 roku. Przyjęto wówczas nazwę, którą nosi najliczniejsza wspólnota tego nurtu w Polsce, która równocześnie streszcza dwie adwentystyczne prawdy wiary – o rychłej paruzji Chrystusa (łac. *adventus* – przyjsie) i o powrocie do zalecanej przez starotestamentowy dekalog praktyki święcenia soboty jako biblijnego dnia świętego (w judaizmie i chrześcijaństwie niedziela jest pierwszym dniem stworzenia, a sobota siódmym).

Nazwa Kościoła Nowoapostolskiego także zawiera określoną deklarację odnośnie zasad wiary. Ten powstały w XIX wieku nurt chrześcijaństwa podziela przekonanie, iż w czasach ostatecznych, w których żyje ludzkość, Bóg, podobnie jak w czasach początków chrześcijaństwa, ześle apostołów aby ci dokonali przygotowania wiernych do paruzji. Urząd apostoła jest jednym z kościelnych urzędów tego Kościoła.

Nurt Badaczy Pisma Świętego tworzy kilka wspólnot, kładą nacisk na przekład niemieckiego słowa *die Forscher* przyjętego przez ów nurt z powodu ogromnej wagi, jaką przywiązuje się do rozważania i studiowania pism. Analiza tak Biblii jak i komentarzy do niej są w centrum aktywności religijnej. Główne spotkanie Świadków Jehowy nosi nazwę ‘Studium Starażnicy’, co ilustruje ów nacisk na naukę religijnej prawdy. W nazwie Świadków Jehowy pojawia się uważana za archaiczną formą językową imienia Boga, choć współcześnie bibliści opowiadają się raczej za wersją – Jahwe. Język hebrajski, którym spisano Stary Testament nie zapisywał samogłosek, stąd tetragramaton, czyli imię Boga (*JHWH*) rekonstruowano rozmaicie. W XIX wieku Mickiewicz pisał jeszcze Jehowa, ale współczesny język polski poszedł za przekładem Biblii Tysiąclecia w którym używano formy Jahwe (w pierwszym wydaniu).

Zaskakująco podobne strategię nazewnicze do Kościołów chrześcijańskich stosują wywodzące się z Dalekiego Wschodu związki wyznaniowe. W Polsce najwięcej z nich należy do różnych nurtów nowych nurtów hinduizmu lub do buddyźmu. Nazwa buddyzm powstała analogicznie do nazwy chrześcijaństwo,

¹⁵ Zob. np. L. Jańczuk, Wspólnoty pentekostalne w Polsce i ich klasyfikacja, w: „Łódzkie Studia Teologiczne”. T. 25, nr. 4, s. 29–42, 2016. Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi.

¹⁶ Monografią tego procesu jest: A. Zieliński, W stronę schizmy. Społeczności ewangelikalne wywodzące się z katolickiego ruchu charyzmatycznego, Kraków 2009, Nomos.

¹⁷ Z. Łyko, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego. Historia, nauka, ustrój, posłannictwo, Warszawa 2000, Wydawnictwo „Znaki Czasu”.

od imienia swojego założyciela i twórcy. Nieco inaczej przywołano nazwisko założyciela w daleko mniej znanych religiach, w: Medytacyjnym Stowarzyszeniu Najwyższej Mistrzyni Czing Hai czy Instytucie Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”. Często też określa się precyzyjniej daną szkołę duchową wewnątrz większej tradycji religijnej (lub przyjętą doktrynalną sukcesję) wymienieniem tzw. „linii nauczania”, jak w wypadku buddyzmu np. Wspólnota Bez Bram” Mumon – Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai lub Związek Buddyjski Khordong.

Jedną z grup buddyzmu bon wymienia w swej nazwie dynastię dawnych tybetańskich władców Ligmincha (związek nosi nazwę Ligmincha Polska), której panowanie uznaje się za ważne dla rozwoju tej religii. Niekiedy w nazwach pojawia się także rejon geograficzny, z którym związana jest dana tradycja (np. Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce z Łazów). Pośrednio funkcje geograficznego lokowania danej grupy mają słowa pochodzące lub związane z buddyzmem danego kraju. Dlatego można powiedzieć, że Związek Buddyjski Czan to buddyzm chiński, a Szkoła Zen Kwan Um w Polsce to buddyzm koreański.

Polski Związek Taoistów Tao Te King użył w swojej nazwie tytułu głównego taoistycznego tekstu doktrynalnego *Tao Te King*. Sikhowie użyli słowa *gurdwara* które oznacza miejsce spotkań i modlitw wspólnoty pojawiająca się w nazwie (Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara). Neohinduiści ze Związku Ajapa Yoga za ważne uznali wymienienie swojej głównej techniki medytacyjnej. Związek Tybetański Bon „Sa Trik Er Sang” włącza w swą imię najwyższej bogini tradycji Bon, „Matki Wszystkich Istnień”, której główną domeną jest współczucie: Sa Trik Er Sang.

Niektóre z wywodzących się ze Wschodu religii kładą silny nacisk (podobnie do wielu grup chrześcijańskich i wywodzących się z chrześcijaństwa) na studiowanie pism i religijnej prawdy. W nazwach pojawiają się wtedy znamienne słowa: ‘uniwersytet’ czy ‘instytut’. Tak jest w wypadku np. Światowego Uniwersytetu Duchowego Brahma Kumaris w Polsce lub Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”. To słowa, które ujawniają inną ważną tendencję nazewniczą, a mianowicie podkreślanie, iż akt religijny dokonuje się w ludzkiej świadomości i ściśle profiluje tożsamość jednostki. Akcentują to pojawiające się wymienione sformułowania w następujących nazwach: Ruch Świadomości Babadźi Herakhandi Samadź, czy Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”. Użycie tych słów ma dodatkowe znaczenie, podkreśla „uczynkowy”, w znaczeniu „zewnątrzny względem świadomości” charakter religii zachodnich (w Polsce to aluzja do kulturowej wersji katolicyzmu) i wydobywa odmienną własną tradycję religijną.

Bardzo często i także podobnie jak w wypadku chrześcijaństwa, przyjęte nazwy są tłumaczeniami. Niekiedy podkreślenie tej łączności z współbraćmi z Zachodu (lub Wschodu), sięga tak daleko, że nie przekłada się terminów z danego języka. Dotyczy to tak języka angielskiego jak np. tybetańskiego czy arabskiego. Warto przywołać jako przykłady: Radha Govind Society of Poland Stowarzyszenie, Instytut Śardza Ling, czy Islamskie Stowarzyszenie Ahl-Ul-Bayt. Wśród chrześcijańskich Kościołów także często pojawiają się przekłady. Np. Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc” zaczerpnął zwrot ‘Pełna Ewangelia’ (ang. *Full Gospel*) z amerykańskiego kościoła Demosa Shakariana o nazwie Full Gospel Business Men’s Fellowship International.

Liga Muzułmańska nawiązuje swoją nazwą do organizacji powołanej przez muzułmanów w 1906 roku do reprezentowania ich interesów w Indiach. Skupia sunnitów imigrantów osiadłych w Polsce i konwertytów, którzy zdecydowali się pracować poza Muzułmańskim Związkiem Religijnym identyfikowanym z etnosem tatarskim dominującym w najstarszym w Polsce islamskim związku wyznaniowym. Polscy szyici przyjęli nazwę, która wzywa do sprawdzenia jego znaczenia w słowniku, a przeciętemu Polakowi nic nie mówi. Islamskie Stowarzyszenie Ahl-Ul-Bayt umieściło w nazwie arabskie sformułowanie teologiczne, które oznacza – „Ludzie Domu” i odnosi się do Muhammada, jego córki Fatimy Zahra imama Aliego (a.s.) i jego jedenastu następców¹⁸.

W nazwach nowych ruchów religijnych ujawnia się inna tendencja charakterystyczna dla współczesnej kultury religijnej Zachodu. Związek Wyznaniowy Kwinarystów w swojej nazwie użył określenia oznaczającego moc – energię (Quinarium), która zostaje opisana w credo religijnym następująco: [Wierzmy w – przyp. Z.P.] „energię Kwinaryną – Quinarum, która wykreowała nasz Świat, rozwija się i zmienia w naszym

¹⁸ Za: <http://www.abia.pl/o-nas.html> (odsłona z dnia 24 IX 2022).

wymiarze w ramach Wszechświata” oraz, że „każdy człowiek ma możliwość czerpania z tej energii oraz utrzymywania korzystnej więzi z Quinarum co przekłada się na jakość jego życia”¹⁹.

Interesującym przykładem innego „zwyczaju” nazewnictwa jest Polski Kościół Dialogu, który choć nie-chrześcijański używa chrześcijańskiego terminu Kościół. Można zapytać, czy nie jest to próba swoistej legitymizacji i pewnego dowartościowania, bowiem zarejestrował się w Polsce w czasach najczarniejszej nagonki na sekty, w 1997. Może także być przejawem synonimizacji słów Kościół i religia. W latach dziewięćdziesiątych, żeby mniejszości oddalone od chrześcijaństwa mogły funkcjonować „taktycznie” upodabniały się do chrystianizmu. Przykładem może być zarejestrowane także w tym okresie neopogańskie: Polski Kościół Słowiański czy Rodzimy Kościół Polski.

Zarejestrowany w 2021 roku Kościół Naturalny także nie jest chrześcijańskim związkiem wyznaniowym. W doktrynalnej deklaracji można przeczytać: „Kościół Naturalny akcentuje pośrednio dystans do „nadenaturalności”, święte jest to co nas otacza, a więc natura, „Kościół Naturalny powołany zostaje, aby głosić i szerzyć odwieczne, pierwotne, niezmiennie i przyrodzone prawa boskie, zawarte w naturze jako jedyną prawdę otrzymaną w darze jako dzieło Stwórcy Wszechświata”²⁰. Ta sama tendencja sakralizacji natury i dystansu do nadnaturalności pojawia się w zasadach wiary Wyznawców Słońca: „Bóg jest Światem, a Świat jest Bogiem. Natura i procesy w Niej zachodzące są przejawieniem Boga. Zwroty takie jak Bóg, Bóg Słońce, Wielkie Słońce itp. odnoszą się do całej Natury i Wszechświata, a kierowane są ku Słońcu, jako ich przedstawicielowi. Uważna obserwacja i kontemplacja Natury otwiera połączenie z prawdziwą wiedzą i mądrością”²¹.

Kult natury łączy liczne nowe ruchy religijne z polskim neopogaństwem, czy dokładniej mówiąc rodzimowierstwem. Użycie pierwszego określenie uzasadnione jest tym, że większość wspólnot należących do tego nurtu jest związana z Pagan Federation International²². W nazwach (i deklaracjach wyznaniowych polskich grup pojawia się zwrot „rodzima wiara”, rodzimowierstwo, uzasadnione fundamentalnym przekonaniem, iż warunkiem odnowy duchowej Polaków jest powrót do wiary słowiańskich praojców. Można rozważyć, czy nie używać wobec tych wspólnot określenia ruch rekonstrukcjonistyczny. Członkowie tych wspólnot rekonstruują nie tylko artefakty kultury materialnej słowiańskich przodków, ale wskrzeszają dawny religijny światopogląd (uzupełniając go tam, gdzie skąpe źródła milczą o własne koncepcje), wraz z kultem i zasadami życia codziennego.

Warto zaznaczyć, iż prócz nazw oficjalnych funkcjonują w języku polskim także nazwy potoczne różnych religii, które różnią się od oficjalnych. Mówi się np. „ruch Hare Kryszna” na określenie Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny²³, czy „mormoni” na określenie wyznawców Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich.

Innym interesującym procesem związanym z aspektem historycznym religijnego nazewnictwa jest utrata pejoratywnego charakteru dawnych określeń, które wraz z upływem czasu stają się akceptowanym elementem identyfikacyjnym danej wspólnoty (jak np. określenie ‘metodyzm’). Należy także odnotować zjawisko zachowywania tradycyjnej zarejestrowanej w MSWiA nazwy przez grupę o odmiennych lub zmienionych praktykach czy zasadach wiary. Przykładem może być Zbór Stanowczych Chrześcijan w Wiśle Malince, który w latach 70-tych przyjął nauczanie Braci Norweskich pozostając przy dawnej szacownej nazwie kościoła swoich ojców. Innym przykładem może być Jednota Braci Polskich z Wrocławia, która została założona w Krakowie tuż po II Wojnie Światowej przez antytrynitarza Karola Grycza-Śmiłowskiego. Wspólnota ta od lat 80 tych wyznaje sabataistyczną wersję pentekostalizmu (czyli święci jako siódmy dzień tygodnia sobotę i wierzy w doświadczenie chrztu Duchem Świętym). Większość wrocławskich wyznawców zdominowała unitariańską i buddyjską orientację środowiska krakowskiego i Jednota ostatecznie przyjęła duchowość zielonoświątkową.

¹⁹ Za: <https://orbisunum.one/#duchowosc> (odsłona z dnia 20 IX 2022).

²⁰ Za: <https://kosciolnaturalny.pl/skad-dokad-dlaczego/> (odsłona z dnia 20 IX 2022).

²¹ Za: <https://wyznawcyslonca.ws/doktryna-wiary/> (odsłona z dnia 24 IX 2022).

²² Za: <https://www.paganfederation.org/> (odsłona z dnia 19 IX 2022).

²³ P. Jaźwiński, Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny (ISKCON) w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1970–1998, Kraków 2000, Zakład Wydawniczy Nomos.

W języku polskim marginalnie, ale nadal funkcjonują pogardliwe określenia pejoratywne na określenie mniejszości wyznaniowych, np. popularne do lat 90-tych XX wieku 'kociarz', powszechnie stosowane na określenie wyznawców Świadków Jehowy. Słowo to ma długą historię. Wywodzi się z greki w której *katharoi* to „czyści”. W średniowieczu określano nim katarów. Język niemiecki ma *Die Kazer* – kacierz, a także *die Katze* – kot. Prawdopodobnie od niemieckich sąsiadów przejęliśmy je tworząc polskiego „kociarza”. Przed zaniknięciem w latach dziewięćdziesiątych oznaczało ono *de facto* głęboko wierzącego (dla nietolerancyjnych Polaków fanatycznego) Świadka Jehowy, który od drzwi do drzwi głosi prawdy swojej wiary. Lokalne i pejoratywne określenie „kozłowici” odnoszące się do mariawitów wzięło się od nazwiska twórczyni tego ruchu kościelnej odnowy Marii Franciszki Kozłowskiej. Wyparło te określenia agratywne i pejoratywne słowo sekta/sekciarz.

Warto poświęcić mu nieco uwagi. Przede wszystkim należy przestrzec przed nadużywaniem tego słowa, które potocznie określa członka niemal „przestępczej organizacji mieniającej się religią”, jak definiują je ruchy antykultowe. Kierowane były ku sektom medialne i antykultowe oskarżenia o tzw. „pranie mózgu” czy porywanie dzieci. Z powodu tego, iż naukowa definicja tego słowa diametralnie różni się od potocznej współczesny akademicki dyskurs o mniejszościach unika tego słowa. Dla humanistów i badaczy społecznych definicję wyznacza klasyczne ujęcie Maksa Webera i Ernesta Troeltscha²⁴, którzy określali tym słowem niewielką grupę, o napiętych relacjach ze światem, do której trzeba wstąpić (a nie urodzić się jak w Kościele) i w której wierni, żyjący w moralnym rygoryzmie, znają się nawzajem.

Drugim zjawiskiem w zakresie nazewnictwa wymiaru języka religijnego jakie obserwujemy we współczesnej Polsce, jest nieprawomocne rozszerzenie znaczeń. Polega ono na tym, iż np. używa się sformułowania, „my chrześcijanie” na oznaczenie wyznawców tylko jednego nurtu chrześcijaństwa. Szczególnie rażące są te sytuacje kiedy katolik, (ale dotyczy to także prawosławnych i protestantów) zwraca się w podobny sposób do przedstawicieli innego nurtu jednoznacznie chrześcijańskiego. Ten wykluczający zabieg stoi w rażącym napięciu z ekumenicznymi deklaracjami wzajemnej życzliwości składanymi przez religijnych przywódców kościelnych.

Zasadę tę można przesunąć jakby o jeden stopień niżej odnośnie gry zakresami. Czyli spotykamy zwrot „my katolicy” a w domyśle mówiący określa wyłącznie rzymskich katolików. Analogicznie ewangelik, który mówi „my protestanci” ma na myśli wyłącznie luteranów.

Powyższy szkic jest fragmentem szerszego projektu badawczego, którego celem jest opis i analiza społecznie funkcjonującego nazewnictwa polskich wspólnot religijnych.

Bibliografia

- E. Barker, *Nowe ruchy religijne*, tłum. T.Kunz, Kraków 1997, Zakład Wydawniczy NOMOS.
- Sz. Beźnic, *Przegląd nowych ruchów religijnych w Polsce*, w: Barker E., *Nowe ruchy religijne*, przeł. T. Kunze, Kraków 2012, Zakład Wydawniczy NOMOS, s.283–423.
- P. Borecki, Cz. Janik, *Prawo wewnętrzne nierzymskokatolickich związków wyznaniowych w Polsce. Wybór aktów prawnych*, Warszawa 2012, Elipsa.
- B. Brożniak, M. Winiarczyk-Kossakowska, *Mniejszości wyznaniowe w Polsce. Prawo wewnętrzne (statutowe)*, Warszawa 2014: Wydawnictwo Sejmowe.
- P. Ciecieląg, (red.), *Wyznania religijne w Polsce w latach 2015–2018*, Warszawa 2019: GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- T. Doktor, *Innowacje religijne: ruchy, uczestnicy, reakcje społeczne*, Olsztyn 2002, Mantis.
- T. Doktor, *Nowe ruchy religijne i parareligijne w Polsce*, Warszawa 1999, Verbinum.
- I. Grek-Pabisowa, *Staroobrzędowcy. Szkice z historii, języka, zwyczajów*. Warszawa 1999, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy.

²⁴ E. Troeltsch, *Kościół a sekta*, w: F. Adamski (red.) *Socjologia religii. Wybór tekstów*. Kraków 1983, Wydawnictwo WAM.

- S. Grelewski, *Wyznania protestanckie i sekty religijne w Polsce współczesnej*, Lublin 1937.
- W. Hollenweger, *Pentecostals: The Charismatic Movement in the Churches*, Minneapolis 1972, Augsburg Publishing House.
- E. Iwaniec, *Z dziejów staroobrzędowców na ziemiach polskich*. Warszawa 1977, Państwowe Wydawnictwo Naukowe,
- L. Jańczuk, *Wspólnoty pentekostalne w Polsce i ich klasyfikacja*, w: „Łódzkie Studia Teologiczne”. T. 25, nr 4, s. 29–42, 2016. Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi
- P. Jaźwiński, *Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny (ISKCON) w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1970–1998*, Kraków 2000, Zakład Wydawniczy Nomos.
- M. Klöcker, U. Tworuschka (hrsg.), *Handbuch der Religionen. Kirchen und andere Glaubensgemeinschaften in Deutschland*, Landsberg am Lech 2010, Olzog.
- K. Kosior, *Buddyzm w Polsce*, w: „Nomos. Kwartalnik Religioznawczy” 1997, nr 18/19, s. 183–198.
- J. Kozłowski, J. Langner, T. Zagajewski, *Atlas wyznań w Polsce*, Kraków 1989, KAW.
- M. Libiszowska-Żółtkowska, *Kościół i związki wyznaniowe w Polsce*, Warszawa 2001, Verbinum.
- Z. Łyko, *Kościół Adwentystów Dnia Siódmego. Historia, nauka, ustrój, posłannictwo*, Warszawa 2000, Wydawnictwo „Znaki Czasu”.
- K. Mazur, *Mariawityzm w Polsce*, Kraków 1991, Zakład Wydawniczy NOMOS.
- J.G. Melton, (ed.), *Encyclopedia of American Religions*, Detroit 2016, Gale Reaserch.
- R.E. Olson, F. S. Mead, S.S.Hill, & C.D. Atwood, *Handbook of denominations in the United States*, Nashville 2018, Abingdon.
- Z. Pasek, *Ruch zielonoświątkowy. Próba monografii*, Kraków 1992, Nomos.
- A. Rykała, *Mniejszości religijne w Polsce, geneza, struktury przestrzenne, tło etniczne*, Łódź 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- P. Siniscalco, *Starożytne Kościoły wschodnie. Historia i literatura*, tłum. Katarzyna Piekarcz, Kraków 2013, Wydawnictwo PETRUS.
- V. Synan. *Historia ruchu zielonoświątkowego i odnowy charyzmatycznej. Stulecie Ducha Świętego 1901–2001*, Kraków – Szczecin 2006. Instytut Wydawniczy Compassion.
- L. Szenderowski, *Ewangeliczni chrześcijanie. Ruch odrodzeniowo-reformatorski w historycznym Kościele chrześcijańskim. Rys historyczny (XIX–XX w.)*, Wheaton 1982, The Slavic Gospel Association.
- H. Świątkowski, *Wyznania religijne w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem ich stanu prawnego*, Warszawa 1937, Wydawnictwo „Biblioteka Prawnicza”.
- H.R. Tomaszewski: *Zjednoczony Kościół Ewangeliczny 1947–1987*. Warszawa 2009, KOMPAS II.
- H. Tranda i M. Patalon (red.), *W drodze za Chrystusem. Kościoły chrześcijańskie w Polsce mówią o sobie. Kompendium wiedzy o Kościołach chrześcijańskich*, Kraków 2009, WAM.
- E. Troeltsch, *Kościół a sekta*, w: F. Adamski (red.) *Socjologia religii. Wybór tekstów*. Kraków 1983, Wydawnictwo WAM.
- K. Urban, *Mniejszości religijne w Polsce*, Kraków 1994: Zakład Wydawniczy NOMOS.
- M.R. Weremiejewicz: *Kościół Chrystusowy w Polsce w latach 1921–2006*, Toruń 2014, Duet.
- A. Zieliński, *W stronę schizmy. Społeczności ewangelikalne wywodzące się z katolickiego ruchu charyzmatycznego*, Kraków 2009, Nomos.
- T.J. Zieliński, *Protestantyzm ewangelikalny. Studium specyfiki religijnej*, Warszawa 2013; ChAT.

Rozdział 3

Chapter 3

Polskie Kościoły i związki wyznaniowe w układzie tradycji religijnych

Polish Churches and religious associations in the arrangement of religious traditions

Poniższy wykaz Kościołów i związków wyznaniowych ułożony według tradycji religijnych zachowuje strukturę przyjętą podczas spisu powszechnego z roku 2011. Nawiązuje ona do zasad wiary ale uwzględnia jako zasadę porządkującą polską perspektywę. Oznacza to, że układ tabeli związany jest z także z demografią i liczbą wiernych. Zasada ta powoduje to, iż nurt badacki został wykazany jako kategoria równorzędna protestantom i wschodniemu chrześcijaństwu, co może jawić się jako dyskusyjne. Uzasadnieniem podobnego zabiegu jest fakt, iż należący do tej kategorii Świadkowie Jehowy są trzecim pod względem liczebności wiernych wyznaniem w Polsce. Przyjęcie tego rozwiązania podczas konstruowania niniejszego wykazu powoduje także to, że wielkie światowe religie, takie jak taoizm czy sikhizm nie są wyszczególnione jako osobne kategorie, ale znajdują się w zbiorze o nazwie „innych religiiach”, bo w Polsce liczba ich wyznawców jest, jak dotąd, skromna.

Dużym problemem poniższej taksonomii jest kategoria „nowy ruch religijny”. Poza wykazanymi w niej wspólnotami religijnymi znalazły się takie, które bardzo często przez religioznawczą literaturę naukową określane są tym mianem jak na przykład Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny (ruch Hare Kryszna), Kościół Miłosiernego Boga, Chrześcijański Kościół Dobra czy kilka wspólnot neopogańskich. Dzieje się tak z powodu tego, że niemal wszystkie wymienione ruchy (nawiązujące do chrześcijaństwa, neohinduistyczne i rodzimowiercze) powstały po II Wojnie Światowej. Zaznaczamy to zazwyczaj w komentarzach i uwagach szczegółowych. Uznajemy, że wielkie tradycje religijne (np. buddyzm, chrześcijaństwo, hinduizm i inne) nadal są żywe i tworzą wciąż nowe swoje nurty i formy. Należy zatem pamiętać, że deklaracja poszczególnych grup o przynależności do danej tradycji religijnej odgrywa w tej klasyfikacji doniosłą rolę.

Umieszczenie danej wspólnoty w określonym miejscu tej typologii należy traktować jedynie jako wskazówkę mówiącą o dominujących, lub charakterystycznych wątkach w jej doktrynie religijnej. Stworzono niniejsze zestawienie jako aktualną ale i zmieniającą się wraz z postępami prac i badań naukowych sumę wiedzy autorów o mniejszościach religijnych w Polsce.

Prezentowany wykaz w dużej mierze porządkuje i uzupełnia wiedzę na temat Kościołów i związków wyznaniowych, które we wcześniejszych wydaniach niniejszej publikacji klasyfikowane były przede wszystkim w kategorii „Inne religie” lub „Wyznania nowozarejestrowane lub niesklasyfikowane”. W wyniku pogłębiionych analiz i dzięki zdobyciu nowych informacji możliwe było przyporządkowanie części tych wyznań do określonych tradycji, nurtów czy rodzin religijnych.

W wykazie uwzględniono Kościoły i Związki wyznaniowe posiadające swoje ustawy lub wpisane do rejestru MSWiA w dniu 31 XII 2021. W wykazie znalazły się dwie wspólnoty spoza tej grupy. To Zbór Panmonistyczny i Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec. Ich obecność stanowi zaproszenie kierowane do wszystkich polskich grup religijnych działających w oparciu o ustawę o stowarzyszeniach lub o inne regulacje prawne aby podzieliły się wiedzą o sobie z Głównym Urzędem Statystycznym lub Pracownią Badań Współczesnych Form Duchowości (Wydział Humanistyczny AGH). Zostaną uwzględnione w następnej publikacji z tej serii.

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
1	Chrześcijaństwo Christianity		63
1.1	Katolicyzm Catholicism		66
1.1.1	Kościół katolicki Catholic church		67
1.1.1.01	Kościół Rzymskokatolicki	Obrządek łaciński	68
1.1.1.02	Kościół Greckokatolicki	Obrządek bizantyjsko-ukraiński (pod względem liturgicznym przynależy do chrześcijaństwa wschodniego), jurysdykcyjnie podlega Stolicy Apostolskiej Kościoła rzymskokatolickiego	74
1.1.1.03	Kościół Neounicki	Obrządek bizantyjsko-słowiański (pod względem liturgicznym przynależy do chrześcijaństwa wschodniego), jurysdykcyjnie podlega Stolicy Apostolskiej Kościoła rzymskokatolickiego	78
1.1.1.04	Kościół Ormiańskokatolicki	Obrządek ormiański (pod względem liturgicznym przynależy do chrześcijaństwa wschodniego), jurysdykcyjnie podlega Stolicy Apostolskiej Kościoła rzymskokatolickiego	79
1.1.2	Starokatolicyzm Old catholicism		81
1.1.2.01	Kościół Starokatolicki Mariawitów	Mariawityzm	82
1.1.2.02	Kościół Polskokatolicki w RP		84
1.1.2.03	Kościół Katolicki Mariawitów w RP	Mariawityzm	88
1.1.2.04	Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP		89
1.1.2.05	Kościół Starokatolicki w RP		92
1.1.2.06	Katolicki Kościół Narodowy w Polsce		92
1.1.2.07	Kościół Dobrej Nadziei		94
1.1.2.08	Odrodzony Kościół Starokatolicki		94
1.1.2.09	Reformowany Kościół Katolicki w Polsce		94
1.1.2.10	Narodowy Kościół Katolicki		96
1.2	Chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) Eastern christianity (orthodox christianity)	Do chrześcijaństwa wschodniego pod względem liturgicznym należą: Kościół greckokatolicki, Kościół neounicki oraz Kościół ormiańskokatolicki – patrz: Kościół katolicki.	96
1.2.1	Prawosławie Orthodox		98
1.2.1.01	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny		99
1.2.1.02	Wschodni Kościół Staroobrzędowy	Staroobrzędowcy (starowiercy)	104
1.2.1.03	Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców	Staroobrzędowcy (starowiercy)	105
1.2.2	Chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental christian churches		106
1.2.2.01	Ormiański Kościół Apostolski w RP	Starożytny Kościoły Wschodu, nurt kościołów niechalcedońskich, monofizyci	106
1.2.2.02	Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP	Starożytny Kościoły Wschodu, nurt kościołów niechalcedońskich, monofizyci	107
1.3	Protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and protestant tradition		107
1.3.001	Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP	Kościoły ewangelickie, luteranizm	109
1.3.002	Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP	Ewangelicyzm reformowany	114
1.3.003	Kościół Ewangelicko-Metodystyczny w RP	Metodyzm	116
1.3.004	Kościół Chrześcijan Baptystów w RP	Baptyzm	119

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (cd.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
1.3.005	Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP	Rodzina wspólnot milenarystycznych, adwentyzm	123
1.3.006	Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny w RP	Rodzina wspólnot milenarystycznych, adwentyzm	127
1.3.007	Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego	Rodzina wspólnot milenarystycznych, adwentyzm, antytrynitaryzm	128
1.3.008	Chrześcijańska Wspólnota Zielonościwkowa	Nurt zielonościwkowy	131
1.3.009	Kościół Boży w Chrystusie	Nurt zielonościwkowy	132
1.3.010	Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej	Nurt zielonościwkowy	134
1.3.011	Kościół Zielonościwkowy	Nurt zielonościwkowy	135
1.3.012	Ewangeliczna Wspólnota Zielonościwkowa	Nurt zielonościwkowy	141
1.3.013	Kościół Chrystusowy w RP	Kościół Chrystusowe (Disciples of Christ, <i>Restorationist</i>)	143
1.3.014	Kościół Chrystusowy w Polsce	Kościół Chrystusowe (Disciples of Christ, <i>Restorationis</i>)	145
1.3.015	Ewangeliczny Związek Braterski	Kościół braterskie – bracia pływacy (tradycja open brethren)	146
1.3.016	Kościół Wolnych Chrześcijan w RP	Kościół braterskie – bracia pływacy (tradycja open brethren)	148
1.3.017	Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP	Darbyzm (tradycja exclusive brethren)	150
1.3.018	Jednota Braci Polskich	Nurt zielonościwkowy, adwentyzm, antytrynitaryzm	152
1.3.019	Zbór Chrześcijański w RP	Kościół braterskie – bracia pływacy (tradycja open brethren)	152
1.3.020	Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim	Nurt zielonościwkowy	154
1.3.021	Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP	Kościół ewangeliczne/ewangelikalne, nurt zielonościwkowy, Bracia Norwescy	154
1.3.022	Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP	Kościół ewangeliczne/ewangelikalne	155
1.3.023	Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia”	Kościół ewangeliczne/ewangelikalne, nurt zielonościwkowy	158
1.3.024	Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce	Rodzina wspólnot milenarystycznych, adwentyzm	159
1.3.025	Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie”	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	161
1.3.026	Mesjańskie Zbory Boże (Dnia Siódmego)	Rodzina wspólnot milenarystycznych, adwentyzm, antytrynitaryzm	162
1.3.027	Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	165
1.3.028	Zbór w Wodzisławiu Śląskim	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	166
1.3.029	Zbór Ewangelicko-Baptystyczny	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	168
1.3.030	Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna	Nurt zielonościwkowy	168
1.3.031	Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem”	Nurt zielonościwkowy	170
1.3.032	Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem”	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	171
1.3.033	Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie	Kościół braterskie – bracia pływacy	172

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (cd.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
1.3.034	Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu	Nurt zielonościowy	172
1.3.035	Ruch Chrześcijański Mt28	Ewangelikalne organizacje ponaddenominacyjne, (Campus Criside of Christ)	173
1.3.036	Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze	Kościół Miejsce (Local Church)	174
1.3.037	Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach	Nurt zielonościowy	174
1.3.038	Kościół „Chrystus dla Wszystkich”	Nurt zielonościowy	175
1.3.039	Kościół Ewangelicko-Prezbiteriański	Dawniej: Kościół Dobrego Pasterza, Kościół ewangelikalny tradycji reformowanej, praktykujący chrzest niemowląt lub nieokreślające wieku, w którym przyjmuje się chrzest	176
1.3.040	Misja Pokoleń	Ewangelikalne organizacje ponaddenominacyjne	176
1.3.041	Zbór Ewangeliczny „Betel” w Warszawie	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	177
1.3.042	Kościół w Radomiu	Kościół lokalny (Kościół miejscowy, Local Church)	178
1.3.043	„Misja na Wschód” we Wrocławiu	Kościół ewangeliczny/ewangelikalny	178
1.3.044	Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów	Kościół ewangeliczny/ewangelikalny	179
1.3.045	Warszawski Kościół Chrystusowy	Bostoński Kościół Chrystusowy	179
1.3.046	Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa”	Nurt zielonościowy	179
1.3.047	Zbór Ewangelii Łaski	Nurt zielonościowy, ruch proroka W. Branhama	180
1.3.048	Biblijny Kościół Baptystyczny	Kościół ewangeliczny/ewangelikalny	181
1.3.049	Centrum Chrześcijańskie „Kanaan”	Nurt zielonościowy	182
1.3.050	Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia”	Nurt zielonościowy	183
1.3.051	Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala”	Nurt zielonościowy	184
1.3.052	Kościół Boży w Polsce	Nurt zielonościowy	184
1.3.053	Kościół Pentakostalny w RP	Nurt zielonościowy	187
1.3.054	Kościół Chrześcijański „Wieczernik”	Nurt zielonościowy	188
1.3.055	Kościół Anglikański w Polsce	Anglikanizm	189
1.3.056	Kościół Boży	Nurt zielonościowy	191
1.3.057	Polski Ewangeliczny Kościół Braterski	Kościół braterski – bracia pylmuccy (tradycja open brethren)	191
1.3.058	Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie	Nurt zielonościowy	192
1.3.059	Wspólnota „Drzewo Oliwne”	Ewangelikalne organizacje ponaddenominacyjne	193
1.3.060	Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc”	Nurt zielonościowy	194
1.3.061	Kościół Chrześcijański w Warszawie	Nurt zielonościowy	195
1.3.062	Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle	Nurt zielonościowy	195
1.3.063	Ursynowska Społeczność Ewangeliczna	Kościół ewangeliczny/ewangelikalny	196
1.3.064	Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina”	Nurt zielonościowy	196

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (cd.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
1.3.065	Kościół „Misja dla Polski”	Nurt zielonościwkowy	197
1.3.066	Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej	Nurt zielonościwkowy	197
1.3.067	Kościół Nowego Przymierza w Lublinie	Niezależne zbory ewangeliczne/ewangelikalne	197
1.3.068	Kościół „Ekklesia” w Warszawie	Kościół Miejscowe (Local Church)	198
1.3.069	Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie	Nurt zielonościwkowy	198
1.3.070	Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje”	Nurt zielonościwkowy	199
1.3.071	Dom Izraela Polonia	Nurt zielonościwkowy, związany z kulturą hebrajską	200
1.3.072	Miejskowy Kościół w Lublinie	Kościół Miejscowe (Local Church)	201
1.3.073	Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha”	Nurt zielonościwkowy, nurt „ruchu wiary” (Faith Movement)	202
1.3.074	Kościół Chrześcijan w Rybniku	Kościół Miejscowe (Local Church)	202
1.3.075	Lokalny Kościół w Kwidzynie	Kościół Miejscowe (Local Church)	203
1.3.076	Związek Wyznaniowy „Polska Chrześcijańska Służba”	Kościół ewangeliczne/ewangelikalne	203
1.3.077	Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi”	Nurt Zielonościwkowy	204
1.3.078	Warsaw International Church (Warszawski Kościół Międzynarodowy)	Międzywyznaniowy Kościół dla obcokrajowców	204
1.3.079	Kościół Ewangeliczny w RP	Kościół ewangeliczne/ewangelikalne	205
1.3.080	Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary”	Nurt zielonościwkowy, nurt „ruchu wiary” (Faith Movement)	205
1.3.081	Kościół Chwały	Nurt zielonościwkowy	206
1.3.082	Unia Ewangelikalna w RP	Ewangelikalne organizacje ponaddenominacyjne	207
1.3.083	Ewangeliczny Kościół Chrześcijański	Nurt zielonościwkowy	207
1.3.084	Kościół Prezbiteriański	Kościół ewangelikalne praktykujące chrzest niemowląt lub nieokreślające wieku, w którym przyjmuje się chrzest	208
1.3.085	Kościół Armia Zbawienia w RP	Kościół ewangelikalne praktykujące chrzest niemowląt lub nieokreślające wieku, w którym przyjmuje się chrzest	208
1.3.086	Kościół Chrześcijański ZOE	Nurt zielonościwkowy	210
1.3.087	Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan”	Nurt zielonościwkowy	210
1.3.088	Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP	Metodyzm, Kościół ewangelikalne praktykujące chrzest niemowląt lub nieokreślające wieku, w którym przyjmuje się chrzest, wesleyański nurt metodyzmu	211
1.3.089	Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światło Świata	Nurt zielonościwkowy	212
1.3.090	Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Obóz Boży	Nurt zielonościwkowy	212
	Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa	Wyrejestrowany	213
	Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dzięgielowie	Wyrejestrowany	213
	Kościół Ewangeliczny „Misja Łaski”	Wyrejestrowany	213

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (cd.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
	Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa	Wyrejestrowany	213
	Zbór Ewangeliczny „Nazaret”	Wyrejestrowany	214
	Kościół „Maranatha”	Wyrejestrowany	214
	Zielonoświątkowy Kościół Przepowiedzi Salomona	Wyrejestrowany	214
	Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni	Wyrejestrowany	214
	Zbór Ewangeliczny „Jeruzalem” w Żywcu	Wyrejestrowany	214
	Kościół Chrześcijański w Rypinie	Nurt zielonoświątkowy. Przyłączył się do Kościoła Zielonoświątkowego. Nie został wykreślony z rejestru.	215
	Biblijny Kościół Boży w Polsce	Wyrejestrowany	215
1.4	Nurt badaczy Pisma Świętego Bible student movement		215
1.4.01	Świadkowie Jehowy w Polsce	Antytrynitaryzm	216
1.4.02	Świecki Ruch Misyjny „Epifania”	Antytrynitaryzm	219
1.4.03	Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP	Antytrynitaryzm	221
1.4.04	Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce	Antytrynitaryzm	223
	Związek Badaczy Biblii w RP	Wyrejestrowany	224
1.5	Inne chrześcijańskie Others christian		225
1.5.01	Kościół Nowoapostolski w Polsce	Rodzina wspólnot milenarystycznych, nurt wspólnot apostoelskich	225
1.5.02	Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce	Mormoni	229
1.5.03	Kościół Miłosiernego Boga	Nowy ruch religijny nawiązujący do idei baptyzmu	230
1.5.04	Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP		231
1.5.05	Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju	Antytrynitaryzm	232
1.5.06	Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP	Unitarianizm	234
1.5.07	Chrześcijański Kościół Dobra	Nowy ruch religijny	235
1.5.08	Kościół Unitariański	Unitarianizm	236
1.5.09	Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło”	Nowy ruch religijny wywodzący się z chrześcijaństwa	236
1.5.10	Mesjańska Społeczność Wywołanych	Ruch wywodzący się z chrześcijaństwa. Ewangelikalny judaizm mesjanistyczny	237
1.5.11	Kościół Miłosierdzia Jezusowego	Nowy ruch religijny wywodzący się z chrześcijaństwa	237
1.5.12	Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec	Nowy ruch religijny wywodzący się z chrześcijaństwa. Bez rejestracji w MSWiA	238
	Kościół Chrześcijan w RP	Wyrejestrowany	238
	Zbór Chrześcijan we Wschowie	Wyrejestrowany	238

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (cd.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
2	Islam Islam		239
2.1	Sunnici Sunni		241
2.1.01	Muzułmański Związek Religijny w RP		241
2.1.02	Liga Muzułmańska w RP		243
2.2	Szyici Shiites		244
2.2.01	Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej		244
2.2.02	Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt		245
2.3	Inne islamskie Other islamic		248
2.3.01	Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya”	Ahmadiyya	248
3	Judaizm Judaism		249
3.1	Ortodoksyjni Orthodox		249
3.1.01	Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP		249
3.1.02	Gmina Wyznaniowa Starozakonnych w RP		251
3.2	Reformowany Reform		252
3.2.01	Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku		252
3.2.02	Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich		252
	Havurah Lelimud Jahadut – Bractwo dla Poznania Judaizmu	Bractwo rozwiązane	253
	Izraelicka Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu	Gmina rozwiązana	253
4	Buddyzm Buddhism		253
4.1	Koreański Korean		254
4.1.01	Szkoła Zen Kwan Um w Polsce	Zen, tradycja mistrza Kaisena	254
4.2	Japoński Japanese		256
4.2.01	Buddyjska Wspólnota Zen Kannon	Zen w tradycji Roshiego Shunryu Suzukiego	256
4.2.02	„Kanzeon” Związek Buddyjski	Zen	257
4.2.03	Związek Buddystów Zen „Bodhidharma”	Zen, szkoły soto i rinzai w ujęciu mistrza Philipa Kapleau	259
4.2.04	Wspólnota bez Bram Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai	Szkoła zen rinzai	260
4.2.05	Sangha „Dogen Zenji”	Zen, tradycja mistrza Kaisena	261
4.3	Tybetański Tibetan		261
4.3.01	Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu	Szkoła Karma Kagyu, w ujęciu lamy Ole Nydhala	261
4.3.02	Związek Buddyjski Bencien Karma Kamsang	Szkoła kagyu	263
4.3.03	Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce	Szkoła ningmapa	265
4.3.04	Międzynarodowa Wspólnota Dzogczen-Namdagling	Dzogczen, bon i szkoła ningmapa	266

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (cd.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
4.3.05	Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce	Wspólnota deklarująca pracę ponad podziałami wewnętrznymi	266
4.3.06	LIGMINCHA POLSKA	Nawiązuje do przedbuddyjskiej tradycji bon	267
4.3.07	Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce	Szkoła kagyu	268
4.3.08	Instytut Śardza Ling	Nawiązuje do przedbuddyjskiej tradycji bon	268
4.3.09	Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang”	Nawiązuje do przedbuddyjskiej tradycji bon	269
4.3.10	Związek Buddyjski „Dzogczen Kunzang Cziuling” w RP	Szkoła dzogczen	269
4.3.11	Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP	Szkoła ningmapa	269
4.4	Chiński Chinese		270
4.4.01	Związek Buddystów Czan	Chiński buddyzm czan	270
4.5	Wietnamski Vietnamese		270
4.5.01	Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce		270
5	Hinduizm Hinduism		271
5.01	Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny	Neohinduizm. Nowy ruch religijny	272
5.02	Związek Ajapa Yoga	Neohinduizm. Nowy ruch religijny	274
5.03	Ruch Świadomości Babadzi Herakhandi Samadż	Neohinduizm. Nowy ruch religijny	275
5.04	Radha Govind Society of Poland	Neohinduizm. Nowy ruch religijny	276
5.05	Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”	Neohinduizm. Nowy ruch religijny	277
5.06	Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce	Neohinduizm. Nowy ruch religijny	279
5.07	Związek Hatha Jogi „Brama Jogi”	Neohinduizm	281
5.08	Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP	Neohinduizm	282
	Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya”	Wyrejestrowany	282
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism (Native Faith) and Neopaganism		282
6.01	Rodzima Wiara	Rekonstrukcjonizm – religia Słowian	283
6.02	Polski Kościół Słowiański	Nowy ruch neopogański, rekonstrukcjonizm – religia Słowian	284
6.03	Rodzimy Kościół Polski	Rekonstrukcjonizm – religia Słowian	284
6.04	Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara”	Rekonstrukcjonizm – religia Słowian	287
7	Inne religie Other religions		288
7.1	Karaimizm Karaimism		288
7.1.01	Karaimski Związek Religijny w RP	Tradycja religijna wywodząca się z judaizmu	288
7.2	Bahaizm Bahaism		289
7.2.01	Wiara Baha’l		289
7.3	Taoizm Taoism		291

Wykaz Kościołów i związków wyznaniowych (dok.)

Identyfikator 2022 ID 2022	Nazwa wyznania Name of religion	Uwagi szczegółowe Detailed comments	Strona Page
7.3.01	Związek Taoistów Tao Te King		291
7.4	Sikhizm Sikhism		291
7.4.01	Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara w RP		291
8	Nowe ruchy religijne New religious movements		292
8.01	Uczniowie Ducha Świętego (Stowarzyszenie Panunistyczne)		292
8.02	Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce		293
8.03	Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża	Różokrzyżowcy	293
8.04	Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki – Związek Wyznaniowy	Nowy ruch religijny wywodzący się z chrześcijaństwa	295
8.05	Zbór Panmonistyczny	Bez rejestracji w MSWiA	296
8.06	Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego	Kościół założony przez wielebnego Soon Myun Moona	296
8.07	Zachodni Zakon Sufi	Ruchy nawiązujące do tradycji islamu	297
8.08	Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka”	Nowy deizm	298
8.09	Związek Wyznaniowy Kwinarystów	Nowy deizm	298
8.10	Kościół Panteistyczny „Pneuma”		299
8.11	Polski Kościół Dialogu		299
8.12	Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego		299
8.13	Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce		300
8.14	Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów”		300
8.15	Związek Wyznaniowy Wyznawcy Słońca		300
8.16	Kościół Naturalny		301
	Nowe Jeruzalem	Wyrejestrowany	302
	Wspólnota Nauk Różokrzyża	Wyrejestrowany	302
9	Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified		302
9.01	Chrześcijański Kościół Głosicieli Dobrej Nowiny	Organizacja której religijny charakter jest kwestionowany	302
9.02	Kościół Remonstrantów Polskich	Organizacja której religijny charakter jest kwestionowany	302
	Kościół Zjednoczonych Chrześcijan	Organizacja nie pełniła funkcji religijnych	303

Rozdział 4

Chapter 4

Charakterystyka wyznań religijnych w Polsce

Religious denominations in Poland

4.1. Sposób prezentacji danych

4.1. The method of data presentation

Część opracowania poświęconego wyznaniom stanowi indywidualną prezentację poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych, obejmuje ona dwa zasadnicze elementy: indeksy oraz karty informacyjne.

1. Aby umożliwić czytelnikowi łatwe wyszukiwanie danych i opisów wyznań sporządzono dwa indeksy, zawierające pełen wykaz wszystkich uwzględnionych w opracowaniu kościołów i związków wyznaniowych, nowy identyfikator wyznania, w porządkach alfabetycznym i demograficznym.

2. Zasadniczą częścią prezentacji są charakterystyki grup wyznań oraz karty informacyjne poszczególnych wyznań zawierające:

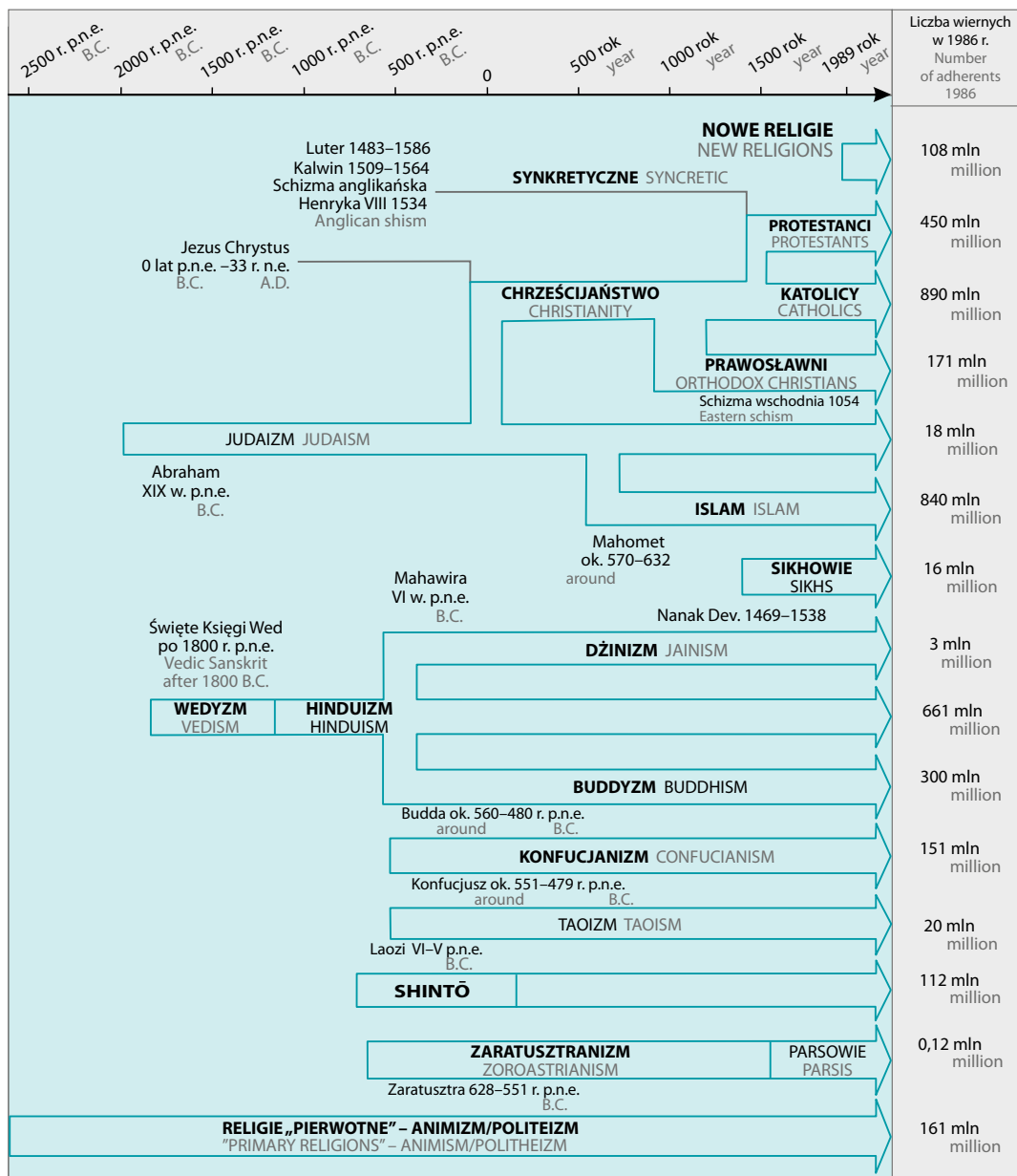
- 1) podstawowe informacje takie, takie jak: nazwę wyznania (także nazwę w języku angielskim), dane adresowe (w tym adres e-mail oraz oficjalną stronę internetową), data powstania na terenie Polski i data rejestracji oraz numer w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych dział A;
- 2) charakterystykę opisową wyznania (źródłem danych jest zazwyczaj ankieta AW-01 lub oficjalne materiały czy źródła danego wyznania), która – w zależności od posiadanych danych – uwzględnia syntetycznie m. in.: historię (genezę), doktrynę²⁵, zasady życia religijnego wyznawców, zasady przyjmowania członków, strukturę i działalności związku wyznaniowego.
- 3) dane statystyczne, tj. liczby: wyznawców, duchownych, jednostek kościelnych, obiektów sprawowania kultu, udzielonych chrztów lub innych form inicjacji religijnej, udzielonych ślubów.

Dane statystyczne – o ile stan posiadanych informacji na to pozwala – dotyczą opisywanego okresu 2019–2021 (za ostatni rok według rozmieszczenia terytorialnego, tzn. według województw lub struktur administracyjnych danego wyznania) oraz w retrospekcji lata: 2000, 2005, 2010 i 2015; w sytuacji braku informacji z tych lat podawane są dane starsze lub z innych lat. Wszędzie, gdzie było to możliwe dołączono do karty wykres, ukazujący dynamikę funkcjonowania wyznania. Do ich opracowania wykorzystano wszystkie zasoby statystyczne GUS, zarówno uzyskane w drodze prowadzonych od przeszło 30 lat badań, jak i pochodzące z archiwów dawnego Urzędu ds. Wyznań z okresu PRL. Dane statystyczne dotyczące liczby wiernych, wyznawców, członków danego kościoła lub związku wyznaniowego zostały uzupełnione o informacje pochodzące ze Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011).

Karty informacyjne zamieszczone są w kolejności według przydzielonego – w ramach nowego (opracowanego na potrzeby tej publikacji) wewnętrznego rejestru/kategoryzacji GUS – każdemu wyznaniu identyfikatora. Mówi on o przynależności wyznania jednej z grup wyznaniowych oraz stanowi numer porządkowy wyznania.

²⁵ Warto podkreślić, że umiejscowienie w określonych tradycjach i nurtach religijnych opisanych w tym rozdziale Kościołów i związków wyznaniowych znajduje się w rozdziale 3 „Polskie Kościoły i związki wyznaniowe w układzie tradycji religijnych” niniejszej publikacji.

Schemat 1. Rozwój religii
 Scheme 1. Development of religions

Źródło: Opracowano na podstawie planszy ROZWOJU RELIGII wg encyklopedii Memo Larousse RELIGIE I MITY; LUDY I JĘZYKI ŚWIATA, Polska Oficyna Wydawnicza BCW, WARSZAWA 1992, s. 352.

Source: Prepared on the basis of the chart DEVELOPMENT RELIGION in line with Encyclopedia Memo Larousse RELIGIE I MITY; LUDY I JĘZYKI ŚWIATA, Polska Oficyna Wydawnicza BCW, WARSZAWA 1992, s. 352.

4.2. Indeksy wyznań religijnych w Polsce

4.2. Indexes of Religious Denominations in Poland

Porządek alfabetyczny

Alphabetical order

Lp. No.	Nazwa wyznania	Name of denomination	identyfikator Identifier	Strona Page
1	Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny w RP	The Seventh-day Adventists – Reform Movement in the Republic of Poland	1.3.006	128
2	Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich	The Beit Poland – The Jewish Progressive Community of Poland	3.2.02	253
3	Biblijny Kościół Baptystyczny	The Bible Baptist Church	1.3.048	181
4	Biblijny Kościół Boży w Polsce	The Biblical Church of God in Poland	brak	215
5	Buddyjska Wspólnota Zen Kannon	The Zen Kannon Buddhist Community	4.2.01	256
6	Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu	The Karma Kagyu Diamond Way Buddhist Association	4.3.01	261
7	Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem”	The Biblical Center “Jesus is Lord”	1.3.031	170
8	Centrum Chrześcijańskie „Kanaan”	The Christian Center “Kanaan”	1.3.049	182
9	Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha”	The Christian Center “The Sword of the Spirit”	1.3.073	202
10	Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala”	The Christian Center “New Wave”	1.3.051	184
11	Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem”	The Christian Community “Jesus is Lord”	1.3.032	171
12	Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna	The Christian Evangelical Fellowship	1.3.030	168
13	Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów „Agape”	The Mennonite Christian Community „Agape”	1.3.044	179
14	Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa	The Christian Pentecostal Community	1.3.008	131
15	Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina”	The Christian Church “Good News”	1.3.064	196
16	Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle	The Christian Church “Maranatha” in Wisła	1.3.062	195
17	Chrześcijański Kościół Dobra	The Christian Church of Goodness	1.5.07	235
18	Chrześcijański Kościół Głosiceli Dobrej Nowiny	The Christian Church of the Proclaimers of the Good News	9.01	303
19	Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc”	The Full Gospel Church “Spirit and Power”	1.3.060	194
20	Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło”	The Christian Religious Association „Source”	1.5.09	236
21	Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie	The Christian Center “Lord is the Flag” – Church in Tarnów	1.3.058	192
22	Dom Izraela Polania	The House of Israel Polania	1.3.071	200
23	Ewangeliczna Wspólnota Zielonoświątkowa	The Evangelical Pentecostal Community	1.3.012	141
24	Ewangeliczny Kościół Chrześcijański	The Evangelical Christian Church	1.3.083	207
25	Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP	The Evangelical Methodist Church in the Republic of Poland	1.3.088	211
26	Ewangeliczny Związek Braterski	The Evangelical Brotherhood Union	1.3.015	146
27	Gmina Wyznaniowa Starozakonných w RP	The Religious Community of the Old Testament in the Republic of Poland	3.1.02	251
28	Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya”	The Religious Group “Shri Vidya”	brak	282
29	Havurah Lelimum Jahadut – Bractwo dla Poznawania Judaizmu	Havurah Lelimum Jahadut – The Brotherhood for Knowledge Judaism	brak	253
30	Instytut Sárdza Ling	The Institute of Sárdza Ling	4.3.08	268
31	Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”	The Science of Identity Foundation “Chaitanya Mission”	5.05	277
32	Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt	The Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly	2.2.02	245
33	Izraelska Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu	The Jewish Independent Congregation in Poznań	brak	253
34	Jednota Braci Polskich	The Unity of the Polish Brethren	1.3.018	152
35	„Kanzeon” Związek Buddyjski	The Buddhist Association “Kanzeon Sangha”	4.2.02	257
36	Karaimski Związek Religijny w RP	The Karaims Religious Union in the Republic of Poland	7.1.01	288
37	Katolicki Kościół Narodowy w Polsce	The National Catholic Church in Poland (NCC)	1.1.2.06	92

38	Kościół „Chrystus dla Wszystkich”	The Church “Christ for All”	1.3.038	175
39	Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan”	The “Christian Community Jordan” Church	1.3.087	210
40	Kościół „Ekklesia” w Warszawie	The “Ekklesia” Church in Warsaw	1.3.068	198
41	Kościół „Maranatha”	The “Maranatha” Church	brak	214
42	Kościół „Misja dla Polski”	The Church “Mission for Poland”	1.3.065	197
43	Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP	The Seventh-day Adventist Church in Poland	1.3.005	123
44	Kościół Anglikański w Polsce	The Anglican Church in Poland	1.3.055	188
45	Kościół Armia Zbawienia w RP	The Church “Salvation Army” in the Republic of Poland	1.3.085	208
46	Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światło Świata	The Church of the Living God, Who Is Relief and Support of Truth, The Church Light of the World	1.3.089	212
47	Kościół Boży	The Church of God	1.3.056	191
48	Kościół Boży w Chrystusie	The Church of God in Christ	1.3.009	132
49	Kościół Boży w Polsce	The Church of God in Poland	1.3.052	184
50	Kościół Chrystusowy w Polsce	The Church of Christ in Poland	1.3.014	145
51	Kościół Chrystusowy w RP	The Fellowship of Christian Churches in the Republic of Poland	1.3.013	143
52	Kościół Chrześcijan Baptystów w RP	The Baptist Union in Poland	1.3.004	119
53	Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego	The Christian Church of Saturday Day	1.3.007	128
54	Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa	The Full Gospel Christian Church of Jesus Christ	brak	213
55	Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Obóz Boży	The Full Gospel Christian Church God’s Camp	1.3.090	212
56	Kościół Chrześcijan w RP	The Christian Church in the Republic of Poland	brak	238
57	Kościół Chrześcijan w Rybniku	The Christian Church in Rybnik	1.3.074	202
58	Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej	The Christian Evangelical Faith Church	1.3.010	134
59	Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu	The Christian Church “Ark” in Poznań	1.3.034	172
60	Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje”	The Christian Church “Jesus is Alive”	1.3.070	199
61	Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi”	The Christian Church “Open Doors”	1.3.077	204
62	Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary”	The Christian Church “Word of Faith”	1.3.080	205
63	Kościół Chrześcijański „Wieczernik”	The Christian Church “Cenacle”	1.3.054	188
64	Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju	The Christian Church in the Spirit of Truth and Peace	1.5.05	232
65	Kościół Chrześcijański w Rypinie	The Christian Church in Rypin	brak	215
66	Kościół Chrześcijański w Warszawie	The Christian Church in Warsaw	1.3.061	195
67	Kościół Chrześcijański ZOE	The Christian Church ZOE	1.3.086	210
68	Kościół Chwały	The Church of Glory	1.3.081	206
69	Kościół Dobrej Nadziei	The Church of Good Hope	1.1.2.07	94
70	Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP	The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland	1.3.001	109
71	Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP	The United Methodist Church in the Republic of Poland	1.3.003	116
72	Kościół Ewangelicko-Prezbiteriański	The Evangelical Presbyterian Church	1.3.039	176
73	Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP	The Evangelical Reformed Church in the Republic of Poland	1.3.002	114
74	Kościół Ewangeliczny „Misja Łaski”	The Evangelical Church “Mission of Grace”	brak	213
75	Kościół Ewangeliczny w RP	The Evangelical Church in the Republic of Poland	1.3.079	205
76	Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP	The Evangelical Christian Church in the Republic of Poland	1.3.022	155
77	Kościół Grekokatolicki	The Greek Catholic Church	1.1.1.02	74
78	Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie	The Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów	1.3.069	198
79	Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce (Mormoni)	The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints in Poland (Mormons)	1.5.02	230
80	Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze	The Church of Jesus Christ in Kamienna Góra	1.3.036	174
81	Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach	The Church of Jesus Christ in Werbkowice	1.3.037	174
82	Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej	The Church of Jesus Christ of the Christian Faith	1.3.066	197
83	Kościół Katolicki Mariawitów w RP	The Catholic Mariavite Church in the Republic of Poland	1.1.2.03	88
84	Kościół Miłosierdzia Jezusowego	The Church of Jesus’ Mercy	1.5.11	237
85	Kościół Miłosiernego Boga	The Church of the Merciful God	1.5.03	230

86	Kościół Naturalny	The Natural Church	8.16	302
87	Kościół Neounicki	The Neounice Church	1.1.1.03	78
88	Kościół Nowego Przymierza w Lublinie	The New Covenant Church in Lublin	1.3.067	197
89	Kościół Nowoapostolski w Polsce	The New-Apostolic Church in Poland	1.5.01	225
90	Kościół Ormiańskokatolicki	The Armenian Catholic Church	1.1.1.04	79
91	Kościół Panteistyczny „Pneuma”	The Pantheistic Church “Pneuma”	8.10	299
92	Kościół Pentakostalny w RP	The Pentacostal Church in the Republic of Poland	1.3.053	187
93	Kościół Polskokatolicki w RP	The Polish Catholic Church in the Republic of Poland	1.1.2.02	84
94	Kościół Prezbiteriański	The Presbyterian Church	1.3.084	208
95	Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce	The Seventh-day Adventist Reformed Church in Poland	1.3.024	159
96	Kościół Remonstrantów Polskich	The Polish Remonstrant Church	9.02	303
97	Kościół Rzymskokatolicki	The Roman Catholic Church	1.1.1.01	68
98	Kościół Starokatolicki Mariawitów	The Mariavite Old Catholic Church	1.1.2.01	82
99	Kościół Starokatolicki w RP	The Old Catholic Church in the Republic of Poland	1.1.2.05	92
100	Kościół Unitariański	The Unitarian Church	1.5.08	236
101	Kościół w Radomiu	The Church in Radom	1.3.042	178
102	Kościół Wolnych Chrześcjan w RP	The Free Christians Church in the Republic of Poland	1.3.016	148
103	Kościół Zielonoświątkowy	The Pentecostal Church	1.3.011	135
104	Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego	The United Church or the Movement of the Holy Spirit for the Unification of	8.06	296
105	Kościół Zjednoczonych Chrześcjan	The Church of the United Christians	brak	303
106	Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża	The Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosicrucianum	8.03	293
107	Liga Muzułmańska w RP	The Muslim League in the Republic of Poland	2.1.02	243
108	LIGMINCHA POLSKA	THE LIGMINCHA POLAND	4.3.06	267
109	Lokalny Kościół w Kwidzynie	The Local Church in Kwidzyn	1.3.075	203
110	Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce	The Meditative Association of Supreme Mistress Czing Hai in Poland	8.02	293
111	Mesjańska Społeczność Wywołanych	The Messianic Community of Callers	1.5.10	237
112	Mesjańskie Zbory Boże (Dnia Siódmego)	The Messianic Assemblies of God (Seventh Day)	1.3.026	162
113	Miejscowy Kościół w Lublinie	The Local Church in Lublin	1.3.072	201
114	Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia”	The Life Centre Ministries	1.3.023	158
115	Międzynarodowa Wspólnota Dzogchen-Namdagling	The International Community Dzogchen-Namdagling	4.3.04	266
116	Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny	The International Society for Krishna Consciousness ISKCON	5.01	272
117	Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce	The Buddhist Mission “Three Shelters” in Poland	4.3.05	266
118	„Misja na Wschód” we Wrocławiu	“The Mission to the East” in Wrocław	1.3.043	178
119	Misja Pokoleń	The Every Generation Ministries	1.3.040	176
120	Muzułmański Związek Religijny w RP	The Muslim Religious Union in the Republic of Poland	2.1.01	241
121	Narodowy Kościół Katolicki	The National Catholic Church	1.1.2.10	96
122	Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku	The Jewish Independent Congregation in Gdańsk	3.2.01	252
123	Nowe Jeruzalem	The New Jerusalem	brak	302
124	Odrodzony Kościół Starokatolicki	The Revived Old Catholic Church	1.1.2.08	94
125	Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP	The Armenian Apostolic Church of the Echmiadzyn Catholic Church in the Republic of Poland	1.2.2.02	107
126	Ormiański Kościół Apostolski w RP	The Armenian Apostolic Church in the Republic of Poland	1.2.2.01	106
127	Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce	The Vietnamese Buddhism Center in Poland	4.5.01	270
128	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny	The Polish Autocephalous Orthodox Church	1.2.1.01	99
129	Polski Ewangeliczny Kościół Braterski	The Independent Evangelical Church	1.3.057	191
130	Polski Kościół Dialogu	The Polish Church of Dialogue	8.11	299
131	Polski Kościół Słowiański	The Polish Slavic Church	6.02	284
132	Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP	The Polish National Catholic Church in the Republic of Poland	1.1.2.04	89

133	Radha Govind Society of Poland	The Radha Govind Society of Poland	5.04	276
134	Reformowany Kościół Katolicki w Polsce	The Reformed Catholic Church in Poland	1.1.2.09	94
135	Rodzima Wiara	The Native Faith	6.01	283
136	Rodzimy Kościół Polski	The Native Church of Poland	6.03	284
137	Ruch Chrześcijański Mt28	The Campus Crusade for Christ International	1.3.035	173
138	Ruch Świadomości Babadži Herakhandi Samadż	The Consciousness Movement Babaji Herakhandi Samaji	5.03	275
139	Sangha „Dogen Zenji”	The Sangha Dogen Zenji	4.2.05	261
140	Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia”	The Christian Community “The Place of Brith Renewals”	1.3.050	183
141	Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców	The Old Orthodox Church Old Believers	1.2.1.03	105
142	Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec	The Holy and Lamb Capital of the Apostles in Spirit and Truth, Alpha-Omega, Beginning and End	1.5.12	238
143	Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce	The Bible Students Association in Poland	1.4.04	223
144	Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki – Związek Wyznaniowy	The Christian Science Society – Religious Union	8.04	295
145	Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej	The Muslim Unity Association	2.2.01	244
146	Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya”	The Muslim Association “Ahmadiyya”	2.3.01	248
147	Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP	The Association of Christian Churches in the Republic of Poland	1.3.017	150
148	Szkoła Zen Kwan Um w Polsce	The Kwan Um School of Zen in Poland	4.1.01	254
149	Świadkowie Jehowy w Polsce	The Jehovah’s Witnesses in Poland	1.4.01	217
150	Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce	The World Spiritual University “Brahma Kumaris” in Poland	5.06	279
151	Świecki Ruch Misyjny „Epifania”	The Laymen’s Home Missionary Movement	1.4.02	219
152	Uczniowie Ducha Świętego (stowarzyszenie Panunistyczne)	The Disciples of the Holy Spirit (Pannonian Society)	8.01	292
153	Unia Ewangelikalna w RP	The Evangelical Union in the Republic of Poland	1.3.082	207
154	Ursynowska Społeczność Ewangeliczna	The Ursynów Evangelical Fellowship	1.3.063	196
155	Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa	The Apostolic Authority of Jesus Christ	brak	213
156	Warsaw International Church (Warszawski Kościół Międzynarodowy)	The Warsaw International Church	1.3.078	204
157	Warszawski Kościół Chrystusowy	The Warsaw Christ Church	1.3.045	179
158	Wiara Baha’i	The Baha’i Faith	7.2.01	289
159	Wschodni Kościół Staroobrzędowy	The Eastern Old Belief Church	1.2.1.02	104
160	Wspólnota „Drzewo Oliwne”	The Community “Olive Tree”	1.3.059	193
161	Wspólnota bez Bram Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai	The “Community Without Gates” The Rinzai Community Mumon-Kai in the Republic of Poland	4.2.04	260
162	Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie”	The “Reconciliation” Christian Fellowships	1.3.025	161
163	Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa”	The Christian Community “Wrocław for Jesus”	1.3.046	179
164	Wspólnota Nauk Różokrzyża	The Community of Rosicrucian Studies	brak	302
165	Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP	The Unitarias of Universalist Community in the Republic of Poland	1.5.06	234
166	Zachodni Zakon Sufi	The Sufi Order International – West Order	8.07	297
167	Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara”	The Western Slavic Religious Union “Slavic Faith”	6.04	287
168	Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego	The Monastery of Brothers of Energy Union	8.12	299
169	Zbór Chrześcijan we Wschowie	The Christian Church in Wschowa	brak	238
170	Zbór Chrześcijański w RP	The Christian Church in the Republic of Poland	1.3.019	152
171	Zbór Ewangelicko-Baptystyczny	The Evangelical-Baptist Church	1.3.029	168
172	Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu	The “Agape” Evangelical Church in Poznań	1.3.027	165
173	Zbór Ewangeliczny „Bethel” w Warszawie	The “Bethel” Evangelical Church in Warsaw	1.3.041	177
174	Zbór Ewangeliczny „Jeruzalem” w Żywcu	The Evangelical Church “Jerusalem” in Żywiec	brak	214
175	Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni	The Evangelical Church “Jordan” in Gdynia	brak	214
176	Zbór Ewangeliczny „Nazaret”	The Evangelical Church “Nazareth”	brak	214
177	Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dzięgielowie	The Evangelical Church “Zion” in Dzięgielów	brak	213

178	Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim	The Church of Evangelical Christians in the Apostolic Spirit	1.3.020	154
179	Zbór Ewangelii Łaski	The Church of the Gospel of Grace	1.3.047	180
180	Zbór Panmonistyczny	The Panmonist Church	8.05	296
181	Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP	The Church of Strong Christians in the Republic of Poland	1.3.021	154
182	Zbór w Wodzisławiu Śląskim	The Church in Wodzisław Śląski	1.3.028	166
183	Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie	The Free Christian Church in Jaworzno	1.3.033	172
184	Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów”	The Congregation of Brothers and Sisters “Politeists”	8.14	300
185	Zielonoświątkowy Kościół Przepowiedzi Salomona	The Pentecostal Church of Solomon’s Parables	brak	214
186	Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP	The Association of Christ Churches in the Republic of Poland	1.5.04	231
187	Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP	The Association of Free Bible Students in the Republic of Poland	1.4.03	221
188	Związek Ajapa Yoga	The Ajapa Yoga Association	5.02	274
189	Związek Badaczy Biblii w RP	The Union of Bible Students in the Republic of Poland	brak	223
190	Związek Buddyjski „Dzogczen Kunzang Cziuling” w RP	The Dzogczen Kunzang Cziuling Buddhist Union in the Republic of Poland	4.3.10	269
191	Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce	The Khordong Buddhist Association in Poland	4.3.03	265
192	Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP	The Yeshe Khorlo Buddhist Union in the Republic of Poland	4.3.11	269
193	Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang	The Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association	4.3.02	263
194	Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce	The Dak Shang Kagyu Buddhist Association in Poland	4.3.07	268
195	Związek Buddystów Czan	The Association of Buddhists Czan	4.4.01	270
196	Związek Buddystów Zen „Bodhidharma”	The Zen Buddhist Association “Bodhidharma”	4.2.03	259
197	Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP	The Union of Jewish Religious Communities in the Republic of Poland	3.1.01	249
198	Związek Hatha Jogi „Brama Jogi”	The Hatha Yoga Gate Association “Yoga Gate”	5.07	281
199	Związek Taoistów Tao Te King	The Taoist Union Tao Te King	7.3.01	291
200	Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang”	The Tibetan Bon “Sa Trik Er Sang” Association	4.3.09	269
201	Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce	The Eckankar. Religion of the Light and Sound of God	8.13	300
202	Związek Wyznaniowy „Polska Chrześcijańska Służba”	The Religious Union “Polish Christian Service”	1.3.076	203
203	Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka”	The Religious Union “I Believe in the Good of Man”	8.08	298
204	Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP	The Religious Association Hindu Bhavan in the Republic of Poland	5.08	282
205	Związek Wyznaniowy Kwinnarystów	The Quinnarist Religious Association	8.09	298
206	Związek Wyznaniowy Singh Saba Gurudwara w RP	The Singh Saba Gurudwara Religious Association in the Republic of Poland	7.4.01	291
207	Związek Wyznaniowy Wyznawcy Słońca	The Sun Worshippers Religious Union	8.15	301

Porządek demograficzny

Demographic order

L.p. No.	Nazwa wyznania	Name of denomination	Identyfikator Identifier	Populacja Population	Strona Page
1	Kościół Rzymskokatolicki	The Roman Catholic Church	1.1.1.01	32190661	68
2	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny	The Polish Autocephalous Orthodox Church	1.2.1.01	503996	99
3	Świadkowie Jehowy w Polsce	The Jehovah's Witnesses in Poland	1.4.01	114435	216
4	Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP	The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland	1.3.001	60425	109
5	Kościół Greckokatolicki	The Greek Catholic Church	1.1.1.02	50000	74
6	Kościół Zielonoświątkowy	The Pentecostal Church	1.3.011	24110	135
7	Kościół Starokatolicki Mariawitów	The Mariavite Old Catholic Church	1.1.2.01	22691	82
8	Kościół Polskokatolicki w RP	The Polish Catholic Church in the Republic of Poland	1.1.2.02	18155	84
9	Liga Muzułmańska w RP	The Muslim League in the Republic of Poland	2.1.02	15500	243
10	Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP	The Seventh-day Adventist Church in Poland	1.3.005	9733	123
11	Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu	The Karma Kagyu Diamond Way Buddhist Association	4.3.01	8829	261
12	Kościół Chrystusowy w RP	The Fellowship of Christian Churches in the Republic of Poland	1.3.013	6048	143
13	Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt	The Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly	2.2.02	6032	245
14	Katolicki Kościół Narodowy w Polsce	The National Catholic Church in Poland (NCC)	1.1.2.06	5960	92
15	Kościół Chrześcijan Baptystów w RP	The Baptist Union in Poland	1.3.004	5429	119
16	Kościół Boży w Chrystusie	The Church of God in Christ	1.3.009	4922	132
17	Kościół Nowoapostolski w Polsce	The New-Apostolic Church in Poland	1.5.01	4769	225
18	Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP	The United Methodist Church in the Republic of Poland	1.3.003	4396	116
19	Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP	The Evangelical Reformed Church in the Republic of Poland	1.3.002	3200	114
20	Kościół Wolnych Chrześcijan w RP	The Free Christians Church in the Republic of Poland	1.3.016	3114	148
21	Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny	The International Society for Krishna Consciousness ISKCON	5.01	2788	272
22	Rodzimy Kościół Polski	The Native Church of Poland	6.03	2723	284
23	Kościół Starokatolicki w RP	The Old Catholic Church in the Republic of Poland	1.1.2.05	2697	92
24	Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce	The Buddhist Mission “Three Shelters” in Poland	4.3.05	2560	266
25	Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP	The Evangelical Christian Church in the Republic of Poland	1.3.022	2203	155
26	Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang	The Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association	4.3.02	2149	263
27	Kościół Boży w Polsce	The Church of God in Poland	1.3.052	2148	184
28	Kościół Katolicki Mariawitów w RP	The Catholic Mariavite Church in the Republic of Poland	1.1.2.03	1805	88
29	Kościół Chrystusowy w Polsce	The Church of Christ in Poland	1.3.014	1706	145
30	Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP	The Union of Jewish Religious Communities in the Republic of Poland	3.1.01	1704	249
31	Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce (Mormoni)	The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints in Poland (Mormons)	1.5.02	1701	229
32	Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa	The Christian Pentecostal Community	1.3.008	1588	131
33	Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej	The Christian Evangelical Faith Church	1.3.010	1570	134
34	Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP	The Association of Free Bible Students in the Republic of Poland	1.4.03	1467	221

35	Wschodni Kościół Staroobrzędowy	The Eastern Old Belief Church	1.2.1.02	1452	104
36	Świecki Ruch Misyjny „Epifania”	The Laymen’s Home Missionary Movement	1.4.02	1350	219
37	Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP	The Polish National Catholic Church in the Republic of Poland	1.1.2.04	1218	89
38	Misja Pokoleń	The Every Generation Ministries	1.3.040	1215	176
39	Uczniowie Ducha Świętego (stowarzyszenie Panunistyczne)	The Disciples of the Holy Spirit (Pannonian Society)	8.01	1018	292
40	Ewangeliczny Kościół Chrześcijański	The Evangelical Christian Church	1.3.083	1003	207
41	Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”	The Science of Identity Foundation “Chaitanya Mission”	5.05	781	78
42	Kościół Ormiańskokatolicki	The Armenian Catholic Church	1.1.1.04	650	79
43	Zachodni Zakon Sufi	The Sufi Order International – West Order	8.07	643	297
44	Ewangeliczna Wspólnota Zielonoświątkowa	The Evangelical Pentecostal Community	1.3.012	581	141
45	Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców	The Old Orthodox Church Old Believers	1.2.1.03	550	105
46	Muzułmański Związek Religijny w RP	The Muslim Religious Union in the Republic of Poland	2.1.01	519	241
47	Ewangeliczny Związek Braterski	The Evangelical Brotherhood Union	1.3.015	490	146
48	Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP	The Evangelical Methodist Church in the Republic of Poland	1.3.088	490	211
49	Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce	The Meditative Association of Supreme Mistress Czing Hai in Poland	8.02	460	293
50	Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP	The Association of Christian Churches in the Republic of Poland	1.3.017	447	150
51	Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża	The Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosicrucianum	8.03	380	293
52	Związek Ajapa Yoga	The Ajapa Yoga Association	5.02	340	274
53	Ormiański Kościół Apostolski w RP	The Armenian Apostolic Church in the Republic of Poland	1.2.2.01	335	106
54	Wiara Baha’i	The Baha’i Faith	7.2.01	335	289
55	Kościół „Chrystus dla Wszystkich”	The Church “Christ for All”	1.3.038	327	175
56	Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara”	The Western Slavic Religious Union “Slavic Faith”	6.04	325	287
57	Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego	The Christian Church of Saturday Day	1.3.007	321	128
58	Odrodzony Kościół Starokatolicki	The Revived Old Catholic Church	1.1.2.08	320	94
59	Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP	The Religious Association Hindu Bhavan in the Republic of Poland	5.08	320	282
60	Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa”	The Christian Community “Wrocław for Jesus”	1.3.046	300	179
61	Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego	The United Church or the Movement of the Holy Spirit for the Unification of	8.06	261	296
62	Jednota Braci Polskich	The Unity of the Polish Brethren	1.3.018	260	152
63	Rodzima Wiara	The Native Faith	6.01	260	283
64	Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce	The Vietnamese Buddhism Center in Poland	4.5.01	250	270
65	Centrum Chrześcijańskie „Kanaan”	The Christian Center “Kanaan”	1.3.049	211	182
66	Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna	The Christian Evangelical Fellowship	1.3.030	200	168
67	Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha”	The Christian Center “The Sword of the Spirit”	1.3.073	200	202
68	Kościół Ewangeliczny w RP	The Evangelical Church in the Republic of Poland	1.3.079	200	205
69	Kościół Prezbiteriański	The Presbyterian Church	1.3.084	200	208
70	Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce	The Bible Students Association in Poland	1.4.04	200	223
71	Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP	The Unitarians of Universalist Community in the Republic of Poland	1.5.06	200	234
72	Związek Taoistów Tao Te King	The Taoist Union Tao Te King	7.3.01	200	291
73	Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP	The Church of Strong Christians in the Republic of Poland	1.3.021	198	154
74	Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku	The Jewish Independent Congregation in Gdańsk	3.2.01	190	252
75	Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu	The “Agape” Evangelical Church in Poznań	1.3.027	175	165

76	Chrześcijański Kościół Dobra	The Christian Church of Goodness	1.5.07	170	235
77	Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju	The Christian Church in the Spirit of Truth and Peace	1.5.05	168	232
78	Kościół Dobrej Nadziei	The Church of Good Hope	1.1.2.07	163	94
79	Karaimski Związek Religijny w RP	The Karaims Religious Union in the Republic of Poland	7.1.01	155	288
80	Kościół Unitariański	The Unitarian Church	1.5.08	150	237
81	Związek Wyznaniowy Kwinarystów	The Quinnarist Religious Association	8.09	146	298
82	Mesjańskie Zbory Boże (Dnia Siódmego)	The Messianic Assemblies of God (Seventh Day)	1.3.026	144	162
83	Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary”	The Christian Church “Word of Faith”	1.3.080	137	205
84	Gmina Wyznaniowa Starozakonných w RP	The Religious Community of the Old Testament in the Republic of Poland	3.1.02	126	251
85	Buddyjska Wspólnota Zen Kannon	The Zen Kannon Buddhist Community	4.2.01	121	256
86	„Kanzeon” Związek Buddyjski	The Buddhist Association “Kanzeon Sangha”	4.2.02	120	257
87	Reformowany Kościół Katolicki w Polsce	The Reformed Catholic Church in Poland	1.1.2.09	118	94
88	Kościół Neounicki	The Neounice Church	1.1.1.03	117	78
89	Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce	The World Spiritual University “Brahma Kumaris” in Poland	5.06	110	279
90	Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światło Świata	The Church of the Living God, Who Is Relief and Support of Truth, The Church Light of the World	1.3.089	108	212
91	Unia Ewangelikalna w RP	The Evangelical Union in the Republic of Poland	1.3.082	107	207
92	Związek Wyznaniowy Wyznawcy Słońca	The Sun Worshipers Religious Union	8.15	106	301
93	Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu	The Christian Church “Ark” in Poznań	1.3.034	103	172
94	Szkoła Zen Kwan Um w Polsce	The Kwan Um School of Zen in Poland	4.1.01	103	254
95	Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP	The Armenian Apostolic Church of the Echmiadzyn Catholic Church in the Republic of Poland	1.2.2.02	100	107
96	Wspólnota „Drzewo Oliwne”	The Community “Olive Tree”	1.3.059	100	193
97	Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina”	The Christian Church “Good News”	1.3.064	100	196
98	Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich	The Beit Poland – The Jewish Progressive Community of Poland	3.2.02	100	252
99	Instytut Sárdza Ling	The Institute of Sárdza Ling	4.3.08	100	268
100	Związek Buddystów Czan	The Association of Buddhists Czan	4.4.01	100	270
101	Związek Hatha Jogi „Brama Jogi”	The Hatha Yoga Gate Association “Yoga Gate”	5.07	100	281
102	Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego	The Monastery of Brothers of Energy Union	8.12	100	299
103	Kościół Remonstrantów Polskich	The Polish Remonstrant Church	9.02	100	303
104	Zbór w Wodzisławiu Śląskim	The Church in Wodzisław Śląski	1.3.028	95	166
105	Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje”	The Christian Church “Jesus is Alive”	1.3.070	95	199
106	Kościół Armia Zbawienia w RP	The Church “Salvation Army” in the Republic of Poland	1.3.085	95	208
107	Polski Ewangeliczny Kościół Braterski	The Independent Evangelical Church	1.3.057	94	191
108	Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka”	The Religious Union “I Believe in the Good of Man”	8.08	94	298
109	Zbór Chrześcijański w RP	The Christian Church in the Republic of Poland	1.3.019	90	152
110	Sangha „Dogen Zenji”	The Sangha Dogen Zenji	4.2.05	85	261
111	Ruch Chrześcijański Mt28	The Campus Crusade for Christ International	1.3.035	81	173
112	Kościół Chrześcijański „Wieczernik”	The Christian Church “Cenacle”	1.3.054	80	188
113	Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie	The Christian Center “Lord is the Flag” – Church in Tarnów	1.3.058	80	192
114	Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce	The Khordong Buddhist Association in Poland	4.3.03	80	265
115	Związek Buddystów Zen „Bodhidharma”	The Zen Buddhist Association “Bodhidharma”	4.2.03	77	259
116	Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło”	The Christian Religious Association „Source”	1.5.09	76	236
117	Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia”	The Life Centre Ministries	1.3.023	72	158
118	Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan”	The “Christian Community Jordan” Church	1.3.087	70	210
119	Warsaw International Church (Warszawski Kościół Międzynarodowy)	The Warsaw International Church	1.3.078	65	204
120	Kościół Anglikański w Polsce	The Anglican Church in Poland	1.3.055	54	189

121	Wspólnota bez Bram Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai	The "Community Without Gates" The Rinzai Community Mumon-Kai in the Republic of Poland	4.2.04	53	260
122	Zbór Panmonistyczny	The Panmonist Church	8.05	53	296
123	Warszawski Kościół Chrystusowy	The Warsaw Christ Church	1.3.045	52	179
124	Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej	The Muslim Unity Association	2.2.01	51	244
125	Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim	The Church of Evangelical Christians in the Apostolic Spirit	1.3.020	50	154
126	Zbór Ewangelicko-Baptystyczny	The Evangelical-Baptist Church	1.3.029	50	168
127	Kościół Ewangelicko-Prezbiteriański	The Evangelical Presbyterian Church	1.3.039	50	176
128	Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia”	The Christian Community "The Place of Brith Renewals"	1.3.050	50	183
129	Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala”	The Christian Center "New Wave"	1.3.051	50	184
130	Kościół Chrześcijański w Warszawie	The Christian Church in Warsaw	1.3.061	50	195
131	Kościół „Ekklesia” w Warszawie	The "Ekklesia" Church in Warsaw	1.3.068	50	198
132	Dom Izraela Polania	The House of Israel Polania	1.3.071	50	200
133	Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP	The Association of Christ Churches in the Republic of Poland	1.5.04	50	231
134	Międzynarodowa Wspólnota Dzogczen-Namdagling	The International Community Dzogchen-Namdagling	4.3.04	50	266
135	LIGMINCHA POLSKA	THE LIGMINCHA POLAND	4.3.06	50	267
136	Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce	The Dak Shang Kagyu Buddhist Association in Poland	4.3.07	50	268
137	Polski Kościół Słowiański	The Polish Slavic Church	6.02	50	284
138	Związek Wyznaniowy Singh Saba Gurudwara w RP	The Singh Saba Gurudwara Religious Association in the Republic of Poland	7.4.01	50	291
139	Kościół Panteistyczny „Pneuma”	The Pantheistic Church "Pneuma"	8.10	50	299
140	Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny w RP	The Seventh-day Adventists – Reform Movement in the Republic of Poland	1.3.006	49	127
141	Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya”	The Muslim Association "Ahmadiyya"	2.3.01	45	248
142	Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie”	The "Reconciliation" Christian Fellowships	1.3.025	40	161
143	Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc”	The Full Gospel Church "Spirit and Power"	1.3.060	40	194
144	Ursynowska Społeczność Ewangeliczna	The Ursynów Evangelical Fellowship	1.3.063	40	196
145	Biblijny Kościół Baptystyczny	The Bible Baptist Church	1.3.048	36	181
146	Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle	The Christian Church "Maranatha" in Wisła	1.3.062	36	195
147	Kościół Pentakostalny w RP	The Pentacostal Church in the Republic of Poland	1.3.053	35	187
148	Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki – Związek Wyznaniowy	The Christian Science Society - Religious Union	8.04	35	295
149	Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach	The Church of Jesus Christ in Werbkowice	1.3.037	30	174
150	Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce	The Seventh-day Adventist Reformed Church in Poland	1.3.024	29	159
151	Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem”	The Biblical Center "Jesus is Lord"	1.3.031	29	170
152	Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce	The Eckankar. Religion of the Light and Sound of God	8.13	25	300
153	Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem”	The Christian Community "Jesus is Lord"	1.3.032	24	171
154	Kościół w Radomiu	The Church in Radom	1.3.042	24	178
155	„Misja na Wschód” we Wrocławiu	"The Mission to the East" in Wrocław	1.3.043	24	178
156	Zbór Ewangelii Łaski	The Church of the Gospel of Grace	1.3.047	24	180
157	Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie	The Free Christian Church in Jaworzno	1.3.033	20	172
158	Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów „Agape”	The Mennonite Christian Community „Agape"	1.3.044	20	179
159	Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej	The Church of Jesus Christ of the Christian Faith	1.3.066	20	197
160	Kościół Chrześcijan w Rybniku	The Christian Church in Rybnik	1.3.074	20	202
161	Związek Buddyjski „Dzogczen Kunzang Cziuling” w RP	The Dzogczen Kunzang Cziuling Buddhist Union in the Republic of Poland	4.3.10	20	269
162	Mesjańska Społeczność Wywołanych	The Messianic Community of Callers	1.5.10	19	237
163	Miejscowy Kościół w Lublinie	The Local Church in Lublin	1.3.072	17	201

164	Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze	The Church of Jesus Christ in Kamienna Góra	1.3.036	16	174
165	Lokalny Kościół w Kwidzynie	The Local Church in Kwidzyn	1.3.075	16	203
166	Zbór Ewangeliczny „Bethel” w Warszawie	The “Bethel” Evangelical Church in Warsaw	1.3.041	15	177
167	Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie	The Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów	1.3.069	15	198
168	Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec	The Holy and Lamb Capital of the Apostles in Spirit and Truth, Alpha-Omega, Beginning and End	1.5.12	15	238
169	Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang”	The Tibetan Bon “Sa Trik Er Sang” Association	4.3.09	14	269
170	Radha Govind Society of Poland	The Radha Govind Society of Poland	5.04	14	276
171	Związek Wyznaniowy „Polska Chrześcijańska Służba”	The Religious Union “Polish Christian Service”	1.3.076	9	203
172	Kościół Boży	The Church of God	1.3.056	.	191
173	Narodowy Kościół Katolicki	The National Catholic Church	1.1.2.10	.	96
174	Kościół „Misja dla Polski”	The Church “Mission for Poland”	1.3.065	.	197
175	Kościół Nowego Przymierza	The New Covenant Church in Lublin	1.3.067	.	197
176	Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi”	The Christian Church “Open Doors”	1.3.077	.	204
177	Kościół Chwały	The Church of Glory	1.3.081	.	206
178	Kościół Chrześcijański ZOE	The Christian Church ZOE	1.3.086	.	210
179	Kościół Chrześcijań Pełnej Ewangelii Obóz Boży	The Full Gospel Christian Church God’s Camp	1.3.090	.	212
180	Kościół Miłosiernego Boga	The Church of the Merciful God	1.5.03	.	230
181	Kościół Miłosierdzia Jezusowego	The Church of Jesus’ Mercy	1.5.11	.	237
182	Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP	The Yeshe Khorlo Buddhist Union in the Republic of Poland	4.3.11	.	269
183	Ruch Świadomości Babadzi Herakhandi Samadz	The Consciousness Movement Babaji Herakhandi Samaji	5.03	.	275
184	Polski Kościół Dialogu	The Polish Church of Dialogue	8.11	.	299
185	Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów”	The Congregation of Brothers and Sisters “Politeists”	8.14	.	300
186	Kościół Naturalny	The Natural Church	8.16	.	302
187	Chrześcijański Kościół Głosiceli Dobrej Nowiny	The Christian Church of the Proclaimers of the Good News	9.01	.	303
188	Biblijny Kościół Boży w Polsce	The Biblical Church of God in Poland	brak	X	215
189	Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya”	The Religious Group “Shri Vidya”	brak	X	282
190	Havurah Lelimum Jahadut – Bractwo dla Poznawania Judaizmu	Havurah Lelimum Jahadut – The Brotherhood for Knowledge Judaism	brak	X	253
191	Izraelska Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu	The Jewish Independent Congregation in Poznań	brak	X	253
192	Kościół „Maranatha”	The “Maranatha” Church	brak	X	214
193	Kościół Chrześcijań Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa	The Full Gospel Christian Church of Jesus Christ	brak	X	213
194	Kościół Chrześcijań w RP	The Christian Church in the Republic of Poland	brak	X	238
195	Kościół Chrześcijański w Rypinie	The Christian Church in Rypin	brak	X	215
196	Kościół Ewangeliczny „Misja Łaski”	The Evangelical Church “Mission of Grace”	brak	X	213
197	Kościół Zjednoczonych Chrześcijań	The Church of the United Christians	brak	X	303
198	Nowe Jeruzalem	The New Jerusalem	brak	X	302
199	Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa	The Apostolic Authority of Jesus Christ	brak	X	213
200	Wspólnota Nauk Różokrzyża	The Community of Rosicrucian Studies	brak	X	302
201	Zbór Chrześcijań we Wschowie	The Christian Church in Wschowa	brak	X	238
202	Zbór Ewangeliczny „Jeruzalem” w Żywcu	The Evangelical Church “Jerusalem” in Żywiec	brak	X	214
203	Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni	The Evangelical Church “Jordan” in Gdynia	brak	X	214
204	Zbór Ewangeliczny „Nazaret”	The Evangelical Church “Nazareth”	brak	X	214
205	Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dziegiełowie	The Evangelical Church “Zion” in Dziegiełów	brak	X	213
206	Zielonoświątkowy Kościół Przepowieści Salomona	The Pentecostal Church of Solomon’s Parables	brak	X	214
207	Związek Badaczy Biblii w RP	The Union of Bible Students in the Republic of Poland	brak	X	223

4.3. Chrześcijaństwo

4.3. Christianity

Grupa 1 Group no. 1

Chrześcijaństwo jest religią monoteistyczną o zasięgu ogólnoświatowym. Swoimi korzeniami sięga judaizmu. Podstawę doktrynalną tej wielkiej religii stanowi wiara w Jezusa Chrystusa jako wcielonego w ludzką naturę Syna Bożego, będącego jednocześnie Mesjaszem i Odkupicielem, który umarł na krzyżu za grzechy ludzkości. Przeważająca część chrześcijan wyznaje wiarę w trójosobowego Boga (Trójca Święta) w osobach: Bóg Ojciec, Syn Boży oraz Duch Święty. Wyjątek stanowią wywodzące się z chrześcijaństwa wyznania antytrynitarnie*, nieuznające dogmatu o Trójcy Świętej, a tym samym boskości Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego. Do tej grupy należą wyznania pochodzące z nurtu Badaczy Pisma Świętego np. Świadkowie Jehowy czy Mormoni. Chrześcijaństwo jest także religią; a) teocentryczną, w której zakłada się, że wszystko pochodzi od Boga i do Niego powraca oraz b) objawioną, ponieważ prawdy religijne zawarte w Piśmie Świętym są objawione przez samego Boga i mają charakter absolutny. Należy jednak podkreślić, że dogmaty, chociaż niezmiennie, mogą być wyrażane w sposób zmienny, dostosowany do określonego kontekstu kulturowo-społecznego czy okresu dziejowego. Kolejną cechą chrześcijaństwa jest uznanie, że Objawienie jest pełne. Oznacza to, że nie będzie następnego etapu objawienia w rozwoju cywilizacyjnym ludzkości. Chrześcijaństwo uznawane jest przez swoich wyznawców za religię tłumaczącą i wypełniającą ostateczne cele człowieka. Łączy ono całą rzeczywistość ziemską i wszystkie aspekty bytu ludzkiego. W czasie doczesnym, nawet wysoki poziom wiedzy religijnej i rozwoju duchowego nie umożliwia rozpoznania wszystkich tajemnic. Do nich należy m.in. problem istnienia zła czy cierpienia w kontekście miłości bożej.

Historia chrześcijaństwa sięga 2000 lat. Początkowo przejęło ono praktyki judaizmu. Pierwsza wspólnota chrześcijańska powstała ok. 30 r. n.e. w Jerozolimie. Była ona skupiona wokół apostołów z Piotrem na czele. Przyjmowanie nowych członków spoza gminy żydowskiej dało początek procesowi odchodzenia chrześcijaństwa od judaizmu. Sobór Jerozolimski (ok. 49 r. n.e.) uchylił obowiązek zachowania Prawa Mojżeszowego, a więc obowiązek przyjęcia judaizmu przed chrztem. Po początkowym etapie ekspansji chrześcijaństwa w Palestynie, dzięki misjom św. Pawła i innych apostołów, wyznawcy chrześcijaństwa mieszkali w Azji Mniejszej, Syrii, Grecji, Egipcie i Italii. W II w. w Galii i Afryce Północnej. W III w. n.e. chrześcijaństwo dotarło do Armenii, Gruzji oraz Persji. Do IV w. chrześcijaństwo wyznawała niemal połowa mieszkańców Cesarstwa Rzymskiego. W 381 r. n.e., po okresie prześladowań, chrześcijaństwo stało się w Cesarstwie Rzymskim religią państwową. We wczesnym średniowieczu chrześcijaństwo łacińskie rozprzestrzeniło się w Europie Zachodniej. Chrystianizacja Słowian dokonała się w VII–XI w. n.e. Okres XV–XVI w. to misje hiszpańskie, portugalskie i francuskie w Ameryce Północnej, Łacińskiej i Południowej. Ameryka Północna była ewangelizowana w większości przez protestantów (po okresie reformacji), w przeciwieństwie do pozostałych Ameryk – gdzie większy wpływ mieli katolicy. W XVI w. także prawosławni (tj. rosyjski Kościół prawosławny) prowadził akcje misyjne przy okazji podbojów na terenach chanatów tatarskich oraz Syberii, Alaski i na Dalekim Wschodzie.

W 2010 roku na całym świecie było ok. 2,2 miliarda chrześcijan. Stanowi to około jedną trzecią ogólnej populacji ludzkości na świecie. To sprawia, że chrześcijaństwo jest największą religią świata. Prognozuje się, że liczba chrześcijan na świecie wzrośnie do 2,9 miliarda w 2050 r., z czego w Europie będzie 16% wszystkich chrześcijan na całym Świecie.

Tablica 4.1. Liczba chrześcijan w poszczególnych regionach Świata w 2010 r.
 Table 4.1. Christian population by region of the World in 2010

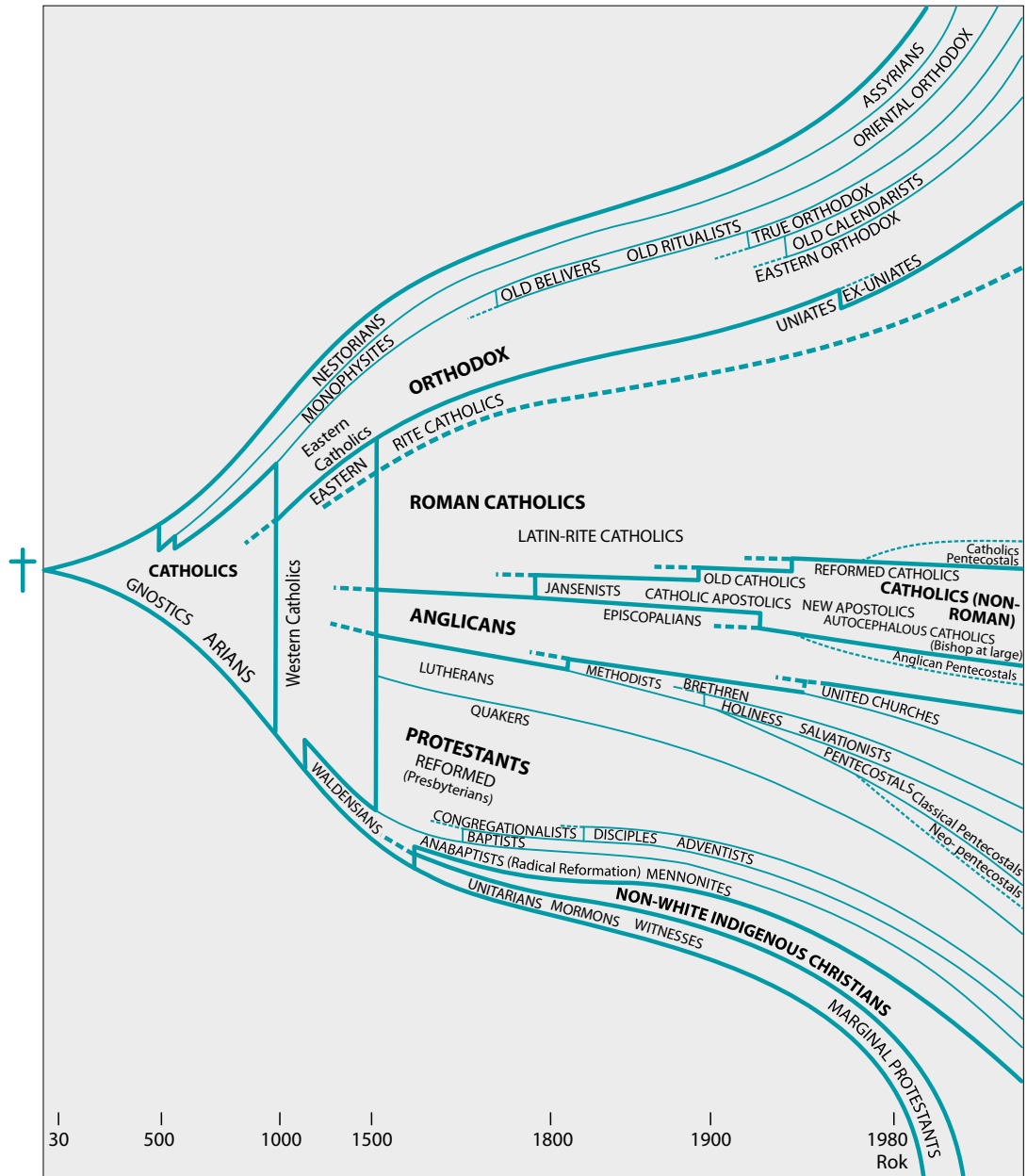
Regiony Regions	Szacowana liczba chrześcijan w tys. Estimated Christian Population in thous.	Procent (udział) chrześcijan w ogólnej populacji danego regionu Percentage of Population that is Christian	Procent (udział) chrześcijan w danym regionie w ogólnej liczbie chrześcijan na Świecie Percentage of World Christian Population
Świat – razem The World – total	2184060	31,7	100,0
Bliski Wschód – Północna Afryka Middle East – North Africa	12840	3,8	0,6
Ameryka America	804070	86,0	36,8
Europa Europe	565560	76,2	25,9
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	516470	62,7	23,6
Azja – Pacyfik Asia – Pacific	285120	7,0	13,1

Źródło: [https://www.pewresearch.org/religion/2011/12/19/global-christianity-exec/\(09.10.2022\)](https://www.pewresearch.org/religion/2011/12/19/global-christianity-exec/(09.10.2022))

Source: [https://www.pewresearch.org/religion/2011/12/19/global-christianity-exec/\(09.10.2022\)](https://www.pewresearch.org/religion/2011/12/19/global-christianity-exec/(09.10.2022))

W chrześcijaństwie, od samego początku jego istnienia, pojawiały się różne nurty i odrębności kulturowe. Na przestrzeni dwudziestu wieków doszło do licznych podziałów mających swoje źródło nie tylko w podłożu teologiczno-doktrynalnym, ale także politycznym. W rezultacie, chrześcijaństwo współczesne dzieli się na: katolicyzm, protestantyzm, Kościoły wschodnie, (w tym m.in. prawosławie i Kościoły orientalne), anglikanizm, wyznania antytrynitarne*. Około połowę wszystkich chrześcijan stanowią katolicy. Około 37% chrześcijan to protestanci. Udział wiernych ortodoksyjnych Kościołów wschodnich wynosi 12%. Pozostałe wyznania gromadzą 1% ogólnej liczby chrześcijan. Informacje doktryn poszczególnych wyznań chrześcijańskich znajdują się przy omówieniach/opisach tychże wyznań.

Schemat 2. Podziały w chrześcijaństwie według Davida B. Barretta
 Scheme 2. Division in Christianity by David B. Barrett

Źródło: opracowano na podstawie planszy z wykresem „Podziały w Chrześcijaństwie” według Davida B. Barretta; „World Christian Encyclopedia”, Oxford University Press 1982, s. 35.

Source: prepared on the basis of chart “Divisions in Christianity” by David B. Barret; “World Christian Encyclopedia”, Oxford University Press 1982, p. 35.

4.3.1. Wyznania katolickie

4.3.1. Catholic denominations

Grupa 1.1

Group no 1.1

Katolicyzm jest największym wyznaniem chrześcijańskim, który głosi (jak większość wyznań chrześcijańskich), że jest jeden Bóg w trzech osobach: Bóg – Ojciec, Syn Boży oraz Duch Święty. Katolicyzm uznaje, że Syn Boży w osobie Jezusa Chrystusa, stał się człowiekiem, mając jednocześnie naturę boską. Umarł On na krzyżu za grzechy wszystkich ludzi, dokonując aktu odkupienia. Po trzech dniach zmartwychwstał. Katolicy wierzą, że przyjmowana przez nich Komunia (Eucharystia) podczas mszy świętej, jest nie tylko pamiątką i celebracją ostatniej wieczerzy Jezusa Chrystusa i dwunastu apostołów, jak miała miejsce dzień przed jego pojmaniem i ukrzyżowaniem, ale to realne substancjalnie ciało oraz krew Zbawiciela. Jednocześnie, Duch Święty, jak głosi katolicyzm, pochodzi od Ojca i Syna, w odróżnieniu np. od stanowiska prawosławia, według którego Duch Święty pochodzi od Ojca, poprzez Syna. Duch Święty, jak określa go Katechizm Kościoła Katolickiego, jest „swoistym” interpretatorem Pisma Świętego. Źródłami prawd wiary w katolicyzmie są: Biblia, tradycja i Urząd Nauczycielski Kościoła, który „autorytatywnie działa w imieniu Jezusa Chrystusa” i „w pełni angażuje władzę otrzymaną” od niego „gdy definiuje dogmaty”. Katolicki kanon Biblii różni się od protestanckiego kilkoma księgami w Starym Testamencie. Ma to swoją przyczynę w tym, iż katolicyzm opowiedział się za Septuagintą (przekładem ST na język grecki) a protestantyzm za hebrajskim tzw. kanonem masoreckim. Księgi te nazywane są deterokanonicznymi.

W katolicyzmie rozpowszechniony jest kult świętych, do których można się modlić o wstawiennictwo do Boga, a także kult maryjny, polegający na czczeniu Maryi, matki Zbawiciela, która urodziła go za przyczyną Ducha Świętego, będąc dziewicą. Zgodnie z dogmatem, Maryja została ostatecznie wniebowzięta z duszą i ciałem.

Zgodnie z doktryną katolicką, ludzie przeznaczeni są do życia wiecznego z Bogiem i powołani do świętości, czyli doskonałości chrześcijańskiej. Postępowanie ku tej doskonałości oparte jest na przykazaniu miłości Boga i bliźniego oraz na Dekalogu.

W przeciwieństwie do wyznań protestanckich, w katolicyzmie ogromną rolę, oprócz Pisma Świętego, odgrywa Tradycja, rozumiana jako żywe przekazywanie wiary. W Katechizmie Kościoła Katolickiego, za konstytucją Dei Verbum (Sobór Watykański II), czytamy, że „przez Tradycję Kościół w swej nauce, w swym życiu i kulcie uwiecznia i przekazuje wszystkim pokoleniom, to wszystko, czym on jest, i to wszystko, w co wierzy. Wypowiedzi Ojców świętych świadczą o obecności Tej życiodajnej Tradycji, której bogactwa przelewają się w działalność i życie wierzącego i modlącego się Kościoła (...) Tradycja święta i Pismo święte ściśle się ze sobą łączą i komunikują (...) wypływając z tego samego źródła Bożego, zrastają się jakoś w jedno zdążają do tego samego celu (...)”

Samo określenie „katolicki” pochodzi od greckiego słowa *katholikos* czyli powszechny. Tak więc katolicyzm, jako pojęcie, utożsamiane jest przez katolików z Kościołem powszechnym. Do niego odnoszą się także Kościoły prawosławne lub anglikańskie. Zaczęto go używać od czasów Ignacego Antiocheńskiego (początki II wieku n.e). Na soborze Konstantynopolińskim I (381 r.) uznano, że słowo katolicki, odzwierciedla jedną z podstawowych cech wspólnoty Kościoła. Tymi cechami są: jedność, świętość, powszechność i apostołskość. Kiedy w 1054 r. nastąpił rozłam na Kościół zachodni i wschodni, to ten pierwszy zachował nazwę „katolicki”, a drugi „prawosławny”. W czasie reformacji określenie katolicki zaczęto przeciwstawiać innemu określeniu – „protestancki”. Tak więc katolicyzm instytucjonalnie związany jest i powszechnie kojarzony z Kościołem rzymskokatolickim, na czele którego stoi biskup Rzymu, określanej papieżem. Wybierany jest on na Konklawie, czyli specjalnym zgromadzeniu kardynałów. Zgromadzenie zwoływane jest w okresie od 15 do 20 dni po śmierci lub rezygnacji poprzedniego papieża. Jurysdykcyjnie papieżowi podporządkowane są także inne Kościoły z rodziny katolickich Wschodniego chrześcijaństwa np. Kościół greckokatolicki czy inne unickie. Wyjątek stanowią Kościoły starokatolickie, niepodporządkowane papieżowi, traktowanemu jako „primus inter pares” a więc, „pierwszy wśród równych”.

Cechą charakterystyczną katolicyzmu jest jego silne ustrukturyzowanie formalne. Katolicy wierzą, że instytucja kościelna odgrywa wielką rolę w dystrybucji sakramentów i łaski. Wierzą, że jej pomoc jest niezbędna dla pozyskania środków zbawienia.

Prześladowania chrześcijan na początku stanowiły poważne utrudnienie w organizacyjnym, doktrynalnym zjednoczeniu Kościoła. Od II wieku zbierały się Synody lokalne, w III i IV w. pojawiło się życie zakonne, w IV w. wytworzyła się „struktura organizacyjna podziałem na patriarchaty (z uznaniem pierwszeństwa Rzymu), metropolie, biskupstwa (diecezje, eparchie), a od VI w. n.e. – parafie.

Oprócz kwestii czysto teologicznych, Kościół katolicki obejmuje refleksją oraz zajmuje stanowisko i wypracowuje ramy normatywne w kwestiach etycznych dotyczących wymiarów społeczno-ekonomicznych współczesnego świata. Siedzibą papieża jest Watykan, państwo–miasto, podmiot prawa międzynarodowego, prowadzące własną politykę i dyplomację.

Według danych Kościoła Katolickiego za *Annuario Statisticum Ecclesiae* z 2020 r., na świecie jest 1.359.612 tys. katolików, co stanowi prawie 18% światowej populacji ludzkiej. Największy odsetek katolików zamieszkuje Amerykę Środkową i Południową (przeszło 85% populacji) oraz Europę (prawie 40%) oraz Oceanię (26%).

Kościół katolicki

Catholic church

Grupa 1.1.1

Group no. 1.1.1

Katolicki i rzymski Kościół zajmuje w tej grupie kościołów miejsce specjalne. „Rzym” jako miasto, ma bowiem dla Kościoła rzymskokatolickiego szczególne znaczenie wynikające z faktu, że znajdują się tam groby apostołów Piotra i Pawła. Tworząca się w Rzymie wspólnota chrześcijan miała szczególny przywilej siedziby w mieście, które także było stolicą cesarstwa. Zasada akomodacji jaką stosował wczesny Kościół w budowaniu swojego wymiaru organizacyjnego oraz autorytet apostołów w nim pracujących spowodowała, że w systemie pentarchii patriarcha Zachodu zawsze miał pierwszą pozycję. Był to przez wiele wieków prymat wyłącznie honorowy, który nadal jest uznawany przez wiele kościołów niekatolickich. Zrodzona w średniowieczu tendencja do prymatu jurysdykcyjnego nad całym chrześcijaństwem była przyczyną wielu kryzysów i jest jedną z głównych przeszkód dialogu ekumenicznego. Z tego przywileju rzymskiego Kościoła biskupiego rozwinął się prymat rzymskiego papieża. Papież jest głową Kościoła rzymskokatolickiego i katolickich kościołów wschodnich.

W trakcie pierwszego tysiąclecia chrześcijaństwo rozprzestrzeniło się w Europie w dwóch obrządkach. W zachodniej Europie, w środowisku kultury rzymskiej oraz języka łacińskiego, wykształciła się szczególna kultura religijna skupiona na wymiarze prawnym (odziedziczona po cesarstwie), łacina stała się językiem liturgicznym a rozważania scholastyczne utożsamiono z teologią. Natomiast kultura grecka, rozpowszechniona w południowo-wschodniej części Europy, stała się środowiskiem kulturowym dla ukształtowania się obrządku greckiego (zwanego inaczej bizantyjskim). Pomimo tej różnorodności Kościół pozostawał w jedności. Taka sytuacja utrzymała się do roku 1054, w którym to doszło do zerwania jedności między Kościołami wschodnim a zachodnim (Wielka schizma wschodnia). Następstwem tego było m.in. ukształtowanie się dwu niezależnych ośrodków władzy kościelnej: w Rzymie i w Konstantynopolu.

Próby przywrócenia jedności Kościoła rozpoczęły się w II poł. XIII w. W roku 1274 zawarto unię lionską, która przetrwała jedynie siedem lat. Idea zjednoczenia wróciła w I poł. XV w. Była ona jednak uwarunkowana głównie zagrożeniem tureckim. W 1439 r. przedstawiciele obu Kościołów (zachodniego i wschodniego) na Soborze florenckim zawarli unię (unia florencka), która miała zakończyć okres prawie 400 lat rozłamu. Jednak postanowienia unii wypracowane przez teologów nie spotkały się z przychylnością mnichów, niższego kleru i samych wiernych kościołów wschodnich, także w samym Bizancjum bojkotowano jej zwolenników. W 1441 r. większość sygnatariuszy dokumentu wycofała swoje podpisy i akceptację dla postanowień unii. Klęska wyprawy antytureckiej w bitwie pod Warną (1444 r.) oraz upadek w 1453 r. Konstantynopola przypieczętował jej losy. W 1484 r. na synodzie konstantynopolitańskim odwołano postanowienia unii

florenckiej. Mimo że unia nie przetrwała, to ustalenia dokonane na Soborze florenckim stanowiły podstawę dla kolejnych inicjatyw jednoczących kościoły chrześcijańskie.

Kolejną próbą przywrócenia jedności między Kościołem rzymskim a prawosławnym była unia ogłoszona w 1596 r. na synodzie w Brześciu Litewskim. Inicjatywę tę podjęła znaczna część prawosławnej hierarchii metropolii kijowskiej (jej obszar pokrywał się z granicami Rzeczypospolitej i pod koniec XVI w. stanowił osiem diecezji prawosławnych), która widziała potrzebę reform w Kościele prawosławnym oraz zapewnienia mu odpowiedniego miejsca w państwie. Uroczysty akt zatwierdzenia unii odbył się 23.XII.1595 r. w Rzymie. Papież zagwarantował unitom zachowanie ich własnej liturgii z językiem cerkiewno-słowiańskim, organizacji kościelnej i kalendarza juliańskiego. Metropolita otrzymał prawo potwierdzania swoich sufraganów a unicy przyjmując wszystkie dogmaty katolickie uznali papieża za głowę Kościoła. Przeciwnicy unii skupieni wokół księcia Konstantego Wasyla Ostrogińskiego, wojewody kijowskiego nie przyjęli jej i potwierdzili zwierzchnictwo patriarchy konstantynopolińskiego. Nie udało się też przekonać do unii z Rzymem prawosławną społeczność: chłopów, mieszczan oraz znacznej części szlachty i duchowieństwa głównie zakonnego. Spowodowało to podział w Kościele wschodnim na terenach Rzeczypospolitej na unitów i dyunitów.

W pierwszej połowie XVII w. chęć zjednoczenia z papieżem zadeklarowali także duchowni wyznania monofizyckiego(*) – Ormianie. W 1627 r. dokonano aktu unii z papieżem. Tak więc od XVII w. na ziemiach I Rzeczypospolitej działał Kościół katolicki posiadający trzy obrządki: łaciński, unicki i ormiański. Odrodzone w 1918 r. państwo polskie odziedziczyło ukształtowane w ciągu stuleci trzy rytu katolickie: łaciński (Kościół rzymskokatolicki), i dwa wschodnie tzn.: bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) i ormiańskokatolicki (Kościół ormiański). Na początku lat dwudziestych zorganizowano dla unitów z byłego zaboru rosyjskiego czwarty obrządek (również wschodni) bizantyjsko-słowiański określane jako Kościół neounicki²⁶. Wszystkie cztery obrządki Kościoła katolickiego są w Polskim Kościele obecne także dziś.

Rocznik statystyczny Kościoła katolickiego (Annuaire Statisticum Ecclesiae) z 2020 r. podaje następujące dane statystyczne dotyczące Kościoła katolickiego na Świecie: Duchowieństwo Kościoła Katolickiego na świecie w 2020 r. liczyło: 5363 biskupów, 410219 księży (w tym 116989 księży zakonnych), 111855 alumnów (w tym 43868 alumnów zakonnych), 50569 braci zakonnych i 619546 sióstr zakonnych, z czego w Europie: 1678 biskupów, 163954 księży (w tym 46965 księży zakonnych), 15208 alumnów (w tym 6354 alumnów zakonnych), 14466 braci zakonnych i 207994 sióstr zakonnych.

Liczba wiernych Kościoła katolickiego w 2020 r. wynosiła ok. 1,359 mld, co stanowiło 17,73% ogółu ludności świata. W Europie odsetek katolików wynosił 39,7% ogółu ludności tego kontynentu.

Katolicy stanowią ponad połowę ogółu chrześcijan. Większość katolików należy do Kościoła rzymskokatolickiego. Ok. 10 mln osób należy do katolickich kościołów wschodnich lub unickich. Kościoły te zachowawszy swoje obrządki wschodnie i własne języki liturgiczne zawarły unię z Kościołem rzymskokatolickim i uznają prymat papieża w sprawach jurysdykcji kościelnej. Ich doktryna wiary i moralność zgodna jest z doktryną i moralnością Kościoła rzymskokatolickiego.

Kościół katolicki obrządek łaciński (Kościół Rzymskokatolicki)

The Catholic Church rite of Latin (The Roman Catholic Church)

1.1.1.01

Adres: 01-015 Warszawa, ul. Ks. Kard. S. Wyszyńskiego 6

Data powstania na terenie Polski: 966

²⁶ Były to tereny Polesia oraz inne, zamieszkałe przez nieukraińską ludność, która nie chciała być pod opieką unickich, czyli ukraińskich duchownych.

Lata Archidiecezje/Diecezje Years Archdioceses/Dioceses	Wierni w % ogółu ludności Adherents in % of the total population	Dekanaty Decanaters	Parafie Parishes	Księża ^a Priests ^a	Siostry zakonne Professed women religious	Bracia zakonni Professed religious men	Alumni diecezjalni Diocesan Alumni	
Ogółem Total	2000	95,7	1099	9950	27933	23926	1393	4718
	2005	95,6	1131	10016	29490	23300	1375	4497
	2010	95,9	1153	10156	30266	21830	1058	3352
	2015	94,3	1146	10248	30925	20008	1014	2545
	2019	92,7	1149	10256	30489	18715	970	1711
	2020	92,6	1150	10260	29927	18225	973	1603
	2021	92,6	1150	10263	29638	17786	963	1325
Białostocka		80,5	13	116	432	156	4	27
Drohiczyńska		66,7	11	98	272	104	2	10
Łomżyńska		98,6	24	183	548	104	7	32
Częstochowska		96,5	36	312	885	680	53	19
Radomska		98,1	29	301	795	288	26	43
Sosnowiecka		80,2	23	162	449	93	2	14
Gdańska		93,7	24	201	721	409	51	35
Pelplińska		92,8	30	290	674	153	13	31
Toruńska		90,8	24	196	479	227	6	30
Gnieźnieńska		97,1	30	268	507	145	6	27
Bydgoska		93,7	19	151	416	131	9	6
Włocławska		98,7	33	233	594	315	25	24
Katowicka		94,5	37	322	1132	670	40	49
Gliwicka		88,4	16	156	505	170	25	19
Opolska		84,0	36	400	829	588	35	42
Krakowska		94,3	45	448	2054	2302	186	57
Bielsko-Żywiecka		85,4	23	210	671	402	14	40
Kielecka		90,7	33	304	770	292	21	27
Tarnowska		99,4	43	454	1642	930	13	98
Lubelska		95,1	28	271	1035	532	31	39
Sandomierska		99,9	25	242	670	318	11	29
Siedlecka		98,6	25	249	732	273	17	32
Łódzka		92,9	28	219	774	433	20	45
Łowicka		97,0	21	167	391	340	8	14
Poznańska		98,8	43	415	1016	923	59	51
Kaliska		99,5	33	283	567	357	6	25
Przemyska		98,8	41	391	1158	830	36	43
Rzeszowska		96,8	25	246	821	325	7	48
Zamojsko-lubaczowska		93,7	19	187	470	130	–	15
Szczecińsko-kamieńska		94,9	36	275	650	161	8	16
Koszalińsko-kołobrzeska		91,3	24	221	572	227	7	20
Zielonogórsko-gorzowska		87,2	30	270	614	174	5	13
Warmińska		98,4	33	262	542	180	3	14
Elbląska		94,0	21	158	335	95	4	24
Etcka		89,9	22	152	348	126	1	21
Warszawska		94,2	25	214	1408	1800	145	100
Płocka		99,2	28	249	629	175	8	20
Warszawsko-praska		78,5	21	186	625	1097	4	44
Wrocławska		71,7	33	297	906	614	28	42
Legnicka		88,7	26	238	494	145	5	13
Świdnicka		84,7	24	191	444	369	12	22
Ordynariat Polowy WP		97,6	10	75	62	174	–	13

a Diecezjalni i zakonni.

Łacińskie chrześcijaństwo obecne jest na ziemiach Polski od czasu chrztu w 966 r. Jest też największy pod względem liczby wyznawców. Podstawowe zasady dogmatyczne Kościoła zawarte są w Piśmie Świętym, Świętej Tradycji, Pismach Ojców Kościoła oraz dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (Magisterium Kościoła), tj. w dogmatach ogłaszanych przez papieży i w postanowieniach 21 soborów powszechnych. Zasady wiary zostały zawarte w Katechizmie Kościoła katolickiego

Wszystkie sprawy organizacyjne Kościoła regulowane są przez Kodeks Prawa Kanonicznego. Przewiduje on, że podstawową jednostką Kościoła jest diecezja, która dzieli się z kolei na parafie. Parafie łączą się w dekanaty dla wzajemnego wspierania się w pracy duszpasterskiej. Dla podobnych celów również diecezje łączą się w większe jednostki terytorialne zwane prowincjami lub metropoliami.

Na czele każdej diecezji (których jest 42) stoi biskup ordynariusz, a prowincji metropolita – arcybiskup diecezji, w której jest zwierzchnikiem (archidiecezji). Wspólne zadania pasterskie Kościoła na terenie kraju wypełnia Konferencja Episkopatu Polski (KEP), której członkami są wszyscy biskupi (także biskupi obrządku bizantyjsko-ukraińskiego). W Polsce w 2022 r. było 147 biskupów. Konferencja Episkopatu, której Przewodniczącym od 2014 r. jest Abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański, działa na podstawie statutu potwierdzonego przez Stolicę Apostolską. Jej pracami kieruje 13 osobowa Rada Stała. Prymasem Polski od 2014 r. jest ks. abp Wojciech Polak, metropolita gnieźnieński.

Łączna liczba parafii pod koniec 2021 roku wynosiła 10263, z czego 662 to parafie zakonne. Dane z 2011 r. mówią o 19130 kościołach (parafialnych i nieparafialnych) oraz 5438 kaplicach (bez cmentarnych). W 2021 r. było 29638 księży, w tym 5728 księży zakonnych. W seminariach duchownych studiowało 1325 alumnów diecezjalnych i 627 alumnów zakonnych. Liczba sióstr zakonnych wynosiła 17786, a braci zakonnych – 963. Liczbę wiernych Kościoła w 2021 r. ustalono na 32190,7 tys. W przeciągu 2020 r. w Kościele Rzymskokatolickim w Polsce udzielono: 311,7 tys. chrztów, 251,8 tys. sakramentów bierzmowania, 297,9 tys. i sakramentów Pierwszej Komunii Świętej.

W Kościele działa 61 męskich (przełożeni 59 z nich tworzą Konferencję Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich) oraz 151 żeńskich instytutów życia konsekrowanego (14 z nich to zakony klauzurowe).

Kościół katolicki w Polsce prowadzi szkoły i placówki oświatowe kształcące na każdym poziomie edukacji. Istnieje siedem wyższych uczelni katolickich: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Akademia Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytuty Teologiczne w Sandomierzu i Bielsku-Białej oraz Papieskie Wydziały Teologiczne w Warszawie i we Wrocławiu.

Kościół Katolicki prowadzi szeroko zakrojoną działalność charytatywno-społeczną, poprzez liczne instytucje, zakony czy organizacje kościelne, takie jak np.: Caritas, Akcja Katolicka, Fundacja Dzieło Nowego Tysiąclecia. W ramach Kościoła działają także liczne instytucje oraz ruchy formacyjne.

Wskaźniki niedzielnych praktyk religijnych (dominantes i communicantes) w 2019 r. wynosiły odpowiednio: 36,9% i 16,7%. Za podstawę obliczania wskaźnika dominantes przyjmuje się liczbę zobowiązanych, do której odnosi się liczbę uczestniczących we mszy św. w dniu badania. Dla wszystkich parafii przyjęto założenie (na podstawie struktury wieku ludności Polski), że zobowiązani do uczęszczania na niedzielną mszę św. stanowią 82% wiernych. Pozostałe 18% to dzieci do lat siedmiu, chorzy, ludzie starsi itp. – nie zobowiązani do uczestnictwa w niedzielnej mszy św. Wskaźnik communicantes obliczany jest jako liczba wiernych przystępujących do komunii św. odniesiona do liczby zobowiązanych.

Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną następującymi dokumentami: Konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską podpisany 28 lipca 1993 r. który wszedł w życie 25 kwietnia 1998 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318) oraz ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.). Relacje państwo–Kościół w Konstytucji RP z 1997 r. według modelu zawartego w konkordacie.

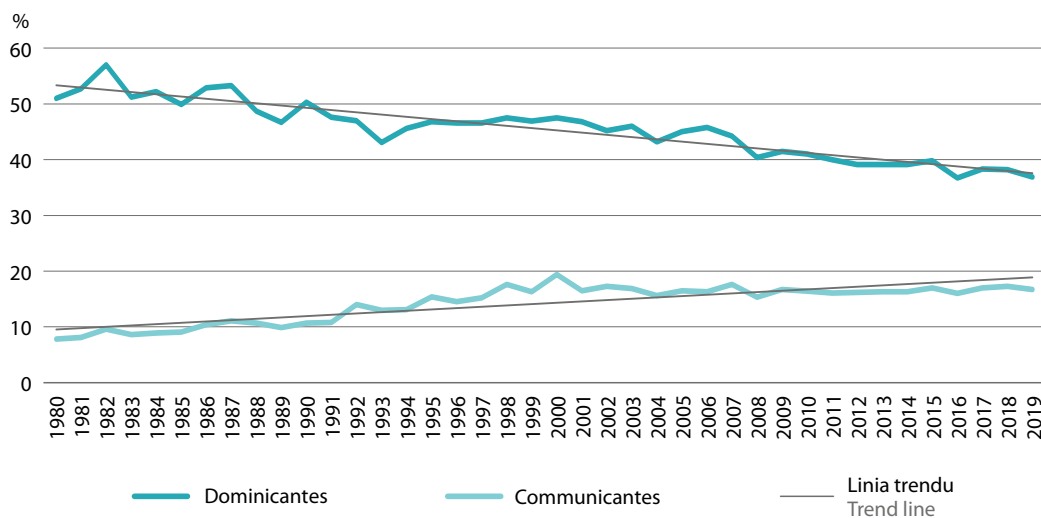
Uregulowania te dotyczą Kościoła katolickiego w Polsce wraz ze wszystkimi obrządkami: łacińskim, bizantyjsko-ukraińskim, bizantyjsko-słowiańskim oraz ormiańskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła katolickiego – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki) zadeklarowało

33728,7 tys. osób, co stanowiło 87,6% ogółu ludności Polski i około 96% populacji o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

Więcej informacji na temat Kościoła znajduje się w rozdziale 6. Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce – 30 lat po reformie.

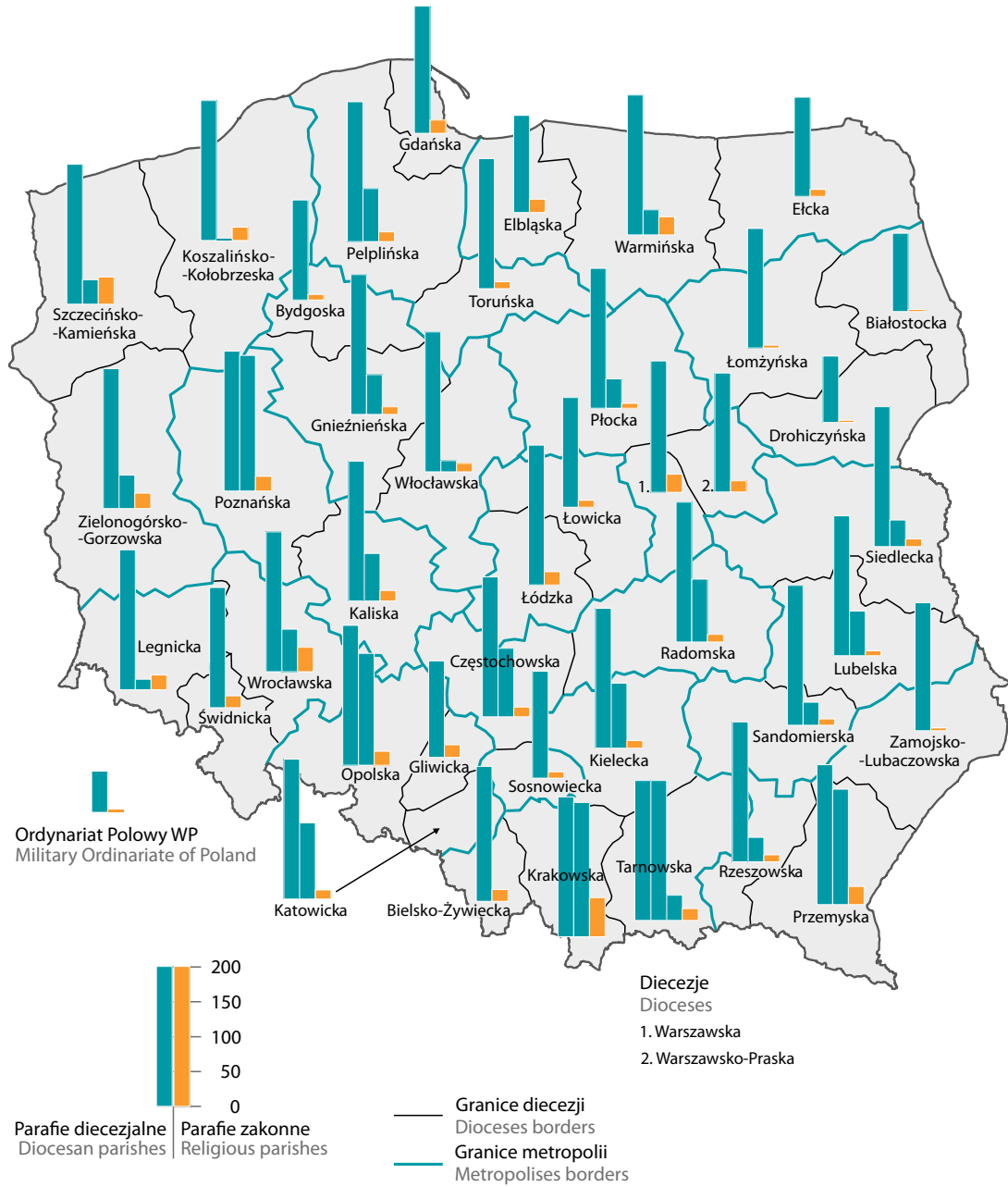
Wykres 4.1. Wskaźniki dominantes i communicantes dla Polski (w % ogółu zobowiązanych)
Chart 4.1. Dominantes and communicantes indicators for Poland (in % of total obligated)

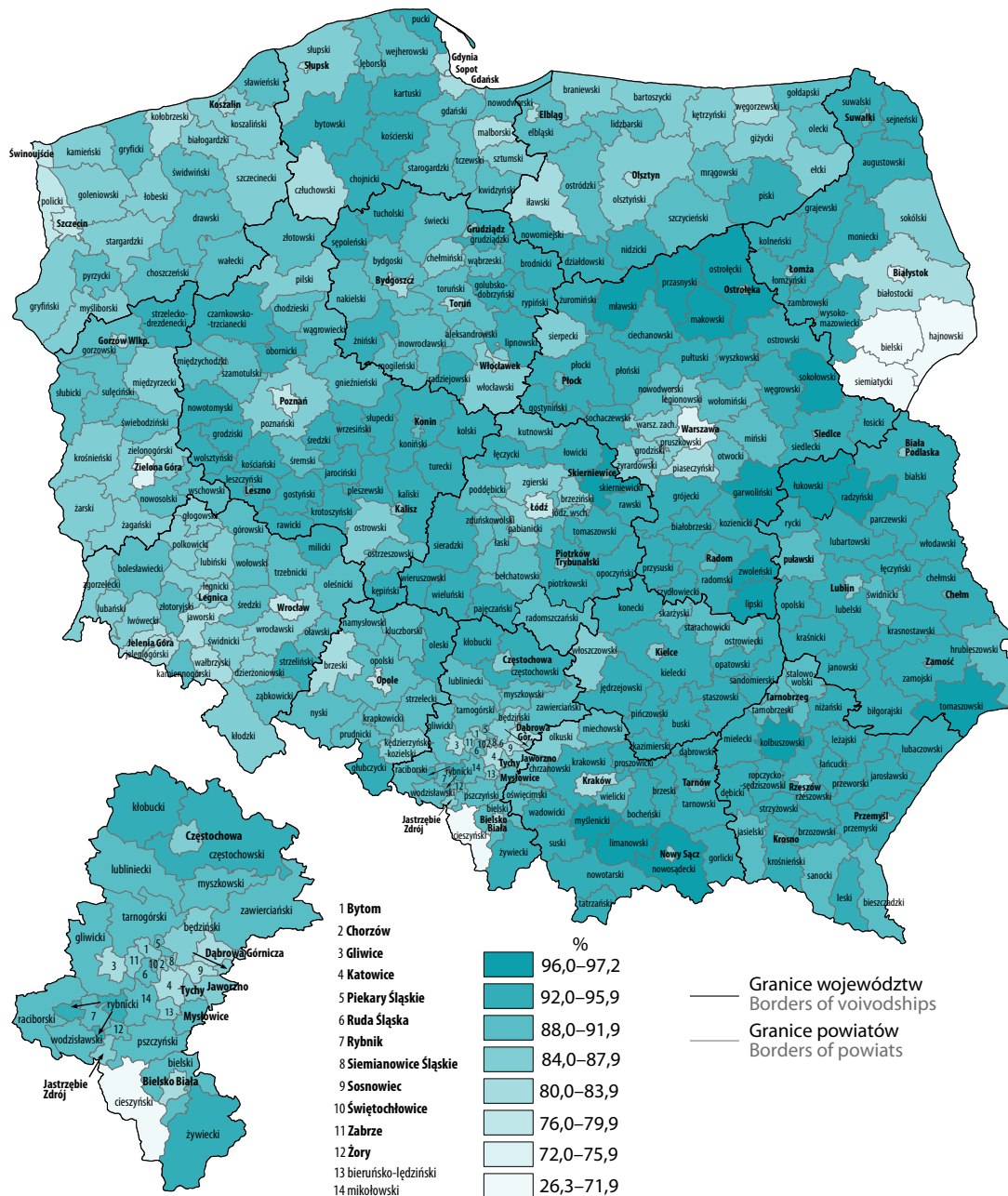
Źródło: dane Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego SAC.
Source: data Institute of Catholic Church Statistics SAC.

Mapa 4.1. Diecezje i metropolie Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w 2021 r. Parafie diecezjalne i zakonne

Map 4.1. Dioceses and metropolises of the Roman Catholic Church in Poland in 2021. Diocesan and religious parishes

Mapa 4.2. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Rzymskokatolickiego w 2011 r. NSP 2011
 Map 4.2. Population declared to belong to the Roman Catholic Church in 2011. The National Census 2011

Kościół katolicki obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół Greckokatolicki)

The Catholic Church byzantine-ukrainian rite
(The Greek Catholic Church)

1.1.1.02

Adres: 37-700 Przemyśl, ul. Basztowa 13

E-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl; www.cerkiew.net.pl
konsystoria@wroc-gda.opoka.org.pl

Data powstania na terenie Polski: 1596

	Diecezje Dioceses	Wierni Adherents	Parafie Parishes	Księża ^a Priests ^a	Alumni diecezjalni Diocesan Alumni	Siostry zakonne Professed women religious
Ogółem Total	2000	85000	99	68	.	.
	2005	82000	138	72	18	101
	2010	55000	134	75	9	92
	2015	55000	128	81	9	86
	2019	55000	126	85	15	80
	2020	50000	144	99	18	61
	2021	50000	141	88	16	61
Przemysko-warszawska		15000	44	32	10	36
Wrocławsko-koszalińska		20000	54	26	4	10
Olsztyńsko-gdańska		15000	43	30	2	15

a Diecezjalni i zakonni.

Pod koniec XVI w. hierarchia Kościoła Prawosławnego na terenach Rzeczypospolitej podjęła decyzję o zawarciu unii kościelnej ze Stolicą Apostolską. W 1596 r. doszło do zawarcia unii brzeskiej. Na jej mocy większość hierarchów, duchowieństwa i wiernych uznała zwierzchnictwo papieża, zachowując jednocześnie wschodnią duchowość, liturgię bizantyjską, dyscyplinę kościelną (m.in. żonate duchowieństwo), język staro-cerkiewno-słowiański w nabożeństwach oraz kalendarz juliański. Tę nową strukturę kościelną nazwano kościołem unickim, a następnie greckokatolickim (od 1774 r. w zaborze austriackim). W jej skład w 1772 r. wchodziły: metropolia kijowska oraz eparchie (biskupstwa): włodzimiersko-brzeska, łucko-ostrogska, połocka, chełmsko-bełska, pińsko-turowska, przemysko-samborska i lwowsko-halicko-kamieniecka. W 1772 r. Kościół posiadał 9300 parafii, 147 klasztorów męskich, 19 żeńskich oraz liczył około 4,5 mln wiernych. W okresie zaborów dzieje historyczne unitów były bardzo tragiczne. Zdecydowanie najgorsza sytuacja wytworzyła się na wschodnich terenach Rzeczypospolitej zagarniętych przez Rosję. W jej granicach znalazła się większość unitów. Polityka prawosławnej Cerkwi jak i carskiej Rosji zmierzała do możliwie szybkiej likwidacji Unii. W 1795 r. na mocy ukazu carycy Katarzyny II na terenie zaboru rosyjskiego zlikwidowano diecezje greckokatolickie pozostawiając jedynie archidiecezję połocką. Za panowania cara Mikołaja I (1825-1855) dokonano zmian administracyjnych i personalnych, doprowadzono też do ujednoczenia obrządku greckokatolickiego i prawosławnego. Wszystkie te działania zmierzały do całkowitej likwidacji unii w carskiej Rosji i włączenia jej do prawosławia, co nastąpiło na synodzie w Połocku w 1839 r. Ostatnią diecezją unicką w zaborze rosyjskim (po Kongresie wiedeńskim 1815 r.) została znajdująca się w Królestwie Polskim diecezja chełmska, która w 1851 r. obejmowała łącznie 275 parafii, a swym zasięgiem około 220 tys. wiernych zamieszkujących głównie Podlasie, Lubelskie i Augustowskie. Była to diecezja silnie zlatynizowana i spolonizowana, dlatego też proces

rusyfikacji następował bardzo powoli i ze sporymi oporami, zarówno wśród wiernych jak i duchowieństwa. Główne działania przeciwko pozostałościom Kościoła unickiego zostały podjęte po powstaniu styczniowym. W 1866 r. za opór stawiany prawosławiu unicki biskup chełmski Jan Kaliński został wywieziony w głąb Rosji (do Wiatki). Jego następca Michał Kuziemski nie chcąc realizować zamierzeń władz rosyjskich złożył rezygnację w 1871 r., a na jego miejsce został powołany prorosyjski administrator diecezji Marceli Popiel, który wydał w 1873 r. okólnik nakazujący zmianę obrzędów liturgicznych na prawosławne. Wywołało to zadecydowany opór i silne protesty wiernych i unickich kapłanów. Swoich cerkwi przed przejściem ich przez prawosławnych bronili unicyi chłopci. Taka postawa skłoniła władze do egzekwowania rozporządzenia siłą przy pomocy wojska i policji. Do krwawych starć doszło na początku 1874 r. w Drelowie, gdzie zginęło trzynastu chłopów, którzy nie chcieli wpuścić do swojej cerkwi prawosławnego duchownego oraz w Pratulinie, gdzie od kul carskiego wojska pod cerkwią zginęło dziewięciu unitów, a czterech zmarło z odniesionych ran. By złamać wszelki opór we wsiach unickich na Podlasiu zakwaterowano wojsko. Zmuszało ono wiernych do podpisywania aktów apostazji. Prawosławie przyjęło 240 unickich duchownych, 66 zbiegło do Galicji, 74 zostało uwięzionych bądź zesłanych. W głąb Rosji zesłano również ponad 600 chłopów. W 1875 r. w katedrze chełmskiej administrator diecezji Marceli Popiel dokonał przejścia diecezji na prawosławie. Została ona przyłączona do prawosławnej diecezji warszawskiej. Przez kolejne trzydzieści lat unia na Podlasiu i Chełmszczyźnie trwała w podziemiu. Sytuacja unitów uległa pewnej poprawie dopiero po 1905 r. kiedy to został wydany carski ukaz tolerancyjny, jednak pełną swobodę uzyskali dopiero po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Kościół unicki przetrwał w zaborze austriackim w Galicji. W granicach zaboru znalazły się: diecezja przemyska, większa część diecezji lwowskiej oraz część diecezji halickiej i kamienieckiej. Po zajęciu większej części Bukowiny przez Austrię w 1786 r. tamtejsi wierni zostali podporządkowani jurysdykcji biskupa lwowskiego. Cesarzowa Maria Teresa (1745–1780) podjęła realizację wielu reform wewnętrznych które ingerowały także w organizację i działalność Kościoła katolickiego. Zmierzały one m.in. do równouprawnienia unitów z katolikami obrządku łacińskiego. Wprowadzono wtedy zmiany organizacyjno-prawne. Od 1774 r. unitów zaczęto nazywać grekokatolikami. Kościół w XIX w. posiadał sporą swobodę działania oraz poparcie władzy, stanowił bowiem zaporę przed rosyjskimi wpływami w Galicji. Większość wiernych Kościoła stanowili Ukraińcy, co wpłynęło na to, iż obrządek grekokatolicki nabrał narodowego charakteru.

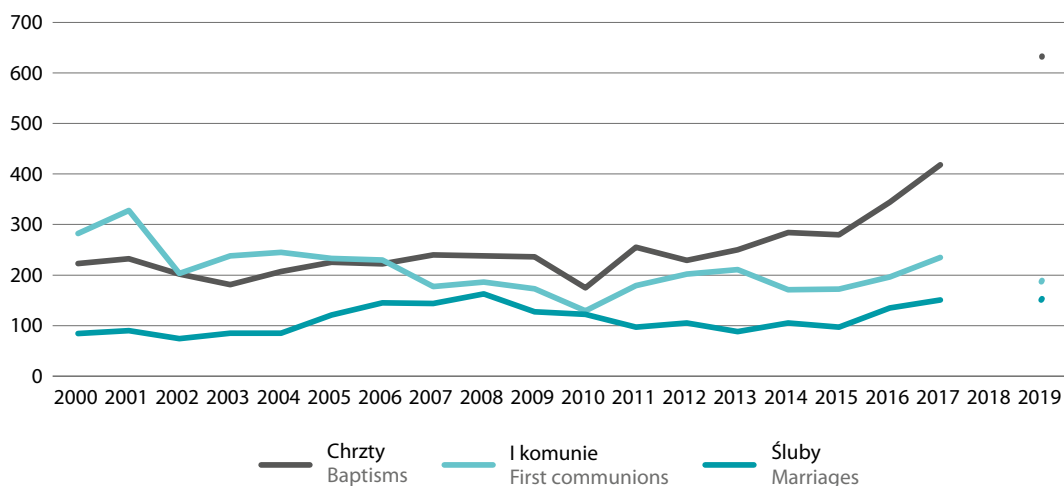
W II Rzeczypospolitej organizacyjnie składał się z trzech diecezji: lwowskiej, stanisławowskiej i przemyskiej. Tworzyły one galicyjsko-lwowską prowincję kościelną, na czele której stał arcybiskup lwowski Andrzej hrabia Szeptycki. W 1934 r. Stolica Apostolska powołała Administrację Apostolską Łemkowszczyzny podlegającą bezpośrednio Watykanowi. Liczba duchownych diecezjalnych Kościoła w 1936 r. wynosiła 2380. W Kościele funkcjonowały trzy zakony męskie oraz 8 zgromadzeń zakonnych żeńskich. Liczba wiernych wynosiła ponad 330 tys.

Kościół Grekokatolicki, po zmianie granic po II wojnie światowej znalazł się w większości (diecezja lwowska, stanisławowska i część diecezji przemyskiej) na terenach zajętych przez ZSRR. Władze sowieckie na soborze lwowskim w 1946 r. ogłosiły zniesienie unii i powrót Kościoła Grekokatolickiego na łono Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej. Po II Wojnie Światowej w granicach Polski pozostała jedynie część diecezji przemyskiej i Administracja Apostolska Łemkowszczyzny. Władze komunistyczne aresztowały i deportowały do ZSRR biskupów oraz przestały uznawać Kościół Grekokatolicki w Polsce. Episkopat Polski obradujący w 1945 r. na Jasnej Górze postanowił wziąć w opiekę prześladowanych duszpasterzy i wiernych Kościoła. Dzięki uzyskanym ze Stolicy Apostolskiej specjalnym uprawnieniom kardynałowie Sapieha i Hlond mogli zezwalać duchownym grekokatolickim na sprawowanie liturgii i innych funkcji w Kościele łacińskim bez zmiany obrządku. W 1946 r. papież mianował Hlonda specjalnym delegatem dla wiernych obrządków wschodnich w Polsce. W okresie 1947-89 na terenach części diecezji przemyskiej i Administracji apostolskiej Łemkowszczyzny wiernymi tego obrządku zajmowali się powołani przez prymasa wikariusze generalni. Wierni byli pozbawieni swojej hierarchii kościelnej do 1989 r., gdy biskupem został ks. Jan Martyniak. W 1991 r. Ojciec Święty Jan Paweł II mianował go ordynariuszem diecezji przemyskiej obrządku bizantyjsko-ukraińskiego. Następnie w 1996 r. dokonał całościowej reorganizacji struktur duszpastersko-administracyjnych tego Kościoła. Ustanowiono Prowincję Kościelną obrządku grekokatolickiego w Polsce i nadano jej nazwę: Metropolia przemysko-warszawska. W jej skład weszły dwie nowo utworzone jednostki administracyjne: Archidiecezja przemysko-warszawska, obejmowała terytorium w granicach Rzeczypospolitej Polskiej po prawej stronie Wisły (6 dekanatów) i Diecezja wrocławsko-gdańska obejmująca terytorium po lewej stronie Wisły (4 dekanaty). W 2021 r. metropolię tworzą trzy diecezje: przemysko-warszawska, wrocławsko-koszalińska i olsztyńsko-gdańska. Biskupi diecezji

są członkami Konferencji Episkopatu Polski. W nowej strukturze metropolia składa się z 15 dekanatów. W 2022 r. Kościół posiadał 147 parafii. W 2021 r. było 88 księży. W seminariach duchownych kształciło się 16 alumnów. W Kościele pracowało 61 siostr zakonnych i 15 braci. Liczba wiernych Kościoła szacowana jest na 50 tys. (15 tys. w archidiecezji przemysko-warszawskiej, 20 tys. w diecezji wrocławsko-koszalińskiej i 15 tys. w diecezji olsztyńsko-gdańskiej). Największy zakon greckokatolicki to Bazylianie.

Diecezje/dekanaty Dioceses	Parafie Parishes	Ośrodki duszpasterskie Pastoral centers
Ogółem Total 2022	147	19
Przemysko-warszawska	51	3
przemysko-lubelski	15	–
krakowsko-gorlicki	15	2
rzeszowsko-sanocki	14	–
warszawsko-lódzki	7	1
Wrocławsko-koszalińska	55	14
katowicki	4	5
koszaliński	10	–
legnicki	6	1
poznański	5	5
śląski	9	1
wrocławski	9	1
zielenogórski	10	1
Olsztyńsko-gdańska	41	2
elbląski	12	–
gdański	9	2
olsztyński	8	–
węgorzewski	12	–

Wykres 4.2. Chrzty, śluby i I komunie udzielone w Kościele Greckokatolickim
Chart 4.2. Baptisms, first communions and marriages contracted in the Greek Catholic Church

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła katolickiego – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) zadeklarowało 33,3 tys. osób, co stanowiło 0,09% ogółu ludności Polski.

Mapa 4.3. Obrządkie wschodnie Kościoła katolickiego w Polsce w 2022 r.
Map 4.3. Eastern rites of the Catholic Church in Poland in 2022

Kościół katolicki obrządek bizantyjsko – słowiański (Kościół Neounicki)

The Catholic Church byzantine – slavic rite
(The Neounice Church)

1.1.1.03

Adres:	21-509 Kodeń, Kostomłoty 15, woj. lubelskie	
E-mail:	parafiaunikakostomloty@wp.pl	www.kostomloty.com
Data powstania na terenie Polski: 1596, 1923		

Kościół katolicki w Polsce od końca XVI w. nie jest jednolity pod względem obrządku. Odrodzone w 1918 r. państwo polskie odziedziczyło ukształtowane w ciągu stuleci trzy rytu katolickie: łańciski (Kościół Rzymskokatolicki), i dwa wschodnie tzn.: bizantyjsko-ukraiński (Kościół Greckokatolicki) i ormiański (Kościół Ormiański). Na początku lat dwudziestych pojawił się czwarty obrządek (również wschodni) bizantyjsko-słowiański (Kościół Neounicki).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, na terenach byłego zaboru rosyjskiego mieszkało wielu byłych unitów, siłą oderwanych od Kościoła w latach 1839 i 1875, kiedy to miały miejsce rzezie ludności greckokatolickiej dokonywane przez żołnierzy rosyjskich (Pratulini, Drelów). Ludność ta pozbawiona opieki duszpasterskiej licznie zwracała się do miejscowego łańciskiego biskupa prosząc o kapłanów wschodniego obrządku. Poleszacy (mieszkańcy Polesia) dodatkowo obawiali się pracy duchownych Kościoła Greckokatolickiego, który etnicznie reprezentowany był przez żywioł ukraiński dominujący w tym kościele. Gorący zwolennik reaktywowania unii, ordynariusz podlaski, ks. bp Henryk Przeździecki w 1923 r. z aprobatą episkopatu Polski wystąpił z inicjatywą zorganizowania w Polsce Kościoła katolickiego obrządku bizantyjsko-słowiańskiego. Papież Pius XI zatwierdził plan, a kilka tygodni później ukazał się dekret papieski w sprawie „pracy unijnej” Przyjęto zasadę, iż pozostawiono nowej unii obrządek i liturgię wschodniego chrześcijaństwa i uznaniu papieża za głowę Kościoła powszechnego. Na mocy uzyskanych w 1924 r. pełnomocnictw, bp. Przeździecki przystąpił do zakładania parafii nowego obrządku. Inicjatywę tę gorąco poparł generał zakonu jezuitów ojciec W. Ledóchowski. W zakonie powstała specjalna Misja Wschodnia, w której księża zapoznawali się ze wschodnimi obrządkami oraz przygotowywali się do sprawowania rytuałów wschodnich. Na rzecz neounii pracowali obok jezuitów także kapucyni, oblaci, marianie, studyci, redemptoryści i bazylianie. Na rzecz neounii w Polsce papież Pius XI mianował w 1931 r. ks. bp. Mikołaja Czarneckiego jako wizytatora apostolskiego na Wołyniu i Podlasiu dla wiernych nowego obrządku.

W 1937 r. swoją pracę duszpasterską pełniło już 71 księży, w tym: 1 biskup, 39 księży diecezjalnych i 31 księży zakonnych. W 1938 r. Kościół posiadał łącznie 43 placówki duszpasterskie (parafie i filie). Liczba wiernych obrządku bizantyjsko-słowiańskiego stale rosła, w 1938 r. liczyła już 16,6 tys.

Po II wojnie światowej większość neounickich parafii znalazła się poza granicami Polski. Wiernych obrządku wschodniego pozostałych na Podlasiu i wschodniej Lubelszczyźnie władze PRL potraktowały jako groźnych Ukraińców i wysiedliły na ziemie zachodnie. Działania te przyczyniły się do znacznego spadku liczebności wiernych oraz rozproszenia terytorialnego. Dlatego też po wojnie zdołano zorganizować jedynie trzy parafie neounickie: w Pawłowie Starym koło Janowa Podlaskiego, w Kodniu (przeszły istnieć w latach 60. XX w.) i w Kostomłotach. Nie udało się reaktywować hierarchii Kościoła neounickiego. Do dzisiaj zachowała się jedynie parafia św. Nikity Męczennika w Kostomłotach, licząca w 2021 r. 117 wiernych. Od 1940 r. proboszczem parafii był ks. A. Przysłucki, a w latach 1967–2007 marianin o. Roman Piętka, który za zasługi dla obrządku został w 1998 r. nagrodzony przez Stolicę Apostolską godnością archimandryty oraz odznaczony przez kard. Józefa Glempa złotym medalem Zasłużony dla Kościoła i Narodu. Parafia wtedy podlegała jurysdykcji prymasów Polski. Obecnie proboszczem parafii w Kostomłotach jest ks. Piotr Witkowiec. Od 2007 r. z woli Stolicy Apostolskiej parafia podlega jurysdykcji biskupa diecezji siedleckiej.

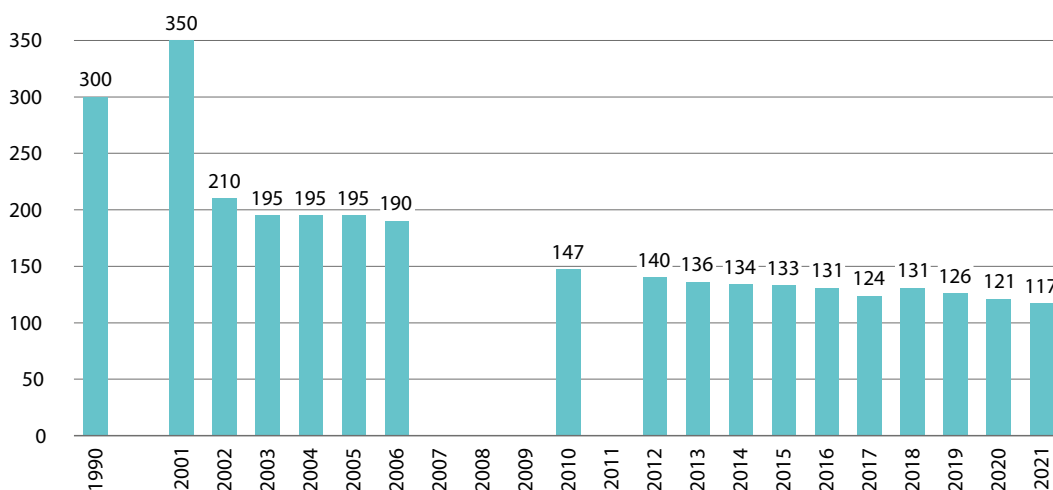
W Polsce liczba ochrzczonych w obrządku neounickim szacowana jest na ok. 300 osób.

Cerkiew unicka w Kostomłotach stała się w ostatnich latach Sanktuarium Unitów Podlaskich. Miejsce to odwiedza rocznie ok. 70000 pielgrzymów idących szlakiem unickim.

Przy parafii istnieje Centrum Ekumeniczne, które jest ośrodkiem rekolekcyjnym dla grup młodzieżowych z kraju i z zagranicy. W miesiącach letnich z rekolekcji ekumenicznych i kursów ewangelizacyjnych prowadzonych w Centrum korzysta ok. 250 osób, głównie licealistów i studentów oraz młodych małżeństw.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Neounickiego mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 4.3. Wierni Kościoła Neounickiego
Chart 4.3. Adherents of the Neounice Church

Kościół katolicki obrządek ormiańskokatolicki (Kościół Ormiańskokatolicki)

The Catholic Church armenian rite (Armenian Catholic Church)

1.1.1.04

Adres: Kuria Metropolitalna Warszawska, ul. Miodowa 17/19, 00-246 Warszawa

Data powstania na terenie Polski: 1356, 1630

Rok Year	Wierni Adherents	Parafie Parishes	Księża Clergy	Chrzty Baptism	Śluby Marriages
2010	600	3	3	28	16
2015	670	3	3	9	4
2019	670	3	2	.	.
2020	670	3	2	6	2
2021	650	3	2	9	2

Najazdy Seldżuków w XI w., a następnie Mongołów na państwo ormiańskie spowodowały falę uchodźstwa. Osady ormiańskie zaczęły powstawać m.in. na Rusi Czerwonej, Podolu i Rusi Kijowskiej. Za panowania Kazimierza Wielkiego Lwów oraz (przejściowo) Kamieniec Podolski wraz ze znajdującą się tam kolonią ormiańską znalazły się w granicach Polski. W 1356 r. król ten dokonał potwierdzenia ich autonomii, co pozwoliło na tworzenie odrębnej struktury: własnego samorządu i sądownictwa. Ormianie byli wyznawcami religii monofizycznej, należeli do Armeńskiego Kościoła Apostolskiego, założonego przez św. Grzegorza

Odkupiciela. Wyznanie to stało się religią państwową w 301 r. W 1630 r. zawarli unię z kościołem rzymskim, zachowali swoją liturgię, język i zwyczaje ale uznali zwierzchność biskupa Rzymu oraz przyjęli dogmaty katolickie.

W końcu istnienia I Rzeczypospolitej (przed I rozbiorem) arcybiskupstwo ormiańskie obejmowało także wiernych mieszkających poza Rzeczypospolitą (Mołdawia i Wołoszczyzna), posiadało 22 parafie i 40 księży, a społeczność Ormian liczyła około 6 tys. osób. W okresie rozbiorów archidiecezja działała na terenach włączonych do Austrii. Po I Wojnie Światowej społeczność ormiańska była szacowana na 7 do 10 tys. osób i zamieszkiwała głównie południowo-wschodnią część odrodzonej Rzeczypospolitej. Na czele metropolii lwowskiej stał arcybiskup Józef Teofil Teodorowicz. W 1922 r. w jej skład wchodziło 8 parafii ormiańskokatolickich. Najliczniejsze z nich to Lwów – ponad 1,2 tys. wiernych i Kuty, zwane „stolicą polskich Ormian”. Obrządek posiadał też 19 własnych kaplic. W okresie II Rzeczypospolitej centrum religijnym i kulturalnym Ormian był Lwów. Mieściła się tu siedziba władz kościelnych, istniał klasztor benedyktynek ormiańskich (w latach 1918–39 liczący od 11 do 18 siostr). Zakon prowadził żeńską szkołę powszechną i gimnazjum. Istniał tu też funkcjonujący od XVII w. zakład zastawczy „Mons Pius” – czyli bank pobożności. Wielką stratą dla Kościoła i społeczności ormiańskiej była śmierć w 1938 r. J. Teodorowicza. Lata II Wojny Światowej w znaczny sposób wpłynęły na osłabienie kościoła i funkcjonowanie archidiecezji ormiańsko-katolickiej we Lwowie. W wyniku działań wojennych oraz terroru hitlerowskiego, stalinowskiego i nacjonalistów ukraińskich wielu Ormian poniosło śmierć a liczba duchowieństwa zmniejszyła się o połowę. Po zmianie granic państwowych archidiecezja znalazła się poza granicami Polski. Po 1945 r. do Polski przybyło 8 księży ormiańskokatolickich oraz prawie 99% wiernych, którzy ocalili z pożogi wojennej. Władze sowieckie aresztowały administratora archidiecezji ks. Dionizego Kajetanowicza. Działania te spowodowały, że ormiańskokatolicka diecezja lwowska praktycznie przestała istnieć, mimo że formalnie nie została przez Stolicę Apostolską zniesiona. W 1946 r. do Polski ewakuowały swoje zgromadzenie benedyktyнки, które w 1961 r. przystąpiły do unii z benedyktynkami łańskimi. Repatriantów osiedlano w kilkunastu miastach (głównie na Górnym i Dolnym Śląsku), spowodowało to ich duże rozproszenie, a co za tym idzie trudności w organizacji pracy duszpasterskiej i życia społecznego. W tym okresie wykształciły się trzy ośrodki katolicko-ormiańskie: w Gdańsku, Krakowie i Gliwicach.

W 2009 r. został ogłoszony dekret arcybiskupa Kazimierza Nycza, który jest ordynariuszem dla Katolików Obrządku Wschodniego Pozbawionych Ordynariusza Własnego Obrządku w Polsce o reformie struktur obrządku ormiańskokatolickiego. Według dekretu przestają istnieć duszpasterstwa, a ich miejsce zajmą trzy parafie: południowa pw. św. Grzegorza Oświeciciela, z siedzibą w Gliwicach (parafia posiada własny kościół pw. Św. Trójcy w Gliwicach), centralna pw. św. Grzegorza z Nareku z siedzibą w Warszawie i północna z siedzibą w Gdańsku. Działalność duszpasterska prowadzona jest gościnnie w kościołach łańskich m.in. w Warszawie, Gdańsku, Wrocławiu czy Krakowie. W Polsce w Kościele ormiańskokatolickim posługę duszpasterską prowadzi dwóch księży. W Warszawie w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym oraz w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego uczą się dwaj klerycy obrządku ormiańskiego. Liczebność polskich Ormian związanych ze starą emigracją jest szacowana na około 3-5 tys. W latach 90-tych odnotowano ożywioną imigrację zarobkową mieszkańców Armenii, którzy nie weszli pod opiekę Kościoła Ormiańskiego Unickiego, ale założyli dwa własne Kościoły.

W 2013 r. w Warszawie na Skwerze Ormiańskim odbyło się odsłonięcie i poświęcenie kolejnego już (siódmy po Krakowie, Elblągu, Gdańsku, Gliwicach, Klebarku na Mazurach i Wrocławiu) ormiańskiego kamienia krzyżowego (chaczkaru). Chaczkar w Warszawie jest darem Republiki Armenii dla Warszawy. Jest też symbolem trwającej od wieków przyjaźni pomiędzy Polakami a Ormianami.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ormiańskiego zadeklarowało 227 osób.

Starokatolicyzm

Old catholicism

Grupa 1.1.2

Group no. 1.1.2

Starokatolicyzm to nurt katolicyzmu, który odrzucając centralizm kościelny sytuuje się w tradycji episkopalno-koncyliarnej*. Nurt ten przyjął kanony wiary I tysiąclecia chrześcijaństwa, zachowując zasadę św. Wincentego z Lerynu: „Trzymamy się tego, co zawsze, co wszędzie, co przez wszystkich było wyznawane, to jest bowiem prawdziwie i rzeczywiście katolickie”. Reguła ta oddaje charakter rozumienia przez starokatolicyzm niepodzielności Kościoła. Niepodzielność ta osadzona jest na Tradycji Kościoła I tysiąclecia, będącego jednością poprzez wyznawaną wiarę „mimo istnienia kwestii spornych” np. co do struktury Kościołów lokalnych czy tolerowanych różnic w liturgii i tradycjach duchowych. Jako cezurę zerwania tej niepodzielności starokatolicyzm przyjmuje historyczny podział na Kościół wschodni i zachodni.

Starokatolicyzm podkreśla normatywność zasad wiary zawartych w artykułach Symbolu Wiary, w nauce Ojców Kościoła i orzeczeniach pierwszych siedmiu soborów powszechnych. Do Tradycji starokatolicy wliczają: kanon Pisma Świętego, najstarsze wyznanie wiary, potrójny urząd kościelny czyli: biskup, prezbiter, diakon. Tradycja apostołowska, traktowana jest jako ważne źródło poznania prawd wiary dla chrześcijan. Dla starokatolików „autentyczna Tradycja” to „nieprzerwany, częściowo ustny i częściowo pisemny przekaz nauki, głoszonej najpierw przez Chrystusa, następnie przez Apostołów”. Podstawę doktrynalną starokatolików, stanowiącą źródła teologiczne są dokumenty Unii Utrechckiej (1889 r.)²⁷, ważniejsze dokumenty kościelne i prace teologów starokatolickich. Trzeba podkreślić, że Kościoły starokatolickie opierając się na dorobku I tysiąclecia, otwierały się na wymogi współczesności, będąc protagonistami reform dotyczących wolności religijnych, swobody i ochrony sumienia, wprowadzenia języków ojczystych do liturgii, ekumenizmu, swobody wyboru celibatu wśród duchownych czy zwiększenia roli świeckich w Kościele.

Jeśli chodzi o kwestię kultu i liturgii to należy podkreślić, że starokatolicyzm w swej istocie nie odbiega od Kościoła rzymsko-katolickiego, posługując się na przykład tym samym kalendarzem liturgicznym roku kościelnego.

Bezpośrednim przyczynkiem powstania starokatolicyzmu, był sprzeciw wobec dogmatu o nieomyślności i prymacie papieża ogłoszonego podczas Soboru Watykańskiego I, w 1870 r. Zdaniem „zbuntowanych” teologów przywołany dogmat w rzeczywistości utrudniał procesy zjednoczeniowe wśród chrześcijan, zamiast je ułatwiać. Starokatolicyzm postawił sobie następujące zadania: pozytywnego przykładu reformy wspólnot katolickich, świadka katolickości oraz dążenie do jedności.

Sześć urzędowych deklaracji Międzynarodowej Konferencji Biskupów Starokatolickich stanowi szczególny wyraz w teologii starokatolickiej. Należy podkreślić, że teologia starokatolicka rozwijała się w dialogu z prawosławiem i anglikanizmem, osadzonym głównie wokół takich kwestii teologicznych jak: wyzwalanie i utrwalanie katolickości, zachowanie realnej obecności i charakteru ofiary w pojmowaniu Eucharystii, zależności pomiędzy Pismem Świętym a Tradycją, rozumienia sakramentów, interkomunii i stosunku do tzw. pełnej wspólnoty kościelnej, biblijnego uzasadnienia urzędu biskupiego w sukcesji apostołowskiej, pochodzenia Ducha Świętego (filioque).

Starokatolicy odrzucają orzeczenia Soboru Trydenckiego w zakresie dyscypliny kościelnej, a w zakresie dogmatów wiary, przyjmują te, które zgodne są z kanonem tzw. Starego Kościoła, tj. zostały przyjęte w pierwszym tysiącleciu istnienia Kościoła.

Część Kościołów starokatolickich w Polsce zjednoczona jest w Unii Utrechckiej (1889 r.) i współpracuje z pokrewnymi Kościołami m.in. w Holandii, Austrii i Szwajcarii.

²⁷ Unia Utrechcka – powstała wyniku podpisania Konwencji Utrechckiej w 1889 roku przez biskupów starokatolickich. Jest to związek samodzielnych Kościołów starokatolickich, które uznają te same porządki ustrojowe i liturgiczne.

Kościół Starokatolicki Mariawitów

The Mariavite Old Catholic Church

1.1.2.01

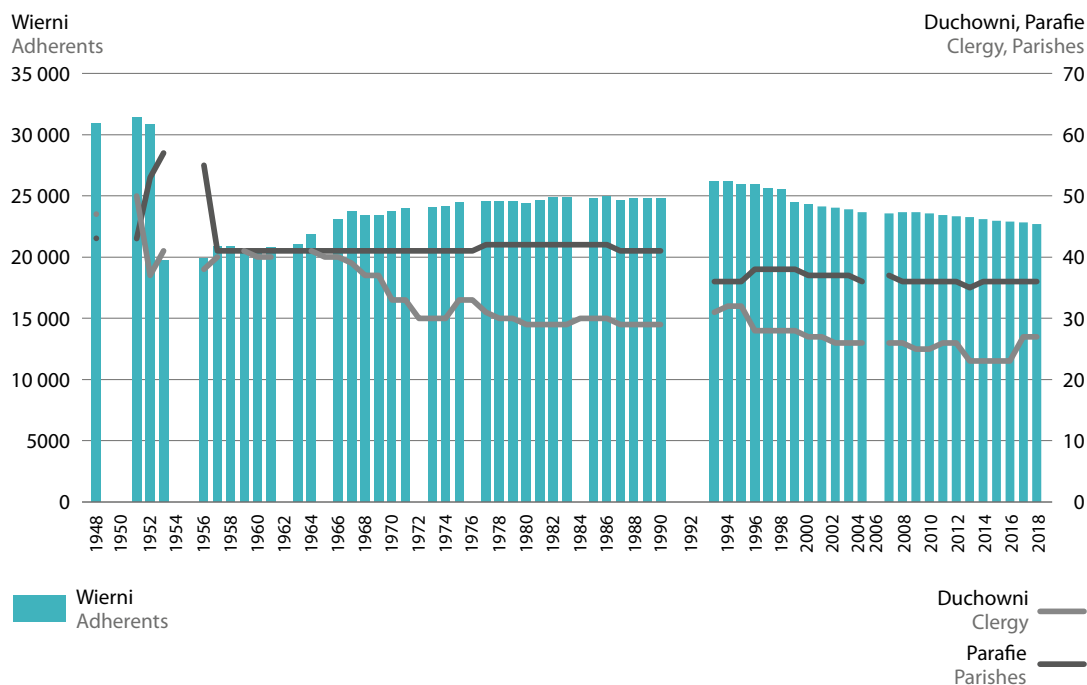
Adres:	09-400 Płock, ul. Kazimierza Wielkiego 27a		
E-mail:	mariawita@mariawita.pl	www.mariawita.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1893 i 1906 Date of establishment in Poland: 1893 and 1903	Data rejestracji: 1906 i 1947 Date of registration: 1906 and 1947		

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	24445	28	45	38
	2005	23670	26	43	36
	2010	23430	25	44	36
	2015	22970	23	44	36
	2016	22900	23	44	36
	2017	22849	27	44	36
	2018	22691	27	44	36
dolnośląskie	3	–	–	–	–
kujawsko-pomorskie	4	–	–	–	–
lubelskie	75	1	3	3	3
łódzkie	8487	7	12	14	14
małopolskie	10	–	–	–	–
mazowieckie	13581	17	25	16	16
w tym of which Warszawa	1297	1	2	–	–
pomorskie	27	–	–	–	–
śląskie	494	2	4	3	3
wielkopolskie	5	–	–	–	–
zachodniopomorskie	5	–	–	–	–

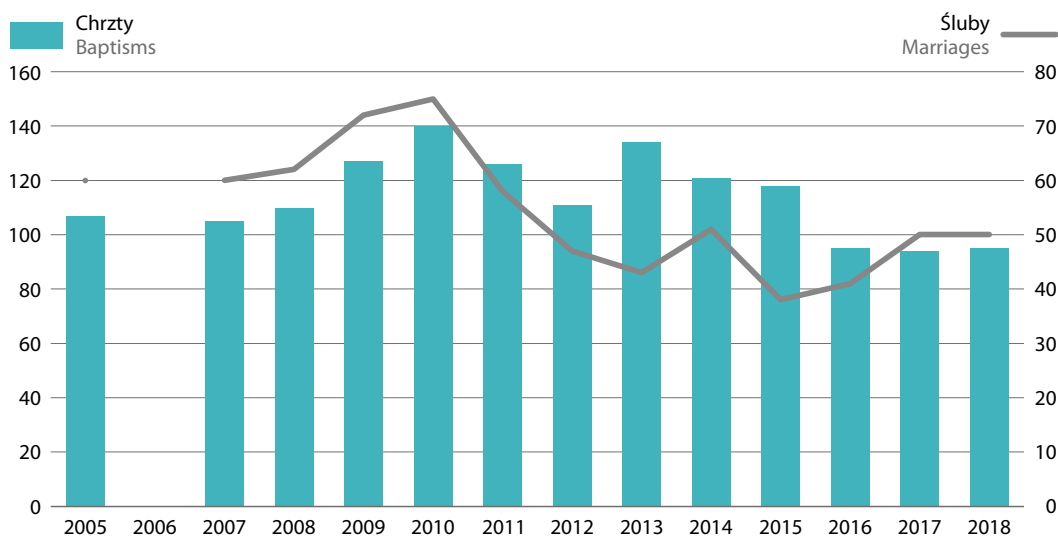
Powstanie mariawityzmu wiąże się z osobą Marii Franciszki Kozłowskiej, zwanej „Mateczką”. Katolicka zakonnica żyjąca pod koniec XIX w. otrzymała osobiste Objawienia Boże. Nie zostały one jednak uznane przez Stolicę Apostolską. Ze zwolenników głoszonych idei powstał mariawityzm. W 1906 r. został uznany przez władze rosyjskie za Kościół niezależny od Rzymu. Nawiązano kontakty z Kościołem Starokatolickim w Holandii i wyświęcono pierwszego biskupa. Reformy przez niego wprowadzone spowodowały w 1935 r. rozłam w mariawityzmie. Powstały wtedy: Kościół Starokatolicki Mariawitów, kontynuujący zasady starokatolicyzmu wg założeń Unii Utrechckiej i Kościół Katolicki Mariawitów. Kościół Starokatolicki Mariawitów rozwija kult maryjny i eucharystyczny, uznaje tradycje Kościoła z okresu pierwszych 7 soborów, odrzuca natomiast prymat i nieomylność papieża. Naczelną władzą jest Synod, złożony z duchownych i świeckich. Między Synodami władzę sprawuje Kapituła Generalna, będąca zgromadzeniem kapłanów, uzupełnionym o przedstawicielkę siostr mariawitek. Organem wykonawczym jest Rada Kościoła. Główną siedzibą jest Płock.

Administracyjnie Kościół dzieli się na 3 diecezje: warszawsko-płocką, lubelsko-podlaską i śląsko-łódzką.

Wykres 4.4. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Starokatolickiego Mariawitów
Chart 4.4. Adherents, clergy and parishes of the Mariavite Old Catholic Church

Wykres 4.5. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Starokatolickim Mariawitów
Chart 4.5. Baptisms and marriages contracted in the Mariavite Old Catholic Church

Nowi członkowie, którzy nie są ochrzczeni muszą nauczyć się podstawowych prawd wiary, zapoznać się z ideą mariawityzmu, świadomie i dobrowolnie przyjmując Sakramenty św. (Chrzest, Komunię św., Bierzmowanie).

Do zobowiązań wiernych należy: modlitwa poranna i wieczorna, czytanie Pisma Świętego, rozmyślanie oraz w miarę możliwości uczestniczenie we Mszy Św. i nabożeństwach.

Wyznawcy mają obowiązek uczestniczenia w niedziele i święta we Mszy św. i przyjmowania Komunii św., korzystania z Sakramentu Pokuty, odprawiania raz w tygodniu godzinnej adoracji Przenajświętszego sakramentu, a raz w miesiącu wspólnej uroczystej adoracji.

Diecezja Diocese	2019			
	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	22691	27	44	36
warszawsko-płocka	.	10	10	9
lubelsko-podlaska	.	8	18	13
śląsko-lódzka	.	9	16	14

Kościół po II Wojnie Światowej został prawnie uznany Dekretem z 5.09.1947 r. Obecnie Kościół Starokatolicki Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 253, z późn. zm.).

Jest członkiem Światowej Rady Kościołów i Konferencji Kościołów Europejskich oraz Polskiej Rady Ekumenicznej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. przynależność do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w RP zadeklarowało 9990 osób. Co stanowiło 0,03% ogółu ludności Polski.

Kościół Polskokatolicki w RP

The Polish Catholic Church in the Republic of Poland

1.1.2.02

Adres:	00-544 Warszawa, ul. Wilcza 31 lok. 16 C	
E-mail:	polskokatolicki@pnet.pl	www.polskokatolicki.pl
Data powstania na terenie Polski: 1920 Date of establishment in Poland: 1920	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	23031	104	81
	2005	19137	89	81
	2010	20956	76	77
	2015	18705	66	74
	2019	18254	59	72
	2020	18016	79	72
	2021	18155	65	72
dolnośląskie	1107	5	7	7
kujawsko-pomorskie	470	2	3	3
lubelskie	3562	9	17	17
lubuskie	410	2	5	5
łódzkie	145	1	1	1
małopolskie	4749	6	8	7
mazowieckie	796	13	4	4
w tym of which Warszawa	391	3	2	2
podkarpackie	720	3	6	6
pomorskie	330	6	2	3
śląskie	1791	3	5	5
świętokrzyskie	744	5	6	6
warmińsko-mazurskie	261	3	3	3
wielkopolskie	2440	2	2	2
zachodniopomorskie	630	5	3	3

Kościół Polskokatolicki powstał w końcu XIX w. na terenie Stanów Zjednoczonych jako wyraz protestu grupy emigrantów przeciwko obsadzaniu przez hierarchię amerykańską polskich parafii księżmi niemieckimi i irlandzkimi, którzy nie rozumieli polskich zwyczajów. Założycielem nowego Kościoła został ks. F. Hodur, który w 1897 r. założył w Scranton pierwszą narodową parafię. W 1900 r. ogłosił oderwanie od Rzymu, a w 1907 przyjął sakrę biskupią u starokatolików. Do Polski polskokatolicy przybyli wraz z reemigrantami w latach 20-tych. Kościół Polskokatolicki należy do rodziny Kościołów Starokatolickich Unii Utrechckiej.

Kościół Polskokatolicki wyznaje katolickie prawdy wiary i moralności, ale odrzuca zwierzchnictwo i nieomylność papieża, naukę o odpustach, kult relikwii i celibat. Zachowuje dwie formy spowiedzi: w konfesjonale i ogólną. Uznaje postanowienia 7 pierwszych soborów. W swojej postawie duszpasterskiej uwzględnia potrzeby duchowe i materialne narodu i państwa polskiego.

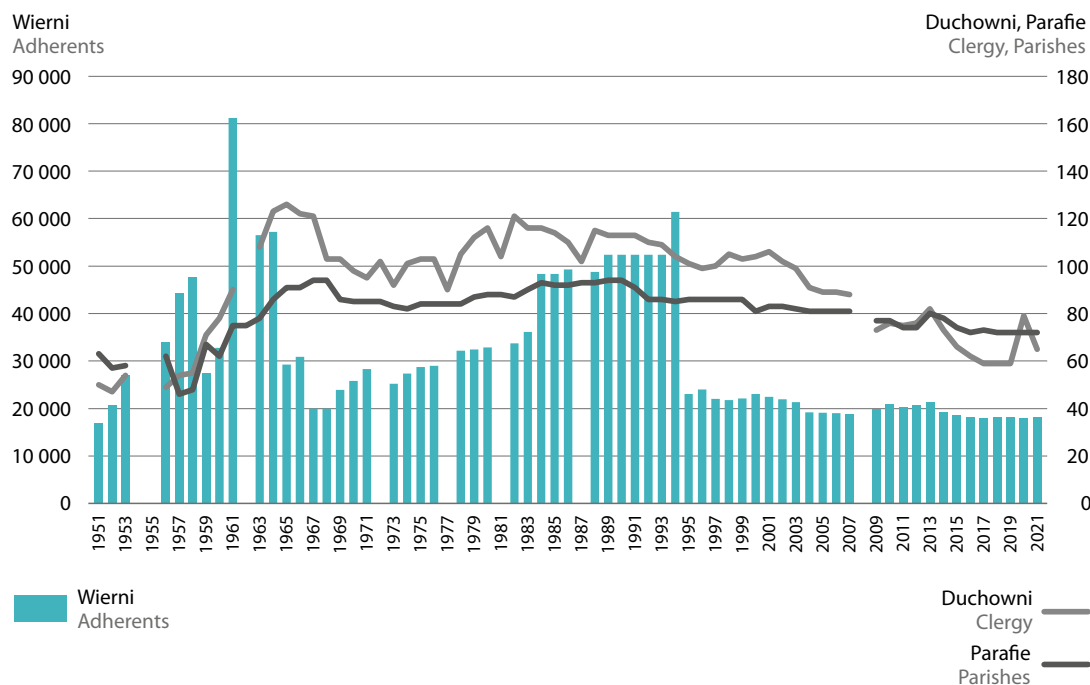
Najwyższą władzą jest Ogólnopolski Synod, a władzą wykonawczą Rada Synodalna z naczelnym biskupem jako przewodniczącym. Od roku 1995 zwierzchnikiem Kościoła jest biskup prof. dr hab. Wiktor Wysoczański. Kościół administracyjnie podzielony jest na trzy diecezje: warszawską, krakowsko-częstochowską i wrocławską.

Swoje kadry Kościół kształci w Wyższym Seminarium Duchownym oraz w Sekcji Teologii Starokatolickiej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. W 2017 r. Kościół prowadził naukę religii w szkołach publicznych i punktach katechetycznych dla łącznie 1066 uczniów w 49 placówkach.

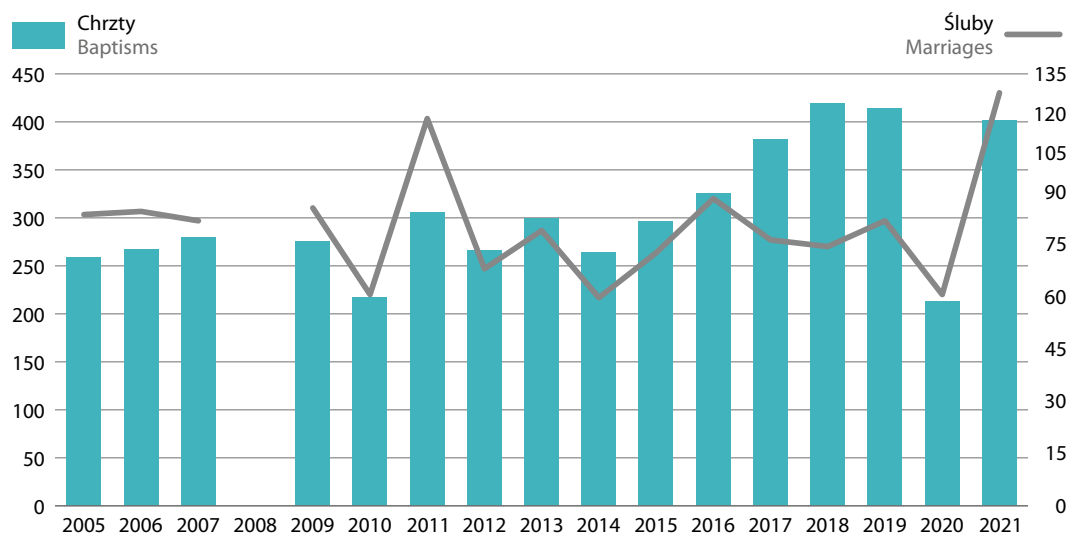
Praktyki religijne członków to przede wszystkim udział we mszy św. oraz w rekolekcjach adwentowych i wielkopostnych, a także udział w nabożeństwach: majowych, czerwcowych, październikowych.

Przyjmowanie nowych członków Kościoła odbywa się poprzez Chrztosć Św. Dorośli wyznawcy innego wyznania przed przyjęciem składają „Wyznanie wiary”.

Wykres 4.6. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Polskokatolickiego
Chart 4.6. Adherents, clergy and parishes of the Polish Catholic Church

Wykres 4.7. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Polskokatolickim
Chart 4.7. Baptisms and marriages contracted in the Polish-Catholic Church

Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 482, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Polskokatolickiego w RP zadeklarowało 8.807 osób, co stanowiło 0,02% ogółu ludności Polski.

Mapa 4.4. Diecezje Kościoła Polskokatolickiego w Polsce w 2021 r.
 Map 4.4. Dioceses of the Polish Catholic Church in Poland in 2021

W – Wierni Adherents D – Duchowni Clergy Ś – Świątynie Temples P. – Parafie Parishes

Diecezja wrocławska

W – 3 914
 D – 14
 Ś – 17
 P. – 17

Diecezja warszawska

W – 6 375
 D – 34
 Ś – 30
 P. – 31

Diecezja krakowsko-częstochowska

W – 7 866
 D – 17
 Ś – 25
 P. – 24

Kościół Katolicki Mariawitów w RP

The Mariavite Catholic Church in the Republic of Poland

1.1.2.03

Adres: 09-470 Bodzanów, Felicjanów 6

Data powstania na terenie Polski: 1893 i 1935
Date of establishment in Poland: 1893 and 1935

Data rejestracji: 1906 i 1912
Date of registration: 1906 and 1912

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni mężczyźni/ kobiety Clergy men/women	Świątynie Temples	Parafie i filie Parishes and branches	
Ogółem Total	2000	2610	6/10	17	17/5
	2005	2230	5/8	14	17/5
	2010	1994	3/8	14	17/3
	2015	1878	3/8	15	16/4
	2019	1848	3/8	15	19
	2020	1831	3/8	.	16
	2021	1805	13	.	12/3
lubelskie	8	–	.	–	
łódzkie	875	7	.	7/3	
mazowieckie	862	6	.	5/–	
w tym of which Warszawa	94	1	.	1/–	

Kościół wyodrębnił się w roku 1935 na skutek rozłamu w Kościele Mariawitów, spowodowanego sporem o rozmiar kultu założycielki mariawityzmu, zwanej „Mateczką”, oraz wprowadzeniem kapłaństwa kobiet, co jest elementem wyróżniającym od większości wyznań wspólnot katolickich, w tym starokatolickich w Polsce²⁸. Ośrodkiem Kościoła stał się Felicjanów k/Płocka. Wyznawcy opierają swoją naukę na Piśmie Świętym i Tradycji zinterpretowanej przez Ojców Kościoła i Sobory ekumeniczne oraz na Objawieniu Bożym danym założycielce mariawityzmu. Nauczają, że ratunkiem dla ludzkości jest cześć Eucharystii i Matce Bożej Nieustającej Pomocy. Wierzą również, że cała Trójca Święta wzięła udział w zbawieniu świata. Kościół nie uznaje prymatu papieża ani dogmatu o jego nieomyślności, spowiedzi usznej, celibatu i nauki o odpustach.

Na czele Kościoła stoi Rada Przełożonych, której przewodniczy arcybiskup. Większość duchownych stanowią kobiety (w 2018 r. – 7). Administracyjnie Kościół dzieli się na 2 kustodie: płocko-łódzką i warszawsko-lubelską.

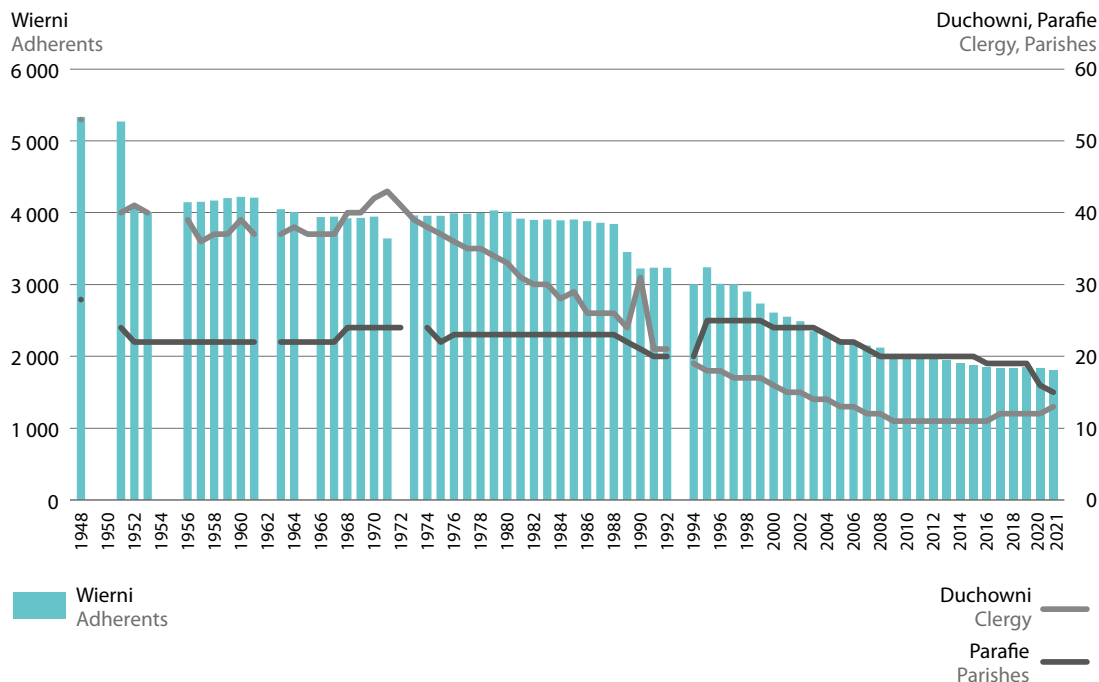
Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie osobistej konferencji (rozmowy duchowej). Wierni Kościoła zobowiązani są: w cyklu rocznym – do udziału w 3-dniowych rekolekcjach, w cyklu miesięcznym – do przyjęcia Komunii św. i odprawienia godzinnej adoracji Przenajświętszego Sakramentu, w niedziele i święta – do uczestnictwa we Mszy św. z przyjęciem Komunii św. albo Mszy św. ludowej w domu, a codziennie – do modlitwy porannej i wieczornej. Zaleca się odprawienie Mszy św. (tzw. ludowej) i przyjęcie Komunii św., czytanie Pisma św.

Kościół Katolicki Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 252, z późn. zm.).

²⁸ Oprócz Kościoła Katolickiego Mariawitów w RP wyświęcanie kobiet na kapłanów jest praktykowane także w Reformowanym Kościele Katolickim w Polsce. W Odrodzonym Kościele Starokatolickim kobiety są w obecnym czasie wyświęcane na diakonów, lecz nie ma doktrynalnej przeszkody wyświęcania kobiet na kapłanów. Wszystkie wymienione Kościoły przynależą także do nurtu starokatolickiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. przynależność do Kościoła Katolickiego Mariawitów zadeklarowało 380 osób.

Wykres 4.8. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Katolickiego Mariawitów
Chart 4.8. Adherent, clergy and parishes of the Mariavite Catholic Church

Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP

The Polish National Catholic Church in the Republic of Poland

1.1.2.04

Adres:	03-122 Warszawa, ul. Modlińska 205a	
E-mail:	admpnkk@wp.pl	www.pnkkwrp.weebly.com
Data powstania na terenie Polski: 1924 Date of establishment in Poland: 1924	Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 164 No. in the register of churches and religious associations: 164	Data wpisu: 06.10.2006 Date of entry: 06.10.2006	

Lata Years	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
2006	270	3	1	1
2007	550	5	2	4
2010	420	4	3	4
2015	1192	14	8	8
2019	1218	15	9	9
2020	1213	15	9	9

Kościół starokatolicki, który nawiązuje do tradycji Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego (PNKK), założonego w 1897 r. przez polskich katolików w Ameryce Pn., w wyniku sprzeciwu wobec dominacji duchownych pochodzenia niemieckiego i irlandzkiego, którzy nie rozumieli zwyczajów i problemów polskich emigrantów. Wierni pragnęli wglądu w finanse parafii, a przede wszystkim liturgii w języku polskim. Stolica Apostolska odrzuciła wszelkie postulaty polskich emigrantów, wobec czego wierni wymówili wierność papieżowi i założyli własny Kościół. Jego pierwszym przywódcą i biskupem był Franciszek Hodur, który włączył nowo powstały Kościół do Unii Utrechckiej. W 1922 r. powstała pierwsza w kraju narodowa parafia w Krakowie. W 1930 r. istniały już 64 parafie polskokatolickie, w których pracowało 56 księży. Kościół nie został przed wojną jednak zalegalizowany. Okres II wojny światowej przyniósł Kościołowi rozbięcie organizacyjne, które udało się dopiero przezwyciężyć po 1945 r. Jednak władza w Polsce Ludowej nieprzychylnym okiem patrzyła na starania o legalizację PNKK, ponieważ na jego czele stał obywatel Stanów Zjednoczonych biskup Franciszek Hodur. W 1951 r. diecezja polska PNKK pod naciskiem władz komunistycznych ogłosiła autokefalię od pozostałych diecezji Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego i utworzyła Kościół Polskokatolicki.

Na obecną sytuację PNKK w RP miał duży wpływ wybór, w 1995 r., nowego zwierzchnika Kościoła Polskokatolickiego, którym został bp Wiktor Wysoczański. Z tym wyborem nie zgodziła się część wiernych i duchownych, wśród nich ks. Tomasz Rybka (proboszcz parafii pw. Dobrego Pasterza w Warszawie). Rozmowy, które miały na celu niedopuszczenie do dalszych podziałów nie przyniosły rezultatu, wobec czego wierni powołali Komitet Obrony Kościoła Narodowego, który rozpoczął czynić starania o wznowienie misji Kościoła Narodowego w Polsce. Staranie te zostały uwieńczone sukcesem, kiedy to w październiku 2006 r. Polski Narodowy Kościół Katolicki w RP został wpisany do Rejestru kościołów MSWiA.

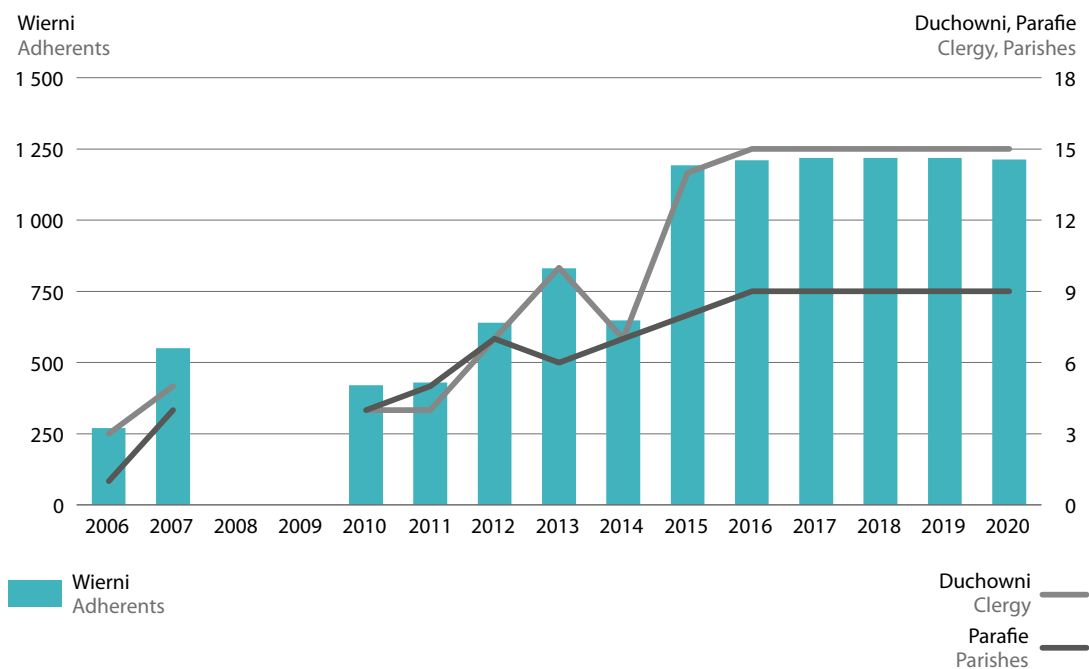
Kościół posługuje się kalendarzem liturgicznym roku kościelnego. Wierni najwyższą cześć oddają Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu. Zachowany jest również kult Maryi Panny, aniołów, apostołów, męczenników i świętych. Kościół uznaje tradycyjnie 7 sakramentów, zgodnie z nauką Kościoła Katolickiego. Eucharystia sprawowana jest pod dwiema postaciami: Ciała i Krwi Pańskiej. W okresie Wielkiego Postu odprawiane są: droga krzyżowa i gorzkie żale.

W Kościele praktykuje się dwie formy spowiedzi: indywidualną (uszną w konfesjonale), do której zobowiązane są przystępować dzieci i młodzież do 18 roku życia oraz ogólną (sprawowaną bądź jako odrębny obrzęd przed ołtarzem, bądź w połączeniu z Mszą Świętą w części zwanej Spowiedzią Powszechną) – dla pozostałych wiernych.

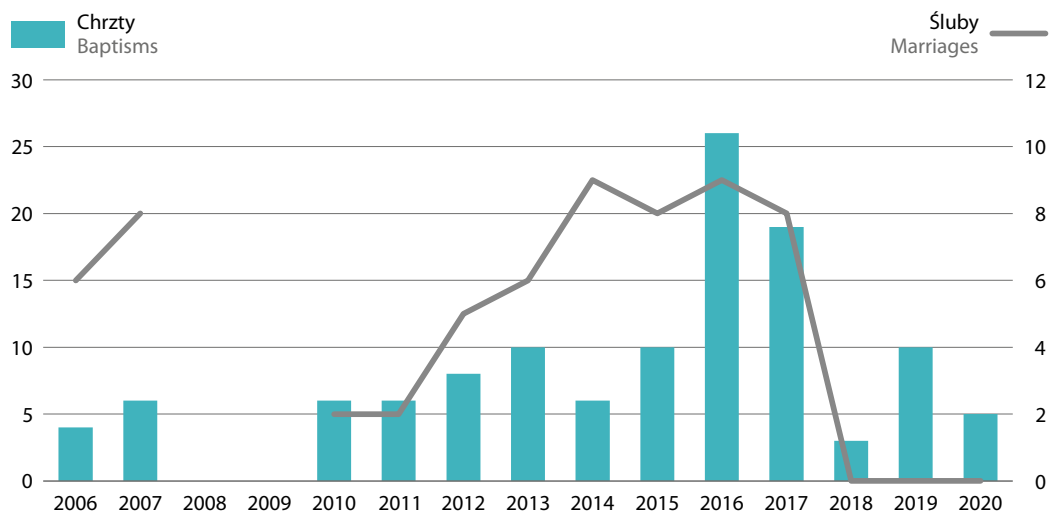
Księży nie obowiązują celibat. W Kościele obowiązują stroje liturgiczne podobne jak w Kościele rzymsko-katolickim, administratorowi kościoła przysługuje prawo noszenia sutanny z granatowym – niebieskim obszyciem, biret z niebieskim pomponem oraz krzyż na piersi i sygnet.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. przynależność do Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w RP zadeklarowały 453 osoby.

Wykres 4.9. Wierni, duchowni i parafie Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w RP
Chart 4.9. Adherents, clergy and parishes of the Polish National Catholic Church

Wykres 4.10. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Narodowym Katolickim Kościele w RP
Chart 4.10. Baptisms and marriages contracted in the Polish National Catholic Church

Kościół Starokatolicki w RP

The Old Catholic Church in Republic of Poland

1.1.2.05

Adres:	05-270 Marki, ul. Grunwaldzka 29	
E-mail:	parafiastarokatolicka@interia.pl	www.kosciolstarokatolicki.com
Data powstania na terenie Polski: 1924 Date of establishment in Poland: 1924	Data rejestracji: 1947, 1996 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 110 No. in the register of churches and religious associations: 110	Data wpisu: 01.04.1996 Date of entry: 01.04.1996	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	399	9	5
	2005	440	9	3
	2011	1300	10	4
	2014	440	12	3
	2018	257	16	5
	2020	2697^a	6	11
	2021	2697^a	7	17

a Liczba wiernych podana na podstawie informacji z Urzędu Skarbowego

Kościół rozpoczął działalność na terenie Polski w 1871 r. Po wojnie uzyskuje osobowość prawną w 1947 r. ale w 1965 r. władze państwowe zawieszają jego działalność na 31 lat. Mimo to Kościół przetrwał w trudnych warunkach i prowadził aktywną działalność duszpasterską.

Pod względem doktrynalnym zbliżony jest do Kościoła Katolickiego, nie uznaje jednak dogmatu o nieomyślności papieża ogłoszonego na I soborze watykańskim w 1870 r. Wyodrębniając się organizacyjnie z Kościoła Katolickiego przyjął ustrój synodalno-episkopalny z własną hierarchią. Kościół zachowuje przepisy o dobrowolnym celibacie duchowieństwa oraz dwie formy spowiedzi: w konfesjonale i ogólną. Należy do założycieli Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich. Działa w szerszym zakresie w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Holandii. W kraju Kościół posiada pięć parafii: w Łodzi (parafia katedralna), w Bytomiu, w Działach Czarnowskich (woj. mazowieckie), Stalowej Woli i w Wojciszewie oraz trzy kaplice: w Łodzi, Wieluniu i w Warszawie.

Do zobowiązań członków Kościoła należy uczestnictwo w nabożeństwach. Nowi członkowie przyjmują Chrzest św. z wody.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Starokatolickiego mieści się w przedziale od 1 do 99.

Katolicki Kościół Narodowy w Polsce

The National Catholic Church in Poland (NCC)

1.1.2.06

Adres:	50-011 Wrocław, ul. Kościuszki 3	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 179 No. in the register of churches and religious associations: 179	Data wpisu: 27.06.2014 Date of entry: 27.06.2014	

23 września 2012 w Kamiennej Górze, na spotkaniu założycielskim grupa duchownych Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w USA i w Kanadzie na czele z księdzem Adamem Rosikiem złożyła wyznanie wiary konstatynopolsko-nicejskie oraz deklarację o utworzeniu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w Kanadzie Seniorat Misyjny w Polsce. Kościół działał pod wymienioną nazwą do 16 sierpnia 2014 roku, kiedy to podczas Synodu Kościoła podjęto ważne uchwały m.in. dotyczące nowego układu strukturalnego. Przyjęto wówczas nową nazwę – Katolicki Kościół Narodowy w Polsce.

Doktrynalnie Kościół jest bardzo bliski Kościołowi Rzymskokatolickiemu. Zaliczany jest do Kościołów starokatolickich. Nauka Kościoła nie odbiega od wiary i tradycji Świętego Powszechnego i Apostolskiego Kościoła tradycji zachodniej, przyjmując jego wszystkie dogmaty, w tym dotyczące Trójcy Świętej, mariologiczne, dotyczące Trójcy Świętej oraz eklezjologiczne. Kościół uznaje papieża jako następcę Apostoła Piotra oddając mu należną cześć i uznając Jego szczególną pozycję, lecz ma charakter autokafeliczny, czyli niezależny od Watykanu. Nie obowiązuje w nim celibat. W Kościele sprawowane są dwie formy sakramentu pokuty: spowiedź święta indywidualna (uszna w konfesjonale) oraz ogólna (powszechną na mszy świętej lub prze ołtarzem sprawowaną jako oddzielny obrzęd). Komunia święta udzielana jest pod dwiema postaciami: chleba i wina.

Kościół działa na terenie Polski, Niemiec, Chorwacji, Szkocji, i Włoch. Znaczną część wiernych stanowią przedstawiciele Polonii. W Polsce działają następujące parafie:

- pod wezwaniem świętych apostołów Piotra i Pawła we Wrocławiu,
- pod wezwaniem Najświętszego sakramentu w Miliczu,
- pod wezwaniem Zesłania Ducha Świętego w Szczecinie,
- pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Gdańsku,
- pod wezwaniem świętego Stanisława Biskupa w Krakowie,
- pod wezwaniem świętego Wojciecha w Poznaniu,
- pod wezwaniem Wszystkich Świętych w Wieluniu,
- pod wezwaniem świętego Michała Archanioła w Rybniku,
- po wezwaniem Matki Bożej Ostrobramskiej w Białymstoku
- pod wezwaniem świętego Charbela w Szczecinie

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2017	1969	14	13
	2018	2791	14	14
	2021	5960	22	21
dolnośląskie	1070	2	2	2
lubelskie	30	–	–	–
lubuskie	60	1	1	1
łódzkie	250	3	2	2
małopolskie	500	1	1	1
mazowieckie	800	3	2	3
w tym of which Warszawa	200	1	1	2
opolskie	100	1	1	1
podkarpackie	350	1	1	1
podlaskie	400	1	1	1
pomorskie	200	1	1	1
śląskie	1100	4	3	4
świętokrzyskie	350	1	1	1
wielkopolskie	350	1	1	1
zachodniopomorskie	400	2	2	2

Kościół Dobrej Nadziei

The Church of Good Hoped

1.1.2.07

Adres:	02-758 Warszawa ul. Mangalia 4	
E-mail:	kuria@kdn.org.pl	www.kdn.org.pl
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 178 No. in the register of churches and religious associations:178	Data wpisu: 04.06.2014 Date of entry: 04.06.2014	

„Kościół Dobrej Nadziei tworzą wierzący w Jezusa Chrystusa, jako Syna Bożego i swego Zbawiciela. Nadrzędnym celem działalności Kościoła Dobrej Nadziei jest głoszenie Ewangelii i czynienie ludzi uczniami Chrystusa na podstawie Słowa Bożego.”

Nowi członkowie przyjmowani są poprzez złożenie deklaracji przystąpienia do Kościoła. Jeśli nie byli ochrzczeni, to następuje to przez chrzest święty.

Kościół ma swoją siedzibę w Warszawie. Liczba członków Kościoła w 2016 r. wynosiła 118 i 2 osoby duchowne.

Odrodzony Kościół Starokatolicki

(dawniej Powszechny Kościół Ludu Bożego)

The Reborn Old Catholic Church

(ex The Universal Church of the People of God)

1.1.2.08

Adres:	63-200 Jarocin, ul. Długa 1	
Data rejestracji: 2016 Date of registration: 2016		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 184 No. in the register of churches and religious associations:184	Data wpisu: 25.04.2016 Date of entry: 25.04.2016	

Brak danych o liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Reformowany Kościół Katolicki w Polsce

The Reformed Catholic Church in Poland

1.1.2.09

Adres:	ul. Święty Wojciech 25/7 61-749 Poznań	
E-mail:	radakosciola@gmail.com	www.starokatolicy.eu
Data powstania na terenie Polski: 2007 Date of establishment on the territory of Poland: 2007	Data rejestracji: 28.01.2020 Date of registration: 28.01.2020	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2021	118	3	8
dolnośląskie	7	–	–	1
kujawsko-pomorskie	3	–	–	1
lubuskie	7	–	1	1
łódzkie	3	–	–	–
małopolskie	22	–	–	1
mazowieckie	21	2	1	1
w tym of which Warszawa	20	2	1	1
podkarpackie	1	–	–	–
pomorskie	4	–	–	1
śląskie	7	–	–	1
świętokrzyskie	3	–	–	–
wielkopolskie	36	1	1	1
zachodniopomorskie	4	–	–	–

Reformowany Kościół Katolicki w Polsce należy do nurtu liberalnego wśród starokatolików w Polsce. Jest nowo zarejestrowanym Kościołem (w roku 2020) w Polsce. W Kościele praktykowane jest wyświęcanie kobiet a celibat nie jest obowiązkowy i duchowni Kościoła mogą wybierać pomiędzy nim a małżeństwem. Reformowany Kościół Katolicki w Polsce oparty jest na następujących filarach: Słowie Bożym, Wspólnoście, Liturgii oraz Programie osadzonym na stwierdzeniu, że ludzie powołani są do szczęścia.

Jak podano, Kościół przyjmuje wiarę Kościoła pierwszego tysiąclecia, wyrażoną w wyznaniach wiary, nauce Ojców Kościoła i w orzeczeniach dogmatycznych siedmiu soborów powszechnych: w Nicei (325 r.), Konstantynopolu (381 r.), Efezie (431 r.), Chalcedonie (451 r.), Konstantynopolu (553 r. i 680 r.), oraz Nicei (787 r.). Do Tradycji apostoelskiej należą: kanon Pisma Świętego, najstarsze wyznanie wiary, liturgia, trzy stopnie posługiwania sakramentalnego (biskup, prezbiter, diakon). Kościół zachowuje starochrześcijańską zasadę, którą wyraził św. Wincenty z Lerynu: Trzymamy się tego, w co się wszędzie wierzy, zawsze i przez wszystkich ludzi; bo to jest prawdziwe i całkowicie katolickie.

Misją Kościoła jest kontynuacja dzieła Jezusa Chrystusa, które otrzymali apostołowie. Kościół kieruje przekazem Ewangelii przede wszystkim do osób, które nie znają jeszcze Jezusa, nie słyszały Jego nauki lub odrzuciły wiarę. Kościół pragnie dotrzeć do osób, które na chrześcijaństwo postrzegają wyłącznie jako religię zakazów i nakazów, w której nie doświadczają relacji z Bogiem i wspólnoty wierzących. Zadaniem Kościoła jest towarzyszenie ludziom w ich osobistej drodze do Boga. Działania Kościoła mają służyć zjednoczeniu chrześcijan oraz być znakiem sprzeciwu wobec zła i grzechu. Mają pokazywać i opowiadać o miłości Stwórcy i Zbawiciela poprzez słowa i przykład życia.

W Kościele sprawowane są następujące sakramenty (znaki łaski) jako narzędzia przekazywania Bożej łaski i zbawienia w Chrystusie przez moc Ducha Świętego: Chrzest, Bierzmowanie (z łaciny „konfirmacja”), Eucharystia, Spowiedź czyli Sakrament Pojednania (indywidualna, jak i powszechna podczas każdej Liturgii Eucharystii), Namaszczenie Chorych, Sakrament Świeceń, Małżeństwo.

W Kościele praktykowane jest życie monastyczne. W Ekumenicznej Wspólnoście Katolickiej bracia i siostry podejmują, w różnych miejscach świata, model życia zgodny z wielkimi regułami zakonnymi: franciszkańską i benedyktyńską.

Według stanu na 31.12.2021 roku Kościół posiada 2 parafie, w Poznaniu i Warszawie. Na terenie Polski funkcjonują też wspólnoty Kościoła: w Zielonej Górze, Wrocławiu, Krakowie, Tleniu w woj. kujawsko-pomorskim oraz w Trójmieście. Poza stałymi miejscami kultu w Poznaniu, Warszawie i Zielonej Górze spotkania

wspólnot odbywają się w wynajętych salach lub mieszkaniach prywatnych członków i członkiń Kościoła, które są dostosowane do potrzeb liturgicznych.

Reformowany Kościół Katolicki w Polsce prowadzi działalność charytatywną oraz wydawniczą i informacyjną. Dla osób przygotowujących się do święceń diakonatu oraz prezbiteratu, Kościół posiada własny program formacyjny.

Narodowy Kościół Katolicki The National Catholic Church

1.1.2.10

Adres: Małe Czyste 49 86-212 Stolno

Data rejestracji: 12.03.2021

Date of registration: 12.03.2021

Brak danych o liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

4.3.2. Chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne)

4.3.2. Eastern christianity (orthodox)

Grupa 1.2

Group No.1.2

Chrześcijaństwo wschodnie skupia grupę Kościołów chrześcijańskich mających korzenie na terenach starożytnych patriarchatów tj. Konstantynopola, Aleksandrii, Antiochii oraz Jerozolimy. Kościoły wschodnie są niekiedy nazywane ortodoksyjnymi. Wyodrębniły się one na skutek złożonych procesów historycznych, w których kluczową rolę odegrały m.in. podział cesarstwa rzymskiego na wschodnie i zachodnie (ostateczny podział w 395 r. n.e.) oraz wielka schizma wschodnia (1054 r.) dzieląca chrześcijaństwo na wschodnie i zachodnie. Doktrynalnie cechą wyróżniającą niektóre ortodoksyjne Kościoły Wschodnie jest inne podejście do kwestii chrystologicznych, np. boskości Chrystusa.

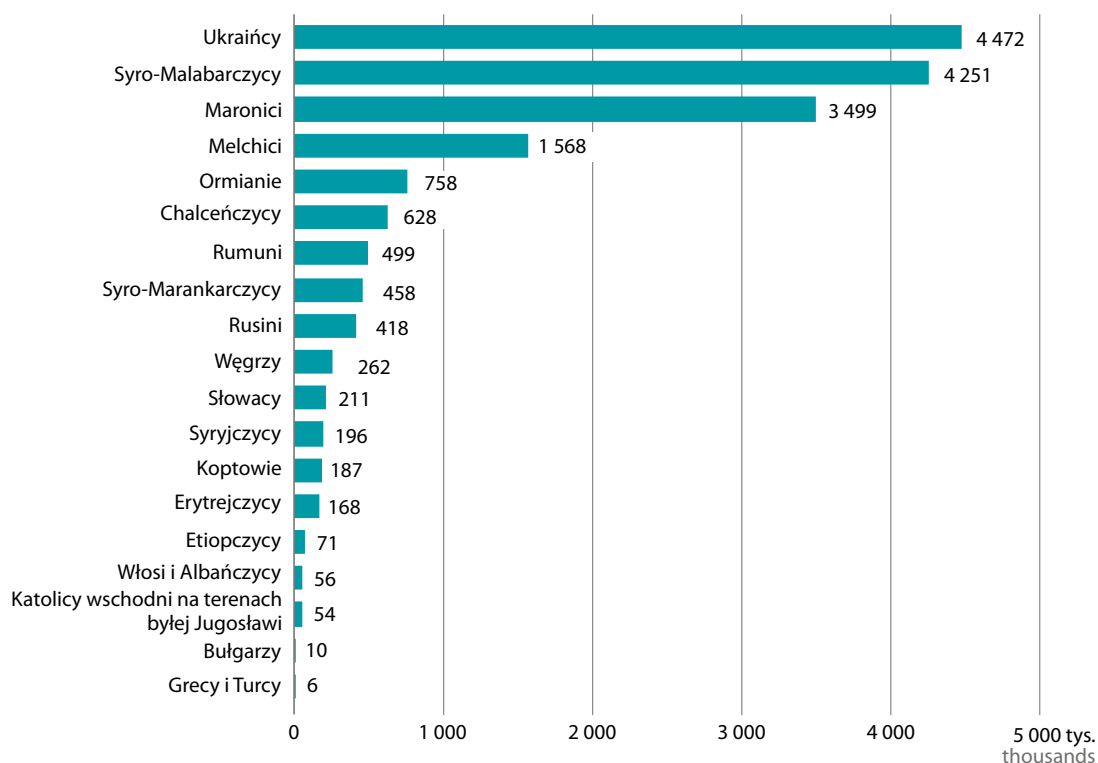
Do Kościołów Wschodnich zalicza się:

1. Katolickie Kościoły Wschodnie (patrz też: Katolicyzm 1.1), które są autonomiczne i partykularne, ale pozostające w jedności z Rzymem, na zasadzie współzależności od papieża. Różnią się one jednak od Kościoła Rzymskokatolickiego sakramentalną i kanoniczną dyscypliną, tradycyjnymi modlitwami, terminologią oraz praktyką pobożnościową²⁹. Reprezentują one (w zależności od Kościoła), pięć różnych tradycji liturgicznych, a mianowicie: asyryjską, aleksandryjską, ormiańską, antiocheńską oraz bizantyjską. Do wschodnich Kościołów katolickich zaliczamy:
 - a) Kościół chaldejski – odłączony po potępieniu nestorianizmu przez sobór efeski (431 r.). Neostorianizm koncentruje się na problemie łączenia dwóch natur Chrystusa – bóstwa i człowieka. Zgodnie z tą doktryną, Maryja – matka Chrystusa nie może być matką Boga, a tylko człowieka, ponieważ nie było narodzenia Boga tylko człowieka w Chrystusie. Doktryna ta była szczególnie zwalczana przez patriarchę aleksandryjskiego Cyryla. Określenie „chaldejski” zaczęło funkcjonować po powrocie łączności Kościoła nestoriańskiego z Rzymem. Tak więc Kościół chaldejski przynależy do katolickich Kościołów wschodnich działający głównie na terenach Syrii oraz Iraku (dawna Mezopotania). Niezależne od Rzymu, a wywodzące się z Kościoła neostoriańskiego, pozostają Asyryjski Kościół Wschodu oraz Starożytny Kościół Wschodu. Językiem liturgii jest aramejski. Kościół reprezentuje tradycję asyryjską, posiada tytuł patriarchalny.

²⁹ Z tego względu niewątpliwie do Kościołów wschodnich możemy zaliczyć opisane wyżej: Kościół Grekokatolicki, Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-słowiańskiego (Neounicki) oraz Kościół katolicki obrządku ormiańsko-katolickiego (Kościół Ormiański) które pozostają w łączności z Rzymem i podlegają jurysdykcji Stolicy Apostolskiej Kościoła Rzymskokatolickiego.

b) Inne wschodnie Kościoły katolickie, a więc: Katolicki kościół obrządku koptyjskiego (tradycja aleksandryjska, tytuł patriarchalny), Kościół katolicki obrządku ormiańskiego (tradycja ormiańska, tytuł patriarchalny), Kościół maronicki (tradycja antiocheńska, tytuł patriarchalny), Kościół katolicki obrządku syryjskiego (tradycja antiocheńska, tytuł patriarchalny), Kościół melchicki (tradycja bizantyjska, tytuł patriarchalny), Syromalabarski kościół katolicki (tradycja asyryjska, tytuł większy arcybiskupi), Syromalankarski kościół katolicki (tradycja antiocheńska, tytuł większy arcybiskupi), Kościół katolicki obrządku etiopskiego (tradycja aleksandryjska, tytuł metropolitalny), Kościół katolicki obrządku erytrejskiego (tradycja aleksandryjska, tytuł metropolitalny), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-ukraińskiego (tradycja bizantyjska, tytuł większy arcybiskupi), Kościół Rumuński Zjednoczony z Rzymem (tradycja bizantyjska, tytuł większy arcybiskupi), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-słowackiego (tradycja bizantyjska, tytuł metropolitalny), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-rusińskiego (tradycja bizantyjska, tytuł metropolitalny), Kościół katolicki obrządku bizantyjskowęgierskiego (tradycja bizantyjska, tytuł metropolitalny), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-włoskiego (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Grecki Kościół katolicki (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Chorwacki Kościół katolicki (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Bułgarski kościół katolicki bułgarska (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Macedoński kościół katolicki (tradycja bizantyjska, tytuł egzarchat), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-albańskiego (tradycja bizantyjska, tytuł administratura), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-rosyjskiego (tradycja bizantyjska, tytuł wikariat), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-białoruskiego (tradycja bizantyjska, tytuł wikariat), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-słowiańskiego (tradycja bizantyjska, tytuł ordynariat).

Wykres 4.11. Liczba wiernych unijnych wschodnich Kościołów katolickich na Świecie w 2017 r.
Chart 4.11. Number of adherents (faithful) of Union Eastern Catholic Churches in the World in 2017

Źródło: Annuario Pontificio, 2017.

Source: Annuario Pontificio, 2017.

Warto zaznaczyć, że na całym Bliskim Wschodzie, w północno-wschodniej Afryce, Indiach i Europie Wschodniej działa Katolickie Stowarzyszenie Bliskiego Wschodu (CNEWA). Stowarzyszenie jest humanitarną organizacją Watykanu. Działa ona na rzecz potrzebujących ludzi i całych rodzin, szczególnie na terenach objętych wojną, głodem oraz biedą. CNEWA wspiera Kościół w prowadzeniu klinik, szkół, domów dziecka itp., zapewniając i organizując fundusze na tego rodzaju działalność. Realizuje ona też programy duszpasterskie wzmacniające wspólnoty chrześcijańskie.

2. Kościoły przedchalcedońskie odrzucające postanowienia soboru chalcedońskiego (451 r.), w którym uchwalono formułę symbolu wiary polegającą na uznaniu Chrystusa w dwóch naturach – boskiej i ludzkiej, które się nie mieszają a jednocześnie są niepodzielne i nierozłączne. Uchwała ta była skierowana przeciwko monofizytyzmowi głoszącemu, że po zjednoczeniu bóstwa Chrystusa z jego naturą człowieczą, pozostała już tylko Jego boska natura, która wchłonęła tą drugą.
3. Kościoły, które po zerwaniu jedności między zachodnim, łacińskim, a wschodnim grecko-słowiańskim chrześcijaństwem pozostają w tej drugiej rodzinie wspólnot eklezjalnych

Prawosławie Orthodox

Grupa 1.2.1 Group no. 1.2.1

Prawosławie jest jednym z trzech podstawowych odłamów chrześcijaństwa, rozwijającym się na terenach wschodniego cesarstwa. Nazwa „kościół prawosławny” pierwotnie odnosiła się do kwestii teologicznych i określała kościoły, które przyjęły postanowienia soborów w Nicei (325 r.), Efezie (431) i Chalcedonie (451). Z tego powodu, w przeciwieństwie do potępionych na tych soborach arian*, nestorian* i monofizytów* – uważa się je za „ortodoksyjne” (z grec. „prawowierne”). W okresie późniejszym pojęcie to nabiera znaczenia prawnokościelnego i odnosi się do wszystkich kościołów wschodnich (z wyjątkiem nestorian i monofizytów).

Rozłam w chrześcijaństwie prowadzący do powstania prawosławia był wynikiem stopniowego narastania różnic:

- doktrynalnych: m.in. kwestia „filioque” czyli nieuznawania fragmentu *credo* określającego pochodzenie Ducha Świętego również od Syna Bożego („filioque” pojawiło się na Zachodzie ok. VIII wieku),
- liturgicznych: m.in. kwestia używania w komunii chleba domowego (nie praśnego) Wschód i Zachód używały różnych rodzajów chleba do Eucharystii) i używania języka łacińskiego lub greckiego w liturgii,
- instytucjonalnych (nieuznawania prymatu papieża, jego nieomylności, celibatu księży – dziś obowiązuje on tylko mnichów oraz biskupów – i relacji między władzami kościelnymi a władzą świecką).

Ponadto prawosławie nie uznaje istnienia czyśćca, oraz dogmatów ogłoszonych przez Kościół rzymskokatolicki w XIX i XX wieku: o niepokalanym poczęciu i wniebowzięciu Najświętszej Marii Panny, oraz o nieomylności papieża w zakresie wiary i moralności. W przeciwieństwie do katolicyzmu nie uznaje zachowania Maryi od grzechu pierworodnego od momentu poczęcia. Najogólniej rzecz ujmując, odrzucenie powyższych dogmatów katolickich wynika z uznawania dogmatów orzeczonych na pierwszych siedmiu soborach. W prawosławiu praktykuje się chrzest przez trzykrotne zanurzenie w wodzie przez kapłana (nie biskupa), który udziela równocześnie sakramentu bierzmowania. Komunia święta udzielana jest pod 2 postaciami (chleba i wina). Nie udziela się odpustów. Są one zakazane. Liturgia sprawowana jest w obrzędach bizantyńskim z językami: starogreckim, staro-cerkiewno-słowiańskim lub językami narodowymi. W obrzędach prawosławnych duże znaczenie ma śpiew, zarówno solowy jak i chóralny. Nie używa się instrumentów. Praktykowany jest kult ikon oraz kult relikwii. Zakazuje się czczenia rzeźb. Podobnie jak w Kościele zachodnim, w prawosławiu istnieją 3 stopnie święceń: diakon, ksiądz i biskup. W prawosławiu od samego początku wielką rolę odgrywa monastycyzm*. Cechą charakterystyczną teologii prawosławnej jest to, że dominuje w niej stanowisko, że Boga nie da się objąć rozumowo i pojęciowo, a jedynie można go odczuwać (teologia apofatyczna).

Za decydujący moment rozłamu uważa się rok 1054, gdy papież Leon IX ekskomunikował patriarchę konstantynopolitańskiego Michała Cerulariusza.

Początki prawosławia w Polsce sięgają misji św. Cyryla i Metodego. W połowie XI wieku w Krakowie, obok hierarchii łacińskiej, istniała hierarchia słowiańska, a obrządek zachodni sprawowany był w języku słowiańskim. Razem z rozszerzaniem się terytoriów Polski ku wschodowi znaczne grupy ludności prawosławnej znalazły się w obrębie państwa polskiego. Sytuacja ta uległa zmianie dopiero w wyniku drugiej wojny światowej, kiedy to Kościół prawosławny w Polsce utracił przeszło 90% swego stanu posiadania.

Prawosławie nie posiada centralnej władzy charakterystycznej dla katolicyzmu. Organizacja Kościoła opiera się na autokefalii, czyli samodzielności poszczególnych kościołów prawosławnych, które są niezależne od siebie administracyjnie i hierarchicznie. Mimo swej samodzielności i wzajemnej niezależności wszystkie kościoły prawosławne zachowują zgodność w kwestii głoszonych nauk i praktyk kultowych. Uznają one 7 pierwszych soborów powszechnych i zachowują obrządek bizantyjski, przy czym z reguły posługują się językami danego kraju jako językiem liturgii.

Szacunkowa liczba wyznawców prawosławia na świecie wynosi ok. 150 mln osób. Najwięcej wyznawców zamieszkuje Europę wschodnią oraz kraje byłego Związku Radzieckiego. Wyznawcy prawosławia żyją także w takich krajach jak USA, Kanada, Wielka Brytania, Australia, Brazylia, Japonia i Chiny. Po części tego przyczyną są prawosławni emigranci.

Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny

The Polish Autocephalous Orthodox Church

1.2.1.01

Adres:	03-402 Warszawa, Al. Solidarności 52		
E-mail:	kancelaria@orthodox.pl	www.orthodox.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1371 Date of establishment on the territory of Poland: 1371	Data rejestracji: 1925 Date of registration: 1925		

Prawosławie pojawiło się na ziemiach polskich już w X w., początkowo powiązane z Konstantynopolem, potem z Patriarchatem Moskiewskim; całkowitą niezależność (autokefalię) uzyskało w 1925 r.

Prawosławie jest najliczniejszym, po rzymskokatolickim, wyznaniem w Polsce. Władzę zwierzchnią sprawuje Arcybiskup Metropolita Warszawski i całej Polski, który zwołuje i przewodniczy Soborowi, Synodowi Biskupów, Radzie Metropolitalnej i Metropolitalnemu Zjazdowi Dziekanów. Jest on jednocześnie ordynariuszem diecezji warszawsko-bielskiej. Synody zwoływane są 2 razy w ciągu roku, a Sobory raz na 7 lat. W skład Synodu wchodzi 6 urzędujących biskupów z terytorium Polski. W jurysdykcji Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego znajduje się diecezja w Brazylii: Eparchia Rio de Janeiro i Olinda-Recife oraz parafia w Belgii.

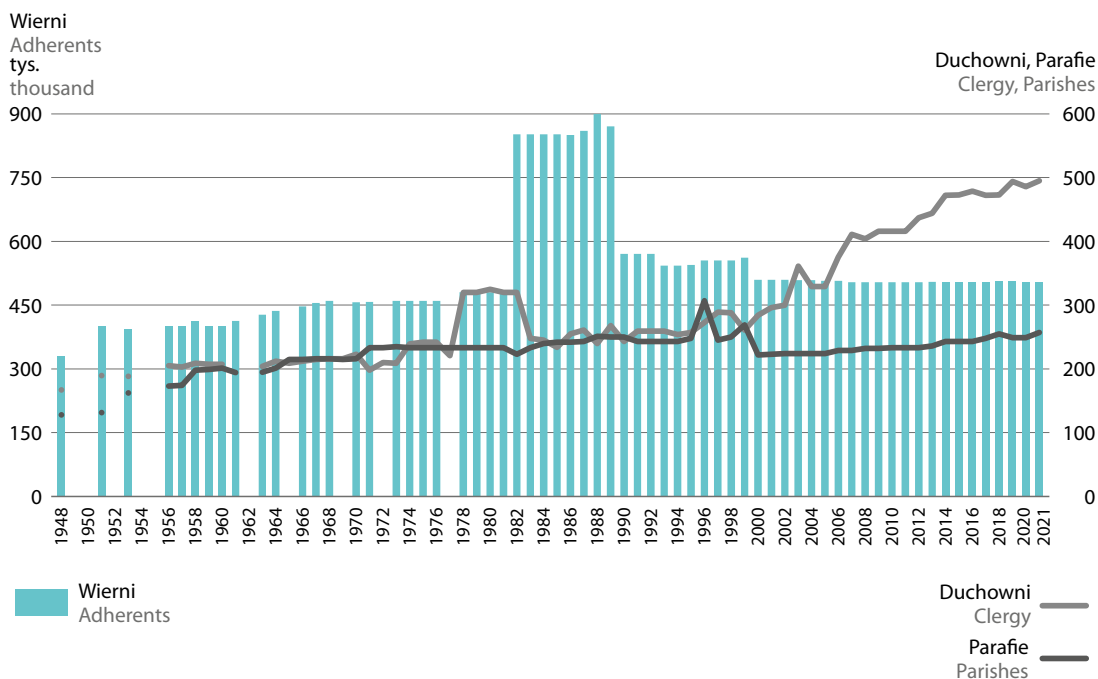
Diecezje Dioceses	2021			
	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	503996	493	429	257
białostocko-gdańska	220000	102	76	68
warszawsko-bielska	180000	206	221	71
wrocławsko-szczecińska	42496	44	43	44
łódzko-poznańska	28000	21	16	12
przemysko-gorlicka	20500	19	33	23
lubelsko-chełmska	13000	41	32	32
ordynariat połowy WP	x	60	7	7

Kościół kształcił swoich księży w Prawosławnym Seminarium Duchownym, w Sekcji Teologii Prawosławnej na Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie oraz w Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku. Prowadzi Szkołę Psalmistów i Szkołę śpiewu cerkiewnego oraz Policealne Studium Ikonograficzną, a także posiada liczne punkty katechetyczne, które rozmieszczone są na terenie całego kraju, uczyło się w nich w 2018 r. przeszło 13 tys. uczniów. Funkcjonuje 7 klasztorów (w Jabłecznej, Grabarce, Sakach, Supraślu, Zwierkach, Wojnowie i w Turkowicach), 4 domy zakonne (w Zaleszanach, Wysowej Zdroju, Kostomłotach i w Holeszowie) oraz jeden Skit (pustelnia) w Uroczysku Kudak k. Ordynek (woj. podlaskie).

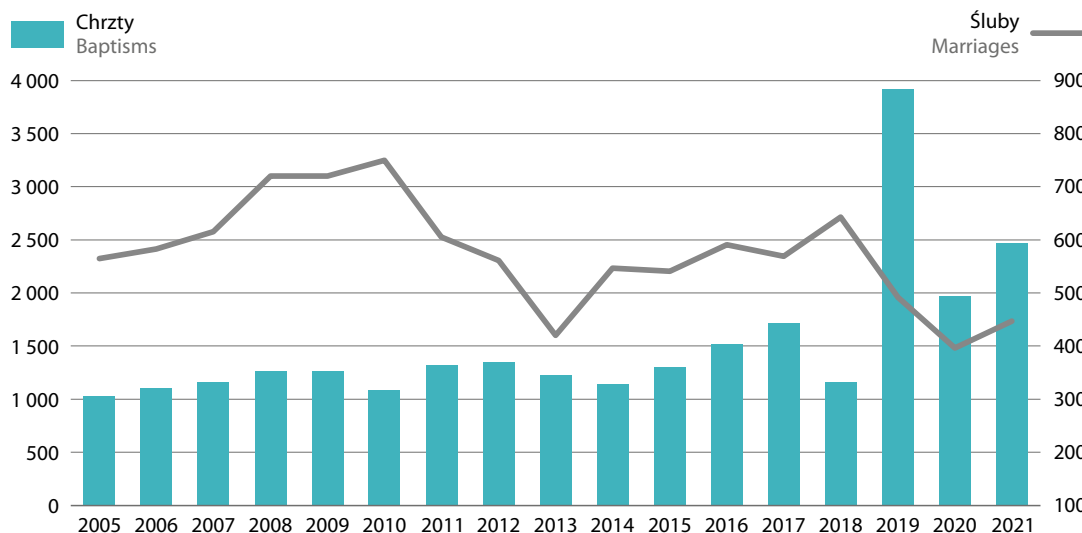
Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny prowadzi szeroką działalność charytatywną, posiada liczne domy opieki i ośrodki miłosierdzia.

Podstawą struktury organizacyjnej są diecezje, których Kościół ma aktualnie 6; ponadto działa Prawosławny Ordynariat Polowy WP, którego ordynariuszem jest arcybiskup wrocławski i szczeciński. Od 2018 r. funkcję katedry polowej pełni cerkiew pod wezwaniem św. Jerzego Zwycięcy w Warszawie.

Wykres 4.12. Wierni i duchowni Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego
Chart 4.12. Adherents and clergy of the Polish Autocephalous Orthodox Church

Wykres 4.13. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym
 Chart 4.13. Baptisms and marriages contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church

Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 66, poz. 287, z późn. zm.). Kościół jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego zadeklarowało 156,3 tys. osób, co stanowiło 0,41% ogółu ludności Polski i około 0,44% populacji o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

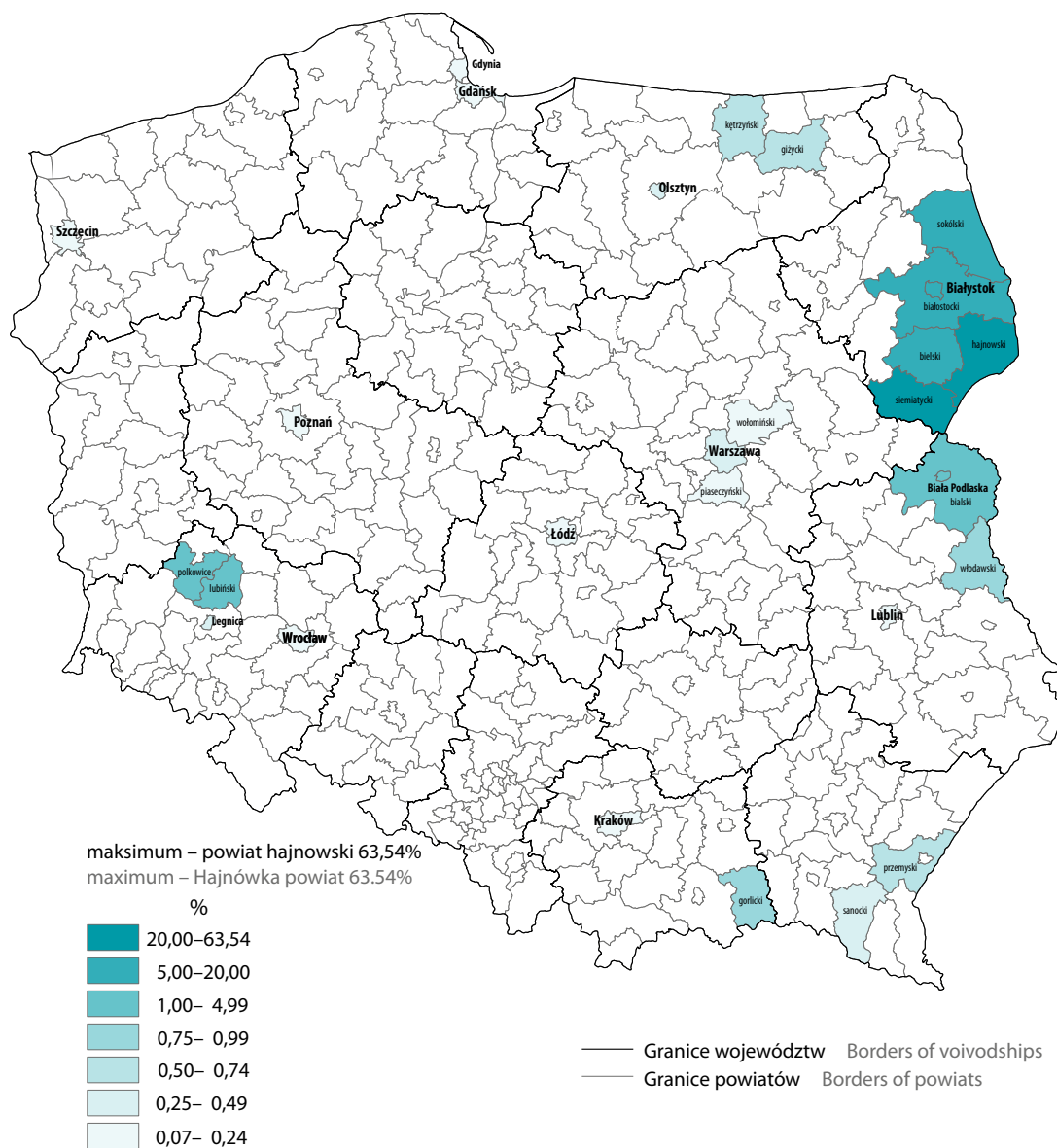
Mapa 4.5. Diecezje Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce w 2021 r.
 Map 4.5. The Dioceses of the Polish Autocephalous Orthodox Church in Poland in 2021

- Siedziba metropolii Metropolis
- Siedziba diecezji Diocese
- Siedziba dekanatu Decanate
- Granice diecezji Borders of diocese

	W – Wierni Adherents	D – Duchowni Clergy	Ś – Świątynie Temples	P. – Parafie Parishes
Diecezja wrocławsko-szczecińska	W – 42 496			
	D – 44			
	Ś – 43			
	P. – 44			
Diecezja warszawsko-bielska	W – 180 000	D – 206	Ś – 221	P. – 71
Diecezja łódzko-poznańska	W – 28 000	D – 21	Ś – 16	P. – 12
Diecezja lubelsko-chełmska	W – 13 000	D – 41	Ś – 32	P. – 32
Diecezja przemysko-gorlicka	W – 20 500	D – 19	Ś – 33	P. – 23
Diecezja białostocko-gdańska	W – 220 000	D – 102	Ś – 76	P. – 68

Mapa 4.6. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Prawosławnego w 2011 r. NSP 2011
 Map 4.6. Population declared to belong to the Orthodox Church in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given poviats reached the number of at least 300, were presented.

Wschodni Kościół Staroobrzędowy nie posiadający hierarchii duchownej

The Eastern Old Belief Church without a clerical hierarchy

1.2.1.02

Adres: 16-400 Suwałki, ul. Sejneńska 37

Data powstania na terenie Polski: 1928
Date of establishment on the territory of Poland: 1928

Data rejestracji: 1928
Date of registration: 1928

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Nastawnicy Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	3	4	4
	2003	1000	1	4
	2010	1073	6	4
	2017	1600	5	4
	2019	1358	3	4
	2020	1402	3	4
	2021	1452	3	4
Gmina w Suwałkach	821	1	1	1
Gmina w Gabowych Grądach	620	2	1	1
Parafia w Wojnowie	11	–	1	1
Naczelna Rada Staroobrzędowców	–	–	1	–

Reformy przeprowadzone przez Patriarchę Nikona i Cara Aleksego I Michajłowicza w Kościele Prawosławnym (postanowienia soboru z 1656 r.) spowodowały sprzeciw części duchowieństwa oraz wiernych Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej. Władze carskie uznały to za rozłam wewnątrzkościelny i potraktowały odłamowców (zwanych: staroobrzędowcami, starowiercami) jako buntowników. W okresie panowania cara Piotra I prześladowania znacznie się nasiliły. Spowodowało to masową emigrację staroobrzędowców min. na tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego. W XVIII w. osadnictwo staroobrzędowców dotarło w okolice Augustowa, Sejny i Suwałk, a w wieku XIX w okolice Wojnowa, Pisz i Mrągowa.

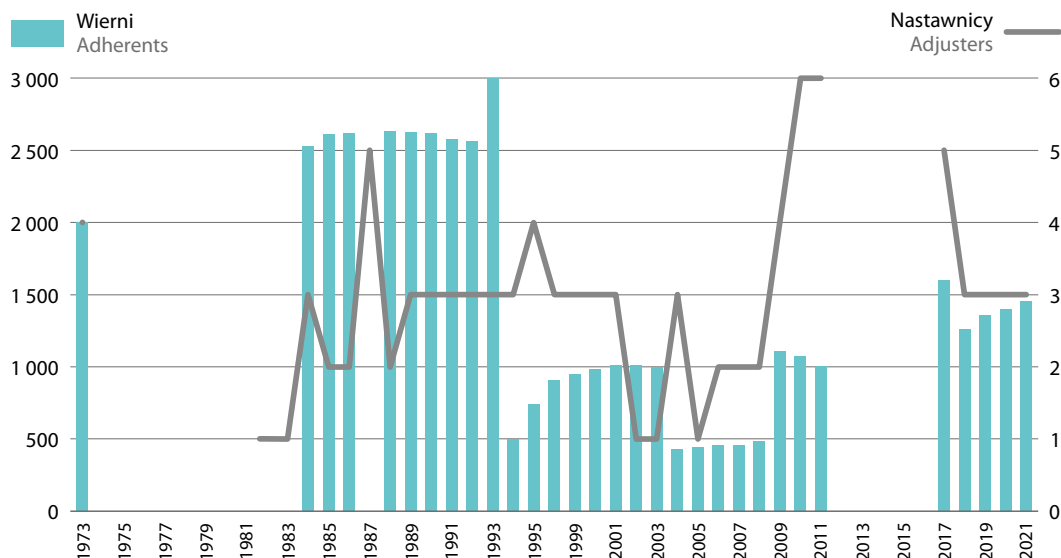
W Kościele Staroobrzędowym zwierzchnią władzę sprawuje Ogólnopolski Sobór jego wyznawców odbywający się co 5 lat. On wybiera Naczelną Radę Staroobrzędowców składającą się z 12 osób, której kadencja trwa 5 lat. Naczelna Rada zarządza wszystkimi sprawami bieżącymi Kościoła, wykonuje uchwały soborów, występuje wobec władz państwowych i w imieniu Kościoła. Nastawnicy (osoby prowadzące nabożeństwa, które przewodzą życiu religijnemu) wybierani są przez Walne Zgromadzenie Parafian spośród wiernych, którzy ukończyli 35 lat. Następnie zatwierdzani są przez Radę Naczelną po uprzednim zacerpnięciu opinii u wojewody. Kościołem kieruje Rada Gminy wybierana na 3 lata, składająca się 5 osób, w tym z osoby znającej obrządek liturgiczny (nastawnika). Przewodniczący Rady Gminy jest wybierany co 3 lata. Rada jest również organem wykonawczym gminy.

Kościół posiada parafie: w Suwałkach, Gabowych Grądach i w Wojnowie. Kościół prowadził w 2017 r. nauczanie religii w szkole podstawowej w Białostrzegach i w Augustowie oraz w domu parafialnym w Suwałkach, a także w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Augustowie.

Wschodni Kościół Staroobrzędowy, nie posiadający hierarchii duchownej ma uregulowany status prawny rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, nie posiadającego hierarchii duchownej (Dz. U. Nr 38, poz. 363, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego zadeklarowało 326 osób.

Wykres 4.14. Wierni i nastawnicy Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego
Chart 4.14. Adherents and adjusters of the Eastern Old Belief Church

Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców

The Old Orthodox Old Believers Church

1.2.1.03

Adres: 16-300 Gabowe Grądy 7A

E-mail: Nastawnik2@o2.pl

<http://staroprawoslawie.pl>

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 177

No. in the Register of Churches and Religious Associations: 177

Data wpisu: 18.12.2013

Date of entry: 18.12.2013

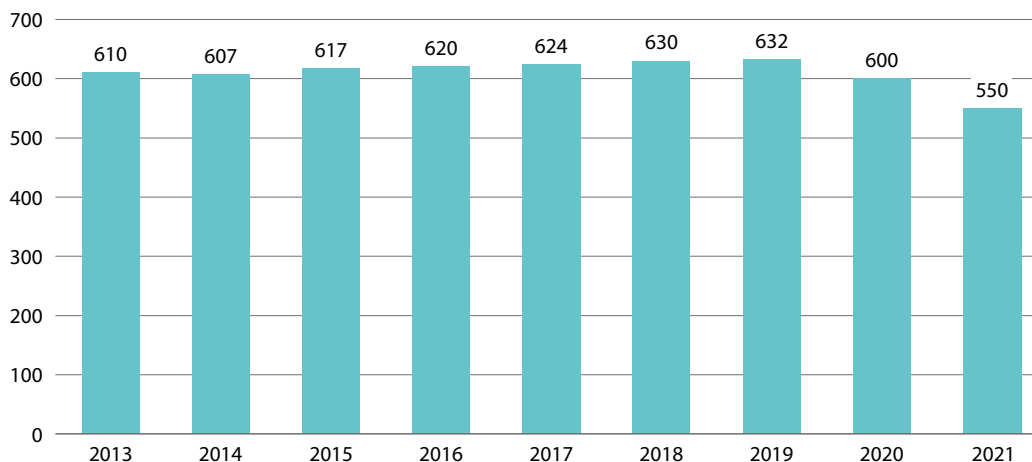
Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Jednostki kościelne Temples	Udzielone chrzty Parishes
Ogółem Total	2013 610	1	1	125
	2015 617	1	1	10
	2019 632	1	1	1
	2020 600	1	1	4
	2021 550	1	1	2
łódzkie	5	-	-	1
mazowieckie	13	-	-	-
w tym of which Warszawa	8	-	-	-
podlaskie	500	1	1	1
śląskie	2	-	-	-
warmińsko-mazurskie	30	-	-	-

Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców wyodrębniła się ze Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego w 2013 r. Zwierzchnikiem Cerkwi jest Rada Ogólnego Zebrania Cerkwi Staroobrzędowców wraz z Duchownym.

Nowi członkowie przyjmowani są poprzez udzielenie sakramentu chrztu (trzykrotne zanurzenie w wodzie). Dorośli chrzczeni są w rzece Netta, dzieci w chrzcielnicy cerkiewnej. Przed przystąpieniem do sakramentu chrztu osoby dorosłe obejmuje czterdziestodniowy post oraz obowiązek nauczenia się podstawowych modlitw obowiązujących w Cerkwi Staroprawosławnej.

Od końca 2015 r. wierni mogą modlić się w nowo wybudowanej cerkwi w Gabowych Grądach.

Wykres 4.15. Wierni Staroprawosławnej Cerkwi Staroobrzędowców
Chart 4.15. Adherents (Faithful) of the Old Orthodox Old Believers Church

Chrześcijańskie kościoły orientalne

Christian Oriental Churches

Grupa 1.2.2

Group no. 1.2.2

Ormiański Kościół Apostolski w RP

The Armenian Apostolic Church in the Republic of Poland

1.2.2.01

Adres: 90-368 Łódź ul. Piotrkowska 182/54

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 165
No. in the Register of Churches and Religious Associations: 165

Data wpisu: 29.11.2006
Date of entry: 29.11.2006

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do zadeklarowało 335 osób.

Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP

The Armenian Apostolic Church of Etchmiadzin Catholicosate in the Republic of Poland

1.2.2.02

Adres: 90-368 Łódź ul. Piotrkowska 182/54

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 173

No. in the Register of Churches and Religious Associations: 173

Data wpisu: 28.06.2010

Date of entry: 28.06.2010

Kościół w początkowej fazie organizacji, liczba członków w 2010 r. wynosiła 100.

4.3.3. Kościoły protestanckie i tradycji protestanckiej

4.3.3. Protestant churches and protestant tradition

Grupa 1.3

Group 1.3

Pojęcie protestantyzm określa wszystkie kościoły i wspólnoty religijne wywodzące się z reformacji (XVI w.), którą zapoczątkował niemiecki zakonnik Marcin Luter (1483–1546), ogłaszając w 1517 r. 95 tez przeciwko odpustom. Sama nazwa protestantyzm wywodzi się od protestu przeciwko cesarskiemu zakazowi upowszechniania doktryn reformatorskich, jaki na sejmie w 1529 r. w Spirze złożyło sześciu książąt i 14 miast Rzeszy. Autorzy Protestatio twierdzili, że każdy chrześcijanin odpowiedzialny jest we własnym sumieniu jedynie przed Bogiem, a nie przed hierarchią Kościoła. Z biegiem czasu wszystkie wspólnoty religijne, kontynuujące myśl religijną reformacji nazywano protestantami. Protestantyzm obejmuje dziś wiele różnych Kościołów chrześcijańskich, związków wyznaniowych czy wspólnot. Podstawą prawd wiary wspólnot protestanckich są: uznanie Biblii za jedyne źródło wiary (odrzucono wagę tradycji Kościoła rzymskokatolickiego), doktryna trynitarna oraz wyłączność pośrednictwa Jezusa Chrystusa w dziele zbawienia. Akcentowana jest wolność działania Ducha Świętego, odpuszczenie grzechów tylko z łaski Boga i usprawiedliwienie przez wiarę oraz kapłaństwo wiernych.

W Polsce protestantyzm pojawił się już ok. 1518 r. Po początkowym dynamicznym rozwoju uległ później wyraźnemu osłabieniu w wyniku kontrreformacji. Obecnie poza nurtem luterańskim (Kościół Ewangelicko-Augsburski) i reformowanym zwanym potocznie kalwińskim (Kościół Ewangelicko-Reformowany) reprezentowany jest cały szereg innych nurtów wywodzących się z „Drugiej Reformacji”, m.in.

- pietystyczno-metodystyczny (zwracający szczególną uwagę na „metody pobożności”),
- baptystyczny (akcentujący chrzest dorosłych przez zanurzenie),
- adwentystyczny (akcentujący oczekiwanie rychłego powtórnego przyjścia Chrystusa), a w jego ramach nurt badacki akcentujący rolę badania Pisma Św.,
- zielonoświątkowy (akcentujący chrzest z Ducha Świętego i jego dary),

W protestantyzmie wyróżnia się także kościoły ewangelikalne (zwane także wolnymi), które mocno akcentują konieczność przeżycia nawrócenia w wieku dojrzałym oraz najczęściej oczekują, że jego zewnętrznym znakiem będzie chrzest dorosłych.

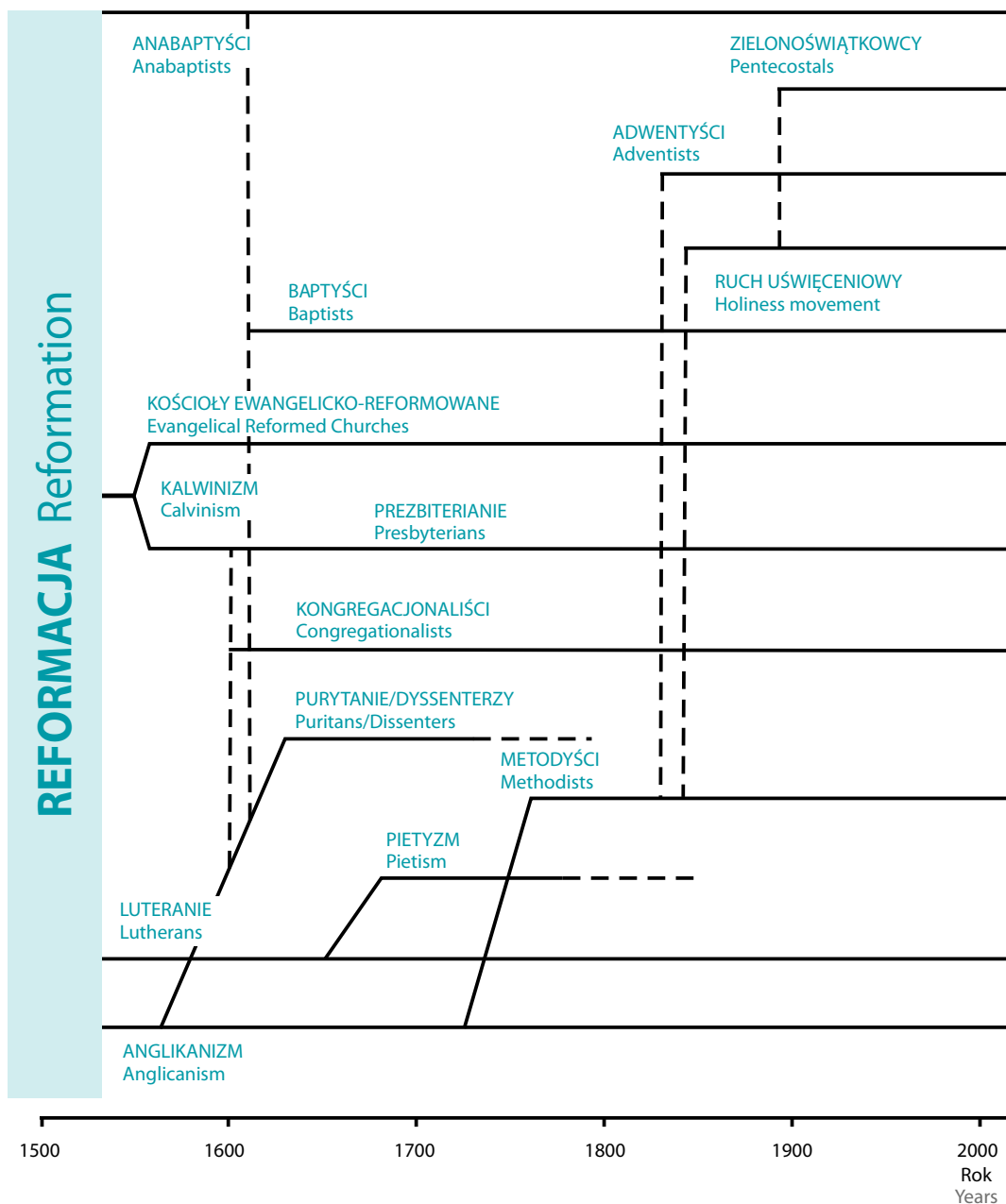
Warto też przywołać anglikanizm. Powstał on w XVI w. po ogłoszeniu niezależności Kościoła Anglii od papieża i objęciu zwierzchnictwa nad nim przez Króla Henryka VIII. Anglikanizm oscyluje pomiędzy katolicyzmem a luteranizmem. Nie odrzucając tradycji, uznaje Biblię (podobnie jak luteranizm) jako główne źródło Objawienia (prymat Biblii nad tradycją i hierarchią). Anglikanizm przyjął luterańską prawdę zbawienia przez wiarę oraz nieco zmodyfikowaną doktrynę Jana Kalwina o predestynacji. Odrzuca też wiarę w czyściec, kult świętych oraz inne praktyki wprowadzone przez katolicyzm średniowieczny. Zgodnie z wieloma kierunkami w protestantyzmie, anglikanizm przyjmuje symboliczną obecność Chrystusa w Eucharystii.

Anglikanizm ulegał wewnętrznym tarciom i przemianom, które w XIX w. doprowadziły do jego podziału na trzy odrębne kierunki, tj.: Kościół Wysoki (opowiadający się za katolicką formacją religijną), Kościół Niski

(skupiający zwolenników tradycyjnego protestantyzmu, silnie akcentujących swą protestancką tożsamość) oraz Kościół Szeroki (obejmujący zwolenników protestantyzmu liberalnego).

Aktualnie można mówić o dwóch zasadniczych nurtach protestantyzmu: fundamentalistach – traktujących Biblię dosłownie oraz liberałach – interpretujących ją symbolicznie. Na świecie, a także w Polsce istnieje duża liczba kościołów i wspólnot niezrzeszonych w szerszych strukturach organizacyjnych, a które mają charakter protestancki.

Schemat 3. Pokrewieństwo głównych nurtów Protestantyzmu
 Scheme 3. Relationship to mainstream Protestantism

Źródło: opracowano na podstawie schematu Kamili Chyla.
 Source: prepared on the basis of scheme of Kamile Chyla.

Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP

The Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland

1.3.001

Adres:	00-246 Warszawa, ul. Miodowa 21	
E-mail:	konsystorz@luteranie.pl; biskup@luteranie.pl	www.luteranie.pl
Data powstania na terenie Polski: 1530 Date of establishment on the territory of Poland: 1530	Data rejestracji: 1573 Date of registration: 1573	

Diecezje Dioceses	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	87300	171	339
	2005	77500	190	134
	2011	61738	178	134
	2015	61690	181	133
	2019	60900	196	133
	2020	61188	201	133
	2021	60425	193*	133
Cieszyńska	35388	43	57	22
Katowicka	12711	32	87	41
Mazurska	3300	16	55	15
Pomorsko-Wielkopolska	2428	15	52	18
Warszawska	4066	20	38	21
w tym of which Warszawa	2536	5	5	2
Wrocławska	2532	20	43	16

a Razem z 47 emerytowanymi duchownymi
a Together with 47 retired priests

Kościół Ewangelicko-Augsburski opiera swoją naukę na objawieniu zawartym w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu, czyli Biblii. Uznaje Chrystusa za jedynego Zbawiciela i pośrednika między Bogiem Ojcem a ludźmi. Naucza za św. Pawłem, że człowiek usprawiedliwiony jest jedynie z łaski przez wiarę w Jezusa Chrystusa, a wyjednana zbawcza łaska udzielana jest człowiekowi wyłącznie przez Słowo Boże i Sakramenty. Taki wykład nauki o usprawiedliwieniu, dokonany przez ks. doktora Marcina Lutra, będący powrotem w Kościele do nauczania apostołskiegogo stał się początkiem dzieła Reformacji, w której tkwi swymi korzeniami Kościół Ewangelicko-Augsburski, zwany także, od nazwiska swego reformatora Kościołem Ewangelicko-Luterańskim.

Wykład nauki Kościoła znajduje się w wyznaniach wiary: Apostolskim, Nicejsko-Konstantynopolskim i Atanazjańskim oraz w księgach wyznaniowych: Małym i Dużym Katechizmie autorstwa ks. dra Marcina Lutra, Augsburskim Wyznaniu Wiary, Apologii Augsburskiego Wyznania, Artykułach Szmalkaldzkich i Formule Zgody. Kościół uznaje dwa sakramenty: Chrztost św. i Komunię św. Komunia udzielana jest wszystkim przystępującym pod dwoma postaciami – chleba i wina. Nabożeństwa odbywają się głównie w niedziele i święta i składają się na nie wspólna modlitwa i śpiew, czytanie Słowa Bożego i jego zwiastowanie, czyli kazanie wygłaszane przez duchownego oraz powszechna spowiedź i Komunia święta.

Chrztu udziela się w większości wypadków w wieku niemowlęcym, choć możliwe jest także udzielenie tego sakramentu nieochrzczonej osobie dorosłej. Ważną uroczystością w Kościele jest konfirmacja, czyli uroczyste składanie przysięgi przez młodzież, która wyznaje swoją wiarę i ślubuje wierność Chrystusowi oraz Kościołowi, potwierdzając w ten sposób przymierze Chrztu świętego.

Najwyższą władzę w Kościele stanowi Synod. Składa się on z duchownych i świeckich przedstawicieli poszczególnych diecezji. Władzę wykonawczą sprawuje Konsystorz, na czele którego stoi Biskup Kościoła. Obecnie na terenie Polski istnieje 6 diecezji (Cieszyńska, Katowicka, Mazurska, Pomorsko-Wielkopolska, Warszawska i Wrocławska) oraz Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe.

Pracę charytatywną w Kościele prowadzi i koordynuje Diakonia Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, której siedziba znajduje się w Warszawie. Diakonia posiada diakonat żeński Eben-Ezer w Dzięgielowie. Poszczególne diecezje prowadzą zaś Diakonie diecezjalne. W ramach działań diakonijnych Kościoła prowadzi liczne placówki pomocy społecznej, m.in. 8 domów pomocy społecznej, 3 środowiskowe domy samopomocy, dom seniora w Zagórowie. Diakonia prowadzi także liczne stacje diakonijne, zajmujące się ambulatoryjną pomocą medyczno-charytatywną, świetlice środowiskowe i socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, a także punkty wydawania odzieży używanej.

Kościół posiada własne wydawnictwa: Augustana, Głos Życia i Warto, które wydają pozycje książkowe. Wydaje także czasopisma: dwutygodnik Zwiastun Ewangelicki w nakładzie 2300 egz., kwartalnik Słowo i Myśl, dwumiesięcznik Wiara i Mundur a także Gdański Rocznik Ewangelicki.

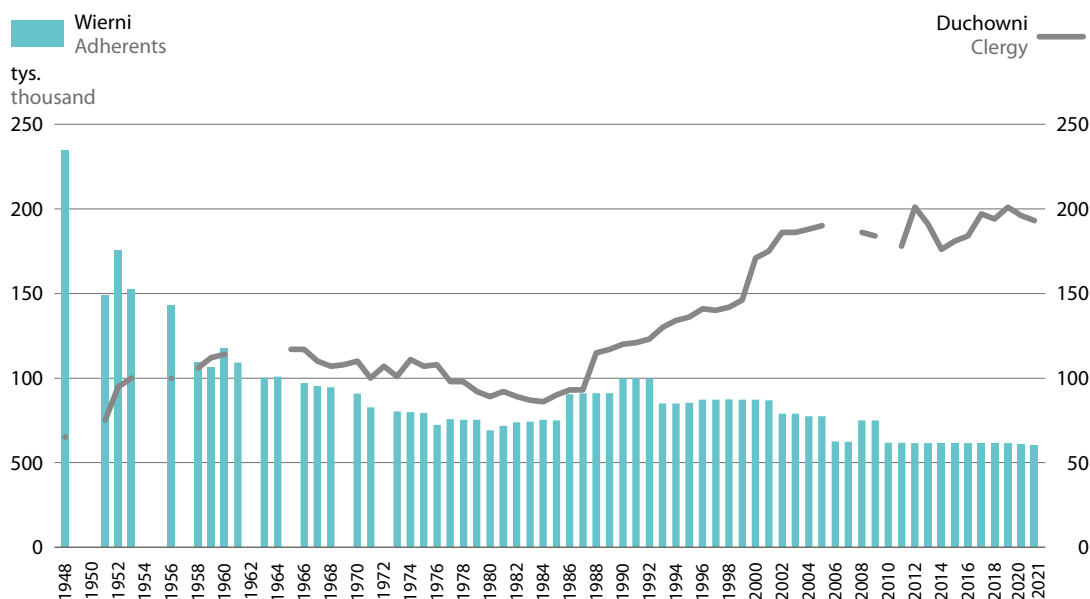
Kościół prowadzi od wielu lat własne instytucje edukacyjne i katechetyczne. Obecnie istnieją: cztery przedszkola, siedem szkół podstawowych, sześć szkół ponadpodstawowych. Są to instytucje na prawach szkół publicznych, w których Kościół prowadzi nadzór duszpasterski.

Chrześcijańska Akademia Teologiczna kształcąca kadry duszpasterskie, katechetyczne i diakonijne między innymi dla potrzeb Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego jest uczelnią państwową. Dość liczna jest sieć punktów katechetycznych. W 2021 r. istniały: 114 punkty katechetyczne w obiektach kościelnych, w których uczyło się 2558 słuchaczy oraz 176 punktów katechetycznych w szkołach, do których uczęszczało 4086 uczniów. Kościół prowadzi także szkoły podstawowe (7), przedszkola (4), szkoły ponadpodstawowe (6) i szkoły niedzielne. W 2021 r. było 145 szkółek niedzielnych, w których uczyło się 2503 uczniów.

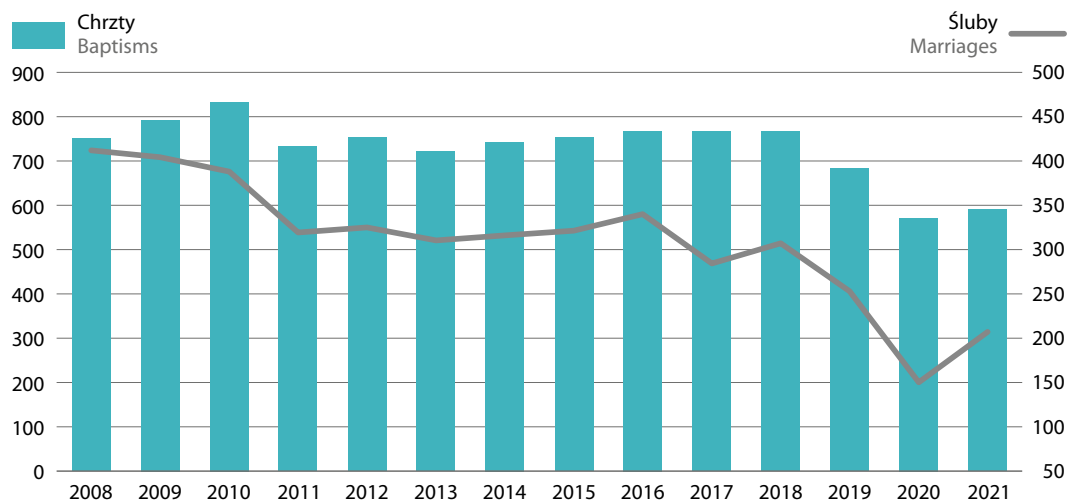
Kościół Ewangelicko-Augsburski ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 323, z późn. zm.). Kościół Ewangelicko-Augsburski jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej, a także Światowej Federacji Luteranckiej, Światowej Rady Kościołów i Konferencji Kościołów Europejskich.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP zadeklarowało 70766 osób, co stanowiło 0,18% ogółu ludności Polski.

Wykres 4.16. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP
 Chart 4.16. Adherents and clergy of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland

Wykres 4.17. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w RP
 Chart 4.17. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland

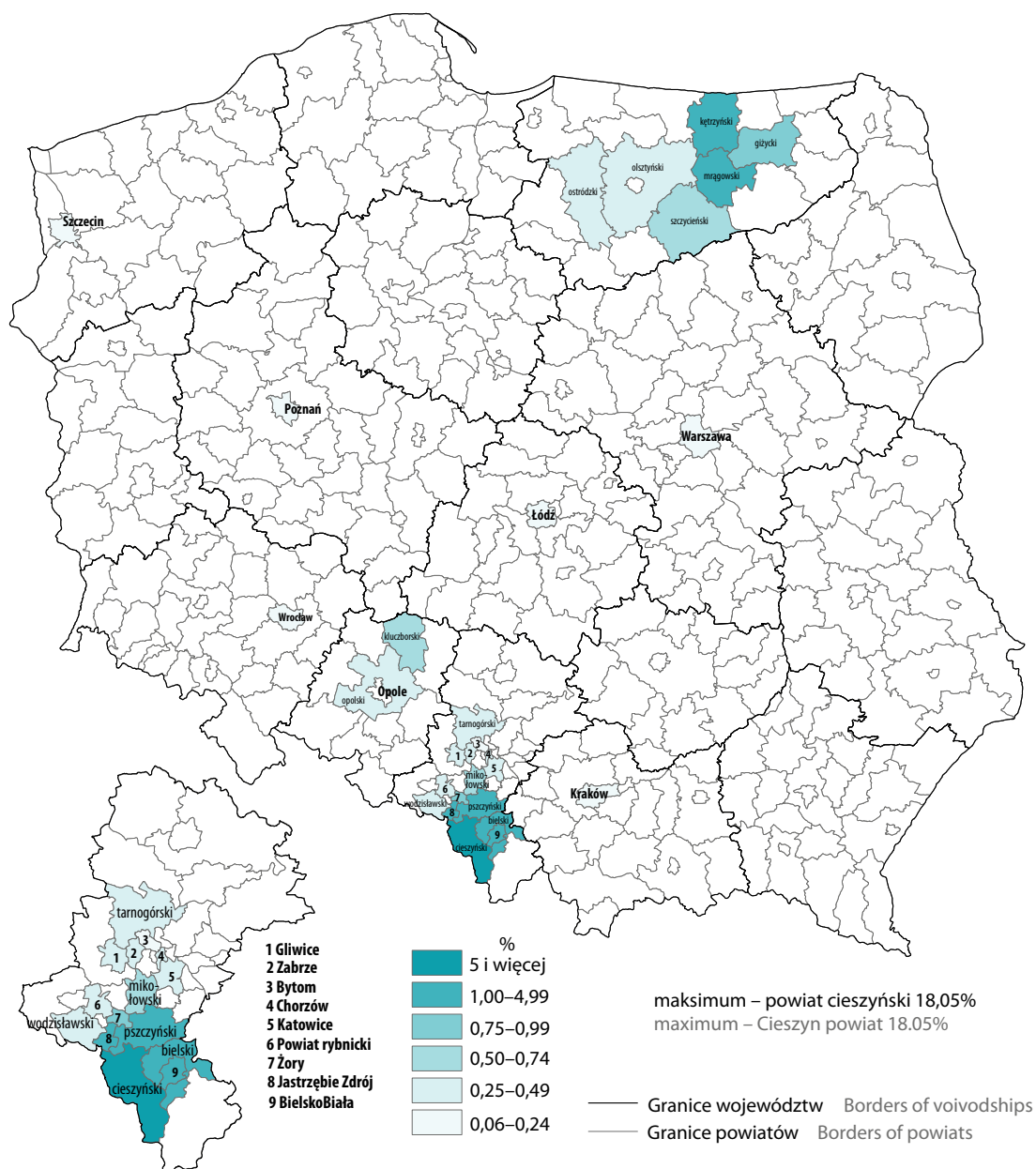

Mapa 4.7. Diecezje i Parafie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce w 2021 r.
 Map 4.7. Dioceses and parishes of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland in 2021

(2) liczba parafii w jednej miejscowości
 (2) number of parishes per locality

Mapa 4.8. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w 2011 r. NSP 2011
 Map 4.8. Population declared to belong to the Evangelical Church of the Augsburg Confession in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP

The Evangelical-Reformed Church in the Republic of Poland

1.3.002

Adres:	00-145 Warszawa, Al. Solidarności 76a	
E-mail:	reformowani@reformowani.pl	www.reformowani.pl
Data powstania na terenie Polski: 1550 Date of establishment on the territory of Poland: 1550	Data rejestracji: 1573 Date of registration: 1573	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie i ośrodki Parishes and centres
Ogółem Total	1999	3610	9	13
	2005	3538	10	13
	2010	3498	7	11
	2015	3461	8	10
	2019	3200	9	9
	2020	3200	9	7
	2021	3200	8	8
dolnośląskie	.	–	1	1
łódzkie	.	4	4	4
mazowieckie	.	3	1	1
w tym of which Warszawa	.	3	1	1
wielkopolskie	.	1	1	1

Kościół Ewangelicko-Reformowany w Polsce wywodzi się z XVI-wiecznej reformacji szwajcarskiej związanej z nazwiskami Jana Kalwina i Urlicha Zwinglego. Najwybitniejszym polskim działaczem reformacji związanym z wyznaniem reformowanym był Jan Łaski (młodszy) – pastor, teolog i humanista.

Kościół opiera swą naukę na Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Zasady wiary i porządek kościelny sformułowane zostały w Konfesji Sandomierskiej w 1570 r.

W środowisku reformowanym powstał pierwszy (1563 r.) pełny przekład Pisma Świętego na język polski zwany Biblią Brzeską. Także następny przekład (tzw. Biblia Gdańska z 1632 r.) był dziełem reformowanego duchownego.

Ewangelicy reformowani przyjmują dwa sakramenty: Chrzest i Wieczерzę Pańską. Nie uznają papieża jako głowy Kościoła oraz kultu świętych, odrzucają celibat duchownych i życie zakonne.

Kościół posiada ustrój synodalno-prezbiterialny, co oznacza, że władzę ustawodawczą posiada Synod Kościoła, który składa się ze świeckich i duchownych delegatów wszystkich parafii. Natomiast władza wykonawcza leży w gestii 5-osobowego Konsystorza, którego Prezesem jest zawsze osoba świecka. Zwierzchnik duchowny – biskup, wybierany jest na 10 lat. W 2003 r., po raz pierwszy w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w Polsce, kobieta została ordynowana na duchownego.

Podstawową jednostką organizacyjną Kościoła określoną terytorialnie jest parafia. Musi ona posiadać siedzibę i właściwą strukturę, a ogół osób do niej należących tworzy zbor. O wszystkich sprawach parafii decyduje Ogólne Zgromadzenie Członków Zboru, którego organem wykonawczym jest kolegium kościelne. Taki ustrój ma umożliwiać udział wiernych we wszystkich organach Kościoła i pozwala na szeroką autonomię poszczególnych zborów.

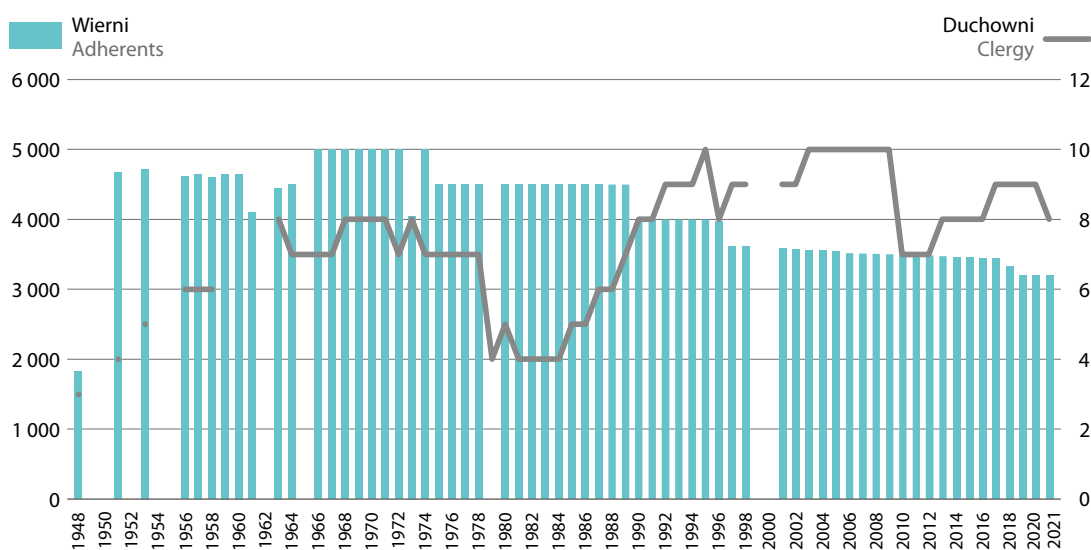
Osoby duchowne mają takie same prawa i obowiązki jak świeccy, są tylko specjalnie powołani i upoważnieni do głoszenia Ewangelii, usługiwania sakramentami i pracy duszpasterskiej.

Kościół Ewangelicko-Reformowany jest członkiem Światowego Aliansu Kościołów Reformowanych, Konferencji Kościołów Europejskich (obydwie z siedzibami w Genewie) i Polskiej Rady Ekumenicznej.

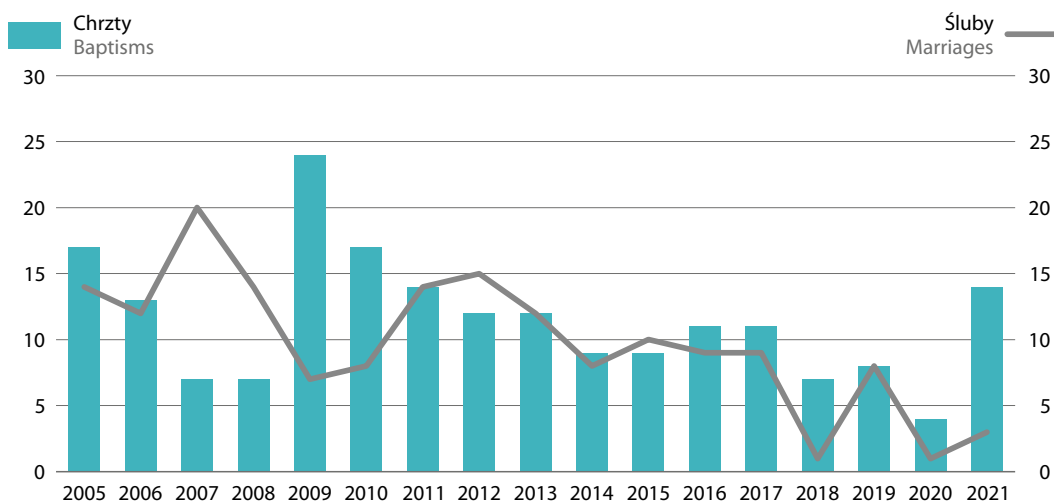
W Polsce Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 324, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP zadeklarowało 1179 osób.

Wykres 4.18. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP
Chart 4.18. Adherents and clergy of the Evangelical-Reformed Church in the Republic of Poland

Wykres 4.19. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w RP
Chart 4.19. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical-Reformed Church in the Republic of Poland

Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP

United Methodist Church in the Republic of Poland

1.3.003

Adres:	00-561 Warszawa, ul. Mokotowska 12	
E-mail:	kancelaria@metodysci.pl	www.metodysci.pl
Data powstania na terenie Polski: XIX w., 1920 Date of establishment on the territory of Poland: 19 th c., 1920	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie i ośrodki Parishes and centres
Ogółem Total	2000	4367	30	40
	2005	4430	30	42
	2010	4352	29	42
	2015	4415	29	46
	2019	4457	28	45
	2020	4443	28	45
	2021	4396	28	46
dolnośląskie	113	2	3	3
kujawsko-pomorskie	290	2	2	3
lubelskie	20	1	2	2
lubuskie	63	1	1	1
łódzkie	320	1	2	2
małopolskie	189	3	3	4
mazowieckie	402	3	3	3
w tym of which Warszawa	349	3	3	3
podkarpackie	201	1	–	1
pomorskie	107	1	2	2
śląskie	460	3	5	4
świętokrzyskie	70	1	2	1
warmińsko-mazurskie	1762	6	15	15
wielkopolskie	315	2	3	3
zachodniopomorskie	84	1	2	2

Wyznanie wywodzi się z kierowanego przez Johna Wesleya ruchu metodystycznego, który powstał w Kościele Anglikańskim w 1755 r., jako odłam o charakterze reformatorskim. Na ziemiach polskich metodyści rozpoczęli swoją działalność w XIX w. – na Pomorzu i na Śląsku. Na początku lat dwudziestych XX w. do niepodległej Polski przybyła misja metodystów z USA, która przyczyniła się do powstania polskiego Kościoła metodystycznego. Doktryna metodyzmu zawarta w „24 Artykułach Wiary” wywodzi się z Konfesji Anglikańskiej. To arminiańska wersja kalwinizmu. Metodyzm ogranicza w życiu kościelnym rolę osób duchownych, eksponując aktywność świeckich (egzorterzy). Swoją nazwę zawdzięcza przewisku, jakimi pierwsi wyznawcy byli określani z racji systematyczności swoich praktyk. Kładzie nacisk na metodę postępowania człowieka. Za podstawę wiary uważane jest Pismo Święte, Apostolskie Wyznanie Wiary oraz zasady ewangeliczne pierwszych 3 wieków chrześcijaństwa.

Władzę w Kościele stanowi Generalna Konferencja Duchownych i Świeckich Delegatów Zborowych, która wybiera komitet wykonawczy, superintendenta naczelnego i jego zastępców. Obok superintendentów władzę duchową sprawują prezbiterzy i diakoni.

Na terenie Polski Kościół podzielony jest na 4 okręgi: centralny (siedziba w Warszawie), zachodni (z siedzibą w Poznaniu), mazurski (siedziba w Ostrudzie) i południowy (siedziba w Krakowie).

Kościół prowadzi również Wyższe Seminarium Teologiczne, a wyższą kadre duchowną kształci w Sekcji Teologii Ewangelickiej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej.

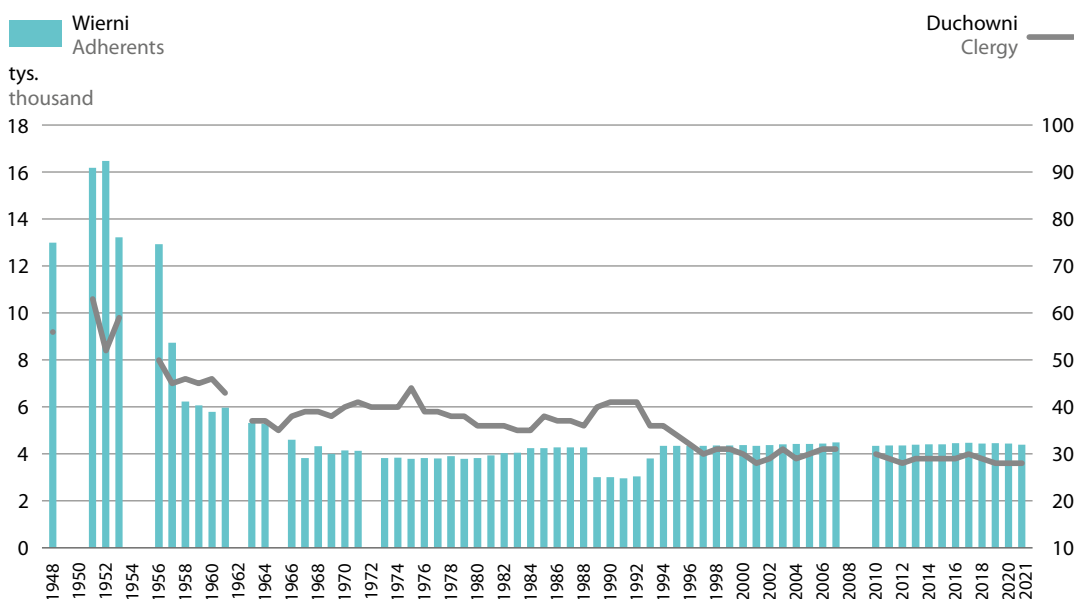
W Kościele uznawany jest Chrzest dzieci i osób nie ochrzczonych wcześniej w innym Kościele, złożenie pisemnej deklaracji i przyjęcie do Kościoła wg rytuału Kościoła.

Członkowie Kościoła zobowiązani są do modlitwy indywidualnej, lektury Pisma św., uczestnictwa w nabożeństwach w niedziele i święta, przystępowania do sakramentu Wieczerzy Pańskiej, przestrzegania postu, rozmowy duchowej i udziału w ewangelizacjach.

Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 479, z późn. zm.). Jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej, należy do Światowej Rady Metodystycznej – jednej z najstarszych organizacji konfesyjnych, utworzonej w 1889 r. Kościół posiada wspólnotę ołtarza i kazalnicy z Kościołem Ewangelicko-Reformowanym od 1990 r. i od 1994 r. z Kościołem Ewangelicko-Augsburskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP zadeklarowały 743 osoby.

Wykres 4.20. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP
Chart 4.20. Adherents and clergy of the United Methodist Church in the Republic of Poland

Mapa 4.9. Okręgi Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Polsce w 2021 r.
 Map 4.9. Districts of the United Methodist Church in the Republic of Poland in 2021

— Granice okręgów Border of districts
 ● Siedziba okręgu District

W – Wierni Adherents D – Duchowni Clergy Ś – Świątynie Temples P. – Parafie Parishes

Okreęg centralny	Okreęg mazurski	Okreęg południowy	Okreęg zachodni
W – 740	W – 1 762	W – 1033	W – 861
D – 6	D – 6	D – 9	D – 7
Ś – 9	Ś – 15	Ś – 11	Ś – 10
P. – 8	P. – 15	P. – 12	P. – 11

Kościół Chrześcijan Baptystów w RP

The Baptist Union of Poland

1.3.004

Adres:	00-865 Warszawa, ul. Waliców 25	
E-mail:	kancelaria@baptystyci.pl	www.baptystyci.pl
Data powstania na terenie Polski: 1858 Date of establishment on the territory of Poland: 1858	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities	
Ogółem Total	1999	238	90	66	92
	2005	4726	97	112	85
	2010	4819	67	75	83
	2015	5279	232*	69	92
	2019	5381	86	66	102
	2020	5470	93	71	107
	2021	5429	96	71	103
dolnośląskie	592	8	8	9	
kujawsko-pomorskie	76	4	2	2	
lubelskie	221	3	3	4	
lubuskie	101	3	2	3	
Łódzkie	181	4	3	3	
małopolskie	327	9	4	8	
mazowieckie	890	13	5	11	
w tym of which Warszawa	658	10	3	6	
opolskie	23	1	–	1	
podkarpackie	72	–	2	3	
podlaskie	533	8	7	8	
pomorskie	553	13	6	8	
Śląskie	598	9	8	12	
świętokrzyskie	24	1	1	1	
warmińsko-mazurskie	472	12	8	10	
wielkopolskie	544	5	6	14	
zachodniopomorskie	222	3	6	6	

* Dane nt. duchownych za rok 2015 dotyczą 4 kategorii duchownych: pastorów, diakonów, misjonarzy i wikariuszy

* The data on clergy for the year 2015 refers to four categories of clergy: pastors, deacons, missionaries and vicars.

Pierwsze zbory baptystów zaczęły powstawać w Anglii w początkach wieku XVII, akcentując swoją niezależność od państwa. Twórcy ruchu zainspirowani m.in. wzorem niderlandzkich menonitów i własnym studium Biblii uznali chrzest dorosłych za jedynie poprawą praktykę „przymierza z Bogiem”, którym ma być ten sakrament. Kładli też bardzo mocny nacisk na autonomię poszczególnych zbiorów (kongregacjonalizm).

Kościół stanowi unię zrzeszającą autonomiczne zbory, których członkami są ludzie ochrzczeni w świadomym wieku. Warunkiem przyjęcia chrztu (przez zanurzenie w wodzie) jest pokuta i wiara w Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i Pana. Jak w całym protestantyzmie za jedyną podstawę prawd wiary jest Pismo Święte. Baptyści są rzecznikami wolności religijnej; stosunek do służby wojskowej pozostawiają decyzji poborowego. Wieczerza Pańska przyjmowana jest pod dwiema postaciami. Częstotliwość jej przyjmowania nie ma znaczenia, ale zwykle czyni się to raz w miesiącu.

Najwyższą władzę w Kościele sprawuje Ogólne Zebranie Członków. Duchowni kształcą się w szkołach teologicznych. Funkcje duchowne może sprawować (o ile wyróżnia się odpowiednimi cechami) również osoba świecka wybrana przez członków. Wszyscy członkowie zboru nazywają się siostrami i braćmi i mają jednakowe prawa.

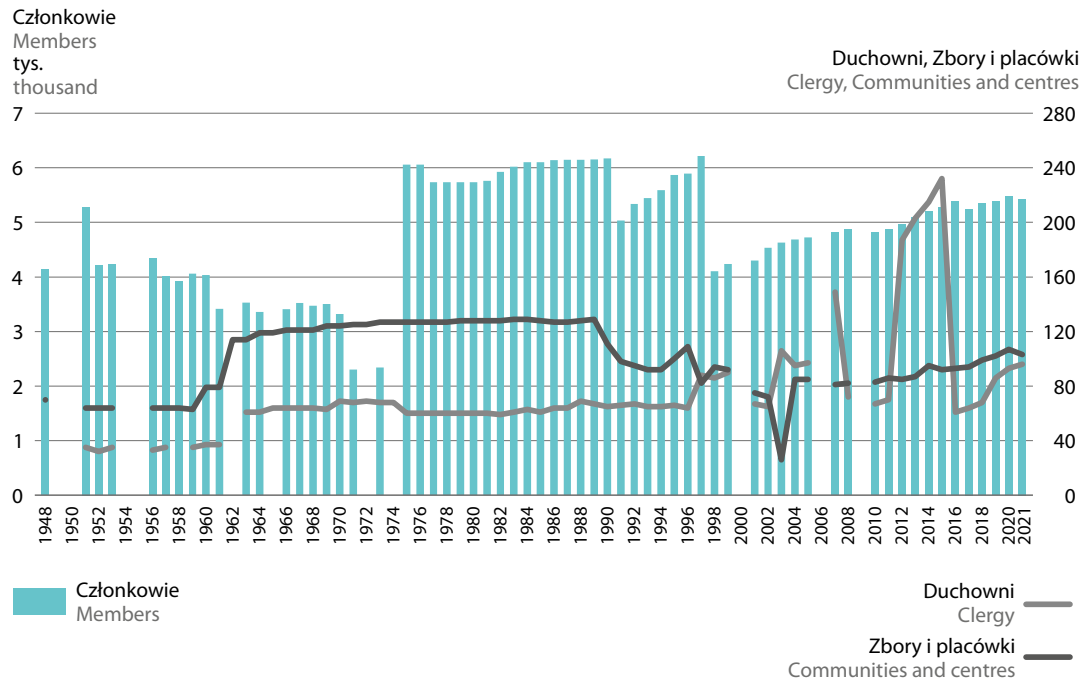
Czynnikiem koordynującym pracę zborów jest Rada Kościoła wybierana spośród wiernych co 4 lata.

Kościół posiada: Wyższe Baptystyczne Seminarium Teologiczne, a także Dom Opieki i Chrześcijańskie Centrum Edukacyjne Diament, które prowadzi działalność oświatowo-wychowawczą i charytatywno-opiekuńczą. Kościół posiada wydawnictwo Słowo Prawdy, które wydaje: miesięcznik pod tym samym tytułem oraz książki religijne. Jest członkiem Światowego Związku Baptystów, Europejskiej Federacji Baptystów oraz Polskiej Rady Ekumenicznej.

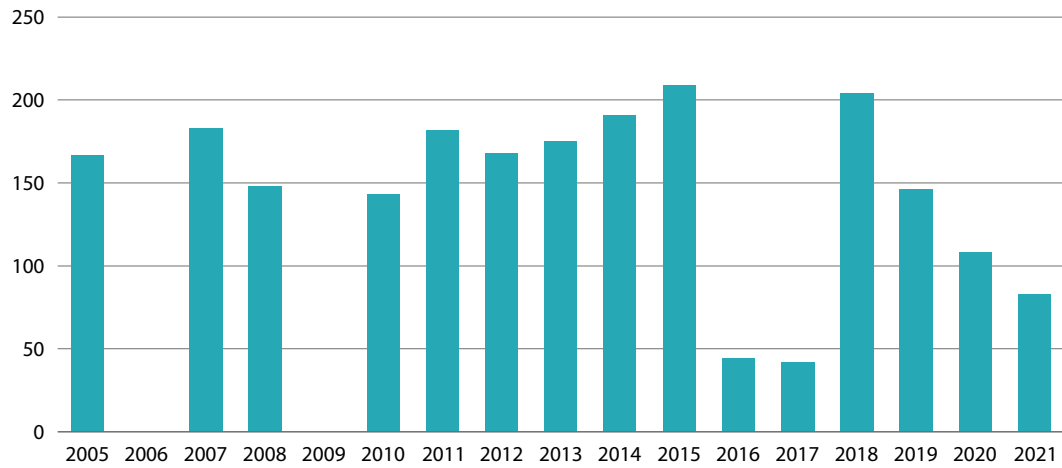
Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijań Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrześcijań Baptystów w RP zadeklarowały 5982 osoby.

Wykres 4.21. Członkowie, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijań Baptystów w RP
Chart 4.21. Members, clergy, churches and institutions of the Baptism Union of Poland

Wykres 4.22. Chrzty udzielone w Kościele Chrześcijan Batystów w RP
Chart 4.22. Baptisms given in the Baptist Union of Poland

Mapa 4.10. Okręgi Kościoła Chrześcijan Baptystów w Polsce w 2021 r.

Map 4.10. Districts of the Baptist Union of Poland in 2021

Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP

The Seventh-day Adventist Church in the Republic of Poland

1.3.005

Adres:	00-366 Warszawa, ul. Foksal 8	
E-mail:	ads@advent.pl	www.advent.pl
Data powstania na terenie Polski: 1888 Date of establishment on the territory of Poland: 1888	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	69	88	151
	2005	70	82	150
	2010	62	84	155
	2015	66	92	148
	2019	67	105	144
	2020	74	103	146
	2021	78	119	128
dolnośląskie	825	4	8	12
kujawsko-pomorskie	397	4	6	7
lubelskie	463	3	1	7
lubuskie	169	7	4	4
łódzkie	569	4	8	8
małopolskie	657	6	10	5
mazowieckie	1642	11	12	14
w tym of which Warszawa	986	4	1	4
opolskie	196	1	6	2
podkarpackie	282	5	9	6
podlaskie	429	4	7	7
pomorskie	539	4	5	7
śląskie	2248	11	28	24
świętokrzyskie	122	2	3	2
warmińsko-mazurskie	206	3	5	5
wielkopolskie	518	5	2	7
zachodniopomorskie	471	4	5	11

Nazwa Adwentyści pochodzi od łacińskiego słowa *adventus*, czyli przyjscie i używana jest przez wspólnoty wyznaniowe, głoszące bliskie przyjscie Chrystusa. Określenie „dnia siódmego” odnosi się do soboty, która według Dekalogu jest siódmym dniem tygodnia, dniem poświęconym na odpoczynek i kult Boga. Twórcą ruchu nazywanego „przebudzeniem adwentowym” był Wiliam Miller (1782–1849). Adwentyści Dnia Siódmego zorganizowali się w Kościół w 1863 r. w USA pod kierunkiem Ellen G. White. W Polsce pierwszy ośrodek powstał w 1888 r. na Wołyniu, a następny w 1893 w Łodzi.

Doktryna Kościoła opiera się na Biblii. Misją Kościoła jest doprowadzenie ludzi do przyjęcia Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i przygotowanie świata na Jego bliskie powtórne przyjscie. Kościół podkreśla autorytet Dziesięciorga Przykazań, przez co rozumieją przywrócenie praktyki czczenia soboty jako wymaganego dekalogiem dnia odpoczynku. Wierni, nie uznają kultu świętych, obrazów i relikwii oraz nauki o nieśmier-

telności duszy, czyśćcu i mękach piekielnych. Adwentyści, akcentując naukę o ciele jako świątyni Ducha Świętego podkreślają wartość profilaktyki zdrowotnej. Z tego powodu nie jedzą tzw. pokarmów nieczystych, propagują wegetarianizm oraz abstynencję od wszelkich używek. Najwyższą władzą Kościoła w Polsce jest Zjazd Kościoła odbywający się co 5 lat, a pomiędzy jego sesjami Rada Kościoła na czele z przewodniczącym Kościoła. Może nim zostać jedynie duchowny ordynowany. Pozostałe kategorie duchownych to: duchowni próbni i początkujący. Pomocnikami duchownych są ewangelicisi dobierani spośród członków.

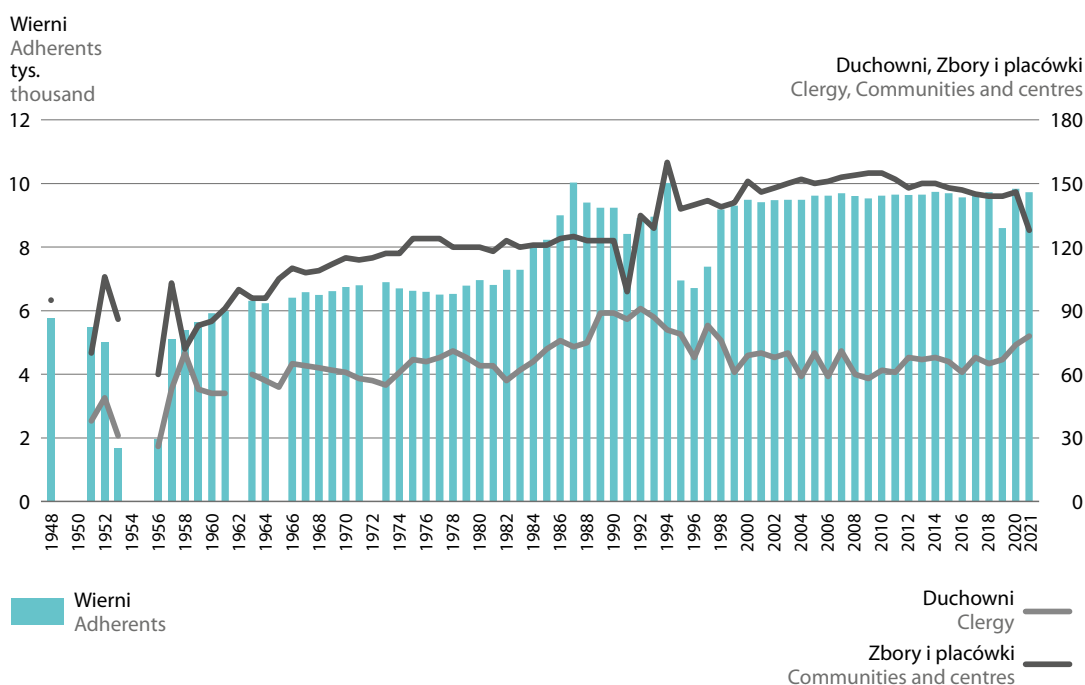
Kościół Adwentyistów Dnia Siódmego w Polsce administracyjnie dzieli się na trzy diecezje: wschodnią z siedzibą w Warszawie, zachodnią w Poznaniu i diecezję południową w Krakowie. Kościół posiada: Wyższą Szkołę Teologiczno-Humanistyczną, w której w 2017 r. kształciło się 1211 studentów. W 63 punktach katechetycznych lekcje religii odbywały się dla 469 uczniów. Ponadto prowadzi Korespondencyjną Szkołę Biblijną oraz Korespondencyjną (3099 słuchaczy) i Szkołę Lepszego Życia. Kościół w 2017 r. prowadził placówki pomocy: dom opieki i świetlice środowiskowe. Opieką nad osobami starszymi i przewlekle chorymi zajmuje się Dom Opieki „Samarytanin” a opieką nad dziećmi cztery świetlice środowiskowe: w Gdańsku, Opolu, Wrocławiu i Lidzbarku Warmińskim. Kościół organizuje pomoc dla domów dziecka oraz wspiera biednych, bezdomnych, chorych i osoby dotknięte klęskami żywiołowymi.

Wierni Kościoła zobowiązani są do indywidualnej modlitwy, studium (lektury) Pisma Świętego, uczestnictwa w cotygodniowych nabożeństwach, uczestnictwa w obrzędzie Wieczery Pańskiej i umywania nóg. Nowi członkowie Kościoła przyjmowani są poprzez chrzest święty i głosowanie poprzedzone lekcjami biblijnymi udzielanymi przez osobę duchowną.

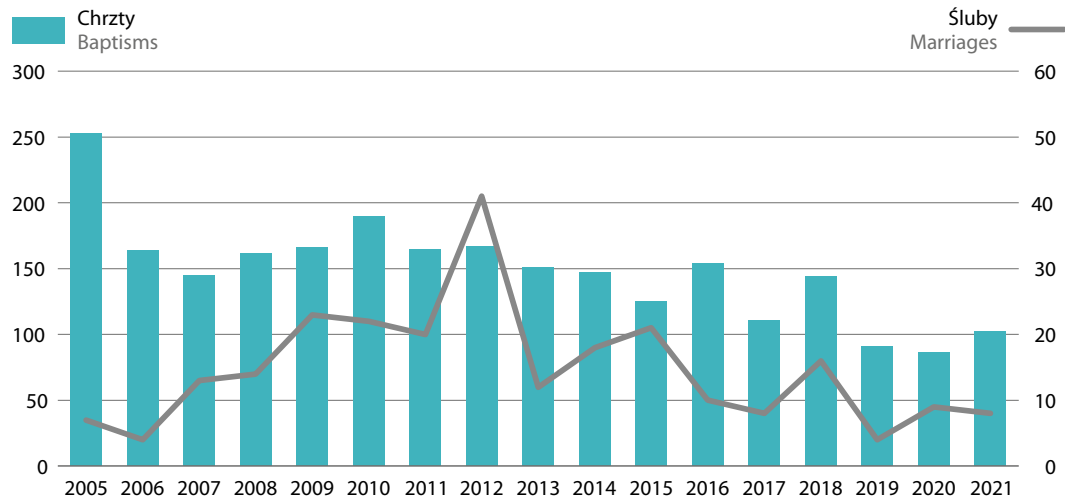
Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentyistów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481, z późn. zm.)

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Adwentyistów Dnia Siódmego w RP zadeklarowało 4947 osób.

Wykres 4.23. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Adwentyistów Dnia Siódmego w RP
Chart 4.23. Adherents, clergy and communities of the Seventh-day Adventist Church in the Republic of Poland

Wykres 4.24. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Adwentystów Dnia Siódmego w RP
 Chart 4.24. Baptisms and marriages contracted in the Seventh-day Adventist Church in the Republic of Poland

Mapa 4.11. Diecezje Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce w 2021 r.
Map 4.11. Dioceses of the Seventh-day Adventist Church in Poland in 2021

Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny

The Seventh Day Adventist Reform Movement

1.3.006

Adres:	41-707 Ruda Śląska, ul. Piłsudskiego 149	
E-mail:	sekretariat@adwentyści-reformowani.pl	www.adwentyści-reformowani.pl
Data powstania na terenie Polski: 1925 Date of establishment on the territory of Poland: 1925	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 48 No. in the register of churches and other religious associations: 48	Data wpisu: 31.07.1990 Date of entry: 31.07.1990	

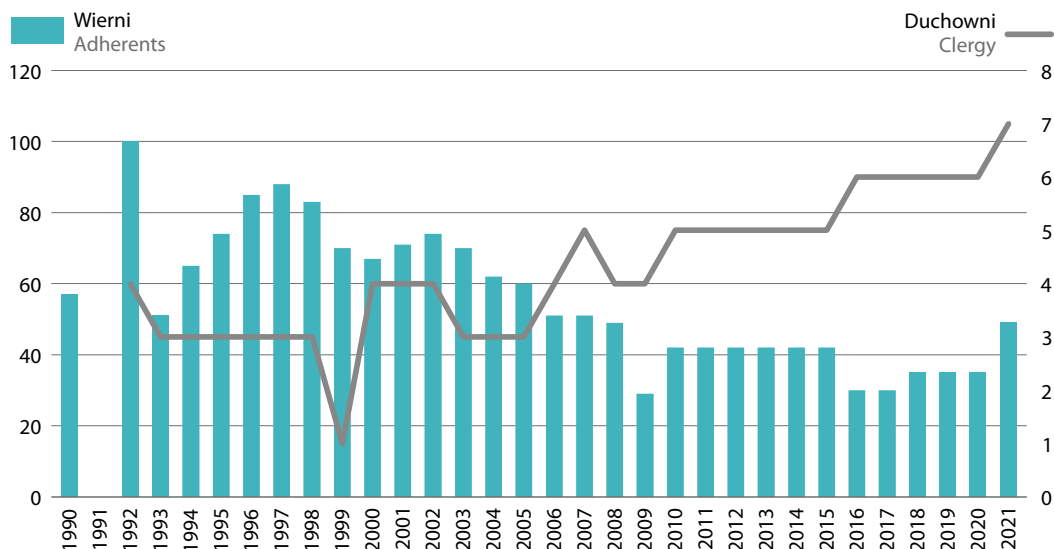
Lata Years	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Placówki Centres
1999	70	1	3
2005	60	3	7
2010	42	4	8
2015	42	5	5
2019	35	6	7
2020	35	6	7
2021	49	7	7

Ruch powstał w wyniku rozłamu w obrębie Adwentyistów Dnia Siódmego na tle stosunku do służby wojskowej. Grupa wyznawców nie akceptujących jej ze względów pacyfistycznych utworzyła odrębne ugrupowanie. Obecnie jego główna siedziba znajduje się w Rudzie Śląskiej. Pod względem struktury tworzy Zjednoczenie obejmujące okręg śląski oraz sześć placówek: lubelską, podkarpacką, łódzką, dolnośląską, zachodnio-pomorską oraz kujawsko-pomorską. Jednak większość wiernych mieszka w okręgu śląskim. Organizacyjnie podporządkowane jest Generalnej Konferencji Adwentyistów Dnia Siódmego Poruszenie Reformacyjne z siedzibą w USA, uważanej za miarodajny i najwyższy autorytet w sprawach wiary i moralności. Członkowie tego wyznania za cele swojej działalności przyjmują: głoszenie Ewangelii, rozwijanie chrześcijańskiej miłości wśród ludzi, prowadzenie życia zgodnie z Dekalogiem i kształtowanie wysokiej postawy moralnej człowieka. Propagują abstynencję i wegetarianizm, a także sprzeciwiają się służeniu w wojsku. Dniem świątecznym jest sobota. Uważają, że dzień ten został dany człowiekowi jako ciągłe przypomnienie dzieła stworzenia i uwielbiana Stwórcy w tym dniu.

Przyjmowanie nowych członków odbywa się poprzez chrzest (całkowite zanurzenie w wodzie) osób dorosłych poprzedzony nauką i odnowieniem życia. Ważne dla wiernych Kościoła jest zachowywanie przykazań Bożych, odprawianie nabożeństw porannych i wieczornych w domu, uczęszczanie na nabożeństwa sobotnie, udział w uroczystościach Wieczery Pańskiej oraz udział w spotkaniach ewangelizacyjnych i pracy misyjnej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Adwentyistów Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.25. Wierni i duchowni Adwentystów Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny
 Chart 4.25. Adeherents and clergy of the Seventh Day Adventist Reform Movement

Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego

The Christian Church of Saturday Day

1.3.007

Adres: 43-300 Bielsko-Biała, ul. Cieszyńska 96

E-mail: sekretariat@kchds.pl

www.kchds.pl

Data powstania na terenie Polski: 1933

Date of establishment on the territory of Poland: 1933

Data rejestracji: 1961

Date of registration: 1961

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 5

No. in the register of churches and other religious associations: 5

Data wpisu: 01.02.1990

Date of entry: 01.02.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	1996	268	10	7
	2005	460	40	18
	2010	484	40	18
	2015	505	44	18
	2019	508	30	18
	2020	314	46	16
	2021	321	46	16
dolnośląskie	12	2	1	1
kujawsko-pomorskie	19	2	2	2
lubelskie	1	–	–	1
lubuskie	3	1	–	1
łódzkie	26	6	2	6
małopolskie	35	3	1	1
mazowieckie	16	2	1	2
podkarpackie	6	2	–	2
podlaskie	2	–	–	1
pomorskie	10	3	1	2
śląskie	166	20	5	4
warmińsko-mazurskie	5	–	1	1
zachodniopomorskie	20	5	2	2

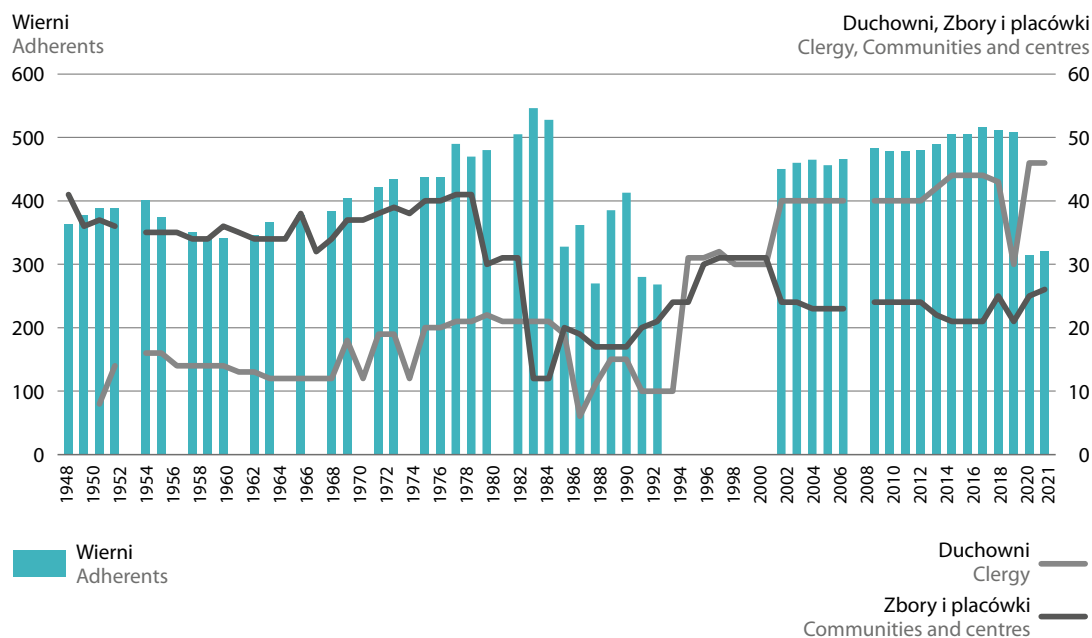
Kościół wyodrębniony w roku 1933 z Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego (tzw. Ruch A. Kubego) i kwestionujący niektóre nauki jego założycielki Ellen G. White. Za podstawę swej działalności przyjmuje „przykazania Boże i wiarę Jezusową”. Sobotę uznano za dzień odpoczynku, podczas którego głosi się Słowo Boże.

Każdy członek Kościoła powinien głosić zasady Pisma Świętego. Naczelną władzą jest Synod Kościoła, a zwierzchnikiem Naczelny Prezbiter. Kościół dzieli się na 3 okręgi: południowy (z siedzibą w Bielsku-Białej), centralny (w Łodzi) i północny (w Bydgoszczy).

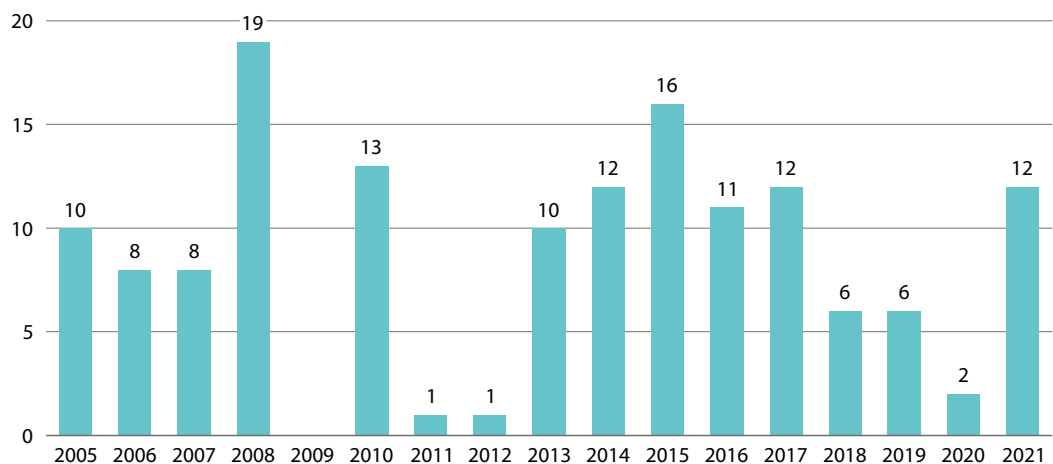
Kościół posiada Seminarium, w którym w 2017 r. uczyło się 15 osób. Istnieje Kościelna Służba Charytatywno-Opiekuńcza Tabita, która pomaga ubogim członkom wspólnoty, a także ludziom z zewnątrz. Przy Kościele działa wydawnictwo Duch Czasów, które wydaje: kwartalnik Duch Czasów oraz rocznik *Lekcje Biblijne*. A także broszury, książki i opracowania.

Członkami Kościoła stają się osoby po chrzcie dorosłych (zwykle przez całkowite zanurzenie) i po nałożeniu rąk interpretowanym jako napełnienie Duchem Świętym. Wyznawcy zobowiązani są do: uczestnictwa w sobotnich nabożeństwach i uroczystościach religijnych, codziennej modlitwy a także prowadzenia życia godnego człowieka odrodzonego.

Wykres 4.26. Wierni, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijan Dnia Sobotniego
 Chart.4.26. Adherents, clergy, communities and centres of the Christian Church of Saturday Day

Wykres 4.27. Chrzty udzielone w Kościele Chrześcijan Dnia Sobotniego
 Chart.4.27. Baptisms in the Christian Church of Saturday Day

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrześcijan Dnia Sobotniego zadeklarowało 241 osób.

Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa

The Christian Pentecostal Community

1.3.008

Adres:	59-220 Legnica, ul. Sudec	
	www.chwz.org.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1927 Date of establishment on the territory of Poland: 1927	Data rejestracji: 1986 Date of registration: 1986	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 18 No. in the register of churches and other religious associations: 18	Data wpisu: 01.02.1990 Date of entry: 01.02.1990	

Województwa Voivodeships	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	1994 16
	2011 24
	2015 24
dolnośląskie	6
lubuskie	2
łódzkie	1
małopolskie	3
opolskie	1
podlaskie	1
pomorskie	1
śląskie	5
warmińsko-mazurskie	2
wielkopolskie	1
zachodniopomorskie	1

Ugrupowanie związane z ruchem zielonoświątkowym, powstałe w roku 1927 w okolicach Gorlic. Po roku 1947, jak kilka innych ugrupowań, został przez władze zmuszony do przymusowej unifikacji w ramach Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego. Dwadzieścia zborów należących do tej organizacji wystąpiło w 1986 r. z wnioskiem o odrębną rejestrację tworząc samodzielny związek religijny pod nazwą Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa.

Siedziba Wspólnoty znajduje się w Legnicy. Na jej czele stoi Rada Naczelna. Członkami Rady są wszyscy przewodniczący zborów. Organem ustawodawczym jest Synod zwoływany co 5 lat.

Agendy Wspólnoty to: Duszpasterstwo Dzieci i Młodzieży, Fundacja „Życ z Nadzieją”, Misja Wśród Więźniów i Osób Uzależnionych.

Wspólnota prowadzi wydawnictwo „Droga Prawda Życie”, wydaje ono czasopismo *Droga, Prawda, Życie*.

Ostatnie dane dotyczące liczby wiernych i duchownych dotyczą 1994 r. i wynosiły odpowiednio: 1588 i 54.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Chrześcijańskiej Wspólnoty Zielonoświątkowej zadeklarowało 476 osób.

Kościół Boży w Chrystusie

The Church of God in Christ

1.3.009

Adres:	03-718 Warszawa, ul. Kłopotowskiego 11	
E-mail:	biuro@kbwch.pl	www.kbwch.pl
Data powstania na terenie Polski: 1956 Date of establishment on the territory of Poland: 1956	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 28 No. in the register of churches and other religious associations: 28	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	1656	131	8
	2005	3173	164	10
	2010	3856	187	14
	2015	4860	174	14
	2019	4827	135	16
	2020	5023	137	17
	2021	4922	139	17
dolnośląskie	460	13	2	8
kujawsko-pomorskie	127	5	–	3
lubelskie	62	2	1	2
lubuskie	338	16	3	6
łódzkie	418	11	–	7
małopolskie	321	7	–	3
mazowieckie	731	20	1	11
w tym of which Warszawa	528	16	1	6
opolskie	320	4	1	2
podlaskie	109	5	–	3
pomorskie	326	8	1	4
śląskie	729	16	3	7
warmińsko-mazurskie	121	4	2	3
wielkopolskie	578	18	2	9
zachodniopomorskie	282	10	1	6

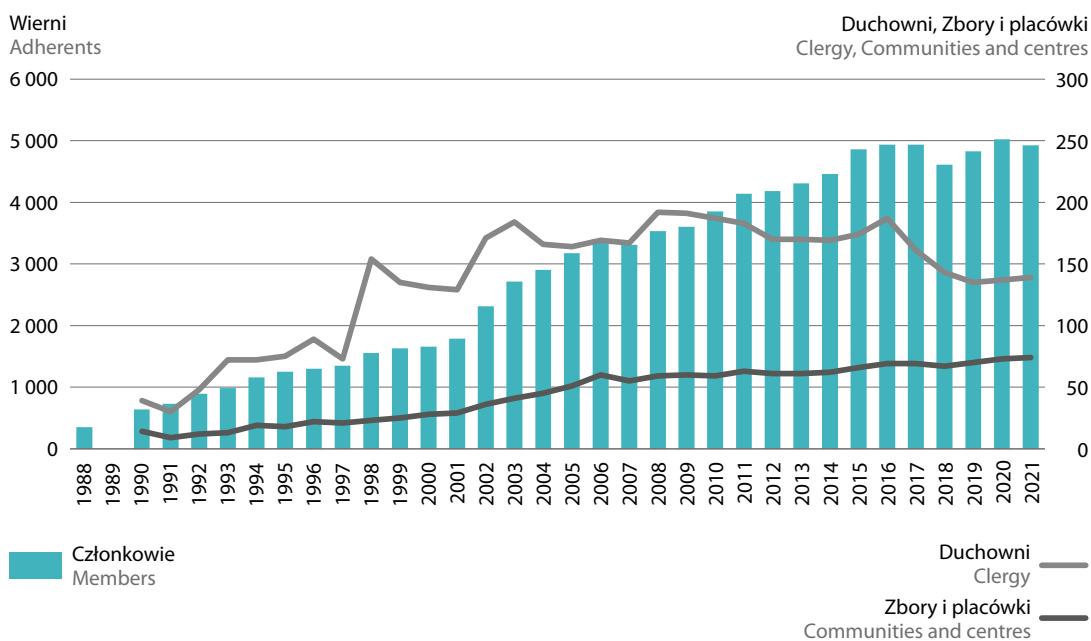
Kościół należy do ruchu zielonoświątkowego protestantyzmu. Do połowy lat osiemdziesiątych działał w ramach Kościoła Chrystusowego, a w 1988 roku zarejestrował się jako odrębna organizacja ekklezjalna. Nie nawiązuje do żadnej tradycji, a opiera się wyłącznie na Biblii – jedynym źródle wiary. Naczelną władzą jest Synod, zarządzaniem zajmuje się Rada Kościoła, a zwierzchnikiem Kościoła jest Naczelny Prezbiter. Celem Kościoła jest wykonywanie ostatniego polecenia Jezusa Chrystusa, tj. głoszenie Ewangelii i przestrzeganie zasad przez Niego głoszonych. Do zobowiązań członków należy modlitwa, czytanie i rozważanie Słowa Bożego, regularne i aktywne uczestniczenie w zgromadzeniach zboru oraz dawanie świadectwa o Jezusie Chrystusie – życiem i słowem.

Kościół prowadzi nauczanie religii w 48 punktach katechetycznych (w 2017 r. – 923 osoby). Prowadzi również szeroką działalność charytatywną, obejmującą osoby ubogie, dzieci z domów dziecka oraz osoby uzależnione od narkotyków i ich rodziny. Kościół posiada Instytut Wydawniczy: *W Wyłomie*, który wydaje książki.

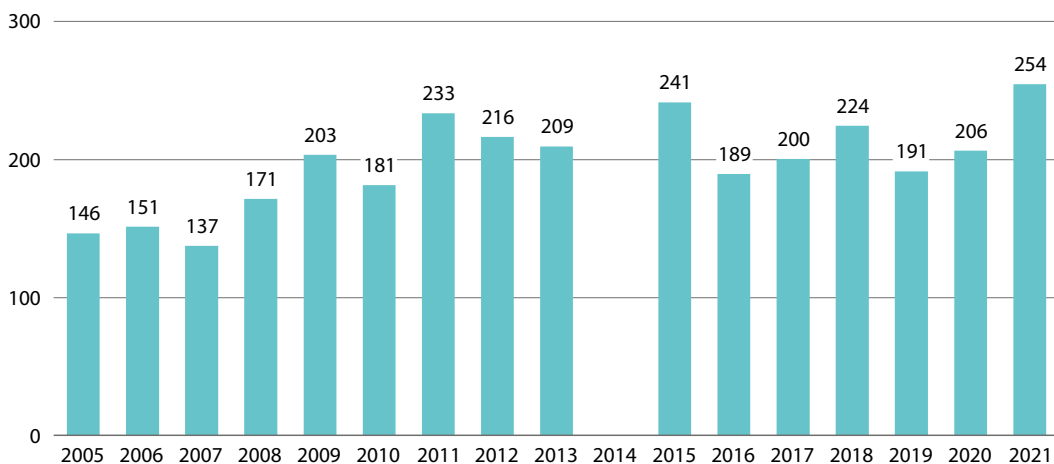
Członkiem Kościoła może zostać osoba, która nawróciła się i uwierzyła w Jezusa Chrystusa. Nawrócenie powinno być potwierdzone poprzez przyjęcie chrztu w wodzie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Bożego w Chrystusie zadeklarowało 1350 osób.

Wykres 4.28. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Bożego w Chrystusie
Chart 4.28. Adherents, clergy and communities of the Church of God in Christ

Wykres 4.29. Chrztu udzielone w Kościele Bożym w Chrystusie
Chart 4.29. Baptisms in the Church of God in Christ

Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej w RP

The Church of Christian of Evangelical Faith in the Republic of Poland

1.3.010

Adres:	25-510 Kielce, ul. Piotrkowska 29		
E-mail:	kancelaria@kchwe.pl	www.kchwe.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1929 Date of establishment on the territory of Poland: 1929	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 25 No. in the register of churches and other religious associations: 25	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990		

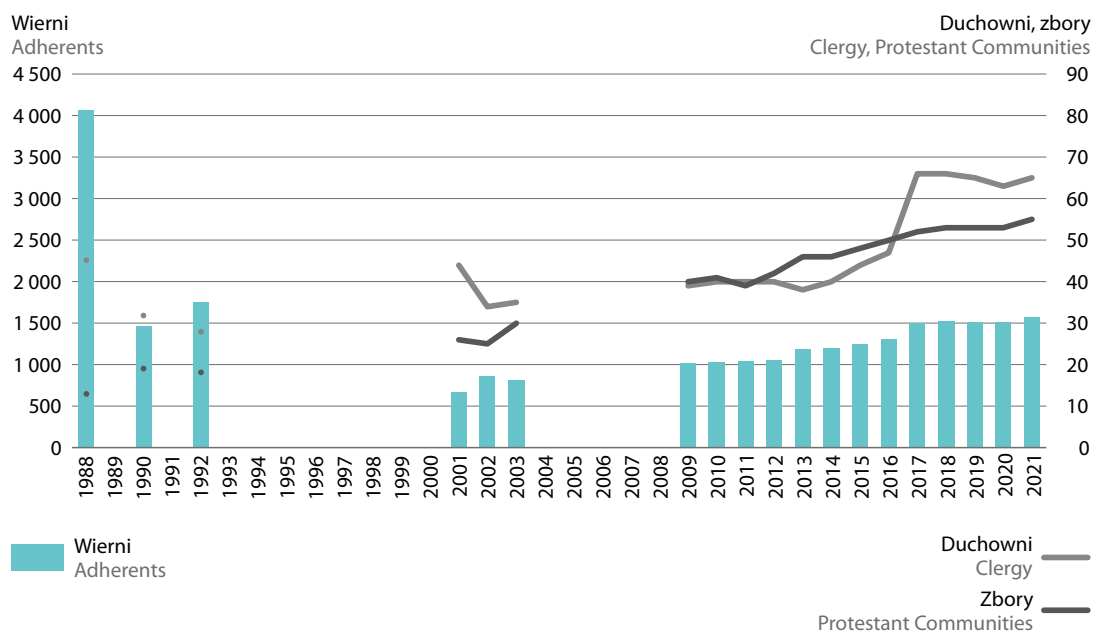
Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2001	670	44	4	26
	2010	1029	40	35	41
	2015	1250	44	35	48
	2019	1511	65	39	53
	2020	1511	63	39	53
	2021	1570	65	41	55
dolnośląskie	90	5	3	6	
lubelskie	226	14	9	14	
lubuskie	45	2	1	1	
łódzkie	60	4	1	4	
małopolskie	55	4	2	2	
mazowieckie	360	12	7	10	
w tym of which Warszawa	240	7	4	4	
podkarpackie	40	2	2	2	
pomorskie	142	5	3	3	
śląskie	94	4	4	4	
świętokrzyskie	287	10	4	4	
warmińsko-mazurskie	14	1	1	1	
wielkopolskie	38	1	2	2	
zachodniopomorskie	120	3	2	2	

Kościół założony w 1929 r. na zjeździe w Starej Czołnicy (d. woj. wołyńskie), w wyniku połączenia różnych nurtów ruchu zielonoświątkowego z Polski centralnej oraz z kresów. Po wojnie, jak kilka innych ugrupowań, zmuszony został do unifikacji w ramach Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego i odzyskał osobowość prawną z chwilą jego rozpadu w roku 1988. Ważną rolę odgrywa w nim „kościół domowy”, którego patriarchą jest ojciec rodziny. Organizacyjnie poszczególne zbory są jednostkami autonomicznymi. Duchowni nazywani są prezbiterami.

Kościół posiada Kolegium Teologiczne oraz punkty nauczania religii. Prowadzi także świetlice środowiskowe dla dzieci i młodzieży, kawiarenki dla osób starszych i samotnych oraz punkty wydawania żywności. Kościół prowadzi działalność ewangelizacyjną na terenie całego kraju, wydaje lokalne gazetki zborowe oraz ulotki o tematyce ewangelizacyjnej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej zadeklarowało 540 osób.

Wykres 4.30. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej
 Chart 4.30. Adherents, clergy and communities of the Christian Church of Evangelical Faith

Kościół Zielonoświątkowy

The Pentecostal Church of Poland

1.3.011

Adres: 00-825 Warszawa, ul. Sienna 68/70

E-mail: nrk@kz.pl

www.kz.pl

Data powstania na terenie Polski: 1910

Date of establishment on the territory of Poland: 1910

Data rejestracji: 1987

Date of registration: 1987

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	19840	324	100	182
	2005	20944	341	111	211
	2010	21743	348	118	218
	2015	24241	362	126	240
	2019	25617	373	140	259
	2020	24840	391	136	264
	2021	24110	424	130	266
dolnośląskie	3028	56	22	42	
kujawsko-pomorskie	820	18	2	15	
lubelskie	1060	27	9	16	
lubuskie	1074	19	10	14	
łódzkie	757	15	4	9	
małopolskie	1413	22	5	14	
mazowieckie	2257	48	2	20	
w tym of which Warszawa	1945	40	2	15	
opolskie	1408	24	11	13	
podkarpackie	879	19	8	12	
podlaskie	887	12	4	9	
pomorskie	2405	46	13	24	
śląskie	4359	45	15	27	
świętokrzyskie	125	4	1	3	
warmińsko-mazurskie	1357	28	11	18	
wielkopolskie	1213	22	5	17	
zachodniopomorskie	1068	19	8	13	

Ruch zielonoświątkowy, zwany także pentekostalnym, powstał w Stanach Zjednoczonych na początku XX w. Jego nazwa wywodzi się od greckiego słowa pentekoste oznaczającego pięćdziesiąty dzień po Wielkanocy, tj. Zesłanie Ducha Świętego, Zielone Świątki. Ruch zielonoświątkowy, którego Kościół Zielonoświątkowy jest największym Kościołem należącym do tego nurtu protestantyzmu. Rozwinął się w Polsce na początku naszego stulecia. Początkowo na Śląsku Cieszyńskim, a następnie w centralnej i wschodniej Polsce.

Po II Wojnie Światowej, po krótkim okresie samodzielności, nazwa Kościoła Zielonoświątkowego pojawia się od 1988 roku. Działające wcześniej w Polsce pentekostalne wspólnoty eklezjalne w Polsce (Kościół Stanowczych Chrześcijan i Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej) działały w ramach federacyjnego Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego.

Kościół uważa się za społeczność Ducha Świętego. W doktrynie przyjmuje się, że życie chrześcijańskie jest sprawą przeżywania obecności mocy Ducha Świętego. Praktykuje chrzest dorosłych, który jest poprzedzony nawróceniem czyli uznaniem osobistego charakteru ofiary Chrystusa (chodzi o wiarę i pewność tego, iż odkupił grzechy danego człowieka). Spowiedź jest możliwa wyłącznie przed Bogiem, a Komunię przyjmuje się pod dwiema postaciami.

Podstawową jednostką Kościoła jest zbor, na czele którego stoi pastor i rada starszych. Najwyższą władzą jest synod zwoływany co cztery lata, a w okresie międzysynodalnym Naczelna Rada Kościoła. Przewodniczy jej prezbiter naczelny. Kościół pod względem organizacyjnym podzielony jest na 7 okręgów: Centralny, Wschodni, Południowy, Zachodni, Zachodnio-wielkopolski, Pomorski, Północny, którym przewodzą prezbiterzy okręgowi.

Organem prasowym Kościoła jest kwartalnik Chrześcijanin ukazujący się od 1929 r. Chrześcijańska Misja Kobiet prowadzi działalność wśród kobiet, wydaje kwartalnik Samarytanka i rocznik misyjny Punkt Zwrotny. Instytut Wydawniczy AGAPE zajmuje się wydawaniem literatury chrześcijańskiej.

Duchowni zdobywają przygotowanie teologiczne i duszpasterskie w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, w Seminarium Teologicznym w Ustroniu czy Krakowskim Seminarium Biblijnym. Kościół prowadzi w Warszawie Wyższą Szkołę Teologiczno-Społeczną. Prowadzi także powszechne nauczanie za pośrednictwem Instytutu Biblijnego „BEREA” posiadającego oddziały w zborach. Służba Katechetyczna czuwa nad nauczaniem religii dzieci i młodzieży, które prowadzone jest w szkołach oraz w punktach katechetycznych (w 2017 r. do 13 punktów uczęszczało 5043 uczniów).

Kościół prowadzi liczne misje, m.in. Nowa Nadzieja zajmuje się osobami uzależnionymi od alkoholu, a Teen Challenge – osobami uzależnionymi od narkotyków. Misje prowadzą odpowiednie ośrodki. W 60 jednostkach (zakłady karne, areszty śledcze) działalność ewangelizacyjną prowadzi Misja Więzienna.

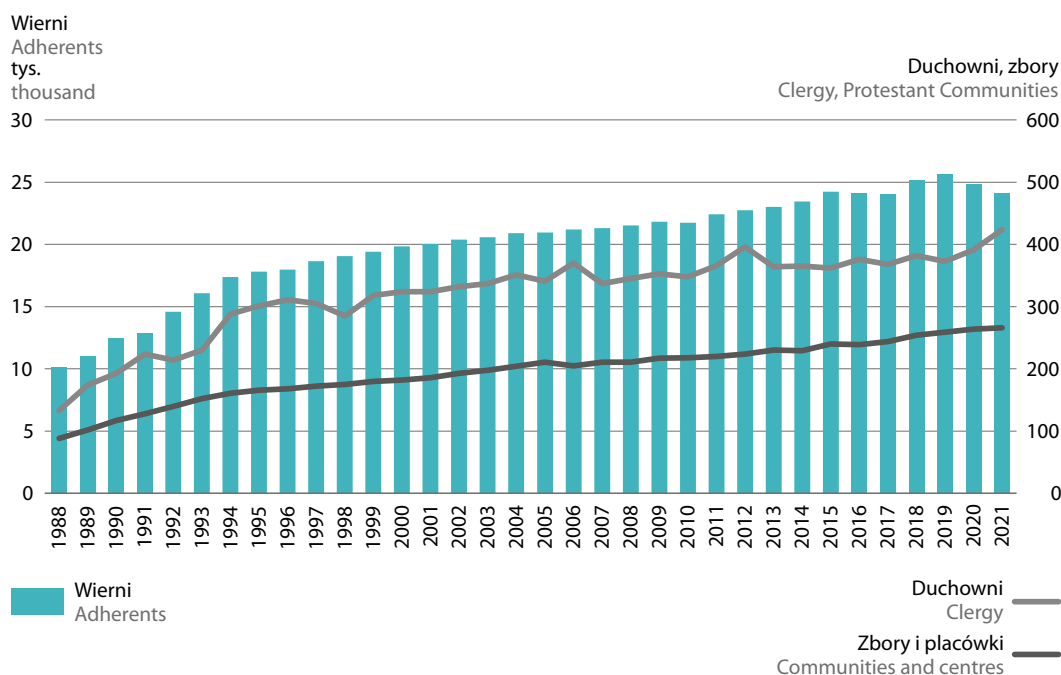
Nowi członkowie przyjmowani są przez publiczne wyznanie wiary i chrzest wiary (przez zanurzenie). Do zobowiązań członków Kościoła należy modlitwa indywidualna i studiowanie Pisma Świętego, a także regularne uczestniczenie w nabożeństwach i aktywne uczestnictwo w działalności zborowej.

Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 254, z późn. zm.).

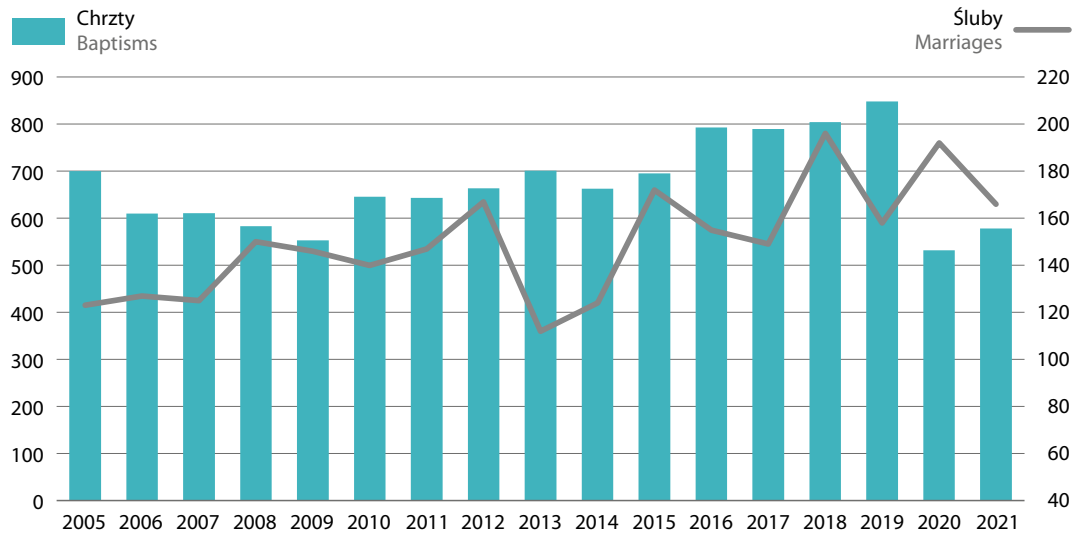
Kościół jest częścią składową współczesnego ruchu zielonoświątkowego – należy do Europejskiego Aliansu Zielonoświątkowego, Światowej Wspólnoty Zborów Bożych oraz Aliansu Ewangelicznego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Zielonoświątkowego zadeklarowało 26433 osób, co stanowiło 0,07% ogółu ludności Polski.

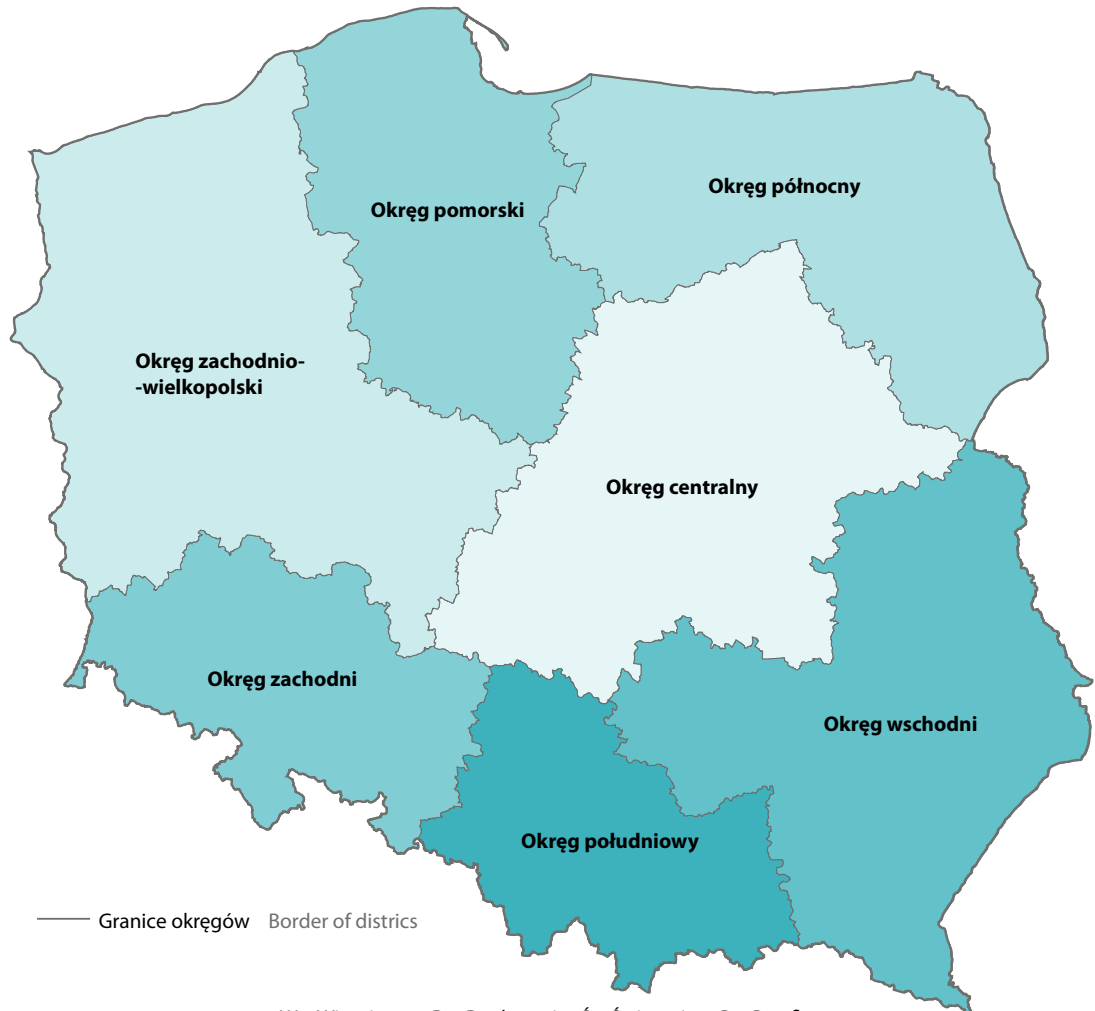
Wykres 4.31. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Zielonoświątkowego
Chart 4.31. Adherents, clergy and communities of the Pentecostal Church of Poland

Wykres 4.32. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Zielonościwkowym
 Chart 4.32. Baptisms and marriages contracted in the Pentecostal Church of Poland

Mapa 4.12. Okręgi Kościoła Zielonoświątkowego w 2021 r.
 Map 4.12. Districts of the Pentecostal Church in 2021

— Granice okręgów Border of districts

W – Wierni Adherents D – Duchowni Clergy Ś – Świątynie Temples P. – Parafie Parishes

Okręg centralny

W – 3 014
D – 63
Ś – 6
P. – 29

Okręg południowy

W – 5 772
D – 67
Ś – 20
P. – 41

Okręg zachodni

W – 4 436
D – 80
Ś – 33
P. – 55

Okręg zachodnio-wielkopolski

W – 3 355
D – 60
Ś – 23
P. – 44

Okręg pomorski

W – 3 225
D – 64
Ś – 15
P. – 39

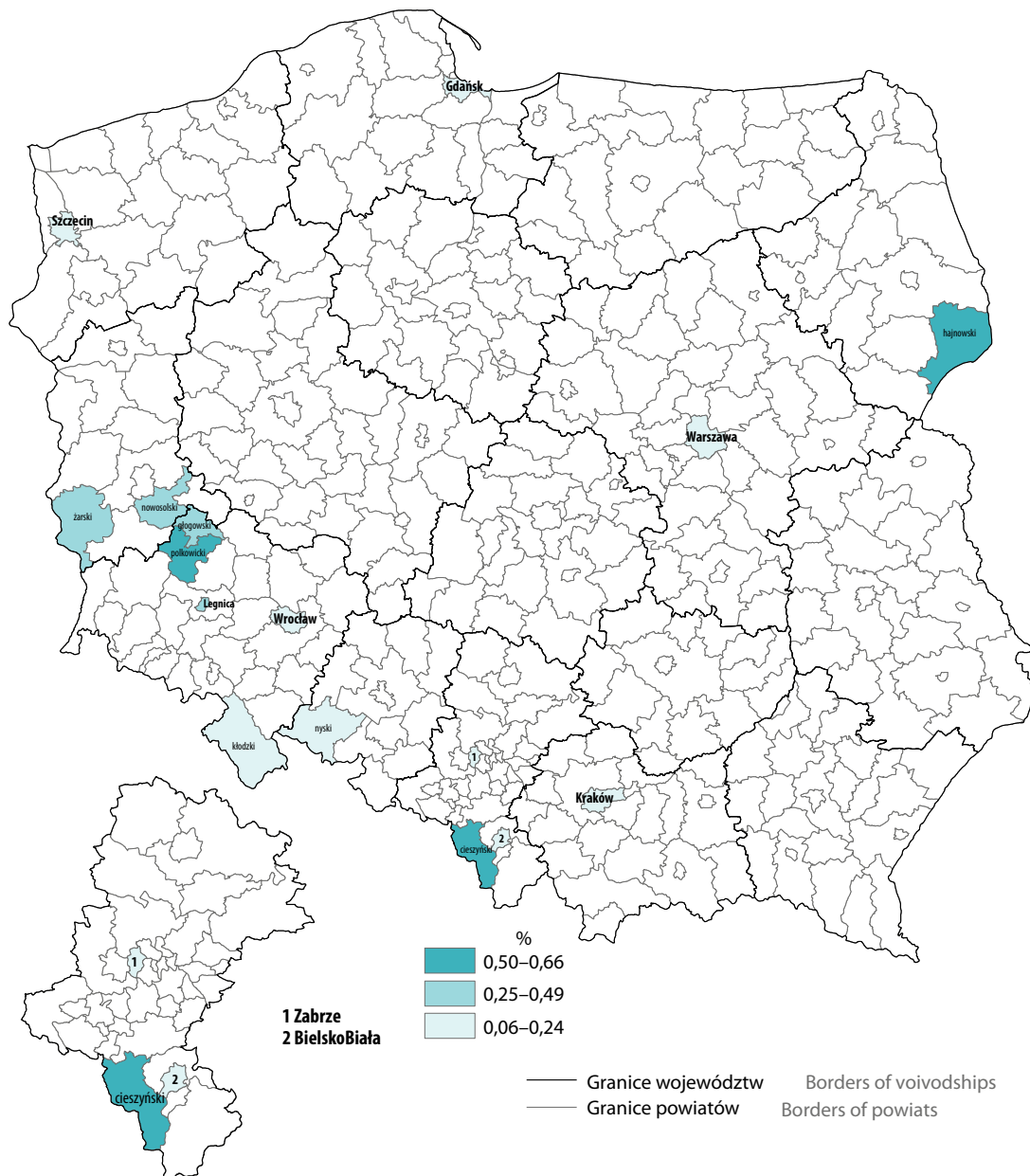
Okręg północny

W – 2 244
D – 40
Ś – 15
P. – 27

Okręg wschodni

W – 2 064
D – 50
Ś – 18
P. – 31

Mapa 4.13. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Zielonoświątkowego w 2011 r. NSP 2011
 Map 4.13. Population declared to belong to the Pentecostal Church in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Ewangeliczna Wspólnota Zielonościątkowa

The Evangelical Pentecostal Community

1.3.012

Adres: 38-505 Bukowsko, Wola Piotrowa 40

Data powstania na terenie Polski: XIX w. Date of establishment on the territory of Poland: 19th c.	Data rejestracji: 1981 Date of registration: 1981
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 10 No. in the register of churches and other religious associations: 10	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	58	4	6
	2005	70	5	6
	2010	69	6	6
	2015	71	6	8
	2019	74	6	8
	2020	80	6	8
	2021	75	6	8
dolnośląskie	43	4	1	1
małopolskie	66	5	–	1
opolskie	20	59	–	1
podkarpackie	452	7	5	5

Za bezpośredni początek Wspólnoty można uważać pierwsze dziesięciolecie XX w. Wtedy to, na Śląsku Cieszyńskim, w ramach Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego powstało duchowe przebudzenie o charakterze zielonościątkowym. W 1910 r. ta grupa „przebudzeniowa” została zarejestrowana przez ówczesne władze Monarchii Austro-Węgierskiej pod nazwą „Związek Stanowczych Chrześcijan”. W wyniku I wojny światowej zbory zostały podzielone granicą polsko-czechosłowacką. Po II wojnie światowej (w latach 1968-72) część rodzin z ww. zborów przesiedliło się do 3 pustych wiosek na terenie województwa podkarpackiego: Woli Piotrowej, Puław i Wisłoczka, tworząc trzy samodzielne zbory. W 1981 r. zbory te zostały zarejestrowane pod nazwą „Protestancka Wspólnota Regionu Bieszczadzkiego – Kościół Zielonościątkowy”. Obecną nazwę Wspólnota przyjęła w 1988 r.

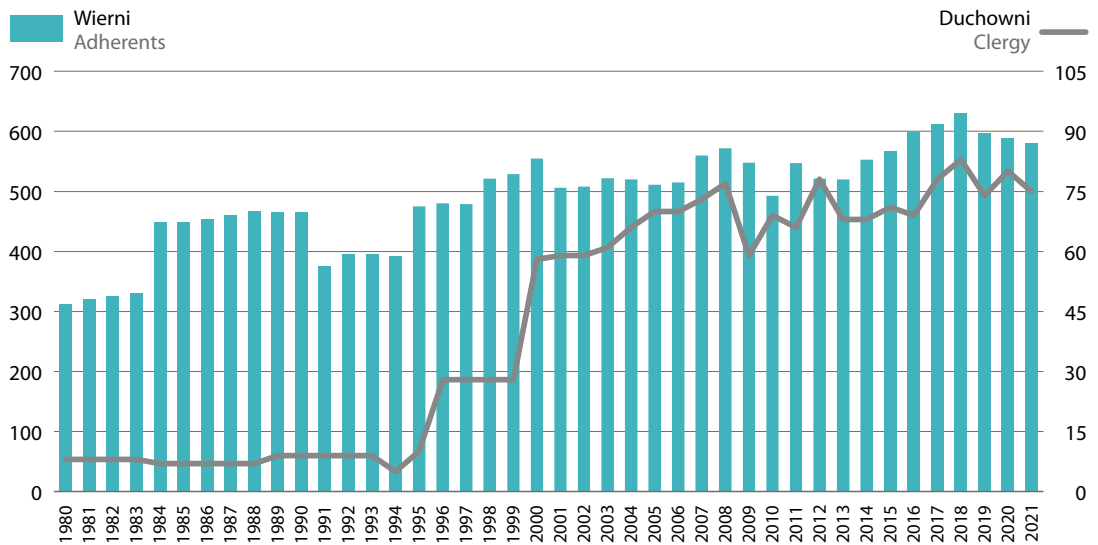
Za jedyne nieomyślne źródło wiary Wspólnota uznaje całe Pismo Święte.

Każdy kto ubiega się o członkostwo we Wspólnocie musi przeżyć duchowe narodzenie, jako świadectwo wewnętrznej przemiany, przyjmując chrzest wiary poprzez zanurzenie w wodzie i dobrowolnie zadeklarować członkostwo. O przyjęciu do Wspólnot decydują członkowie zboru.

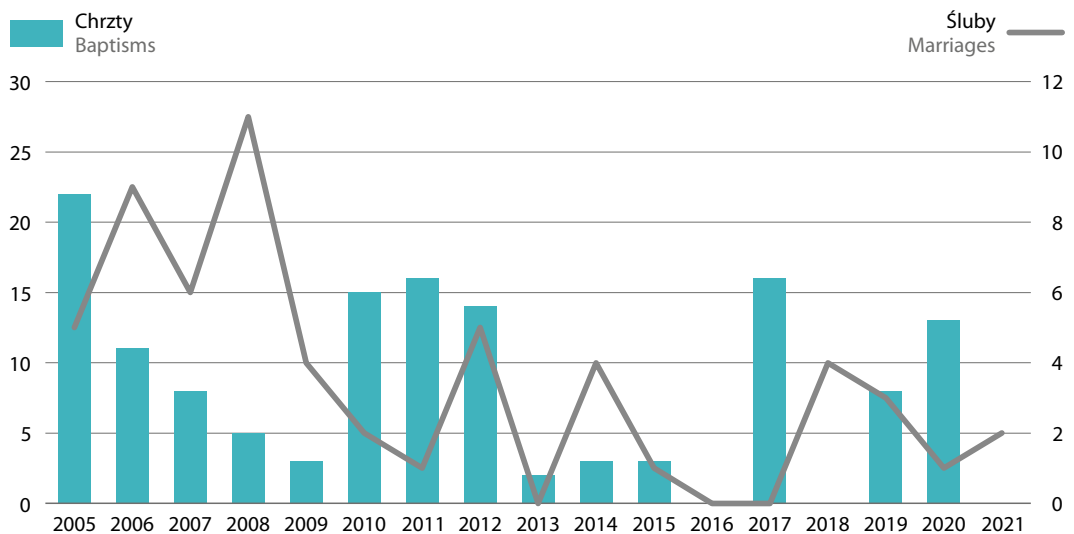
Członkowie Wspólnoty praktykują: systematyczne i indywidualne czytanie (połączone z analizą) Słowa Bożego, jako codzienny pokarm duchowy, indywidualną codzienną modlitwę, a także systematyczne uczestnictwo w nabożeństwach (co najmniej 3 razy w tygodniu).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościątkowej mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 4.33. Wierni i duchowni Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościątkowej
 Chart 4.33. Adherents, clergy of the Evangelical Pentecostal Community

Wykres 4.34. Chrztys i śluby udzielone w Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościątkowej
 Chart 4.34. Baptisms and marriage contracted in the Evangelical Pentecostal Community

Kościół Chrystusowy w RP

The Fellowship of Christian Churches in Republic of Poland

1.3.013

Adres:	02-620 Warszawa, ul. Puławska 114/4	
E-mail:	kancelaria@chrystusowi.pl	www.chrystusowi.pl
Data powstania na terenie Polski: 1921 Date of establishment on the territory of Poland: 1921	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 24 No. in the register of churches and other religious associations: 24	Data wpisu: 01.02.1990 Date of entry: 01.02.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	4291	63	28
	2005	5673	93	35
	2010	4927	112	38
	2015	5138	366	39
	2019	6540	362	43
	2020	6645	365	44
	2021	6048	334	41
dolnośląskie	321	15	1	2
kujawsko-pomorskie	105	5	1	1
lubelskie	453	22	2	3
łódzkie	601	42	1	4
mazowieckie	2725	126	4	12
w tym of which Warszawa	2476	95	2	8
opolskie	56	2	–	1
podlaskie	230	12	4	2
pomorskie	47	3	1	1
śląskie	526	39	4	5
świętokrzyskie	87	3	1	1
warmińsko-mazurskie	383	30	4	5
zachodniopomorskie	514	35	4	4

Kościół jest kontynuatorem wspólnoty religijnej istniejącej pod nazwami: Kościół Chrystusowy, Zjednoczenie Kościołów Chrystusowych. Należy do grupy tzw. wolnych kościołów „drugiej reformacji”. Wywodzi się z Ruchu Kościołów Chrystusowych, zapoczątkowanego przez T. Campbella (1763–1854).

Celem Kościoła jest głoszenie wspólnie wyznawanej wiary oraz zachowanie warunków religijnych opartych na wykładni Pisma Świętego, a także stosowaniu obrzędów wskazanych w Nowym Testamencie. Członkowie Kościoła uznają: chrzest w wieku świadomym poprzez zanurzenie w wodzie i Wieczerzę Pańską – Komunię pod postacią chleba i wina. Podstawową jednostką organizacyjną Kościoła jest zbor – lokalna wspólnota wierzących. Kościół ma strukturę federacyjną, zbory są autonomiczne, posiadają osobowość prawną oraz samodzielnie dysponują swoim majątkiem. Najwyższą władzą zboru jest zebranie wiernych. Najwyższym organem Kościoła jest zwoływany co cztery lata Synod (zgromadzenie delegatów zborów i agend przykościelnych). Kościół na zewnątrz reprezentuje Sekretariat Kościoła, których członków wybiera Synod. Zwierzchnikiem jest Prezbiter Naczelny Kościoła.

Kościół w 2017 r. prowadził: Chrześcijański Instytut Biblijny kształcący 173 studentów, Ośrodek Katechetyczno-Misyjny dla 850 uczniów, Centrum Edukacji Graceland (110 osób), 36 zborowe punktu katechetyczne (880 uczniów). Prowadzi Klub dla dzieci i klub młodzieżowy, a także poradnie chrześcijańskie i świetlice dla dzieci

ze środowisk trudnych. Organizuje działalność charytatywną: pomaga osobom starszym, niepełnosprawnym i ubogim oraz uchodźcom, organizuje także paczki świąteczne dla dzieci oraz akcje sąsiedzkiej pomocy. W 2002 r. wierni powołali Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynności. Wydaje kwartalnik *Słowo i Życie* oraz lokalne gazety wspólnotowe.

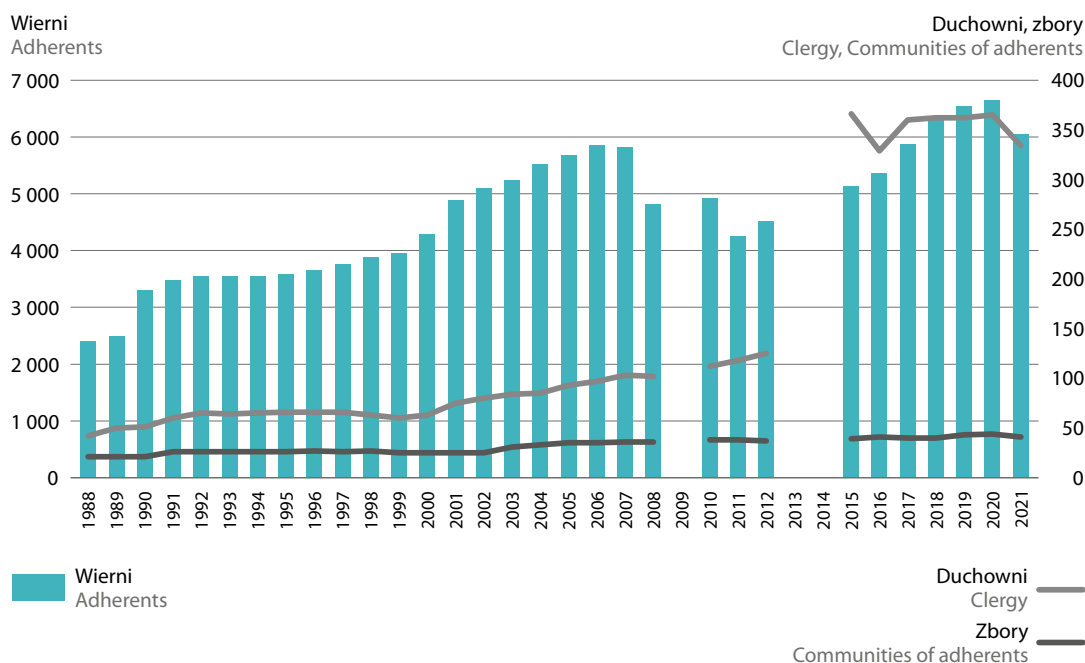
Członkiem zboru może zostać osoba, która przeżyła osobiste nawrócenie. Kwestia członkowska jest sprawą organizacyjną i sprowadza się do złożenia deklaracji. Decyzję o przyjęciu podejmuje Rada Starszych. Członkostwo warunkowane jest przyjęciem chrztu w wieku świadomym. Kościół zachęca wiernych do codziennego czytania Pisma Św. i osobistej modlitwy oraz do uczestniczenia w niedzielnych nabożeństwach z Wieczerzą Pańską i nabożeństwach okolicznościowych. Kościół utrzymuje kontakty z bratnimi kościołami i zborami, jest członkiem-założycielem Aliansu Ewangelicznego w RP skupiającego osiem kościołów i związków wyznaniowych oraz 10 organizacji parakościelnych.

Do 2003 r. wspólnota nosiła nazwę Kościół Zborów Chrystusowych, zaś w okresie od 2003 do września 2011 r. Kościół działał pod nazwą Wspólnota Kościołów Chrystusowych w RP.

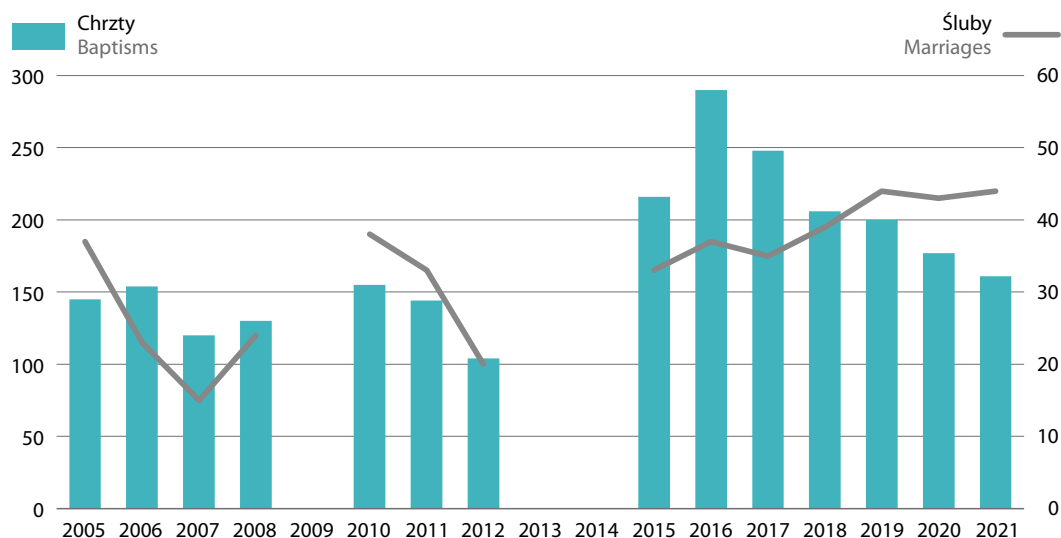
Kościół ubiega się o ustawową regulację prawną.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Wspólnoty Kościołów Chrystusowych w RP zadeklarowało 860 osób.

Wykres 4.35. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrystusowego w RP
Chart 4.35. Adherents, clergy and communities of the Christ Churches in the Republic of Poland

Wykres 4.36. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Chrystusowym w RP
 Chart 4.36. Baptisms and marriages contracted in the Christ Churches in the Republic of Poland

Kościół Chrystusowy w Polsce

The Church of Christ in Poland

1.3.014

Adres: 81-706 Sopot, ul. Obrońców Westerplatte 21

Data powstania na terenie Polski: 1945

Date of establishment on the territory of Poland: 1945

Data rejestracji: 1982

Date of registration: 1982

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 13

No. in the register of churches and other religious associations: 13

Data wpisu: 15.01.1990

Date of entry: 15.01.1990

Województwa Voivodeships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Domy modlitwy Prayer houses	Zbory i placówki Protestant communities, centres	
Ogółem Total	1999	3342	22	6	10
	2005	2594	27	7	13
	2011	1706	13	5	13
	2012	1706	13	5	13
dolnośląskie	198	1	1	2	
lubuskie	28	-	-	-	
łódzkie	36	-	-	1	
mazowieckie	74	-	-	1	
w tym of which Warszawa	74	-	-	1	
opolskie	32	-	1	-	
podkarpackie	45	-	-	-	
pomorskie	1245	8	2	5	
warmińsko-mazurskie	48	4	1	3	

Wyznanie powstało w pierwszej połowie XIX w. w Ameryce. Twórcą jego byli prezbiterianin B.W. Stone i baptysta T. Campbell. Podstawą i źródłem wiary jest Pismo Święte. Słowa Jezusa Chrystusa zawarte w Nowym Testamencie są dla członków tego wyznania jedyną normą postępowania. Amerykańscy założyciele ruchu kościołów Chrystusowych (disciples of Christ, Restoration Movement) wystąpili z wezwaniem, by nazywać się „jedynie chrześcijanami” i odrzucając formułowane przez Kościoły nazwy, etykiety i rozbudowaną teologię wyznań wiary przyjąć „Biblię jako jedyny pewny przewodnik do nieba”. Przekonanie to wyrażało się w hasłach: „Gdzie Biblia mówi – my mówimy, gdzie Biblia milczy – my milczymy” oraz „Jesteśmy jedynie chrześcijanami, ale nie jedynymi chrześcijanami”. Praktykują chrzest dorosłych przez zanurzenie. Wieczerza Pańska jest traktowana jako uczta pamiątkowa.

Organizacyjnie Kościół podzielony jest na zbory, które posiadają całkowitą autonomię. Na jego czele stoi Rada Administracyjno-Misyjna z przewodniczącym – Biskupem Kościoła.

Członkowie zobowiązani są do życia według zasad Nowego Testamentu, brania czynnego udziału w nabożeństwach i w Wieczerzy Pańskiej oraz składania ofiar na biednych. Dniem świątecznym jest Dzień Pański (niedziela). Każdy dorosły mężczyzna jest kapłanem, w domu jest upoważniony do czytania Pisma Świętego i przeprowadzania modlitw.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrystusowego zadeklarowały 602 osoby.

Ewangeliczny Związek Braterski w RP The Evangelical Broterhod Church in PL

1.3.015

Adres:	78-400 Szczecinek, ul. Mickiewicza 18	
E-mail:	ezb.szczecinek@wp.pl	www.ezb-szczecinek.pl
Data powstania na terenie Polski: 1987 Date of establishment on the territory of Poland: 1987		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 23 No. in the register of churches and other religious associations: 23		Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	522	25	10	30
	2005	450	21	13	24
	2010	590	19	19	25
	2015	650	17	18	23
	2019	420	12	15	15
	2020	447	15	16	16
	2021	490	16	17	16
kujawsko-pomorskie	30	1	1	1	
łódzkie	30	2	2	2	
pomorskie	110	2	2	2	
śląskie	30	2	1	1	
wielkopolskie	30	1	2	1	
zachodniopomorskie	260	8	9	9	

Celem Związku jest rozpowszechnianie pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa, prace ewangelizacyjno-misyjne, zwalczanie patologii społecznych (szczególnie wśród osób i rodzin dotkniętych alkoholizmem). Przenacza na to środki z działalności gospodarczej (prowadzenie usług przewozowych autobusami i mikrobusami). Związek posiada trzy okręgi: północny z siedzibą w Szczecinku, centralny w Poznaniu oraz południowy w Wiśle.

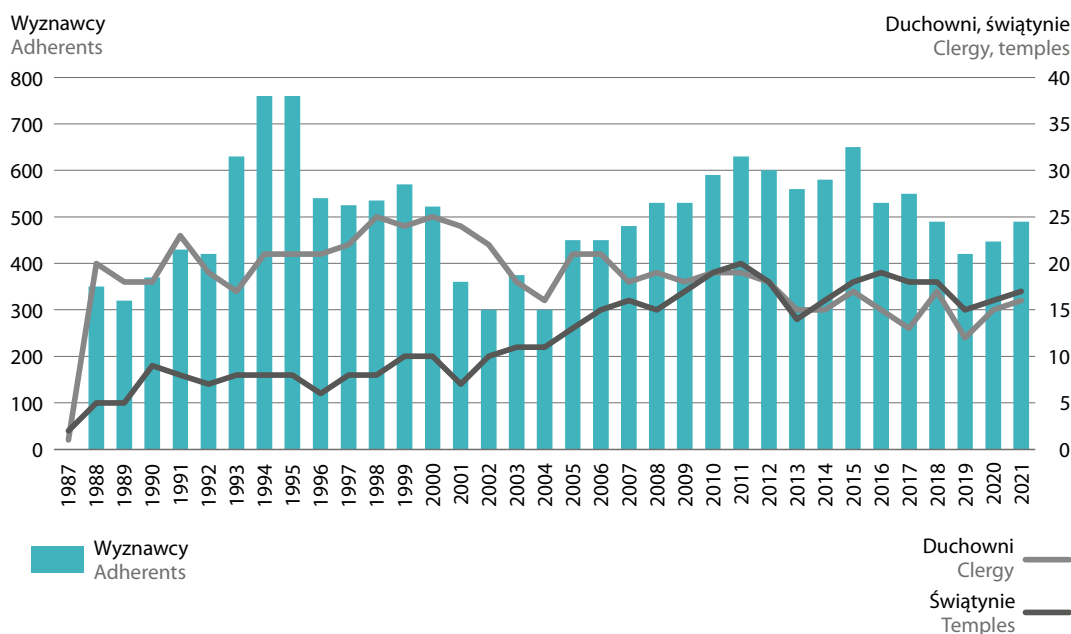
Związek utrzymuje kontakty z bratnimi związkami i zborami, m.in. z Biblijnym Kościołem Baptystycznym w Warszawie.

Na czele Wyznania stoi Rada Starszych. Związek w 2017 r. prowadził: 5 punktów katechetycznych dla 38 uczniów, Szkołę Biblijną dla 12 uczniów, a także świetlicę dla dzieci i klub dla młodzieży. Związek w 2017 r. prowadził działalność wydawniczą. Wydawano miesięcznik Poselstwo pokoju (nakład 150 egz.) oraz broszury tematyczne.

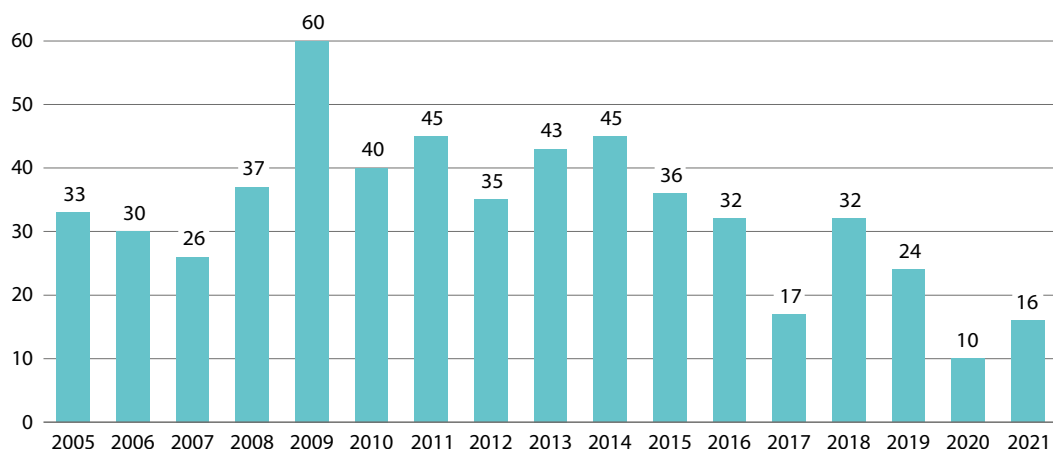
Obrzędy praktykowane przez członków wyznania to: chrzest przez zanurzenie osób w wieku świadomym, Wieczera Pańska pod postaciami chleba i wina, błogosławieństwo małżonków, błogosławieństwo dzieci oraz chrześcijański pogrzeb. Życie zboru to przede wszystkim: nabożeństwa, ewangelizacje, godziny biblijne, katecheza dzieci i młodzieży, ale także: zorganizowany wypoczynek letni i zimowy, praca nad uzależnionymi, pomoc duszpasterska i charytatywna.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.37. Wyznawcy, duchowni i świątynie Ewangelicznego Związku Braterskiego
Chart 4.37. Adherents, clergy and temples of the Evangelical Brotherhod Church

Wykres 4.38. Chrzty udzielone w Ewangelicznym Związku Braterskim
 Chart 4.38. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Brotherhood Church

Kościół Wolnych Chrześcijan w RP

The Free Christian Church in Republic of Poland

1.3.016

Adres:	40-708 Katowice, ul. Franciszkańska 19	
E-mail:	sekretariat@kwch.org	www.kwch.org
Data powstania na terenie Polski: 1909 Date of establishment on the territory of Poland: 1909	Data rejestracji: 1981 Date of registration: 1981	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 11 No. in the register of churches and other religious associations: 11	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990	

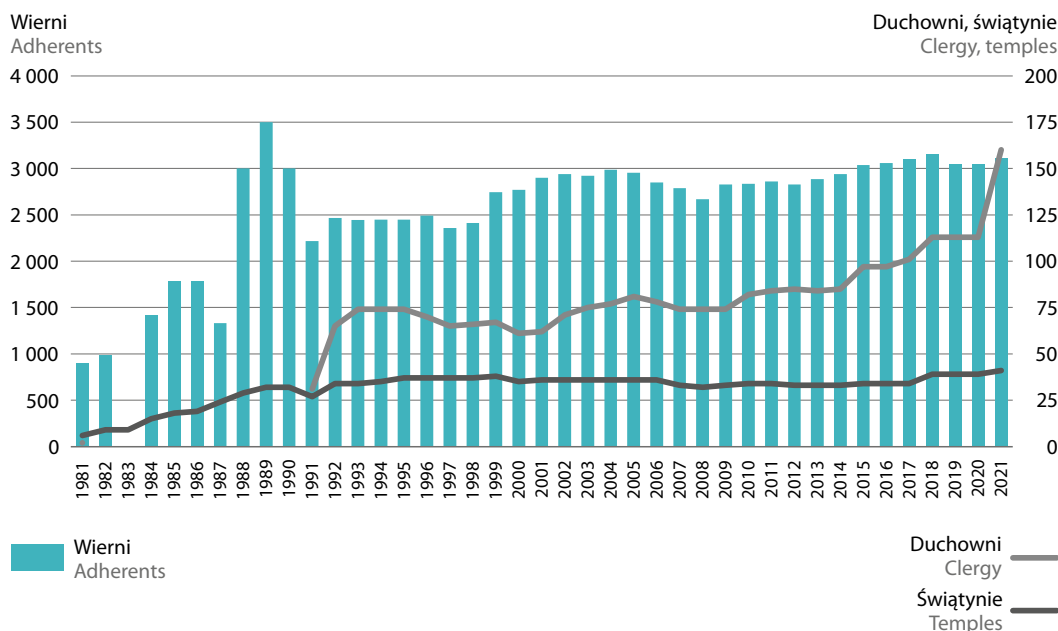
Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie/ośrodki Parishes
Ogółem Total	2000	61	35	65
	2005	81	36	65
	2010	82	34	57
	2015	97	34	44
	2019	113	39	41
	2020	113	39	41
	2021	160	41	43/2
dolnośląskie	203	8	1	2
lubelskie	44	3	1	1
łódzkie	9	1	1	-
małopolskie	285	15	7	6
mazowieckie	333	16	3	4/1
w tym of which Warszawa	173	10	2	2
pomorskie	54	5	2	1
śląskie	1984	88	19	22/1
świętokrzyskie	4	1	-	-
wielkopolskie	49	4	2	2
zachodniopomorskie	149	9	3	3

Kościół wywodzi się z ruchu, który zapoczątkował anglikański duchowny J.N. Darby w Plymouth w roku 1826. Pierwsze zakładane wspólnoty „Braci z Plymouth” były wyrazem protestu wobec liberalizmu panującego w kościele anglikańskim. Pierwszy zbor na ziemiach polskich powstał w 1909 r. w Trzcianowicach k/Cieszyna. W roku 1950 członkowie tego wyznania weszli w skład Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego w PRL. Obecnie zamieszkują głównie w woj. śląskim. Wolni Chrześcijanie uznają Pismo św. jako księgę natchnioną i traktują je jako jedyne źródło doktrynalne.

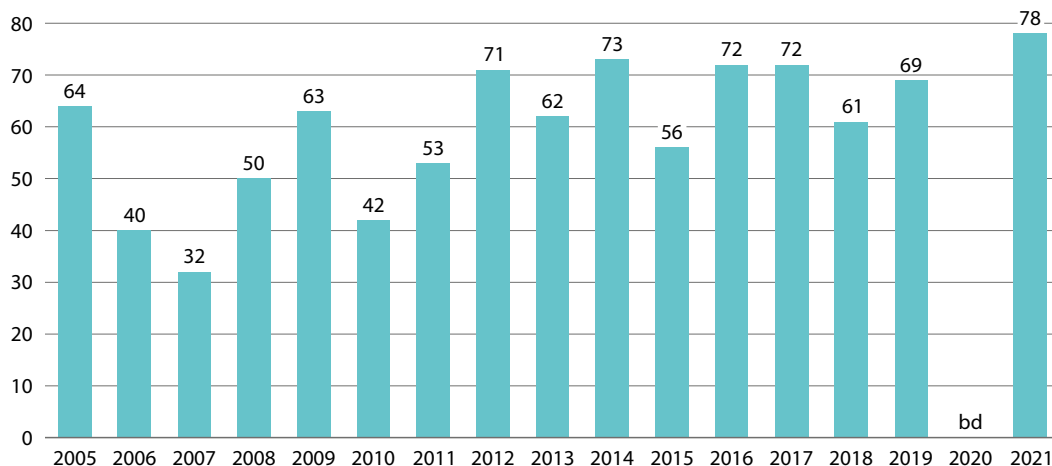
Wierni Kościoła Wolnych Chrześcijan, jak wszyscy uczestnicy ewangelikalnego protestantyzmu, wymagają aby po nawróceniu chrzcie i związanym z nim chrzcie dorosłych rozpoczął się proces uświęcania życia. Kościół zobowiązuje wyznawców do czytania Pisma Świętego oraz modlitwy indywidualnej i w gronie rodzinnym. Podstawowe praktyki to udział w nabożeństwach w niedziele i w tygodniu oraz konferencjach biblijnych. Wolni Chrześcijanie nie uznają kapłaństwa i hierarchii. Każdy z braci może spełniać urząd przekazywania wiary. Wszystkie zbory są autonomiczne, a łączą ich jedynie doroczne konferencje i piśmiennictwo. Kościół wydaje: kwartalnik Łaska i pokój w nakładzie oraz broszury i publikacje o tematyce religijnej. Kościół pomaga osobom bezdomnym, niepełnosprawnym a także dzieciom z rodzin ubogich i domów dziecka. O przyjęciu do zboru decyduje Ogólne Zebranie Członków Zboru. Osoba, która wyraża dobrowolną chęć przystąpienia do zboru składa świadectwo wiary.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Wolnych Chrześcijan zadeklarowały 1643 osoby.

Wykres 4.39. Wierni, duchowni i świątynie Kościoła Wolnych Chrześcijan
Chart 4.39. Adherents, clergy and temples of the Free Christian Church

Wykres 4.40. Chrzty udzielone w Kościele Wolnych Chrześcijan
Chart 4.40. Baptisms in the Free Christian Church

Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP

The Association of Christian Churches in the Republic of Poland

1.3.017

Adres: 43-180 Orzesze, ul. Bukowina 55

Data powstania na terenie Polski: 1959 Date of establishment on the territory of Poland: 1959	Data rejestracji: 1984 Date of registration: 1984
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 16 No. in the register of churches and other religious associations: 16	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	347	2
	2005	392	3
	2010	442	3
	2015	450	3
	2019	452	7
	2020	447	7
dolnośląskie	80	1	2
mazowieckie	10	–	1
śląskie	277	3	3
wielkopolskie	80	1	1

Wyznanie nawiązuje do idei ruchu zainicjowanego w latach dwudziestych przez Johna Darby (Bracia Plymuccy). W Polsce zostało zarejestrowane w roku 1959 jako Zbór Chrześcijan bez Osobliwego Wyznania. W roku 1984 zmieniono nazwę na obecną, gdy sześć działających dotąd niezależnych zborów połączyło się w ramach Stowarzyszenia. Stowarzyszenie nie uznaje żadnej władzy religijnej, a każdy zbór stanowi jednostkę

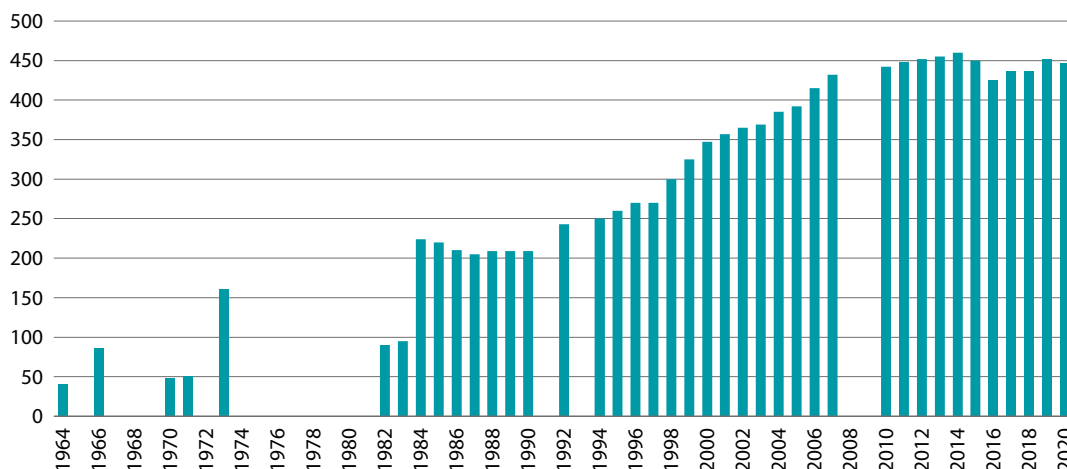
autonomiczną. Podstawą wiary jest Pismo Święte. Wyznawcy oczekują na powtórne przyście Chrystusa. Uważają, że ich wyznanie jest żywym, widzialnym Kościołem Chrystusa na ziemi. Uznają 2 sakramenty: chrzest i Wieczerzę Pańską.

Stowarzyszenie prowadzi działalność ewangelizacyjną i wydawniczą, wydaje kalendarz Dobry zasiew. Organizuje obozy dla dzieci i młodzieży w celach wypoczynkowych powiązane z działalnością edukacyjno-ewangelizacyjną.

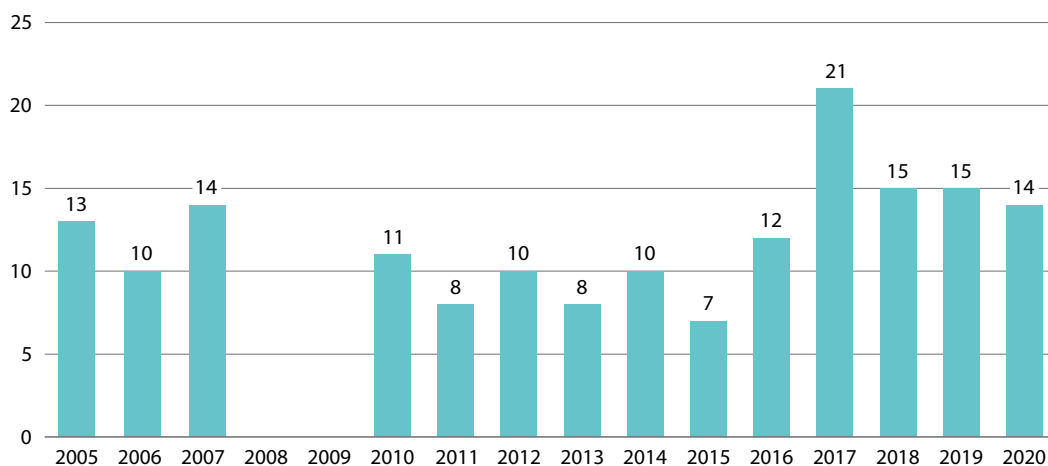
Członkami zboru zostają osoby przyjęte jednomyślną decyzją Ogólnego Zebrania Członków, jeżeli spełniają warunki określone w statucie stowarzyszenia.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Zborów Chrześcijan mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 4.41. Wyznawcy Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP
Chart 4.41. Adherents of the Association of Christian Churches in the Republic of Poland

Wykres 4.42. Chrzty udzielone w Stowarzyszeniu Zborów Chrześcijan w RP
Chart 4.42. Baptisms contracted in the Association of Christian Churches in the Republic of Poland

Jednota Braci Polskich

The Unity of Polish Brethren

1.3.018

Data powstania na terenie Polski: 1945 Date of establishment on the territory of Poland: 1945	Data rejestracji: 1967 Date of registration: 1967
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 7 No. in the register of churches and other religious associations: 7	Data wpisu: 19.01.1990 Date of entry: 19.01.1990

Ugrupowanie założone w 1945 r. przez ewangelickiego duchownego ks. Karola Grycza Śmiłowskiego jako odrodzony ruch dawnych Braci Polskich (XVI-XVII w.). Po śmierci założyciela w 1959 r. Jednota przeszła ewolucję ideową. Wyodrębniły się z niej dwie odrębne grupy: Jednota Braci Polskich – Unitarianie i Zbór Panmonistyczny. W 2022 roku ugrupowanie zmieniło nazwę na Mesjańską Wspólnotę Braci Polskich.

Siedzibą Jednoty jest Wrocław. W r. 1984 do Jednoty weszła grupa zielonoświątkowców, która przyczyniła się do uformowania obecnej postaci duchowej wspólnoty. Przy zachowaniu pewnych elementów tradycji ariańskiej (np. antytrynitaryzm) dominują w niej obecnie rysy pobożności zielonoświątkowej.

Całe Pismo Święte jest podstawą prawd wiary i moralności oraz normą życia chrześcijańskiego i organizacji zboru. Doktryna oparta jest na Dekalogu.

Nowi członkowie przyjmowani są po przyjęciu chrztu wodnego przez całkowite zanurzenie i wiarę w Boga i Syna – Jego ofiarę na krzyżu.

Wyznawcy zobowiązani są do modlitwy osobistej, rodzinnej, zbiorowej, do udziału w nabożeństwach sobotnich i okolicznościowych (Wielkanoc, Zesłanie Ducha św.). W 2003 r. ich liczba wynosiła 260.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Jednoty Braci Polskich mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Chrześcijański w RP

The Christian Church in the Republic of Poland

1.3.019

Adres: 96-313 Jaktorów, ul. Chełmońskiego 116

E-mail: ragenratz@web.de

Data powstania na terenie Polski: 1986 Date of establishment on the territory of Poland: 1986	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 39 No. in the register of churches and other religious associations: 39	Data wpisu: 10.04.1990 Date of entry: 10.04.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	25	3	1
	2005	40	6	1
	2009	55	6	3
	2015	60	7	3
	2020	75	4	2
	2021	90	4	2
kujawsko-pomorskie	60	2	1	1
pomorskie	30	2	1	1

Podstawowe zasady nauki chrześcijańskiej, na których członkowie Zboru opierają swoją działalność, to zasady ustanowione przez Jezusa Chrystusa, zawarte w nauce apostołskiej. Pismo Święte stanowi jedyne źródło objawionej woli Bożej. Zbór Chrześcijański przyjmuje za cel swojej działalności ewangelizację narodu polskiego, nauczanie i szerzenie znajomości Biblii oraz rozpowszechnianie zasad etyki chrześcijańskiej. Zajmuje się także popularyzacją Europejskiego Ruchu Braterskiego poprzez wykłady biblijne w obcych językach. Zbór wspiera osoby ubogie i chore przekazując im odzież, żywność i lekarstwa.

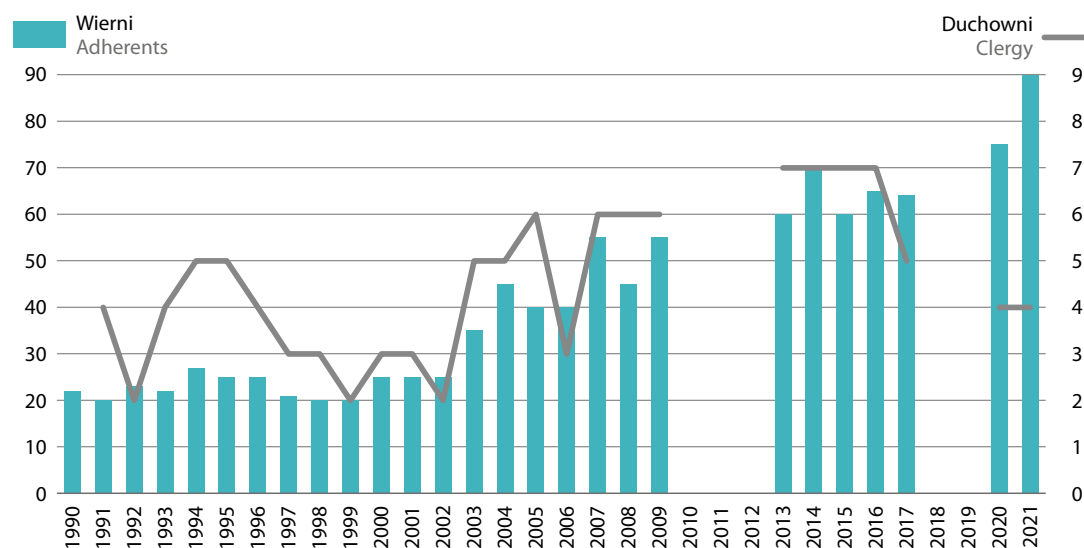
Na czele Zboru stoi co najmniej 2 braci starszych – biskupów.

Członkiem Zboru może zostać osoba zamieszkała na terenie Polski, która przed zborom wyrazi dobrą wolą chęć przystąpienia do Zboru i złoży wyznanie wiary zgodne z nauką Pisma Świętego poparte świadectwem życia. Członkowie Zboru uznają chrzest dorosłych przez zanurzenie w wodzie.

Wierni zobowiązani są do osobistej modlitwy i czytania Pisma Świętego oraz cotygodniowego obchodzenia pamiątki Wieczery Pańskiej (komunia pod dwiema postaciami). W tygodniu wierni spotykają się na wspólną modlitwę i rozważanie Pisma Świętego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Chrześcijańskiego mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.43. Wierni i duchowni Zboru Chrześcijańskiego w RP
Chart 4.43. Adherents and clergy of the Christian Church in the Republic of Poland

Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim

The Church of Evangelical Christians in the Apostolic Spirit

1.3.020

Adres: 19-300 Elk, ul. Krzemowa 8

Data powstania na terenie Polski: 1911 Date of establishment on the territory of Poland: 1911	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 45 No. in the register of churches and other religious associations: 45	Data wpisu: 26.06.1990 Date of entry: 26.06.1990

Zbór powstał na początku naszego stulecia w miejscowości Stradecz k/Brześcia i rozwinął się na okoliczne miejscowości kresów wschodnich Rzeczypospolitej, docierając aż do Piotrogradu. Nieliczni wyznawcy znaleźli się w okolicy Suwałk i Augustowa. Po wojnie większość wyznawców pozostała poza granicami kraju. Zbór po stronie polskiej stał się zborom samodzielnym.

Zbór reprezentuje w ramach ruchu zielonoświątkowego tradycję antytrynitarną (tzw. Oneness Pentecostalism). Podstawą wiary jest Pismo Święte, które członkowie wyznania odczytują w sposób dosłowny, odrzucając jakiegokolwiek interpretacje, objaśnienia czy komentarze.

Na czele Zboru stoi Rada Starszych, składająca się z 5 osób oraz Ogólne Zebranie Członków Zboru. W 2013 r. liczba członków zboru była szacowana na 50 osób zamieszkałych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim mieści się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP

The Church of Resolute Christians in the Republic of Poland

1.3.021

Adres: 43-460 Wiśła, ul. Malinczanów 4a

Data powstania na terenie Polski: 1922 Date of establishment on the territory of Poland: 1922	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 47 No. in the register of churches and other religious associations: 47	Data wpisu: 31.07.1990 Date of entry: 31.07.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples
Ogółem Total	300	7	3
	2000	302	3
	2005	302	3
	2010	142	3
	2015	159	3
	2019	166	3
	2020	180	3
	2021	198	4
dolnośląskie	30	1	1
lubuskie	2	1	1
śląskie	166	7	2

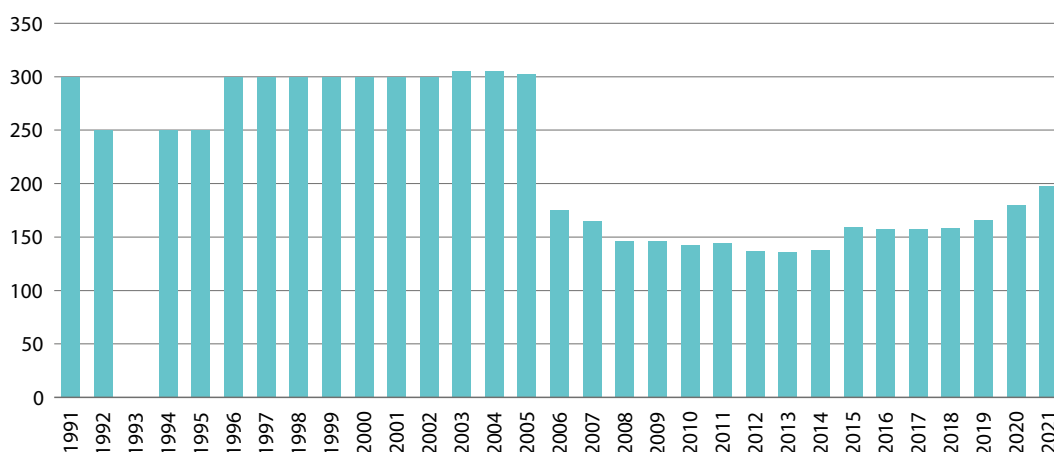
Wyznanie jest kolejnym przedstawicielem ruchu zielonoświątkowego powstałych w wyniku działalności misjonarskiej z terenu Norwegii w początkach XX w. Zadaniem Zboru jest pielęgnowanie życia chrześcijańskiego wśród członków i sympatyków oraz nauczanie i szerzenie Pisma Świętego, które jest podstawą życia wyznawców. Nowi członkowie przyjmowani są przez chrzest wodny.

Zbór reprezentowany jest przez Radę Starszych.

Wydaje miesięcznik *Ukryte Skarby* w nakładzie 60 egz. W 2022 roku wspólnota zmieniła nazwę na *Kościół Aktywnych Chrześcijan w Duchu Apostolskim*.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Zboru Stanowczych Chrześcijan w RP zadeklarowały 242 osoby.

Wykres 4.44. Wierni Zboru Stanowczych Chrześcijan
Chart 4.44. Adherents of the Church of Resolute Christians Church

Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP The Evangelical Christian Church in PL

1.3.022

Adres: 00-441 Warszawa, ul. Zagórna 10

E-mail: sekretariat@kech.pl

www.kech.pl

Data powstania na terenie Polski: 1908

Date of establishment on the territory of Poland: 1908

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 27

No. in the register of churches and other religious associations: 27

Data wpisu: 22.01.1990

Date of entry: 22.01.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	1999	2710	59	41	56
	2005	2256	69	38	54
	2010	1838	73	38	46
	2015	1962	75	37	43
	2019	2313	73	37	44
	2020	2357	73	42	49
	2021	2203	83	36	47
kujawsko-pomorskie	395	14	8	11	
lubelskie	205	3	3	5	
łódzkie	267	8	3	4	
małopolskie	44	5	1	1	
mazowieckie	258	11	4	6	
w tym of which Warszawa	89	4	1	1	
opolskie	36	4	1	1	
śląskie	361	19	5	7	
świętokrzyskie	20	–	1	1	
wielkopolskie	276	7	3	3	
zachodniopomorskie	341	12	7	8	

Kościół wywodzi się z ruchu ewangelickiego szerzonego w Rosji przez Jana Prochanowa (lata 30-te XX w.). Naczelną władzą jest Synod i Rada Kościoła. Administracyjnie Kościół dzieli się na 5 okręgów: wschodni, południowy, zachodni, północny i centralny. Kościół koncentruje się na pielęgnowaniu życia chrześcijańskiego wśród członków i sympatyków, szerzeniu znajomości Pisma Świętego, pielęgnowaniu społecznej modlitwy oraz chrześcijańskiej muzyki i śpiewu, a także na działalności misyjno-ewangelizacyjnej. Można wyróżnić 3 stopnie przynależności do Kościoła: sympatycy – mogą uczestniczyć w nabożeństwach, katechumeni – ludzie, którzy nawrócili się, proszą o przebaczenie i oczekują na chrzest oraz członkowie – osoby dorosłe, które przyjęły chrzest św.

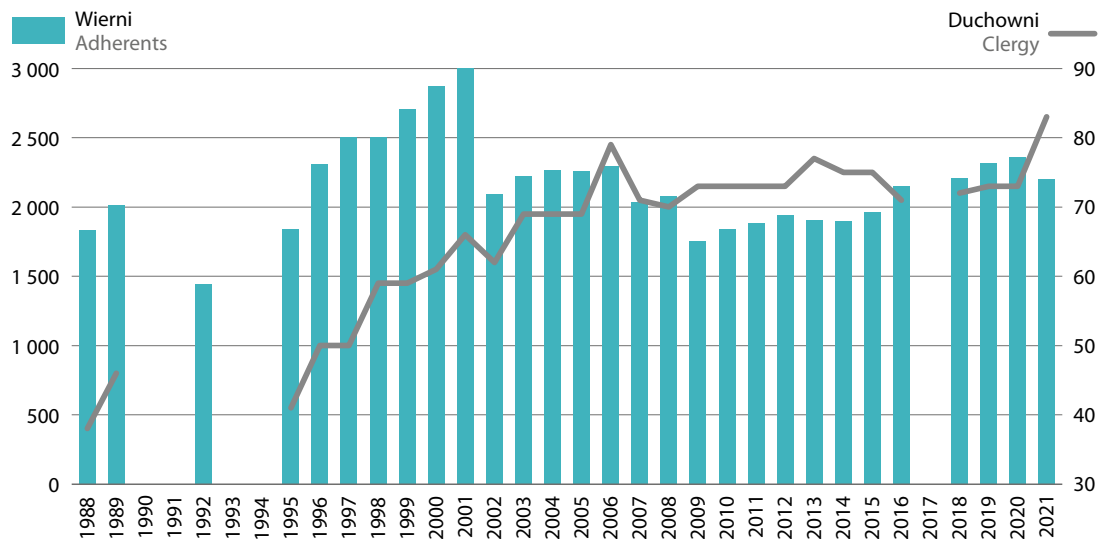
Kościół w 2017 r. posiadał: 27 punktów katechetycznych do których uczęszczało 289 uczniów. Prowadzi także: Chrześcijańską Szkołę Misyjną (24 uczniów w 2017 r.) obozy i kolonie i półkolonie, a także organizuje konferencje szkoleniowe. Prowadzi działalność charytatywną: wspiera rodziny ubogie i dzieci. Podejmuje także inne działania edukacyjno-wychowawcze w zakładach karnych czy świetlicach dla dzieci i młodzieży. Wyznanie wydaje czasopismo *Głos Ewangeliczny* w nakładzie 600 egz., a także publikacje książkowe, periodyki i broszury informacyjne. Wierni zobowiązani są do: modlitwy, rozmyślania nad fragmentami Pisma św., uczęszczania na nabożeństwa w niedziele i święta, a także w dni powszednie.

Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP oraz Międzynarodowej Federacji Wolnych Ewangelicznych Kościołów. W Kościele działają agendy, min.: Misja Namiotowa, „Alfred Radzi”, Chrześcijańskie Centrum Pomocy, Klub Aktywnych Poszukiwaczy, Chrześcijańskie Centrum Pomocy Dzieciom i Rodzinie. Kościół rozwija działalność charytatywną i wychowawczo-edukacyjną wśród dzieci i młodzieży oraz w zakładach karnych, współpracuje z Ośrodkami Pomocy Społecznej i Pomocy Rodzinie w zakresie niesienia pomocy ubogim i potrzebującym.

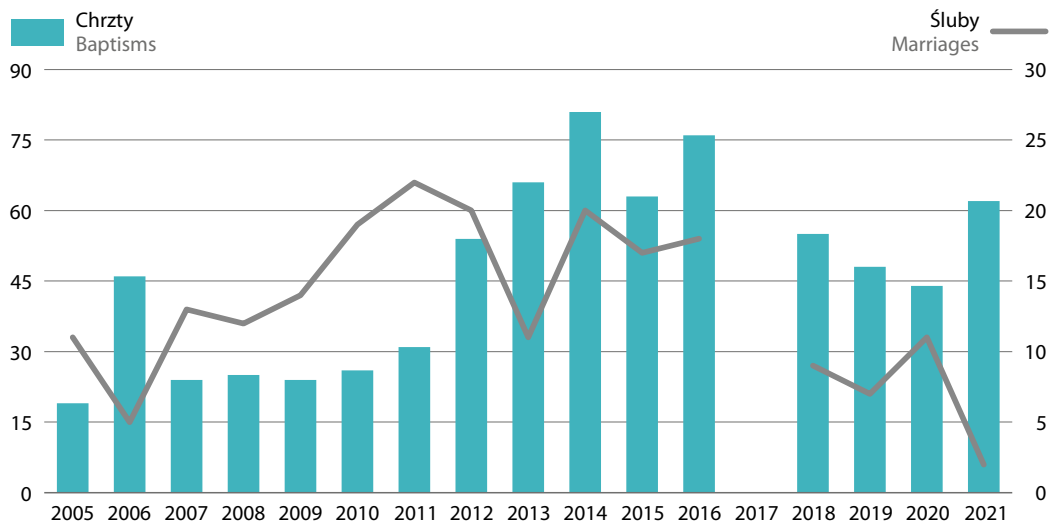
Okregi	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2021	2203	83	47
centralny	498	15	6	7
zachodni	341	12	7	9
wschodni	314	8	6	10
północny	609	20	10	12
południowy	441	28	7	9

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan w RP zadeklarowały 793 osoby.

Wykres 4.45. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan
Chart 4.45. Adherents and clergy of the Church of Evangelical Christians

Wykres 4.46. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicznych Chrześcijań
 Chart 4.46. Baptisms and marriages contracted in the Church of Evangelical Christians

Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia” The Life-Centre-Ministries

1.3.023

Adres: 43-430 Skoczów, ul. Bielska 25

E-mail: centrumzycia@o2.pl

www.kech.pl

Data powstania na terenie Polski: 1990

Date of establishment on the territory of Poland: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 52

No. in the register of churches and other religious associations: 52

Data wpisu: 12.12.1990

Date of entry: 12.12.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	1999	64	2
	2005	86	4
	2010	70	4
	2015	75	3
	2020	72	3
	2021	72	3
śląskie	72	3	1

Misja utworzona została przez Jacka i Betty Lockwood w Afryce Południowej. Jej celem jest zakładanie nowotestamentowych zborów według wzoru przedstawionego w Dziejach Apostolskich (zboru w Jerozolimie).

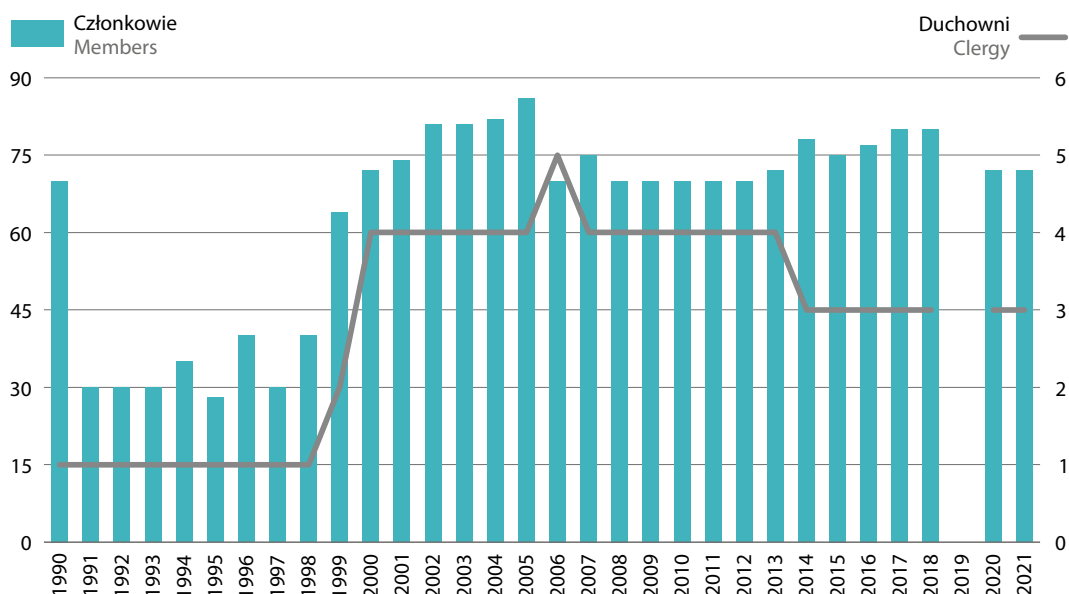
Zbory są jednostkami autonomicznymi w zarządzaniu, finansowaniu i propagowaniu zasad wiary. Nowe zbory organizowane są przez pracowników Misji, a następnie przekazywane miejscowym wyznawcom

w celu krzewienia ewangelii. Źródłem wiary jest Słowo Boże – Biblia. Członkiem zboru może zostać osoba świadomie wypełniająca wolę Boga, która dobrowolnie złoży wniosek o przyjęcie do autonomicznego zboru.

Wyznawcy zobowiązani są do: studiowania Słowa Bożego, uczestnictwa w nabożeństwach i innych organizowanych spotkaniach, brania czynnego udziału w pracach zboru, głoszenia ewangelii Jezusa Chrystusa, a także dawania swym życiem dobrego przykładu innym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Misji „Centrum Służby Życia” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.47. Członkowie i duchowni Misji „Centrum Służby Życia”
Chart 4.47. Members and clergy of the Life-Centre-Ministries

Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce

The Seventh Day Adventist Reformed Church in Poland

1.3.024

Adres: 61-059 Poznań, ul. Rugijska 36

www.imssdarm.org.de

Data powstania na terenie Polski: 1920
Date of establishment on the territory of Poland: 1920

Data rejestracji: 1990
Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 51
No. in the register of churches and other religious associations: 51

Data wpisu: 14.12.1990
Date of entry: 14.12.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	1999	30	2
	2005	28	2
	2010	28	3
	2015	33	3
	2020	29	3
kujawsko-pomorskie	4	–	–
łódzkie	2	–	–
małopolskie	5	–	1
śląskie	11	1	1
świętokrzyskie	1	–	–
wielkopolskie	6	1	1

Wyznanie stanowi część Kościoła mającego swą siedzibę w Mosbach w Niemczech, powstałego w wyniku rozłamu w nurcie adwentystycznym na tle sprzeciwu wobec służby wojskowej w czasie pierwszej wojny światowej.

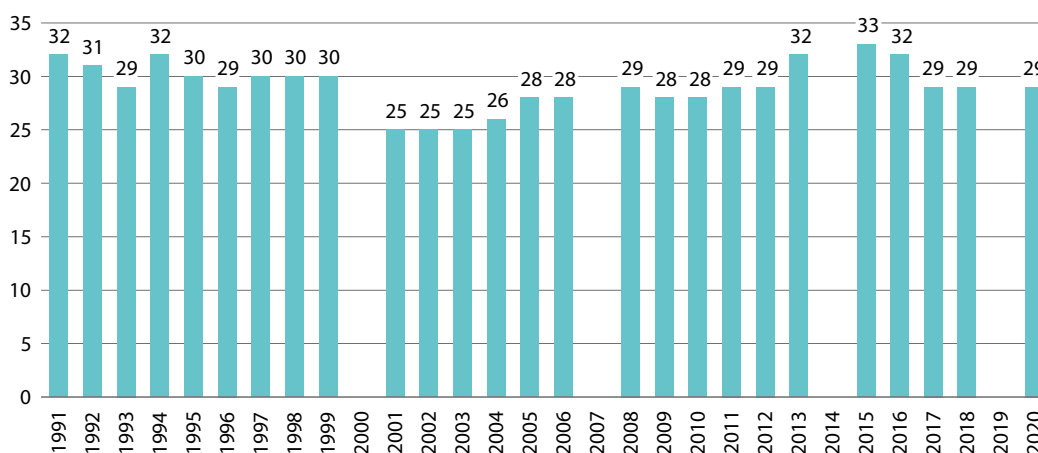
Źródłem wiary członków jest Pismo Święte. Praktyki religijne Kościoła składają się m.in. z: modlitwy indywidualnej i nabożeństw. Zalecane jest studiowanie Słowa Bożego, udział w rodzinnych nabożeństwach porannych i wieczornych oraz w zgromadzeniach.

Podobnie jak w przypadku większości wyznań adwentystycznych, członkowie Kościoła Reformowanego przestrzegają soboty jako dnia odpoczynku, chrzczą ludzi dorosłych przez zanurzenie, a także nie wyrażają zgody na służbę w wojsku.

Kościół posiada 3 zbory: w Poznaniu, Bytomiu i Ropie (woj. małopolskie). Są wydawane: *Lekcje Szkoły Sobotniej* (kwartalnik) i rocznik *Odczyty modlitewne*.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Reformowanego Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.48. Wierni Kościoła Reformowanego Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce
Chart 4.48. Adherents of the Seventh Day Adventist Reformed Church in Poland

Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie” The Reconciliation Christian Fellowship

1.3.025

Adres:	05-827 Grodzisk Mazowiecki, ul. I. Krasickiego 24	
E-mail:	pojednanie.grodzisk@gmail.com	www.pojednanie.org
Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland: 1989	Data rejestracji: 1991 Date of registration: 1991	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 62 No. in the register of churches and other religious associations: 62	Data wpisu: 19.09.1991 Date of entry: 19.09.1991	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	35	2
	2005	30	2
	2010	15	15
	2015	27	3
	2019	48	3
	2020	40	3
mazowieckie	40	3	1

Wspólnotę Chrześcijańską „Pojednanie” powołałi członkowie grupy oazowej w ramach duszpasterstwa akademickiego. W roku 1989 członkowie zdecydowali się podjąć pracę jako wspólnota chrześcijan niezależnie od Kościoła rzymskokatolickiego. Od 2022 roku funkcjonuje pod nazwą Kościół Chrześcijański Pojednanie. Wspólnota mieści się w nurcie ewangelicznego protestantyzmu. Jest „biblijnym lokalnym kościołem domowym”, nie należy do żadnego większego wyznania ale doktrynalnie jest powiązana z kościołami założonymi lub prowadzonymi przez absolwentów seminarium teologicznego „The Master’s Seminary” w Sun Valley w Kalifornii w USA.

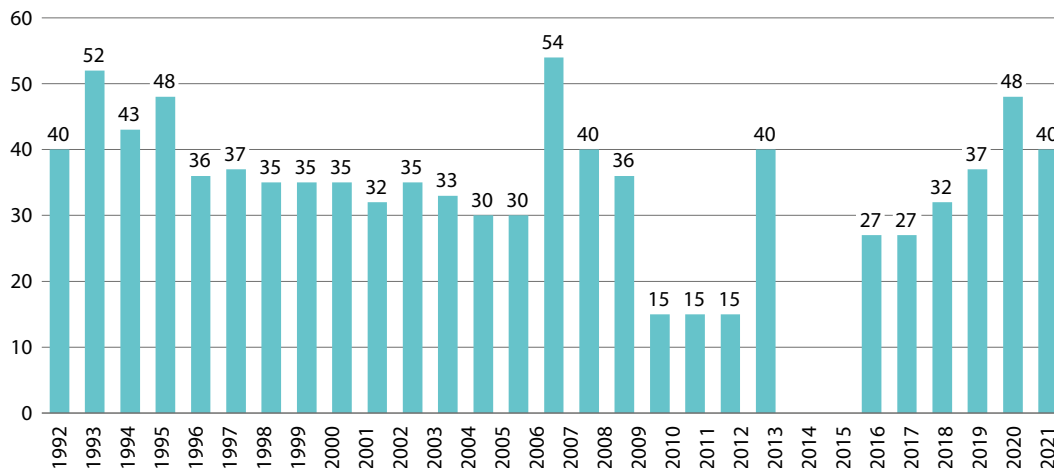
Za główny cel członkowie Wspólnoty wyznaczają sobie „bycie najlepszym narzędziem w ręku Boga, w Jego dziele głoszenia Ewangelii”. Uznają Boga w trzech osobach, Jezusa Chrystusa jako swojego Zbawiciela i Pana. Pismo Święte jest „natchnionym Słowem Bożym”, najwyższym autorytetem we wszystkich sprawach, w których się wypowiada. Członkowie wierzą, że mogą zostać zbawieni jedynie dzięki zastępczej śmierci Jezusa Chrystusa.

Na czele Wspólnoty stoi Rada Starszych. Związek nie posiada żadnych struktur terytorialnych. Kościoły lokalne, które powstają w wyniku pracy misyjnej stanowią odrębne jednostki.

Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie akceptacji Rady Starszych po uprzednim uzyskaniu opinii wszystkich członków Wspólnoty. Praktykowany jest chrzest wierzących przez zanurzenie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Chrześcijańskiej „Pojednanie” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.49. Członkowie Wspólnoty Chrześcijańskiej „Pojednanie”
Chart 4.49. Members of the Reconciliation Christian Fellowship

Mesjańskie Zbory Boże (Dnia Siódmego)
(dawniej: Zbory Boże Chrześcijan Dnia Siódmego)
The Messianic Assemblies of God (Seventh Day)
(ex The Seventh-day Churches of God's Christians)

1.3.026

Adres:	44-300 Wodzisław Śl., ul. Słoneczna 5/7	
E-mail:	Boleslaw.parma@gmail.com	www.zboryboze.pl
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1991 Date of registration: 1991	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 63 No. in the register of churches and other religious associations: 63	Data wpisu: 19.09.1991 Date of entry: 19.09.1991	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Starsi Clergy	Zbory Protestant communities	Punkty misyjne Missionary points	
Ogółem Total	2000	114	10	10	.
	2005	123	10	10	.
	2010	87	7	3	.
	2015	150	7	7	.
	2019	123	7	3	32
	2020	142	8	4	34
	2021	144	7	4	39
dolnośląskie	6	–	–	–	.
kujawsko-pomorskie	5	–	–	–	.
lubelskie	3	–	–	–	.
lubuskie	4	–	–	–	.
łódzkie	16	–	–	–	.
małopolskie	3	–	–	–	.
mazowieckie	10	2	1	–	.
w tym of which Warszawa	9	2	1	–	.
opolskie	1	–	–	–	.
podkarpackie	5	–	–	–	.
podlaskie	1	–	–	–	.
pomorskie	5	–	–	–	.
śląskie	57	5	3	–	.
świętokrzyskie	3	–	–	–	.
warmińsko-mazurskie	11	–	–	–	.
wielkopolskie	10	–	–	–	.
zachodniopomorskie	4	–	–	–	.

Powstanie tego wyznania wiąże się z rozłamek w Kościele Chrześcijan Dnia Sobotniego i odejściem z niego członków, którzy utworzyli odrębny Zbór z siedzibą w Brennej. Napływ sympatyków spowodował utworzenie nowych zborów, połączonych w jedną społeczność. Każdy zbór jest jednostką autonomiczną. Członkowie Zboru wyznają zasadę pluralizmu w organizacji. W wielu kwestiach uznają decentralizację w sprawach zarządzania.

Na czele związku stoi Rada Starszych, w skład której wchodzi przedstawiciele poszczególnych zborów.

Nowi dorośli członkowie przyjmowani są przez przyjęcie chrztu wodnego przez zanurzenie oraz złożenie deklaracji nowego członka o chęci przyjęcia do społeczności.

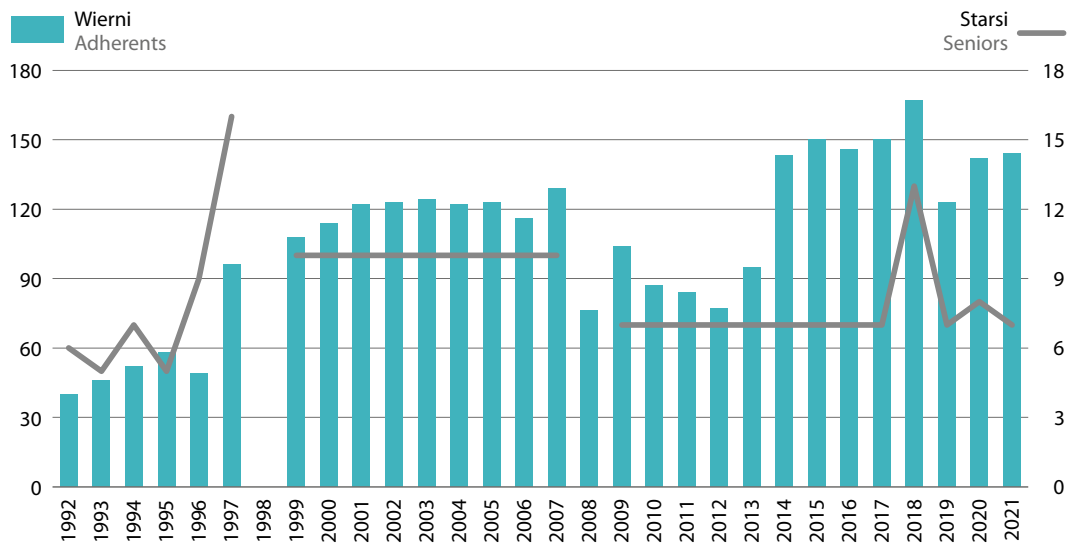
Do praktyk i nakazów religijnych członków należą: czytanie i studiowanie Biblii, modlitwy indywidualne, podporządkowanie się zaleceniom dotyczącym diety biblijnej, zachowywanie w życiu osobistym biblijnego dekalogu oraz przystąpienie co roku do stołu Pańskiego. Co dwa miesiące organizowane są na Śląsku zjazdy okręgowe oraz doroczny zjazd wszystkich wiernych i sympatyków w czerwcu.

Mocą uchwały Soboru z 1999 r. podjęto decyzję o połączeniu się z Kościołem Bożym (Siódmego Dnia) z USA, z siedzibą w Denver, przy dalszym zachowaniu autonomii lokalnych zborów.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zborów Bożych Chrześcijan Dnia Siódmego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbory Protestant communities		Wierni Adherents			
		w tym członkowie of which members	w tym dzieci of which children	w tym sympatycy of which supporters	
Ogółem Total	2021	144	55	23	66
Bytom zbór		22	11	3	8
Skoczów zbór		11	11	–	–
Skoczów punkty misyjne		20	10	–	10
Warszawa zbór		13	3	–	10
Warszawa punkty misyjne		63	17	14	32
Żywiec zbór		14	2	6	6
Żywiec punkty misyjne		1	1	–	–

Wykres 4.50. Wierni i starsi Mesjańskich Zborów Bożych (Dnia Siódmego)
 Chart 4.50. Adherents and seniors of the Messianic Assemblies of God (Seventh Day)

Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu

The „Agape” Evangelical Church in Poznań

1.3.027

Adres:	60-122 Poznań, ul. Ostrobramska 28	
E-mail:	kontakt@agape-poznan.org	www.agape-poznan.org
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1991 Date of registration: 1991	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 61 No. in the register of churches and other religious associations: 61	Data wpisu: 07.05.1991 Date of entry: 07.05.1991	

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	57	9	2
	2005	136	11	4
	2011	193	16	4
	2014	193	16	4
	2019	252	16	4
	2020	175	14	4
dolnośląskie	80	7	2	2
wielkopolskie	95	7	2	2

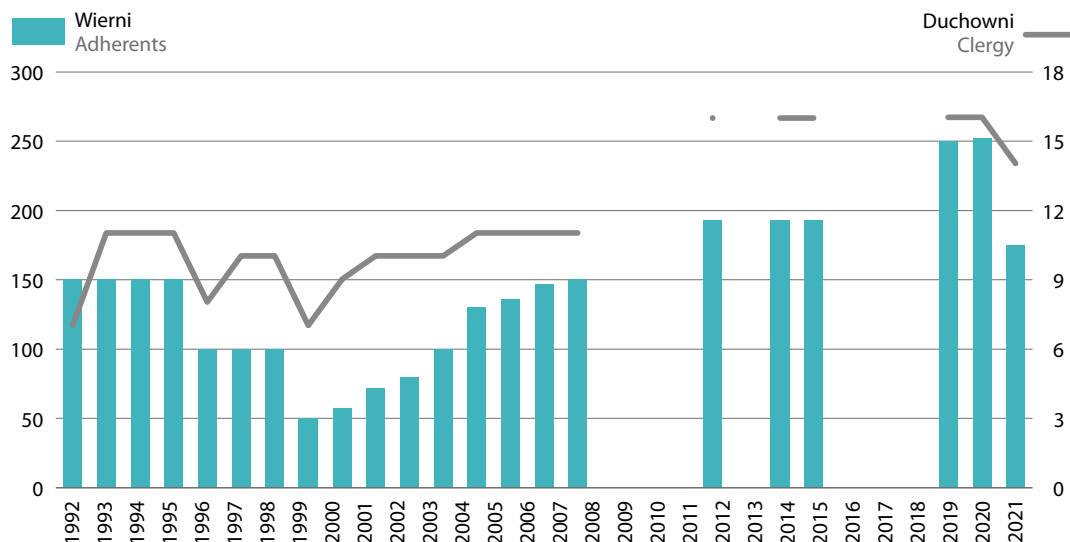
Zbór jednoczy chrześcijan wyznających prawdy zawarte w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Członkowie Zboru nawiązują do chrześcijaństwa apostołskiego i podkreślają nadrzędny autorytet Biblii.

Wspólnota wzywa do pielęgnowania braterstwa ze wszystkimi ewangelicznie wierzącymi protestantami bez względu na to do jakiego Kościoła należą. Zbór organizacyjnie dzieli się na Centralę Poznań i Region Wrocław.

Władzę w Zborze pełnią starsi, diakoni i misjonarze. Członkowie wyznania uznają chrzest dorosłych (w wieku świadomym) przez zanurzenie. Pielęgnują „osobistą społeczność z Bogiem” poprzez codzienne czytanie Pisma św. i modlitwę indywidualną, stosowanie nauki biblijnej w życiu codziennym oraz obchodzenie świąt chrześcijańskich.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicznego „Agape” w Poznaniu mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.51. Wierni i duchowni Zboru Ewangelicznego „AGAPE” w Poznaniu
 Chart 4.51. Adherents and clergy of the „Agape” Evangelical Church in Poznań

Zbór Wodzisławiu Śląskim

The Church in Wodzisław Śląski

1.3.028

Adres: 44-300 Wodzisław Śląski, ul. Goździkowa 22

E-mail: tkdmdragon@gmail.com; atrzebus@gmail.com

www.zbor.wodzislaw.pl

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 4261
 No. in the register of churches and other religious associations: 42

Data wpisu: 14.05.1990
 Date of entry: 14.05.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Starsie Seniors	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	80	3
	2005	93	3
	2010	105	3
	2015	109	3
	2019	96	4
	2020	96	4
	2021	95	3
śląskie	95	3	1

Kościół należy do nurtu kościołów lokalnych, głoszących w nawiązaniu do wczesnochrześcijańskiej tradycji, że lokalizacja w określonej miejscowości, a nie różnice doktrynalne powinny być wyróżnikiem organizacyjnym chrześcijaństwa.

Celem tu Kościoła jest pielęgnowanie życia chrześcijańskiego poprzez wspólną modlitwę, szerzenie i praktykowanie nauki apostoelskiej, zwiastowanie ewangelii i prawdy o Kościele. Podstawowe zasady wiary Zboru mają swoje źródło w Piśmie Świętym, a w szczególności w zawartej tam nauce apostoelskiej. Pod względem organizacyjnym jest to placówka samodzielna i niezależna. Zborem zarządzają starsi zboru cieszący się uznaniem i autorytetem w zborze. W latach 2019–2021 pracę Zboru prowadziło trzech starszych – biskupów (prezbiterów). Starsi Zboru nie tworzą hierarchii Kościoła – są braćmi mającymi „autorytet rozpoznany przez Zgromadzenie Zboru”. Nowy członek przyjmowany jest na podstawie świadectwa wiary, w którym wyraża swoje osobiste doświadczenie Chrystusa jako Zbawiciela i Pana.

W Zborze nie ma podziału na duchownych i laików, wszyscy są kapłanami Boga i służą w Kościele stosownie do udzielonego im daru przez Pana Jezusa Chrystusa. Praktykowany jest chrzest przez zanurzenie w wodzie – stanowi on zewnętrzny wyraz wiary.

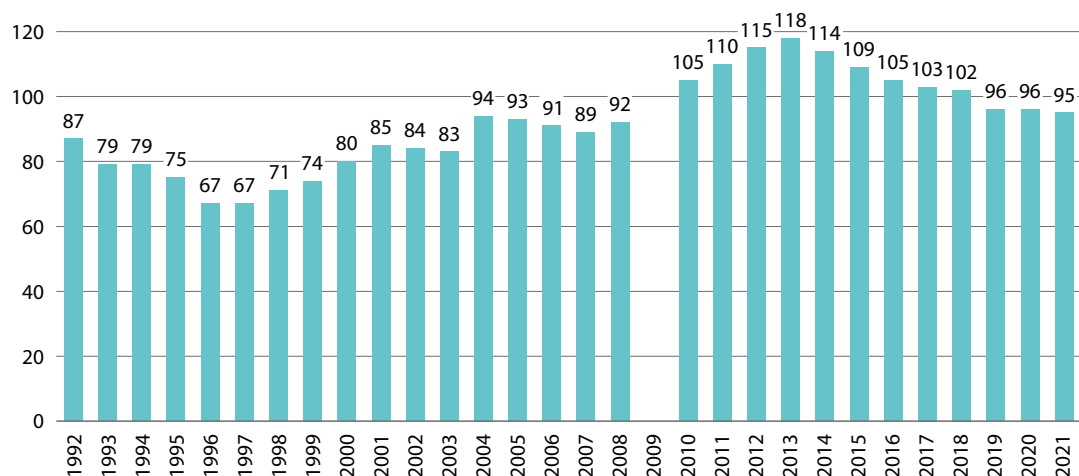
Zbór prowadzi punkt nauczania biblijnego dzieci i młodzieży.

Zwyczajami wynikającymi z potrzeb wyznawców są m.in.: codzienna modlitwa, czytanie Biblii, wspólne zgromadzenia w zborze w celu łamania chleba, modlitwy, zwiastowania i nauczania Słowa Bożego.

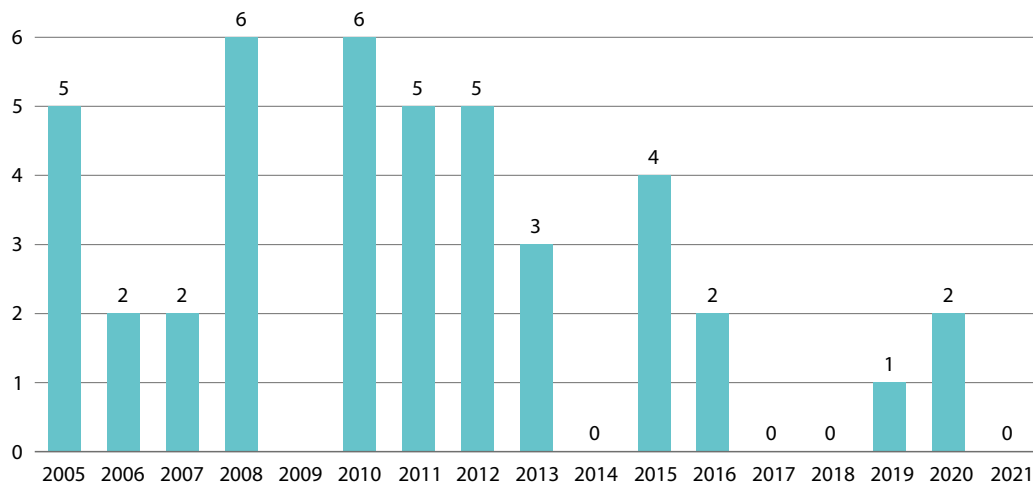
Zbór w Wodzisławiu Śląskim utrzymuje kontakty z licznymi kościołami w miastach na całym świecie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru w Wodzisławiu Śląskim mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.52. Członkowie Zboru w Wodzisławiu Śląskim
Chart 4.52. Members of the Church in Wodzisław Śląski

Wykres 4.53. Chrzty udzielone w Zborze w Wodzisławiu Śląskim
Chart 4.53. Baptisms in the Church in Wodzisław Śląski

Zbór Ewangelicko-Baptystyczny w Katowicach

The Evangelical-Baptist Church in Katowice

1.3.029

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 43

No. in the register of churches and other religious associations: 43

Data wpisu: 21.05.1990

Date of entry: 21.05.1990

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicko-Baptystycznego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna

The Christian Evangelical Fellowship

1.3.030

Adres: 43-300 Bielsko-Biała, ul. 3-go Maja 21

Data powstania na terenie Polski: 1990

Date of establishment on the territory of Poland: 1990

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 46

No. in the register of churches and other religious associations: 46

Data wpisu: 25.07.1990

Date of entry: 25.07.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Domy modlitwy House of prayer	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	170	5	1
	2005	120	4	1
	2011	150	6	1
	2013	150	12	1
	2017	170	6	1
	2018	200	4	2
śląskie	170	2	1	1
świętokrzyskie	30	2	1	1

Wspólnota podzielona jest na małe domowe grupy prowadzone przez liderów. Źródłem wiary jest Stary i Nowy Testament. Naczelną władzą wyznania jest Rada Starszych.

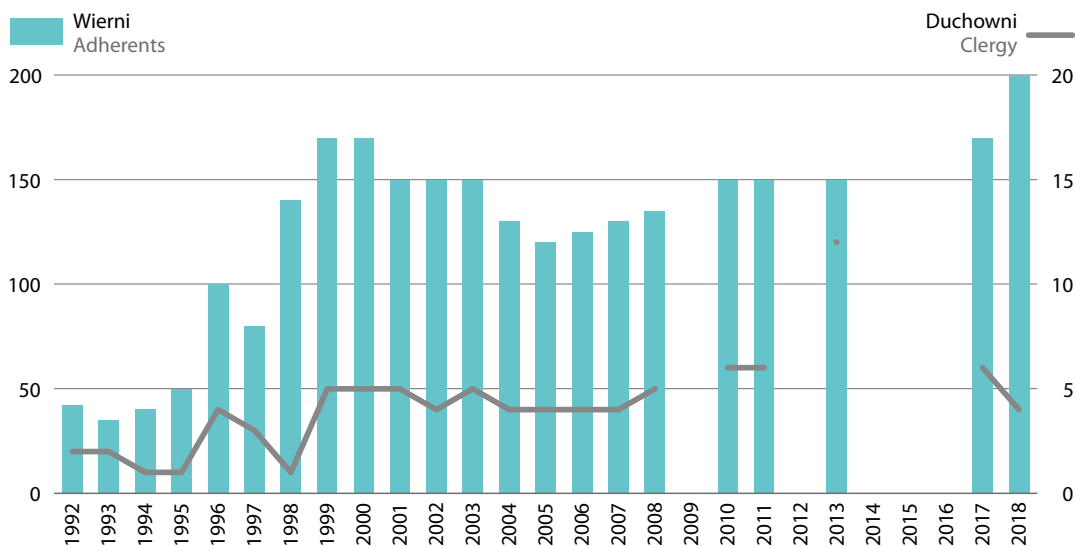
Co miesiąc organizowane są spotkania otwarte dla kobiet i mężczyzn (zamiennie). Prowadzony jest punkt katechetyczny. Wspólnota wspiera osoby ubogie i bezdomne.

Do obowiązków wiernych należy modlitwa, czytanie Biblii, uczestnictwo w życiu i służbie Kościoła. Wspólnota udziela pomocy rodzinom ubogim.

Członkiem wyznania może zostać osoba, która publicznie wyzna, iż należy do Jezusa Chrystusa oraz przez okres kilku miesięcy swoim życiem potwierdzi werbalne wyznanie wiary. Po tym okresie może być przyjęta do grona współwyznawców. Oczekuje się od niej przyjęcia chrztu wodnego przez zanurzenie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej zadeklarowało 615 osób.

Wykres 4.54. Wierni i duchowni Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej
Chart 4.54. Adherents and clergy of the Christian Evangelical Fellowship

Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem” The Biblical Center „Jesus is Lord”

1.3.031

Adres: 02-115 Warszawa, ul. Okińskiego 1 m. 77

Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland: 1989	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 40 No. in the register of churches and other religious associations: 40	Data wpisu: 07.05.1990 Date of entry: 07.05.1990

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	160	3
	2005	30	4
	2010	29	4
mazowieckie	29	4	1
w tym of which Warszawa	29	4	1

Centrum należy do nurtu zielonoświątkowego, akcentującego rolę chrztu w Duchu Św. oraz dary Ducha Św.

Grupa powstała w wyniku organizacyjnego usamodzielnienia się niektórych członków Kościoła Bożego w Chrystusie akceptujących tezy teologii sukcesu o materialnych konsekwencjach wiary.

Podstawową zasadą życia członków wyznania jest zgodność wyznawanej wiary chrześcijańskiej z codziennym wyrażaniem jej w swoich uczynkach i postępowaniu. Na czele wspólnoty stoi pastor. Źródłem wiary jest Pismo Święte, nauka Jezusa Chrystusa i Apostołów.

Centrum posiada zbor w Warszawie.

Centrum prowadzi służbę nakierowaną na przeciwdziałanie patologii społecznej i stanom depresji. Prowadzi prace resocjalizacyjną w Zakładzie Karnym w Łowiczu, a także opiekuje się ludźmi wychodzącymi z więzienia przystosowując ich do życia w społeczeństwie.

Grupa pomaga osobom chorym, pragnie kontynuować działania pomocowe oraz swoim przykładem i postawą popularyzować wyznanie.

Członkiem wspólnoty można zostać przez złożenie deklaracji. Następuje to zazwyczaj po dłuższym okresie wprowadzającym.

Członkowie wyznania praktykują indywidualną modlitwę we własnym domu oraz uczestniczą w spotkaniach zborowych.

Wierni wyznania podkreślają znaczenie indywidualnego, osobistego podejścia do zaangażowania religijnego – według odczuwalnej potrzeby.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Centrum Biblijnego „Jezus Jest Panem” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem” The Christian Community „Jesus Lord”

1.3.032

Adres: 95-200 Pabianice, ul. Bagatela 12

Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland: 1989	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 64 No. in the register of churches and other religious associations: 64	Data wpisu: 10.02.1991 Date of entry: 10.02.1991

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2002	20	3	1
	2010	24	3	1
łódzkie	24	3	1	1

Wspólnota „Jezus Panem” jest dobrowolnym związkiem wyznaniowym jednoczącym chrześcijan wyznających zasady wiary, z których wynika konieczność nawrócenia się, chrztu i uznania, że miłość Boga i bliźniego jest podstawą życia chrześcijańskiego. Na jej czele stoi Rada Starszych. Wyznanie opiera się „wyłącznie i ściśle” na nauce Jezusa Chrystusa i apostołów opisanej w Nowym Testamencie. Celem Wspólnoty jest rozpowszechnianie pełnej Ewangelii o zbawieniu w Jezusie Chrystusie na podstawie prac ewangelizacyjno-misyjnych. Członkiem może zostać osoba, która przeżyła duchowe odrodzenie, została ochrzczona przez pełne zanurzenie oraz akceptuje obowiązujące wyznanie wiary. Uroczystość chrztu wodnego odbywa się raz w roku – latem.

Członkowie praktykują modlitwę indywidualną codziennie rano i wieczorem z jednoczesnym czytaniem i rozważaniem Pisma Świętego oraz uczestniczenie w nabożeństwach odbywających się dwa razy w tygodniu (w niedzielę i w dzień powszedni). W każdą ostatnią niedzielę członkowie uczestniczą w Wieczery Pańskiej, która jest sprawowana pod dwiema postaciami: chleba i wina.

Wspólnota prowadzi działalność charytatywną wspierając finansowo misjonarzy, osoby potrzebujące, bezdomnych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011, r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiej Wspólnoty „Jezus Panem” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie

The Free Christian Church in Jaworzno

1.3.033

Adres: 02-115 Warszawa, ul. Okińskiego 1 m. 77

Data powstania na terenie Polski: 1927
Date of establishment on the territory of Poland: 1927

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 70 No. in the register of churches and other religious associations: 70	Data wpisu: 29.06.1992 Date of entry: 29.06.1992
---	---

Zbór powstał w wyniku wyodrębnienia się lokalnego zboru w Jaworznie z Kościoła Wolnych Chrześcijan, reprezentujących nurt braterski.

Wiara członków zboru opiera się wyłącznie na Piśmie Świętym. Celem jego działalności jest głoszenie Ewangelii i niesienie pomocy potrzebującym. Wyznawcy oczekują na powtórne przyjście Pana Jezusa. Uznają chrzest wiary przez zanurzenie.

Zbór w Jaworznie jest jednostką samodzielną. Władzę w nim pełni przełożony i Rada Braterska. W 2001 r. liczył 20 wyznawców i 2 duchownych.

Do religijnych powinności wyznawców należy m.in.: udział w Wieczerzy Pańskiej, codzienna modlitwa, uczęszczanie na nabożeństwa, codzienne czytanie Słowa Bożego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Wolnych Chrześcijan mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu

The Christian Church „Ark” in Poznań

1.3.034

Adres: 60-356 Poznań, ul. Przybyszewskiego 56

E-mail: pastor@arka.org.pl www.arka.org.pl

Data powstania na terenie Polski: 1991
Date of establishment on the territory of Poland: 1991

Data rejestracji: 1992
Date of registration: 1992

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 67 No. in the register of churches and other religious associations: 67	Data wpisu: 24.02.1992 Date of entry: 24.02.1992
---	---

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2003	90	4
	2005	76	3
	2011	103	3
wielkopolskie	103	3	1

Kościół reprezentuje nurt Kościołów lokalnych. Jego celem jest głoszenie ludziom Ewangelii o zbawieniu w Jezusie Chrystusie, pielęgnowanie życia chrześcijańskiego oraz pogłębianie jedności między chrześcijanami. Podstawą wiary jest Biblia (Stary i Nowy Testament). Na czele Kościoła stoi Rada Starszych, której przewodzi pastor.

Członkiem Kościoła może zostać każdy, kto świadomie uczynił Jezusa Chrystusa swoim Panem i Zbawicielem oraz potwierdził to poprzez chrzest w wodzie i w praktyczny sposób wyraża pragnienie uczestniczenia w życiu Kościoła.

Propagowane jest aktywne życie duchowe przejawiające się m.in.: systematyczną modlitwą, czytaniem Pisma Świętego, gotowością do składania świadectwa o Jezusie. Kościół utrzymuje stałą mobilizację członków w aspekcie rozwoju duchowego i głoszenia ewangelii.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Arka” w Poznaniu mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Ruch Chrześcijański MT28

The Campus Crusade for Christ Int. (CRU)

1.3.035

Adres:	02-798 Warszawa, ul. Polnej Róży 1C	Tel. 0-665-800-700
E-mail:	biuro@mt28.pl	www.mt28.pl
Data powstania na terenie Polski: 1980 Date of establishment on the territory of Poland: 1980		Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 68 No. in the register of churches and other religious associations: 68		Data wpisu: 08.04.1992 Date of entry: 08.04.1992

Ruch Chrześcijański jest organizacją misyjną o charakterze międzywyznaniowym, nie stanowi odrębnego wyznania. Skupia chrześcijan z różnych wyznań, którzy chcą angażować się w głoszenie Ewangelii. Dlatego też nie ma tu wiernych, bowiem osoby zaangażowane w Ruch są członkami swoich kościołów. Zasady wiary obowiązujące w Ruchu są częścią wspólną zasad wiary obowiązujących w Kościołach Protestanckich i Kościele Katolickim.

Członkami Ruchu są pełnoetatowi pracownicy misyjni, mający status osób duchownych. Formalne przyjęcie nowych członków następuje po zatwierdzeniu ich przez komisję do spraw członkowskich, na dorocznej konferencji członków Ruchu. Uroczystość ma charakter wspólnotowy – z modlitwą i włożeniem rąk na osoby przyjmowane. Liczba duchownych w 2021 r. wynosiła 81.

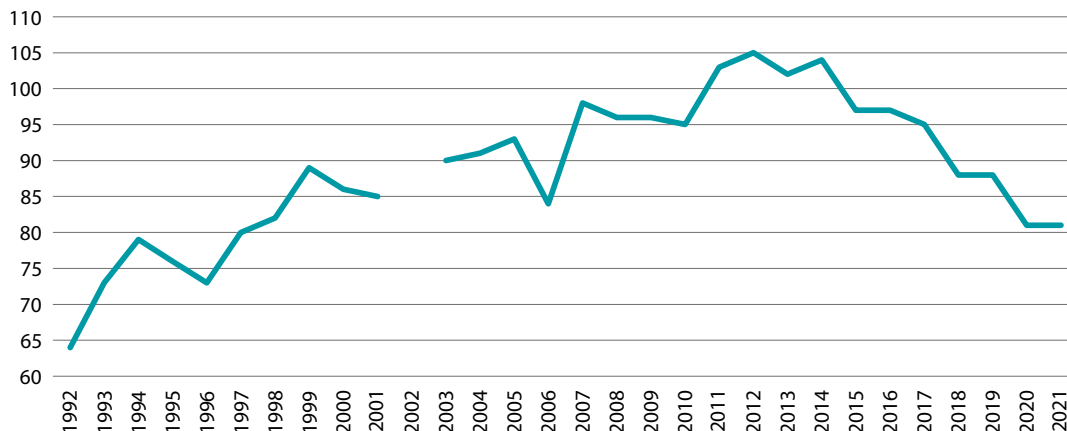
Pracę swoją prowadzą głównie w większych miastach, wśród studentów. Ruch Chrześcijański MT28 prowadzi konferencje dla małżeństw i dla rodziców na temat wychowania dzieci. Co roku organizowane są Wczasy z Biblią dla rodzin oraz tygodniowe spływy kajakowe, a także obozy formacyjne. Prowadzi liczne kursy m.in.: dla narzeczonych, dla małżonków, internetowe kursy biblijne oraz kursy nauczania biblijnego n/t zarządzania finansami.

Organizacja wydaje kwartalniki: Płyn pod prąd w nakładzie, propaguje filmy i słuchowiska o tematyce religijnej.

Do 2013 r. organizacja działała pod nazwą Ruch Nowego Życia.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Ruchu Nowego Życia mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.55. Duchowni Ruchu Chrześcijańskiego MT28
Chart 4.55. Clergy of the Campus Crusade for Christ International

Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze

The Church of Jesus Christ in Kamienna Góra

1.3.036

Adres: 58-400 Kamienna Góra, ul. Fabryczna 11 m. 3

Data powstania na terenie Polski: 1992

Date of establishment on the territory of Poland: 1992

Data rejestracji: 1992

Date of registration: 1992

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 72

No. in the register of churches and other religious associations: 72

Data wpisu: 10.11.1992

Date of entry: 10.11.1992

Wyznanie zalicza się do Kościołów Ewangelicznych o postępowo-nowoczesnej doktrynie. Członkowie Kościoła wyznają m.in. chrzest wodny dorosłych, potępiają oddawanie czci Matce Bożej, obrazom i innym przedmiotom.

Wierzą w dzieło odkupienia w Jezusie Chrystusie. Z pozostałymi kościołami łączy ich doktryna o Trójcy Świętej. Na czele stoi pastor (pasterz).

W 1996 r. Kościół posiadał 16 członków oraz 3 osoby duchowne.

Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach

The Church of Jesus Christ in Werbkowice

1.3.037

Adres: 22-550 Werbkowice, Przemysłowa 2

Data powstania na terenie Polski: 1993

Date of establishment on the territory of Poland: 1993

Data rejestracji: 1993

Date of registration: 1993

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 79

No. in the register of churches and other religious associations: 79

Data wpisu: 16.09.1993

Date of entry: 16.09.1993

Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
2000	25	3	1	1
2004	55	6	2	2
2010	30	3	2	1

Kościół związany jest z nurtem zielonoświątkowym. Podstawowym źródłem wiary Kościoła jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu.

Celem jego działalności jest: głoszenie ewangelii w nieskażonej formie, wychowanie wiernych w duchu zgodności z nauką Jezusa Chrystusa, służba miłosierdzia i bezinteresowna pomoc innym. Członkowie wyznania organizują pomoc dla osób, które utraciły prace oraz pomagają zaprzyjaźnionym Kościołom z Ukrainy i Białorusi. Pomagają także dzieciom z rodzin ubogich organizując im paczki świąteczne. W 2010 r. Kościół prowadził nauczanie religii w szkole podstawowej i gimnazjum.

Na czele Kościoła stoi Zarząd Kościoła. Członkiem społeczności może zostać każdy, kto się „narodził na nowo” oraz przyjął Chrzest Wiary przez pełne zanurzenie w wodzie w Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.

Do zobowiązań członków należy: modlitwa indywidualna oraz uczestnictwo w nabożeństwach w niedziele i raz w tygodniu w dzień powszedni.

Kościół „Chrystus dla Wszystkich” w RP The Church „Christ For All” in the Republic of Poland

1.3.038

Adres:	70-005 Przeclaw 53B/2, k/Szczecina		
E-mail:	biuro@kcdw.pl	www.kcdw.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 80 No. in the register of churches and other religious associations: 80	Data wpisu: 03.11.1993 Date of entry: 03.11.1993		

Województwa Voivodships	Wyznawcy Believers	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	265	16	2
	2005	327	19	6
kujawsko-pomorskie	45	4	1	1
opolskie	55	4	1	1
wielkopolskie	67	5	1	1
zachodniopomorskie	160	6	3	3

Kościół związany jest z nurtem zielonoświątkowym. Podstawę jego nauczania stanowi założenie, że Pismo Święte – Słowo Boże Starego i Nowego Testamentu jest wyłączną i jedyną nieomylną normą wiary i życia chrześcijańskiego.

Naczelną władzę w Kościele sprawuje Synod, zwierzchnikiem jest prezbiter-pastor. Kościół w 2005 r. posiadał sześć zborów: w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, Toruniu, Koninie, Strzelcach Opolskich i Gorzowie Wlkp.

Wierni Kościoła powinni: prowadzić „uporządkowane” życie modlitewne, codziennie czytać Słowo Boże, czynnie uczestniczyć w życiu Kościoła, składać dobre świadectwo, być posłusznym przełożonym Kościoła, przykładnie żyć we własnej rodzinie i miejscu pracy.

Kościół „Chrystus dla Wszystkich” jest członkiem Aliansu Ewangelicznego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła „Chrystus Dla Wszystkich” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Ewangelicko-Prezbiteriański (dawniej: Kościół Dobrego Pasterza) The Evangelical-Presbyterian Church (ex: Church of the Good Shepherd)

1.3.039

Adres:	02-817 Warszawa, ul. Białozora 3	
E-mail:	sekretariat@dobrypasterz.org.pl	www.dobrypasterz.org.pl
Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 76 No. in the register of churches and other religious associations: 76		Data wpisu: 04.05.1993 Date of entry: 04.05.1993

Kościół wyrastający z tradycji kalwińskiej, należy do nurtu kościołów prezbiteriańskich. Jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w Polsce. Rolę przywódczą w Kościele sprawuje pięcioosobowa Rada Starszych, której przewodniczącym jest pastor.

W Kościele było w 2013 r. 3 diakonów i 5 diakonis.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Dobrego Pasterza mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Misja Pokoleń The Every Generation Ministries

1.3.040

Adres:	30-199 Kraków, ul. Spacerowa 16, Rząska	
E-mail:	biuro@misjapokolen.org	www.misjapokolen.org
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992		
Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 71 No. in the register of churches and other religious associations: 71		Data wpisu: 19.10.1992 Date of entry: 19.10.1991

Misja Pokoleń jest ewangeliczną organizacją międzywyznaniową, której celem jest wspieranie chrześcijańskich kościołów w Polsce w rozwijaniu efektywnej pracy wśród dzieci, młodzieży i rodzin. U podstaw działalności Misji leży przekonanie o wielkiej wartości i znaczeniu biblijnego wychowania dzieci i młodzieży. W 2018 Misja Pokoleń skupiała 1215 członków z czego 15 to członkowie stowarzyszeni. Członkami Misji są

osoby zaangażowane w swoich kościołach i związkach wyznaniowych współpracujących z Misją w zakresie chrześcijańskiego wychowania dzieci i młodzieży.

Służba Misji jest prowadzona w dwóch kierunkach: szkoleniowym i wydawniczym. W ramach działań szkoleniowych przygotowuje i przeprowadza konferencje, kursy szkoleniowe i warsztaty dla nauczycieli zajęć biblijnych oraz wakacyjne obozy szkoleniowe dla dzieci i młodzieży. Natomiast w ramach działalności wydawniczej Misja posiada stałą ofertę podręczników do nauczania religii. Opracowuje i wydaje drukami programy do regularnego nauczania biblijnego dzieci i młodzieży, pomoce metodyczne i dydaktyczne dla nauczycieli oraz materiały pomocnicze do pracy z dziećmi na obozach i koloniach.

Misja jest częścią międzynarodowej organizacji „Every Generation Ministries” z siedzibą w USA.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Misji Pokoleń mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Ewangeliczny „Bethel” w Warszawie

The Bethel Evangelical in Warsaw

1.3.041

Adres: 03-576 Warszawa, ul. Radzywińska 167

Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 86 No. in the register of churches and other religious associations: 86	Data wpisu: 20.06.1994 Date of entry: 20.06.1994

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2002	20	3	1
	2005	15	1	1
mazowieckie	15	1	1	1
w tym of which Warszawa	15	1	1	1

Zbór jest społecznością o orientacji ewangelicznej, jednoczącą chrześcijan wyznających prawdy wiary zawarte w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Swoją nauką i praktyką nawiązuje do chrześcijaństwa apostołskiego oraz wszystkich nurtów w historii chrystianizmu, które głosiły i zachowywały nowotestamentowe prawdy wiary. Zbór utożsamia się z ideami Reformacji protestanckiej realizowanymi przez takie społeczności, jak: waldensi, bracia czescy, anabaptyści, mennonici, baptyści i inne pokrewne wyznania ewangeliczne.

W swojej nauce Zbór podkreśla nadrzędny autorytet Biblii. Zbór złożony z odrodzonych i ochrzczonych chrześcijan przestrzega dyscypliny apostołskiej, głosi ewangelię, naucza wierzących, sprawuje nad nimi duchową pieczę, troszczy się także o potrzeby materialne swoich członków oraz osoby spoza swojego kręgu.

Na czele Zboru stoi Rada Starszych, której przewodzi Pastor. Decyzje zapadają większością głosów. Starsi, Diakoni i Misjonarze Zboru przewodzą społeczności, służąc jej i zachęcając ją do służby. Zbór pomaga osobom biednym i chorym. Celem Zboru jest m.in.: głoszenie Ewangelii wszystkim ludziom, pielęgnowanie życia chrześcijańskiego wśród jego członków oraz rozwój życia modlitewnego i dokonywanie obrzędów nowotestamentowych.

Nowi członkowie Zboru na znak duchowego spotkania z Chrystusem przyjmują chrzest przez zanurzenie w wodzie.

Zbór utrzymuje bliskie kontakty z wieloma zborami o podobnej nauce i praktyce w kraju i za granicą.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicznego „Betel” w Warszawie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół w Radomiu

The Church in Radom

1.3.042

Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 87 No. in the register of churches and other religious associations: 87	Data wpisu: 20.07.1994 Date of entry: 20.07.1994

Wyznanie związane z nurtem kościołów lokalnych. W swojej strukturze organizacyjnej nawiązuje do kościoła pierwotnego (z I wieku). Nie posiada hierarchii, władza sprawowana jest kolegialnie przez Radę Starszych. Wszyscy członkowie są dla siebie braćmi i siostrami. Kościół organizacyjnie jest samodzielny i niezależny. Przedstawiciele Kościoła nie identyfikują się z żadnym z historycznych nurtów chrześcijańskich, nie odrzucają jednak tradycji wczesnochrześcijańskiej, kiedy to istniały kościoły związane z poszczególnymi miejscowościami. W 1999 r. Kościół liczył 24 członków i 2 osoby duchowne.

„Misja Na Wschód” we Wrocławiu

The „Mission to the East” in Wrocław

1.3.043

Adres: 53-404 Wrocław, ul. Stalowowolska 24-26	
E-mail: info.mnaw@gmail.com	www.mnaw.org.pl/
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 103 No. in the register of churches and other religious associations: 103	Data wpisu: 21.12.1995 Date of entry: 21.12.1995

Wspólnota ewangelikalna zrzeszająca ludźmi z różnych wyznań. Członkowie pragną być posłuszni posłannictwu Jezusa Chrystusa – „Idźcie i głosźcie Dobrą Nowinę”.

Wcześniej w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych pod nr 103 istniał Kościół Ewangeliczny „Ichtus” we Wrześni.

W 2015 r. „Misja Na Wschód” we Wrocławiu liczyła 24 członków i 7 osób duchownych.

Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów

The Mennonite Christian Community

1.3.044

Adres: 05-300 Mińsk Mazowiecki, ul. Kazikowskiego 25

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 94
No. in the register of churches and other religious associations: 94

Data wpisu: 23.03.1995
Date of entry: 23.03.1995

Wcześniej wspólnota działała pod nazwą Kościół Chrześcijański w Toruniu.

Nowi członkowie do Wspólnoty przyjmowani są przez chrzest wodny.

W 2021 r. liczyła 20 członków i 1 osobę duchowną, posiadała 1 świątynię. Wspólnota działa w Mińsku Mazowieckim.

Warszawski Kościół Chrystusowy

The Warsaw Christ Church

1.3.045

Adres: 02-169 Warszawa, ul. Czardasza 21a

Data powstania na terenie Polski: 1995
Date of establishment on the territory of Poland: 1995

Data rejestracji: 1995
Date of registration: 1995

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 101
No. in the register of churches and other religious associations: 101

Data wpisu: 20.11.1995
Date of entry: 20.11.1995

Kościół chrześcijański wywodzący się z nurtu Kościołów Chrystusowych. Opierający swą działalność tylko na Biblii. Nie uznaje żadnych dogmatów religijnych i naukowych.

Zakłada zdecydowany powrót do nauki biblijnej. Podstawową zasadą życia wiernych jest codzienne praktykowanie nauki biblijnej. Na czele Kościoła stoi Rada Kościoła.

Do zobowiązań wyznawców należy: codzienna modlitwa indywidualna i zbiorowa, poznawanie Biblii, uczestniczenie w spotkaniach Kościoła oraz czynne szerzenie Ewangelii. W Kościele nie uznaje się świętych dni ani uroczystości.

Wchodzenie do grona członków Kościoła odbywa się poprzez chrzest poprzedzony poznaniem i przyjęciem nauki zawartej w Biblii. W 1998 r. Kościół liczył 52 członków.

Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa”

The Christian Community „Wrocław for Jesus”

1.3.046

Adres: 54-130 Wrocław, ul. Szybowcowa 23

E-mail: biuro@wroclawdlajezusa.pl

www.wdj.pl

Data powstania na terenie Polski: 1995
Date of establishment on the territory of Poland: 1995

Data rejestracji: 1995
Date of registration: 1995

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 102
No. in the register of churches and other religious associations: 102

Data wpisu: 30.11.1995
Date of entry: 30.11.1995

Do 2001 r. wspólnota działała pod nazwą *Adonai – Kościół Chrześcijan we Wrocławiu*. Kościół o charakterze zielonoświątkowym. Jego członkowie wierzą w działanie Ducha Świętego i funkcjonowanie jego darów: prorocтва, uzdrawiania fizycznego, psychicznego i duchowego, mówienia językami. Na czele stoi Rada Kościoła, a jej reprezentantem jest pastor – przewodniczący rady.

Członkowie Kościoła są zobowiązani do indywidualnej modlitwy, czytania Pisma Świętego, uczęszczania na nabożeństwa i imprezy organizowane przez Kościół oraz spontaniczne dzielenie się wiarą. Praktykują chrzest dorosłych (świadomych) i Wieczerzę Pańską.

W 2021 r. Wspólnota działała w woj. dolnośląskim, posiadała jeden zbór liczący 300 członków oraz 16 duchownych. Zostało udzielonych 15 chrztów.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Chrześcijańskiej „Wrocław dla Jezusa” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Ewangelii Łaski

The Church of the Gospel of Grace

1.3.047

Adres: 40-748 Katowice ul. Sołtysia 94

Data powstania na terenie Polski: Date of establishment on the territory of Poland:	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 82 No. in the register of churches and other religious associations: 82	Data wpisu: 06.12.1993 Date of entry: 06.12.1993

Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy
2000	60	3
2005	60	1
2010	34	1
2013	35	1
2016	27	1
2020	26	1
2021	24	1

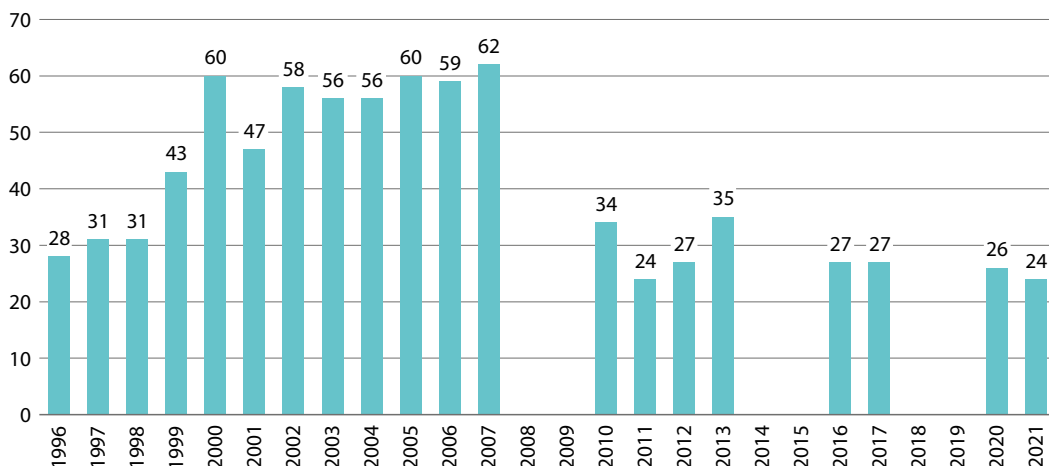
Wspólnota wywodząca się z nurtu zielonoświątkowego. Do Polski dotarła z Niemiec, natomiast początek swój ma w Stanach Zjednoczonych. Działa głównie na terenie woj. śląskiego.

Wspólnota wyrasta z nauczania ewangelikalnego proroka Williama Branhama.

Źródłem wiary jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. W wyznaniu praktykuje się chrzest dorosłych przez zanurzenie w wodzie, który jest potwierdzeniem wiary i musi poprzedzać go pokuta.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelii Łaski mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.56. Członkowie Zboru Ewangelii Łaski
Chart 4.56. Members of the Church of the Gospel of Grace

Biblijny Kościół Baptystyczny

The Bible Baptist Church

1.3.048

Adres: 04-760 Warszawa ul. K. Szpotańskiego 22

E-mail: bkbanin@gmail.com

www.bkba.org

Data powstania na terenie Polski: 1996

Date of establishment on the territory of Poland: 1996

Data rejestracji: 1996

Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 120

No. in the register of churches and other religious associations: 120

Data wpisu: 30.10.1996

Date of entry: 30.10.1996

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbór/Stacja Misyjna Protestant communities/ Missionary Station
Ogółem Total	2000	35	3	1
	2005	29	4	1/1
	2010	36	3	1/1
małopolskie	8	1		1
mazowieckie	28	2	1	1
w tym of which Warszawa	28	2	1	1

Kościół należy do konserwatywnego nurtu baptystycznego. Charakteryzuje się on m.in. negatywnym stosunkiem do światowego ruchu ekumenicznego, teologii liberalnej (w tym święcenia kobiet), nowoczesnej muzyki w nabożeństwie, ruchu charyzmatycznego i zielonoświątkowego. Podkreśla natomiast pewność zbawienia wierzącego człowieka i konieczność prowadzenia przez niego świętego życia.

Naczelną władzą wyznania jest Ogólne Zebranie Członków Kościoła i Rada Kościoła – jako organ wykonawczy.

Źródłem wiary jest wyłącznie Pismo Święte, w którym jest zawarte całe objawienie Boże. Do zobowiązań członków należy codzienne regularne czytanie Pisma Świętego, modlitwa osobista oraz tzw. „świadeństwo codziennego, dobrego życia” chrześcijanina, regularne uczestniczenie w nabożeństwach Zboru, branie czynnego udziału w innych formach działalności Kościoła.

Nowi członkowie przyjmowani są przez wyznanie osobistej wiary w Jezusa Chrystusa przed Radą Kościoła i Ogólnym Zebraniem Członków Kościoła. Po zaakceptowaniu publicznego wyznania następuje chrzest przez zanurzenie w wodzie. Chrzest mogą przyjąć tylko osoby w „wieku świadomym”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Biblijnego Kościoła Baptystycznego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Centrum Chrześcijańskie „Kanaan” The Christian Center „Kanaan”

1.3.049

Adres:	53-143 Wrocław, ul. Sępia 2–6	
E-mail:	poczta@kanaan.org.pl	www.kanaan.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 116 No. in the register of churches and other religious associations: 116	Data wpisu: 10.10.1996 Date of entry: 10.10.1996	

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Wspólnoty Communities	
Ogółem Total	2002	230	15	4
	2005	208	15	6
	2010	235	17	8
	2014	252	17	8
	2016	306	20	9
	2019	218	12	6
	2020	216	12	6
	2021	211	12	6
dolnośląskie	140	7	2	
kujawsko-pomorskie	25	3	2	
łódzkie	30	1	1	
śląskie	6	1	1	

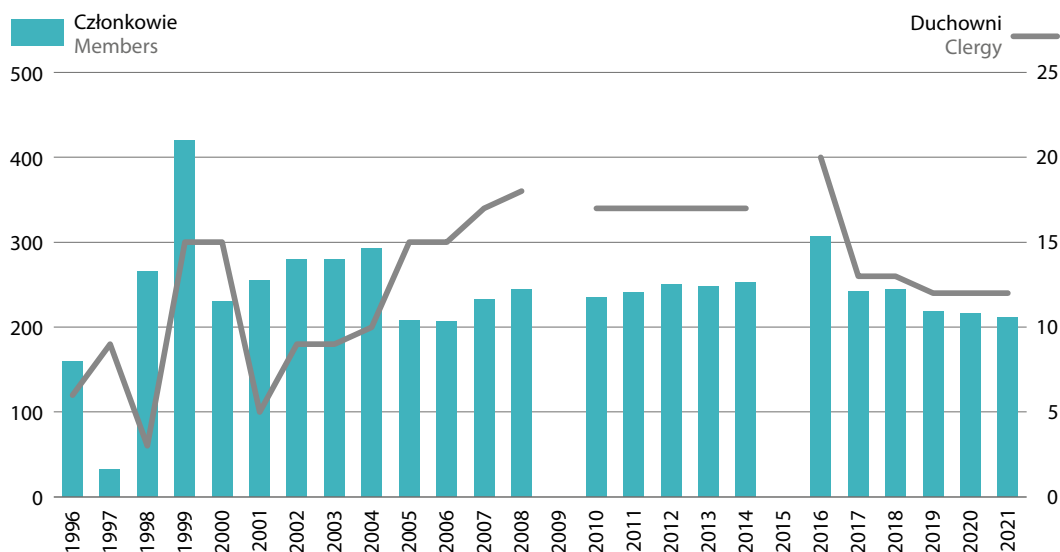
Kościół funkcjonował do 2021 roku. Powstał z członków ruchu odnowy charyzmatycznej w Kościele Katolickim. Wyznawcy czuli się duchowo związani z ruchem zielonoświątkowym. Organizują otwarte spotkania modlitewno-ewangelizacyjne.

Naczelną władzą wyznania była Rada Kościoła z siedzibą we Wrocławiu.

Kościół zrzeszał 7 wspólnot: w Dzierżoniowie, Wałbrzychu, Bydgoszczy, Zduńskiej Woli, Koszalinie, Cieszynie i we Wrocławiu. Kościół prowadzi punkt nauczania biblijnego dla dzieci w szkole podstawowej, do którego w 2017 r. uczęszczało 33 uczniów.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Centrum Chrześcijańskiego „Kanaan” zadeklarowały 343 osoby.

Wykres 4.57. Członkowie i duchowni Apostolskiego Kościoła Wolnych Chrześcijan „Kanaan”
Chart 4.57. Members and clergy of the Christian Center “Kanaan”

Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia” The Christian Community „Place of Birth Renewals”

1.3.050

Adres: 20-314 Lublin ul. Przyjaźni 38

E-mail: kjchwl@wp.pl

Data powstania na terenie Polski: 1992

Date of establishment on the territory of Poland: 1992

Data rejestracji: 1996

Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 118

No. in the register of churches and other religious associations: 118

Data wpisu: 20.09.1996

Date of entry: 20.09.1996

Wyznawcy związani są z ruchem zielonoświątkowym. Rozpoczęli działalność jako mała grupa domowa. Do 2005 r. Kościół działał pod nazwą *Kościół Jezusa Chrystusa w Lublinie*.

Członkowie Kościoła skupiają się na wspólnych modlitwach i studiowaniu Pisma Świętego, które uważają za jedyny i ostateczny autorytet w sprawach wiary. Do zobowiązań członków należy rozwijanie osobistej społeczności z Bogiem. Organizowane są cotygodniowe spotkania w małych grupach, które są połączone z modlitwą i studium Biblii. Spotkania o charakterze nabożeństw odbywają się w każdą niedzielę. Chrzest jest udzielany w wieku świadomym poprzez jednorazowe pełne zanurzenie w wodzie. Chrztu dokonuje się w imieniu Jezusa. Temu aktowi towarzyszy publiczne uznanie Jezusa jako Pana i Zbawiciela.

W 1999 r. wspólnota liczyła 50 członków i 2 duchownych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Miejsce Odnowienia” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala” The Christian Center „New Wave”

1.3.051

Adres:	81-056 Gdynia, ul. Helska 9/6		
E-mail:	ccnf@wp.pl		
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 115 No. in the register of churches and other religious associations: 115	Data wpisu: 22.08.1996 Date of entry: 22.08.1996		

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Wspólnoty Communities
Ogółem Total	2008	80	7	1
	2009	80	7	1
	2010	50	6	1
pomorskie	50	6	1	1

Centrum związane jest z nurtem zielonoświątkowym. Powstało z grona osób zaangażowanych czynnie w ruchu oazowym i charyzmatycznym w Kościele Katolickim, którzy postanowili utworzyć kościół tzw. „wolnych chrześcijan”. Celem działania Centrum jest prowadzenie ewangelizacji, opieka nad młodymi, zagubionymi małżeństwami, pomoc rodzinom wielodzietnym, a przede wszystkim uwielbianie Boga. Centrum wspiera rodziny wielodzietne (rozdawanie żywności) oraz organizuje choinki dla dzieci z rodzin dotkniętych biedą. W 2010 r. udzielono 2 chrztów.

Do 2003 r. Centrum działało pod nazwą Kościół Chrześcijański „Nowe Przymierze”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Centrum Chrześcijańskiego „Nowa Fala” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Boży w Polsce The Church of God in Poland

1.3.052

Adres:	30-427 Kraków, ul. Jagodowa 19 lok. 46		
E-mail:	biuro@kosciolbozy.pl	www.kosciolbozy.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 105 No. in the register of churches and other religious associations: 105	Data wpisu: 12.01.1996 Date of entry: 12.01.1996		

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant- communities
Ogółem Total	2010	570	15
	2016	1946	37
	2019	2423	70
	2020	2826	79
	2021	2148	71
dolnośląskie	468	33	10
kujawsko-pomorskie	30	6	2
lubelskie	39	6	2
lubuskie	34	5	2
łódzkie	47	8	3
małopolskie	345	33	12
mazowieckie	344	40	12
w tym of which Warszawa	207	22	7
opolskie	35	3	1
podkarpackie	125	12	3
podlaskie	36	4	2
pomorskie	162	21	4
śląskie	253	37	9
świętokrzyskie	60	3	2
warmińsko-mazurskie	32	7	2
wielkopolskie	67	4	2
zachodniopomorskie	71	4	3

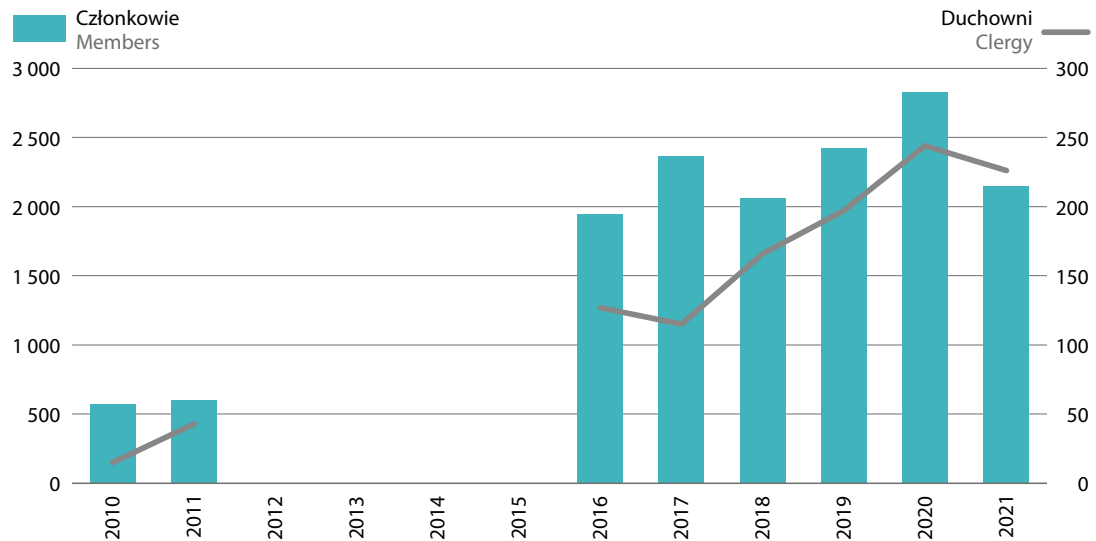
Kościół wywodzi się z grupy odnowy charyzmatycznej działającej do 1991 r. w ramach Kościoła Katolickiego. Działa w oparciu o naukę Pisma Świętego i odwołuje się do chrześcijaństwa czasów Nowego Testamentu. Jest częścią Kościoła Bożego (Church of God z siedzibą w Cleveland USA) założonego w 1886 r.

W Polsce Kościół Boży działa od 2004 r. w wyniku przyłączenia się do niego szeregu niezależnych kościołów charyzmatycznych. Do 2002 r. Kościół działał pod nazwą Kościół Jezusa Chrystusa w Krakowie, a następnie jako Kościół Wiary.

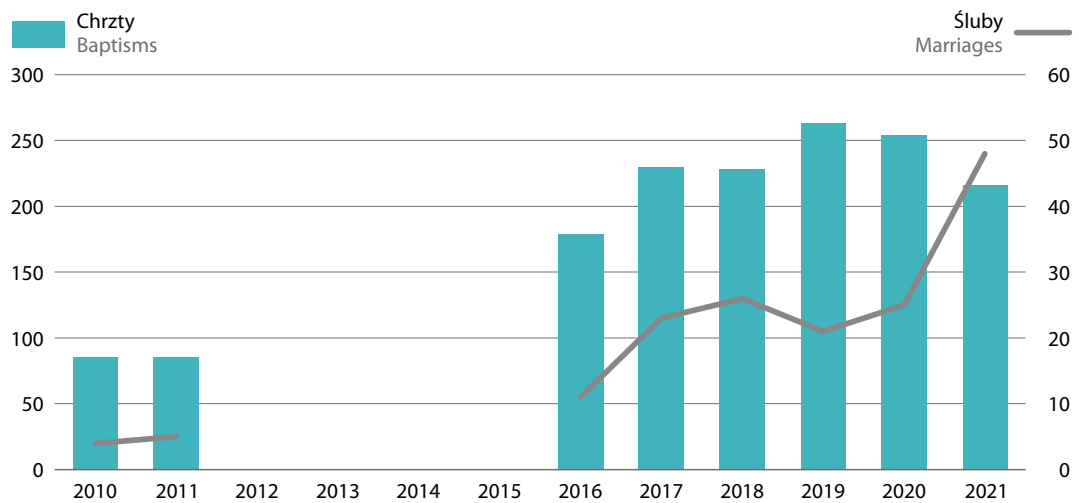
Kościół prowadzi działalność edukacyjną i wydawniczą. Posiada m.in. punkty nauczania religii, szkoły językowe i biblijne. Posiada Wydawnictwo Centrum Chrześcijański „Życie Sozo”.

Kościół Boży w Polsce jest członkiem Aliansu Ewangelicznego.

Wykres 4.58. Członkowie i duchowni Kościoła Bożego w Polsce
 Chart 4.58. Members and clergy of the Church of God in Poland

Wykres 4.59. Chrztys i śluby udzielone w Kościele Bożym w Polsce
 Chart 4.59. Baptisms and marriages in the Church of God in Poland

Kościół Pentakostalny w RP

The Pentecostal Church in the Republic of Poland

1.3.053

Adres:	44-240 Żory, Os. Pawlikowskiego 7c/4	
E-mail:	rekorajskiz@poczta.onet.pl	www.kosciolbozy.pl
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 106 No. in the register of churches and other religious associations: 106		Data wpisu: 01.02.1996 Date of entry: 01.02.1996

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	50	5
	2005	75	12
	2010	50	11
	2015	32	5
	2019	52	8
	2020	37	8
	2021	35	7
dolnośląskie	21	3	1
śląskie	14	4	1

Do 2000 r. Kościół funkcjonował pod nazwą Zbór Ewangeliczny Horeb.

Celem Kościoła jest głoszenie wszystkim Ewangelii o zbawieniu w Jezusie Chrystusie oraz pielęgnowanie życia chrześcijańskiego wśród członków i wszystkich wierzących.

Podstawą wiary jest Biblia, wyłączna i jedyna nieomylna norma wiary i życia chrześcijańskiego, uznawana jako tekst natchniony przez Ducha Świętego. Członkowie Zboru uznają tylko dwa obrzędy: chrzest przez całkowite zanurzenie w wodzie i Wieczerzę Pańską pod postacią chleba i wina, praktykowaną raz w miesiącu.

Kościół kieruje Naczelna Rada Kościoła w składzie: Prezbiter Naczelny Kościoła (odpowiedzialny za wszystkie prace) oraz dwóch zastępców (jeden sprawuje pieczę nad nauczaniem i duszpasterstwem w Kościele; drugi nad misją i ewangelizacją). Kościół posiada zbór w Żorach oraz we Wrocławiu.

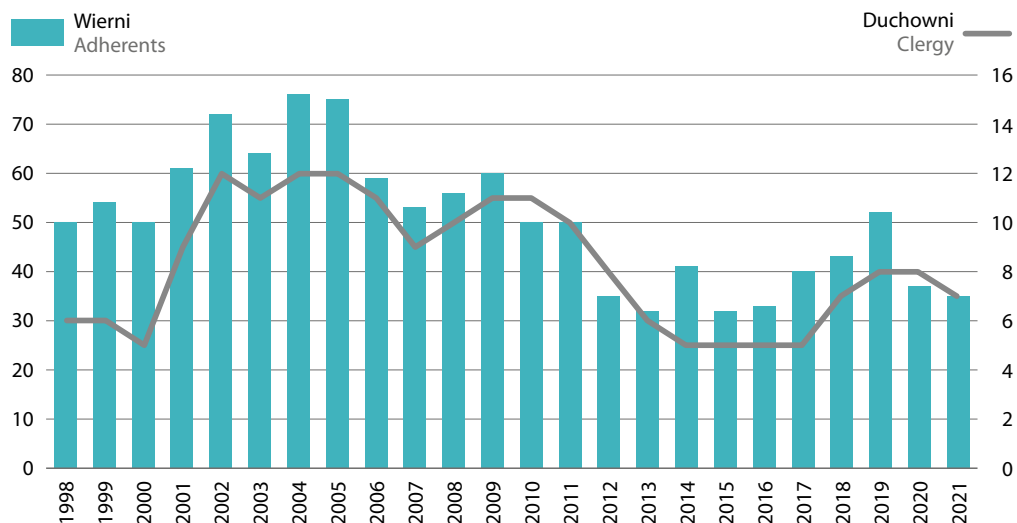
Swoje kadry Kościół kształci w Chrześcijańskim Instytucie Biblijnym w Warszawie.

Przyjęcie do społeczności nowego członka odbywa się na Zebraniu Członkowskim, polega na przedstawieniu go przez Radę Starszych całemu Zborowi i powierzenie go w modlitwie zgromadzenia Panu Jezusowi. Kościół organizuje publiczne ewangelizacje, rozdawanie indywidualnych zaproszeń na spotkania zborowe. Kościół niesie pomoc ludziom ubogim z najbliższej okolicy.

Kościół Pentakostalny oraz Zbór Jordan w Gdyni podjęli w 2001 r. decyzję o współpracy i wejściu Zboru Jordan w skład Kościoła Pentakostalnego oraz wyboru wspólnych władz.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Pentakostalnego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.60. Wierni i duchowni Kościoła Pentakostalnego w RP
 Chart 4.60. Adherents (faithful) and clergy of the Pentecostal Church in the Republic of Poland

Kościół Chrześcijański „Wieczernik” The Christian Church “Cenacle”

1.3.054

Adres: 44-240 Żory, Os. Pawlikowskiego 7c/4

E-mail: biuro@wieczernik.pl

www.wieczernik.pl

Data powstania na terenie Polski: 1996
Date of establishment on the territory of Poland: 1996

Data rejestracji: 1996
Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 107
No. in the register of churches and other religious associations: 107

Data wpisu: 01.02.1996
Date of entry: 01.02.1996

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	105	5
	2005	165	5
	2010	135	5
	2015	70	1
	2020	70	2
	2021	80	2
mazowieckie	40	1	1
świętokrzyskie	40	3	1

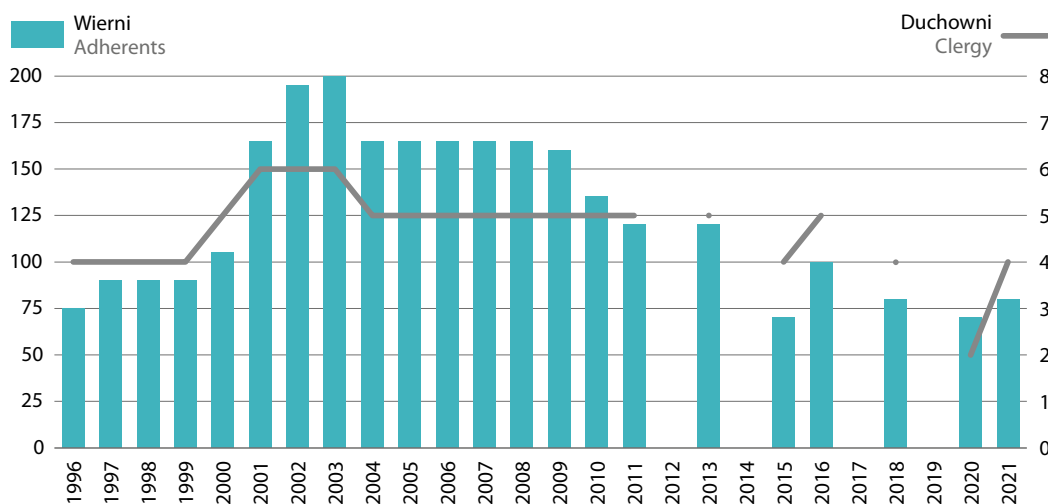
Grupa o orientacji zielonoświątkowej wywodząca się z katolickiego ruchu oazowego i charyzmatycznego. Celem jej jest głoszenie Słowa Bożego. W kategoriach prawnych Wspólnota jest dobrowolnym związkiem wyznaniowym składającym się z wierzących chrześcijan, uznających zasady wiary ustanowione w Piśmie Świętym.

Wspólnota działa samodzielnie, nie jest zależna od żadnej władzy duchownej czy świeckiej. Wspólnota posiada bibliotekę Wieczernik, która dysponuje książkami oraz kasetami audio i video. Wydaje książki chrześcijańskie, podręczniki, płyty CD i MP3. Kościół wspiera rodziny ubogie udzielając im pomocy materialnej bądź finansowej. Kościół prowadzi punkt nauczania religii w szkole podstawowej, z którego w 2016 r. korzystało 20 uczniów.

Członkowie Wyznania praktykują modlitwę indywidualną, studiowanie Słowa Bożego oraz osobiste naśladownictwo nauki Jezusa Chrystusa zawartej w Biblii. Kandydaci na członków przygotowani są we Wspólnocie przez okres jednego roku od chwili zadeklarowania na piśmie chęci wstąpienia. Decyzję o członkostwie podejmuje Rada Starszych po przeprowadzeniu rozmowy z kandydatem, na której ocenia, jej postępowanie w życiu osobistym i w relacjach międzyludzkich. Ustala czy jest ona dobrym przykładem chrześcijanina w społeczeństwie i w Kościele.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Wieczernik” mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 4.61. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Wieczernik”
Chart 4.61. Adherents (faithful) and clergy of the Christian Church “Cenacle”

Kościół Anglikański w Polsce

The Anglican Church in Poland

1.3.055

Adres: 02-347 Warszawa, ul. Dorotowska 7 m. 5

E-mail: emmanuel@it.com.pl; jod@arts.gla.ac.uk

Data powstania na terenie Polski: 1995

Date of establishment on the territory of Poland: 1995

Data rejestracji: 1996

Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 114

No. in the register of churches and other religious associations: 114

Data wpisu: 22.08.1996

Date of entry: 22.08.1996

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Kapelania Chaplaincy
Ogółem Total	38	2	1
	28	1	1
	70	1	1
	100	2	1
	54	1	1
	54	1	1
małopolskie	5	–	–
mazowieckie	43	1	1
w tym of which Warszawa	30	1	1
pomorskie	6	–	–

Źródłem wiary członków wyznania jest Pismo Święte oraz Modlitewnik Ogólny (Book of common Prayer), zatwierdzony w 1662 r. jako Modlitewnik Kościoła Anglikańskiego. Zasady wiary stanowi 39 Artykułów Wiary (pochodzących z II poł. XVI w.), które można ująć w ten sposób, iż dozwolone jest wszystko, co nie byłoby sprzeczne z nauką Pisma Świętego.

Kościół Anglikański utrzymuje równowagę między Najświętszym Sakramentem i Słowem Bożym. Pretenduje do roli „Via Media” (Droga średnia) między Kościołem Rzymskokatolickim a wyznaniem Protestantckimi.

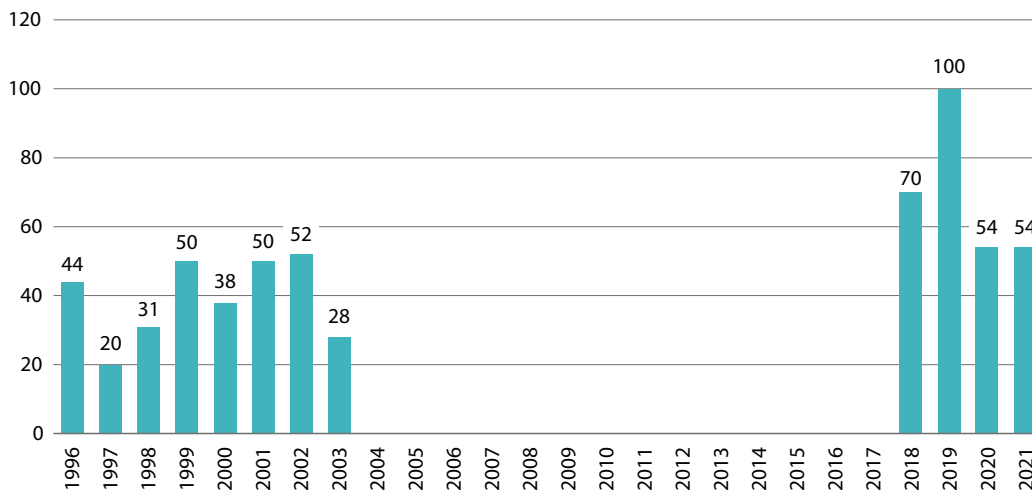
Członkowie zachęceni są do codziennego czytania Pisma Św. i do modlitwy.

W Kościele obowiązuje chrzest, który jest udzielany dorosłym i dzieciom. Kiedy ochrzczony dojrzewa wiarą, dokonuje się konfirmacji czyli potwierdzenia wiary. Po konfirmacji wierny ma prawo brać udział w Komunii Św.

W Polsce Kościół posiada parafię w Warszawie, która jest placówką Kościoła należącą do Diecezji Kościoła Anglikańskiego w Europie (Okręg Wschodni).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Anglikańskiego mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 4.62. Wierni Kościoła Anglikańskiego w Polsce
Chart 4.62. Adherents of the Anglican Church in Poland

Kościół Boży

The Church of God

1.3.056

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 99 No. in the register of churches and other religious associations: 99	Data wpisu: 1996 Date of entry: 1996
---	---

Kościół prawdopodobnie uległ rozwiązaniu. Nie został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków wyznaniowych MSWiA

Polski Ewangeliczny Kościół Braterski w Tarnowskich Górach

The Independent Evangelical Church in Tarnowskie Góry

1.3.057

Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 129 No. in the register of churches and other religious associations: 129	Data wpisu: 18.06.1997 Date of entry: 18.06.1997

Lata Years	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Miejsca kultu Places of worship	Jednostki kościelne Church units
2000	96	10	.	.
2005	94	19	15	11

W Kościele stosowane jest powszechne kapłaństwo wierzących bez ordynacji, konsekracji, hierarchii i sakramentów. Zbór jest samodzielny, zachowuje nowotestamentową naukę o rozdziale Kościoła i Państwa i pełnej niezależności od zewnętrznych czynników religijnych. Źródłem wiary jest Biblia – Słowo Boże – wyłączna i jedyna norma wiary i życia chrześcijańskiego.

Kościół posiada zbór w Tarnowskich Górach i dwie placówki (w Mikołowie i we Wrocławiu) oraz siedem placówek misyjnych. Członkowie i sympatycy Kościoła spotykają się dla wspólnego czytania i rozważania Pisma Świętego oraz modlitwy. Do zobowiązań członków Kościoła należy: czytanie Biblii i modlitwa, pielęgnowanie i odwiedzanie chorych, samotnych, ludzi w podeszłym wieku i potrzebujących pomocy. W niedziele i święta odbywają się nabożeństwa. Kandydat na członka zboru składa świadectwo swojego nawrócenia i odrodzenia przed zborom i prosi o chrzest (praktykowany jest chrzest dorosłych).

Kościół należy do Rady Zborów Ewangelicznych z siedzibą w Poznaniu, jest także członkiem Federation of Independent Evangelical Churches.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Polskiego Ewangelicznego Kościoła Braterskiego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem – Kościół w Tarnowie

The Christian Centre „Lord is a Flag” – Church in Tarnów

1.3.058

Adres:	33-100 Tarnów, ul. Bandrowskiego 9	
E-mail:	biuro@ccpjs.pl	www.ccpjs.pl
Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 128 No. in the register of churches and other religious associations: 128	Data wpisu: 09.06.1997 Date of entry: 09.06.1997	

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy
Ogółem Total	2009	80
	2010	75
	2015	95
	2016	100
	2018	80
małopolskie	70	3
podkarpackie	10	2

Kościół chrześcijański, należący do nurtu pentekostalnego protestantyzmu ewangelicznego. Powstał z inicjatywy osób spotykających się wspólnie na modlitwie i studiowaniu Pisma Świętego. Jako fundament swojego nauczania Kościół uznaje pięć podstawowych zasad teologii protestanckiej: Sola scriptura (Tylko pismo), Sola fide (Tylko wiara), Sola gratia (Tylko łaska), Solus Christus (Tylko Chrystus), Soli Deo gloria (Tylko Bogu chwała). Kościół funkcjonuje także w oparciu o zaczerpnięte z Pisma Świętego prawdy wiary stanowiące jego Credo. Nowi członkowie przyjmowani są przez publiczne wyznanie wiary w Pana Jezusa Chrystusa oraz chrzest wiary (chrzest wodny). Członkostwo wyraża się w formie pisemnej deklaracji, którą przyjął Pastor Kościoła.

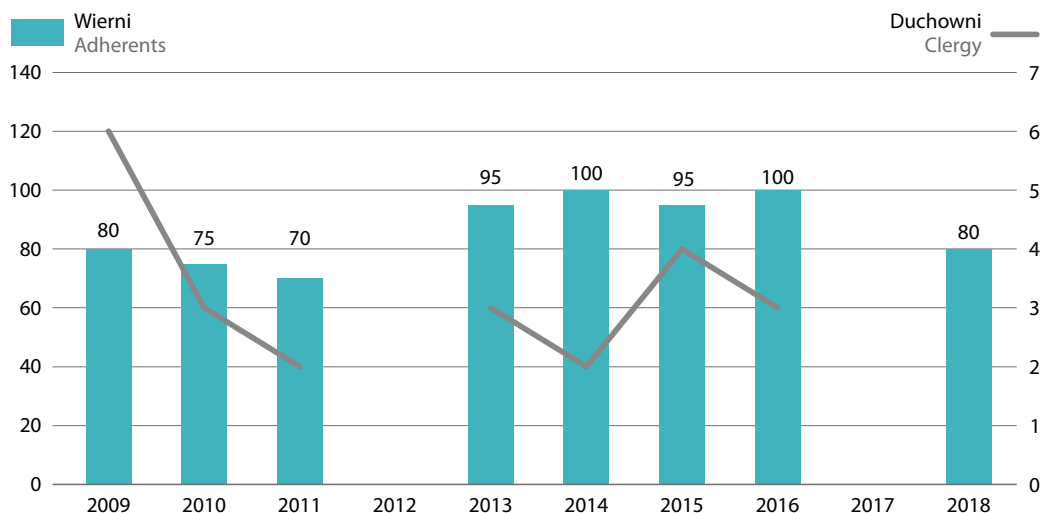
Kościół prowadzi działalność edukacyjną i wydawniczą, posiada pozaszkolny punkt katechetyczny, z którego w 2016 r. korzystało 27 uczniów. Wydaje książki o tematyce religijnej oraz ulotki informacyjne.

Kościół współpracuje z innymi chrześcijańskimi organizacjami niosąc pomoc materialną i wsparcie duchowe osobom biednym, chorym i cierpiącym. Wspiera także działalność Ośrodków Pomocy Społecznej, hospicja, domy samotnych matek. Prowadzi klub dla młodzieży.

Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP, której celem jest m.in. współdziałanie ewangeliczne i szerzenie poszanowania dla odrębności wyznaniowej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.63. Wierni i duchowni Chrześcijańskiego centrum „Pan jest sztandarem” Kościół w Tarnowie
 Chart 4.63. Adherents and clergy of the Christian Centre „Lord is a Flag” – Church in Tarnów

Wspólnota „Drzewo Oliwne” The Community „Olive Tree”

1.3.059

Adres: 04-812 Warszawa, ul. Szczytnowska 35–39

E-mail: kontakt@drzewo-oliwne.pl

www.drzewo-oliwne.pl

Data rejestracji: 1994

Date of registration: 1994

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 88

Data wpisu: 22.07.1994

No. in the register of churches and other religious associations: 88

Date of entry: 22.07.1994

Grupa ewangelicznie wierzących chrześcijan, która po latach nieformalnej działalności zarejestrowała się w roku 1994 jako Wspólnota „Drzewo Oliwne”. Członkami są osoby z różnych wspólnot chrześcijańskich, a przynależność do Wspólnoty „Drzewo Oliwne” wiąże się ze służbą i powołaniem. Członków łączy przekonanie, że – Izrael jest ludem Bożego wybrania, odgrywającym trwałą i niezmiernie ważną rolę w Bożych planach, dotyczących zarówno przeszłości, jak też teraźniejszości i przyszłości. Lud Pierwszego (Synajskiego) Przymierza nie utracił tej roli na rzecz chrześcijaństwa, które jest jego „młodszym bratem”, i z którym wspólnie składa świadectwo wypełniania się Bożych obietnic.

Świadectwo członków Wspólnoty wobec chrześcijan:

Nieprzemijającą wyjątkową rolę Izraela w Bożym planie.

Niezmienną Bożą miłość do ludu Jego wybrania oraz Jego wierność obietnicom i przymierzom danym Izraelowi.

Potrzebę uświadomienia sobie przez nas, chrześcijan, naszej winy wobec narodu żydowskiego i upamiętania się z grzechu niewłaściwego nauczania i okrutnych prześladowań tego narodu znanych z historii kościoła.

Potrzebę uznania współczesnego Państwa Izrael jako wypełnienia Bożych planów i zamiarów.

Służba członków Wspólnoty wobec nie-Żydów polega na:

Wskazywaniu na prawdy biblijne dotyczące Izraela i narodu żydowskiego.

Przybliżaniu żydowskiego dziedzictwa religijnego i kulturowego oraz historii tego narodu w krajach chrześcijańskich.

Dostarczaniu rzetelnej informacji dotyczącej aktualnej sytuacji państwa Izrael.

Zachęcaniu chrześcijan do modlitwy o Żydów, do okazywania im praktycznej miłości oraz do odważnego występowania przeciwko wszelkim przejawom antysemityzmu. Wobec Żydów pragniemy być świadkami Bożej wierności i miłości w stosunku do ludu Izraela.

Wspólnota „Drzewo Oliwne” uczestniczyła w 2007 r. w projekcie „Narody świata przepisują Biblię”. Jest to międzynarodowa akcja ręcznego przepisywania Biblii. Uczestniczyło w niej 115 państw, w tym Polska. Każdy, kto własnoręcznie przepisze jeden werset Biblii, otrzymuje imienny certyfikat, a jego nazwisko zostanie uwiecznione w Domu Biblii wśród 20137 nazwisk kopistów z danego kraju (tyle wersetów liczy Biblia hebrajska).

Wspólnota prowadzi kursy i konferencje biblijno-modlitewne oraz działalność wydawniczą, wspiera także osoby starsze i chore.

W 2011 liczba członków wspólnoty wynosiła 100, a liczba duchownych 7.

Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc” The Full Gospel Church „Spirit and Power”

1.3.060

Adres:	91-867 Łódź, ul. Porzeczkowa 19	
E-mail:	Duch.i.moc@gmail.com	www.gekmin.eu
Data powstania na terenie Polski: 1995 Date of establishment on the territory of Poland: 1995		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 93 No. in the register of churches and other religious associations: 93		Data wpisu: 10.01.1995 Date of entry: 10.01.1995

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2010	34	5
	2011	40	7
	2016	64	2
kujawsko-pomorskie	4	2	1
łódzkie	60	6	1

Charyzmatyczny Kościół, który działa na terenie woj. łódzkiego i kujawsko-pomorskiego (grupa domowa). Członkowie Kościoła wierzą, że są powołani do wzrastania w dojrzałości, uczniostwie i relacji z Jezusem Chrystusem poprzez wiarę, a także do szerzenia ewangelii. Podstawą do przyjęcia jako nowego członka jest deklaracja naśladowania i stosowania w praktyce nauczania biblijnych.

Kościół w 2016 r. wydawał ulotki informacyjne. Prowadził też zbiórkę używanej odzieży dla biednych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Duch i Moc mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Chrześcijański w Warszawie

The Christian Church in Warsaw

1.3.061

Adres: 00-389 Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8

Data powstania na terenie Polski: 1996

Date of establishment on the territory of Poland: 1996

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 112

Data wpisu: 06.05.1996

No. in the register of churches and other religious associations: 112

Date of entry: 06.05.1996

Niezależny kościół protestancki, który powstał w 1996 r. grupując część członków Centrum Biblijnego „Jezus jest Panem”. Kościół opiera się na Biblii, która jest ostatecznym źródłem i autorytetem w sprawach życia i wiary. Kościół przyjmuje apostołskie, nicejskie oraz atanażjańskie wyznania wiary. Powołuje się też na dorobek ruchów reformacyjnych, ruchu zielonoświątkowego i tzw. nowoapostolskiej reformacji.

Kościół ma centralę w Warszawie, oddział lokalny w Cieszynie i placówkę misyjną w Radomiu. Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP.

Kościół założył w 2004 r. Fundację Nadzieja dla Przyszłości, która zajmuje się dystrybucją książek, prowadzi sklep internetowy, od 2005 r. wydaje Magazyn Chrześcijański „Cel”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego w Warszawie mieści się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle

The Christian Church „Maranatha” in Wisła

1.3.062

Adres: 43-460 Wisła, Os. Sadowy 8

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 122

Data wpisu: 28.01.1997

No. in the register of churches and other religious associations: 122

Date of entry: 28.01.1997

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	38	5	1
	2005	30	6	1
	2010	35	4	1
	2012	40	5	1
	2014	35	5	1
	2021	36	6	1

Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle należy do nurtu zielonoświątkowego protestantyzmu. Jego głównym zadaniem jest niesienie przesłania ewangelicznego o Jezusie Chrystusie. Odbywa się to poprzez organizowanie koncertów w szkołach, domach kultury i domach dziecka.

Zbór obejmował pomocą (odzież, żywność) osoby ubogie i uzależnione, dzieci z rodzin ubogich, wspierał finansowo dzieci z sierocińca w Ugandzie. Zaangażowany jest również działalność świetlicy środowiskowej, oprócz wsparcia finansowego członkowie Kościoła pomagają w organizowaniu zajęć dla dzieci.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła „Maranatha” w Wiśle mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Ursynowska Społeczność Ewangeliczna The Ursynów Evangelical Fellowship

1.3.063

Adres:	02-732 Warszawa, ul. Stanisławowska 14	
E-mail:	paul_jar@poczta.onet.pl	www.use.waw.pl
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 124 No. in the register of churches and other religious associations: 124	Data wpisu: 14.04.1997 Date of entry: 14.04.1997	

Ursynowska Społeczność Ewangeliczna jest ewangelikalną wspólnotą protestancką działającą w jednej z dzielnic Warszawy. Zasady wiary są bliskie wszystkim kościołom – zborom ewangelikalnym z którymi współpracuje. Źródłem wiary jest Pismo Święte. Członkiem Społeczności może zostać każdy, kto wyrazi taką chęć, uzasadniając ją potrzebami duchowymi. Chrzest przez zanurzenie jest stosowaną formą inicjacji (nie jest jednak warunkiem członkostwa).

Głównym celem Kościoła jest szerzenie wartości ewangelicznych wśród mieszkańców warszawskiej gminy Ursynów.

Do zwyczajów pielęgnowanych przez poszczególnych członków należą: osobista lektura Pisma Świętego i codzienna modlitwa oraz branie udziału w spotkaniach wspólnoty.

Kościół jest współzałożycielem Aliansu Ewangelicznego w RP, jest też członkiem Aliansu Ewangelicznego Europejskiego oraz Światowego.

W 2005 r. społeczność liczyła 40 członków oraz 3 osoby duchowne (1 pastora i 2 starszych), posiadała 1 zbor w Warszawie.

Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina” The Christian Church „Good News”

1.3.064

Adres:	95-200 Pabianice, ul. Bagatela 12	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 124 No. in the register of churches and other religious associations: 124	Data wpisu: 12.05.1997 Date of entry: 12.05.1997	

Kościół należy do nurtu zielonoświątkowego protestantyzmu i został zapoczątkowany przez grupę osób wywodzących się z Ruchu Światło-Życie i Odnowy w Duchu Św.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła „Dobra Nowina” mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Kościół „Misja dla Polski” The Church „Mission for Poland”

1.3.065

Adres: 01-496 Warszawa, ul. F. Kawy 42/8

Data rejestracji: 1997
Date of registration: 1997

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 127 No. in the register of churches and other religious associations: 127	Data wpisu: 26.05.1997 Date of entry: 26.05.1997
---	---

Kościół należy do nurtu pentekostalnego/zielonoświątkowego/protestantyzmu. Brak dokładnych danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej The Church of Jesus Christ of the Christian Faith

1.3.066

Adres: 21-040 Świdnik, ul. Hallera 2/34

E-mail: pastor@ocaleni.pl; info@ocaleni.pl www.ocaleni.pl

Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
--	--

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 130 No. in the register of churches and other religious associations: 130	Data wpisu: 28.07.1997 Date of entry: 28.07.1997
---	---

Źródłem wiary tego zielonoświątkowego Kościoła jest Biblia. Nauczanie opiera się także na chrześcijańskich książkach, elektronicznych nośnikach przekazu i nauczaniu wykładowców Bożego Słowa.

Członkowie Kościoła są zobowiązani do czytania Bożego Słowa, indywidualnej modlitwy, ewangelizacji, a także do trwania w nauce i przykazaniach Jezusa Chrystusa i jego uczniów zawartych w Nowym Testamencie. Spotkania Kościoła odbywają się dwa razy w tygodniu w Świdniku przy ul. Warsztatowej 3. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie ustnej i pisemnej deklaracji, a przede wszystkim poprzez wyznanie wiary w Jezusa i chrzest wodny.

Liczba członków w 1999 r. wynosiła 20.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Nowego Przymierza w Lublinie The New Covenant Church in Lublin

1.3.067

Adres: 20-807 Lublin, ul. Czeremchowa 12/19

E-mail: knp@knp.lublin.pl www.knp.lublin.pl

Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
--	--

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 132 No. in the register of churches and other religious associations: 132	Data wpisu: 12.09.1997 Date of entry: 12.09.1997
---	---

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół Ekklesia w Warszawie

The Ekklesia Church in Warsaw

1.3.068

Adres:	03-550, Warszawa, ul. Głowska 7, m. 43	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 133 No. in the register of churches and other religious associations: 132	Data wpisu: 26.09.1997 Date of entry: 26.09.1997	

Kościół należy do nurtu Local Church (Kościoły Lokalne). Podstawą życia i nauczania Kościoła jest Osoba Jezusa Chrystusa – Zbawiciela Świata oraz Jego nauka zawarta w Piśmie Świętym. Kościół uznaje i głosi, że całe Pismo Święte jest natchnione przez Boga, doskonale i zawiera kompletne objawienie prawdy. Do praktyk wyznawców należy modlitwa, czytanie Pisma Świętego. Członkowie Kościoła spotykają się w niedzielę na Spotkaniach Stołu Pańskiego oraz w grupach domowych w celu modlitwy i poznania Pisma św.

Członkostwo w Kościele zyskuje się poprzez osobiste przyjęcie Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i Pana całego swojego życia, wezwanie Jego imienia swymi ustami oraz wyznanie tego faktu Kościołowi.

Wspólnota w 2004 r. liczyła 50 członków oraz 3 duchownych (starszych), skupionych w Warszawie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła „Ekklesia” w Warszawie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie

The Church of Jesus Christ „Zion” in Rzeszów

1.3.069

Adres:	35-055 Rzeszów, ul. Szopena 39/4	
E-mail:	kopaczlucy@poczta.onet.pl	www.syjonkchrz.cba.pl
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 134 No. in the register of churches and other religious associations: 134	Data wpisu: 17.11.1997 Date of entry: 17.11.1997	

Kościół o charakterze charyzmatycznym wyłonił się z rzeszowskiej Wspólnoty Modlitewno-Ewangelizacyjnej i został wpisany do Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych w 1997 r. Działa na terenie woj. podkarpackiego.

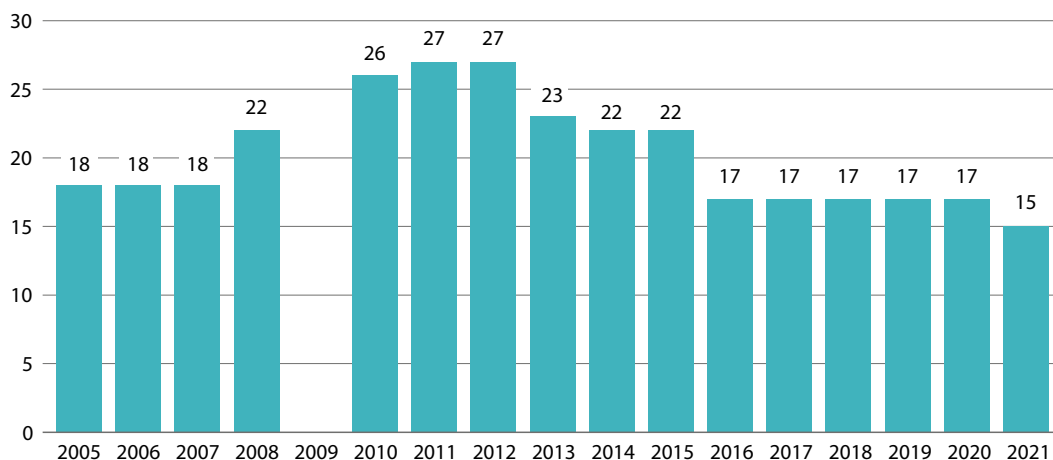
Podstawowym źródłem wiary jest Biblia – źródło prawdy o Bogu, człowieku, świecie duchowym i fizycznym oraz normą w sprawach życia. Członkowie Kościoła uważają, że na każdej osobie spoczywa odpowiedzialność za codzienny bezpośredni kontakt z Bogiem. Modlitwa jest kierowana w imieniu Jezusa Chrystusa do Boga. Wierni Kościoła spotykają się regularnie na nabożeństwach, które odbywają się w ciągu tygodnia.

Członkiem Kościoła może zostać osoba, która uwierzyła w Jezusa Chrystusa, prowadzi życie zgodne z biblijnymi zasadami, jest ochrzczona w wodzie w wieku świadomym oraz akceptuje wizję i sposoby działania Kościoła. Nowy pełnoletni członek Kościoła musi dobrowolnie zadeklarować na piśmie członkostwo. Nowi członkowie przyjmowani są podczas niedzielnego nabożeństwa, przez ogłoszenie tego innym członkom Kościoła.

W miarę możliwości Kościół stara się pomagać rodzinom ubogim, dzieciom przebywającym w szpitalach, rozdając: odzież, środki czystości i słodczyce, a także więźniom oraz pacjentom Zakładu Opieki. Prowadzi duszpasterstwo w Zakładzie Karnym.

Kościół w 2021 r. liczył 15 członków oraz 3 duchownych, skupionych w Rzeszowie.

Wykres 4.64. Wyznawcy Kościoła Jezusa Chrystusa „SYJON” w Rzeszowie
Chart 4.64. Adherents of the Church of Jesus Christ „Zion” in Rzeszów

Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje” The Christian Church „Jesus is Alive”

1.3.070

Adres:	99-300 Kutno, ul. Bociania 31	
E-mail:	kchjz@op.pl	www.kchjz.info.pl
Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 136 No. in the register of churches and other religious associations: 136		Data wpisu: 01.12.1997 Date of entry: 01.12.1997

Ten pentekostalny Kościół prowadził sześć zborów: w Kutnie, Połczynie Zdroju, Świebodzinie, Puławach, Krośniewicach i w Turku, dwie placówki: w Aleksandrowie Łódzkim i Sieradzu oraz punkty w Zgierzu, Łasku, Łęczycy i Garwolinie. Łączna liczba wiernych Kościoła w 2011 r. wynosiła 95, a liczba duchownych – 15.

Kościół wydawał dwumiesięcznik Głos Uzdrawiania w 500 egz., prowadził kursy biblijne oraz konferencje.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Jezus Żyje” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Dom Izraela Polania

The House of Israel Polania

1.3.071

Adres:	ul. Rajska 1, 20-388 Dominów-Lublin	
E-mail:	biuro@polania.com.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 137 No. in the register of churches and other religious associations: 137	Data wpisu: 03.12.1997 Date of entry: 03.12.1997	

Kościół czuje się kontynuatorem wiary Abrahama, Mojżesza, proroków Izraela, Jezuy i apostołów, nowotestamentowych zgromadzeń Izraela, a także m.in. mieszkających na terenie Polski Wandalów i Gotów z IV w. oraz Braci Polskich z XVI w.

Podstawowym źródłem wiary jest Biblia, która jest jedynym i ostatecznym autorytetem w sprawach wiary. Kościół podkreśla, że nie utożsamia się z powstałym w IV wieku Kościołem Rzymskim, ani z jego prote stanckimi odgałęzieniami.

Członkowie Kościoła wierzą w jednego, wszechwiedzącego i wszechmocnego Boga, którego objawione Mojżeszowi imię brzmi Jehowa. Jezua Mesjasz- przyszedł na świat aby objawić i wypełnić wolę Ojca. Składając w ofierze swoje życie za grzechy całej ludzkości został ukrzyżowany, zmartwychwstając po trzech dniach i nocach. Jezua siedzi po prawicy Ojca w niebie. W wyznaczonym przez Ojca czasie przyjdzie powtórnie na ziemię. Jezua Mesjasz jest arcykapłanem wyznania. Każdy narodzony na nowo człowiek bez względu na płeć jest kapłanem Jehowy. Nowotestamentowy kapłan nie składa ofiar. Ofiara Jezuy na drzewie jest jedyna i wystarczająca. Duch Boży został zesłany na ziemię po zmartwychwstaniu Jezuy w święta Szawout. Duch Boży jest sprawcą nowego narodzenia, zamieszkując w osobach wierzących., pomagając im żyć w świętości.

Kościół uznaje chrzest wodny, który następuje poprzez zanurzenie osoby świadomie wyznającej swoją wiarę i jest częścią procesu zbawienia. Chrzest wodny jest równoznaczny z zanurzeniem się w śmierci i zmartwychwstaniu Jezuy. Stara natura zostaje pogrzebana w wodzie i osoba zaczyna nowe życie w Mesjaszu.

Chrzest w duchu jest procesem w którym duch człowieka wierzącego zostaje zanurzony i wypełniony Duchem Świętym. Jego znakiem jest mówienie obcymi językami. Chrzest w duchu do dalszych manifestacji Ducha Bożego, kiedy to wierzący otrzymują inne dary Ducha, takie jak mowa wiedzy, mądrości, uzdrowień, prorokowania, etc.

Wszyscy wierzący i kapłani mają prawo uczestniczyć w Wieczerzy Pańskiej pod dwoma postaciami chleba i wina.

Przedmiotem kultu nie mogą być obrazy i rzeźby. Wierni Kościoła nie modlą się do zmarłych, świętych i aniołów.

Zbawienie jest darem łaski danym przez Boga i jest wyłącznie z łaski przez wiarę.

Dniem świętym jest Sabat, jako czas liczony od zachodu słońca w piątek do zachodu słońca w sobotę. Jest to czas odpoczynku i zgromadzenia ludu Bożego.

W Kościele przestrzegane są następujące święta:

- a) wiosenne: Paschy, Przaśników, Szawout – Tygodni,
- b) jesienne: Trąb, Pojednania i Namiotów.

Nie uznaje się świąt „Bożego Narodzenia,„ i „Wielkanocy” jako niemających biblijnego uzasadnienia.

Wierni Kościoła wierzą, że żyjemy w czasach ostatecznych. Wierzą w objawienie się Antychrysta, nastanie czasu Wielkiego Ucisku, powtórne przyjście Mesjasza, pierwsze zmartwychwstanie wierzących na Sąd, Exodus, Wesele Baranka, Królestwo Tysiącletnie, w zwycięstwo Jezusy Mesjasza w bitwie pod Armagedon, drugie zmartwychwstanie wszystkich ludzi na wielki sąd i w ustanowienie nowego Nieba i nowej Ziemi. Na koniec czasów grzech, śmierć, szatan i jego słudzy zostaną wrzuceni do Jeziora Ognia.

Śmierć, zgodnie z wiarą Kościoła, jest konsekwencją grzechu i jest nieunikniona. Odrzuca się koncepcję reinkarnacji. Po śmierci ciała powstałe z prochu obumiera. Duch i dusza, niewidzialne i wieczne idą do miejsca swojego przeznaczenia czyli albo do raju, albo do piekła. Odrzuca się istnienie czyścica. W raju duchy i dusze zbawionych oczekują zmartwychwstania do życia wiecznego z Bogiem, kiedy to otrzymają nowe ciała, i na sąd kiedy otrzymają nagrody za dobre uczynki. Dusze i duch przebywające w piekle oczekują na Wielki Sąd i wieczne potępienie.

Od września 2004 r. Dom Izraela Polania prowadzi akcję finansowej pomocy na rzecz dzieci z Pogotowia Opiekuńczego przy ul. Kosmonautów w Lublinie. Od 2001 roku w Zakładzie Karnym we Włodawie oraz od 2002 roku w Areszcie Śledczym w Krasnymstawie członkowie Kościoła odbywają regularne spotkania z osadzonymi. Od tego czasu, w tych spotkaniach, uczestniczyło już ok. 500 więźniów. Wielu z nich zostało ochrzczonych.

Zgromadzenie rozpoczęło działalność w lutym 1997 r. Wówczas grupa wierzących rozpoczęła regularne spotkania Szkoły Biblijnej. W 1997 roku Kościół został wpisany do rejestru Kościołów. Do 2005 r. Kościół funkcjonował pod nazwą Kościół Chrześcijański w Świdniku. W latach 2005-2016 po przenosinach do Lublina Zgromadzenie działało pod nazwą Kościół Chrześcijański Nowe Życie. W lutym 2016 r. nazwa została oficjalnie zmieniona na Dom Izraela Polania. Słowo Polania to jedna z dwóch hebrajskich nazw określających Polskę. Nazwa Kościoła oznacza wierzących, należących do zaginionych po niewoli asyryjskiej, owiec z Domu Izraela.

Miejscowy Kościół w Lublinie

The Local Church in Lublin

1.3.072

Adres: Natalin, 21-002 Jastków, ul. Szelestna 23

Data powstania na terenie Polski: 1991

Date of establishment on the territory of Poland: 1991

Data rejestracji: 1998

Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 140

No. in the register of churches and other religious associations: 140

Data wpisu: 08.01.1998

Date of entry: 08.01.1998

Podstawą życia i nauczania Kościoła jest osoba Pana Jezusa Chrystusa i jego nauka, zawarta w Piśmie św., które jest jedynym i wystarczającym źródłem wiary.

Kościół nie posiada określonego rodowodu doktrynalnego. Nie odrzuca całości tradycji chrześcijaństwa pielęgnowanych przez katolicyzm, prawosławie i protestantyzm, stara się czerpać z tych tradycji, które mają rodowód biblijny. Kościół reprezentowany jest przez Radę Starszych.

Członkowie Kościoła zobowiązani są min. do: porannej modlitwy indywidualnej, modlitewnego czytania Pisma św., modlitwy zbiorowej, uczestniczenia w cotygodniowych spotkaniach Stołu Pańskiego i głoszenia ewangelii osobiście i zbiorowo. Członkiem Kościoła może zostać osoba, która osobiście przyjęła Pana Jezusa Chrystusa jako swojego Pana i Zbawiciela poprzez uwierzenie w niego sercem i wyznanie go ustami.

Kościół w 2006 r. był zorganizowany w jeden zbór, posiadał 2 duchownych, liczył 17 wiernych zamieszkałych na terenie woj. lubelskiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Miejscowego Kościoła w Lublinie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha” The Christian Center „The Sword of the Spirit”

1.3.073

Adres:	62-800 Kalisz, ul. Poznańska 45	
E-mail:	biuro@mieczducha.pl	www.mieczducha.pl
Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 142 No. in the register of churches and other religious associations: 142	Data wpisu: 14.01.1998 Date of entry: 14.01.1998	

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Jednostki kościelne Church units
Ogółem Total	2005	356	7
	2010	200	5
wielopolskie	200	5	1

Grupa powstała w wyniku odłączenia się charyzmatycznej wspólnoty „Emanuel” od Kościoła rzymskokatolickiego. W 2022 grupa zmieniła nazwę na Kościół Słowo Życia.

Źródłem wiary Kościoła jest Pismo Św. Członkowie Kościoła wierzą w trójjedynego Boga, w śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, w zbawienie, poprzez wiarę w Jego odkupieńczą ofiarę. Do zobowiązań członków należy prowadzenie życia zgodnego z Ewangelią, a także: indywidualna modlitwa i studiowanie Słowa Bożego, spotkania w grupach domowych raz w tygodniu, udział w niedzielnych nabożeństwach, kwartalnych spotkaniach członków Kościoła oraz raz w roku w spotkaniach sprawozdawczych.

Kościół prowadzi punkt nauczania religii, z którego korzystało w 2010 r. 35 uczniów. Wydawał czasopismo Miecz Ducha w nakładzie 1500 egz. oraz książki o tematyce religijnej.

Członkiem Kościoła może być osoba pełnoletnia (lub młodsza za zgodą rodziców bądź opiekunów) dobrowolnie zgłaszająca swoją kandydaturę.

Do 2007 r. Kościół funkcjonował pod nazwą Chrześcijański Kościół „Miecz Ducha” w Kaliszu.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła „Miecz Ducha” zadeklarowało 200 osób.

Kościół Chrześcijan w Rybniku The Christian Church in Rybnik

1.3.074

Adres:	44-200 Rybnik, ul. Kościuszki 59d m. 15	
Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 144 No. in the register of churches and other religious associations: 144	Data wpisu: 08.06.1998 Date of entry: 08.06.1998	

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Starsi Seniors
Ogółem Total	2010	15
	2015	17
	2020	15
	2021	20
ślaskie	20	.

Kościół w Rybniku jest gminą chrześcijańską, należącą do nurtu kościołów lokalnych. Wierni starają się praktykować zasady zapisane w Biblii, formy mają charakter zbliżony do pierwotnego chrześcijaństwa. Warunkiem zostania członkiem Kościoła jest wyznanie nowonarodzenia z Ducha świętego i wody.

W Kościele nie ma podziału na kler i laikat, na czele Kościoła stoi Brat Starszy Kościoła

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijan w Rybniku mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Lokalny Kościół w Kwidzynie

The Local Church in Kwidzyn

1.3.075

Adres: 82-500 Kwidzyn, ul. Krańcowa 10a/1 (do 2021 roku)
82-300 Elbląg, ul. Poprzeczna 28/4 (od 2022 roku)

Data rejestracji: 1998
Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 145
No. in the register of churches and other religious associations: 145

Data wpisu: 08.06.1998
Date of entry: 08.06.1998

Kościół o zasięgu lokalnym. Do 2021 roku miał siedzibę w Kwidzynie, a od 2022 roku w Elblągu (Nowa nazwa – Lokalny Kościół w Elblągu). W 2021 r. liczył 16 członków i 2 starszych.

Związek Wyznaniowy Polska Chrześcijańska Służba

The Religious Union „Polish Christian Service”

1.3.076

Adres: 04-736 Warszawa, ul. Dziecielniny 5/208E

Data rejestracji: 1998
Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 146
No. in the register of churches and other religious associations: 146

Data wpisu: 13.07.1998
Date of entry: 13.07.1998

Polska Chrześcijańska Służba jest wspólnotą ewangelikalną nawiązującą do dziedzictwa purytanizmu i pietyzmu. W krótkim podsumowaniu swoich prawd wiary deklarują wiarę w:

- w pewność zbawienia, którą można mieć żyjąc na ziemi
- że zbawienie człowieka nie jest jego zasługą, ale zależy tylko od suwerennej woli Boga
- że opisany w Księdze Rodzaju upadek człowieka spowodował zerwanie jego duchowej relacji z Bogiem oraz utratę wolnej woli czyli brak zdolności wyboru między dobrem a złem. Od swego upadku jest on

w stanie niewoli grzechu. Dopiero w momencie nawrócenia (odrodzenia) Duch Święty uzdalnia i daje moc do przewyciężenia grzechu oraz zmienia życie w procesie uświęcania, które trwa przez cały czas jego życia na ziemi.

- że Dzień Pański jest dniem, w którym wierzący dobrowolnie rezygnuje ze swoich obowiązków, rozrywek i codziennych prac, a poświęca go na osobistą społeczność z Bogiem i innymi wierzącymi.
- że dusza ludzka jest nieśmiertelna i że po śmierci nie ulega unicestwieniu
- że są tylko dwa miejsca, gdzie może się znaleźć dusza ludzka po śmierci: w piekle albo w niebie.
- że prawdziwa zbawiająca wiara nie jest ani religią, ani religijną denominacją, lecz oparta jest na osobistej relacji z osobą Jezusa Chrystusa³⁰.

Związek liczył w 2021 r. 9 członków, 1 osobę duchowną.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Wyznaniowego Polska Chrześcijańska Służba mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi” The Christian Church „Open Doors”

1.3.077

Adres: 01-424 Warszawa, Al. Prymasa Tysiąclecia 74B

Data rejestracji: 1998
Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 148 No. in the register of churches and other religious associations: 148	Data wpisu: 15.10.1998 Date of entry: 15.10.1998
---	---

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym tej zielonoświątkowej wspólnoty.

The Warsaw International Church (Warszawski Kościół Międzynarodowy)

1.3.078

Adres: 02-927 Warszawa, ul. Zawojska 9

E-mail: pastor@wic.org.pl www.wic.org.pl

Data powstania na terenie Polski: 1984 Date of establishment on the territory of Poland: 1984	Data rejestracji: 2000 Date of registration: 2000
--	--

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 151 No. in the register of churches and other religious associations: 151	Data wpisu: 31.01.2000 Date of entry: 31.01.2000
---	---

Kościół grupuje chrześcijan z wielu krajów i wielu wyznań, a jego celem jest zapewnienie obcokrajowcom przebywającym w Polsce wspólnego miejsca spotkań i nabożeństw, które odbywają się naprzemiennie według różnych formuł liturgicznych. Nowi członkowie zostają przyjmowani poprzez przyjęcie chrztu w Warsaw International Church lub deklarację chęci przynależności i regularne uczestniczenie w nabożeństwach. W 2017 r. zostało przyjętych 4 nowych członków.

W 2021 r. Kościół liczył 65 członków, 1 pastora i radę składającą się z 9 osób. Nabożeństwa odbywają się w wynajmowanej sali.

³⁰ Za: <http://www.pchs.info/o-nas> (dostęp 30.09.2022).

Kościół Ewangeliczny w RP

The Evangelical Church in Republic of Poland

1.3.079

Adres:	85-370 Bydgoszcz, ul. Żyzna 14		
Data rejestracji: 2003 Date of registration: 2003			
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 154 No. in the register of churches and other religious associations: 154	Data wpisu: 17.07.2003 Date of entry: 17.07.2003		

Po reorganizacji w 1988 r. Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego, nastąpiło usamodzielnienie jego składowych konfesji. Wtedy rozpoczął działalność Kościół Ewangelicznych Chrześcijań, z którego w 2003 r. wydzielił się Kościół Ewangeliczny.

W 2007 r. Kościół liczył 200 członków, 8 osób duchownych, posiadał 3 świątynie i 3 zbory.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicznego zadeklarowało 438 osób.

Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary”

The Christian Church „Word of Faith”

1.3.080

Adres:	81-531 Gdynia, ul. Wielkopolska 250		
E-mail:	pastor@kcsw.org	www.kcsw.org	
Data powstania na terenie Polski: 1998 Date of establishment on the territory of Poland: 1998	Data rejestracji: 2003 Date of registration: 2003		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 156 No. in the register of churches and other religious associations: 156	Data wpisu: 04.08.2003 Date of entry: 04.08.2003		

Kościół lokalny Local Church	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Jednostki kościelne Church units
Ogółem Total	2005	129	6	2
	2010	175	8	4
	2015	153	7	5
	2019	135	5	4
	2020	137	5	4
	2021	137	5	4
Kościół w Gdyni	100	2	1	1
Kościół w Częstochowie	30	1	1	1
Kościół w Elku	5	1	1	1
Misja Kościoła w Zduńskiej Woli	2	1	1	1

Kościół Chrześcijański, który rozpoczął swą działalność w 1998 r. skupia swoją uwagę przede wszystkim na głoszeniu Ewangelii Jezusa Chrystusa oraz nauczaniu życia chrześcijańskiego. Źródłem wiary jest

Biblia – jako jedyne i nieomyłne Boże Słowa. Zasady wiary określone są w Biblii i mówią, że: Bóg jest jeden w trzech osobach; człowiek jest stworzony na obraz i podobieństwo Boże; człowiek stał się grzesznikiem przez nieposłuszeństwo i potrzebuje odkupienia przez wiarę w ofiarę Jezusa. Na znak nawrócenia należy przyjąć chrzest wodny przez zanurzenie. Jako należący do szeroko pojętego ruchu zielonoświątkowego ruch przyjmuje wiarę w Chrzest w Duchu św. i podejmuje praktykę charyzmatów (np. uzdrowienie).

Członkowie Kościoła są zobowiązani w wymiarze codziennym do: osobistej modlitwy, rozważania Bożego Słowa, świadczenia o Jezusie, natomiast w wymiarze dłuższym do: regularnego uczęszczania do Kościoła (przede wszystkim na niedzielne nabożeństwa i modlitwę) i angażowania się w pracę Kościoła.

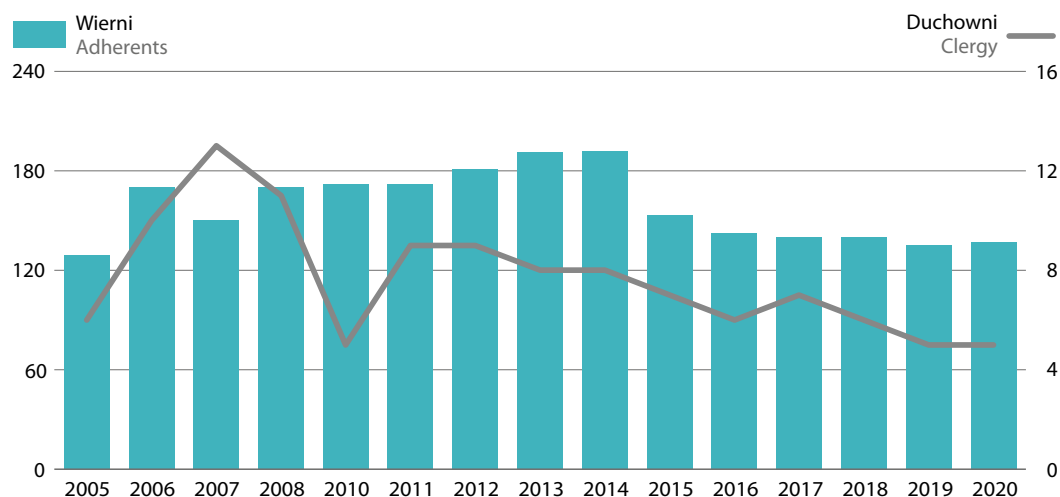
Przyjmowanie nowych członków odbywa się poprzez wyznanie prawdy wiary i złożenie dobrowolnej deklaracji przystąpienia do Kościoła. Przyjmowane są osoby pełnoletnie i niepełnoletnie (w wypadku tych ostatnich za zgodą przedstawicieli ustawowych).

Kościół w ramach akcji charytatywnych pomaga osobom potrzebującym i dzieciom.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Słowo Wiary” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.65. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Słowo Wiary”

Chart 4.65. Adherents and clergy of the Christian Church “Word of Faith”

Kościół Chwały The Church of Glory

1.3.081

Adres: 00-389 Warszawa, ul. Wilcza 35/41 lok. 26

E-mail: office@jyp.org.pl

www.jyp.org.pl

Data rejestracji: 2003

Date of registration: 2003

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 157

Data wpisu: 10.10.2003

No. in the register of churches and other religious associations: 157

Date of entry: 10.10.2003

Kościół należy do charyzmatycznego nurtu protestantyzmu. Powstał w wyniku reorganizacji struktur Centrum Biblijnego „Jezus Jest Panem”. Do 2013 r. działał pod nazwą Chrześcijański Kościół Reformacyjny. Kościół jest niezależnym kościołem protestanckim, jego celem jest promowanie wartości judeo-chrześcijańskich zawartych w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Kościół zabiera głos w kwestii stosunków polsko-żydowskich promując idee szeroko pojętego pojednania Żydów i chrześcijan oraz przeciwdziałania ksenofobii, rasizmowi i antysemityzmowi. Kościół prowadzi program nauczania biblijnego w formie kursów szkoleniowych (szkoły niedzielne). W zakresie pracy duszpasterskiej w Kościele praktykuje się formułę błogosławieństwa udzielanego dzieciom po narodzinach (zamiast chrztu niemowląt), chrzest w wodzie przez zanurzenie osób świadomie wierzących i udzielanie ślubów.

Regularne nabożeństwa odbywają się w każdą niedzielę (w Domu Sztuki w Warszawie). W ciągu tygodnia organizowane są spotkania modlitewne (w Domu Sztuki bądź w mieszkaniach członków Kościoła).

Unia Ewangelikalna w RP The Evangelical Union in the Republic of Poland

1.3.082

Adres:	50-266 Wrocław, ul. Św. Jadwigi 12	
E-mail:	ewst@ewst.pl	www.ewst.pl
Data powstania na terenie Polski: 2004 Date of establishment on the territory of Poland: 2004	Data rejestracji: 2004 Date of registration: 2004	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 160 No. in the register of churches and other religious associations: 160	Data wpisu: 28.05.2004 Date of entry: 28.05.2004	

Organizacja ponaddenominacyjna, która łączy Kościoły i zbory dla których źródłem wiary jest źródłem wiary jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Stanowi ono nadrzędny autorytet w sprawach wiary i postępowania. Do zobowiązań członków należy w wymiarze codziennym modlitwa indywidualna i lektura Pisma Św., a w wymiarze dłuższym regularny udział w nabożeństwach – życiu eklezjalnym istniejących kościołów i społeczności chrześcijańskich. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie pisemnej deklaracji o przystąpieniu, podpisanie wyznania wiary Unii Ewangelikalnej.

W 2021 r. liczba członków wynosiła 107, duchownych – 3.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Unii Ewangelikalnej w RP mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Ewangeliczny Kościół Chrześcijański The Evangelical Christian Church

1.3.083

Adres:	44-240 Żory, ul. Folwarcza 23	
Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 161 No. in the register of churches and other religious associations: 161	Data wpisu: 17.02.2006 Date of entry: 17.02.2006	

Ewangeliczny Kościół Chrześcijański stworzyli ludzie wywodzący się z różnych, głównie katolickich, ale i protestanckich środowisk ewangelikalnych. Wiara w chrzest Duchem Świętym i praktyka charyzmatyczna sytuują go w szeroko rozumianym ruchu zielonoświątkowym. Wierzą w Jezusa Chrystusa jako jedyne go pośrednika między Bogiem i ludźmi, w Jego zbawczą śmierć. W zbawienie, które kryje się w przyjęciu skutków tej ofiary. Ewangeliczny Kościół Chrześcijański odnosi do siebie zwrot „jesteśmy ciałem Chrystusa”

i uważa, że wszyscy wierzący stanowią powszechne kapłaństwo. Brak danych o rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Ewangelicznego Kościoła Chrześcijańskiego zadeklarowały 1003 osoby.

Kościół Presbiteriański

The Presbyterian Church

1.3.084

Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 162 No. in the register of churches and other religious associations: 162	Data wpisu: 17.02.2006 Date of entry: 17.02.2006

Kościół powstał jako wynik misji Kościoła Presbiteriańskiego w Korei i ma charakter międzynarodowy. Kieruje nim Koreańczyk Shin Misoon, który prowadzi też nabożeństwa. W 2006 r. Kościół liczył 200 członków i 3 duchownych, zamieszkałych w Warszawie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Presbiteriańskiego mieści się w przedziale od 100 do 199.

Kościół Armia Zbawienia w RP

The Church of The Salvation Army in the Republic of Poland

1.3.085

Adres:	03-736 Warszawa, ul. Żąbkowska 13/13	
E-mail:	armia-zbawienia@armia-zbawienia.pl	www.armia-zbawienia.pl
Data powstania na terenie Polski: 2005 Date of establishment on the territory of Poland: 2005	Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 163 No. in the register of churches and other religious associations: 163	Data wpisu: 21.06.2006 Date of entry: 21.06.2006	

Kościół lokalny Local Church	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Jednostki kościelne Church units
Ogółem Total	2006	116	3
	2010	140	3
	2015	71	4
	2019	92	4
	2020	42	5
	2021	95	4
mazowieckie	19	4	1
w tym of which Warszawa	19	4	1
podkarpackie	45	1	1
pomorskie	20	1	1
świątokrzyskie	11	1	1

Kościół protestancki o charakterze ewangelikalnym, metodystycznym i uświęceniowym, zorganizowany w sposób hierarchiczny na podobieństwo organizacji militarnych.

Założycielem Armii Zbawienia był pastor metodystyczny William Booth (1829-1912), który uznał, że jego misją jest głoszenie Ewangelii nie w kościołach, ale na ulicach Londynu, zwłaszcza bezdomnym i żebrakom. W tym celu, wspólnie z żoną Catherine, powołał w 1865 *Misję Chrześcijańską Wschodniego Londynu*, którą w 1878 przemianował na *Armię Zbawienia*. Razem z nową nazwą Booth wprowadził nowy styl ewangelizacji z mundurami, stopniami wojskowymi oraz sztandarami. Od tego momentu ruch zaczął się szybko rozwijać i obecnie liczy ponad 25 tysięcy oficerów, 2,5 miliona żołnierzy (członków), 4,5 miliona wolontariuszy i 100 tysięcy pracowników pracujących w 114 krajach świata oraz prowadzących szpitale, ośrodki dla bezdomnych i uzależnionych, domy starców. Obejmuje pomocą 30 milionów ludzi. Członkowie Kościoła angażują się w walkę z wyzyskiem seksualnym kobiet oraz w dystrybucję żywności w Afryce. W Polsce Armia Zbawienia prowadzi działalność charytatywną, świetlice dla dzieci, kluby dla dzieci i młodzieży oraz punkt żywnościowy. Prowadzi także działalność wydawniczą, wydaje ulotki i plakaty.

Doktryną religijną Kościoła jest salwacjonizm, który wyrasta z tradycji arminiańskiej oraz metodystycznej. Jednocześnie interpretuje on chrześcijaństwo jako duchową walkę, w której Bóg potrzebuje własnej armii. Jedyną podstawą wiary jest Pismo Święte (*zasada Sola scriptura*). Armia Zbawienia nie praktykuje rytuałów i sakramentów – ani chrztu, ani Wieczerzy Pańskiej. Każdy chrześcijanin może zostać członkiem Armii Zbawienia: adherentem lub żołnierzem. Obie formy członkostwa wymagają przeszkolenia, po nim zostają uroczyscie zaprzysiężeni.

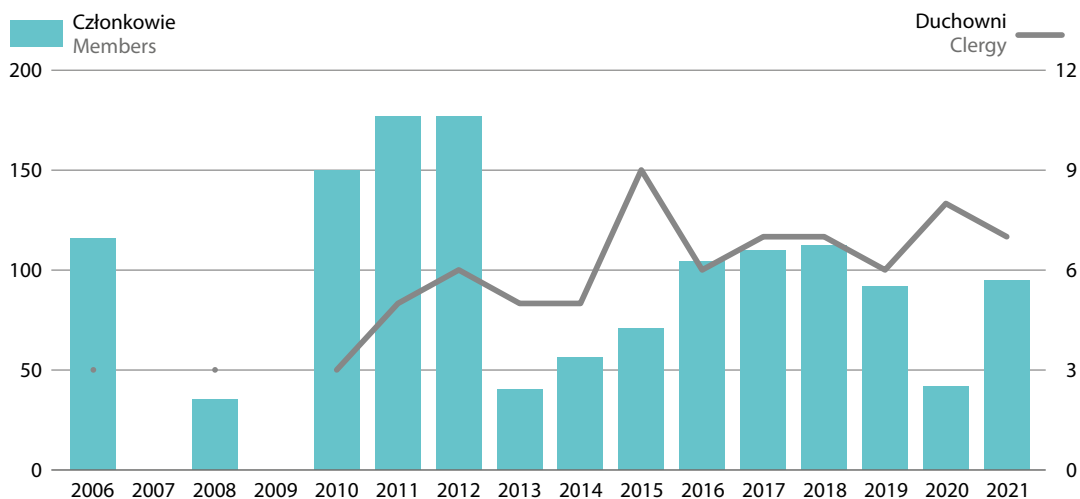
Każdy z członków (żołnierzy) Armii Zbawienia, poza akceptacją przywództwa i obowiązku pracy ewangelizacyjnej lub charytatywnej (na zasadzie wolontariatu) zobowiązany jest do przyjęcia zasad wiary i złożenia przysięgi wojskowej, która zastępuje chrzest. Przysięga zakłada wyznanie Jezusa Chrystusa jako jedynego Pana i Zbawiciela oraz zobowiązanie do posłuszeństwa Duchowi Świętemu, modlitwy, służby i studiowania Pisma Świętego. Żołnierze zobowiązują się również do abstynencji od alkoholu, tytoniu, narkotyków, niekorzystania z pornografii oraz wystrzegania się gier hazardowych. Każdy z nich ma obowiązek osobistego głoszenia Królestwa Bożego i konieczności nawrócenia oraz przekazywania części swoich zarobków na potrzeby wspólnoty.

Główne zasady wiary Armii Zbawienia znane są jako Przymierze Żołnierza, składane podczas zaprzysiężenia:

1. Wierzymy, że Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu zostało spisane pod Bożym natchnieniem oraz że stanowi ono jedyną boską podstawę chrześcijańskiej wiary i praktyki.
2. Wierzymy, że jest jeden Bóg, nieskończenie doskonały, Stwórca, Kontynuator i Namiestnik wszechrzeczy; jest On również jedynym obiektem oddawania czci.
3. Wierzymy w trzy osoby boskie - Ojca, Syna i Ducha Świętego – niepodzielne w swej istocie i równe w mocy i chwale.
4. Wierzymy, że w osobie Jezusa Chrystusa natura boska i ludzka współistnieją, tak że jest On prawdziwie i całkowicie Bogiem oraz prawdziwie i całkowicie człowiekiem.
5. Wierzymy, że nasi pierwsi rodzice zostali stworzeni w stanie niewinności, lecz poprzez swe nieposłuszeństwo stracili swą czystość i szczęście; w konsekwencji swego upadku wszyscy stali się grzesznikami, całkowicie zdeprawowani, i jako tacy podlegają sprawiedliwemu gniewowi Boga.
6. Wierzymy, że Pan Jezus Chrystus poprzez swe cierpienie i śmierć odkupił cały świat, aby każdy mógł być zbawiony.
7. Wierzymy, że nawrócenie do Boga, wiara w naszego Pana Jezusa Chrystusa oraz odrodzenie w Duchu Świętym są niezbędne do zbawienia.
8. Wierzymy, że jesteśmy usprawiedliwieni z łaski przez wiarę w naszego Pana Jezusa Chrystusa; ten zaś, kto uwierzy, ma świadectwo w sobie.
9. Wierzymy, że trwanie w stanie zbawienia zależy od trwania w posłuszeństwie wiary w Chrystusie.
10. Wierzymy, że przywilejem wszystkich wierzących jest być całkowicie uświęconym, i że ich cały duch, dusza i ciało mogą być zachowane bez skazy, aż do przyjścia naszego Pana Jezusa Chrystusa.
11. Wierzymy w nieśmiertelność duszy, zmartwychwstanie ciała, sąd ostateczny przy końcu świata, wieczne szczęście sprawiedliwych oraz w niekończącą się karę nieprawych.

Pierwszą placówkę w Polsce Kościół założył w 2005 r. pod nazwą *Korpus Warszawski*, który prowadzi spotkania informacyjne pt. „Pierwsze kroki z Armią” oraz regularne studia biblijne dla osób chcących zapoznać się z nauką Pisma Świętego. Co niedzielę odbywają się nabożeństwa. Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP.

Wykres 4.66. Członkowie i duchowni Kościoła Armia Zbawienia w RP
 Chart 4.66. Members and clergy of the Church of The Salvation Army in the Republic of Poland

Kościół Chrześcijański ZOE

The Christian Church ZOE

1.3.086

Adres: 80-316 Gdańsk, ul. Kaprów 17/6

Data rejestracji: 2016
 Date of registration: 2016

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 182 No. in the register of churches and other religious associations: 182	Data wpisu: 12.01.2016 Date of entry: 12.01.2016
---	---

Ewangelikalna wspólnota należąca do ruchu charyzmatycznego. Brak danych o liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan”

The Church „Christian Community Jordan”

1.3.087

Adres: 84-230 Rumia, ul. Nagietkowa

E-mail: kontakt@wspolnotajordan.pl

Data powstania na terenie Polski: 2005 Date of establishment on the territory of Poland: 2005	Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006
--	--

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 183 No. in the register of churches and other religious associations: 183	Data wpisu: 27.01.2016 Date of entry: 27.01.2016
---	---

Nowi członkowie tej charyzmatycznej wspólnoty przyjmowani są po nawróceniu, którego zewnętrznym znakiem jest chrzest wodny, i ustnym wyznaniu wiary. W 2018 r. Kościół prowadził działalność charytatywną i wydawniczą.

Województwo Voivodship	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities	Chrzty Baptism	
Ogółem Total	2016	90	6	1	10
	2019	82	5	1	9
	2020	85	3	1	-
	2021	70	4	1	1
pomorskie		70	4	1	1

Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP

The Evangelical Methodist Church

1.3.088

Adres: 30-128 Kraków, ul. Przybyszewskiego 36 na stronie Kościoła
31-530 Kraków, ul. Józefa Dwernickiego 5, 31 Kraków

E-mail: kontakt@metodyzm.pl

Strona internetowa:
<https://metodyzm.pl>
Webside: <https://metodyzm.pl>

Data rejestracji: 2017
Date of registration: 2017

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 1853
No. in the register of churches and other religious associations: 1853

Data wpisu: 24.01.2017
Date of entry: 24.01.2017

Kościół należy do Wesleyańskiego nurtu metodyzmu. Początki Ruchu Wesleyańskiego, sięgają pierwszej połowy XVIII wieku w Anglii, w czasie religijnego przebudzenia anglikańskiego, na którego czele stanął pastor Jan Wesley. Oprócz wysp brytyjskich, dzięki emigrantom - metodystom, Ruch rozwijał się na innych kontynentach. W grudniu 1784 roku, zorganizowany został Metodystyczny Kościół Episkopalny, oddzielając się od struktur Kościoła Anglii. Nowy kościół szybko stał się jedną z głównych sił religijnych w Ameryce. Trzeba zaznaczyć, że Jan Wesley oraz pierwsi przywódcy metodystyczni przyjęli bezkompromisową postawę w sprawie potępienia niewolnictwa. W XIX wieku nastąpił proces dalszej organizacji i rozwoju Ruchu. „Duchowe przebudzenie”, krzewione przez wędrownych ewangelistów, doprowadziło wkrótce do uznania „uświęcenia” jako głównej zasady Wesleyańskiego Zrzeszenia Metodystycznego, który uprzednio skupiał się przede wszystkim na reformach socjalnych i politycznych. W 1883 roku Konferencja Generalna przyjęła rezolucję „wymagającą zwiastowania o zupełnym uświęceniu”. W 1893 roku przyjęto nowe artykuły wiary dotyczące „odrodzenia i zupełnego uświęcenia”. W 1947 roku zmieniono nazwę Kościoła na Wesleyański Kościół Metodystyczny Ameryki. Ustanowiono wówczas centralną władzę nadzorczą. Wesleyański Kościół Metodystyczny stał się kościołem o charakterze międzynarodowym. Dzisiejszy Kościół Wesleyański (The Wesleyan Church), którego częścią jest Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w Polsce, powstał 26 czerwca 1968 roku w wyniku połączenia się dwóch uświęceniowych kościołów metodystycznych – Kościoła Uświęconego Pielgrzyma oraz wspomnianego wyżej Wesleyańskiego Kościoła Metodystycznego Ameryki.³¹ W roku 2008 została utworzona Światowa Rada Kościoła Wesleyańskiego (International Board of the Wesleyan Church). W jego skład wchodzi wybrani przedstawiciele poszczególnych regionów. Europa jest reprezentowana przez przedstawiciela z Polski.

Akt utworzenia Kościoła w Polsce został podpisany w Krakowie w 19 czerwca 2005 roku. Odpowiedzialność za pracę w Polsce została powierzona pastrowi Piotrowi Gąsiorowskiemu. W roku 2008, został on mianowany Superintendentem i reprezentuje Kościół w e wspomnianej wyżej Światowej Radzie.³²

³¹ <https://www.ekumenizm.pl/koscioly/protestanckie/nowy-kosciol-metodystyczny-w-polsce/> (dostęp: 21.10.2022)

³² Szerzej o historii i doktrynie na stronie <https://metodyzm.pl/artykuly-wiary/> (dostęp: 20.10.2022)

Kościół ten jest członkiem Światowego Aliansu Ewangelicznego, który skupia kościoły typu ewangelikalnego z różnych tradycji konfesyjnych.

Kościół ma ustrój synodalny. Na płaszczyźnie lokalnej najwyższym organem decyzyjnym jest Konferencja Parafialna (wszyscy pełnoletni członkowie parafii), która wybiera Pastora, Radę Starszych i Radę Parafialną powierzając im odpowiedzialność za codzienną troskę o zbór. Konferencje Parafialne tworzą diecezje (okręgi), o które troszczą się Superintendenci Okręgowi – Biskupi. Kilka Okręgów tworzy Konferencję Centralną, wszystkie Konferencje Centralne tworzą Konferencję Generalną, która jest najwyższym organem synodalnym Kościoła.³³

Kościół w 2019 r. liczył 490 wiernych skupionych w 4 parafiach (Kroków, Kalisz, Olkusz i Sosnowiec), posiada 7 duchownych i 2 świątynie. W 2019 r. udzielono 35 chrztów.

Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światło Świata

The Church of the Living God, Pillar and Ground of The Truth, The Light of the World

1.3.089

Adres: 02-952 Warszawa, ul. Wiertnicza 113A

E-mail: Um.polska16@gmail.com

Data rejestracji: 2018
Date of registration: 2018

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 186 No. in the register of churches and other religious associations: 186	Data wpisu: 31.07.2018 Date of entry: 31.07.2018
---	---

W 2021 r. Kościół posiadał 108 wiernych i 16 osób duchownych, 4 parafie (domy modlitwy) w Warszawie, Głogowie w Łodzi i Włocławku.

Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Obóz Boży

The Full Gospel Christian Church God's Camp (The Church of Power)

1.3.090

Adres: 05-190 Nasielsk, ul. Warszawska 41/49e lok. 15

E-mail: artur.ceronski@wp.pl
kontakt@kosciolmocy.pl

Strona internetowa:
www.obozbozy.pl

Data rejestracji: 2018
Date of registration: 2018

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 187 No. in the register of churches and other religious associations: 187	Data wpisu: 27.01.2020 Date of entry: 27.01.2020
---	---

Ruch apostołsko-proroczy, który „przygotowuje uczniów czasów końca – uwalnia apostołską naukę i proroczą korektę.” Na czele federacji stoją apostoł Artur Ceroński i prorok Agata Cerońska.³⁴ Kościół prowadzi działania ewangelizacyjne także poprzez media elektroniczne (w tym: stronę internetową, media społecznościowe), ewangelizację uliczną, publikacje książkowe. Kościół prowadzi misje także poza terenem

³³ <https://www.ekumenizm.pl/koscioly/protestanckie/nowy-kosciol-metodystyczny-w-polsce/> (dostęp: 21.10.2022)

³⁴ <https://obozbozy.pl/> (dostęp: 14.10.2022)

Polski. Częścią misji Ruchu jest też zakładanie i prowadzenie chrześcijańskich placówek wychowawczych, opracowywanie i wydawanie chrześcijańskich programów i materiałów edukacyjnych, pomaganie ubogim i prześladowanym chrześcijanom.

Wyznanie posiada na terenie Polski swoje agendy i wspólnoty m.in. w Warszawie, Krakowie, Gliwicach, Gdańsku, Wałbrzychu, Szczecinie, Białymstoku, Radomiu, Bydgoszczy i Płocku. W Łodzi znajduje się kościelny punkt informacyjny.

Kościół prowadzi także Fundację.

W 2018 r. Kościół posiadał w Warszawie 108 wiernych i ...osoby duchowne oraz ... świątynie.

Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa

The Apostolic Authority of Jesus Christ

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 4 No. in the register of churches and other religious associations: 4	Data wpisu: 1990 Date of entry: 1990
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2013 r.

Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dziegielewie

The Evangelical Church “Zion” in Dziegiełów

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 44 No. in the register of churches and other religious associations: 44	Data wpisu: 1990 Date of entry: 1990
---	---

W 1999 r. Zbór Ewangeliczny „Syjon” uległ rozwiązaniu i został wykreślony w 1999 r. z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA i wszedł w struktury Kościoła Wolnych Chrześcijan.

Kościół Ewangeliczny “Misja Łaski”

The Evangelical Church “Mission of Grace”

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 36 No. in the register of churches and other religious associations: 36	Data wpisu: 1990 Date of entry: 1990
---	---

W 2009 r. przyłączył się do Kościoła Chrześcijan Baptystów. Stał się zborem Kościoła Chrześcijan Baptystów. Nie został wykreślony z rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa

The Christian Church Full of the Gospel of Jesus Christ

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 65 No. in the register of churches and other religious associations: 65	Data wpisu: 1996 Date of entry: 1996
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1996 r.

Zbór Ewangeliczny "Nazaret"

The Evangelical Church "Nazareth"

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 77 No. in the register of churches and other religious associations: 77	Data wpisu: 1993 Date of entry: 1993
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1997 r.

Kościół "Maranatha"

The "Maranatha" Church

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 75 No. in the register of churches and other religious associations: 75	Data wpisu: 1993 Date of entry: 1993
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2001 r.

Zielonoświątkowy Kościół Przypowieści Salomona

The Pentecostal Church of the Solomon's Parables

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 89 No. in the register of churches and other religious associations: 89	Data wpisu: 1994 Date of entry: 1994
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1994 r.

Zbór Ewangeliczny "Jordan" w Gdyni

The Evangelical Church "Jordan" in Gdynia

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 116 No. in the register of churches and other religious associations: 116	Data wpisu: 1994 Date of entry: 1994
---	---

W 2001 r. Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni uległ rozwiązaniu i został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków wyznaniowych MSWiA i wszedł w strukturę Kościoła Pentakostального w RP. Po rozwiązaniu powołano nową jednostkę organizacyjną – Zbór Kościoła Pentakostального „Jordan” w Gdyni.

Zbór Ewangeliczny "Jeruzalem" w Żywcu

The Evangelical Church "Jerusalem" in Żywiec

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 116 No. in the register of churches and other religious associations: 116	Data wpisu: 1994 Date of entry: 1994
---	---

18.01.2015 r. Zbór podjął decyzję o rozwiązaniu. Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2015 r.

Kościół Chrześcijański w Rypinie

The Christian Church in Rypin

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 111 No. in the register of churches and other religious associations: 111	Data wpisu: 1996 Date of entry: 1996
---	---

Kościół wszedł w skład Kościoła Zielonoświątkowego. Nie został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Biblijny Kościół Boży w Polsce

The Biblical Church of God in Poland

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 58 No. in the register of churches and other religious associations: 58	Data wpisu: 1991 Date of entry: 1991
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1993 r.

4.3.4. Badacze Pisma Świętego

4.3.4. Bible students

Grupa 1.4

Group no. 1.4

Do nurtu badaczy Pisma Świętego należą wspólnoty religijne czerpiące z tradycji millenaryzmu* oraz adwentyzmu*. Podstawą wiary jest Pismo Święte. Wspólnoty należące do badaczy nie uznają dogmatu o Trójcy Świętej (antytrynaryzm*). Duch Święty przez badaczy Pisma Świętego rozumiany jest nie jako osoba, ale moc boża pochodząca od jednoosobowego Boga, a Jezus Chrystus – Jego Syn, nie jest drugą osobą boską, lecz pierwszym stworzeniem. Poza tym, wyznawcy tego nurtu odrzucają wiarę w nieśmiertelną duszę i piekło. Niekiedy, nieuznawanie wymienionych wyżej dogmatów, tak charakterystycznych dla innych wyznań "głównego nurtu" opierających się na Piśmie Świętym, skutkuje tym, że badacze Pisma Świętego nie są uznawani za chrześcijan. Inną cechą charakterystyczną tych wspólnot jest opisywanie dziejów ludzkości według porządku i wydarzeń zawartych w Biblii (tzw. plany wieku). Na tej podstawie badacze prognozują przyszłość ludzkości. Innymi słowy, Pismo Święte jest kluczem do wiedzy zarówno o dziejach jak i o przyszłości. Wyznawców cechuje rygorystyczny religijny. Przejawia się on choćby w powstrzymaniu się od konsumowania używek, obowiązkiem głoszenia Słowa czyli apostołowania m.in. poprzez propagowanie doktryny, kolportaż czasopism i literatury. Nurty badackie wierzą, że ciało ludzkie podlega zmartwychwstaniu. Praktykowany jest chrzest dorosłych. Nagrodą za prowadzenie życia zgodnie z normami moralnymi jest życie wieczne na ziemi.

Początki wspólnot „badackich” sięgają drugiej połowy XIX w. Pierwszą Wspólnotą była założona w 1888 r. przez CH. GT. Russella The Watch Tower Bible and Track Society (Towarzystwo Biblijne i Traktatowe – Strażnica). Po jego śmierci doszło do podziału (rozłamu) wśród badaczy Pisma Świętego. Bezpośrednią przyczyną rozłamu była działalność J.F. Rutherforda, który objął po wyżej wymienionym przewodnictwo w International Bible Students Association (Międzynarodowe Towarzystwo Badaczy Pisma Świętego), organizacji założonej w 1913 r. w Londynie. Chciał on przeprowadzić reformy, polegające na likwidacji autonomii zborów. Podział z roku 1935 doprowadził do powstania Świadków Jehowy. Za założyciela tego wyznania uważany jest właśnie Rutherford.

Badacze nawiązujący bezpośrednio do Charlesa Taze Russella uważają, że Armagedon rozegra się w Palestynie. Świadkowie Jehowy – że na całym świecie. Ponadto russeliści, nie sprzeciwiają się transfuzji krwi, co czynią Świadkowie Jehowy.

Świadkowie Jehowy w Polsce

The Jehovah's Witnesses in Poland

1.4.01

Adres:	05-830 Nadarzyn, ul. Warszawska 14	
E-mail:	prawny.pl@jw.org	www.jw.org
Data powstania na terenie Polski: 1905 Date of establishment on the territory of Poland: 1905	Data rejestracji: 1989 Date of registration: 1989	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 34 No. in the register of churches and other religious associations: 34	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Głosiciele Publishers	Starsi zboru Congregation elders	Zbory Congregations
Ogółem Total	2000	122575	1793
	2005	127729	1804
	2010	127232	1820
	2015	121929	1314
	2019	116085	1276
	2020	114899	1272
	2021	114435	1272
dolnośląskie	11864	925	131
kujawsko-pomorskie	5674	443	64
lubelskie	8122	597	89
lubuskie	4182	355	48
łódzkie	6768	535	79
małopolskie	6472	562	74
mazowieckie	12691	1030	140
w tym of which Warszawa	5361	427	57
opolskie	2806	232	32
podkarpackie	3235	243	41
podlaskie	2268	169	25
pomorskie	8218	645	83
śląskie	18702	1541	196
świętokrzyskie	2747	200	30
warmińsko-mazurskie	3642	255	47
wielkopolskie	9485	797	108
zachodniopomorskie	7559	624	85

Związek Wyznania Świadców Jehowy jest trzecim pod względem liczby wiernych wyznaniem w Polsce. Jest integralną częścią światowej organizacji Świadców Jehowy, która w 2021 r. liczyła prawie 8,5 mln wyznawców (przeciętna liczba głosicieli w 2021 r.) skupionych w 87 oddziałach w 119297 zborach w 239 krajach. Liczba ochrzczonych w 2021 r. wyniosła przeszło 171 tys.

Świadkowie Jehowy są najliczniejszym odłamem zainicjowanego przez Charlesa Taze Russella (1852–1916) ruchu Badaczy Pisma św. Następca Russella, adwokat J. F. Rutheford (1868–1942) przekształcił luźne gminy badaczy Pisma św. w zwartą prężną organizację teokratyczną, posłuszną przełożonym mianowanym przez centralne władze Towarzystwa. Wywołało to jednak szereg rozłamów w wyniku których z pierwotnego ruchu Russella wyłoniło się kilka grup. W 1935 r. najliczniejsza grupa zwolenników Rutheforda przyjęła nazwę Świadców Jehowy. W 1905 r. zarejestrowano pierwszą na ziemiach polskich (w Warszawie) grupę Badaczy Pisma Świętego. W 1910 r. zbor ten liczył 14 osób.

Doktryna Świadców Jehowy opiera się na Starym i Nowym Testamencie. Głównym zadaniem wyznawców jest dosłowna drobiazgowa analiza wersetów Biblii oraz propagowanie od domu do domu zasad swojej wiary i nawracanie.

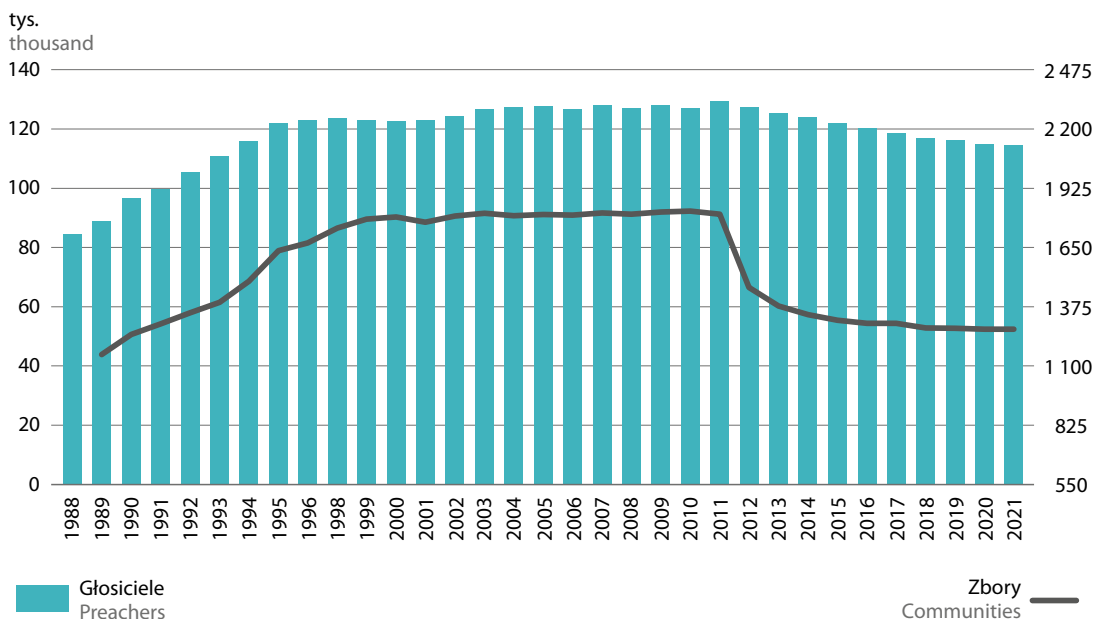
Uznaje się tylko Boga jednoosobowego – Jezus i Duch Święty nie mają przymiotu boskości. Ewangeliczna zasada „nie zabijaj” zobowiązuje min. do bezwzględnego pacyfizmu, odmowy służby wojskowej, noszenia broni, oddawania czci sztandarom.

Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi są liczące po kilkadziesiąt osób zbory, pogrupowane w obwody, a te z kolei w okręgi. Organizacja ta ma na celu zapewnienie sprawnej pracy głosicieli oraz ich nadzorców. Wyznawcy spotykają się co najmniej dwa razy na tydzień w salach zboru (Salach Królestwa) na wykładach i biblijnych studiach kaznodziejskich. Systematycznie organizowane są zgromadzenia obwodowe, okręgowe i krajowe, na których odbywają się wykłady, teatralne prezentacje biblijne, rozprowadzana jest literatura biblijna, dokonuje się chrztów (przez zanurzenie).

Światową działalnością Świadców Jehowy kieruje Ciało Kierownicze w Nowym Jorku, a oddziałem polskim mianowany przez centralę 7-osobowy Komitet, którego biuro mieści się w Nadarzynie pod Warszawą, w ośrodku zwanym „Dom Betel” (Dom Boży). We wszystkich zborach realizuje swój program edukacyjny Teokratyczna Szkoła Służby Kaznodziejskiej. Związek prowadzi także Kurs Usługiwania, Kurs Biblijny dla Małżeństw i Kurs Biblijny dla Braci.

Centralnie wydawane są miesięczniki: Strażnica (w 181 językach, łączny nakład każdego numeru ponad 39 mln egz., w Polsce 530 tys.), Strażnica – wydanie do studium (159 tys. egz.) oraz Przebudźcie się (w 82 językach, łączny nakład każdego numeru prawie 8 mln egz., w Polsce 530 tys.) (dane z 2018 r.).

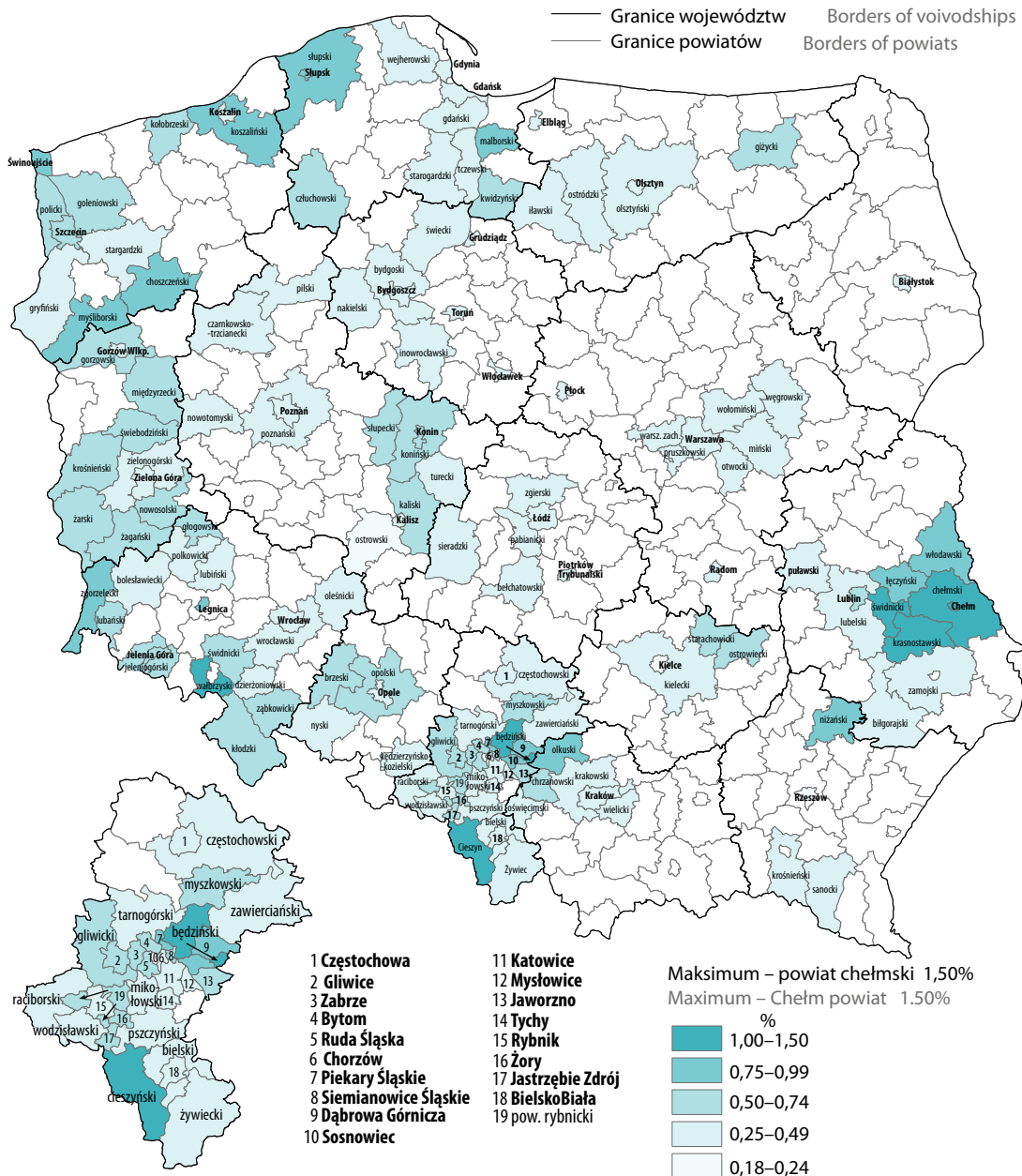
Wykres 4.67. Głosiciele i zbory Świadców Jehowy w Polsce
Chart 4.67. Preachers and communities of the Jehovah's Witnesses in Poland

W 2014 r. uległ zmianie Statut Związku, zmieniono nazwę oraz zasady reprezentacji. Nowa nazwa to: Świadkowie Jehowy w Polsce. Do 2014 r. Związek funkcjonował pod nazwą: Strażnica – Towarzystwo Biblijne i Traktatowe, Zarejestrowany Związek Wyznania Świadków Jehowy w Polsce.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Wyznania Świadków Jehowy w Polsce zadeklarowało 137.308 osób, co stanowiło 0,36% ogółu ludności Polski.

Mapa 4.14. Ludność deklarująca przynależność do Wyznania Świadków Jehowy w 2011 r. NSP 2011
 Map 4.14. Population declared to belong to the Jehovah's Witnesses in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Świecki Ruch Misyjny „Epifania” The Laymen’s Home Missionary Movement

1.4.02

Adres:	06-178 Poznań, ul. Dziewińska 40	
E-mail:	srme@epifania.pl	www.epifania.pl
Data powstania na terenie Polski: 1926 Date of establishment on the territory of Poland: 1926	Data rejestracji: 1960 Date of registration: 1960	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 1 No. in the register of churches and other religious associations: 1	Data wpisu: 19.01.1990 Date of entry: 19.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Communities	
Ogółem Total	2000	1674	409	128	71
	2005	1636	397	122	71
	2010	1445	364	96	72
	2015	1350	310	6	66
	2019	1350	294	6	66
	2020	1359	291	6	66
	2021	1350	280	5	65
dolnośląskie	88	16	2	4	
kujawsko-pomorskie	70	12	–	3	
lubelskie	126	17	–	6	
lubuskie	17	5	–	2	
łódzkie	63	13	1	3	
małopolskie	85	17	–	5	
mazowieckie	64	11	–	2	
w tym of which Warszawa	64	11	–	1	
opolskie	45	8	–	2	
podkarpackie	223	40	–	11	
pomorskie	23	9	–	1	
śląskie	185	51	–	10	
warmińsko-mazurskie	37	11	–	5	
wielkopolskie	275	59	1	9	
zachodniopomorskie	49	11	1	2	

Wyznanie powstało w latach dwudziestych jako odłam Badaczy Pisma św., związany z Paulem S. L. Johnsonem i redagowanym przez niego pismem *Teraźniejsza Prawda i Zwiastun Chrystusowej Epifanii*.

Członkowie Ruchu wierzą, że jedynie Biblia jest źródłem, normą wiary oraz podstawą jedności ludu Bożego. Odrzucają tradycję i wyznają tzw. szafarskie doktryny biblijne reformatorów chrześcijańskich (J. Wiclif, M. Luter, C.T. Russell, P. Johnson i inni). Podstawę Ruchu stanowią poglądy pastora Russella i Johnsona. Członkowie tego wyznania wierzą, iż powrót Chrystusa jako niewidzialnej istoty nastąpił w 1874 r., a Jego obecność dzieli się na trzy okresy nazwane: „paruzją”, „epifanią” i „bazyleją”. Biblijne słowo „epiphaneia” oznacza akt objawienia osób, zasad i rzeczy przez Prawdę oraz jeden z okresów powrotu Chrystusa. Ruch

ten odrzuca dogmat o Trójcy Świętej i nie uznaje hierarchii, głową Kościoła jest wyłącznie Chrystus. Na czele Ruchu stoi Zarząd Główny, wybierany przez Walne Zgromadzenie Zborów. Poszczególne zbory są samodzielne i posiadają własne zarządy.

Wyznanie organizuje w różnych miastach wykłady biblijne dla publiczności – około 15 rocznie, wykłady są emitowane przez Internet. Organizowane są ogólnopolskie zjazdy religijne nazywane konwencjami (dla członków i osób zainteresowanych) – 8–9 rocznie.

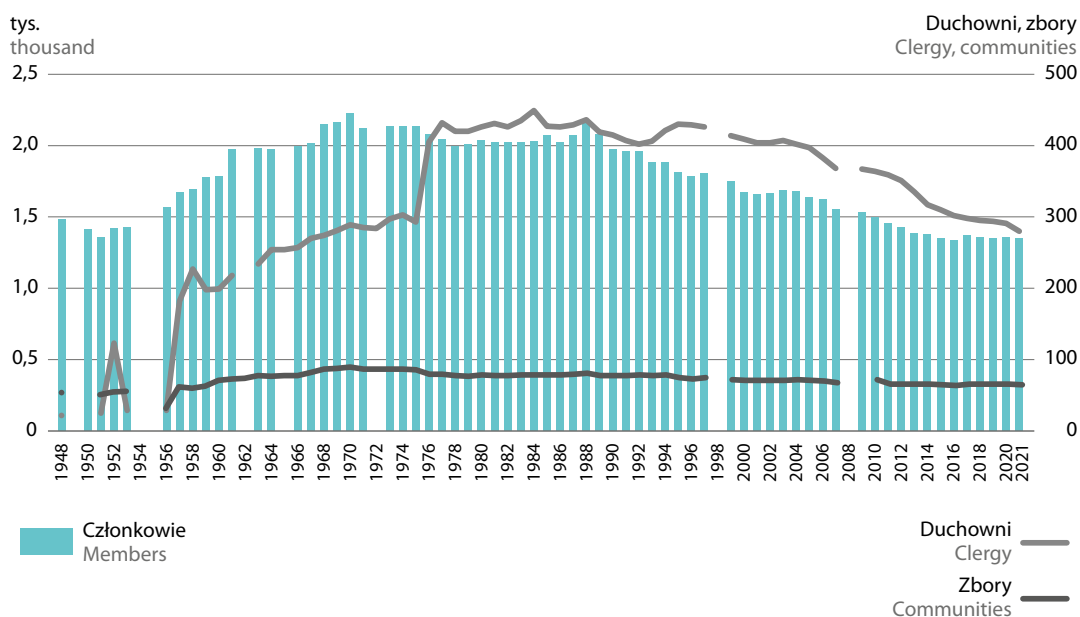
Ruch wydaje: dwumiesięcznik *Sztandar Biblijny* w jęz. polskim oraz kwartalnik *Teraźniejsza Prawda*. Wydaje także pozycje książkowe i broszury informacyjne.

Członkiem Ruchu może zostać każda osoba pełnoletnia wyrażająca gotowość wstąpienia do zboru, po przyjęciu chrztu wynikającego z pokuty, wiary w Boga i Chrystusa oraz poświęcenia.

Życie wyznawców koncentruje się w zborach. Istota działalności polega na współpracy w studiowaniu, praktykowaniu i głoszeniu nauk biblijnych. Zebrania Ruchu są otwarte i odbywają się w niedziele i święta. W tygodniu odbywają się zebrania bereańskie (nazwa nawiązuje do Dz.Ap.17, 10–12). Wierni biorą udział w corocznym obchodzeniu Pamiątki Śmierci Pana Jezusa.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania” zadeklarowało 1004 osób.

Wykres 4.68. Członkowie, duchowni i zbory Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania”
Chart 4.68. Members, clergy and communities of the Secular Missionary Movement “Epiphany”

Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP

The Association of Free Bible Students

in the Republic of Poland

1.4.03

Adres:	30-864 Kraków, ul. Nad Serafą 27		
E-mail:	biuro@nastrazy.pl		
Data powstania na terenie Polski: 1929 ³⁵ Date of establishment on the territory of Poland: 1929*	Data rejestracji: 1960 Date of registration: 1960		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 2 No. in the register of churches and other religious associations: 2	Data wpisu: 19.01.1990 Date of entry: 19.01.1990		

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Churches communities of Free Bible Students	
Ogółem Total	2000	2340	259	4	77
	2005	2217	278	4	73
	2010	1987	241	4	63
	2015	1808	238	6	58
	2019	1663	196	6	54
	2020	1581	189	6	54
	2021	1467	188	6	52
dolnośląskie	31	6	–	–	2
kujawsko-pomorskie	29	5	–	–	2
lubelskie	245	33	2	–	8
łódzkie	17	2	–	–	1
małopolskie	419	38	2	–	12
mazowieckie	75	12	1	–	1
w tym of which Warszawa	75	12	1	–	1
podkarpackie	100	17	–	–	5
podlaskie	26	4	–	–	1
pomorskie	7	–	–	–	1
śląskie	323	43	–	–	11
świętokrzyskie	27	1	–	–	1
warmińsko-mazurskie	26	3	–	–	2
wielkopolskie	90	19	–	–	4
zachodniopomorskie	52	5	1	–	1

Wolni Badacze Pisma Świętego są jednym z odłamów zainicjowanego przez C.T. Russella ruchu Badaczy Pisma św.

Głównym i podstawowym źródłem wiary jest Biblia. Zrzeszenie uznaje: jedyne Boga Ojca, Stwórcę i Pana wszechświata, który sam ma nieśmiertelność; Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, który był istotą duchową stworzoną bezpośrednio przez Boga, ale nie jest równy hierarchicznie swemu Ojcu, i jest On jedynym pośrednikiem między Bogiem i ludźmi; Ducha Świętego, który nie jest osobą tylko mocą i wpływem pochodzącym

³⁵ W 1929 r. został złożony pierwszy wniosek o legalizację – rozpatrzony odmownie.

od Boga. Nauka Zrzeszenia stwierdza, że źródłem wszelkiego zła na świecie jest szatan. Nie uznaje tradycji Kościoła, sakramentów, kultu religijnego, strojów liturgicznych, obrazów, tradycji spowiedzi, a także celibatu. Nie uznaje także kultu Maryi, świętych i relikwii, a także czyścca i piekła jako miejsca wiecznych cierpień.

Pierwszy zbor na ziemiach polskich został założony w Krakowie pod koniec 1927 r. (liczył około 25 osób). W Krakowie w 1928 r. odbyła się pierwsza niezależna (od Towarzystwa Strażnica) konwencja (publiczne nabożeństwo), następna odbyła się w 1929 r. w Warszawie.

Najwyższą władzą zrzeszenia jest Walne Zgromadzenie Członków Zrzeszenia, zwoływane co najmniej raz na pięć lat. W międzyczasie zwoływane są Zjazdy Braci Starszych, Diakonów i Przedstawicieli Zborów. Organem wykonawczym i koordynującym działalność Zborów jest Zarząd Zrzeszenia, natomiast Prezydium Zarządu reprezentuje Zrzeszenie na zewnątrz.

Podstawową komórką organizacyjną Zrzeszenia jest zbor, do którego należą zarówno członkowie, jak i sympatycy (osoby bez chrztu). Warunkiem zostania pełnoprawnym członkiem zboru jest chrzest przez zanurzenie w wodzie. Wierni spośród swych członków w głosowaniu jawnym wybierają starszych i diakonów.

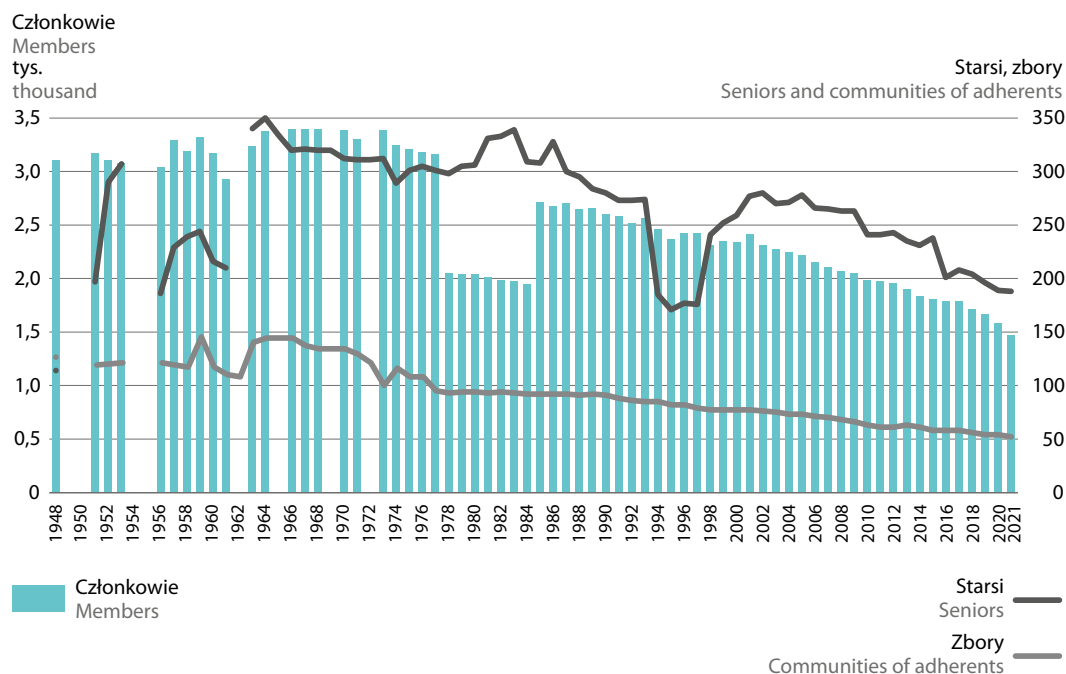
Zrzeszenie wydaje trzy dwumiesięczniki religijne: *Na Straży*, dla dzieci i młodzieży *Wędrownka* oraz *The Herald – Zwiastun Królestwa Chrystusowego* – przedruk z wydania angielskiego (USA). Wydaje także książki i broszury informacyjne. Posiada Dom Pomocy Społecznej *Betania* w Miechowie, w którym przebywało w 2017 r. 67 pensjonariuszy. Prowadzona jest tu całodobowa opieka nad somatycznie przewlekle chorymi oraz osobami starszymi.

Przy 18 zborach znajdują się placówki nauczania religii dla dzieci i młodzieży, do których w 2017 r. uczęszczało 129 uczniów.

Do obowiązków wiernych należy: modlitwa i życie zgodne z zasadami określonymi przez Jezusa Chrystusa, a także uczestnictwo w nabożeństwach niedzielnych oraz corocznym obchodzeniu Pamiątki Śmierci Pana Jezusa.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Zrzeszenia Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP zadeklarowało 1269 osób.

Wykres 4.69. Członkowie, starsi i diakoni oraz zbory Zrzeszenia Wolnych Badaczy Pisma Świętego
Chart 4.69. Members, seniors, deacons and communities of the Association of Free Bible Students

Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce

The Bible Students Association in Poland

1.4.04

Adres: 85-959 Bydgoszcz 2, skr. poczt. 83

Data powstania na terenie Polski: 1935 Date of establishment on the territory of Poland: 1935	Data rejestracji: 1960 Date of registration: 1960
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 3 No. in the register of churches and other religious associations: 3	Data wpisu: 19.01.1990 Date of entry: 19.01.1990

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Starsi i diakoni Seniors/ Deacons	Zbory Churches communities of Free Bible Students
Ogółem Total	2000	284	49
	2005	280	38
	2010	230	39
	2015	212	37
	2019	208	37
	2020	204	36
	2021	200	33
dolnośląskie	34	3	3
kujawsko-pomorskie	21	5	1
lubelskie	11	3	1
lubuskie	20	4	2
mazowieckie	37	4	1
w tym of which Warszawa	37	4	1
opolskie	10	2	1
pomorskie	20	3	1
śląskie	38	9	3
warmińsko-mazurskie	5	–	1
wielkopolskie	4	–	1

Stowarzyszenie swoją doktrynę opiera na pismach amerykańskiego pastora Ch. T. Russella (1852–1916), założyciela nurtu badackiego, z którego wywodzi się również szereg innych związków wyznaniowych obecnych w Polsce. Powstanie stowarzyszenia wiąże się z osobą Czesława Kasprzykowskiego, który wraz z kilkoma członkami opuścił w połowie lat 30 XX w. Świecki Ruch Misyjny „Epifania”.

Celem Stowarzyszenia jest głoszenie Królestwa Bożego i kształcenie chrześcijańskiego charakteru swych członków. Badacze uznają Pismo Święte za jedyny autorytet.

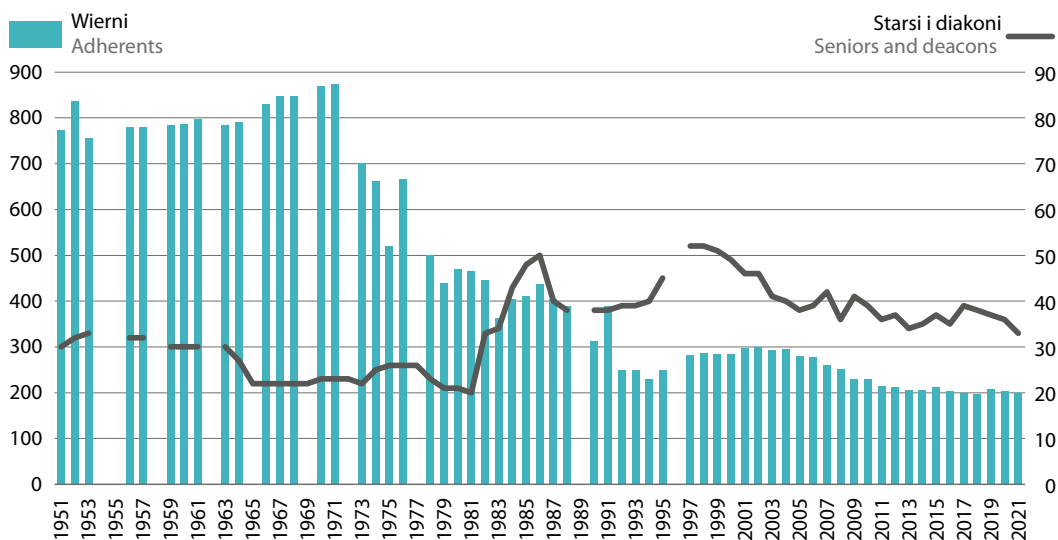
Organizacyjnie Stowarzyszenie dzieli się na zbory, które są jednostkami autonomicznymi, posiadającymi własną osobowość prawną. Naczelną władzą wyznania jest Krajowy Zjazd Delegatów. Zborowych, a zwierzchnikiem – Przewodniczący Komitetu Międzyzborowego. Władze Stowarzyszenia nie mają uprawnień kierowniczych, a jedynie koordynują działalność poszczególnych zborów. Wydaje dwumiesięcznik Nadzieja Królestwa.

Członkostwo w zborze uzależnione jest od przyjęcia wobec świadków chrztu (przez zanurzenie w wodzie) dorosłych – świadomych i oświeconych (poprzedzone edukacją ewangelizacyjną). Do zobowiązań wiernych należą: modlitwa indywidualna w domu, modlitwa zbiorowa w zborze, indywidualne i rodzinne studiowanie Biblii w domu oraz Studium Biblii w zborze, a także udział w nabożeństwach niedzielnych. Najważniejszą uroczystością, obchodzoną raz w roku w okolicach Wielkiej Nocy (14 Nisan), jest Pamiątka Ostatniej Wieczery Jezusa Chrystusa oraz Jego Śmierci.

W 1997 r. do Stowarzyszenia Badaczy Pisma Św. przyłączył się Związek Badaczy Biblii.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego w Polsce zadeklarowało 389 osób.

Wykres 4.70. Wierni oraz starsi i diakoni Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego
Chart 4.70. Adherents, seniors and deacons of the Association of Bible Students

Związek Badaczy Biblii w RP

The Union of Bible Students in the Republic of Poland

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 19
No. in the register of churches and other religious associations: 19

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

W 1997 r. Związek Badaczy Biblii podjął uchwałę o przyłączeniu się do Stowarzyszenia Badaczy Pisma.

4.3.5. Inne wyznania chrześcijańskie

4.3.5. Other christian denominations

Grupa 1.5

Group no. 1.5

Kościół Nowoapostolski w Polsce

The New Apostolic Church in Poland

1.5.01

Adres:	81-520 Gdynia, ul. Akacjowa 50/50A-B	
E-mail:	acnak@nak.org.pl	www.nak.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1920 Date of establishment on the territory of Poland: 1920	Data rejestracji: 1983 Date of registration: 1983	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 14 No. in the register of churches and other religious associations: 14	Data wpisu: 15.01.1990 Date of entry: 15.01.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	5374	54	15	52
	2005	4957	57	15	51
	2010	5046	59	15	52
	2015	5345	88	15	52
	2019	5852	75	14	43
	2020	5257	71	14	42
	2021	4769	72	15	39
dolnośląskie	435	3	2	2	
kujawsko-pomorskie	144	2	–	2	
lubelskie	72	–	–	1	
lubuskie	433	4	2	3	
łódzkie	149	–	1	2	
małopolskie	51	–	–	1	
mazowieckie	242	4	1	3	
w tym of which Warszawa	87	2	–	1	
opolskie	34	–	–	1	
podkarpackie	24	–	–	1	
podlaskie	29	–	–	1	
pomorskie	751	8	1	3	
śląskie	537	14	2	4	
świętokrzyskie	14	–	–	1	
warmińsko-mazurskie	1017	21	3	6	
wielkopolskie	536	10	1	5	
zachodniopomorskie	301	6	2	3	

Kościół datuje początek swojej historii na I poł. XIX w. Naczelną ideą ruchu jest próba przywrócenia urzędu apostoła z czasów narodzin chrześcijaństwa. W latach sześćdziesiątych XIX w. następował szybki rozwój Kościoła. Od 1863 r. datuje swą obecność na ziemiach polskich. W okresie międzywojennym, w II Rzeczypospolitej, Kościół Nowoapostolski w Polsce, wywodzący byt prawny z ówczesnie obowiązujących regulacji prawnych, posiadał atrybuty uznania państwowego publiczno-prawnego. Po drugiej wojnie światowej Kościół nieprzerwanie kontynuuje swą działalność w Polsce. Pomimo, że Kościół stał się beneficjentem Dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o mieniu, to jednak późniejsza restrykcyjna polityka wyznaniowa PRL odmawiała zasadniczo należnego bytu prawnego. Nie zmieniło to rzeczywistości stanu historycznego i prawnego, że Kościół i jego osobny prawne są następcami prawnymi Kościoła Nowoapostolskiego i jego jednostek organizacyjnych, działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed dniem 1 września 1939 r. Powojenne uwarunkowania historyczno-polityczne poważnie ograniczały rozwój Kościoła i wręcz uniemożliwiały prawidłowe funkcjonowanie życia chrześcijańskiego. Władze PRL traktowały i tolerowały działalność Kościoła jako stowarzyszenie. Kościół Nowoapostolski w Polsce nigdy nie akceptował tego stanu rzeczy w konsekwencji posiadanego pierwotnego bytu prawnego, bowiem przysługiwała i przysługuje osobowość publicznoprawna z mocy stanowionego prawa i Konstytucji przedwojennej. Normalizacja stosunku Państwa Polskiego do Kościołów obecnie następuje w trybie art. 25 Konstytucji oraz art. 40 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, które to przepisy orzekają o obowiązku uregulowania Umową i Ustawą stosunku między Rzeczypospolitą Polską a Kościołami, tym samym w konsekwencji z Kościołem Nowoapostolskim w Polsce, będącym autonomiczną jednostką międzynarodowego Kościoła o zasięgu światowym.

Kościół propaguje wiarę w Boga i Jego Syna Jezusa Chrystusa. Podstawę tego stanowi Stary i Nowy Testament. Wiara członków Kościoła opiera się na fakcie, że Jezus Chrystus dał apostołom polecenie do nauczania i głoszenia Słowa Bożego, a także polecenie i moc odpuszczania grzechów, udzielania chrztu i Ducha Św. Celem wiary jest zbawienie podczas powtórnego przyjścia Jezusa Chrystusa.

W Kościele Nowoapostolskim są udzielane trzy sakramenty: święty chrzest wodny, święte pieczętowanie i święta wieczerza. Wiernym, poza sakramentami, udzielane są błogosławieństwa, m.in. z okazji ślubu, a także odprawiane są pogrzeby.

W Kościele szczególną wagę kładzie się na duszpasterską opiekę wszystkich wiernych, a także ich religijne wychowanie w duchu zasad wiary, miłości do Boga i bliźniego oraz moralności chrześcijańskiej.

Kościół Nowoapostolski w Polsce jest terytorialną i autonomiczną jednostką Kościoła międzynarodowego zachowuje z nim jedność. Naczelną władzą Kościoła w Polsce jest konferencja kościelna, a zwierzchnikiem Biskup Kościoła. Kościół w Polsce dzieli się organizacyjnie na 4 okręgi: północno-zachodni (siedziba w Gdyni), centralno-południowy (w Chorzowie), północno-wschodni (w Ostródzie) i zachodni (z siedzibą w Gubinie). Administracja centralna ma swoją siedzibę w Gdyni.

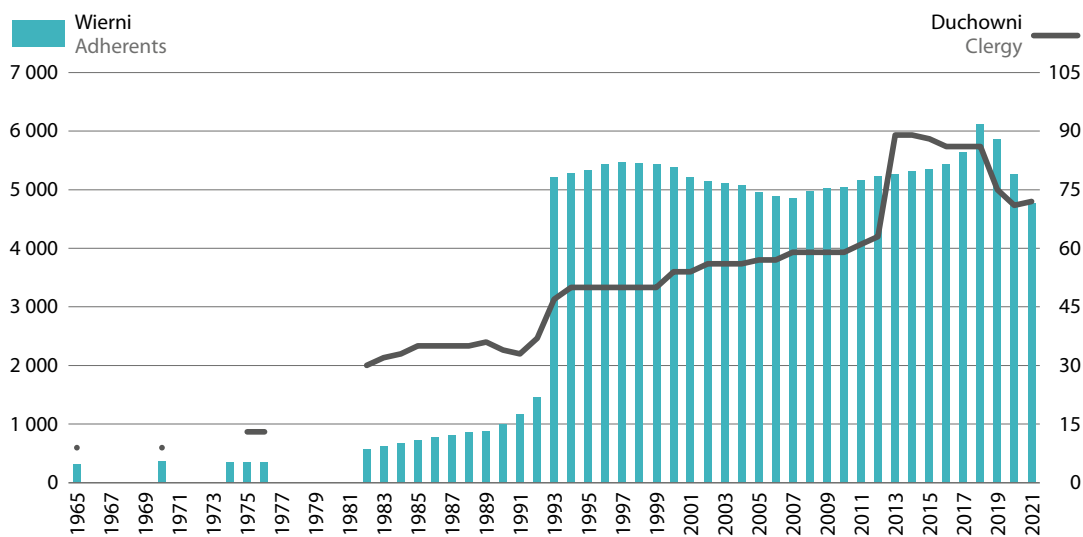
W 2017 r. Kościół prowadził 52 punkty nauczania religii, do których uczęszczało 856 uczniów. Wydaje dwa miesięczniki: *Nasza Rodzina* i *Chleb Żywota*, wydaje też szereg pism i biuletynów religijnych.

Przyjęcie nowych członków jest uroczystą czynnością kościelną związaną z udzielaniem błogosławieństwa Bożego do inicjacji świętego chrztu wodnego, a po dogłębnym poznaniu zasad wiary mogą przystąpić do świętego pieczętowania, czyli świętego chrztu duchowego.

Kościół oczekuje od swych wiernych by sumiennie i z poczuciem odpowiedzialności wywiązywali się z powierzonych im obowiązków w życiu społecznym, rodzinnym i zawodowym.

Obecnie prowadzony jest proces legislacyjny przyjętego Projektu Rządowego Ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Nowoapostolskiego, wszczęty w 1990 roku, zaś przyjęty projekt Ustawy nie różni się co do zasady od już przyjętych i od lat obowiązujących ustaw innych Kościołów w Polsce.

Wykres 4.71. Wierni i duchowni Nowoapostolskiego Kościoła w Polsce
 Chart 4.71. Adherents (faithful) and clergy of the New Apostolic Church

Mapa 4.15. Okręgi Kościoła Nowoapostolskiego w Polsce w 2021 r.
 Map 4.15. Districts of the New Apostolic Church in Poland in 2021

W – Wierni D – Duchowni Ś – Świątynie P. – Parafie
 Adherents Clergy Temples Parishes

Okręg północno-zachodni	Okręg centralno-południowy	Okręg północno-wschodni	Okręg zachodni
W – 1 065	W – 1 483	W – 1 220	W – 1 001
D – 16	D – 19	D – 22	D – 15
Ś – 4	Ś – 6	Ś – 3	Ś – 2
P. – 9	P. – 12	P. – 10	P. – 8

Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce

The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints

1.5.02

Adres:	02-952 Warszawa, ul. Wiertnicza135	
E-mail:	2012863@ldschurch.org	www.mormoni.pl;
Data powstania na terenie Polski: 1922 Date of establishment on the territory of Poland: 1922	Data rejestracji: 1977 Date of registration: 1977	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 8 No. in the register of churches and other religious associations: 8	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Misjonarze Missionaries	Kongregacje Congregations	
Ogółem Total	1999	1100	114	.
	2005	1299	98	11
	2010	1033	181	13
	2014	1598	98	13
	2016	1659	67	13
	2019	1628	51	15
	2020	1657	43	15
	2021	1701	52	15
dolnośląskie	179	6	3	
kujawsko-pomorskie	111	4	1	
lubelskie	80	4	1	
lubuskie	10	–	–	
łódzkie	144	4	1	
małopolskie	103	4	1	
mazowieckie	581	12	1	
w tym of which Warszawa	532	12	1	
opolskie	14	–	–	
podkarpackie	9	–	1	
podlaskie	44	4	1	
pomorskie	65	4	1	
śląskie	262	2	1	
świętokrzyskie	28	2	1	
warmińsko-mazurskie	1	–	–	
wielkopolskie	55	2	1	
zachodniopomorskie	15	4	1	

Twórcą Kościoła jest Amerykanin Joseph Smith. Na podstawie otrzymanej wizji, założył on w 1830 r. Kościół Jezusa Chrystusa. Podstawę doktryny stanowi Biblia, Księga Mormona (przetłumaczona przez założyciela) oraz wiara w nieustannie udzielane objawienie, dzięki któremu przywódca Kościoła, uznawany za proroka, może kierować nim zgodnie z wolą Boga.

Na ziemi polskie przybyli z Niemiec i pierwszy ośrodek założyli we wsi Żelwągi na Mazurach. Obecnie główną siedzibą jest Warszawa, tu znajduje się kaplica i biuro Kościoła.

Członkowie Kościoła uznają zasadę powszechnego kapłaństwa mężczyzn, praktykują chrzest przez pełne zanurzenie oraz dokonują obrzędów za zmarłych (min. chrztu). Ważną rolę pełnią więzy rodzinne, które uznawane są za wieczne. Nowi członkowie Kościoła przyjmowani są poprzez chrzest (w wieku co najmniej 8 lat, które mają świadomość dokonywanych czynów w kategoriach moralnych) i konfirmację.

Członkowie darują Kościołowi dziesiątą część swoich dochodów wg biblijnej zasady dziesięciny. Kościół posiada aktywny program misyjny, w ponad 400 misjach na świecie działa 88000 misjonarzy. Kościół i jego członkowie są zaangażowani w prace humanitarne na całym świecie.

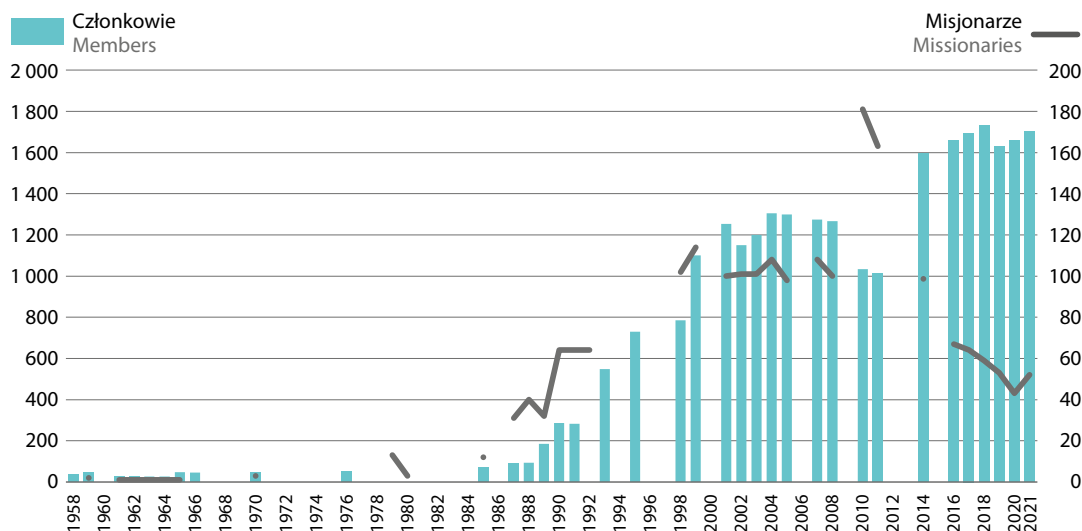
W języku polskim wydawane są książki i broszury informacyjne, wydaje kwartalnik Liahona. Kościół prowadzi też działalność edukacyjną.

Istotną sferą działalności Kościoła jest gromadzenie i udostępnianie materiałów archiwalnych do badań genealogicznych. Od 2004 r. w Warszawie działa Centrum Historii Rodziny, udostępnia ono wszystkim zainteresowanym materiały ze zbiorów Biblioteki Historii Rodziny w Salt Lake City – największego na świecie archiwum danych genealogicznych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce zadeklarowało 255 osób.

Wykres 4.72. Członkowie i misjonarze Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dni Ostatnich

Chart 4.72. Members and missionaries of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints

Kościół Miłosiernego Boga The Church of the Merciful God

1.5.03

Data rejestracji: 1994
Date of registration: 19477

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 83
No. in the register of churches and other religious associations: 83

Data wpisu: 28.03.1994
Date of entry: 28.03.1994

Brak danych o adresie, doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP

The Association of the Churches of Christ in the Republic of Poland

1.5.04

Adres: 81-411 Gdynia, ul Senatorska 24/2

E-mail: www.kosciolchrystusowy.org

Data rejestracji: 2009

Date of registration: 2009

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 169

No. in the register of churches and other religious associations: 169

Historia Kościoła Chrystusowego w Polsce sięga roku 1921 roku. Wyznanie należy do nurtu Kościołów Chrystusowych – tzw. Cambellitów (od nazwiska Alexandra Cambella teologa protestanckiego, który opowiadał się za powrotem do wiary Kościoła pierwotnego, w szczególności do jego ustroju z pierwszych wieków istnienia chrześcijaństwa, co dawało możliwość zjednoczenia wszystkich denominacji chrześcijańskich w zgodzie z Pismem Świętym). Choć Kościół ma, z punktu widzenia religioznawczego, charakter ewangeliczny, nie jest on członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP i wyraźnie sprzeciwia się próbom klasyfikowania go do określonej, szerszej rodziny wyznaniowej tj. protestanckiej.

Kościół Chrystusowy w kwestiach wiary nawołuje do jedności opartej wyłącznie na Biblii, a w kwestiach opinii zachęca do wolności i do zasady zdroworozsądkowego myślenia i głosi, że tylko Chrystus posiada odpowiedni autorytet, żeby określać, czym jest Kościół. Dlatego też, za prawdziwe i słuszne członkowie Kościoła uznają jedynie zawarte w Nowym Testamencie instrukcje Chrystusa skierowane do uczniów.

W Kościele Chrystusowym ogromną wagę przypisuje się konieczności chrztu przez zanurzenie. Nie praktykuje się chrztu niemowląt, ponieważ nie mają one grzechów, za które mogłyby żałować. Niemowlęta nie mogą też wyznać swojej wiary. Jak się podkreśla, chrzest jest ważny ponieważ Nowy Testament mówi, że chrzest jest aktem niezbędnym dla zbawienia /Mk. 16:16; Dz. 2:38; Dz. 22:16/. Z chrztem, wiążą się następujące cele:

1. Chrzest jest wstępem do Królestwa Bożego /Jana 3:5/.
2. Chrzest jest zetknięciem się ze śmiercią Chrystusa /Rzymian 6:3–4/.
3. Chrzest jest zetknięciem się z krwią Chrystusa /Heb 10, 19–22/.
4. Chrzest jest przyobleczeniem w Chrystusa /Galacjan 2:27/.
5. Chrzest jest niezbędnym do zbawienia /Marka 16:16; I Piotra 3:21/.

Kościół Chrystusowy nie mówi o członkostwie w pojęciu jakiejś formalności, która musi zostać dopełniona celem aprobaty. W Kościele nie ma innych warunków czy ceremonii jakich należałoby dopełnić aby być włączonym do Kościoła. Jeśli ktoś zostaje zbawiony (przez chrzest wodny), w tym samym czasie staje się członkiem Kościoła. Nie wymaga się żadnych dalszych kroków kwalifikacyjnych do otrzymania członkostwa w Kościele. W pierwszym dniu istnienia Kościoła, ci którzy pokutowali za grzechy i ochrztili się, zostali zbawieni /Dz. 2:38/. Od tego też dnia wszyscy ochrzczeni, zostali „przydani do Kościoła” /Dz. 2:47/. Zgodnie z tym werselem /Dz. 2:47/, sam Bóg „przydawał zborowi na każdy dzień tych, którzy mieli być zbawieni”. Dlatego to, pragnąc naśladować ten wzór nie wybiera się ludzi do Kościoła, ani nie poddaje ich specjalnej selekcji. Jedynym warunkiem jest posłuszne poddanie się Zbawicielowi. Warunki zbawienia, które podkreśla Kościół, podaje Nowy Testament. Są to:

1. Słuchanie Ewangelii, jako że „wiara jest ze słuchania a słuchanie przez Słowo Chrystusowe” /Rzym. 10:17/.
2. Wiara (w Ewangelii) ponieważ „bez wiary nie można podobać się Bogu” /Hebr. 11:6/.
3. Pokuta i żal za grzechy, ponieważ Bóg „wzywa wszędzie wszystkich ludzi aby się upamiętali” /Dz. 17:32/.
4. Wyznawanie Jezusa przed ludźmi, jako Pana, ponieważ powiedział: „Każdego, który mnie wyzna przed ludźmi i Ja wyznam przed Ojcem moim, który jest w niebie” /Mat10:32/.

5. Chrzest na odpuszczenie grzechów, ponieważ Piotr powiedział: „Upamiętajcie się i niechaj się każdy z was da ochrzcić w imię Jezusa Chrystusa na odpuszczenie grzechów waszych /Dz. 2:38/³⁶
6. Trwanie w wierności (Słowu Chrystusa) aż do śmierci /Obj. 2, 10/, gdyż zbawia nie początek (chrzest), lecz koniec.

W Kościele Chrystusowym każdy zbór jest autonomiczny. Zbory współpracują ze sobą przy wspomaganium domów dziecka, domów starców czy pracy misyjnej. Udział we współpracy jest dobrowolny ze strony każdego zboru. Każdy zbór zarządzany jest lokalnie przez ciało zborowe Braci Starszych (minimum trzech) wybieranych spośród ogółu członków. W każdym zborze lokalnym istnieją funkcje diakonów (tylko wtedy, gdy kierują nim starsi). Jeśli nikt w zborze nie spełnia warunków do pełnienia funkcji starszego, zbór kierowany jest przez Radę Braci: liderów wyznaczonych wcześniej przez członków zboru lokalnego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), W 2011 r. liczba deklarujących przynależność do Zrzeszenia Kościołów Chrystusowych mieściła się w przedziale od 1 do 99. Dodatkowo, uzyskane dane z Badania Kościołów i związków wyznaniowych mówią, że na koniec 2021 roku Zbór ZKCh w Gdańsku z siedzibą w Gdyni liczył dziesięcioro członków i dwóch liderów Rady Braci. Do Zrzeszenia Kościołów Chrystusowych, oprócz zboru w Gdyni, należą jeszcze cztery zbory lokalne w Katowicach, Radomiu, Warszawie i we Wrocławiu.

Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju

The Christian Church in the Spirit of Truth and Peace

1.5.05

Adres:	44-200 Rybnik, ul. Piasta 9/1	
E-mail:	duch-prawdy@wp.pl	www.kosciol.dz.pl
Data powstania na terenie Polski: 1975 Date of establishment on the territory of Poland: 1975		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 56 No. in the register of churches and other religious associations: 56		Data wpisu: 21.01.1991 Date of entry: 21.01.1991

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Centrala/ kościół lokalny Central local church
Ogółem Total	2000	152	13	4
	2005	187	16	3
	2010	189	15	1
	2015	196	15	1
	2019	177	11	1
	2020	172	12	1
	2021	168	10	1
mazowieckie	11	3	–	–/2
w tym of which Warszawa	8	1	–	–/1
śląskie	158	7	1	1/–

Początek wyznaniu dały spotkania modlitewne prowadzone od roku 1975 przez byłego zakonnika zakonu bonifratrów, na których czytano, rozważano i interpretowano Pismo św.

³⁶ Źródło: <http://kosciolchrystusowy.org/> (dostęp 12.08.2022)

Wyznanie odwołuje się do nauki pierwotnych chrześcijan. Podstawą wiary jest treść Pisma św., a szczególnie Nowego Testamentu.

Celem Kościoła jest „niesienie pokoju w serca ludzkie i całe otoczenie. Wierni realizują go poprzez opiekę duchową, niesienie pomocy samotnym i płaczącym, odwiedzanie chorych w szpitalach i domach pomocy społecznej.”

Na czele Kościoła stoi Rada, a jej reprezentantem jest starszy kapłan. Kandydat na kapłana, diakona lub kaznodzieję musi mieć ukończone 21 lat, cieszyć się nieposzlakowaną opinią i mieć ukończony kurs praktyczno-teoretyczny zakończony egzaminem przed Radą.

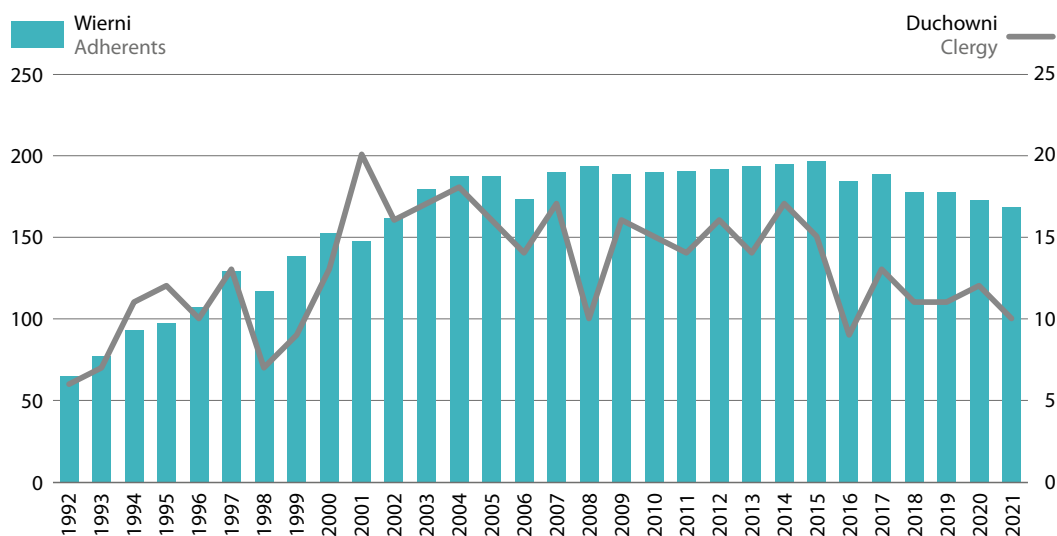
Centrala Kościoła znajduje się w Rybniku, natomiast kościoły lokalne w Warszawie i Żyrardowie.

Kościół prowadzi kurs biblijno-teologiczny oraz nauczanie religii. Organizuje pomoc dla chorych, biednych i opuszczonych. Kościół ma w planach powołanie do życia domu opieki dla najuboższych, niepełnosprawnych i chronicznie chorych. Kościół wydaje ulotki informacyjne w nakładzie 250 egz.

Nowi członkowie muszą uwierzyć Ewangelii – Doktrynie Kościoła, a ich przyjęcie do Kościoła odbywa się przez chrzest w wieku świadomym. Członkom Kościoła zaleca się: modlitwę indywidualną i zbiorową, studiowanie Słowa Bożego, uczestnictwo w codziennych nabożeństwach modlitewno-biblijno-adoracyjnych, a także udział we Mszy św., odwiedziny i pielęgnacje chorych oraz niesienie pomocy potrzebującym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego w Duchu Prawdy i Pokoju mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.73. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego w Duchu Prawdy i Pokoju
Chart 4.73. Adherents and clergy of the Christian Church in the Spirit of Truth and Peace

Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP

The Unitarian Universalist Community in the Republic of Poland

1.5.06

Adres: 41-500 Chorzów, ul. Wolności 91a

E-mail: wuuwrp@gmail.com

Data powstania na terenie Polski: 1560

Date of establishment on the territory of Poland: 1560

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 81
No. in the register of churches and other religious associations: 81

Data wpisu: 08.11.1993
Date of entry: 08.11.1993

Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Kongregacje Congregations
2000	236	4	4
2005	285	3	4
2010	278	3	3
2015	200	5	.
2019	200	5	.
2020	200	5	.

Kościół nawiązuje do tradycji Braci Polskich przekształconej w duchu uniwersalistycznym. Nie wymaga od wiernych przestrzegania zasad konkretnej doktryny, akcentuje swobodę wyznania i tolerancję religijną.

Podstawową zasadą jest wiara w jedyne Boga i miłość bliźniego. Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w Polsce nawiązuje do tradycji Braci Polskich Arian, synkretystów i humanistów. Jako źródło wiary unitarianie uznają księgi źródłowe różnych religii (np.: Biblia, Koran) oraz filozofię, humanizm, życie wspólnotowe – braterstwo. Ruch zorganizowany jest według modelu kongregacyjnego, tzn. że każda wspólnota wybiera swojego pastora. Wspólnota Unitarian w Polsce skupiona jest w Kongregacjach. Od członków Wspólnoty oczekuje się: samorozwoju, tolerancji, etycznego postępowania i życia, indywidualnego rozwoju bez dogmatów, modlitwy indywidualnej i medytacyjnej. Unitarianie obchodzą następujące święta: chrześcijańskie (w znaczeniu społecznym), Nowy Rok, rocznice historii Braci Polskich Arian, święta Kościołów protestanckich, święta starych religii, święta inicjowane przez ICUU.

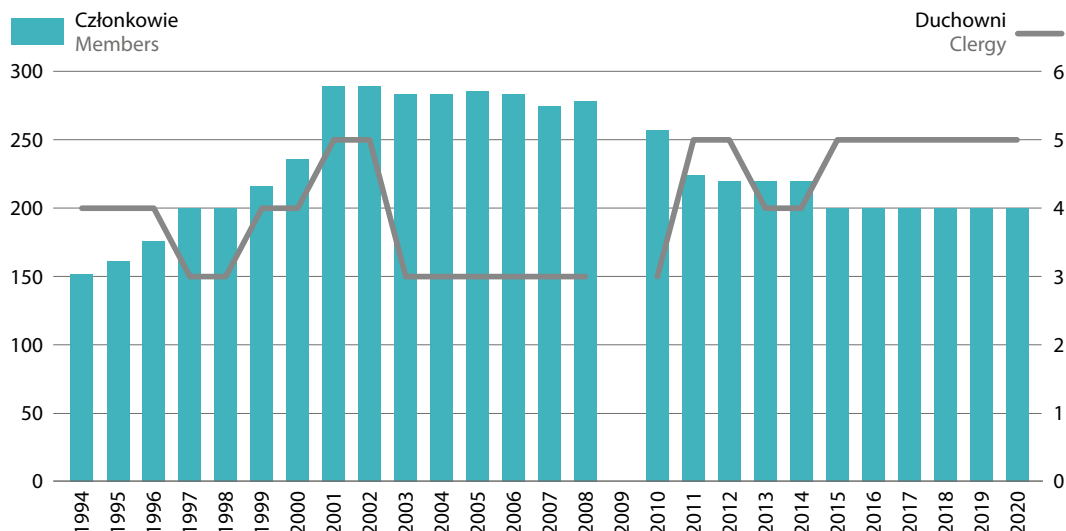
Wspólnota jest członkiem kilku organizacji międzynarodowych: Międzynarodowej Rady Unitarian Uniwersalistów (ICUU) w Londynie, Międzynarodowego Stowarzyszenia dla Wolności Religijnej (IARF) oraz Europejskich Unitarian Uniwersalistów (EUU).

Wspólnota wydaje informacje i biuletyny okresowe, a także wydawnictwa okolicznościowe. Organizuje okolicznościowe akcje charytatywne, a także prowadzi telefon i poradnię zaufania. Współpracuje też ze szkołami specjalnymi, ośrodkami pomocy osobom niepełnosprawnym oraz Ośrodkiem Pomocy Osobom Aktywnie Poszukującym Pracy. Organizuje też seminaria, sympozja i konferencje naukowe.

Członkiem Wspólnoty można zostać po okresie wstępnego poznania, wzajemnej akceptacji oraz złożenia deklaracji członkowskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Unitarian Uniwersalistów mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.74. Członkowie i duchowni Wspólnoty Unitarian Universalistów
Chart 4.74. Members and clergy of the Unitarian Universalist Community

Chrześcijański Kościół Dobra The Christian Church of Goodness

1.5.07

Adres: 05-462 Majdan 50

Data powstania na terenie Polski: 1989

Date of establishment on the territory of Poland: 1989

Data rejestracji: 1996

Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 113

No. in the register of churches and other religious associations: 113

Data wpisu: 25.07.1996

Date of entry: 25.07.1996

Jako źródło wiary członkowie Kościoła uznają tradycje chrześcijańskie, własne obserwacje, odczucia i wyobrażenia. Prowadzą kurs nauki religii. Sympatykiem Kościoła może zostać każda osoba, która pozna i zaakceptuje zasady wiary wspólnoty, jest pełnoletnia lub ma zgodę rodziców albo opiekunów prawnych.

W 1997 r. Wspólnota liczyła 170 wiernych i 4 duchownych, posiadała 1 zbór.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła Dobra mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Unitariański

The Unitarian Church

1.5.08

Adres: 02-679 Warszawa, ul. Modzelewskiego 46/60 m. 248

Data powstania na terenie Polski: 1565 Date of establishment on the territory of Poland: 1565	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 123 No. in the register of churches and other religious associations: 123	Data wpisu: 14.04.1997 Date of entry: 14.04.1997

Źródłem wiary jest niedogmatyczna religijna tradycja judeo-chrześcijańska (nieortodoksyjna), humanizm, uniwersalistyczne wartości religijne i etyczne, radykalny nurt reformacji (XVI w.), nauczanie Braci Polskich.

Członkowie Kościoła są zobowiązani do prowadzenia godnego, etycznego życia.

Członkiem Kościoła zostaje się poprzez wpisanie do księgi członkowskiej kongregacji lub regularne uczęszczanie na spotkania religijne i praktykowanie unitariańskiej duchowości, rytuałów i wspólnotowej społeczności.

Kościół posiadał w 2021 r. posiadał 1 zbor w Warszawie, 4 osoby duchowne, liczył 150 wiernych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Unitariańskiego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło”

The Christian Religious Association „Source”

1.5.09

Adres: 10-190 Olsztyn, ul. Wodna 9A

Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 139 No. in the register of churches and other religious associations: 139	Data wpisu: 23.12.1997 Date of entry: 23.12.1997

Związek liczył w 2011 r. 76 członków, 3 duchownych. Posiadał także 1 świątynię w woj. warmińsko-mazurskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Związku Wyznaniowego „Źródło” mieściła się w przedziale od 1 do 99

Mesjańska Społeczność Wywołanych (dawniej: Zbór w Opolu – „Społeczność Wywołanych”)

The Messianic Community of Invoked (ex: The Church in Opole – “The Community of the Invoked”)

1.5.10

Adres: 66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Grobla 3

Data rejestracji: 1998
Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 141
No. in the register of churches and other religious associations: 141

Data wpisu: 08.01.1998
Date of entry: 08.01.1998

Zbór jest społecznością ludzi wierzących w Jezusa Chrystusa, oczekujących Jego przyjścia, zachowujących Jego Słowo i wiarę, której Głową jest sam Jezus Chrystus. Nowi członkowie przyjmowani są przez osobistą chęć i wyznanie wiary w zbawienie w Chrystusie i chrzest wiary.

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Zbory/misje Protestant communities mission
Ogółem Total	2010	30	3
	2014	21	2
	2016	16	2
	2017	10	1
	2018	19	2
lubuskie	19	2	1

Kościół Miłosierdzia Jezusowego The Church of Jesus' Mercy

1.5.11

Adres: 87-100 Toruń, ul. Szosa Chełmińska 128a m. 1

Data rejestracji: 2001
Date of registration: 2001

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 153
No. in the register of churches and other religious associations: 152

Data wpisu: 06.07.2001
Date of entry: 06.07.2001

Kościół Miłosierdzia Jezusowego jest wywodzącym się z chrześcijaństwa nowym ruchem religijnym. Brak dokładnych danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec

The Divine and Lamb Capital of the Apostles in the Spirit and in Truth, Alpha-Omega, Beginning and End

1.5.12

Adres: 48-300 Nysa, ul. Wojska Polskiego 43A

Data powstania na terenie Polski: 1953
Date of establishment in Poland: 1953

	Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy
Ogółem Total	2000	17	17
	2005	16	16
	2010	15	15
	2015	15	15
	2019	15	15
	2020	15	15
	2021	15	15

Stolica Boża i Barankowa została założona przez Bernarda Wilka i jest polskim nowym ruchem religijnym wywodzącym się z chrześcijaństwa. W swoim nauczaniu Wilk łączył idee marksizmu i chrześcijaństwa. Nie jest zarejestrowane w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych MSWiA. Nie posiada osobowości prawnej i struktur organizacyjnych. Wszyscy wyznawcy nazywają siebie „braćmi” i „siostrami”, a przewodzi im „ojciec” (B. Wilk). Siedziba wyznania znajduje się w Nysie, wyznanie działa na terenie woj. opolskiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stolicy Bożej i Barankowej Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Chrześcijan w RP

The Christian Church in the Republic of Poland

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 55
No. in the register of churches and other religious associations: 55

Data wpisu: 1991
Date of entry: 1991

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1998 r.

Zbór Chrześcijan we Wschowie

The Christian Church in Wschowa

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 90
No. in the register of churches and other religious associations: 90

Data wpisu: 1994
Date of entry: 1994

W 1997 r. nastąpiło rozwiązanie związku. Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1998 r.

4.4. Islam

4.4. Islam

Grupa 2 Group No. 2

Nazwa Islam pochodzi od arabskiego słowa al-islām oznaczającego oddanie Bogu, pogodzenie się z jego wolą. Islam to jedna z trzech wielkich religii monoteistycznych, obok chrześcijaństwa i judaizmu. Jego początek sięga VII w. n.e. Sami muzułmanie określają swoją religię jako abrahamową, uznając wspólnych z judaizmem i chrześcijaństwem starotestamentowych bohaterów wiary. Islam uważa się za zwieńczenie religijnej ewolucji u początku której stały obie wymieniane wyżej monoteistyczne tradycje. Wyznawcy tych dwóch ostatnich religii zasadniczo nie są traktowani przez muzułmanów jako niewierni, ponieważ ważą tego samego miłosiernego Boga (w przeciwieństwie do wyznawców religii politeistycznych). W judaizmie, chrześcijaństwie i islamie występuje wiele elementów wspólnych. Religie te głoszą istnienie piekła, raju, aniołów i szatana. Jak wierzą muzułmanie, ich religia została objawiona przez Boga prorokowi Mahometowi (arabski Muhammad Ibn Abd Allah). Uważany jest on za „wysłannika Boga” (arabski: rasul Allah), ale nieposiadający boskiej natury. Podstawy wspólne wszystkim odłamom islamu to wiara w Boga osobowego (ściśle monoteizm), prorocza misja Mahometa, jako ostatniego wśród proroków oraz prawdy wiary zawarte w Koranie, świętej księdze dla muzułmanów. Należy podkreślić, że wcześniejszymi prorokami w „łańcuchu proroków” byli m.in. Noe, Abraham, Mojżesz, czy wreszcie Jezus. Ponadto, podobnie jak w chrześcijaństwie, na rozwój teologii i filozofii muzułmańskiej miało wpływ dziedzictwo filozofii greckiej i hellenistycznej, tj. platonizmu, arystotelizmu czy plotynizmu. Muzułmanie za objawione uznają też Torę, Księgi Dawidowe i Ewangelię.

Koran został opracowany po śmierci Mahometa. Ta święta księga składa się z 114 rozdziałów zwanych surami. Uzupełnia ją tradycja proroka Mahometa zwana sunną*. Koran i sunna stanowią fundament islamu i prawa muzułmańskiego, które jest uważane za niezienne i objawione. Prawo to dotyczy życia doczesnego. Oprócz kwestii ściśle religijnych jak zasady kultu, reguluje ono takie dziedziny życia jak handel czy administrowanie państwem.

Istnieje pięć filarów islamu. Są nimi:

- Szachada, która jest wyznaniem wiary – „Nie ma Boga oprócz Allaha, a Mahomet jest jego prorokiem”.
- Salat czyli modlitwa odmawiana 5 razy dziennie z twarzą skierowaną ku Mekce,
- Zakat czyli jałmużna stanowiąca 1/40 dochodu,
- Saun czyli post obowiązujący w miesiącu ramadan od wschodu do zachodu słońca,
- Hadżdż czyli pielgrzymka do Mekki, którą każdy muzułmanin powinien w miarę możliwości odbyć chociaż raz w życiu.

W przeszłości, jako szóstą zasadę islamu uważano dżihad czyli wojnę za wiarę. Przyczyniła się ona znacznie do ekspansji tej religii. Ewolucja islamu wiąże się z przeobrażeniami tej religii w trakcie rozszerzania się jej zasięgu terytorialnego (gdy islam stykał się z innymi tradycjami kulturowymi), rozbiciem polityczno-religijnym. Doprowadziło ono do powstania szyizmu oraz próbami integracji przez synkretyczny ruch sufizmu i nowożytny ruchy reformatorskie. Powstanie szyizmu wiąże się ze sporami o sukcesję po Mahomecie.

We współczesnym islamie występują różne odłamy, różniące się szczegółami doktrynalnymi. Wśród największych możemy wyróżnić następujące:

- **Szyizm**, którego członkowie wierzą, że imamowie są potomkami i kontynuatorami dzieła Mahometa. Według szyitów prawo może być nadal tworzone, a następcy Proroka posiadają wiedzę pozwalającą interpretować nauki religijne. Należy dodać, że sam szyizm skupia w sobie różne nurty, m.in. imamici (uznający 12 imamów), isma’lici (uznający 7 imamów) oraz zajdyci (uznający 5 imamów).
- **Sunnizm**, który wykształcił się w czasie walk politycznych, w początkowym okresie istnienia islamu. Odłam ten jest w opozycji do szyizmu. Sunnici nie chcieli uznać zwierzchności szyickich imamów nad wszystkimi muzułmanami. Ponadto sunnici stali na stanowisku, że „następca” Proroka jest kalifem*, wyłącznie jako

władca nowo założonej gminy, bez posiadania jakiegś szczególnej wiedzy pozwalającej interpretować nauki religijne. Same zasady prawa sunnickiego niewiele się różnią od zasad w szyizmie. Występują tylko drobne różnice. Sunnici stanowią największy udział (ok. 90 %) wśród wyznawców islamu. Oprócz Koranu uznają oni Sunnę⁸, jako drugie główne źródło wiedzy religijnej. Z sunnizmu wyłonił się ruch reformatorski o charakterze religijno – politycznym zwany salafizmem. Postuluje on powrót do pierwotnych źródeł Islamu, czyli religii przodków, poprzez odrzucenie naleciałości wykształconych w procesie historyczno-społecznym. Należy podkreślić, że z salafizmu wywodzi się sunnicki fundamentalizm, jaki wykształcił się w XX wieku.

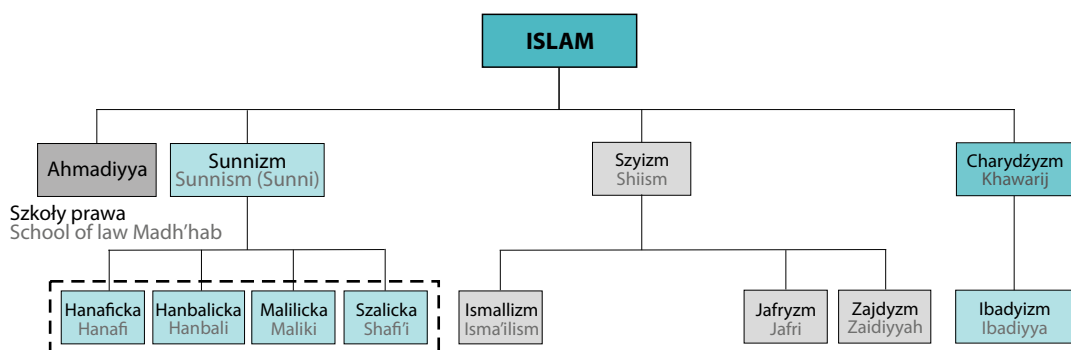
- **Charydżyzm**, który powstał najwcześniej (657 w. w trakcie bitwy pod Siffin), w wyniku sporu o sukcesje tronu Kalifa⁹. Cechuje go dosłowna interpretacja Koranu, surowość, wręcz fundamentalistyczna postawa łącząca w sobie egalitaryzm, zgodnie z którym każdy prawy muzułmanin może zostać kalifem, w przeciwieństwie do szyizmu, nie jest to funkcja zarezerwowana dla przedstawicieli wybranych klanów. Jednocześnie, zgodnie z surową etyką, popełniający grzech ciężki zostaje uznany jako niewierny. Wyróżnia się 5 gałęzi chardżyizmu: azrakitów, sufrytów, ibadyców, harūrīja, nadżdyców.

Islam jest religią, w której sfera świecka i religijna jest ze sobą ściśle połączona, regulując nie tylko życie indywidualne każdego muzułmanina, ale i społeczne (prawo szariatu). Kraje muzułmańskie mają często charakter teokratyczny, gdzie prawo religijne jest tożsame z prawem państwowym.

Oszacowano, że na świecie, w 2010 roku żyło ok. 1,6 mld muzułmanów, co stanowiło 25 % populacji całej ludzkości. Czyni to Islam drugą pod względem liczby wyznawców religią na świecie. Najwięcej muzułmanów mieszka w Afryce północnej i środkowej, na Bliskim Wschodzie oraz w południowej Azji (m.in. w Indonezji, Bangladeszu, Indiach i Pakistanie).

W Polsce islam pojawił się pod koniec XIV wieku, gdy książę Witold zezwolił na osiedlenie się na pograniczu litewsko-krzyżackim, Tatarom pełniącym u niego służbę. Największa liczba mahometan zamieszkiwała ziemie Rzeczypospolitej w wieku XVIII, było ich wtedy ok. 100 tysięcy. Wielu z nich pełniło służbę wojskową w chorągwiach tatarskich. W okresie międzywojennym liczba wyznawców tej religii była już znacznie mniejsza i nie przekraczała 10 tysięcy.

Schemat 4. Główne nurty islamu
Scheme 4. The major currents of Islam

Źródło: opracowano na podstawie www.wikiwand.com/en/ISLAM (3.10.2019).
Source: prepared on the basis of www.wikiwand.com/en/ISLAM (3.10.2019).

4.4.1. Sunnici

4.4.1. Sunni

Muzułmański Związek Religijny w RP

The Muslim Religious Union in the Republic of Poland

2.1.01

Adres:	15-207 Białystok, ul. Piastowska 13F	
E-mail:	mzr@mzr.pl	www.mzr.pl
Data powstania na terenie Polski: 1925 Date of establishment on the territory of Poland: 1925	Data rejestracji: 1936 Date of registration: 1936	

Gmina wyznaniowa Faith community	Członkowie Members	Imamowie Imams	Meczet i domy modlitwy Mosques and prayer houses
Ogółem Total	2007	604^a	18
	2008	1000^a	16
	2010	1061	20
	2015	773	18
	2019	483	10^b
	2020	510	8^b
	2021	519	8^b
Białystok	69	2	1
Bohoniki	290	2 ^b	1
Gdańsk	80	1	1
Kruszyniany	60 ^c	1	1
Warszawa – FATIH	20	2	1

a Dotyczy tylko danych z niektórych gmin wyznaniowych. b W tym jeden nauczyciel. c Dane szacunkowe.
a Only refers to data from certain religious communities. b Of which one teache. c Estimates

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej jest najstarszą muźmańską grupą wyznaniową w Polsce. Wywodzi się ona z ponad 600 letniej tradycji islamu w naszym kraju. Opiera swoją naukę na Koranie i sunnie. Przed Wojną Światową muźmanie w zaborze rosyjskim skupieni byli w gminy wyznaniowe, podlegały one muftiemu z Krymu. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zaistniała potrzeba stworzenia organizacji, która skupiałaby wszystkich muźmanów w odrodzonym państwie. W ten sposób w 1925 r. Wszehpolski Zjazd Gmin Muźmańskich powołał do niezależną organizację wyznaniową Tatarów Polskich – Muźmański Związek Religijny w RP na czele z Muftim na Rzeczypospolitą Polską. W latach międzywojennych Związkowi podlegało 19 gmin wyznaniowych, czynnych było 18 meczetów i 2 domy modlitwy. Wydawane były trzy pisma: Rocznik Tatarski, Życie Tatarskie i Przegląd Islamski. Szacuje się, że przed II Wojną Światową w granicach Polski mieszkało ok. 6000 Tatarów. Po II Wojnie Światowej i zmianie granic Polski większość ludności tatarskiej znalazła się poza granicami kraju. Tatarzy jako przesiedleńcy zaczęli przenosić się na tereny Ziemi Odzyskanych, w ten sposób skupiska tatarskie powstały w Gdańsku, Gorzowie Wlkp., Trzciance, Szczecinie, Wrocławiu czy Oleśnicy.

Na czele Związku stoi Najwyższe Kolegium Muźmańskie będące organem wykonawczym, natomiast organem ustawodawczym jest Wszehpolski Kongres Muźmański.

W 2004 r. na XV Nadzwyczajnym Wszechpolskim Kongresie MZR w RP powołano (pierwszego po wojnie) Muftiego, którym został Tomasz Miśkiewicz.

Strukturę organizacyjną Związku tworzą gminy wyznaniowe. Każda gmina ma siedzibę i określone terytorium działania. Gminy organizują życie religijne swoich członków. Gminy posiadają osobowość prawną.

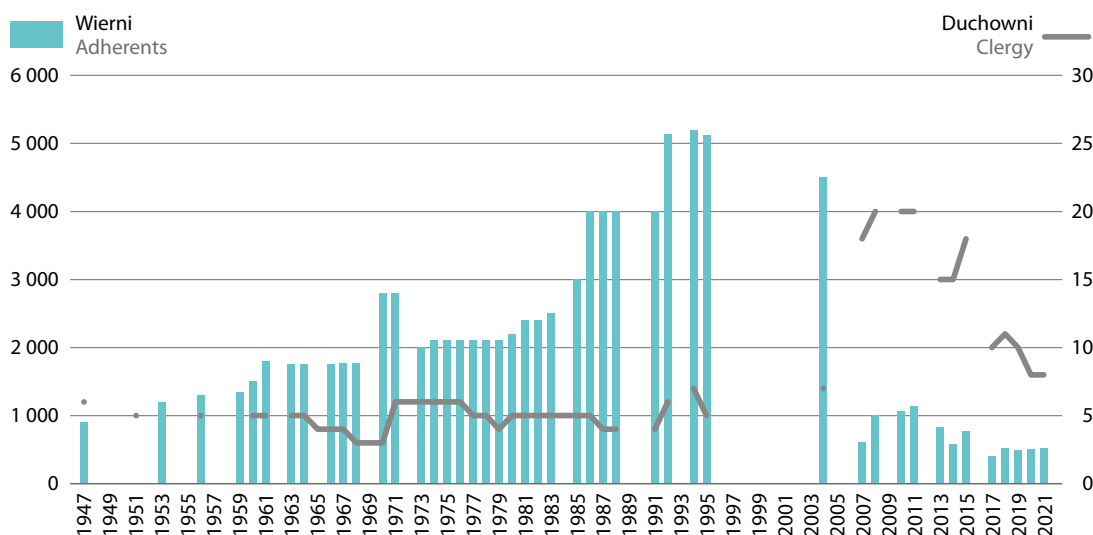
Związek posiada Domy modlitwy i Centra Islamskie, w których odbywają się modlitwy oraz prowadzona jest działalność informacyjna. Centra takie istnieją w: Białymstoku, Lublinie, Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu i Katowicach. Ponadto dwie świetlice dla dzieci w Białymstoku i Warszawie. Cmentarze muzułmańskie (miżary) znajdują się w: Bohonikach, Kruszynianach, Warszawie, Studziance i Lebedziewie. Związek posiada trzy meczety: zabytkowe w Bohonikach i Kruszynianach oraz otwarty w 1990 r. w Gdańsku.

Związek obejmuje pomocą charytatywną: dzieci, wdowy i uchodźców (Czeczenów i Tatarów krymskich). Związek wydaje kwartalnik Przegląd Tatarski oraz publikacje książkowe.

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 240, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP zadeklarowało 2.585 osób.

Wykres 4.75. Wierni i duchowni Muzułmańskiego Związku Wyznaniowego w RP
Chart 4.75. Adherents and clergy of the Muslim Religious Union in the Republic of Poland

Liga Muzułmańska w RP

The Muslim League in the Republic of Poland

2.1.02

Adres:	02-389 Warszawa, Al. Bohaterów Września 23 ³⁷	
E-mail:	sekretariat@islam.info.pl	www.islam.info.pl
Data powstania na terenie Polski: 2001 Date of establishment on the territory of Poland: 2001	Data rejestracji: 2004 Date of registration: 2004	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 158 No. in the register of churches and other religious associations: 158	Data wpisu: 06.01.2004 Date of entry: 06.01.2004	

Województwa Voivodships	Osoby uczestniczące w nabożeństwach Members	Członkowie Members	Imamowie/ pedagodzy Imams/ Teachers	Domy modlitwy Houses prayer	Jednostki kościelne
Ogółem Total					
2006	.	208	13	5	.
2007	.	1500^a	12	8	.
2010	.	3800^a	8	5	11
2018	35000^a	.	13	13	13
2019	35000^a	.	12	11	8
2020	15400^a	342	17	12	8
2021	15500^a	326	17	11	8
dolnośląskie	1600	31	3	1	1
kujawsko-pomorskie	400	15	1	1	-
lubelskie	1000	39	2	1	1
łódzkie	600	10	1	1	-
małopolskie	1500	35	1	1	1
mazowieckie	5000	52	2	1	1
podkarpackie	200	8	-	1	-
podlaskie	600	17	2	1	1
śląskie	2500	75	3	1	2
wielkopolskie	1500	35	2	1	1
zachodniopomorskie	600	9	-	1	-

a Dane szacunkowe.

a Estimates.

Liga powstała w związku z zaspokojeniem potrzeb stale rosnącej w Polsce społeczności muzułmańskiej. Organizuje życie religijne – sprawuje muzułmańskie obrzędy, prowadzi domy modlitwy.

Do podstawowych celów Ligi należy: organizacja życia religijnego muzułmanów, reprezentowanie interesów społeczności muzułmańskiej na forum krajowym i międzynarodowym, organizowanie i świadczenie pomocy i opieki dla muzułmanów, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet i dzieci.

³⁷ Adres do korespondencji: 60-272 Poznań, ul. Biedrzyckiego 13.

Źródłem wiary jest księga objawiona – Koran oraz Sunna, czyli tradycja Proroka Muhammada. Muzułmanin zobowiązany jest do codziennej modlitwy wykonywanej pięć razy dziennie: o świcie, w południe, po południu, wieczorem i w nocy. Jest to modlitwa indywidualna, ale może być także wykonywana zbiorowo. Typowo zbiorowe modlitwy odbywają się w każdy piątek. W miesiącu Ramadan, obowiązuje post i specjalne modlitwy zbiorowe zwane Taratih. W roku obowiązują dwa ważne święta: Id Al-Fitr – po zakończeniu postu oraz Id Al Adha (Święto Ofiarowania) na pamiątkę ofiarowania przez Abrahama swego syna.

Liga posiada 11 oddziałów: mazowiecki, lubelski, podlaski, śląski, dolnośląski, wielkopolski, małopolski, łódzki, kujawsko-pomorski, pomorski oraz podkarpacki. Prowadzi działalność oświatowo-wychowawczą. Prowadziła działalność charytatywną wśród uchodźców i powodzian, rozdając odzież, książki i udzielając wsparcia duchowego. Kontynuowała również wydawanie czasopisma As-Salam.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Ligi Muzułmańskiej w RP zadeklarowały 732 osoby.

4.4.2. Szyici 4.4.2. Shiites

Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej The Association of Islamic Unity

2.2.01

Adres:	02-668 Warszawa, ul. Pieńkowskiego 4 m. 91	
E-mail:	rberger@poczta.onet.pl	www.al-islam.org.pl
Data powstania na terenie Polski: koniec lat 70-tych XX w. Date of establishment on the territory of Poland: late 70s	Data rejestracji: 1989 Date of registration: 1989	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 33 No. in the register of churches and other religious associations: 33	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy
Ogółem Total	2000	2
	2005	4
	2010	3
	2015	3
	2019	3
	2020	3
	2021	3

Czas powstania Stowarzyszenia na terenie Polski przypada na schyłek lat siedemdziesiątych XX wieku. Stowarzyszenie jest wspólnotą szyicką pozostającą w łączności duchowej z innymi wspólnotami szyickimi na świecie, w szczególności z szyitami żyjącymi w Islamskiej Republice Iranu. Ruch szyicki opiera swoje nauki na Koranie, sunnie i naukach 12 immamów szyickich. Stowarzyszenie skupia szyitów szkoły Ithana Aszarija.

Pracami Stowarzyszenia kieruje Naczelny Imam reprezentowany przez Naczelnego Imama. Ma on pieczę nad religijnymi potrzebami członków Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie posiada placówkę naukową w postaci Instytutu Muzułmańskiego. Stowarzyszenie publikuje w języku polskim literaturę muzułmańską. Uczestniczy aktywnie w licznych konferencjach i sesjach naukowych oraz spotkaniach ekumenicznych.

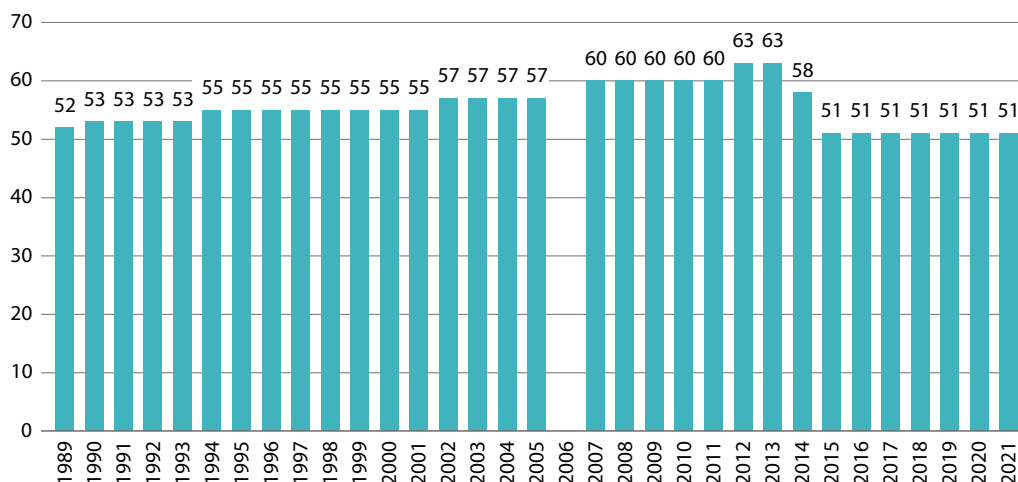
Do zobowiązań wyznawców należy: modlitwa (pięć razy dziennie), codzienne czytanie Koranu i noszenie go ze sobą.

Nowi członkowie przyjmowani są przez wyznanie wiary przed imamem w obecności świadków. Przyjęcie do Stowarzyszenia nie ma formy religijnej inicjacji, a jedynie deklaracji słownej i pracy na rzecz wspólnoty.

Najliczniejsza grupa członków (35) mieszka w woj. mazowieckim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.76. Wierni Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej
Chart 4.76. Adherents (faithful) of the Association of Islamic Unity

Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt The Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly

2.2.02

Adres:	05-840 Brwinów, ul. Moszna 4 ³⁸	
E-mail:	info@abia.pl	www.abia.pl
Data powstania na terenie Polski: 1979 Date of establishment on the territory of Poland: 1979		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 53 No. in the register of churches and other religious associations: 53		Data wpisu: 17.12.1990 Date of entry: 17.12.1990

³⁸ Siedziba tymczasowa – adres do korespondencji: 05-800 Pruszków 1, skr. pocz. 108.

Województwa	Voivodships	Członkowie	Members
Ogółem	Total	2000	51
		2005	55
		2010	60
		2014	63
		2016^a	6020
		2019^a	6030
		2020^a	6034
		2021^a	6032
dolnośląskie			260
kujawsko-pomorskie			200
lubelskie			251
lubuskie			150
łódzkie			250
małopolskie			300
mazowieckie			2709
w tym	of which Warszawa		2207
opolskie			110
podkarpackie			200
podlaskie			250
pomorskie			200
śląskie			252
świętokrzyskie			180
warmińsko-mazurskie			360
wielkopolskie			200
zachodniopomorskie			160

a Dane szacunkowe społeczności szyickiej.

a Estimates of the Shiite community.

Początki powstania szyickiego ruchu islamskiego w Polsce sięgają 1976 roku. Wtedy zaczęły się tworzyć pierwsze, nieformalne grupy muzułmanów szyitów w Warszawie i jej okolicach, złożone z młodych Polaków oraz studentów z krajów muzułmańskich. Trzy lata później, w 1979 roku, została założona muzułmańska szyicka wspólnota wyznaniowa, żeby zaopiekować się społecznymi i religijnymi potrzebami społeczności szyickiej. Jednak dopiero po upadku komunizmu, w 1990 roku formalnie społeczność szyicka została uznana przez Państwo, poprzez rejestrację jej oficjalnego instytucjonalnego przedstawicielstwa w postaci Stowarzyszenia Braci Muzułmańskich. Nazwa ta obowiązywała do 2002 r. Kolejnym przełomowym wydarzeniem dla rozwoju Islamu szyickiego w Polsce była wizyta przedstawiciela Ahl-ul-Bayt World Assembly i wielkiego ajatollaha Mohammeda Alego Taskhiri w 1993 roku. Wówczas, podczas wizyty z udziałem władz Stowarzyszenia i dyplomatów z ambasady Iranu omówiono najważniejsze problemy oraz kierunek działania organizacji.

Zgromadzenie jest organizacją odwołującą się do źródeł powstania Islamu i czystości doktrynalnej wyznawanych zasad. Ojczyzną Organizacji jest Ismaila w Egipcie, gdzie Ruch ten powstał.

Źródłem wiary jest: Koran i sunna. Główne zasady: wiara w jedynego Boga, w proroków, Zmartwychwstanie i Sąd Ostateczny. Do zobowiązań wyznawców należy: modlitwa indywidualna (pięć razy w ciągu dnia), modlitwa zbiorowa w piątki oraz w okresie świąt Id-al-Fitr i Id-al-Adha oraz miesięczny post (w miesiącu Ramadanie).

Celem Zgromadzenia jest organizacja i aktywizacja życia religijnego wyznawców oraz propagowanie ideałów islamu. Od wyznawcy wymagana jest dyscyplina ideowo-moralna, a także podporządkowanie się kierownictwu. Każdy wstępujący składa przed duchownym wyznanie wiary.

Na czele Organizacji stoi Najwyższa Rada Islamska, którą reprezentuje naczelnny imam Polski. (Patrz: Rys. struktura organizacyjna Islamskiego Zgromadzenia AHL – Ul- Bayt). Zgromadzenie aktywnie działa w strukturach międzynarodowych, będąc częścią światowego ruchu szyickiego Ahl – ul – Bayt, a więc między innymi w:

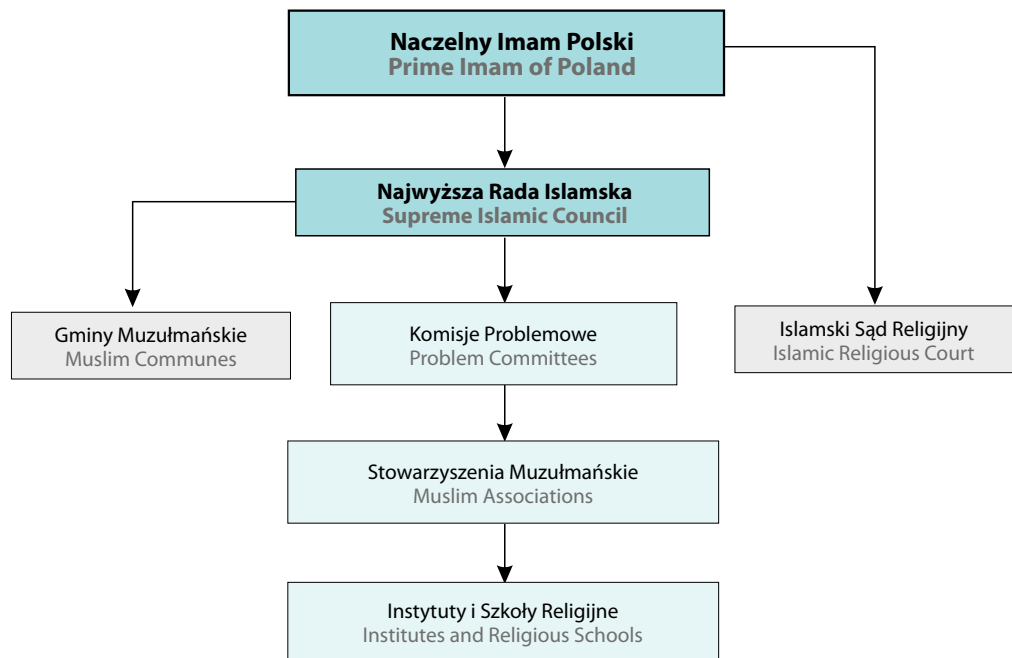
- The Ahl – ul – Bayt World Assembly – Teheran,
- The World Forum for Proximity of Islamic School of Thought – Teheran;
- The World Assembly of the Islamic Awakening – Teheran;
- The Ahl – ul-Bayt European Assembly- Hamburg;
- The Islamic European Union of Shia Scholars and Theologians – Hamburg
- he European Assembly of Ahl-ul Bayt Women Followers.

Zgromadzenie nawiązało liczne kontakty z ośrodkami obu Ameryk, Europy, Azji i Afryki.

Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt jest reprezentantem i przedstawicielem prawnym wspólnoty szyickiej w Polsce. Sprawuje ono opiekę religijną nad szacowaną na około 6–8 tys. wspólnotą muzułmanów szyitów zamieszkałych w Polsce. Liczba członków (w 2014 r. – 63) oznacza liczbę współpracowników i aktywistów działających na rzecz społeczności szyickiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Islamskiego Zgromadzenia Ahl-ul-Bayt zadeklarowało 1.276 osób. Według informacji podawanych przez Zgromadzenie, członkami mniejszości szyickiej są emigranci, uchodźcy, biznesmeni, studenci i dyplomaci z Iranu, Iraku, Syrii, Turcji, Egiptu, Tunezji, Maroka, Libanu, Arabii Saudyjskiej, Jemenu, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Omanu, Kuwejtu, Indii, Bangladeszu, Pakistanu, Azerbejdżanu, Tadżykistanu, Afganistanu, Bułgarii, Rumunii, Albanii, Macedonii Północnej, Bośni i Hercegowiny, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch, Niemiec, Rosji, Ukrainy, a także rdzenni Polacy (głównie konwertyci) oraz nieliczni Kurdowie, Palestyńczycy i Afrykanie.

Schemat 5. Struktura organizacyjna Islamskiego Zgromadzenia Ahl-Ul-Bayt
Scheme 5. The Organizational structure of the Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly

Źródło: Opracowano na podstawie Institutes and religious Schools informacji AHL-UL-BAYT.
Source: Prepared on the basis of the information of AHL-UL-BAYT.

4.4.3. Inne islamskie

4.4.3. Other islamic

Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya” The Ahmadiyya Muslim Association

2.3.01

Adres:	02-411 Warszawa, ul. Dymna 17	
E-mail:	info@alislam.pl	www.alislam.pl
Data powstania na terenie Polski: 1990 Date of establishment on the territory of Poland: 1990	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 50 No. in the register of churches and other religious associations: 50	Data wpisu: 23.12.1990 Date of entry: 23.12.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Imamowie Imams	Djamaty Djamats
Ogółem Total	2000	33	1
	2005	42	1
	2009	45	1

Islamski ruch Ahmadiyya posiada około 10 milionów wyznawców w 100 krajach świata. Najliczniejsze grupy wyznawców żyją w Pakistanie, Indiach, Indonezji oraz niektórych krajach afrykańskich. Ruch został założony w Indiach w roku 1889 przez Hazrat Mirza Ghulam Ahmad (1835–1908). Od ortodoksyjnego Islamu różni go przekonanie, że założyciel ruchu jest mesjaszem.

W Polsce początki ruchu sięgają okresu międzywojennego, lecz po wojnie nastąpiła dłuższa przerwa w jego działalności. Organizacyjnie i doktrynalnie Stowarzyszenie podlega Khalifatul Masich, przywódcy duchowemu Ruchu Ahmadiyya. Stowarzyszenie wydaje książki i broszury religijne. Uczestniczy w konferencjach religijnych a także organizuje prelekcje i wykłady nt. islamu. Brało też udział w licznych programach telewizyjnych i audycjach radiowych dotyczących islamu. Od kilku lat udziela pomocy uchodźcom i więźniom.

Każdy muzułmanin zobowiązany jest modlić się pięć razy dziennie, przy czym w każdy piątek powinien udać się do meczetu lub domu modlitwy, aby modlić się razem z innymi i wysłuchać kazania imama (przewodnika duchowego), a także jest zobowiązany do 30 dniowego postu w miesiącu Ramadan oraz płacenia zakat, czyli jałmużny na rzecz ubogich, potrzebujących i podróżujących.

Najliczniejsza grupa członków w 2009 r. (30) mieszkała w woj. mazowieckim (w Warszawie 25).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Muzułmańskiego „Ahmadiyya” mieści się w przedziale od 1 do 99.

4.5. Judaizm

4.5. Judaism

Judaizm jest najstarszą i najbardziej jednolitą pod względem etnicznym religią. Wyznają ją głównie Żydzi i z tym narodem oraz z jego dziejami religia ta jest ściśle związana. Dopuszcza się jednak możliwość przyjmowania wyznawców innego pochodzenia etnicznego. Religijna doktryna judaizmu wywodzi się z pierwszych pięciu ksiąg Starego Testamentu (Tora), uzupełnioną o rabinacki kodeks religijno-prawny (Talmud), dostarczający wykładni prawd biblijnych. Jej podstawowym elementem jest wiara w jedyne Boga, który z narodem żydowskim zawarł przymierze, uznając go za naród wybrany. Z narodu tego wyjdzie Mesjasz, który zbawi ludzkość i ustanowi królestwo Boże na ziemi. Judaizm nie posiada jednolitego wyznania wiary. Najpowszechniej akceptowaną próbą kodyfikacji zasad wywodzących się z Biblii i Talmudu jest zbiór 13 artykułów opracowanych przez Majmonidesa (1135–1204): 1) Istnieje Bóg Stwórcy. 2) Bóg jest jeden. 3) Bóg jest bezcielesny. 4) Bóg jest wieczny. 5) Tylko Bogu należy oddawać cześć. 6) Prorocy byli wysłańcami Boga i należy wierzyć ich słowom. 7) Mojżesz był największym ze wszystkich proroków. 8) Bóg objawił Mojżeszowi Prawo na Synaju. 9) Prawo objawione przez Boga nigdy się nie zmieni. 10) Bóg jest wszechwiedzący. 11) Człowiek otrzyma zapłatę za swe uczynki na tym i na tamtym świecie. 12) Należy wierzyć w nadejście Mesjasza. 13) Należy wierzyć w zmartwychwstanie zmarłych.

Przystąpienie do gminy następuje poprzez obrzezanie dziecka w ósmym dniu życia. Wszystkich wyznawców obowiązują zakazy i nakazy w liczbie 613 (według Majmonidesa), m.in.: obrzezania, szabatu, zakaz jądania pewnych gatunków mięsa (np. wieprzowiny) oraz przestrzeganie postów i świąt. Judaizm nie posiada hierarchii kierującej centralnie życiem religijnym. Funkcje te spełnia zgromadzenie wiernych stanowiących gminę. Przedstawicielem gminy jest rabin powołany do interpretacji przepisów religijnych i organizacji obrzędów liturgicznych.

W judaizmie wyróżnia się obecnie cztery podstawowe odłamy:

- 1) ortodoksyjny – podkreślający konieczność ścisłego przestrzegania zasad Prawa,
- 2) reformowany – głoszący, że niektóre z nakazów należy dostosować do zmienionych warunków życia a judaizm jest tylko religią,
- 3) konserwatywny – uznający potrzebę zmian, lecz podkreślający zasadę tożsamości religijno-etnicznej Żydów,
- 4) liberalny – o najsilniejszych tendencjach asymilacyjnych, zarówno w sensie religijnym, jak i etnicznym.

Wyznawcy judaizmu w liczbie ok. 15 milionów żyją głównie w USA i Izraelu. W Polsce pojawili się w wieku XII, a w XVI kultura żydowska przeżywała największy rozkwit. Należy podkreślić, że Polska odegrała ogromną rolę w dziejach judaizmu. Począwszy od XVI w., aż do 1939 r., na Jej terenie, w takich miastach jak Kraków, Lublin potem Wilno, Brześć i Warszawa, znajdowały się jedne z najważniejszych ośrodków judaizmu. W XVII wieku na wschodnich terenach Rzeczypospolitej pojawił się mistyczny ruch chasydyzmu* (odmiana polska), a w następnym stuleciu antynomijny ruch judeokatolicki (frankizm).

4.5.1 Judaizm ortodoksyjny

4.5.1. Orthodox judaism

Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP The Union of Jewish Religious Communities in Poland

3.1.01

Adres:	00-104 Warszawa, ul. Twarda 6	
E-mail:	sekretariat@jewish.org.pl	www.jewish.org.pl
Data powstania na terenie Polski: XII w. Date of establishment on the territory of Poland: 12th century	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993	

Gminy wyznaniowe i oddziały Religious communities and branches	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Synagogi/ świątynie Synagogues Temples
Ogółem Total	1996	1222	1
	2017	1860	14
	2019	1797	14
	2020	1795	15
	2021	1704	15
w Warszawie	730	2	2/-
we Wrocławiu	300	2	1/-
W Bielku-Białej	50	1	-/1
w Szczecinie	48	1	-/1
w Katowicach	140	1	-/1
w Łodzi	115	1	1/-
w Legnicy	48	1	-/1
w Krakowie	150	1	1/-
w Poznaniu	31	1	-/1
w Gdańsku	92	2	1/-

Związek został zarejestrowany w 1993 r. jako kontynuacja Związku Religijnego Wyznania Mojżeszowego, który powstał w 1946 r. i jest prawnym kontynuatorem gmin przedwojennych. Naczelnym zadaniem Związku jest organizowanie życia religijnego i kulturalnego członkom gmin. Związek prowadzi także działalność opiekuńczą, organizacyjno-porządkową, sprawuje pieczę nad istniejącymi synagogami i domami modlitwy, stołówkami rytualnymi i cmentarzami żydowskimi, a także zapewnia prowadzenie uboju i nadzoruje organizację żywności koszernej. Reprezentuje polskich Żydów w procesie odzyskiwania utraconego przedwojennego mienia gmin żydowskich. Współpracuje również z krajowymi organizacjami i towarzystwami żydowskimi oraz uczestniczy w pracach światowej organizacji żydowskiej.

W skład Związku wchodzi 10 gmin: w Warszawie, Krakowie, Legnicy, Łodzi, Wrocławiu, Szczecinie, Bielsku-Białej, Katowicach oraz w Poznaniu i Gdańsku.

Członkiem Gminy może zostać każda osoba narodowości żydowskiej lub pochodzenia żydowskiego (przynajmniej jedno z dziadków jest Żydem), jeśli nie jest wyznawcą innej religii.

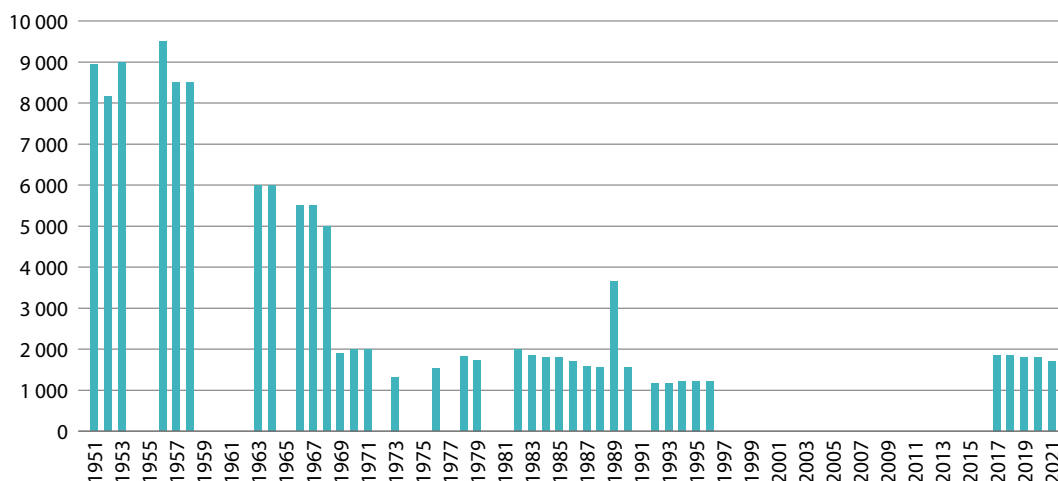
Naczelnym organem Związku jest Związkowy Zjazd Kongregacji, a organem wykonawczym Zarząd Główny. Zjazd powołuje rabina.

Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 251, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP zadeklarowało 430 osób.

Mapa Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich (4.16) znajduje się na str. 303.

Wykres 4.77. Wierni Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP
 Chart 4.77. Adherents of the Union of Jewish Religious Communities in Poland

Gmina Wyznaniowa Starozakonnych w RP

The Jewish Old Testament Community

3.1.02

Adres:	01-934 Warszawa, ul. Arkuszowa 157/1	
E-mail:	starozakonni@interia.pl	http://starozakonni.w.interia.pl
Data powstania na terenie Polski: 2002 Date of establishment on the territory of Poland: 2002	Data rejestracji: 2003 Date of registration: 2003	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 155 No. in the register of churches and other religious associations: 155	Data wpisu: 02.09.2003 Date of entry: 02.09.2002	

Głównym celem gminy poza organizacją spraw wyznaniowych jest ochrona zabytków kultury żydowskiej w Polsce. Działa ona w opozycji do Związku Wyznaniowych Gmin Żydowskich w RP. Stara przeciwstawiać się dalszej likwidacji ocalałych zabytków żydowskiej kultury duchowej i materialnej. W 2020 gmina liczyła 126 członków skupionych w Warszawie. Od 2020 r. przy gminie wyznaniowej działa Centrum edukacyjno-kulturalne „Dabruemet – Mowcie prawdę”. Wydawane jest czasopismo *Głos Gminy Starozakonnych* (wydanie internetowe).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Gminy Wyznaniowej Starozakonnych w RP mieści się w przedziale od 1 do 99.

4.5.2. Judaizm reformowany

4.5.2. Reform judaism

Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku The Jewish Independent Congregation in Gdańsk

3.2.01

Adres:	80-298 Gdańsk, ul. Harfowa 18	
E-mail:	ngwm@interia.pl	http://ngwm.w.interia.pl
Data powstania na terenie Polski: 1999 Date of establishment on the territory of Poland: 1999	Data rejestracji: 2000 Date of registration: 2000	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 150 No. in the register of churches and other religious associations: 150	Data wpisu: 03.02.2000 Date of entry: 03.02.2000	

Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego powstała na skutek konfliktu między Związkiem Gmin Wyznaniowych Żydowskich a Przewodniczącym Gminy Wyznaniowej w Gdańsku. Gmina kultywuje i rozpowszechnia kulturę i tradycje żydowskie oraz podejmuje działania edukacyjne. Wydawała gazetkę Jesteśmy. Roztacza opiekę nad miejscami szczególnymi, takimi jak: cmentarze i inne zabytki kultury duchowej i materialnej. Gmina prowadzi też pomoc dla najbardziej potrzebujących.

W 2004 r. Gmina liczyła 190 członków oraz jedną osobę duchowną skupionych w woj. pomorskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Niezależnej Gminy Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku mieści się w przedziale od 1 do 99.

Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich The Jewish Progressive Community of Poland

3.2.02

Adres:	02-952 Warszawa ul. Wiertnicza 113	
E-mail:	www.beit.org.pl/	
Data rejestracji: 2009 Date of registration: 2009		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 171 No. in the register of churches and other religious associations: 171	Data wpisu: 30.07.2009 Date of entry: 30.07.2009	

Związek wyznaniowy o strukturze federacji gmin żydowskich, zrzeszający postępowych żydów. Związek promuje dobre obywatelstwo, oraz regułę, zgodnie z którą „to, co jest dobre dla polskich Żydów, musi być dobre dla Polski”

Główne cele Związku to:

„Rozwój i propagowanie żydowskiej kultury religijnej i dziedzictwa w Warszawie oraz w całej Rzeczpospolitej Polskiej.

Propagowanie społeczeństwa, w którym nie ma miejsca dla rasizmu i nietolerancji;

Propagowanie zrozumienia i współpracy między kulturami i religiami”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Beit Polska – Związku Postępowych Gmin Żydowskich mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Havurah Lelimud Jahadut – Bractwo dla Poznawania Judaizmu

The Havurah Lelimud Jahadut – Brotherhood for Knowledge Judaism

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 60 No. in the register of churches and other religious associations: 60	Data wpisu: 1991 Date of entry: 1991
---	---

Wykreślone z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 11.10.2006 r.

Izraelicka Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu

The Jewish Independent Congregation in Poznań

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 152 No. in the register of churches and other religious associations: 152	Data wpisu: 2001 Date of entry: 2001
---	---

Wykreślona z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2014 r.

4.6. Buddyzm

4.6. Buddhism

Buddyzm w sensie soteriologicznym* w odróżnieniu od wielkich religii monoteistycznych, takich jak chrześcijaństwo czy islam, moc zbawcza w buddyzmie leży nie na zewnątrz, dzięki łasce czy za przyczyną Boga lub bóstwa, lecz wewnątrz człowieka. Ta moc oparta jest na procesie samodoskonalenia i oświecenia m.in. poprzez praktyki duchowo-edytacyjne, prowadzące do przebudzenia i osiągnięcia nirwany*.

Nazwa buddyzm pochodzi od Buddy (przebudzonego, oświeconego), czyli Siddharthy Gautamany, mistrza duchowego, nauczającego na przełomie VI i V w. p.n.e. na terenie Biharu i pogranicza Nepalu. Po jego śmierci, za czasów panowania cesarza Aśoki, nauki soteriologiczno-etyczne, które głosił, szybko rozprzestrzeniły się, objąwszy prawie cały subkontynent indyjski. Dzięki misjonarzom dotarły one na Sri-Lankę, do Azji Południowo-Wschodniej, prawdopodobnie też do Chin.

Pierwsze kazanie Buddy, czyli Dharma*-ćakra-prawartana, wygłoszone zostało w Sarnath k. Benaresu około 525 r. p.n.e. Zawiera ono 2 podstawowe elementy nauki Buddy, które zwane są drogami środka. Składają się na nie cztery szlachetne prawdy i szlachetna 8-stopniowa (ośmioraka) ścieżka.

Cztery szlachetne prawdy są następujące:

Pierwsza szlachetna prawda. Konstytutywnym elementem doświadczenia człowieka jest cierpienie (nie-szczęście) czyli tzw. dukkha.

Druga szlachetna prawda. Źródłem cierpienia jest przekonanie o istnieniu własnego „ja”, chęć zapełniania braków oraz wiara w to, że wieczność i pełnia są możliwe do osiągnięcia. Życie na ziemi jest rozłąką z tym co przyjemne, a jednocześnie zjednoczeniem z tym, co bolesne. Do tych ostatnich należą choroba, starość, wreszcie śmierć. Dramat egzystencji wynika z niestałości natury pozbawionej stałego podłoża. Ta niestałość dotyczy także osobowości człowieka, która nie stanowi odrębnej całości. Składa się ona (ta osobowość) z 5 elementów: sfery cielesnej (czyli doznań zmysłowych), uczuć, rozpoznawania, dyspozycji psychicznej oraz świadomości. Elementy te mają charakter bezosobowy. Manifestują się one w danym momencie poprzez osobowość i postrzeganą rzeczywistość, której elementy konstytutywne (dharmy*) są fundamentem wszelkich doznań. Tylko chwilowe zdarzenia są rzeczywiste. Całości – np. „ja”, są swoistą konwencją werbalną, a nie czymś, co obiektywnie istnieje. Konwencję tę konstytuują zmienne konfiguracje wymienionych elementów składowych, czyli właśnie dharm*. Powstawanie cierpienia determinowane jest przez warunkujące się wzajemnie czynniki: niewiedzę, dyspozycje psychiczne, świadomość, konglomerat psychofizyczny, 6 podstaw zmysłowych, kontakt zmysłowy, uczucie (inaczej doznanie), pragnienie, dążenie

do przeżywania (chwytywanie), bytowanie, narodziny, starość i śmierć. Losy jednostki, w tym jej przyszłe narodziny dzięki reinkarnacji, uzależnione są od dobrych lub złych czynów (karman*). Złe czyny pociągają kary, dobre- nagrody. Buddyzm odrzuca istnienie duszy, a odrodzenie się w kolejnym wcieleniu (jako człowiek, zwierzę, istota piekielna, duch itp.) jest nową konfiguracją wspomnianych dharm.

Trzecia szlachetna prawda. Kresem cierpienia jest nirvana*, czyli wygaśnięcie ogniów żądz, nienawiści i niewiedzy napędzające samsarę*.

Czwarta szlachetna prawda. Poprzez ośmioraką ścieżkę można osiągnąć nirvanę. Ścieżka ta składa się: z 1. właściwego rozumienia zasad głoszonych przez Buddę; 2. właściwego postanowienia (przyjęcia perspektywy wyzwolenia); 3. właściwej mowy czyli unikaniu kłamstwa; 4. właściwego działania, czyli unikania zabijania, kradzieży, cudzołożenia itp.; 5. właściwego zarobkowania nie powodującego przemocy ani cierpienia; 6. właściwego wysiłku bez przesadnego ascetyzmu; 7. właściwej uwagi; 8. właściwego skupienia. Ośmioraka ścieżka dzieli się na 3 filary buddyzmu: mądrości (prajna), umysłowej koncentracji (samadhi) i moralności (śila).

Ważnym pojęciem w buddyzmie jest tzw. triratna, czyli „trzy klejnoty” na które składają się: Budda–propagator, dharm* – jego nauka, sangha – gmina wyznawców.

Buddyjska literatura jest bardzo obszerna. Należy podkreślić, że nie ma wspólnego kanonu pism. Każda szkoła buddyjska ma własne zbiory ksiąg przekazujących i komentujących naukę Buddy.

Dzisiaj liczba praktykujących buddyzm sięga prawie 400 mln. (w 2000 r. liczba – 359 mln.) Można wyróżnić buddyzm cejloński, buddyzm chiński, buddyzm japoński, buddyzm koreański, buddyzm tybetański (lamaizm) oraz buddyzm w Azji Południowo-Wschodniej.

4.6.1. Koreański

4.6.1. Korean

Szkoła Zen Kwan Um w Polsce The Kwan Um School of Zen in Poland

4.1.01

Adres: 04-962 Warszawa, ul. Małowiejska 24

E-mail: kwanum@zen.pl

www.zen.pl

Data powstania na terenie Polski: 1978

Date of establishment on the territory of Poland: 1978

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 12

No. in the register of churches and other religious associations: 12

Data wpisu: 11.01.1990

Date of entry: 11.01.1990

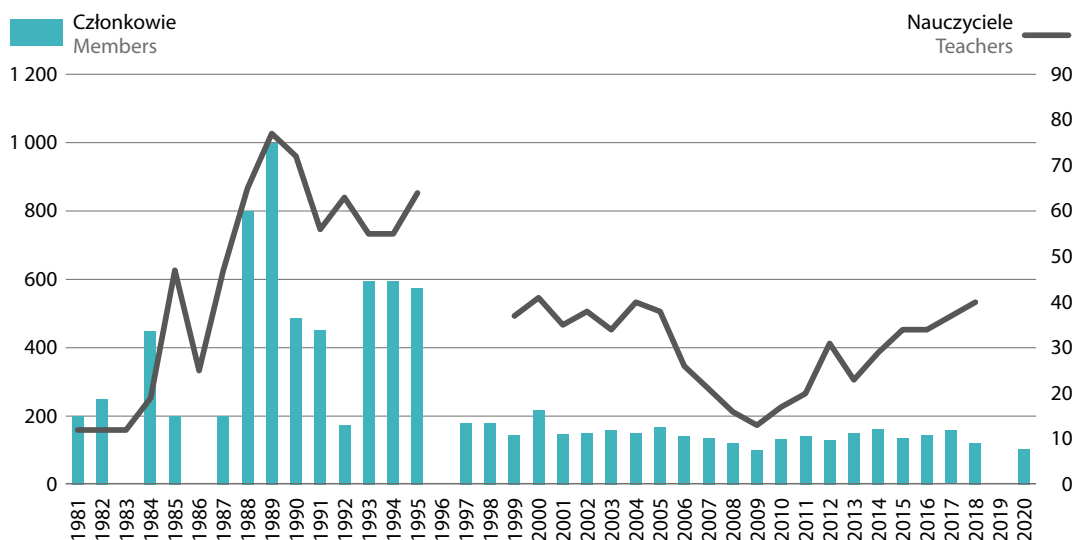
Grupy i ośrodki Zen Groups and centres of Zen	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers
Ogółem Total	2000	41
	2005	38
	2010	17
	2015	34
	2020	45
Główna Świątynia WUBONGSA – Warszawa	28	20
Gdański Ośrodek	8	2
Krakowski Ośrodek	17	7
Łódzki Ośrodek	7	7
Katowicki Ośrodek	21	4
Głogowska Grupa	2	1
Wrocławska Grupa	9	1
Rzeszowska Grupa	3	1
Toruńska Grupa	8	2

Wyznanie jest odłamem zen, nawiązującym do tradycji buddyzmu koreańskiego linii Czogie. Szkoła jest międzynarodowym stowarzyszeniem ośrodków i grup medytacji pod duchowym przewodnictwem Dae Soen Sa Nima Seung Sahna. Regularnie odwiedzający Polskę od 1978 roku (ostatnio w 1998 r.) Seung Sahn jest 78 patriarchą buddyzmu koreańskiego w linii przekazu od Buddy Siakjamuniego. Obok medytacji, która jest podstawą praktyki, ważną rolę spełnia tu poranna praktyka 108 pokłonów oraz śpiew świętych tekstów.

W Polsce istnieją ośrodki: warszawski, gdański, krakowski, łódzki i katowicki oraz grupy zen: toruńska, płocka, wrocławska i rzeszowska. Główna siedziba znajduje się w Warszawie. Warszawski Ośrodek Zen Do Am Sah, pełni rolę Głównej Świątyni Szkoły. Istnieje ona od 1982 r. Szkoła wydaje publikacje książkowe o tematyce religijnej. Szkoła jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Szkoły Zen Kwan Um w Polsce mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.78. Członkowie i nauczyciele Szkoły Zen Kwan Um w Polsce
Chart 4.78. Members and teachers of the Kwan Um School of Zen in Poland

4.6.2. Japoński

4.6.2. Japan

Buddyjska Wspólnota Zen Kannon

The Zen Kannon Buddhist Community

4.2.01

Adres: 01-884 Warszawa, ul. Staffa 34 m. 18

E-mail: info@kannon.pl

www.kannon.pl

Data powstania na terenie Polski: 1988

Date of establishment on the territory of Poland: 1988

Data rejestracji: 1989

Date of registration: 1989

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 32

No. in the register of churches and other religious associations: 32

Data wpisu: 31.01.1990

Date of entry: 31.01.1990

Lata Years	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers
Ogółem Total		
2000	87	6
2005	116	5
2008	121	4

Stowarzyszenie propaguje praktykę japońskiego buddyzmu zen i stosowanie w codziennym życiu pierwotnej nauki Buddy. Dąży do doskonalenia istoty ludzkiej poprzez trening umożliwiający dostęp do pełni sił fizycznych, duchowych i intelektualnych. Obok dziesięciu zasad zen obowiązują członków cztery ślubowania: „wyzwolenia niezliczonych istot, wykorzenia ślepych namiętności, przenikania niezmiernych bram Dharmy i osiągnięcia wielkiej drogi Buddy.”

Wspólnota jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej. Wspólnota ma cztery oddziały: grupa w Warszawie, Gdańsku, Poznaniu i Nowej Soli.

Wspólnota opiera swoją praktykę na naukach japońskiej szkoły buddyjskiej Zen Soto, głoszonych przez nauczyciela Jakusho Kwong Roshiego oraz spadkobierców przez niego wyznaczonych. Członkowie spotykają się na sesjach medytacyjnych. Główną formą praktyki zen jest medytacja zazen (cotygodniowe sesje), której towarzyszą śpiewy, praktyka pracy i formalne posiłki, a także: grupowe sesje medytacyjne w odosobnieniu – sessin, miesięczny okres praktyki medytacyjnej – ango, nauczanie indywidualne – dokusan i grupowe – teiso, prowadzone przez nauczyciela. Praktyka zen jest drogą duchowego rozwoju, podkreślającego wagę pracy nad sobą. Jest praktyką wolną od wszelkich dogmatów.

Raz do roku odbywa się ceremonia przyjęcia nowych członków. O przyjęciu do wspólnoty decyduje nauczyciel po bezpośredniej rozmowie z kandydatem. O przyjęcie może ubiegać się osoba, która praktykuje medytację z grupą przez okres jednego roku.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Buddyjskiej Wspólnoty Zen Kannon mieści się w przedziale od 100 do 199.

„Kanzeon” Związek Buddyjski The Buddhist Association Kanzeon Sangha

4.2.02

Adres:	02-951 Warszawa, ul. Husarii 32	
E-mail:	news@kanzeon.pl	www.kanzeon.pl
Data powstania na terenie Polski: 1983 Date of establishment on the territory of Poland: 1983	Data rejestracji: 1987 Date of registration: 1987	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 21 No. in the register of churches and other religious associations: 21	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Świątynie Tempres	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2000	118	6	5
	2005	104	4	4
	2010	177	4	5
	2015	250	11	.
	2019	95	7	4
	2020	95	7	4
	2021	120	7	5

Celem związku jest praktyka drogi Buddy i urzeczywistnienie jej w codziennym życiu, zgodnie z nauczaniem zen Genpo Senseia, poprzez praktykę medytacji, nauczanie grupowe i indywidualne, grupowe odosobnienia i inne obrzędy religijne.

Związek jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej. Na jego czele stoi mistrz Zen mający do pomocy radę. Wspólnota posiada cztery ośrodki: w Warszawie, Lublinie, Wrocławiu i w Bydgoszczy. „Kanzeon” jest częścią międzynarodowej sangi White Plum Asanga (Zen Białej Śliwy) w linii nauczania zen Maezumi Roshiego oraz Zen Peacemakers (Polska Wspólnota Pokoju) w linii nauczania Peacemaker Roshiego Bernie Tetsugen’a Glassman’a.

Zasady wiary wywodzą się z „4 Szlachetnych Prawd” sformułowanych przez Buddę Siakjamuniego: 1 – życie jest cierpieniem, 2 – przyczyną cierpienia są przywiązania i upodobania, 3 – uwolnienie się od nich przynosi koniec cierpienia, 4 – prowadzi do tego „ośmioraka ścieżka”.

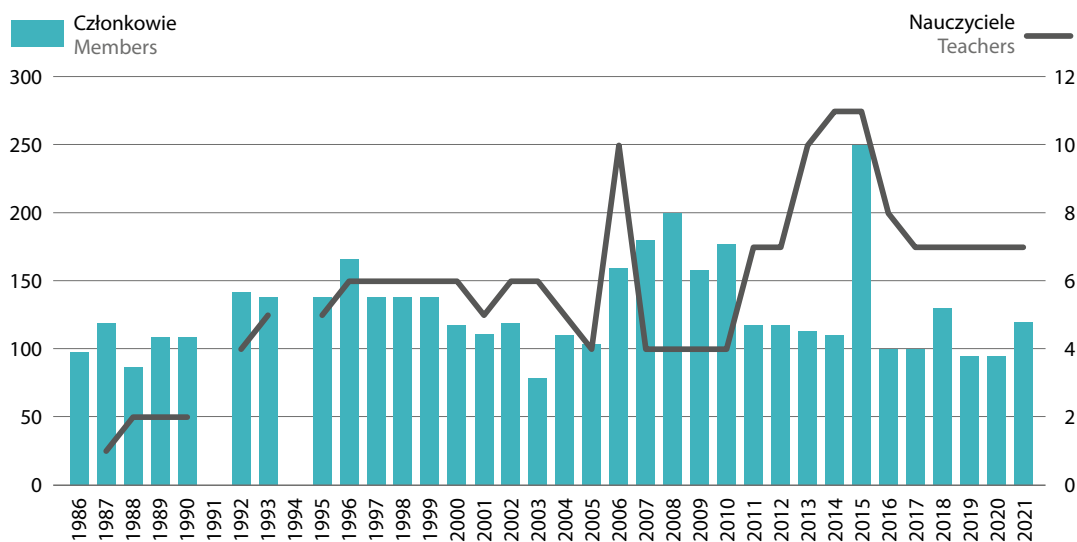
Do zobowiązań wyznawców należy codzienna medytacja (raz lub dwa razy po 30 minut). Zalecane jest także (ale nie obowiązkowe) odosobnienie medytacyjne trwające od kilku do kilkunastu dni, które odbywa się kilka razy w roku.

Przyjmowanie nowych członków odbywa się poprzez: wstępny okres praktyki, rozmowy z nauczycielem, zostanie uczniem (osobistym) oraz przyjęcie „3 schronień”. Podstawową ale niezobowiązującą formą inicjacji jest warsztat – wprowadzenie do medytacji. Dla bardziej zaangażowanych jest „Jukai” (inicjacja buddyjska), oznaczająca formalne przyjęcie do wspólnoty praktykujących.

Związek prowadzi działalność edukacyjną, okazjonalną charytatywną oraz informacyjną w internecie, wydaje e-kwartalnik „Zen Dobry”. Od 20 lat związek organizuje Auschwitz Birkenau Bearing Witness Retreats (Medytacje Oświęcimskie).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Buddyjskiego Sangha „Kanzeon” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.79. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego „Kanzeon”
Chart 4.79. Members and teachers of the Buddhist Association Kanzeon Sangha

Związek Buddystów Zen „Bodhidharma” The Zen Buddhist Union „Bodhidharma”

4.2.03

Adres:	04-935 Warszawa, ul. Filmowa 32	
E-mail:	buddyzmzen@gmail.com	www.buddyzmzen.pl
Data powstania na terenie Polski: 1975 Date of establishment on the territory of Poland: 1975	Data rejestracji: 1980 Date of registration: 1980	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 9 No. in the register of churches and other religious associations: 9	Data wpisu: 07.04.1990 Date of entry: 07.04.1990	

Ośrodki i grupa Zen Centres and Zen group	Członkowie Members	Monitorzy Monitors	Miejsca kultu Places of worship
Ogółem Total	1999	47	4
	2004	57	4
	2010	65	10
	2015	80	10
	2019	77	8
	2020	77	8
	2021	77	8
Ogólnopolski Ośrodek Zen w Warszawie	67	7	1
Oddział Dolnośląski we Wrocławiu	10	1	1

Wyznanie jest odłamem zen, nawiązującym do tradycji buddyizmu japońskiego, najstarszym z istniejących w naszym kraju. Powstało w 1975 r. jako Koło Zen. Do roku 1991 znane pod nazwą: Związek Buddystów Zen SANGHA.

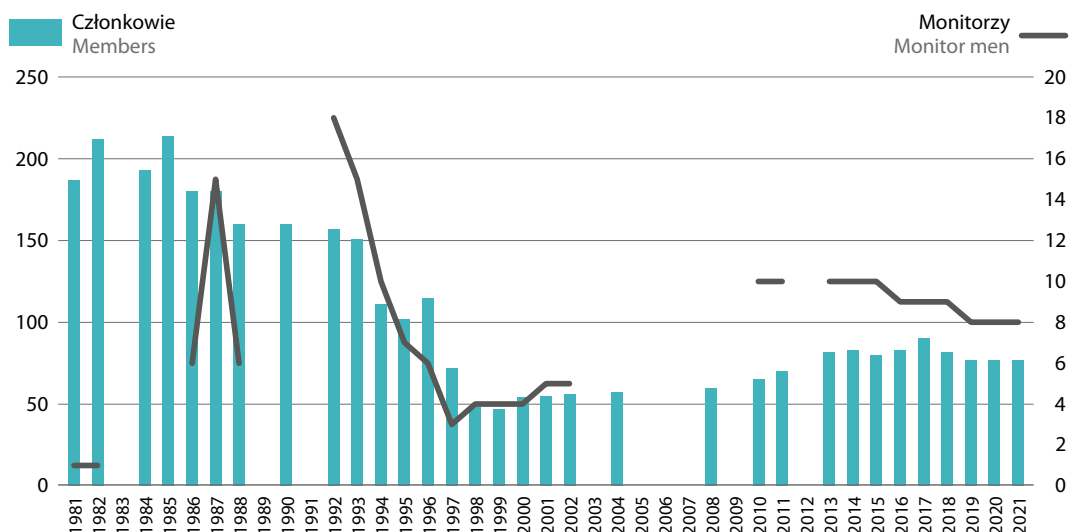
Związkiem kieruje Zarząd, wybierany corocznie na Walnym Zgromadzeniu. Centralnym miejscem praktyki jest Główny Ośrodek Zen w Warszawie.

Utrzymuje stały kontakt z macierzystym ośrodkiem w Rochester (USA). Ośrodek prowadzi m in. warsztaty zen, jest to kilkugodzinne wprowadzenie do praktyki zen, na które składają się: wykład, pytania i odpowiedzi, instrukcje dotyczące medytacji zen, próba wspólnej medytacji oraz podstawowe informacje o Sandze.

Przyjęcie do Związku wymaga spełnienia następujących warunków: pełnoletność lub pisemna zgoda rodziców, udział w warsztacie zen, akceptacja postanowień statutu Związku, wypełnienie kwestionariusza członkowskiego i opłata składek za trzy pierwsze miesiące oraz akceptacja kandydata przez Zarząd. Członkostwo w sensie religijnym – wejście na buddyjską ścieżkę – stanowi Ceremonia Przyjęcia Buddyjskich Wskazań „Jukai”, udzielana przez mistrzynię (nauczycielkę) Zen Rosi Sunya Kjolhede.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddystów Zen „Bodhidharma” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.80. Członkowie i monitorzy Związku Buddystów Zen BODHIDHARMA
 Chart 4.80. Members and monitor men of the Zen Buddhist Union „Bodhidharma”

„Wspólnota bez Bram” Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai w RP

„Community Without Gates” The Rinzai Community Mumon-Kai in the Republic of Poland

4.2.04

Adres:	58-580 Szklarska Poręba, ul. Podsudecka 3	
E-mail:	mumon-kai@o2.pl	www.mumon-kai.com
Data powstania na terenie Polski: 1983 Date of establishment on the territory of Poland: 1983	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 29 No. in the register of churches and other religious associations: 29	Data wpisu: 22.01.1990 Date of entry: 22.01.1990	

Buddyjska grupa ćwicząca na gruncie nauki Buddy Siakjamuniego wg tradycji zen rinzai.

Członkowie Wspólnoty zobowiązani są do: praktyki zbiorowej w ośrodkach około 1/2 godz. dziennie oraz 2 razy w tygodniu (po 1,5 i 2,5 godz.), kilka razy w roku do 4 i 7 dniowych okresów wyteżonej praktyki w odosobnieniu w Ośrodkach oraz praktyki indywidualnej w dowolnym zakresie.

Wspólnota prowadzi główny ośrodek zen EIWA-ZENDÔ w Szklarskiej Porębie oraz dwa ośrodki filialne w Gorzowie Wlkp. i Szklarskiej Porębie. W 2005 r. wspólnota liczyła 53 członków i 13 duchownych oraz posiadała 3 świątynie.

Grupa spotyka się cztery razy w roku na sesjach medytacyjnych. Utrzymuje ścisłe więzi z macierzystą wspólnotą w Niemczech.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do „Wspólnoty bez Bram” Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai w RP mieści się w przedziale od 1 do 99.

Sangha „Dogen Zenji” The Sangha „Dogen Zenji”

4.2.05

Adres:	44-201 Gliwice, ul. Lipowa 8/8	
E-mail:	zazen@zazen.pl	www.zazen.pl
Data rejestracji: 2009 Date of registration: 2009		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 170 No. in the register of churches and other religious associations: 170		Data wpisu: 17.07.2009 Date of entry: 17.07.2009

Uczniowie Mistrza Kaisena (zen) tworzą wspólnotę Sangha „Dogen Zenji”, prowadzą 6 ośrodków w Polsce. Ośrodki, w których odbywa się wspólna praktyka (co najmniej raz w tygodniu) znajdują się: w Gliwicach, Katowicach, Krakowie, Gdańsku, Warszawie i Wrocławiu. Klasztor Yuzuki-Ji w Turzy. W 2021 r. liczba członków wynosiła 85 i 12 duchownych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Sangha „Dogen Zenji” mieści się w przedziale od 1 do 99.

4.6.3. Tybetański

4.6.3. Tibetan

Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu

The Karma Kagyu Buddhist Association

4.3.01

Adres:	01-408 Warszawa, ul. Ożarowska 65/67	
E-mail:	karmakagyubuddyzm.pl	www.buddyzm.pl
Data powstania na terenie Polski: 1976 Date of establishment on the territory of Poland: 1976		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 15 No. in the register of churches and other religious associations: 15		Data rejestracji: 1984 Date of registration: 1984
		Data wpisu: 07.04.1990 Date of entry: 07.04.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Ośrodki Centres
Ogółem Total	1999	1020
	2011	8284
dolnośląskie	677	7
kujawsko-pomorskie	124	2
lubelskie	82	3
lubuskie	105	3
łódzkie	492	2
małopolskie	822	5
mazowieckie	1464	6
opolskie	525	3
podkarpackie	164	5
podlaskie	78	2
pomorskie	996	3
śląskie	1209	10
świętokrzyskie	129	1
warmińsko-mazurskie	365	3
wielkopolskie	556	5
zachodniopomorskie	496	2

Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu był początkowo zarejestrowany jako Stowarzyszenie Buddyjskie Karma Kagyu. Od października 1994 roku do stycznia 2006 roku Związek działał pod nazwą Związek Buddyjski Karma Kagyu.

Związek przyjmuje za podstawę nauki Buddy przekazywane według tradycji szkoły Karma Kagyu – jednej z czterech głównych szkół buddyzmu tybetańskiego. Jest to linia należąca do tradycji Wadźrajany (Diamentowej Drogi). Obecnie głową szkoły Karma Kagyu jest XVII Karmapa Trinlej Taje Dordze.

Szkoła kładzie nacisk na medytację, w szczególności „na formy buddów i na nauczyciela (guru joga)”; w tym na praktyki podstawowe zwane Nyndro. Te ostatnie składają się z czterech części (Schronienie i Oświecona Postawa, medytacja Diamentowego Umysłu, podarowanie Mandali, medytacja na Lamę). Głównym nauczycielem jest Lama Ole Nydahl – duchowy opiekun wspólnoty od momentu jej powstania i pierwszy zachodni nauczyciel buddyzmu tybetańskiego.

Osoby duchowne – nauczyciele nie są przypisani do ośrodków medytacyjnych, podróżują po Polsce i zagranicą nauczając buddyzmu. W 2011 r. było ich 21.

Związek posiadał w Polsce: 6 ośrodków odosobnieniowych, 43 ośrodki miejskie i 21 grup buddyjskich. Od czerwca 1992 roku wydaje wewnętrzne czasopismo Diamentowa Droga, którego nakład w 2012 roku wynosił 1500 egz. Pełna wersja czasopisma jest dostępna w Internecie na stronie <http://diamentowadroga.pl>.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Buddyjskiego Związku Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu zadeklarowały 3602 osoby.

Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang

The Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association

4.3.02

Adres:	96-313 Jaktorów, Grabnik 4		
E-mail:	biuro@buddyzm.eu	www.buddyzm.eu	
Data powstania na terenie Polski: 1976 Date of establishment on the territory of Poland: 1976	Data rejestracji: 1983 Date of registration: 1983		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 85 No. in the register of churches and other religious associations: 85	Data wpisu: 15.06.1994 Date of entry: 15.06.1994		

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Miejsca kultu Places of worship	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2000	1655	8	7
	2005	1654	8	7
	2010	1955	23	10
	2015	1920	19	11
	2019	2062	10	12
	2020	2146	13	10
	2021	2149	11	10
dolnośląskie	245	–	1	2
kujawsko-pomorskie	128	–	–	1
lubelskie	90	–	–	–
lubuskie	58	–	–	–
łódzkie	105	–	1	1
małopolskie	215	–	1	1
mazowieckie	590	11	1	1
w tym of which Warszawa	530	–	–	–
opolskie	45	–	–	–
podkarpackie	70	–	–	–
podlaskie	55	–	–	–
pomorskie	50	–	–	1
śląskie	140	–	2	2
świętokrzyskie	55	–	–	–
warmińsko-mazurskie	98	–	–	–
wielkopolskie	165	–	1	1
zachodniopomorskie	40	–	–	–

Związek skupia wokół siebie osoby praktykujące buddyzm tybetański wg tradycji szkoły Karma Kamtsang, znanej też pod nazwą Karma Kagju. Tradycja Karma Kamtsang była szeroko rozpowszechniona w Tybecie i reprezentowało ją wiele klasztorów. Związek działa jako filia klasztoru Bencien w Nepalu i jest pod opieką jego opatów. Główny ośrodek Związku znajduje się w Grabniku, poza tym jest jeszcze 12 ośrodków m.in.: we Wrocławiu, Poznaniu, Krakowie, Poznaniu, Bielsku-Białej, Rzeszowie, Łodzi, Wałbrzychu, Katowicach i Rzeszowie. W 2010 r. powstało Centrum Kultury Buddyjskiej, które promuje kulturę buddyjską, organizuje

wykłady i konferencje. Praktyka buddyjska obejmuje: (1) „prawe postępowanie”, (2) opanowanie umysłu, (3) głębsze zrozumienie, płynące ze studiowania i rozważania nauk oraz z doświadczenia medytacyjnego. Szczególny nacisk kładzie się na praktykę medytacji. Stosuje się metody znane jako ścieżka wadźrajany. Pierwszym krokiem jest Przyjęcie Schronienia w Buddzie, Dharmie i Sandze podczas ceremonii prowadzonej przez Lamę, reprezentującego daną Linię Przekazu Nauk.

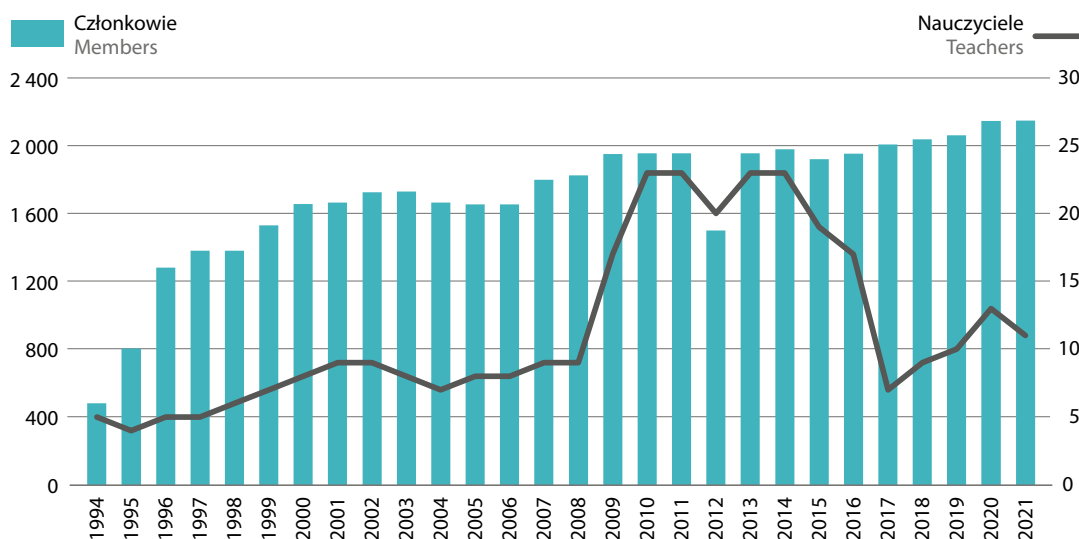
Nowi członkowie przyjmowani są poprzez ceremonię „przyjęcia schronienia w Trzech Klejnotach”. Bycie praktykującym buddystą nie oznacza konieczności bycia formalnym członkiem Związku. Związek w 2018 r. miał 9 osób duchownych.

Związek jest członkiem-założycielem Polskiej Unii Buddyjskiej pod patronatem Jego Świątobliwości Dalajlamy.

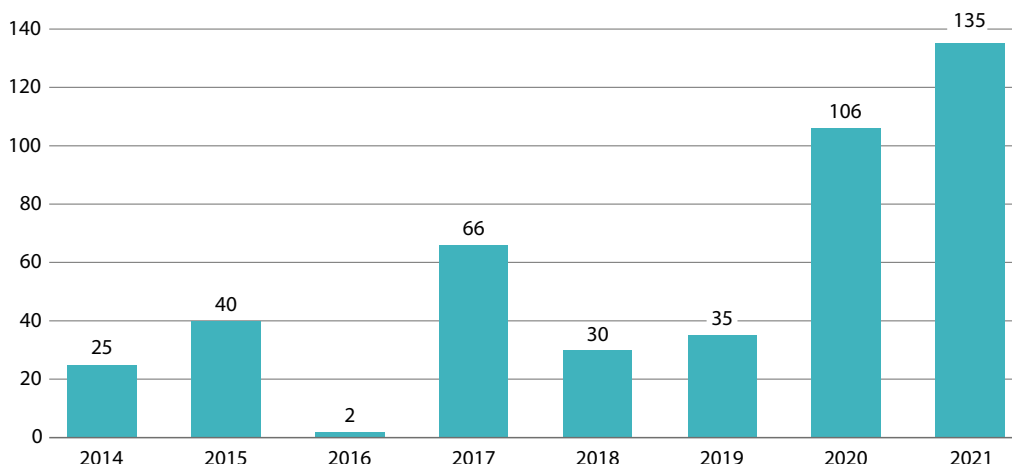
W 2012 r. Związek Buddyjski Tradycji Karma Kamtsang w Polsce zmienił nazwę na Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Buddyjskiego Bencien Karma Kamtsang zadeklarowały 653 osoby.

Wykres 4.81. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego Tradycji Karma Kamtsang w Polsce
Chart 4.81. Members and teachers of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association in Poland

Wykres 4.82. Inicjacje w Związku Buddyjskim Tradycji Karma Kamtsang w Polsce
Chart 4.82. Initiations of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association in Poland

Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce

The „Khordong” Buddhist Association in Poland

4.3.03

Adres:	57-343 Lewin Kłodzki, Darnków 18	
E-mail:	khordong@poczta.onet.pl	www.khordong.pl
Data powstania na terenie Polski: 1994 Date of establishment on the territory of Poland: 1994	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 91 No. in the register of churches and other religious associations: 91	Data wpisu: 15.11.1994 Date of entry: 15.11.1994	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2000	39	3
	2005	80	8
dolnośląskie	20	8	1
mazowieckie	30	–	–
wielkopolskie	30	–	–

Związek wywodzi się z tradycji buddyzmu tybetańskiego – ningma. Celem związku jest studiowanie nauk Buddy, praktykowanie medytacji dla zrozumienia prawdziwej natury umysłu i rozwoju wewnętrznego oraz harmonijna współpraca ze światem zewnętrznym. Związek propaguje zdrowy styl życia, współdziała z organizacjami działającymi na rzecz ochrony zwierząt i środowiska naturalnego.

Związek posiada ośrodek Drophan Ling w Darnkowie (w pobliżu Kudowy Zdroju). Jest to miejsce, w którym praktykuje się zgodnie z naukami Padmasambhawy i tradycją Khordong. Organizowane są tu regularne kursy z nauczycielami buddyzmu tybetańskiego, możliwa jest praktyka grupowa i indywidualna. Tłumaczy się, wydaje i przechowuje buddyjskie teksty oraz kultywuje tradycję tybetańską.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddyjskiego „Khordong” w Polsce mieści się w przedziale od 1 do 99.

Międzynarodowa Wspólnota Dzog-czen Namdagling The International Dzog-chen Namdagling Community

4.3.04

Adres:	02-594 Warszawa, ul. J. Brauna 2/86 ul. Drużynowa 3/1A 02-590 Warszawa <i>w Internecie do kontaktu Zarząd</i>	
E-mail:	gakyil@dzogczen.pl	www.dzogczen.pl
Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland: 1989	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 92 No. in the register of churches and other religious associations: 92	Data wpisu: 12.12.1994 Date of entry: 12.12.1994	

Nauki Dzog-czen nawiązują do przedbuddyjskiej tradycji kultów szamańskich Bon oraz nauk szkoły ning-ma. Grupa zainteresowana praktykowaniem i podążaniem za naukami Dzogczen została założona przez Czogjala Namkhai Norbu we Włoszech w drugiej połowie lat siedemdziesiątych. Obecnie Wspólnota ma tysiące członków w ponad czterdziestu krajach na świecie. W Polsce powstała w roku 1989. Praktyki polegają na kontemplacji własnych myśli i własnej energii.

Wspólnota posiada ośrodek odosobnieniowy (Paldenling) położony w Beskidzie Niskim, niedaleko Dukli. Ośrodek w Warszawie (Namdaling) służy wspólnym praktykom członków wspólnoty, organizowane są też tam kursy pogłębiające zrozumienie Dzogczen.

Wspólnota Dzog-czen jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Dzog-czen mieści się w przedziale od 1 do 99.

Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce The Buddhist Mission „Three Refuges” in Poland

4.3.05

Adres:	70-432 Szczecin, ul. Śląska 12/12	
E-mail:	misjabuddyjska@mahajana.net	www.mahajana.net
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 97 No. in the register of churches and other religious associations: 72	Data wpisu: 22.06.1995 Date of entry: 22.06.1995	

Lata Years	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Miejsca kultu Places of worship	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2000	415	9	4
	2005	1370	15	14
	2008	2560	25	22
	2011	.	.	27
	2014	.	.	28

Misja jest buddyjskim stowarzyszeniem nastawionym na integrację buddyzmu ponad istniejącymi podziałami.

Członkowie Misji w swoich zwyczajach religijnych mają: recytację „Schronień” buddyjskich, modlitwy, medytacje, całodzienne utrzymanie właściwego etycznego zachowania, unikanie czynienia zła, czynienie dobra oraz pomaganie innym. Członkowie obchodzą święta buddyjskie związane z narodzeniem, oświeceniem i odejściem Buddy. Misja zarządzana jest przez duchownych obojga płci. Najwyższą władzą jest 3-osobowa Rada Starszych, która wybiera głównego opata. Ośrodki misyjne są autonomiczne i kontaktują się ze sobą w zależności od potrzeb. W 2011 r. Misja skupiała 27 ośrodków różnych buddyjskich tradycji, działających pod jej patronatem.

Misja kieruje się dwoma celami: kształceniem polskich mnichów i mniszek w krajach o tradycjach buddyjskich oraz upowszechnianie podstawowych nauk buddyzmu. Kandydaci są szkoleni w tej tradycji, z którą chcą być związani.

Misja wydaje: kwartalnik Bodhi w nakładzie 1000 egz., książki, broszury i biuletyny informacyjne, wspiera finansowo osoby potrzebujące i poszkodowane, organizuje także wykup karpi na wolność. Prowadzi działalność edukacyjną organizując liczne kursy i seminaria.

Nowi członkowie wstępują do Misji poprzez przyjęcie tzw. Trzech Schronień (w Buddzie – jako najwyższym nauczycielu, w Dharmie – nauce Buddy i w Sandze – świętym zgromadzeniu uczniów Buddy). Misja jest członkiem Europejskiej Unii Buddyjskiej (EUB) i zasiada w radzie dyrektorów EUB.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Misji Buddyjskiej – Trzy Schronienia w Polsce zadeklarowały 562 osoby.

LIGMINCHA POLSKA (dawniej Związek Garuda w Polsce) The LIGMINCHA POLAND (ex The Garuda Union in Poland)

4.3.06

Adres: 08-470 Wilga (pow. garwoliński), Al. Huberta 4

Data powstania na terenie Polski: 1995 Date of establishment on the territory of Poland: 1995	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 100 No. in the register of churches and other religious associations: 100	Data wpisu: 20.11.1995 Date of entry: 20.11.1995

Działalność polega na organizowaniu spotkań z nauczycielami tradycji Bon. Początkowa nazwa *Związek Bon*. W 1995 r. liczył 68 członków.

Głównym ośrodkiem Związku Garuda jest *Cziamma Ling* w Wildze (pow. garwoliński). Ośrodki lokalne mieszczą się w Warszawie, Poznaniu, Sopocie, Białymstoku, Wrocławiu, Katowicach, Krakowie, Łodzi i w Wadowicach. Związek angażuje się w działania kulturalne i edukacyjne (festiwale kultury tybetańskiej, wykłady), które mają na celu zachowanie tradycji Bon i kultury Tybetu.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Garuda mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce

The Dak Shang Kagyu Buddhist Association in Poland

4.3.07

Adres: 91-224 Łódź, ul. Aleksandrowska 118/131

Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 121 No. in the register of churches and other religious associations: 121	Data wpisu: 28.01.1997 Date of entry: 28.01.1997

Celem związku jest praktyka drogi Buddy i urzeczywistnianie jej w codziennym życiu zgodnie z linią Nauczyciela – Mistrza Kalu Rinpocze, którego reprezentuje Dzierżawca Linii Nauk. Związek nie ma struktury organizacyjnej i nie prowadzi żadnej działalności.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddyjskiego Dak Shang Kagyu mieści się w przedziale od 1 do 99.

Instytut Śardza Ling

The Institute of Sardza Ling

4.3.08

Adres: 76-010 Polanów, Pyszki 1

Data powstania na terenie Polski: 2007 Date of establishment on the territory of Poland: 2007	Data rejestracji: 2008 Date of registration: 2008
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 168 No. in the register of churches and other religious associations: 168	Data wpisu: 30.10.2008 Date of entry: 30.10.2008

Instytut został założony na życzenie uczniów przez Njimę Dakpę Rinpocze w 2007 r., a formalna rejestracja nastąpiła w 2008 r.

Celem Instytutu jest przede wszystkim rozwój duchowy członków Instytutu, oparty na tradycyjnych tybetańskich metodach medytacji szkoły Jungdrung Bon, która swoje korzenie upatruje w krainie Śang Śung leżącej na terenie dzisiejszego Tybetu zachodniego. Instytut, nawiązując do starożytnej tradycji tybetańskiej, reprezentuje stanowisko proekologiczne. Jest ono nierozdzielnie związane z duchowym dziedzictwem Tybetu. Akcentowane jest też szerzenie pokoju i pomaganie wszystkim potrzebującym w miarę możliwości.

Aktualnie praktyki grupowe odbywają się w czterech miejscach w Polsce: Kołobrzegu, Gdyni, Poznaniu i Warszawie. W 2021 r. w Instytucie było 100 członków, 1 osoba duchowna

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Instytutu Śardza Ling mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang” The Tibetan Bon „Sa Trick Er Sang” Association

4.3.09

Adres:	01-890 Warszawa ul. Górczewska 11/22	
E-mail:	sanga.satrikersang@gmail.com	www.lamabon.org
Data rejestracji: 2010 Date of registration: 2010		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 174 No. in the register of churches and other religious associations: 174		Data wpisu: 27.10.2010 Date of entry: 27.10.2010

Związek „Sa Trik Er Sang” należy do jednego z ognisk edukacji Yungdrung Bon, najstarszej religii Tybetu. „Odwieczny Bon”, według przekazu, istnieje 18000 lat. Nazwa „Sa Trik Er Sang” oznacza imię najwyższej bogini tradycji Bon, „Matki Wszystkich Istnień”, której główną domeną jest współzucie. W ciągu ostatnich 10 lat Czongtul Rinpoche (założyciel Związku „Sa Trik Er Sang”), podróżujący od wielu lat po świecie i nauczający tradycji Bon w wielu krajach, założył kilka ośrodków edukacyjnych. Głównym spośród nich jest fundacja „Bon Shen Ling” w Stanach Zjednoczonych. W Polsce w 2021 r. związek liczył dwie osoby duchowne i 14 członków skupionych w Warszawie i okolicach.

Członkostwo w związku nie jest sformalizowane, brak jest deklaracji członkowskich.

Związek Buddyjski „Dzogzien Kunzang Cziuling” w RP The Dzogchen Kunzang Buddhist Union Cziuling’ in the Republic of Poland

4.3.10

Adres:	03-746 Warszawa ul. Tarchomińska 15 m. 30	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 175 No. in the register of churches and other religious associations: 175		Data wpisu: 02.08.2011 Date of entry: 02.08.2011

Związek powstał jako wynik nauczania mistrza Dzogczen Patrula Rinpocze (należy do tybetańskiej tradycji Ningmapa), który odwiedzał i nauczał w Polsce od roku 2003. W 2021 r. Związek liczył dwie osoby duchowne i 20 członków.

Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP The „Yeshe Khorlo” Buddhist Union in the Republic of Poland

4.3.11

Adres:	04-633 Warszawa ul. Rzeźbiarska 43	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 180 No. in the register of churches and other religious associations: 180		Data wpisu: 03.09.2014 Date of entry: 03.09.2014

Związek powstał z inicjatywy Gangtenga Tulku Rinpocze, reprezentującego buddyzm tybetański, tradycję Ningmapa. Gangten Tulku odwiedzał Polskę od 2007 roku i zainicjował nauczanie dzogczen w interpretacji żyjącego w XVI wieku jogina Pema Lingpy (Linia Peling).

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

4.6.4 .Chiński

4.6.4. Chinese

Związek Buddystów Czan The Association of Buddhists Czan

4.4.1

Adres:	05-540 Zalesie Górne, ul. Promienna 12	
E-mail:	czan@czan.org.pl; budwod@budwod.com.pl	www.czan.eu
Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 138 No. in the register of churches and other religious associations: 138		Data wpisu: 09.12.1997 Date of entry: 09.12.1997

Związek zrzesza buddystów praktykujących czan (jap. zen) według nauk Mistrza Szeng-jena i jego ucznia Johna Crooka, który jest głównym nauczycielem i prowadzącym od wielu lat odosobnienia w Polsce. Linia nauk, którą reprezentuje Mistrz Szeng-jen łączy dwie tradycje chińskiego buddyzmu, Linji (jap. Rinzai) oraz Caodong (jap. Soto). Związek jest organizacją afiliowaną przy Western Chan Fellowship z Wielkiej Brytanii. W 2021 r. Związek liczył 100 członków.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddystów Czan mieści się w przedziale od 100 do 199.

4.6.5 .Wietnamski

4.6.5. Vietnamese

Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce The Vietnamese Buddhism Center in Poland

4.1.19
9.59

Adres:	05-552 Łazy, ul. Przyszłości 21	
E-mail:	khanhhienha@yahoo.pl	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 181 No. in the register of churches and other religious associations: 181		Data wpisu: 17.06.2015 Date of entry: 17.06.2015

Ośrodek w początkowej fazie organizacji. Liczba członków w 2017 r. wynosiła 250, liczba duchownych – 3. Siedziba Ośrodka mieści się w Łazach w pobliżu Warszawy (powiat piaseczyński). Tam też budowana jest świątynia „NHAN HOA”.

Nowi członkowie są zobowiązani do dobrowolnego przestrzegania 5 norm moralnych: 1 – nie zabijaj, 2 – nie kradnij, 3 – nie mów rzeczy, które nie są dobre, 4 – nie cudzołóż, 5 – nie stosuj substancji takich jak alkohol i narkotyki.

4.7. Hinduizm

4.7. Hinduism

Hinduizm (sanskryt* Sindu) obejmuje grupę wierzeń wyznawanych przede wszystkim na Półwyspie Indyjskim, a nazwa odnosi się do tej fazy rozwoju która nastąpiła po epoce wed (weddyzmie*) i braminizmie*. Hinduizm utrwalił spuściznę tych dwóch poprzednich etapów. Od braminizmu różni się przede wszystkim: (1) włączeniem do dawnego panteonu różnych bóstw lokalnych, duchów i demonów (m.in. Rawana z zastępami wojowników zwanych Rakszasami); (2) przejściem do osobowego teizmu z osobowego panteizmu (wg którego nie ma osobowego boga lecz Absolut przenika we wszystko w kosmosie) oraz (3) zastąpieniem ofiary (jadźini) adoracją (pudżą). Hinduizm, obok dżinizmu* i buddyzmu jest najbardziej rozpowszechnionym wyznaniem w Indiach. Choć religia ta przejawia cechy monizmu (według którego był jest jednorodny, przeciwieństwo do pluralizmu i dualizmu), panteizmu, panenteizmu (połączenie teizmu, gdzie bóg jest osobowy z panteizmem), politeizmu, henoteizmu (formy przejściowej między politeizmem i monoteizmem) czy nawet ateizmu, ma właściwie charakter monoteistyczny, ponieważ cześć oddaje się jednemu bogu przejawiającemu się w różnych postaciach tzw. avatarów* oraz siakti czyli istot nadprzyrodzonych. Najważniejszymi z tych istot to: (1) Winszu*, który jest bogiem utrzymującym, konserwującym ten świat; (2) Śiwa*, który doprowadza pod koniec kalpa (czyli określonego okresu) do zagłady świata, oraz (3) Brahma, będący stwórcą świata. Trójca tych bogów stanowi Trimutri. Należy podkreślić, że do hinduizmu należą różne ugrupowania, m.in. śiwaickie (od dewy* czyli duchowej, nadprzyrodzonej istoty, boga – Sziwy) i wisznuickie (od dewy Winszu*) – oraz nurty filozoficzne takie jak: sankhja, joga*, wedanta*.

Hinduiści, oprócz bogów z Trimutri, czczą także wiele innych bóstw. Są nimi:

- 8 opiekunów stron świata (czterech zasadniczych i czterech pomocniczych), a więc: Indra (opiekun Wschodu i bóg wody, wilgoci i wiatrów; Agni (opiekun południowego wschodu i bóg ognia); Jama (opiekun południa i bóg śmierci); Nirryti (opiekun południowego zachodu -bóg zła, klęski i rozpadu); Waruna (opiekun zachodu i bóg wiatru, uosobienie ruchu i swobody; Kubera (opiekun północy, bóg tajemnych skarbów); Iśana (opiekun północnego wschodu, władca, wcielenie Siwy);
- Nandin (sanskryt – radujący) symbol płodności;
- Hanuman – małpa płci męskiej, bóg mądrości i uczoności, przyjaciel Ramy;
- Ganesia (pan duchów służących Siwie tzw. Ganów, bóg z głową słonia) – bóg mądrości usuwający przeszkody swoim przyjaciołom;
- Surja – bóg słońca;
- Czandra – księżyc;
- Kama – bóg miłości i pożądania.

Inne, generalne cechy hinduizmu to: dwautorytet Wed*, obowiązująca zasada poszanowania życia i niestosowania przemocy (zasada ahinsy), pierwszeństwo braminów (kasty kapłanów), uznanie prawa karmana* (przyczyny i skutku) i sansary* (cyklu narodzin i śmierci czyli reinkarnacji) oraz możliwości zbawienia poprzez trzy ścieżki tj. bhaktijogę (miłość i oddanie), dźńanajogę (zdobywanie mądrości duchowej) lub karmajogę (bezinteresowne działanie).

Korzenie hinduizmu sięgają tzw. epoki wedyjskiej, kiedy to powstały wedy*. W większości religie indyjskie są kontynuacją religii Arjów wedyjskich. Samo określenie hinduizm wprowadzili islamscy zdobywcy, obserwujący obyczaje i wierzenia mieszkańców prowincji Sind. Poczucie wspólnoty religijnej wśród tamtejszych ludów sięga XIII–XV w., kiedy to umacniały się rządy muzułmańskie na północy Indii. Termin hinduizm pochodzi od nazwy tej prowincji i przepływającej przez nią rzeki Indus.

Liczba wyznawców hinduizmu na świecie szacowana jest przez Pew Research Center na około 1,03 mld (2010 r.). Największa ich liczba zamieszkuje Indie i Nepal, a następnie Bangladesz, Indonezję, Sri Lankę, Pakistan, Malezję i USA.

Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny

The International Society for Krishna Consciousness ISKCON

5.01

Adres:	05-500 Piaseczno, Mysiadło k/Warszawy, ul. Zakręt 11	
E-mail:	kryszna@post.pl	www.harekryszna.pl
Data powstania na terenie Polski: 1976 Date of establishment on the territory of Poland: 1976	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 30 No. in the register of churches and other religious associations: 30	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Jednostki Units	
Ogółem Total	1996	5043	275	5
	2004	915	531	.
	2011	1755	203	24
	2015	2279	311	24
	2019	2534	376	22
	2020	2612	392	22
	2021	2788	488	22
dolnośląskie	1123	158	2	
kujawsko-pomorskie	50	8	2	
lubelskie	25	5	–	
lubuskie	10	3	–	
łódzkie	68	12	2	
małopolskie	121	27	1	
mazowieckie	923	143	3	
w tym of which Warszawa	834	92	1	
opolskie	14	6	1	
podkarpackie	22	6	1	
podlaskie	86	26	1	
pomorskie	68	23	1	
śląskie	48	16	4	
świętokrzyskie	25	12	–	
warmińsko-mazurskie	26	4	–	
wielkopolskie	97	21	2	
zachodniopomorskie	82	18	2	

Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny stanowi współczesną kontynuację Waisznawizmu, jednego z trzech głównych nurtów hinduizmu. W tej monoteistycznej religii głównym obiektem kultu jest Najwyższy Osobowy Bóg, Kryszna lub też Jego ekspansje (np. Wisznu). Swój obecny charakter wyznanie zawdzięcza intensywnej działalności misyjnej średniowiecznego mistyka i kaznodziei, Śri Kryszna Ćajtańji Mahaprabhu, żyjącego w latach 1486–1534 na terenie dzisiejszych Indii. W świecie kultury Zachodu Waisznawizm pojawił się w 1965 roku za sprawą A.C. Bhaktivedanty Swamiego Prabhupady (1896–1977), spadkobiercy i propagatora nauk Śri Ćajtańji.

Do kanonu pism objawionych wyznania należą starożytne, sanskryckie traktaty filozoficzno-religijne (Bhagavad-Gita, Śrimad Bhagavatam, Caitanya Caritamrita, Śri Isopanisad, Bhakti Rasamrita Sindhu). Zwolennicy Waisznawizmu zobowiązani są do przestrzegania czterech podstawowych zasad regulujących: 1. stosowania diety laktowegetariańskiej, 2. wstrzemięźliwości seksualnej (nie obowiązuje wszystkich), 3. Abstynencji, czyli nie przyjmowania jakichkolwiek substancji odurzających i używek oraz 4. rezygnacji z hazardu, a także do praktykowania medytacji, polegającej na intonowaniu imion Boga: Hare Krysna, Hare Krysna, Krysna, Krysna, Hare, Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama, Rama, Hare, Hare.

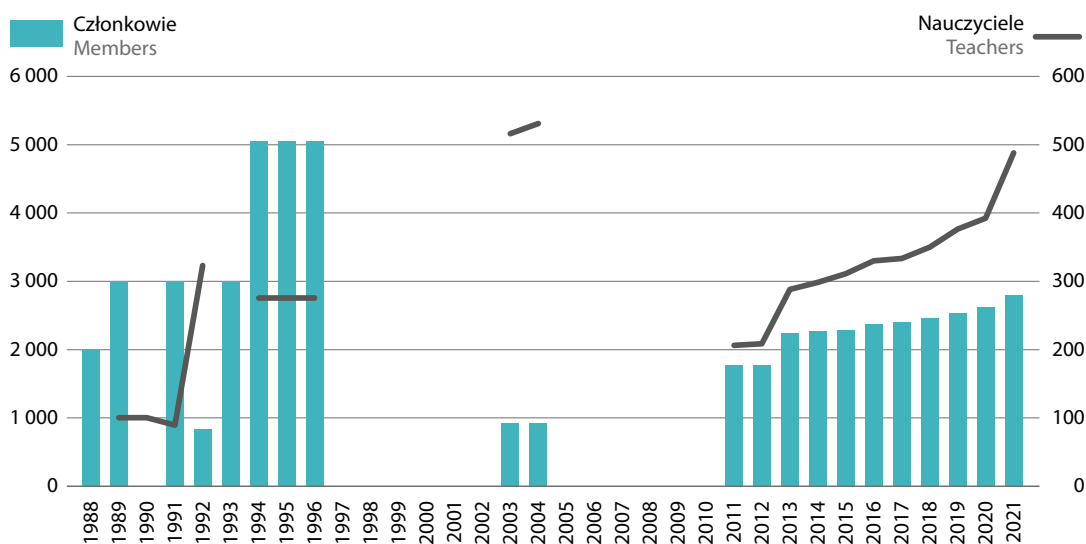
Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Krysny w Polsce jest częścią International Society for Krishna Consciousness (ISKCON), założonego w 1966 roku w Nowym Jorku. Wyznanie posiada ściśle hierarchiczną strukturę. W skład struktury szczebla światowego wchodzi kolejno: Kolegium Governing Body Commission (GBC), czyli Naczelne Ciało Kierujące, złożone ze starszych stażem wyznawców Krysny z całego świata, pełniących funkcje Sekretarzy Strefowych; stałe komisje GBC; ministerstwa oraz organizacje afiliowane przy ISKCONie. Po raz pierwszy Towarzystwo zarejestrowano w Polsce w 1988 r. na mocy prawa o stowarzyszeniach jako „Towarzystwo Świadomości Krysny – Bhakti Yoga w PRL”. Zmiana nazwy jak i charakteru prawnego nastąpiła w 1991 r. i spowodowana była przyznaniem Towarzystwu statusu związku wyznaniowego.

W chwili obecnej istnieją w Polsce trzy świątynie: w Mysiadle k/Warszawy (jest to również siedziba władz wyznania), Wrocławiu i w Czarnowie k/Jeleniej Góry, w którym jest ekologiczna farma oraz pięć ośrodków: w Białymstoku, Krakowie, Lesznie, Poznaniu i Wałbrzychu. ISKCON prowadzi Akademię Wisznizmu, wydaje w Polsce czasopismo Kurier Nama Hatha. Towarzystwo wspiera dzieci chore na raka (żywnościowe paczki świąteczne) oraz osoby bezdomne i studentów, wydając im gorące posiłki wegetariańskie.

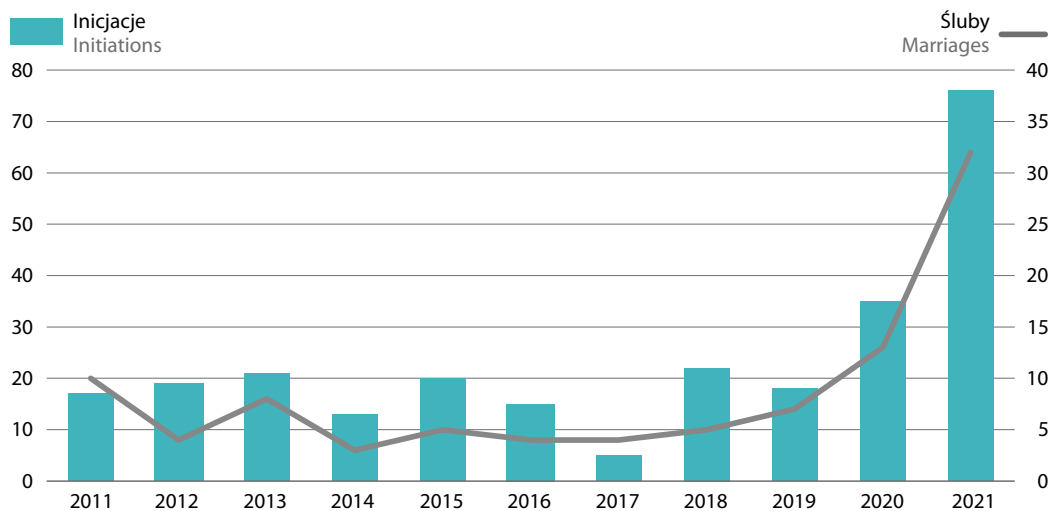
Członkiem MTŚK może zostać osoba, która po co najmniej rocznym okresie praktyki przyjętych reguł i otrzymaniu rekomendacji od duchownych zwierzchników otrzymała inicjację I stopnia (diakoniat) oraz ma ukończone 18 lat i pełną zdolność do czynności prawnych. Po dalszym okresie praktyki i zdaniu odpowiednich egzaminów osoba taka może otrzymać drugą inicjację uprawniającą do wypełniania posługi kapłańskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Krysny zadeklarowało 285 osób.

Wykres 4.83. Członkowie i nauczyciele Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Krysny
Chart 4.83. Members and teachers of the International Society for Krishna Consciousness ISKCON

Wykres 4.84. Inicjacje i śluby w Międzynarodowym Towarzystwie Świadomości Kryszny
 Chart 4.84. Initiations and marriages in the International Society for Krishna Consciousness ISKCON

Związek Ajapa Yoga The Ajapa Yoga Association

5.02

Adres:	85-435 Bydgoszcz, ul. Muszlowa 27	
E-mail:	ajapayoga@ajapayoga.pl	www.ajapayoga.org
Data powstania na terenie Polski: 1980 Date of establishment on the territory of Poland: 1980	Data rejestracji: 1986 Date of registration: 1986	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 17 No. in the register of churches and other religious associations: 17	Data wpisu: 07.04.1990 Date of entry: 07.04.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Świątynie Temples
Ogółem Total	2000	107
	2005	108
	2010	133
	2015	133
	2019	352
	2020	342
	2021	340

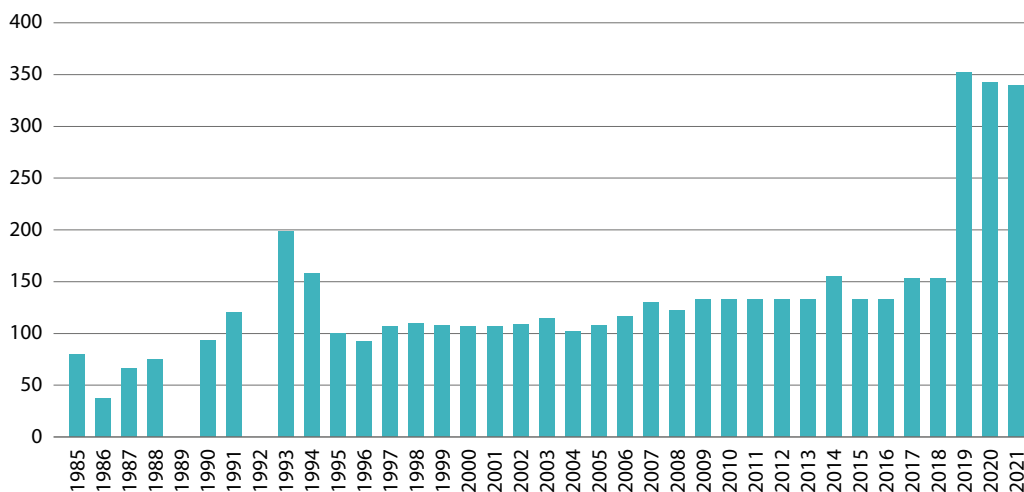
Wyznanie sięgające do hinduistycznej tradycji śabdabrahman (dźwięk jest absolutem). Celem jest dążenie do samopoznania, a drogą do niego jest pięcioraka ścieżka polegająca na: uznaniu guru i uczestniczeniu w oddawaniu mu czci, przebywaniu w jego towarzystwie, przestrzeganiu reguł określających pożywienie i tryb życia, praktyce mantr, czyli dźwięków i rozważaniu prawd ducha.

Praktyka mantr polega na powtarzaniu formuły nadawanej przez mistrza duchowego w trakcie inicjacji i ma charakter indywidualny. Nowi członkowie przyjmowani są w drodze inicjacji udzielanej przez Zwierzchnika Związku Sri Guru Prasad Swami.

Główny ośrodek związku znajduje się w Jamshedpur w Indiach. W Polsce są dwa ośrodki: główny w Bydgoszczy oraz w Szczecinie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Ajapa Yoga mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.85. Członkowie Związku Ajapa Yoga
Chart 4.85. Members of the Ajapa Yoga Association

Ruch Świadomości Babadźi Herakhandi Samadź

The Babaji Herakhandi Consciousness Movement Samad

5.03

Adres: 54-405 Wrocław, ul. Francuska 25

Data rejestracji: 1990
Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 37
No. in the register of churches and other religious associations: 37

Data wpisu: 22.01.1990
Date of entry: 22.01.1990

Celem Ruchu jest służenie Bogu i ludzkości poprzez szerzenie „Odwiecznej Religii” wg. nauk przekazywanych przez Baba Ji. Członkowie Ruchu praktykują ścieżkę Prawdy, Prostoty i Miłości oraz Jogę Pracy wg motta Baba Ji – „Praca jest modlitwą”. Ćwiczą koncentrowanie umysłu na istnieniu Boga oraz praktykują inne drogi rozwoju oparte na zasadach Jogi, medytacji i psychoterapii wywodzącej się z nurtu psychologii humanistycznej. Istotną rolę odgrywa praktyka pogłębionego oddychania.

The Radha Govind Society of Poland

5.04

Adres:	32-002 Węgrzce Wielkie, Brzegi 118	
E-mail:	info@ssdm.org	www.kripalu.pl
Data powstania na terenie Polski: 1984 Date of establishment on the territory of Poland: 1984	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 57 No. in the register of churches and other religious associations: 57	Data wpisu: 21.02.1991 Date of entry: 21.02.1991	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Świątynie Temples
Ogółem Total	2000	14
	2005	11
	2010	14
	2015	11
	2019	14
	2020	12
	2021	14

Międzynarodowa organizacja mająca za cel wcielanie w życie zasad wolności sumienia i powszechnego braterstwa, szanowanie życia na każdym poziomie, wychowanie w duchu wzajemnego poszanowania i pogłębienie świadomości religijnej.

Dla członków Stowarzyszenia najwyższą osobowością Boga jest Radha Krishna, którzy istnieją oni w 2 postaciach i równocześnie zespoleni w jedność, są wyłącznie Miłością i Łaską. Jedną z metod osiągnięcia duchowego raju – według wyznawców – jest droga świadomości duchowej miłości objawiona przez Krishnę w takich pismach jak Wedy i Bhagawatam. Dzięki praktyce świadomości duchowej miłości dusza może otrzymać Miłość Kriszny, która jest najgłębszą siłą Boga, jedynie dzięki niej dusza staje się szczęśliwa – błogosławiona.

Działalność grupy została zapoczątkowana w Polsce po wizycie Swamiego H.D. Prakashanand Saraswati w roku 1984. Stowarzyszenie wydaje ulotki informacyjne i plakaty.

Od 2006 r. oficjalna siedziba stowarzyszenia (Ashram) znajduje się w Brzegach pod Krakowem.

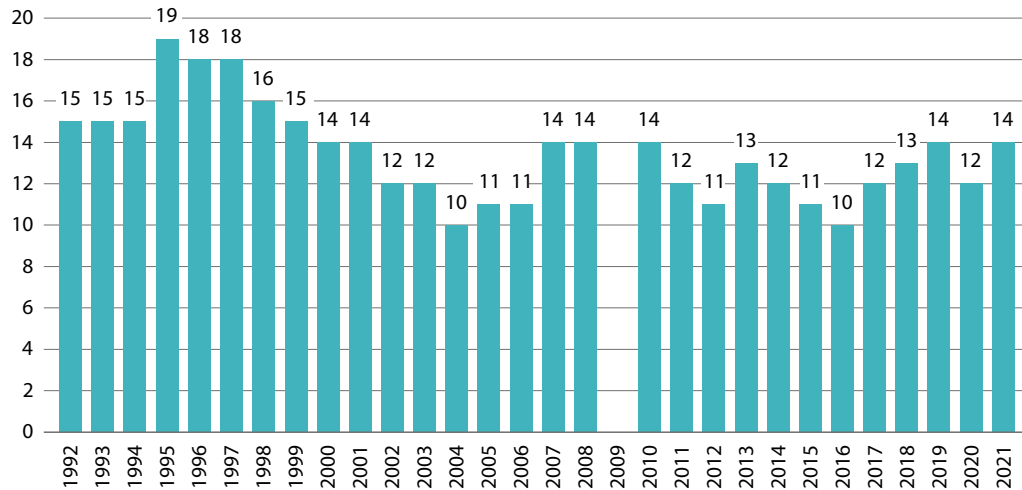
Członkowie Stowarzyszenia powinni prowadzić indywidualną medytację rano i wieczorem, a także dwa razy w tygodniu wspólną medytację połączoną z wysłuchaniem wykładu (video) Mistrza.

Inicjacja jest wewnętrzna i nie jest związana z żadnym obrzędem.

Do 2008 r. wyznanie działało pod nazwą Stowarzyszenie Świadomości Duchowej Miłości.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Świadomości Duchowej Miłości mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.86. Członkowie the Radha Govind Society of Poland
Chart 4.86. Members of the Radha Govind Society of Poland

Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii” The Science of Identity Foundation „Chaitanya Mission”

5.05

Adres: 20-002 Lublin, ul. Krakowskie Przedmieście 19/34

E-mail: gaurangalila@post.pl

www.mantra.pl

Data powstania na terenie Polski: 1989

Date of establishment on the territory of Poland: 1989

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 49

No. in the register of churches and other religious associations: 49

Data wpisu: 29.11.1990

Date of entry: 29.11.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Miejsca kultu Places of worship
Ogółem Total	1996	1297	101
	2005	1396	113
	2010	1516	113
	2015	1605	118
	2019	727	65
	2020	669	8
	2021	781	10
dolnośląskie	75	4	1
kujawsko-pomorskie	60	4	1
lubelskie	170	15	1
łódzkie	85	3	1
małopolskie	78	7	1
mazowieckie	95	9	1
pomorskie	15	4	1
śląskie	68	7	1
wielkopolskie	65	2	1
zachodniopomorskie	70	10	1

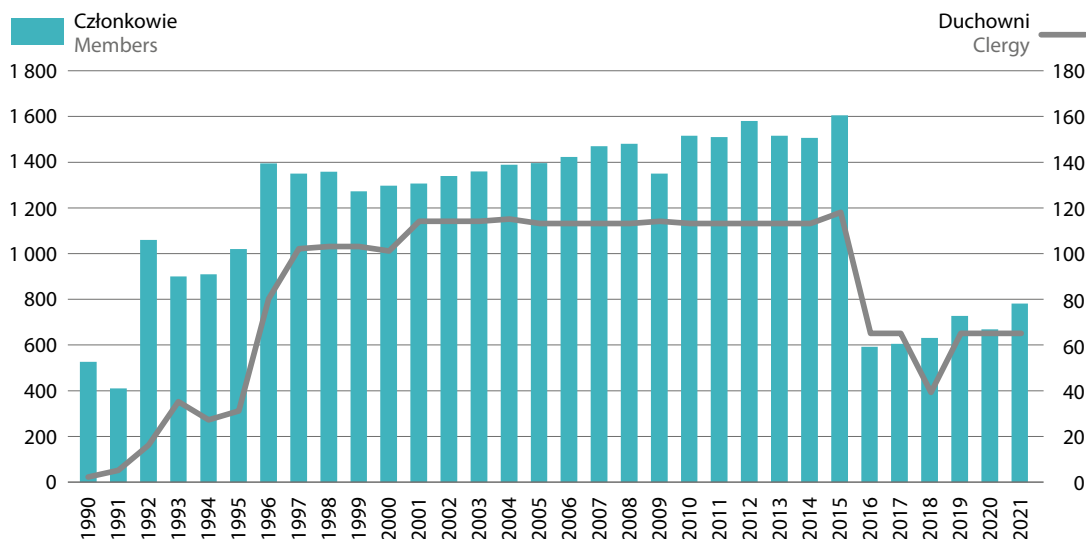
Instytut wywodzi się z krisznaickiej tradycji hinduizmu. Jego działalność została zapoczątkowana przez Chrisa Butlera w roku 1977. Był on uczniem Bhaktivedanty Swamiego Prabhupady, założyciela Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny i po jego śmierci założył odrębną organizację.

Celem Instytutu jest nauczanie i wprowadzanie w czyn filozofii i praktyki Bakti Jogi – miłosnej służby dla Osoby Boga, mającej za podstawę propagowanie wiedzy o duchowej tożsamości, transcendentalnej pozycji istot żyjących oraz ich funkcji jako cząstek Boga. Wspólnota zajmuje się propagowaniem wśród wyznawców wysokiej moralności, ducha braterstwa i miłości bliźniego oraz podejmuje działania w zakresie ochrony życia i środowiska naturalnego.

Członkowie wyznania w życiu codziennym stosują medytacje z mantrą oraz zalecają wegetarianizm, nie stosowanie używek, czy hazardu i przestrzeganie wstrzemięźliwości seksualnej. Medytacja zbiorowa jest prowadzona w ośrodkach 2 razy w tygodniu, a z okazji świąt religijnych organizowane są ogólnopolskie zjazdy wyznawców. Członkowie świętują narodziny Pana Kryszny i Pana Czaitanii, a także wielkich sług i wielbicieli, takich jak Jagad Guru i mistrzowie duchowi minionych epok.

Na terenie Polski działa 10 ośrodków medytacyjnych oraz 5 punktów nauczania religii dla dzieci. Misja pomaga bezdomnym i najbardziej potrzebującym przygotowując darmowe posiłki, a także uczestniczy w ogólnopolskich akcjach charytatywnych oraz aktywnie współpracuje z różnymi organizacjami charytatywnymi (także poza krajem). Wydaje: książki i broszury religijne, wykłady audio i video oraz płyty z muzyką medytacyjną.

Wykres 4.87. Członkowie i duchowni Instytutu Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”
 Chart 4.87. Members and clergy of the Science of Identity Foundation „Chaitanya Mission”

Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce

The Brahma Kumaris World Spiritual University

5.06

Adres: 00-375 Warszawa, ul. Smolna 11 lok.8A

E-mail: warsaw@pl.brahmakumaris.org

www.brahmakumaris.pl

Data powstania na terenie Polski: 1982

Date of establishment on the territory of Poland: 1982

Data rejestracji: 1985

Date of registration: 1985

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 22

No. in the register of churches and other religious associations: 22

Data wpisu: 15.01.1990

Date of entry: 15.01.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Mauczyciele Teachers	Ośrodki Centres
Ogółem Total	1999	181	17
	2005	123	9
	2010	131	9
	2015	86	14
	2019	118	12
	2020	107	13
	2021	110	13
lubelskie	3	1	–
łódzkie	12	1	1
małopolskie	12	1	1
mazowieckie	55	6	2
w tym of which Warszawa	49	4	1
pomorskie	20	3	1
śląskie	5	1	–
wielkopolskie	3	–	–

Ruch założony w roku 1937 przez Lekh Raj w Pakistanie, który głosił, że stał się medium indyjskiego bóstwa Siwa, które przeniknęło jego ciało i zaczęło przez niego tworzyć nowy świat. Gromadzące się wokół niego zwolenniczki czciły go jako „Stwórcę nowego świata i ojca” (Brahma Baba), a siebie nazwały „córkami Brahmy” (Brahma Kumaris). Centrum ruchu znajduje się od 1952 r. w Mont Abu w Indiach. Światowy Uniwersytet Brahma Kumaris uznaje, że wszyscy ludzie mają wrodzone dobro. Uczy metod medytacji, pomaga każdemu człowiekowi zrozumieć jego wewnętrzną siłę i wartości. Obecnie na Uniwersytecie studiuje około 450.000 studentów w ponad 3.500 ośrodkach w 70 krajach. Nauka w tej uczelni jest bezpłatna i nie ma żadnych ograniczeń wiekowych. Głównym zadaniem Uniwersytetu jest kształcenie osobowości człowieka. Studenci uczestniczą w procesie głębokiej zmiany swojego charakteru oraz osobistego rozwoju opartego na humanistycznych, moralnych i duchowych wartościach. Praca Uniwersytetu jest finansowana dzięki dobrowolnemu wkładowi jego nauczycieli i studentów.

Wyznanie prowadzi kursy: pozytywnego myślenia, medytacji, filozofii oraz programy otwarte, warsztaty, pogadanki, wydaje ulotki i materiały informacyjne.

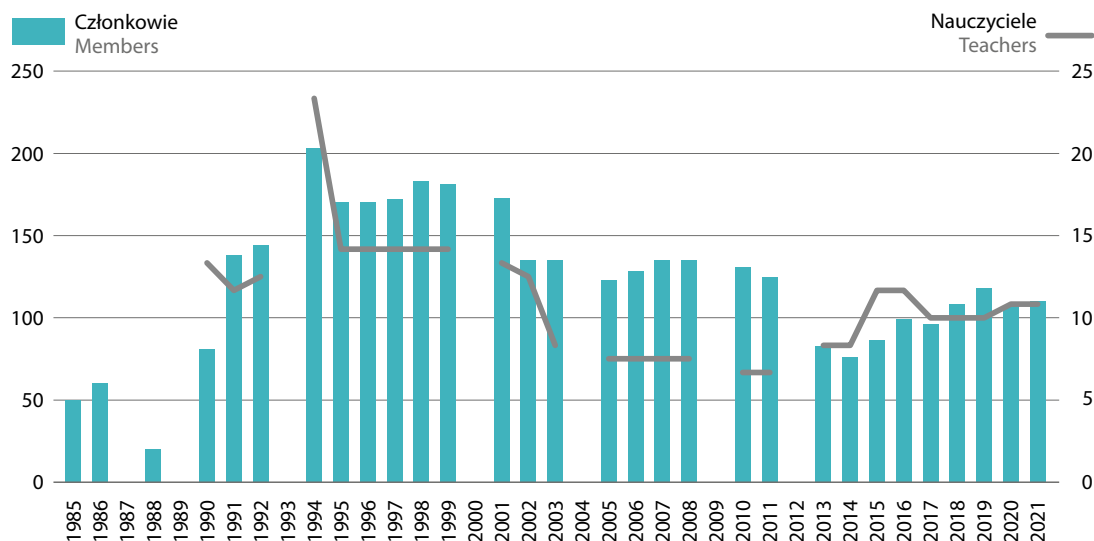
Decydującą rolę w ruchu odgrywają kobiety. One pełnią funkcje przywódcze. Zgodnie z opinią założyciela, kobiety posiadają szczególne predyspozycje wychowawcze w sferze duchowej, mężczyźni zaś bardziej nadają się do prac organizacyjnych i fizycznych.

Członkowie wyznania dużą wagę przywiązują do medytacji, która powinna odbywać się kilka razy w ciągu dnia. Członkiem Uniwersytetu może zostać każda pełnoletnia osoba posiadająca pełną zdolność prawną, która ukończyła podstawowy kurs Radża Jogi, regularnie studiuje i uczestniczy w zajęciach przez minimum 12 miesięcy, a w swoim życiu kieruje się celami i przekonaniem Uniwersytetu.

W Polsce istnieją ośrodki: w Warszawie, Piasecznie, Łodzi, Gdańsku i Katowicach.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Światowego Uniwersytetu Duchowego „Brahma Kumaris” w Polsce mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.88. Członkowie i nauczyciele Światowego Uniwersytetu Duchowego Brahma Kumaris w Polsce
Chart 4.88. Members and teachers of the Brahma Kumaris World Spiritual University

Związek Hatha Jogi „Brama Jogi” The Hatha Yoga Association „Yoga Gate”

5.07

Adres: 91-025 Łódź, ul. Turowszowska 1/59

E-mail: tadeusz@hatha-yoga.pl

www.brahmakumaris.pl

Data powstania na terenie Polski: 1994

Date of establishment on the territory of Poland: 1994

Data rejestracji: 1998

Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 149

No. in the register of churches and other religious associations: 149

Data wpisu: 07.12.1998

Date of entry: 07.12.1998

Związek został założony przez osoby praktykujące hatha jogę według szkoły mistrza B.K.S. Iyengara, żyjącego i nauczającego w Pune blisko Bombaju. Celem Związku jest wspólne praktykowanie Hatha-Jogi i propagowanie stylu życia oraz wartości religijno-filozoficznych głoszonych przez Jogę.

Za źródło wiary uznawane są księgi: Joga–Sutry (Patańdzali), Hatha–Joga–Pradipika (Svatmarna), Drzewo Jogi, Światło Jogi, Pranajama (B.K.S. Iyengar) oraz Bhagawat – Gita.

Rolę modlitwy pełni praktyka (indywidualna lub zbiorowa), asan (ćwiczenia fizyczne), pranajamy (ćwiczenia oddechowe) i medytacja. Związek wydaje ulotki i plakaty informacyjne.

Członkowie przyjmowani są na podstawie wpisania na listę członków związku po złożeniu pisemnej deklaracji u nauczyciela. Obecnie Związek liczy 100 członków i 1 nauczyciela skupionych w ośrodku w Łodzi.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Hatha Jogi „Brama Jogi” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP

The Religious Association Hindu Bhavan in the Republic of Poland

5.08

Adres: 05-552 Lesznów, Kolonia Warszawska, ul. Przezorna 12

Data rejestracji: 2008
Date of registration: 2008

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 167 No. in the register of churches and other religious associations: 167	Data wpisu: 12.08.2008 Date of entry: 12.08.2008
---	---

Związek to organizacja prowadzona przez indyjską diasporę. Liczył w 2010 r. 320 członków. Działał na terenie woj. mazowieckiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Wyznaniowego Hindu Bhavan w RP zadeklarowało 200 osób.

Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya”

The Religious Group „Śhri Vidya”

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 74 No. in the register of churches and other religious associations: 74	Data wpisu: 1993 Date of entry: 1993
---	---

Z dniem 12 stycznia 2005 Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya” została wykreślona z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

4.8. Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo

4.8. Paganism (native faith) and neopaganism

Neopogaństwo odnosi się do różnorodnych współczesnych ruchów religijnych. Członków neopogańskich ruchów etnicznych nazywa się rodzimowiercami. Ruchy neopogańskie w Polsce odwołują się do europejskich wierzeń przedchrześcijańskich (pogańskich) z okresu starożytności i średniowiecza oraz krytycznie oceniają cywilizację opartą na chrześcijaństwie. Podejmują one często próby rekonstrukcji wierzeń przedchrześcijańskich lub tworzą swoiste wizje przyszłości. Pogaństwo, do którego odwołują się ruchy neopogańskie, opiera się na wierze w wielobóstwa (politeizm) i tzw. wiarę naturalną. Warto dodać, że określenie pogaństwo odnosi się do osób odrzucających monoteistyczne systemy religijne (religie mono-teistyczne takie jak: chrześcijaństwo, judaizm, islam).

Początki neopogaństwa sięgają przełomu XVIII i XIX w. w Europie. W tym czasie nastąpił wzrost zainteresowania rodzimymi religiami. W 1717 r., w Anglii, Toland założył lożę o nazwie Powszechna Więź Druidów, uznawaną za pierwszą organizację druidyzmu. W Niemczech, w XIX w. pojawiły się ruchy okultystyczne, związane z romantyczną wizją religii przedchrześcijańskich, propagowaną m.in. przez Wagnera. Ówczesna moda na pogański okultyzm przybrała także wydźwięk nacjonalistyczny, czego przykładem jest Zakon Nowych Templariuszy o zabarwieniu rasistowskim, założony w 1894 r. przez Lanza.

Jednym z popularniejszych ruchów jest Wicca, religia natury w której praktykuje się czarownictwo oraz techniki terapii duchowej. W Skandynawii i w krajach anglosaskich w latach 70-tych zaczęły się rozwijać zrekonstruowane na podstawie wykopalisk i odkryć archeologicznych odpowiednio Āsatrū i teodyzm – religie wczesnośredniowieczne. W Europie środkowej i wschodniej także działają ruchy wyznające pogańskie religie zrekonstruowane. Przykładem tutaj są grupy odtwarzające tradycje Prusów (Litwa, Łotwa,

Polska, Niemcy, obwód kaliningradzki), Związek Dievturi (Łotwa), Romuva (Łotwa), Centrum Etnokosmologii (Białoruś) Zakon Rycerzy Boga Słońca, Runwira i Prawosławia (Ukraina).

Jednym z prekursorów neopogaństwa w Polsce był Adam Czarnocki, autor książki „O słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem” z 1818 r. Do najważniejszych organizacji neopogańskich w Polsce należy Rodzima Kościół w Polsce, propagujący kult Świętowita, przez wyznawców uważany jest za wcielenie jedynego Boga.

Rodzima Wiara The Native Faith

6.01

Adres:	54-432 Wrocław, ul. Strzegomska 198 m.20		
E-mail:	www.rodzimawiara.org.pl		
Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996			
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 108 No. in the register of churches and other religious associations: 108		Data wpisu: 01.04.1996 Date of entry: 01.04.1996	

	Oddziały Divisions	Członkowie Members	Starsi Seniors	Miejsca kultu Places of worship
Ogółem Total	2005	242	10	35
	2011	180	7	27
	2015	172	5	10
	2019	260	5	20
Pomorze		120	1	5
Mazowsze		80	1	3
Wielkopolska		15	1	5
Małopolska		20	1	3
Śląsk		25	1	4

Zrzeszenie związane z nurtem neopogańskim posiada pięć oddziałów: wielkopolski, pomorski, śląski, mazowiecki i małopolski. Jego celem jest pielęgnowanie i rozwijanie prapolskich obyczajów i obrzędów oraz inicjowanie obchodów rodzimych świąt.

Podstawowe zasady wiary, oparte na przekazach o wierze praojców, ujęte zostały w „Wyznaniu Wiary Lechitów” przyjętym na pierwszym wiecu Zrzeszenia.

Główne święta obchodzone przez członków wyznania to: Gody – początek nowego roku słonecznego, Jace Święto – powitanie wiosny, Noc Kupały – noc po najdłuższym dniu w roku oraz Święto Zbiorów – powitanie jesieni.

Do zwyczajów członków Zrzeszenia należy Powitanie Słońca – dawcy życia oraz sławienie go: sława mocy, sława bogom, sławienie Matki Ziemi.

Zrzeszenie wydaje: broszury informacyjne i książki.

Rodzima Wiara jest współzałożycielem Europejskiego Kongresu Etnicznych Religii w Wilnie (ECER) 1998 r. i od tego czasu uczestniczy w dorocznych zjazdach. Współzakładała Rodzimowierczy Wiec Słowian w Kijowie w 2003 r.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Rodzimej Wiary zadeklarowało 300 osób.

Polski Kościół Słowiański

Polish Slavic Church

6.02

Adres: 04-534 Warszawa, ul. Potockich 99a

Data powstania na terenie Polski: 1994 Date of establishment on the territory of Poland: 1994	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 98 No. in the register of churches and other religious associations: 98	Data wpisu: 01.07.1995 Date of entry: 01.07.1995

Kościół powstał na skutek fascynacji kulturą i mitologią dawnych Słowian. Jako źródło wiary uznają: naturę, tradycję dawnych Słowian oraz poglądy współczesnych.

Zasady wiary to 5 dogmatów:

1. Istnieje jeden Bóg – stwórca wszechrzeczy, obecny w każdym swoim dziele ożywionym i nieożywionym.
2. Dając początek naturze i życiu, stwórca wykazał swoje dla nich umiłowanie.
3. Natura jako dana od stwórcy, zachowuje ciągłość istnienia – nieożywione i ożywione przeistaczają się w siebie nawzajem, a ożywione ma duszę nieśmiertelną.
4. Po dokonaniu dzieła stworzenia, Bóg pozostawił naturze swobodę ewolucji i przeobrażania.
5. Jedynym znakiem danym od stwórcy jest jego umiłowanie swojego dzieła. Chcąc być blisko niego miłuj naturę ożywioną i nieożywioną.

Za główne święto uznają Święto Kupały, a także pierwszy dzień wiosny i jesieni.

Jedyny nakaz moralny to nakaz miłości i czynienia dobra wobec każdej formy natury (ożywionej i nieożywionej). Kościół wydawał broszury informacyjne.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Polskiego Kościoła Słowiańskiego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Rodzimy Kościół Polski

The Native Church of Poland

6.03

Adres: 01-446 Warszawa, ul. Koszycka 13

E-mail: rkp.org.pl@wp.pl

www.rkp.org.pl

Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 95 No. in the register of churches and other religious associations: 95	Data wpisu: 24.03.1995 Date of entry: 24.03.1995

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Starsi Seniors	Świątynie i oddziały Temples and divisions
Ogółem Total	2005	828	3
	2011	500	6
	2016	998	10
	2019	2391	18
	2020	2565	18
	2021	2723	19
dolnośląskie	2723	1	2
kujawsko-pomorskie	127	–	–
lubelskie	118	1	2
lubuskie	77	1	1
łódzkie	91	1	1
małopolskie	263	2	2
mazowieckie	408	4	4
opolskie	48	–	–
podkarpackie	99	–	–
podlaskie	144	2	1
pomorskie	205	2	3
śląskie	235	–	–
świętokrzyskie	59	1	1
warmińsko-mazurskie	173	4	3
wielkopolskie	181	–	–
zachodniopomorskie	199	–	2

Za prekursora swojej działalności Rodzimy Kościół Polski uznaje Zoriana Dołęgę-Chodakowskiego (właściwie Adam Czarnocki 1784–1825), który jako pierwszy w erze nowożytnej głosił na terenach Słowiańszczyzny hasła powrotu i kontynuacji rodzimej wiary i kultury. Dopiero w 1921 roku powołano pierwsze, założone przez Władysława Kołodzieja (1897–1978) ugrupowanie o charakterze odwołującym się do etnicznych wierzeń Słowian – Święte Koło Czcieli Światowida (którego spadkobiercą jest Rodzimy Kościół Polski). Grupa ta pod różnymi nazwami działała przez cały okres międzywojenny oraz podczas II wojny światowej. Pierwsze lata powojenne upłynęły pod znakiem intensywnej działalności Koła. Od 1947, w warunkach nasilających się represji ze strony ówczesnych organów administracyjnych wobec wspólnot religijnych, działalność Związku zeszła do „podziemia”. W latach 80-tych XX wieku, w Warszawie doszło do zawiązania się drugiej rodzimowierczej grupy, skupionej wokół Lecha Emfazego Stefańskiego. Pomiedzy obiema grupami nie istniały większe rozbieżności religijne i światopoglądowe. Połączyły się one tworząc nieformalny wówczas Rodzimy Kościół Polski. Do jego rejestracji doszło w 1995 roku.³⁹

Wiara Rodzimego Kościoła Polskiego opiera się na henoteizmie, czyli koncepcji bóstwa naczelnego – Świątowita, sprawującego władzę nad panteonem pomniejszych Bogów i Bogiń. Związek przyjmuje, iż Świątowit jest Bogiem Najwyższym, kosmiczną siłą decydującą o losach wszechświata, zaś pomniejsi bogowie są przejawami jego poszczególnych aspektów i ich wcieleniami. Samo imię Świątowit, jako określenie tytularne, może mieć również odniesienie w stosunku do Peruna lub Swaroga.⁴⁰

³⁹ <https://rkp.org.pl/historia> (dostęp: 08.09.2022).

⁴⁰ Więcej na temat kultu na stronie: <https://rkp.org.pl/kult> (dostęp: 08.09.2022).

Głównymi świętami starosłowiańskimi, respektowanymi przez Rodzimy Kościół Polski są:

- Szczodre Gody, Jare Święto, Noc Kupały (Święto Ognia i Wody), Święto Plonów. Święta te związane są z dniami przesileń i równonocy;
- Dziady wiosenne i jesienne. Święta te poświęcone są przodkom;
- Powitanie Rodzanic, Postrzyżyny, Kosopleciny, Swaćba, Pochówek/stypa. Święta te, stanowiąc rytuały przejścia, celebrują ważne momenty w życiu członków rodzimowierczej społeczności.⁴¹

Do Rodzimego Kościoła Polskiego należeć może każdy rodzimowierca słowiański, niezależnie od tego czy w jego poglądach wyznaniowych dominują cechy politeizmu czy panteizmu. Związek stara się zrzeszać wszystkich tych, którzy niezależnie od obranego przez siebie sposobu zbliżenia się do absolutu, czynią to w ramach kontynuacji etnicznej wiary swoich słowiańskich „przodków”.⁴²

Świątynie/oddziały Temples/divisions	Członkowie Members	Starsi Seniors	Miejsca kultu Places of worship
Ogółem Total	2020	2565	18
Świątynia Mazowiecka	405	3	4
Świątynia Świętokrzyska	39	1	1
Oddział lubelski	105	1	2
Oddział dolnośląski	293	1	2
Oddział warmińsko-mazurski – Olsztyn	142	4	2
Oddział warmińsko-mazurski – Ełk	23	1	1
Oddział małopolski	238	2	2
Oddział zachodniopomorski	177	1	2
Oddział pomorski	194	1	3
Oddział podlaski	132	2	1
Pozostały obszar kraju	817	1	–

Kościół posiadał dwie świątynie: mazowiecką oraz świętokrzyską. Świątynie powoływane są z mianowania przez Radę związku. Kościół posiada także oddziały lokalne: lubelski, dolnośląski, warmińsko-mazurski, małopolski zachodniopomorski i pomorski.

Rodzimy Kościół Polski prowadzi działalność edukacyjno-kulturalną, wydaje broszury i ulotki informacyjne. Stara się organizować społeczność polskich rodzimowierców za pośrednictwem mediów społecznościowych. Dbą o zachowanie dawnych miejsc kultu i podtrzymywanie rodzimych tradycji

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Rodzimego Kościoła Polskiego mieściła się w przedziale od 100 do 199.

⁴¹ Więcej na temat celebrowanych w Kościele świąt na stronie: <https://rkp.org.pl/swieta> (dostęp: 08.09.2022).

⁴² Więcej na temat założeń programowych na stronie <https://rkp.org.pl/zalozenia> (dostęp: 08.09.2022).

Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara” The Western Slavic Religious Union „Slavic Faith”

6.04

Adres:	45-517 Opole ul. Czesława Miłosza 7	
E-mail:	wojnar@autograf.pl	www.slowianskawiara.pl
Data rejestracji: 2009 Date of registration: 2009		
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 172 No. in the register of churches and other religious associations: 172		Data wpisu: 09.10.2009 Date of entry: 09.10.2009

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Tempers	Jednostki organizacyjne Organisational units	
Ogółem Total	2010	296	35	43	24
	2014	544	30	42	5
	2016	370	18	77	7
	2019	423	19	77	7
	2020	325	14	77	7
dolnośląskie	70	3	20	1	
lubuskie	20	–	8	1	
mazowieckie	80	2	10	1	
opolskie	25	3	4	1	
pomorskie	30	1	12	1	
śląskie	50	2	3	1	
wielkopolskie	50	3	20	1	

Związek wyznaniowy, nawiązujący do etnicznych, przedchrześcijańskich wierzeń Słowian. Związek posiada 7 oddziałów w Polsce: Pomorze, Wielkopolska, Dolnośląskie, Lubuskie, Opolskie, Śląskie i Mazowieckie. Organizuje święta ogólnopolskie i lokalne, a także konferencje, wycieczki, pokazy, spotkania z artystami, pisarzami, historykami i archeologami. Związek wydaje okolicznościowe ulotki informacyjne, kalendarze i materiały reklamowe a także publikacje książkowe.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zachodniosłowiańskiego Związku Wyznaniowego „Słowiańska Wiara” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

4.9. Inne religie

4.9. Other religions

Obok Kościołów i innych związków wyznaniowych związanych z jedną z wielkich religii światowych istnieją w Polsce grupy, które nawiązują do innych tradycji religijnych lub łączące elementy wielu różnych tradycji. Powoduje to konieczność wyodrębnienia osobnej kategorii klasyfikacyjnej dla tego rodzaju ugrupowań. Należy zaznaczyć, że wykaz sporządzono z polskiej perspektywy. Stąd dominacja chrześcijaństwa i konieczność połączenia wielu tradycji w zbiorczą kategorię „Inne religie”.

4.9.1. Karaimizm

4.9.1. Karaimism

Karaimski Związek Religijny w RP

The Karaims Religious Union in the Republic of Poland

7.1.01

Adres:	01-482 Warszawa, ul. Newtona 9	
E-mail:	s.pilecki@wp.pl	www.karaimi.org
Data powstania na terenie Polski: XIV w. Date of establishment on the territory of Poland: 14th c,	Data rejestracji: 1936 Date of registration: 1936	

Gminy wyznaniowe (dżymaty) Religious communities (Jimates)	Wyznawcy Adherents
Ogółem Total	2000
	160
	2005
	115
	2010
	115
	2015
	172
	2019
	155
	2020
	155
	2021
	155
Warszawa	90
Wrocław	40
Gdańsk	25

Karaimizm jako odrębna religia ukształtował się w VIII w. na terenie Iraku. Twórcą podstaw religii był Anan z Basry (VII w.), który scalił występujące w judaizmie prądy odrzucające Talmud, włączając zarazem pierwiastki zapożyczone z islamu i chrześcijaństwa. Doktryna przyjmuje pełną prawomocność indywidualnego rozumienia Biblii przez każdego wierzącego i wnioskowania na jej podstawie we wszystkich sytuacjach wymagających bieżących rozstrzygnięć. Za podstawę doktryny przyjmuje się Pięcioksiąg Mojżeszowy, a Chrystusa i Mahometa uznaje za proroków.

Duchowni (haham, hazzani) są obieralni. Liturgia karaimska oparta jest głównie na Psalmach Dawidowych i sprawowana w świątyniach zwanych kienesami.

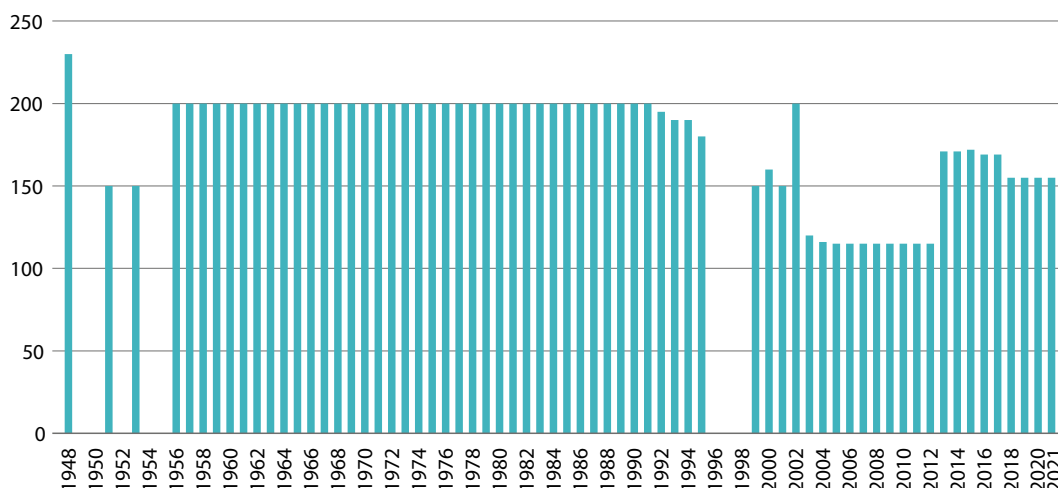
Liczbę Karaimów na świecie szacuje się na ok. 20 tys.: Litwa (400), Krym (900), Izrael (12 tys.). Karaimi polscy są pochodzenia chazarskiego. Na ziemię W. Ks. Litewskiego dotarli w XIII w. (Łuck, Halicz). Następnym

sprowadził w 1397 r. ks. Witold (m.in. Troki, Poniewież). We współczesnej Polsce Karaimi znaleźli się głównie po ostatniej wojnie, emigrując ze swoich siedlisk na wschodzie. Obecnie związek podzielony jest na 3 dżymaty (gminy): z siedzibami w Warszawie, Gdańsku i Wrocławiu. Związek prowadzi działalność wydawniczą, wydaje książki, kalendarze oraz kwartalnik *Awazyрыз (Nasz Głos)* w nakładzie 500 egz.

Karaimski Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 241, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Karaimskiego Związku Religijnego w RP mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 4.89. Wyznawcy Karaimskiego Związku Religijnego w RP
Chart 4.89. Adherents of the Karaims Religious Union in the Republic of Poland

4.9.2. Bahaizm

4.9.2. Bahá'ism (Bahá'í)

Wiara Baha'í The Baha'í Faith

7.2.01

Adres: 02-792 Warszawa, ul. Lanciego 13 lok. U6

E-mail: nsa@bahai.org.pl

www.bahai.org.pl

Data powstania na terenie Polski: 1926

Date of establishment on the territory of Poland: 1926

Data rejestracji: 1992

Date of registration: 1992

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 69

No. in the register of churches and other religious associations: 69

Data wpisu: 17.04.1992

Date of entry: 17.04.1992

Lata Years	Członkowie Members
Ogółem Total	1999
	344
	2010
	228
	2015
	335

Założycielem bahaizmu był Mirza Hussayn Ali Nuri (przyjął miano Bahá'u'lláh [Chwała Boga]), który w roku 1863 oznajmił powstanie nowej religii będącej ukoronowaniem wszystkich dotychczasowych tradycji religijnych. Główne przesłanie bahaizmu – niezależnej monoteistycznej religii – to jedność Boga, ludzkości i religii. Światową siedzibą ruchu jest Haifa. Religia obecna w Polsce od pocz. XX w.

W 2012 r. w Polsce istniało 9 Lokalnych Zgromadzeń Duchowych: w Lublinie, Wrocławiu, Poznaniu, Krakowie, Olsztynie, Białymstoku, Szczecinie, Nowym Sączu i Warszawie, gdzie mieści się także Biuro Narodowe.

Do zobowiązań wyznawców należy m.in.: odmawianie modlitwy obowiązkowej, czytanie Pisma Św. rano i wieczorem, nauczanie wiary, służba na rzecz innych ludzi i wspólnoty bahaickiej, udział we wspólnotowych spotkaniach, przestrzeganie Prawa Bożego i składanie ofiar na fundusz bahaicki.

Wyznanie prowadzi kursy Instytutu Ruhi, zajęcia edukacyjne dla dorosłych, młodzieży i dzieci inspirowane przesłaniem wiary baha'í o rozwoju człowieka jako jednostki, a także nieprzerwanie rozwijającej się cywilizacji. Prowadzi działalność wydawniczą a także charytatywną wspierając chorych i potrzebujących oraz dzieci z domów dziecka w Polsce i na Ukrainie.

Nauka bahaizmu zawarta jest w 12 zasadach:

1. całą ludzkość należy traktować jako jedność;
2. wszyscy ludzie muszą samodzielnie badać prawdę;
3. wszystkie religie oparte są na jednej podstawie;
4. religia musi być przyczyną jedności i zgody wśród ludzi;
5. religia musi pozostawać w zgodzie z nauką i rozumem;
6. mężczyzna i kobieta mają równe prawa;
7. należy odrzucić wszelkie uprzedzenia;
8. należy urzeczywistnić pokój na świecie;
9. obie płcie muszą być poddane najlepszemu kształceniu i wychowaniu duchowemu i moralnemu;
10. kwestie społeczne muszą zostać rozwiązane;
11. trzeba wprowadzić pomocniczy język o zasięgu światowym i jednolite pismo;
12. trzeba ustanowić światowy trybunał rozjemczy.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wiary Baha'í mieściła się w przedziale od 1 do 99.

4.9.3. Taoizm

4.9.3. Taoism

Związek Taoistów Tao Te King The Taoist Union Tao Te King

7.3.01

Adres: 02-496 Warszawa, ul. Królów Polskich 11 m. 3

Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 2004 Date of registration: 2004
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 159 No. in the register of churches and other religious associations: 159	Data wpisu: 14.05.2004 Date of entry: 14.05.2004

Źródła i zasady wiary oparte są o księgę Tao Te King – wiarę w bezimienne Tao – źródło istnienia wszechrzeczy, przedwieczną energię manifestującą się w świecie przejawionym jako stała zasada ciągłej przemiany Yin i Yang. Praktyka oparta jest o przekaz zawarty w nauczaniu Mistrzów Duchowych. Związek ma na celu propagowanie idei i wartości taoistycznych.

Do obowiązków członków w wymiarze codziennym należy indywidualna praktyka medytacyjna ruchowa i siedząca, natomiast w wymiarze dłuższym – medytacja grupowa. Przyjmowanie nowych członków następuje poprzez udział we wspólnych praktykach z nauczycielem i działaniach na rzecz związku.

W 2020 r. Związek liczył 200 członków i 10 osób duchownych skupionych w dwóch ośrodkach.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Taoistów Tao Te King mieści się w przedziale od 1 do 99.

4.9.4. Sikhizm

4.9.4. Sikhism

Związek Wyznaniowy Singh Saba Gurudwara w RP The Singh Saba Gurudwara Religious Association in the Republic of Poland

7.4.01

Adres: 02-197 Warszawa ul. Na skraju 56

Data rejestracji: 2007 Date of registration: 2007	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 166 No. in the register of churches and other religious associations: 166	Data wpisu: 20.12.2007 Date of entry: 20.12.2007

Pierwszy i jedyny zarejestrowany w Polsce sikhijski związek wyznaniowy.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Wyznaniowego Singh Saba Gurudwara mieściła się w przedziale od 1 do 99.

4.10. Nowe ruchy religijne

4.10. New religious movements

Nazwą nowe ruchy religijne obejmuje się liczne wspólnoty, które nie łączą wspólnota religijnej doktryny czy organizacyjna jedność. Eileen Barker definiuje je jako „wewnętrznie zróżnicowany zespół organizacji, z których większość pojawiła się w dzisiejszej postaci w drugiej połowie XX wieku, i które oferują zwykle pewien rodzaj odpowiedzi na fundamentalne pytania natury religijnej, duchowej i filozoficznej”⁴³. Ta ogólna definicja wskazuje na fakt nieodległej daty powstania NRR, zwykle wyznacza się ich początki na lata 60-te XX wieku, choć powstały w XIX wieku bahaici także bywają do nich zaliczani. T. Doktor w swoim słownikowym opracowaniu postuluje aby traktować np. polski buddyzm czy hinduizm jako NRR właśnie ze względu na fakt pojawienia się zinstytucjonalizowanych praktyk tych religii w Polsce w latach 60-tych, a także proponuje aby objąć tym terminem ruchy odnowy religijnej w Kościele rzymskokatolickim⁴⁴, co jednak nie przyjęło się w literaturze przedmiotu. Innym wyróżnikiem tej formacji uznawano także fakt, iż najczęściej pozostają one w napięciu z dominującymi wzorcami kulturowymi i religijnymi a ich inspiracje pochodzą z poza europejskich lub przedchrześcijańskich tradycji.

Socjologowie religii badając ich genezę podkreślają, że są one reakcją na kryzys religijności Zachodu, na postępy procesu sekularyzacji. Powstawały najczęściej na fali kontestacji i odrzucenia ideologii konsumpcyjnych. Ich celem jest poszukiwanie alternatywnych i duchowych źródeł sensu i świętości. Należy zauważyć, że innowacyjne formy praktyk religijnych (i społecznych) wzbudziły liczne protesty i społeczne dyskusje i doprowadziły w Europie i Ameryce Północnej do powstania ruchów antykulturowych (nazywanych także antysektowymi). Podejmowane przez nie działania wymierzone w nowe religie wspierane były przez rodziców, których dzieci odeszły do NRR. Z tego powodu, iż uczestnikami byli przede wszystkim ludzie młodzi nazywane były także „religiami młodzieżowymi” (niem. Jugendreligionen).

Uczniowie Ducha Świętego (Stowarzyszenie Panunistyczne)

The Disciples of the Holy Spirit (The Panunist Association)

8.01

Adres: 00-735 Warszawa, ul. Iwicka 38/36

Data rejestracji: 1988
Date of registration: 1988

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 31 No. in the register of churches and other religious associations: 31	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990
---	---

Samodzielny związek religijny, bez powiązań z innymi nurtami religijnymi. Ma na celu rozwijanie duchowego życia w oparciu o Nowy Testament, ze szczególnym uwzględnieniem wersetów dotyczących działalności Ducha Świętego i budowania Królestwa Chrystusowego na ziemi. Uczniowie propagują zasady racjonalnego myślenia i logicznego wnioskowania oraz zwalczają uczucie strachu, niepewności, nieporadności, dbają o poczucie własnej wartości i godności.

Wyznawcy spotykają się w każdy piątek w godzinach wieczornych na pamiątkę ukrzyżowania Chrystusa oraz na wspólne agapy czy zebrania dialogowe. Wyznawcy zobowiązani są do modlitwy indywidualnej, wynikającej z potrzeby serca, oraz modlitwy zbiorowej przy ważniejszych okazjach.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Uczniów Ducha Świętego mieści się w przedziale od 1 do 99.

⁴³ E. Barker, Nowe ruchy religijne, Kraków 1997, s. 51

⁴⁴ T. Doktor, Nowe ruchy religijne i parareligijne w Polsce, Mały słownik, Verbinum, Warszawa 1999, s. 6.

Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce

The Meditation Association of the Supreme Master Czing Hai in Poland

8.02

Adres: 02-376 Warszawa, ul. Dobosza 4/6 m. 11

E-mail: www.quanyin.pl/

Data rejestracji: 1994

Date of registration: 1994

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 78

Data wpisu: 10.01.1994

No. in the register of churches and other religious associations: 78

Date of entry: 10.01.1994

Nowy ruch religijny założony przez wietnamską mistrzynię duchową Czing Hai. Liczba członków w 2000 r. wynosiła 460, duchownych – 5. Stowarzyszenie dysponuje 6 ośrodkami. Zarząd Stowarzyszenia składa się z przewodniczącego, zastępcy i skarbnika. Stowarzyszenie nie dzieli się na jednostki terytorialne.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Medytacyjnego Stowarzyszenia Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża

The Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosycross

8.03

Adres: 98-300 Wieluń, ul. Wojska Polskiego 99

E-mail: aurora@rozokrzyz.pl

www.rozokrzyz.pl

Data powstania na terenie Polski: 1975

Date of establishment on the territory of Poland: 1975

Data rejestracji: 1986

Date of registration: 1986

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 20

No. in the register of churches and other religious associations: 20

Data wpisu: 01.02.1990

Date of entry: 01.02.1990

Centra Centres	Uczniowie Students	Członkowie Members
Ogółem Total	2000	207
	2005	290
	2014	265
	2016	248
	2019	242
	2020	243
	2021	229
Warszawskie	88	43
Wrocławskie	51	35
Koszalińskie	35	32
Katowickie	28	14
Krakowskie	27	27

Wspólnota nawiązuje do tradycji ruchu Różokrzyżowców założonego w XVII w. przez Johanna Valentina Andreae. Współcześni różokrzyżowcy wyznają gnostycko-ezoteryczne chrześcijaństwo z elementami buddyjskimi. Uznają Chrystusa jako jedyną możliwą drogę do odnowienia i wyzwolenia ludzkości, zalecają kroczenie „ścieżką Chrystusa” w praktyce życia codziennego, jako realizację prawdziwego chrześcijaństwa. Poszukują odpowiedzi na pytanie o sens ludzkiej egzystencji, którym jest odbudowa Boskiego Człowieka.

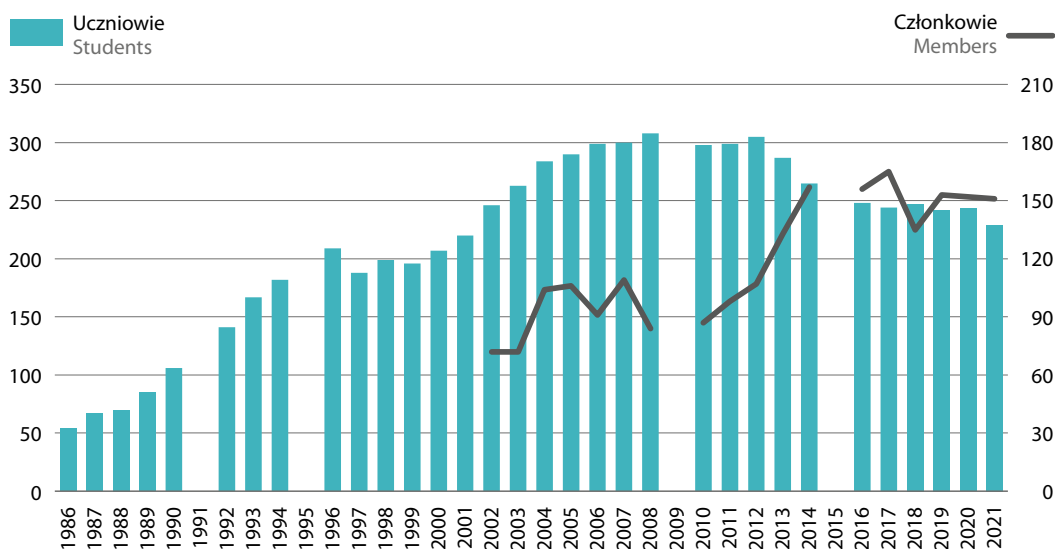
Siedziba Szkoły w Polsce oraz ośrodek konferencyjny Aurora znajduje się w Wieluniu. Światową siedzibą Międzynarodowej Szkoły Złotego Różokrzyża jest Haarlem w Holandii. Centrala ma wpływ na obsadę kierownictwa krajowego, które jest przez nią mianowane. W Polsce istnieje pięć Centrów: Centrum krakowskie, Centrum katowickie, Centrum koszalińskie, Centrum warszawskie i Centrum Wrocławskie.

Są dwie formy przynależności do Szkoły: uczniostwo (2 Aspekt) – przeżywanie nauki Szkoły Duchowej oraz członkostwo (1 Aspekt) – ci którzy nie czują się gotowi do praktykowania uczniostwa, a pragną pozostawać w kontakcie ze Szkołą.

Nowi członkowie przystępują do Szkoły po odbyciu kursu informacyjnego oraz uczestniczenia w 2 konferencjach. Dla osób zainteresowanych nauką i filozofią Różokrzyża prowadzone są odczyty i spotkania informacyjne.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowej Szkoły Złotego Różokrzyża mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 4.90. Uczniowie i członkowie Wspólnoty Religijnej Lectorium Rosicrucianum
Chart 4.90. Students and members of the Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosycross

Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki – Związek Wyznaniowy

The Christian Science Society

8.04

Adres: 00-401 Warszawa, Al. 3 Maja 5 m. 50A	
Data powstania na terenie Polski: 1926 Date of establishment on the territory of Poland: 1926	Data rejestracji: 1958 Date of registration: 1958
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 38 No. in the register of churches and other religious associations: 38	Data wpisu: 22.01.1990 Date of entry: 22.01.1990

Stowarzyszenie jest filią Pierwszego Kościoła Chrystusa Naukowca w Bostonie, U.S.A. założonego przez Mary Baker Eddy (1821–1910), która uważała, że Bóg jest „nieskończoną Miłością, Duchem, Duszą, Zasadą, Życiem, Prawdą, a Chrystus był pierwszym chrześcijańskim naukowcem.”

Jedynym ich przewodnikiem jest Biblia i podręcznik chrześcijańskiej nauki Nauka i zdrowie z Kluczem do Pisma św. napisanego przez założycielkę ruchu. Głoszą, że modlitwa jest środkiem leczenia chorób. Uznają duchowy chrzest i duchową wieczerzę pańską.

Wyznawcy nie uznają kapłaństwa. Istnieją funkcje Pierwszego i Drugiego Czytającego. Pierwszy Czytający odczytuje wybrane na daną niedzielę wyjątki z podręcznika Nauka i zdrowie z kluczem do Pisma świętego, Drugi Czytający odczytuje wybrane na daną niedzielę wyjątki z Pisma świętego. Funkcje te sprawują wybrane osoby świeckie. Są one do sprawowania kultu religijnego w ściśle określonym zakresie. W Kościołach Chrześcijańskiej Nauki funkcję pastora pełni bezosobowo Biblia i podręcznik.

Działalność wydawniczą prowadzi Towarzystwo Wydawnicze „The Christian Science Publishing Society” w Bostonie.

Wyznanie zachowuje jedność z Kościołem amerykańskim w zakresie wiary i wykonywania kultu religijnego. W innych sprawach jest autonomiczne. Naczelną władzą Związku jest Walne Zebranie Członków. Stowarzyszenie całą swoją działalność prowadzi zdalnie za pomocą takich środków jak internet (tj. strona internetowa, platforma Zoom, na której odbywają się nabożeństwa niedzielne i spotkania środowe) adres internetowy, telefon. Stowarzyszenie nie podaje danych o stanie liczbowym (ostatnie dane o liczbie członków pochodzą z 1996 r. – 35).

Przyjęcie nowych członków odbywa się na wniosek kandydata poparty opinią dwóch osób wprowadzających. Członkiem Stowarzyszenia może zostać każda osoba fizyczna, która spełnia odpowiednie warunki: 1) ma ukończone 18 lat, 2) studiowała przez okres co najmniej roku Biblię i pisma Baker Eddy, ucząc się stosować poznawane prawdy duchowe do rozwiązywania problemów codziennego życia, w tym problemów zdrowotnych, 3) zgadza się z przestrzeganiem statutu Stowarzyszenia, 4) nie należy do żadnego innego związku religijnego, 5) nie używa alkoholu, tytoniu, narkotyków i stara się nie używać różnych leków chemicznych i innych środków, które utrudniają bezpośrednie poleganie na Bogu w życiu – w myślach i działaniu.

Zbór Panmonistyczny The Panmonistic Church

8.05

Data powstania na terenie Polski: 1921, 1961
Date of establishment on the territory of Poland: 1921, 1961

Wyznanie powstało jako Wspólnota Twórczości, działało później pod nazwą *Zboru Miłości „Agape”* (1922–1939), po wojnie pod nazwą *Zboru Unitariańskiego*, a od roku 1961 jako *Zbór Panmonistyczny*. Jest wyznaniem niedogmatycznym i bezobrzędownym. Posiada 1 zbór w Warszawie. Nie posiada kapłanów. Nabożeństwa odbywają się w prywatnych mieszkaniach, w milczeniu, w modlitewnym skupieniu przepłatany krótkimi wypowiedziami, dziękczynieniem, uwielbieniem czy prośbą. Wyznawca uważa pomoc wszystkim stworzeniom za swój obowiązek.

Przyjmowanie nowych członków odbywa się przez wprowadzenie i poręczenie 2 członków, złożenie pisemnej deklaracji–prośby kandydata na członka oraz świadectwa duchowego powołania. O przyjęciu decyduje Rada Zborowa.

W 2005 r. liczba członków wynosiła 53 i 13 duchownych.

Zbór nie jest wpisany do Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych prowadzonych przez MSWiA.

Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego The Unification Church

8.06

Adres: 00-761 Warszawa, Ul. Belwederska 13 m.3

E-mail: www.smmoon.pl/

Data powstania na terenie Polski: 1974 Date of establishment on the territory of Poland: 1974	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 35 No. in the register of churches and other religious associations: 35	Data wpisu: 12.01.1990 Date of entry: 12.01.1990

Kościół założył Koreańczyk Sun Myung Moon (ur. w 1920 r.). Według tego wyznania, w 1936 r. otrzymał on objawienie od Chrystusa, dotyczące dokończenia dzieła zbawienia. Od 1959 roku Kościół dynamicznie rozprzestrzenił się po świecie i nabiera charakteru międzynarodowego ruchu. misyjnego, obecnego w 140 krajach i liczącego ok. 3 mln członków.

Oficjalna doktryna Kościoła głosi, że jego celem jest zbudowanie Królestwa Bożego na ziemi i w świecie duchowym poprzez zjednoczenie wszystkich wyznań chrześcijańskich oraz pomoc w zjednoczeniu innych religii. Kościół dąży do pokonania historycznych urazów i barier między ludźmi, rasami i narodami „za pomocą prawdziwej miłości”. Bóg jednoczy w sobie elementy męskie i żeńskie. Tak więc zbawienie powinno przyjść poprzez mężczyznę i kobietę, czyli małżeństwo i realizowaną przez nich „idealną rodzinę”. Wybór i połączenie współmałżonków należy do zwierzchnika Kościoła. Główną pracą misyjną, po założeniu rodziny, wykonują osoby (duchowni), które zaliczyły komplet specjalnych szkoleń (seminariów) i mają 4–5 lat stażu. Tak przygotowane pary małżeńskie sprawują funkcje duchownych.

Według danych z 1992 r. Kościół miał w Polsce 6 regionów, w których działało 261 członków. Na czele każdego regionu stoi zwykle specjalnie do tej funkcji powołana para małżeńska. Szczególną wagę w Kościele przywiązuje się do spraw propagandy, finansów i szkolenia, o czym świadczy podział zadań w jego kierownictwie krajowym. Ogólnokrajowymi sprawami Kościoła zarządza Reprezentant Narodowy, kierujący

równocześnie Biurem Informacji i Prasy. W kierowaniu Kościołem pomagają mu jego zastępcy: Z-ca RN d/s Administracji i Spraw Ogólnych, Z-ca RN d/s Finansów i Zbiórki Funduszy, Z-ca RN d/s Edukacji i Szkolenia.

Kościół prowadził 2 specjalne wspólnoty duchowe i 28 punktów nauczania religii, w których pracowało łącznie 78 osób. W Sopocie wydawano kwartalnik Nauka dla Pokoju finansowany przez I.C.F. (Internationale Cultural Foundation).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Zjednoczeniowego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zachodni Zakon Sufi w Polsce

The Sufi Order International

8.07

Adres: 66-004 Zielona Góra, ul. Racula-Podolska 4

Data powstania na terenie Polski: 1989

Date of establishment on the territory of Poland: 1989

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 59

Data wpisu: 07.03.1991

No. in the register of churches and other religious associations: 59

Date of entry: 07.03.1991

Przedstawicielstwa regionalne Regional representations	Członkowie Member	Duchowni Clergy	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2002	576	5
	2018	572	5
	2019	635	5
	2020	643	5
Kraków	200	1	1
Piła	64	1	1
Poznań	243	1	1
Warszawa	119	1	1
Zielona Góra	17	1	1

Zachodni Zakon Sufi jest organizacją związaną z ruchem New Age. Jest ruchem świeckim dostępnym dla wszystkich bez względu na rasę czy wyznanie. Posiada pięć przedstawicielstw regionalnych: w Poznaniu, Krakowie, Warszawie, Pile i Zielonej Górze. Przedstawicielstwo krajowe znajduje się w Zielonej Górze.

Członkostwo nie wymaga porzucenia dotychczasowej religii. Założycielem jest Pir Hazrat Inayat Khan (1881–1927) urodzony w Indiach. Sufizm nie jest religią, ale kierunkiem ezoterycznym opartym na praktyce indywidualnej i grupowej. Czerpie on z nauk wielkich nauczycieli duchowych świata, szuka punktów wspólnych wszystkich religii i dążeń duchowych. Sufizm jest odłamem mistycznym i ezoterycznym islamu.

Źródłem nauk Zakonu są pisma i księgi święte różnych religii, jak również pisma mistyczno-religijne świętych, mistrzów, guru i proroków. Zakon akceptuje wierzenia i obrzędy wszystkich religii i święta obchodzone w danym kraju. Ponadto członkowie wyznania świętują dni narodzin swoich przywódców oraz dni nowiu i pełni księżyca. Każdy uczeń ma swoją indywidualną praktykę codzienną – „ścieżkę” daną przez przewodnika duchowego. Przyjmowanie członków odbywa się na prośbę zainteresowanych, jednakże jest wymagany roczny okres zapoznawania się ze ścieżką. Najwyższą władzę stanowi Rada Krajowa.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zachodniego Zakonu Sufi mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka” The Religious Union „I Believe in the Good of Man.

8.08

Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 66 No. in the register of churches and other religious associations: 66	Data wpisu: 24.02.1992 Date of entry: 24.02.1992

Podstawowym założeniem doktrynalnym Związku jest uznanie człowieka za najwyższą wartość, a jego dobro za najważniejszy cel. Główne zasady wyznania to: humanizm, dobrowolny udział w działalności organizacyjnej Związku, troska o samodoskonalenie i samorealizację członków. Nie nakłada się zobowiązań na członków, chętni uczestniczą w zbiorowych medytacjach, warsztatach lub okazjonalnych uroczystościach i tematycznych spotkaniach. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie zgłoszenia. W 2000 r. liczba członków wynosiła 94 osoby. Od 2002 r. działalność związku jest zawieszona.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Wyznaniowego „Wierzę w Dobro Człowieka” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy Kwinarystów The Quinnarist Religious Association

8.09

Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 73 No. in the register of churches and other religious associations: 73	Data wpisu: 20.11.1992 Date of entry: 20.11.1992

Nowy ruch religijny głoszący zbliżone do deizmu zasady wiary. W 1997 r. liczba członków wynosiła 146. Brak danych o doktrynie, strukturze i działalności.

Kościół Panteistyczny „Pneuma” The Pantheistic Church „Pneuma”

8.10

Adres: 99-400 Łowicz ul. Magazynowa 5	
Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 117 No. in the register of churches and other religious associations: 117	Data wpisu: 02.09.1996 Date of entry: 02.09.1996

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Panteistycznego „Pneuma” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Polski Kościół Dialogu

The Polish Church of Dialogue

8.11

Adres:	01-493 Warszawa, ul. Lencewicza 6/8	
	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
	Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 125 125	Data wpisu: 05.05.1997 Date of entry: 05.05.1997

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego

The Monastery of the Brothers of the Energy Union

8.12

Adres:	30-147 Kraków, ul. Na Błonie 11/26	
E-mail:	zakonze@wp.pl	www.zakonze.org
	Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
	Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 131 No. in the register of churches and other religious associations: 131	Data wpisu: 12.09.1997 Date of entry: 12.09.1997

Na czele Zakonu stoi Wielki Brat Zakonu. Wspólnota w 2021 r. liczyła trzy osoby duchowne (Ciało Trzech) i około 100 osób (braci). Zakon prowadzi działalność tylko na terenie województwa małopolskiego. Nauki w formie zajęć indywidualnych prowadzone są tylko dla członków Bractwa i kandydatów dla członków.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zakonu Braci Zjednoczenia Energetycznego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce

The „Eckankar” Religion of the Light and Sound of God

8.13

Adres:	02-886 Warszawa, ul. Rybałtów 14/15	
E-mail:	Eckankar.Polska@yahoo.com	www.eckankar.org
	Data powstania na terenie Polski: 1977 Date of establishment on the territory of Poland: 1977	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
	Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 135 No. in the register of churches and other religious associations: 135	Data wpisu: 17.11.1997 Date of entry: 17.11.1997

Źródło wiary zawarte jest w świętej księdze Shariat-Ki-Sugmad (Droga Wiecznego). Członkowie związku wierzą, że Duch Święty, przejawiający się jako światło lub dźwięk, jest duchową esencją łączącą każdego z Bogiem. Mahanta – żyjący mistrz służy jako Wskazujący Drogę i jako przewodnik duchowy. Wzrost duchowy dokonuje się poprzez świadome połączenie z Duchem Świętym.

Członkowie Związku praktykują: dobrowolne, indywidualne ćwiczenia duchowe, studiowanie duchowych lekcji oraz dobrowolnie uczestniczą w nabożeństwach i grupowym studiowaniu lekcji – „Satsang”. Nowi członkowie będący osobami pełnoletnimi przyjmowani są po złożeniu pisemnej deklaracji oraz uprzednim okresie uczestniczenia w otwartych spotkaniach. Następuje to zazwyczaj po 2 latach studiowania nauk, obrzędu inicjacji udziela osoba duchowna (wyżej wtajemniczony lub RESA – Regionalny Duchowy Pomocnik ECK).

W 2015 r. było 25 członków i 6 duchownych.

Związek wydaje kwartalnik (pismo wewnętrzne dla członków) pod nazwą Mistyczny świat w nakładzie 25 egz. oraz broszury i ulotki.

Związek w Polsce jest statutowym członkiem międzynarodowej organizacji ECKANKAR z siedzibą w Chanhassen w USA.

Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów” The Congregation of Politeists Brothers and Sisters

8.14

Adres: 50-224 Wrocław, Pl. Strzelecki 28

Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 143 No. in the register of churches and other religious associations: 143	Data wpisu: 10.03.1998 Date of entry: 10.03.1998

System powstały na podstawie „intelektualnych objawień” założycieli Zgromadzenia.

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Wyznawcy Słońca Sun Worshippers

8.15

Adres: 58-580 Szklarska Poręba, ul. Mała 1b/6

Strona internetowa: <https://wyznawcyslonca.ws>

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 176 No. in the register of churches and other religious associations: 176	Data wpisu: 14.10.2013 Date of entry: 14.10.2013
---	---

Jak podaje strona internetowa Związku⁴⁵, inspirację do założenia Związku stanowiła przedwojenna grupa Czcieli Słońca, ich racjonalne podejście do świata, miłość do Natury i życie z nią w symbiozie. Przyszli członkowie – założyciele Związku odkryli zapomniany cmentarz solarny w Karkonoszach. Po dwu i pół letnim okresie pierwszych spotkań, w dniu 14 października 2013 roku, został zarejestrowany Związek Wyznaniowy „Wyznawców Słońca”.

Ideą przewodnią Związku jest Panteizm*, w którym Boga utożsamia się ze światem przyrody. „Bóg jest światem, a świat Bogiem”. Członkowie Związku mają „świadomość wszechobecnej Energii płynącej z Wszechświata poprzez wszystkie żywe istoty”. Boskość zawarta jest w przyrodzie i w procesach w niej zachodzących. Jak się podaje – duchowość Wyznawców Słońca oparta jest na „wiedzy” a nie na „wierze”. Duchowość członków Związku czerpie z dziedzictwa ludzkości i wiedzy pochodzącej z nauki, a także ze wspólnych i jednostkowych obserwacji praw i cyklów życia.

⁴⁵ Strona główna – Wyznawcy Słońca (wyznawcyslonca.ws) (dostęp: 16.08.2022 r.).

Szczęście wg. Wyznawców Słońca, podtrzymują dwa filary: psychologiczny i biologiczny. Szczęście w wymiarze psychicznym, zależy bardziej od oczekiwań, niż od obiektywnych warunków. Ważna jest akceptacja prowadzenia spokojnego i dostatniego życia oraz obserwacja (uwaga) rzeczywistości. Należy uważać, żeby poprawa warunków i wzrost oczekiwań, nie szły w parze ze szkodą dla otaczającego Świata. Przyjemne doznania odczuwane w ciele uszczęśliwiają. Ale szybko mogą słabnąć i zamieniać się w doznania nieprzyjemne. Życie człowieka determinowane jest biochemią, która determinuje oprócz przyjemności także ból. Znajomość i obserwacja tych przeciwstawnych stron życia pozwala na pełnię uwagi w działaniach, w mowie i myślach. Szczęście, zdaniem Wyznawców Słońca, to przyjemność i wolność od bólu.

Członkowie Związku praktykują obrzędy, które mogą różnić się w zależności od kręgów Wyznawców Słońca jako, że każda istota inaczej postrzega Energię Absolutu i każdy ma swoją ścieżkę żeby w pełni zrozumieć Jej boskość i potęgę.

Obrzędy dzielą się na:

- Rytuały – duchowe czynności łączące odprawiającego Rytuał z Energią Wszechświata, odprawiane samotnie lub w grupie. Rytuały mają na celu doznawanie duchowych uniesień przez odprawiających rytuały – Solek lub Soli. Lista rytuałów jest otwarta i uzupełniana o nowe doświadczenia Solek i Soli. Rytuały są przeprowadzane absolutnie intuicyjnie przy prowadzeniu boskiej Energii.
- Ceremonie – wspólne odbywanie Rytuału, prowadzone przez Duchownego – Misjonarza dla innych soli lub osób świeckich. Praktycznie każdy Rytuał może być odprawiony w formie ceremonii – wspólnego doznawania Absolutu za pośrednictwem Sola Prowadzącego – Medium. Polegają na zacieśnieniu więzów między panteistyczną filozofią życia a Wyznawcą Słońca, będącego świeckim lub Duchownym Misjonarzem – Solem. Dla przeobrażenia Rytuału w Ceremonię dochodzi w momencie, w którym pierwotne czynności obrzędowe przestają stanowić dla ich uczestników jasny komunikat światopoglądowy i najważniejsza jest forma.
- Sakramenty, jak wyjątkowa ceremonia duchowa o bardzo wzniosłym charakterze mająca na celu nadać wydarzeniu boskiego namaszczenia. Swoista forma zawarcia Przymierza w Energię Wszech-Świata.

Wśród ważnych wartości dla Wyznawców Słońca w życiu codziennym można wymienić: świadome odżywianie, permakultura⁴⁶, uprawianie sportów, medytacja, szacunek i miłość do zwierząt.⁴⁷

W 2021 r. liczba członków związku wyznaniowego wynosiła 106. Związek posiadał 74 osoby duchowne, 18 miejsc kultu.

Kościół Naturalny The Natural Church

8.16

Adres: Ul. Kartuska 191a 80-122 Gdańsk

Strona internetowa: <https://kosciolnaturalny.pl/>

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 190

Data wpisu: 03.12.2021

No. in the register of churches and other religious associations: 190

Date of entry: 03.12.2021

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

⁴⁶ W tym: projektowanie ekologiczne, inżynieria ekologiczna i projektowanie środowiska tworząca zrównoważoną architekturę siedzib ludzkich i samoregulujące się systemy rolnicze na wzór ekosystemów naturalnych, troska o Ziemię i dążenie do samowystarczalności poprzez ograniczenie mniej śmieci i odpadów, wykluczanie wszelkich form wykorzystywania zwierząt i okrucieństwa wobec nich, zmniejszenie śladu węglowego, ograniczenie konsumpcji.

⁴⁷ Patrz szerzej: vademecum.pdf (wyznawcyslonca.ws) (dostęp: 16.08.2022 r.).

Nowe Jeruzalem

The New Jerusalem

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 54 No. in the register of churches and other religious associations: 54	Data wpisu: 1990 Date of entry: 1990
---	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1999 r.

Wspólnota Nauk Różokrzyża

The Community of Rosicrum Studies

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 84 No. in the register of churches and other religious associations: 84	Data wpisu: 1994 Date of entry: 1994
---	---

W czerwcu 2003 r. Wspólnota zaprzestała swojej działalności. Wykreślona z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2004 r.

4.11. Wyznanianie niesklasyfikowane

4.11. Unclassified religions

Chrześcijański Kościół Głosiceli Dobrej Nowiny

The Christian Church of the Proclaimers of the Good News

9.01

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 96 No. in the register of churches and other religious associations: 96	Data wpisu: 16.05.1995 Date of entry: 16.05.1995
---	---

Kościół prawdopodobnie w czasie teraźniejszym nie prowadził działalności religijnej.

Kościół Remonstrantów Polskich

The Polish Remonstrant Church

9.02

Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995	
Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 104 No. in the register of churches and other religious associations: 104	Data wpisu: 20.12.1995 Date of entry: 20.12.1995

Kościół w 1995 r. liczył 100 członków skupiających się w 5 zgromadzeniach: Kraków, Bielsko-Biała, Warszawa, Legnica i Gdańsk. Organizacja nie spełniająca cech religii

Brak bliższych danych o doktrynie religijnej.

Kościół Zjednoczonych Chrześcijań

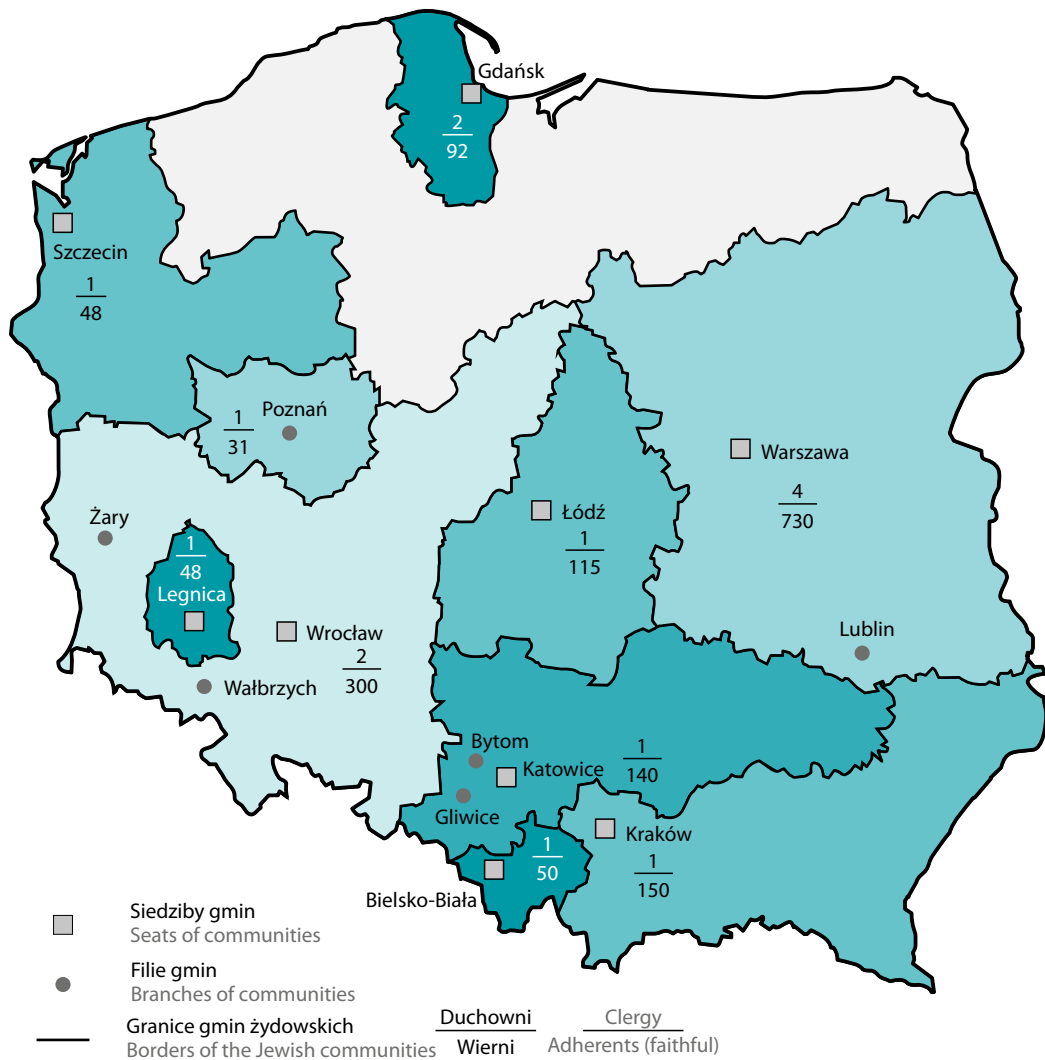
The Church of the United Christians

Nr w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych: 41
No. in the register of churches and other religious associations: 41

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1993 r.

Mapa 4.16. Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Polsce w 2021 r.
Map 4.16. The Union of Jewish Religious Communities in Poland in 2021

4.12. Słownik stosowanych pojęć

4.12. Glossary of the terms used

Adwentyzm – Kościoły i inne wspólnoty chrześcijańskie akcentujące powtórne przyjście Jezusa Chrystusa. Nawiązują do XIX-wiecznego amerykańskiego przebudzenia eschatologiczno-mesjanistycznego w łonie ewangelikalizmu.

Antytrynitaryzm – odrzucenie dogmatu o Trójcy Świętej.

Arianie – zwolennicy arianizmu – doktryny teologicznej uznającej Jezusa Chrystusa za pierwsze stworzenie, odrzucająca dogmat o Trójcy Świętej. Nazwa pochodzi od aleksandryjskiego prezbitera, teologa i poety – Ariusza, zm. 336 r. n.e. Doktryna została uznana za herezję przez kościół katolicki i ostatecznie potępiona w 381 r., na Soborze Konstantynopolskim.

Avatar – inkarnacja (wcielenie) bóstwa w cyklu narodzin i śmierci (cykl Samsary).

Braminizm – (inaczej bramanizm lub brahmanizm) – druga faza rozwoju religii indyjskiej (od ok. 800 do ok. 500 p.n.e.), po wedyzmie, a przed hinduizmem. Nazwa pochodzi od sanskrytu brahman czyli święta wiedza, magiczna moc tkwiąca w formule. Kluczową rolę w tej fazie rozwoju religii indyjskiej odegrali bramini, członkowie klasy kapłańskiej (najwyższa warna), posiadający najwyższą wiedzę. W tej fazie wiara w bóstwa wedyjskie została przysłonięta ceremoniami oraz spekulacjami teologicznymi. Składanie ofiar w porządku liturgicznym, jak zakładano, ma wpływ na zjawiska dziejące się w kosmosie i na ziemi, determinuje władzę bogów, ma na nich wpływ. Generalnie rzecz ujmując, braminizm rozwinął rytualizm oraz zarysowaną już w wedyzmie określoną doktrynę teologiczną, m.in. wiarę w wędrówkę dusz, prawo karmana, zbawienie i wyzwolenie oraz Mokszę (patrz: Moksza). Innymi słowy, braminizm rozwinął koncepcję losów człowieka zdeterminowanych jego uczynkami. Dobre uczynki przynoszą nagrodę, złe – karę (poprzez nagromadzenie się złego karmana). Taką karą jest odrodzenie w postaci zwierzęcej. Najważniejszym bogiem w braminizmie jest Pradžapatii (Pan stworzeń) uważany za twórcę Wszystkiego. Braminizm rozwinął też system warstwowy (później kastowy) w społeczeństwie. Wyróżniono cztery warstwy: braminów (kapłanów), kszatrijów (rycerzy i urzędników), wajsiów (mieszkających na wsi – rolników i rzemieślników) oraz siudrów (służących i niewolników).

Chasydyzm obejmuje trzy religijne ruchy pobożnościowe (pietystyczne) w judaizmie, przeważnie o charakterze mistycznym, tj. 1. chasydyzm antyczny, z którego wywodzili się m.in. faryzeusze; 2. chasydyzm nadreński (niemiecki) oraz 3. chasydyzm polski.

Dewy – w hinduizmie bogowie, półbogowie, istoty duchowe, niebiańskie.

Dharma – termin wieloznaczny, występujący w buddyzmie i hinduizmie; w buddyzmie oznaczać może: 1/ prawo powszechne, ostateczną rzeczywistość, 2/doktrynę buddyjską, 3/nauki Buddy, 4/ prawdę 5/ zjawiska, 6/ rzeczy, elementy, atomy. Dharma może być też synonimem Absolutu. Źródłosłowem tego pojęcia jest słowo dhr – czyli nosić, podtrzymywać, podpierać.

Dżinizm – nonteistyczny system filozoficzno-religijny, powstały w czasie silnego ożywienia intelektualnego w Indiach VI–V w. p.n.e.) będący nurcie ascetycznym i o charakterze monastycznym (zakonnym), przeciwstawiający się rytualizmowi, powstały w opozycji i w reakcji na monopol religijny braminów. Dżinizm kładzie główny nacisk na etyczny aspekt ludzkiego życia, które nie stoi wyżej niż innych stworzeń, a więc człowiek nie powinien czynić sobie ziemi poddanej. Powinien osiągnąć on naturalny stan doskonałości, do którego prowadzą tzw. „trzy klejnoty”: należyte spojrzenie, należyte poznanie i należyte postępowanie, a więc np. prawdomówność, nieprzywłaszczanie rzeczy, wstrzemięźliwość płciowa, ubóstwo. W dżinizmie wyróżnia się 9 metafizycznych kategorii rzeczywistości (tattwa), oddających relacje między kategoriami istot żywych (dźiwa) a substancjami nieożywionymi (adźiwa). Wszelka aktywność, czy to cielesna, czy umysłowa lub werbalna generuje napływ (asrawa) materii karmicznej do duszy i „związywanie” jej z materią. W tym procesie powstaje albo zasługa moralna (punja), bądź też grzech (papa), w zależności od konkretnego postępowania, które może być zgodne z przykazaniami lub z nimi sprzeczne.

Eschatologiczny – zbawczy, dotyczący ostatecznego celu i sensu życia.

Episkopalno-koncyliarny – sposób zarządzania kościołem lub wspólnotą wyznaniową, w której władza należy do zgromadzenia biskupów, odrzucający centralizm władzy duchowej.

Imam – (przywódca) w szyzmie święty i przewodnik ummy będący potomkiem Alego i Fatimy. Według większości szyitów ma atrybuty nieomylności i nadprzyrodzonych zdolności.

Joga – jeden z systemów filozofii indyjskiej. Jego przedmiotem jest związek pomiędzy ciałem i umysłem. Głosi, że poprzez m.in. ascezę, medytację i przestrzeganie zasad etycznych można poznać naturę rzeczywistości, przezwyciężyć prawo karmana i wyzwolić z kręgu wcieleń (samsara).

Kalif – tytuł następców Mahometa, czyli przywódców muzułmańskich kalifatów.

Karman – czyn nacechowany etycznie, suma czynów decydujący o łańcuchu wcieleń w procesie, cyklu reinkarnacji (Samsary).

Millenaryzm – pogląd głoszący bliskie nadejście tysiącletniego panowania Królestwa Bożego, które ma być okresem zbawienia i szczęśliwości na Ziemi. Millenaryzmem określa się też ruchy religijne uznające to przekonanie.

Monastycyzm – forma życia religijnego, której podstawą jest życie we wspólnocie zakonnej, zgodnie z jej regułą, w klasztorze.

Monofizyci – zwolennicy monofizytyzmu – doktryny teologicznej według której Jezus Chrystus posiada 2 natury: boską i ludzką, ale ta ostatnia została całkowicie wchłonięta przez tę pierwszą (czyli boską). Monofizytyzm został oficjalnie potępiony w 451 r. przez sobór chalcedoński, podczas którego ustalono, że Jezus Chrystus posiada dwie odrębne natury, zachowujące pełnię swoich właściwości.

Nestorianie – zwolennicy nestorianizmu – doktryny teologicznej, powstałej w V wieku n.e. głoszącej, że Jezus Chrystus ma w sobie dwie odrębne natury: boską i ludzką, jednak bez unii hipostatycznej (osobowej). Zwolennicy tej doktryny nie uznawali Marii za matkę Boga, a jedynie za matkę Jezusa, jako człowieka. Doktryna potępiona w 431 r. na soborze efeskim.

Nirvana – w buddyzmie stan zrywający z cyklem narodzin i śmierci (zwany samsarą) i wyzwalający od cierpienia i jego przyczyn. Jest to stan głębokiego spokoju bez pragnień.

Nonteistyczny – nie afirmujący, ani nie negujący istnienia Boga.

Panteizm – koncepcja religijno-filozoficzna, w której bóstwo traktuje się jako czynną, apersonalistyczną zasadę świata, rozwijającego się wg. wewnętrznych praw, z którym człowiek związany niezmiernie głębokim uczuciem i więzią. Jednostka ludzka nie może oderwać się od przyrody (szerzej Kosmosu) i jest w nią wtopiona, jako cząstka jej sił ożywionych – za Ilustrowaną Encyklopedią Religii Świata, Poznań 2002, s. 492.

Prawo Karmana – prawo przyczyny i skutku wyznawane w buddyzmie, hinduizmie i innych religiach dharmicznych (patrz w słowniku pojęć – dharma), biorąc swój początek w braminizmie (dżinizm, sikhizm, adżiwików).

Sansara – cykl narodzin i śmierci, reinkarnacja.

Sankhja – jeden z systemów filozofii indyjskiej, o charakterze dualistycznym (uznającym dwie równorzędne siły dobra i zła) oraz autorytet wed. Według Sankhji świat powstał w wyniku współdziałania zasady ducha – „purusza” i zasady materii – «prakryti”.

Sanskryt – język literacki starożytnych, średniowiecznych i wczesnonowożytnych Indii.

Soteriologiczny – dotyczący mocy zbawczej, odkupieńczej.

Sunna – tradycja Mahometa, zbiór opowieści o życiu proroka Mahometa.

Śiwa – (po polsku Sziwa) łaskawy, przychylny, miłosierny itp. Jeden z trzech (tzw. Trimurti) najważniejszych dewów w hinduizmie, obok Winszu oraz Brahmy. Przez swoich wyznawców uważany jest za boga jedyneho,

tożsamego z bezpostaciowym wszechprzenikającym Brahmanem. Jest jednym z najważniejszych dewów. Śiwa nosi 1008 imion. Jest on często przedstawiany jako Nataradża (mistrz „tańca szczęścia” – symbolu kosmicznego cyklu stwarzania i niszczenia oraz codziennego rytmu i harmonii życia, narodzin i śmierci), jako jogin i asceta oraz jako dobroczyńca, głowa rodziny, a także jako niszczyciel Wisznu. Siwa jest bogiem siły rozrodczej, której symbolem jest fallus. Sziwa posiada żonę boginię Dewi, czczoną w różnych postaciach, m.in. jako Uma (światłość), Parwati (córka góry).

Umma – społeczność islamska.

Wedanta- jeden z systemów filozoficznych w Indiach. Jej celem jest poznanie przyczyny wszystkiego czyli brahmany, zaś owocem tego poznania jest wyzwolenie czyli moksha.

Wedy – Święte Księgi weddyzmu, braminizmu i hinduizmu, podzielone na cztery części – cztery Weddy tj. Rygweda (wiedza hymnów), Jadzurweda (wiedza modlitw i formuł ofiarnych), Samaweda (Wiedza Świętych Śpiewów) oraz Atharwaweda (Wiedza zaklęć). Zawierają one: (1) zasadnicze zbiory – Sanhity, w których zawarte są hymny, modlitwy lub zaklęcia; (2) komentarze do poszczególnych zbiorów – brahmany, dotyczące przede wszystkim ofiar; (3) teksty leśne – arjanjaki ułożone w lasach lub tam rozważane; (4) – teksty o charakterze rozważań filozoficznych – Upaniszady. 13 z nich to upaniszady kanoniczne, choć wymienia się ich nawet 108.

Wedyzm – najstarsza znana religia indyjska, która powstała między 2 a 1 tysiącleciem p.n.e. Poprzedzała ona braminizm i hinduizm. Uznaje się ją jako pierwszą fazę rozwoju religii indyjskiej. Opiera się na świętych księgach indyjskich zwanych Wedami, które uchodzą za objawione dla wyznawców weddyzmu, braminizmu oraz hinduizmu. W wedyzmie nie budowano świątyń ani nie występowały wizerunki bóstw. Do bogów wedyzmu zalicza się m.in.:

– bogowie nieba:

- a. Djaus (Niebo),
- b. Waruna (Pokrywający – władca i strażnik ładu kosmicznego – Ryty),
- c. Mitra (Towarzysz, Przyjazny – strażnik Ryty – razem z Waruną),
- d. Aditjowie – bogowie będący źródłem życia i reprezentujący boskie światło,
- e. Ratri (Moc) bogini przepędzająca ciemności i chroniąca przez zwierzętami,
- f. Uszas (Jutrzenka, Brzask),
- g. Aświniowie – bliźniacy, jeden jasny drugi ciemny – reprezentują moment świtu,
- h. Surja (Słońce),
- i. Sawitar (Pobudzający życie i ruch),
- j. Puszan (Karmiący) – nadzoruje drogi nieba,
- k. Winszu (Przenikający przez Wszechświat),
- l. Czandramas (Księżyc – kieruje falami w oceanach i roślinami, ma władzę nad śmiercią, mierniczy czasu),

– bogowie powietrza:

- a. Indra – pierwotnie uznawany za boga burzy,
- b. Tritja Aptja,
- c. Apam Napat (syn wód),
- d. Matriśwan (błyskawica, źródło ognia),
- e. Adża Ekapad (Jednooki Kozioł),
- f. Ahi Budhnja (Wąż Głębinowy),
- g. Rudra (Dziki),
- h. Marutowie (Świętący – bóstwo burzy, grupy chmur rzucających błyskawicę),
- i. Waju (bóg wiatru),
- j. Padźanja (bóg chmury deszczowej);

- bogowie ziemi:
 - a. Prythiwi (Ziemia).
 - b. Agni (Ogień).
 - c. Bryhaspati.
 - d. Soma.
- bogowie rzek (np. Saraswati).
- bogowie lasów (np. Aranjani).

Każdy z bogów posiadał swoją małżonkę. Reprezentowały one zjawiska mniejszej rangi. Przykładem jest Aditi, która stanowiła uosobienie wolności. W wedyzmie występują również demony, będący przeciwnikami bóstw. W wedyzmie wierzono, że bóstwo przyjmą do siebie ludzi dobrych do nieba. Ludzie źli zostaną straceni do głębokiej otchłani. Będzie ich nękała ciągła trwoga przed powracającym umieraniem, jako jedno z nieszczęść jakie na nich czekają. Wierzono również, że życie po śmierci w zaświatach jest kontynuacją ziemskiego życia, ale w lepszym ciele. Po śmierci elementy człowieka „wchodzą” też w wiatr, rośliny, słońce itp.

Winszu – jeden z trzech (Trimurti) razem z Śiwą oraz Brahłą, najważniejszych dewów w hinduizmie, jeden bóg w winszuizmie, będącego największym wyznaniem w hinduizmie.

Bibliografia do rozdziału 4

Bibliography of chapter 4

Buddyzm

http://www.adherents.com/Na/Na_95.html (28.05.2018).

<https://sjp.pl/eschatologiczny> (28.05.2018).

Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 48–58.

B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 162–181.

H. TINCG, *Religie świata*, Wrocław 2007, s. 276–325.

A. SZYSZKO-BOHUSZ: *Hinduizm, buddyzm, islam*. Wyd. 1. Wrocław, 1990, s. 14.

Chrześcijaństwo

B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 198–209.

<http://www.pewforum.org/files/2011/12/Christianity-fullreport-web.pdf> (16.02.2018).

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/chrzescijanstwo;3886180.html> (8.04.2018) za:

CH. DAWSON *Formowanie się chrześcijaństwa*, Warszawa 1969,

J. RATZINGER *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 1970,

M. WOJCIECHOWSKI (red.), *Chrześcijaństwo wśród religii*, Warszawa 1990,

D. OLSZEWSKI, *Dzieje chrześcijaństwa w zarysie*, Kraków 1996,

TINCG H., *Religie świata*, Wrocław 2007, s. 67–112,

Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 64–77.

Hinduizm

Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 45–48, 111–116, 378–380.

B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 248–251.

H. TINCG, *Religie świata*, Wrocław 2007, s. 254–272.

<https://sjp.pwn.pl/slowniki/karman.html> (11.06.2018).

http://www.macierz.org.pl/artykuly/joga_i_budo/objawienie_boga_sziwa_%20joga_dla_wszystkich.html (17.06.2018).

<http://siwasakti.pl/aktualnosci/Nataraja/> (17.06.2018).

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wedanta;3994497.html> (17.06.2018).

http://www.adherents.com/largecom/com_hindu.html (17.06.2018).

http://www.adherents.com/Na/Na_306.html (17.06.2018).

Inne chrześcijańskie.

<http://kosciolchrystusowy.org/> (dostęp 12.08.2022).

Islam

B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 382–390, , 754, 763.

H. TINCG, *Religie świata*, Wrocław 2007, s.

<http://www.al-islam.org/artykuly/szyizm/72-sunnizm-i-szyizm> (24.06.2018).

<http://www.globalreligiousfutures.org/religions/muslims> (24.06.2018).

Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s.120–137, 332–340.

Judaizm

B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s.188–191, 417–423.

Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 147–160.

Katolicyzm

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/katolicyzm;3921214.html>.

www.iskk.pl/badania/swiat/50-ile-jest-katolikow-w-swiecie.

Katechizm Kościoła katolickiego, Pallottinum 1994.

b. Kaczorowski, „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006.

Kościoły wschodnie

Kaczorowski B. (red. nacz.), *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, 2004.

Gigilewicz E. (red. nacz.), *Encyklopedia Katolicka*, t. 20, Lublin 2014.

Drozdowicz Z., Stachowski Z. (red. naukowa), *Ilustrowana Encyklopedia Religii Świata*, Wydawnictwo Kurpisz S.A., Poznań 2002.

The Eastern Catholic Churches; Source: *Annuario Pontificio*.

<http://www.cnewa.org/home.aspx?ID=26&pagetypeID=12&sitecode=HQ> (18.05.2018).

Kościoły protestanckie I tradycji protestanckiej

<https://www.ekumenizm.pl/koscioly/protestanckie/nowy-kosciol-metodystyczny-w-polsce/> (dostęp: 21.10.2022). <https://metodyzm.pl/artykuly-wiary/> (dostęp:20.10.2022).

<https://obozbozy.pl/> (dostęp:14.10.2022).

<http://www.pchs.info/o-nas> (dostęp 30.09.2022).

Nowe ruchy religijne

E. BARKER, *Nowe ruchy religijne*, Kraków 1997, s. 51.

T.DOKTÓR, *Nowe ruchy religijne i parareligijne w Polsce, Mały słownik*, Verbinum, Warszawa 1999, s. 6.
vademecum.pdf (wyznawcyslonca.ws) (dostęp: 16.08.2022 r.).

Neopogaństwo

B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 585–596, 828.

E. GIGILEWICZ (red. Nacz.), *Encyklopedia katolicka (tom XV)*, Lublin 2011, s. 976.

<https://rkp.org.pl/> (28.06.2018).

<http://www.wicca.pl/> (28.06.2018).

Nurt badaczy Pisma Świętego

B. Kaczorowski (red. nacz.), „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006, s. 81.

<http://pastor-russell.pl/testament.html> (25.05.2018).

<http://piotrandryszczak.pl/czy-swiadkowie-jehowy-sa-chrzescijanami.html> (25.05.2018).

<https://religie.wiara.pl/doc/472369.Stowarzyszenie-Badaczy-Pisma-Swietego> (25.08.2018).

Starokatolicyzm

B. Kaczorowski, „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006.

Prawosławie

Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 264–271.

B. Kaczorowski (red. nacz.), „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006, s. 646–654.

<http://www.prawoslawie.pl/prawoslawie/o-prawoslawiu/informacje-ogolne/> (12.07.2018).

Wybrane dane statystyczne z zakresu wyznań religijnych w Statystyce Publicznej

Selected data on statistics of religious denominations in Public Statistics

5.1. Struktura wyznaniowa w Polsce w oparciu o dane NSP 2011, badania spójności społecznej 2015 i 2018 oraz Ankiety Wyznaniowej AW-01

5.1. Religious structure in Poland based on data from the National Census 2011 and social cohesion surveys 2015 and 2018 and the AW-01 Denominational Questionnaire

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w zakresie Kościołów i związków wyznaniowych na etapie przygotowywania tej publikacji nie były jeszcze dostępne, dlatego też prezentowana tu struktura wyznaniowa Polski opiera się na podstawie wyników NSP 2011. Dane pozyskane w spisie powszechnym przeprowadzonym w 2011 r. wskazują, że większość społeczeństwa polskiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi: 34222 tys. mieszkańców Polski uznaje siebie za członków – wiernych, sympatyków – kościołów, związków wyznaniowych, denominacji i ruchów religijnych. Liczba ta stanowi 88,9% ogółu ludności Polski lub – jeśli odnieść ją do populacji osób, od których uzyskano odpowiedź o przynależności wyznaniową – 97,4% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym. Z kolei zbiorowość nienależących do żadnego wyznania liczy 929 tys. osób; tym samym społeczność osób bezwyznaniowych obejmuje 2,4% ogółu ludności Polski, a 2,6% – populacji osób o określonym statusie wyznaniowym.

Dane spisowe potwierdzają statystycznie dominującą pozycję Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego. Zbiorowość zaliczających się do wiernych Kościoła rzymskokatolickiego liczy 33729 tys. osób, co stanowi 87,6% ogółu ludności i 96% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych – włączając w to deklaracje wiernych obrządków Kościoła katolickiego innych niż łaciński – liczące w sumie 493 tys. osób, mają w naszym kraju wyraźnie mniejszościowy charakter. Najliczniejsza w tej grupie społeczność wiernych Kościoła prawosławnego to według danych spisowych nieco ponad 156 tys. osób, co stanowi 0,41% ludności Polski lub inaczej – 0,44% populacji o ustalonym statusie wyznaniowym.

Według spisu mieszkańcy Polski zaliczający się do grona wyznawców i sympatyków Świadków Jehowy zrzeszają ponad 137 tys. osób, czyli 0,36% ogółu ludności i 0,39% populacji osób, które określiły swoją sytuację wyznaniową.

Trzecim co do wielkości, spośród innych niż rzymskokatolickie, wyznaniem są w Polsce luteranie, czyli wierni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, liczący prawie 71 tys. osób, co stanowi 0,18% ogółu ludności Polski, a 0,20% ogółu osób o określonym statusie wyznaniowym.

O połowę mniejszą niż luteranie zbiorowość tworzą członkowie Kościoła katolickiego praktykujący w innym niż – najbardziej rozpowszechniony w nim – ryt łaciński, tzn. w obrządku bizantyjsko-ukraińskim, określanym także jako Kościół greckokatolicki. Według danych spisu społeczność zadeklarowanych grekokatolików w Polsce to ponad 33 tys. osób (0,09).

Do większych – jak na polskie realia – wyznań niekatolickich należy zaliczyć jeszcze Kościół Zielonoświątkowy zrzeszający według deklaracji spisywanych osób 26 tys. członków (0,07% ogółu ludności i 0,08% populacji o określonym statusie wyznaniowym), liczącą niespełna 10 tys. członków (w odniesieniu do obu populacji – około 0,03%) – społeczność Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, a także o ponad tysiąc mniejszą społeczność wiernych Kościoła Polskokatolickiego (8,8 tys.) oraz grupę, która jako ostatnia osiągnęła według danych spisowych liczebność 5 tys. – tj. wiernych Kościoła Chrześcijan Baptystów (6,0 tys.).

Członkowie ponad 150 innych kościołów, związków wyznaniowych i ruchów religijnych, jak również wyznawcy różnego rodzaju prądów i nurtów religijnych, stanowią zbiorowość obejmującą w sumie 44,4 tys. mieszkańców Polski, co stanowi 0,12% ludności Polski oraz 0,13% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym⁴⁸.

Tablica 5.1. Ludność Polski według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2011 r. NSP 2011
Table 5.1. Population of Poland by declared religion in 2011. The National Census 2011

Przynależność wyznaniowa Religious affiliation	Ogółem w tys. Total in thousands	Odsetek ogółu ludności Percentage of total population	Odsetek udzielających odpowiedzi na wyznanie Percentage of people answering the question about the religion
Ogółem Total	38.511,8	100,00	x
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question about religion	35.151,4	91,27	100,00
Należący do wyznania Belonging to a religion	34.222,0	88,86	97,36
Kościół katolicki – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki)	33.728,7	87,58	95,95
Kościół prawosławny	156,3	0,41	0,44
Świadkowie Jehowy	137,3	0,36	0,39
Kościół Ewangelicko-Augsburski	70,8	0,18	0,20
Kościół katolicki – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki)	33,3	0,09	0,09
Kościół Zielonoświątkowy	26,4	0,07	0,08
Kościół Starokatolicki Mariawitów	10,0	0,03	0,03
Kościół Polskokatolicki	8,8	0,02	0,03
Kościół Chrześcijan Baptystów	6,0	0,02	0,02
inne	44,4	0,12	0,13
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	929,4	2,41	2,64
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question about religion	2.733,8	7,10	x
Nie ustalono Not established	626,6	1,63	x

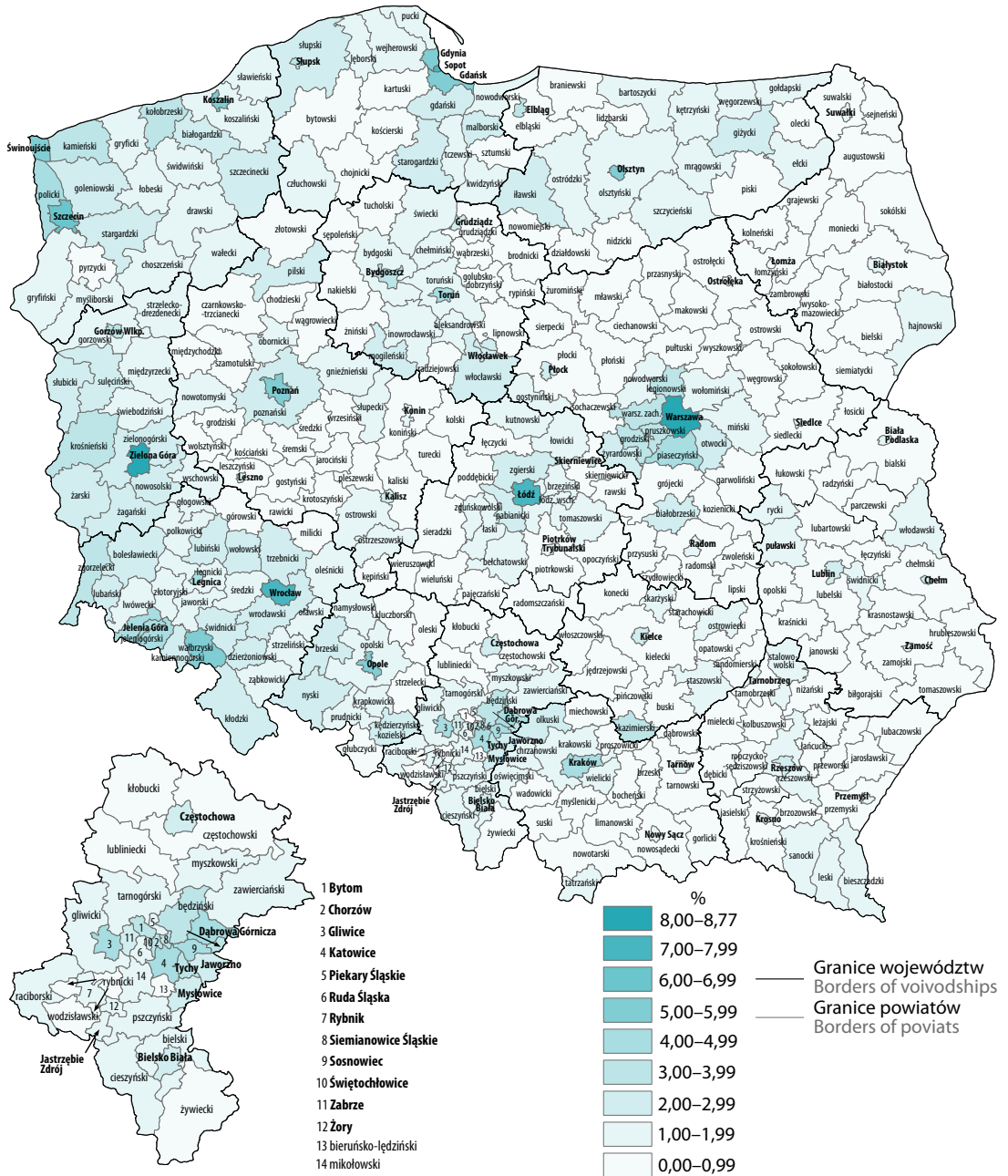
⁴⁸ Więcej na ten temat w: G. Gudaszewski Struktura narodowo-etniczna językowa i wyznaniowa ludności Polski. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS Warszawa 2015, s. 92–103.

Na podstawie wyników NSP 2011 opracowano mapy przedstawiających udział ludności deklarującej przynależność do Kościołów i związków wyznaniowych o co najmniej 0,01% deklaracji w powiecie. Mapy te znajdują się w części opisującej poszczególne Kościoły i związki wyznaniowe. Przygotowano także mapę przedstawiającą odsetek osób ludności bezwyznaniowej w powiatach.

Tablica 5.2. Ludność Polski według kategorii wyznań – rodzajów i nurtów religii w 2011 r. NSP 2011
 Table 5.2. Population of Poland by categories of religions – types and currents of religions in 2011.
 The National Census 2011

Symbol identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious trends, groups of denominations	Ogółem w tys. Total in thousands	Odsetek ogółu ludności Percentage of total population	Odsetek udzielających odpowiedzi na wyznanie Percentage of people answering the question about the religion
Ogółem Total		38.511,8	100,0	x
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question about religion		35.151,4	91,3	100,0
Należący do wyznania Belonging to a religion		34.222,0	88,9	97,4
1	Chrześcijaństwo Christianity	34.202,7	88,8	97,3
1.1	katolicyzm catholicism	33.782,0	87,7	96,1
1.1.1	Kościół katolicki catholic Church	33.762,3	87,7	96,0
1.1.2	starokatolicyzm old catholicism	19,7	0,1	0,1
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) eastern christianity (orthodox christianity)	157,0	0,4	0,4
1.2.1	prawosławie orthodox	156,6	0,4	0,4
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne oriental christian churches	0,4	0,0	0,0
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej protestant and protestant tradition	122,6	0,3	0,3
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego the current of Bible students	140,0	0,4	0,4
1.4.1.1	Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	137,3	0,4	0,4
1.4.1.2	wyznania badaczy Pisma Świętego confessions of Bible students	2,7	0,0	0,0
1.5	inne chrześcijańskie other christian	1,0	0,0	0,0
2	Islam Islam	5,1	0,0	0,0
3	Judaizm Judaism	0,8	0,0	0,0
4	Buddyzm Buddhism	6,0	0,0	0,0
5	Hinduizm Hinduism	0,9	0,0	0,0
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism (Native Faith) and Neopaganism	0,9	0,0	0,0
7	Inne religie Other religion	3,9	0,0	0,0
	Deklaracje wyrażające stosunek do wiary Declarations which express attitude towards faith	1,8	0,0	0,0
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion		929,4	2,4	2,6
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question about religion		2.733,8	7,1	x
Nie ustalono Not established		626,6	1,6	x

Mapa 5.1. Ludność deklarująca brak przynależności wyznaniowej w 2011 r. według NSP 2011
 Map 5.1. Population declared not to have any religious affiliation in 2011. The National Census 2011

Pytanie o wyznanie zostało zadane także w reprezentacyjnym wieloaspektowym Badaniu spójności społecznej przeprowadzonym w roku 2015 i 2018 r. Odpowiedzi na pytania w kwestionariuszu indywidualnym udzieliło ponad 13 tys. osób w wieku 16 lat i więcej.

Treść pytania o przynależność wyznaniową w badaniach spójności społecznej pozostała praktycznie taka sama jak w Narodowym Spisie Powszechnym w 2011 r. – Do jakiego wyznania religijnego (kościół lub związku wyznaniowego) Pan/Pani należy? W 2018 r. 93,5% mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi, 3,1% nie należy do żadnego wyznania. 0,5% nie potrafiło określić swojej przynależności wyznaniowej a 2,9% odmówiło odpowiedzi na to pytanie. Najliczniejsza zbiorowość to wierni Kościoła rzymskokatolickiego (Kościół katolicki obrządek łaciński) – 91,9%. Członkowie innych wyznań religijnych to łącznie 1,6%. Na drugim miejscu co do wielkości jest Kościół prawosławny, do którego należy 0,9% osób w wieku 16 lat i więcej, a następnie Świadkowie Jehowy – 0,2%. Łącznie wiernych kościołów protestanckich było 0,3%, a Kościoła greckokatolickiego 0,1%. Do innych wyznań należało 0,2% mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej. Pomiędzy rokiem 2015 a 2018 r. nie nastąpiły wyraźne zmiany w strukturze wyznaniowej Polski, chociaż odnotowano niewielki (o prawie 1 p. proc.) spadek odsetka osób należących do Kościoła rzymskokatolickiego.

Jak widać dane z badań spójności społecznej korespondują z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 r. dotyczącymi struktury wyznaniowej.

Tablica 5.3. Przynależność do wyznania religijnego^a w % osób wieku 16 lat i więcej
Table 5.3. Membership of a religious denomination^a in % of people aged 16 and over

Przynależność wyznaniowa Religious affiliation	2015	2018
Należący do kościoła lub związku wyznaniowego: Belonging to a church or a religious association:		
Ogółem Total	94,2	93,5
Kościół rzymskokatolicki Roman Catholic Church	92,8	91,9
Kościół prawosławny Orthodox Church	0,7	0,9
kościół protestanckie protestant churches	0,2*	0,3*
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	0,3*	0,2*
Kościół greckokatolicki Greek Catholic Church	0,1*	0,1*
inne kościoły I związki wyznaniowe other churches and religious associations	0,1*	0,2*
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	3,1	3,1
Niepotrafiący określić Unable to categorize	0,5	0,5*
Odmawiający odpowiedzi Refusal to respond	2,2	2,9

a Na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Do jakiego wyznania religijnego (kościół lub związku wyznaniowego) Pan/Pani należy?”. Badanie Spójności Społecznej 2015 i 2018

a Based on the answer to the question: “Which religious denomination (church or religious association) do you belong to?”. The Social Cohesion Survey 2015 and 2018

* Zjawisko istniało w wielkości oznaczającej, że precyzja może budzić zastrzeżenia. Znak jest stosowany, jeżeli liczba przypadków wchodzących do uogólnienia jest mniejsza niż 50.

* Phenomenon occurred in a quantity which may raise concerns of precision. The sign is used if the number of cases in the sample is less than 50.

Jeszcze jednym źródłem informacji, która pozwala na przedstawienie struktury wyznaniowej Polski mogą być dane pozyskane z badań GUS prowadzonych od strony organizacji wyznaniowych takich jak: „Wyznania religijne w Polsce” oraz „Statystyka obrządków Kościoła katolickiego”. W tablicy 5.4 zestawiono dane właśnie z tych badań, zaś w przypadku ich braku posłużono się danymi z NSP 2011. Dane te są przedstawione według nowej kategoryzacji wyznań opracowanej specjalnie na potrzeby tej publikacji. Informacje w niej

zawarte pochodzą z trzech różnych badań prowadzonych przez GUS i zawierają dane statystyczne pozyskane w różnych okresach. Większość danych pochodzi z ostatnich trzech lat, jednak w niektórych przypadkach (brak kontaktu w wyznaniem) najbardziej aktualne dane stanowiły te pochodzące z NSP 2011 r. Ujęcie to stara się przedstawić w miarę możliwości najbardziej aktualną strukturę wyznaniową Polski zestawiając dane pochodzące bezpośrednio od Kościołów i związków wyznaniowych działających w Polsce.

Tablica 5.4. Liczba członków wszystkich istniejących wyznań wg rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań

Table 5.4. Number of all denominations by type of religion, religious currents and group of denominations

Symbol Identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious trends, groups of denominations	Ogółem ^a w tys. Total in	Liczba wyznań istniejących w 2021 r. Of which existing in 2021
1	Chrześcijaństwo Christianity	33065,9	125
1.1	katolicyzm catholicism	32294,5	14
1.1.1	Kościół katolicki catholic church	32241,4	4
1.1.2	starokatolicyzm old catholicism	53,1	10
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) eastern christianity (orthodox christianity)	506,4	5
1.2.1	prawosławie orthodox	506,0	3
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne oriental christian churches	0,4	2
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej protestant and protestant tradition	140,3	90
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego Bible student movement	117,5	4
1.5	inne chrześcijańskie others christian	7,3	12
2	Islam Islam	22,1	5
3	Judaizm Judaism	2,1	4
4	Buddyzm Buddhism	14,8	19
5	Hinduizm Hinduism	4,1	8
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism (Native Faith) and Neopaganism	3,4	4
7	Inne religie Other religions	0,7	4
8	Nowe ruchy religijne New religious movements	3,0	16
9	Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified	0,1	2
	Razem Total	33116,4	187

a W podsumowaniu uwzględniono możliwie najnowsze dostępne dane dotyczące liczby wiernych, członków, wyznawców kościołów i innych związków wyznaniowych pozyskane z badań GUS: „Wyznania religijne w Polsce”, „Statystyka obrządków Kościoła katolickiego” lub w przypadku braku aktualnych danych z NSP 2011. W sumowaniu nie uwzględniono 16 Kościołów lub związków wyznaniowych o których brak wiarygodnych danych.

a The summary takes into account the most recent available data on the number of believers, members, adherents of churches and other religious associations obtained from CSO surveys: “Religious denominations in Poland”, “Statistics of rites of the Catholic Church” or in the absence of current data from the 2011 Census. The summation does not include 16 churches or religious associations about which there is no reliable data.

5.2. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi

5.2. Religious marriages having legal effects in civil law

W Polsce od 1999 r. na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. (o zmianie ustaw – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego, Prawo o aktach stanu cywilnego, ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw⁴⁹) mogą być zawierane małżeństwa wyznaniowe (zawarte w obecności duchownego⁵⁰) ze skutkami cywilnymi. Możliwe jest to w 10 Kościołach i jednym związku wyznaniowym:

- Kościół Katolicki (cztery obrządku)
- Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny
- Kościół Ewangelicko-Augsburski
- Kościół Ewangelicko-Reformowany
- Kościół Ewangelicko-Methodystyczny
- Kościół Chrześcijan Baptystów
- Kościół Adwentystów Dnia Siódmego
- Kościół Polskokatolicki
- Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich
- Kościół Starokatolicki Mariawitów
- Kościół Zielonoświątkowy

Odsetek małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi⁵¹ wśród wszystkich zawartych małżeństw w przeciągu przeszło 20 lat funkcjonowania ustawy kształtował się do na poziomie około 60–70%. Najwyższy odsetek (73,4%) odnotowano w trzecim i czwartym roku działania ustawy (2001 r. i 2002 r.). Po roku 2004 widoczny jest powolny ale nieustanny spadek odsetka małżeństw wyznaniowych wśród wszystkich zawieranych małżeństw. W roku 2006 odsetek ten osiągnął wartość poniżej 70%, a 2019 r. spadł poniżej 60%. W ostatnich dwu latach (2020 i 2021) nie przekroczył 54%.

⁴⁹ Dz.U. z 1998 r. Nr 117, poz. 757.

⁵⁰ W urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu danego Kościoła lub związku wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte przed duchownym pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (USC). Jednak nie wszystkie śluby udzielone w Kościele lub związku wyznaniowym muszą być zgłaszane do USC. Dlatego też liczba zawartych tzw. małżeństw wyznaniowych zarejestrowanych w USC odbiega od liczby ślubów zawieranych w poszczególnych Kościołach. Jest to widoczne w statystycznych zestawieniach rocznych USC i informacji pochodzących bezpośrednio od Kościołów, które w tym podrozdziale nie są omawiane.

⁵¹ W rozdziale zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Tablica 5.5. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe
Table 5.5. Civil and religious marriages

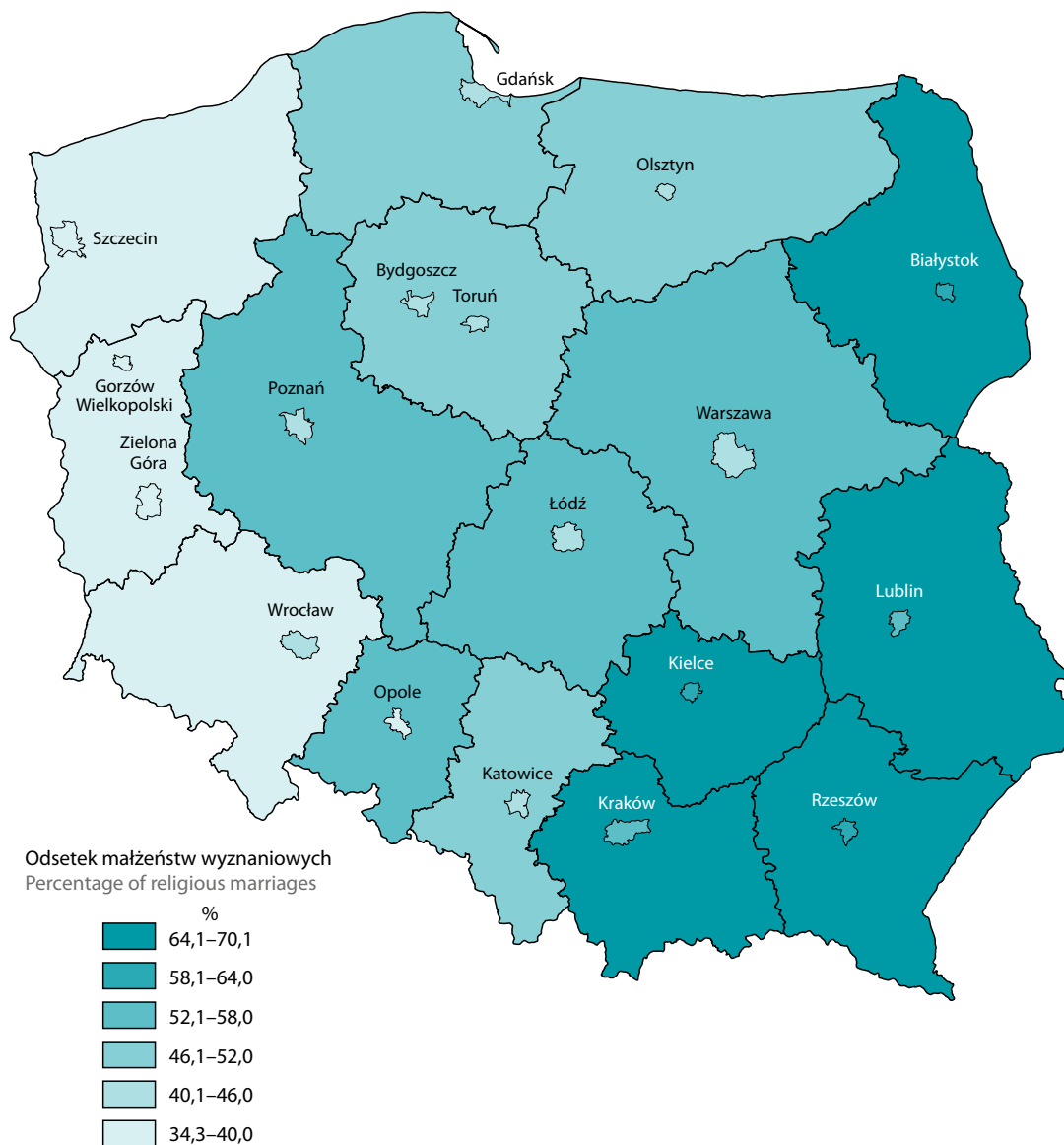
Rok Year	Małżeństwa Marriages			Odsetek małżeństw wyznaniowych wśród szystkich małżeństw Percentage of religious marriages in all marriages
	Ogółem Total	Cywilne Civil	Wyznaniowe Religious	
1999	219398	68708	150690	68,7
2000	211150	59393	151757	71,9
2001	195122	51943	143179	73,4
2002	191935	51003	140932	73,4
2003	195446	52871	142575	72,9
2004	191824	51634	140190	73,1
2005	206916	59649	147267	71,2
2006	226181	68950	157231	69,5
2007	248702	76061	172641	69,4
2008	257744	79290	178454	69,2
2009	250794	78760	172034	68,6
2010	228337	72828	155509	68,1
2011	206471	72418	134053	64,9
2012	203850	73453	130397	64,0
2013	180396	65804	114592	63,5
2014	188488	70263	118225	62,7
2015	188832	71373	117459	62,2
2016	193455	71571	121884	63,0
2017	192576	72604	119972	62,3
2018	192443	73369	119074	61,9
2019	183371	74158	109213	59,6
2020	145045	67265	77780	53,6
2021	168324	78012	90312	53,7

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the Register of Civil Status, The Statistics Poland Local Data Bank.

Liczba zawieranych od 1999 r. małżeństw swój punkt szczytowy osiągnęła w latach 2008–2009, w których to przekroczyła ćwierć miliona rocznie. Po tym okresie następuje spadek liczby udzielanych małżeństw. W latach 2013–2019 spada poniżej 200 tys., a w okresie trwania pandemii Covid-19 w latach 2020–2021 liczba ta była jeszcze niższa. W roku 2019 zarejestrowano jedynie 145 tys. związków małżeńskich z czego prawie 78 tys. był małżeństwami wyznaniowymi ze skutkami cywilnymi. Była to dotychczas – podczas 23-letniego funkcjonowania ustawy z 24 lipca 1998 r. – najniższa liczba zawartych małżeństw.

Mapa.5.2. Odsetek ślubów wyznaniowych ze skutkami cywilnymi w 2021 r. według województw
 Map.5.2. Percentage of religious weddings having legal effects in civil law in 2021 by voivodships

Wykres 5.1. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe ze skutkami cywilnymi
 Chart 5.1. Civil and religious marriages having legal effects in civil law

Notka: w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note: the chart includes all religious marriages in which one of the parties (male or female) is included was permanently.

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the register of civil status, The Statistics Poland Local Data Bank.

Tablica 5.6. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi
 Table 5.6. Religious marriages having legal effects in civil law

Lata Years	Kościół Katolicki The Catholic Church	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny The Polish Autocephalous Orthodox Church	Kościół Ewangelicko-Augsburski The Evangelical Church of the Augsburg Confession	Kościół Ewangelicko-Reformowany The Evangelical-Reformed Church	Kościół Ewangelicko-Methodystyczny United Methodist Church	Kościół Chrześcijań Baptystów The Baptist Union
1999	149842	358	237	6	6	41
2000	150893	386	242	10	4	37
2001	142314	382	249	10	4	35
2002	139857	506	229	11	121	46
2003	141557	436	240	11	99	35
2004	139123	485	226	30	105	50
2005	146114	525	258	18	116	53
2006	156059	532	274	14	87	46
2007	171383	553	311	14	95	50
2008	177059	650	333	15	105	46
2009	170675	666	333	20	16	46
2010	154259	627	309	8	8	39
2011	132963	527	248	13	10	44
2012	129294	522	276	10	9	44
2013	113612	471	240	13	5	48
2014	117231	496	229	7	12	46
2015	116441	485	247	7	7	35
2016	120721	500	281	8	7	47
2017	118940	454	253	2	2	40
2018	117934	508	256	8	6	41
2019	108258	424	214	4	4	37
2020	77025	289	133	2	10	46
2021	89407	366	172	2	8	29
Średnio w roku	133955	485	252	11	37	43

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the Register of Civil Status, The Statistics Poland Local Data Bank.

Tablica 5.6. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi (dok.)
 Table 5.6. Religious marriages having legal effects in civil law (cont.)

Lata Years	Kościół Adwentystów Dnia Siódmego The Seventh-day Adventist Church	Polski Polskokatolicki The Polish Catholic Church	Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich The Union of Jewish Religious Communities	Kościół Starokatolicki Mariawitów The Mariavite Old Catholic Church	Kościół Zielonoświątkowy The Pentecostal Church	Nieustalone wyznanie An unknown religion
1999	26	19	2	48	88	17
2000	21	41	1	36	86	
2001	25	31	1	30	98	
2002	26	30	–	32	74	–
2003	28	51	–	48	70	–
2004	19	41	–	42	69	–
2005	21	28	1	46	87	–
2006	24	58	2	45	87	3
2007	30	56	2	53	93	1
2008	28	50	–	64	102	2
2009	25	61	2	74	116	–
2010	29	46	1	72	111	–
2011	25	37	–	61	125	–
2012	24	40	1	48	129	–
2013	27	38	1	43	94	–
2014	18	32	1	40	113	–
2015	23	41	28	38	107	–
2016	22	52	58	43	145	–
2017	19	41	47	45	129	–
2018	22	37	39	52	171	–
2019	17	42	27	40	146	–
2020	16	44	24	26	165	–
2021	17	76	39	42	154	–
Średnio w roku	23	43	12	46	111	x

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the Register of Civil Status, The Statistics Poland Local Data Bank.

Zdecydowanie najwięcej małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi zawierana jest w Kościele katolickim (około 99%). Tendencja ta utrzymuje się od 1999 r. Odsetek małżeństw zawieranych przez ostatnie 23 lat na mocy ustawy dnia 24.VII.1998 r przez inne Kościoły i Związek wyznaniowy oscylował w granicach 1%. Wśród tych Kościołów największa liczba ślubów zawierana była w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym (średnio w roku 485), następnie w Kościele Ewangelicko-Augsburskim (średnio 252) oraz w Kościele Zielonoświątkowym (średnio 111). W pozostałych Kościołach liczba ślubów zawieranych średnio w roku nie przekraczała 50. Liczba zawartych małżeństw w większości tych Kościołów w przeciągu ostatnich 23 lat wskazuje na pewną stabilizację. Wyjątek stanowią niektóre przypadki, kiedy to liczba zawartych małżeństw w danym roku rośnie lub spada skokowo (np. w Kościele Ewangelicko – Metodystycznym). W ostatnim okresie (od 2015 r.) zaobserwować też można duży wzrost liczby ślubów udzielanych w Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich. Średnia liczba udzielonych ślubów w latach 1999–2014 wynosiła niepełna 1 zaś w okresie 2015–2021 – 37.

Wykres 5.2. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele katolickim
 Chart 5.2. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Catholic Church

Notka: w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

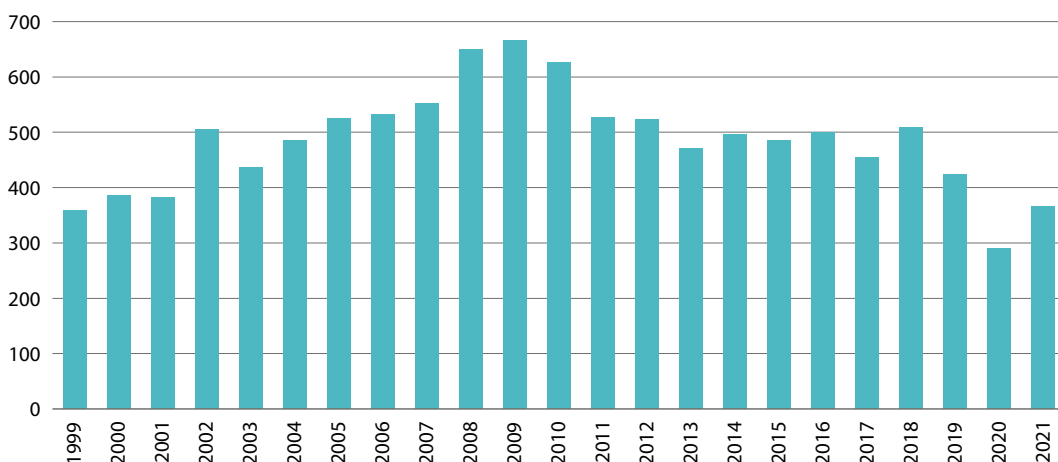
Note: the chart induces all religious mariages in which one of the parties (male or fermale) is included was permanently.

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego. Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the register of civil status, the Statistics Poland Local Data Bank.

Wykres 5.3. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym

Chart 5.3. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church

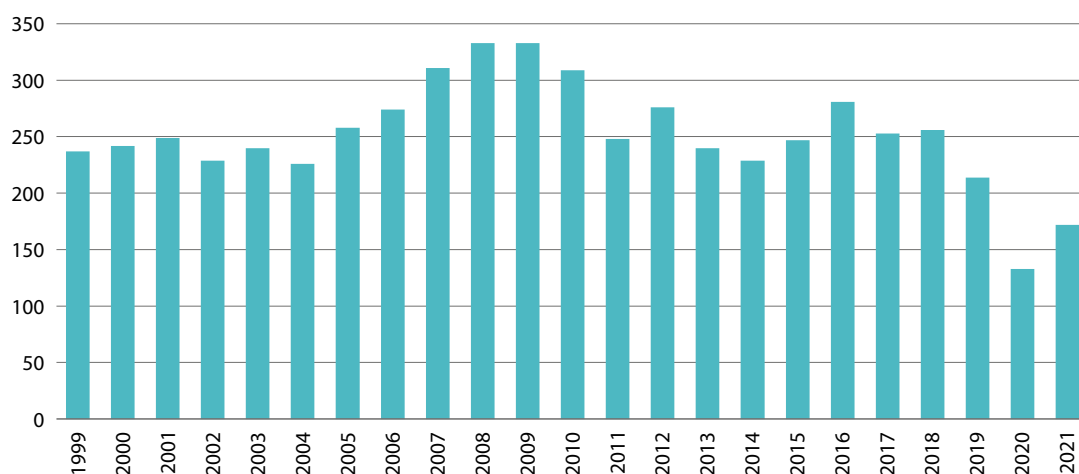
Notka: w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note: the chart induces all religious mariages in which one of the parties (male or fermale) is included was permanently.

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego. Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the register of civil status, The Statistics Poland Local Data Bank.

Wykres 5.4. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele Ewangelicko-Augsburskim
 Chart 5.4. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession

Notka: w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note: the chart induces all religious marriages in which one of the parties (male or female) is included was permanently.

Źródło: dane z rejestru stanu cywilnego. Bank Danych Lokalnych GUS.

Source: data from the register of civil status, the Statistics Poland Local Data Bank.

5.3. Przedszkola i szkoły prowadzone przez organizacje wyznaniowe

5.3. Nursery schools and schools run by religious organizations

Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce działają w konstytucyjnych ramach ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej a ich sytuację prawną i majątkową regulują przepisy rangi ustawowej. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić szkoły oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach organizacyjnych i programowych określonych przez odpowiednie ustawy.

Prawo do zakładania i prowadzenia szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych przez Kościoły i inne związki wyznaniowe gwarantuje Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania⁵² (Dz.U.2017.0.1153 t.j. – Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania).

Art. 21. Ustawy (gwar. sum. i wyzw.) mówi:

Prawo zakładania i prowadzenia szkół, przedszkoli, placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić szkoły i przedszkola oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach określonych w ustawach.
2. Szkoły, przedszkola oraz inne placówki, o których mowa w ust. 1, będą dotowane przez państwo lub organy samorządu terytorialnego w przypadkach i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Zamieszczone w rozdziale dane począwszy od roku szkolnego 2008/09 opracowywane są przez GUS na podstawie informacji zbieranych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach administracyjnego systemu informacji oświatowej (SIO). Dane za lata wcześniejsze pochodzą z badań realizowanych przez

⁵² <https://www.lexlege.pl/ustawa-o-gwarancjach-wolnosci-sumienia-i-wyznania/>, stan prawny aktualny na dzień: 05.09.2019 (dostęp 05.09.2019 r.).

Główny Urząd Statystyczny w formie rocznej sprawozdawczości instytucji oświaty i wychowania (szkół i innych placówek oświatowych)⁵³.

Poniżej zamieszczono kilkanaście tabel i wykresów przedstawiających liczbę szkół oraz innych placówek oświatowych i wychowawczych, prowadzących nauczanie na poziomie przedszkolnym, podstawowym, ponadpodstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. Dane obejmują również szkolnictwo zawodowe z wyodrębnieniem placówek prowadzonych przez organizacje wyznaniowe. W tabelach i wykresach zaprezentowane zostały także liczby dzieci i młodzieży uczęszczających do tych placówek.

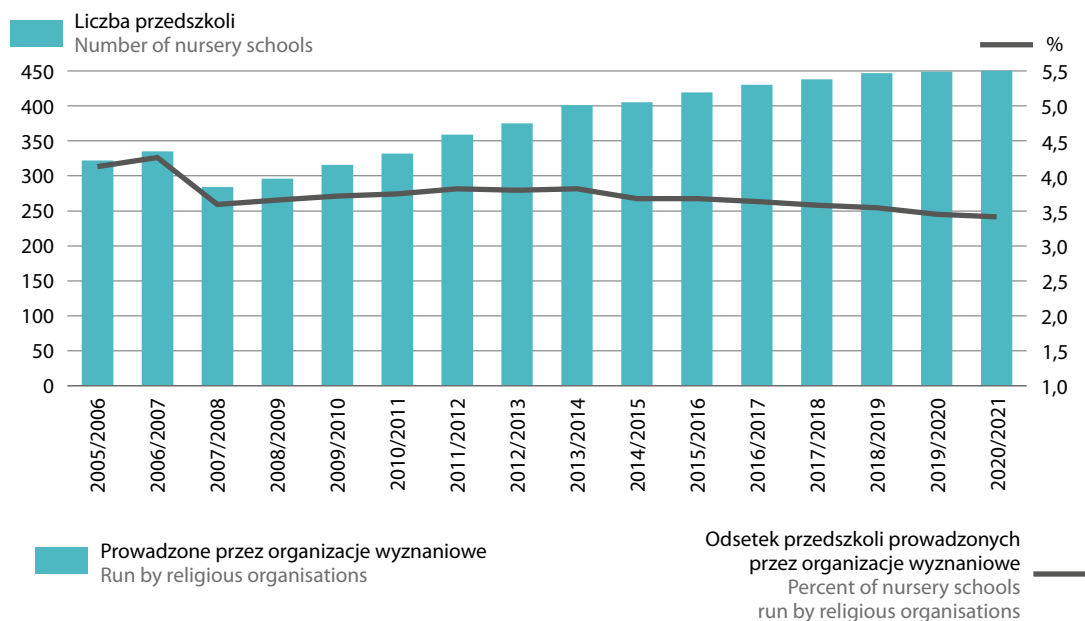
Od roku szkolnego 2017/2018 obowiązuje nowe prawo oświatowe (wprowadzone ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r.) którym głównym jej założeniami była likwidacja gimnazjów, powrót do 8-letniej szkoły podstawowej oraz wydłużenie cyklu kształcenia w szkołach ponadpodstawowych (m.in. 4-letnie licea ogólnokształcące, 5-letnie technika). Działanie ustawy przekłada się prezentowane w tablicach dane (od 2017 r.), witać to przede wszystkim przez wygaszenie w latach 2017–2019 szkół gimnazjalnych, wzrost od roku szkolnego 2017/2018 liczby uczniów w 8-letnich szkołach podstawowych oraz liceach ogólnokształcących i branżowych szkołach I stopnia i technikach.

Tablica 5.7. Przedszkola z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Table 5.7. Nursery schools, pre-primary sections of primary schools with a separation of the nursery schools, which are run by religious organization

Rok szkolny School year	Przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych i inne Nursery school, pre-primary sections of primary schools and other			
	ogółem total	przedszkola nursery schools	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek przedszkoli prowadzonych przez organizacje wyznaniowe wśród przedszkoli percent of nursery schools, which are run by religious organisations (among total nursery school)
2005/2006	17229	7738	322	4,16
2006/2007	17329	7811	335	4,29
2007/2008	16902	7844	284	3,62
2008/2009	17280	8038	296	3,68
2009/2010	18263	8441	316	3,74
2010/2011	19090	8808	332	3,77
2011/2012	19906	9351	359	3,84
2012/2013	20464	9823	375	3,82
2013/2014	21497	10436	401	3,84
2014/2015	21661	10939	405	3,70
2015/2016	21115	11331	419	3,70
2016/2017	21675	11762	430	3,66
2017/2018	21980	12146	438	3,61
2018/2019	22157	12535	447	3,57
2019/2020	22318	12911	449	3,48
2020/2021	22354	13214	454	3,44

⁵³ Więcej na ten temat w wydawanej co roku publikacji GUS „Oświata i wychowanie w roku szkolnym...”: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20202021,1,16.html>. Publikacje te od 2006 r. dostępne są na stronie (dostęp 20.07.2022 r.).

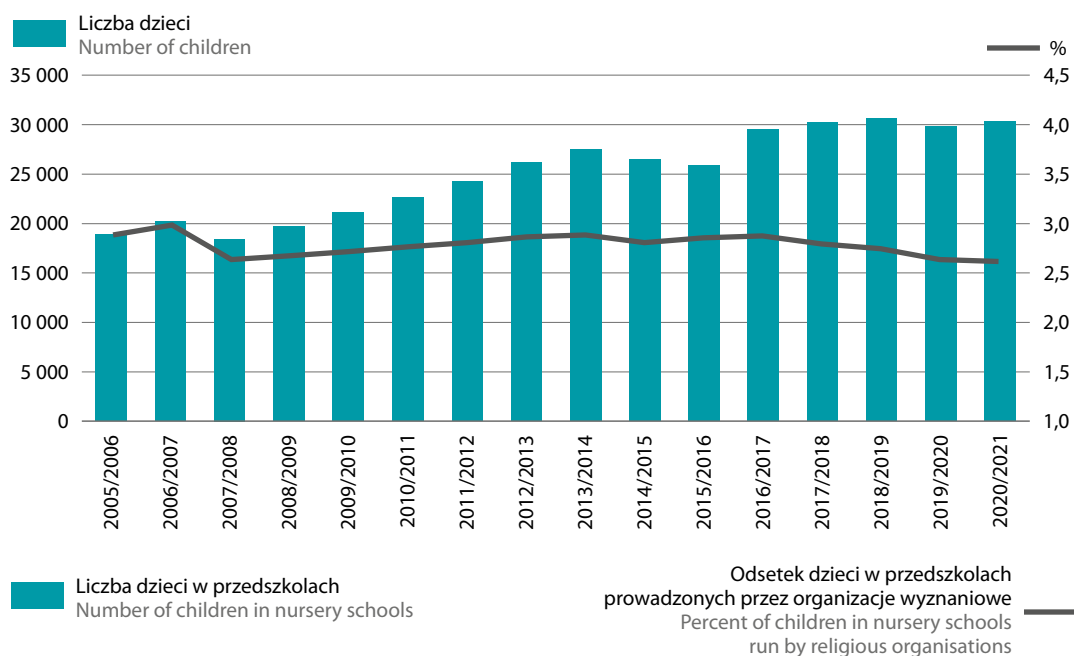
Wykres 5.5. Przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe
 Chart 5.5. Nursery schools, pre-primary sections of primary schools which are run by religious organizations

Tablica 5.8. Dzieci w przedszkolach z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Table 5.8. Children in nursery schools, pre-primary sections of primary schools with separation of the nursery schools, which are run by religious organizations

Rok szkolny School year	Dzieci Children			
	ogółem total	w przedszkolach in nursery schools	w przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe in nursery schools which are run by religious organisations	odsetek dzieci w przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of children in nursery school, which are run by religious organisations
2005/2006	839996	654362	18931	2,89
2006/2007	862656	676428	20220	2,99
2007/2008	871918	697705	18439	2,64
2008/2009	919130	734153	19708	2,68
2009/2010	994138	776800	21162	2,72
2010/2011	1059281	816869	22637	2,77
2011/2012	1160509	861270	24235	2,81
2012/2013	1216467	911507	26165	2,87
2013/2014	1297189	952911	27506	2,89
2014/2015	1236280	942820	26515	2,81
2015/2016	1140602	906622	25898	2,86
2016/2017	1299138	1024668	29515	2,88
2017/2018	1361183	1080862	30235	2,80
2018/2019	1392920	1111595	30618	2,75
2019/2020	1401026	1127701	29801	2,64
2020/2021	1424536	1154430	30290	2,62

Wykres 5.6. Dzieci w przedszkolach z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Chart 5.6. Children in nursery schools, pre-primary sections of primary schools with a separation of the nursery schools, which are run by religious organizations

Od roku szkolnego 2005/2006 następuje stały wzrost liczby przedszkoli z przeszło 7,7 tys. w roku 2005/2006 do ponad 13,2 tys. w roku 2020/2021. Rośnie także liczba placówek przedszkolnych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe z 322 do 454. Odsetek placówek przedszkolnych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe wśród wszystkich przedszkoli kształtuje się na poziomie 3–4%. Jednak pomimo stale rosnącej liczby placówek udział ich w ogólnej liczbie przedszkoli wykazuje tendencje malejącą. Liczba dzieci uczęszczających do placówek prowadzonych przez organizacje wyznaniowe od 2005 r. w poszczególnych latach nie przekraczała 3%. W roku szkolnym 2020/2021 liczba ta wynosiła 30290 dzieci.

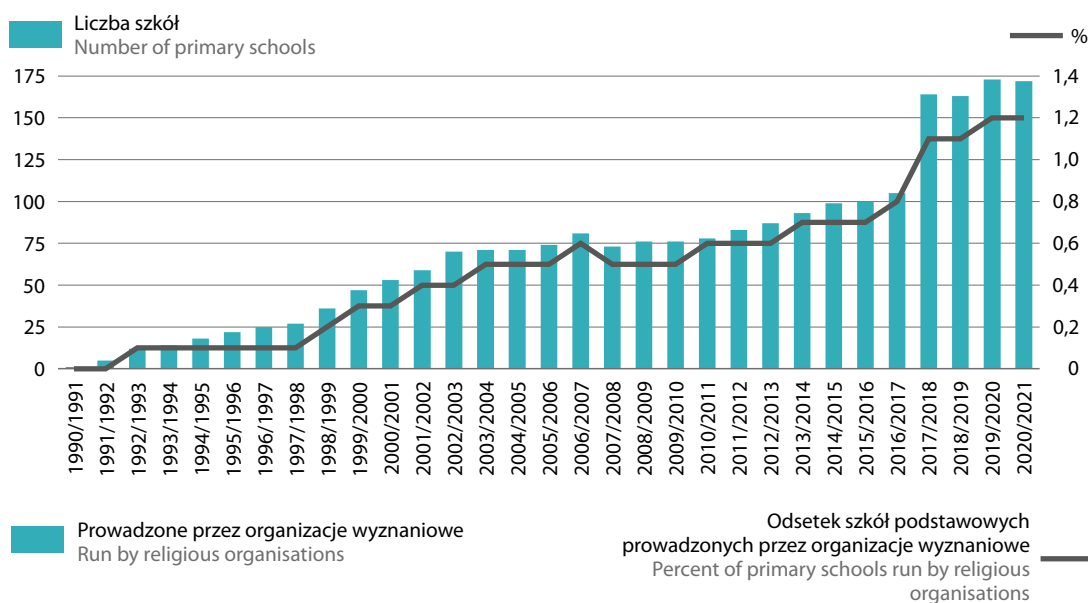
Tablica 5.9. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.9. Primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Szkoły podstawowe Primary Schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of school, which are run by religious organisations
1990/1991	20533	1	0,0
1991/1992	20446	5	0,0
1992/1993	20247	12	0,1
1993/1994	20182	14	0,1
1994/1995	20074	18	0,1
1995/1996	19823	22	0,1
1996/1997	19537	25	0,1
1997/1998	19299	27	0,1
1998/1999	19096	36	0,2
1999/2000	17743	47	0,3
2000/2001	16766	53	0,3
2001/2002	15836	59	0,4
2002/2003	15593	70	0,4
2003/2004	15344	71	0,5
2004/2005	14765	71	0,5
2005/2006	14572	74	0,5
2006/2007	14503	81	0,6
2007/2008	14330	73	0,5
2008/2009	14067	76	0,5
2009/2010	13968	76	0,5
2010/2011	13922	78	0,6
2011/2012	13772	83	0,6
2012/2013	13550	87	0,6
2013/2014	13442	93	0,7
2014/2015	13525	99	0,7
2015/2016	13560	100	0,7
2016/2017	13514	105	0,8
2017/2018	14468	164	1,1
2018/2019	14467	163	1,1
2019/2020	14396	173	1,2
2020/2021	14219	172	1,2

Wykres 5.7. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.7. Primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Tablica 5.10. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.10. Pupils in primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisation

Rok szkolny School year	Uczniowie w szkołach podstawowych Pupils in primary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
1990/1991	5287032	103	0,00
1991/1992	5310522	451	0,01
1992/1993	5312574	1145	0,02
1993/1994	5278382	1411	0,03
1994/1995	5195566	1692	0,03
1995/1996	5104200	2231	0,04
1996/1997	5012908	2676	0,05
1997/1998	4896446	3147	0,06
1998/1999	4741572	4019	0,08
1999/2000	3957986	4610	0,12
2000/2001	3220571	4987	0,15
2001/2002	3105166	5945	0,19
2002/2003	2982982	6762	0,23
2003/2004	2855692	7224	0,25
2004/2005	2723661	8181	0,30
2005/2006	2602020	9016	0,35
2006/2007	2484820	9871	0,40

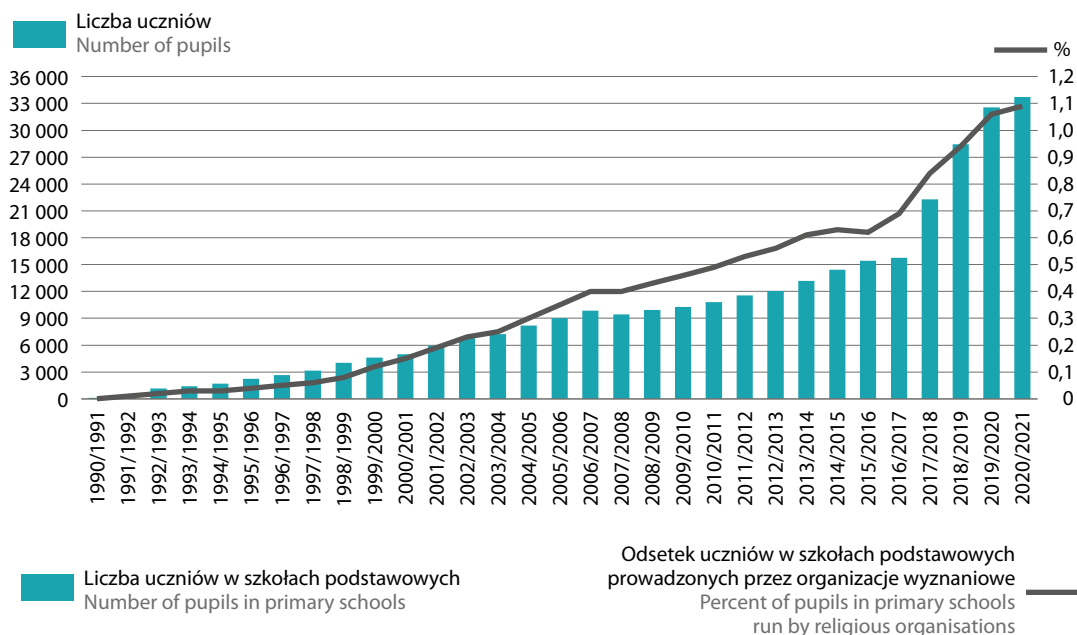
Tablica 5.10. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 5.10. Pupils in primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisation (cont.)

Rok szkolny School year	Uczniowie w szkołach podstawowych Pupils in primary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
2007/2008	2375205	9420	0,40
2008/2009	2294369	9944	0,43
2009/2010	2234937	10285	0,46
2010/2011	2191659	10789	0,49
2011/2012	2187172	11575	0,53
2012/2013	2160757	12077	0,56
2013/2014	2152578	13191	0,61
2014/2015	2306077	14427	0,63
2015/2016	2480777	15437	0,62
2016/2017	2296516	15751	0,69
2017/2018	2657008	22286	0,84
2018/2019	3039768	28456	0,94
2019/2020	3061465	32566	1,06
2020/2021	3091614	33708	1,09

Wykres 5.8. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.8. Pupils in Primary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

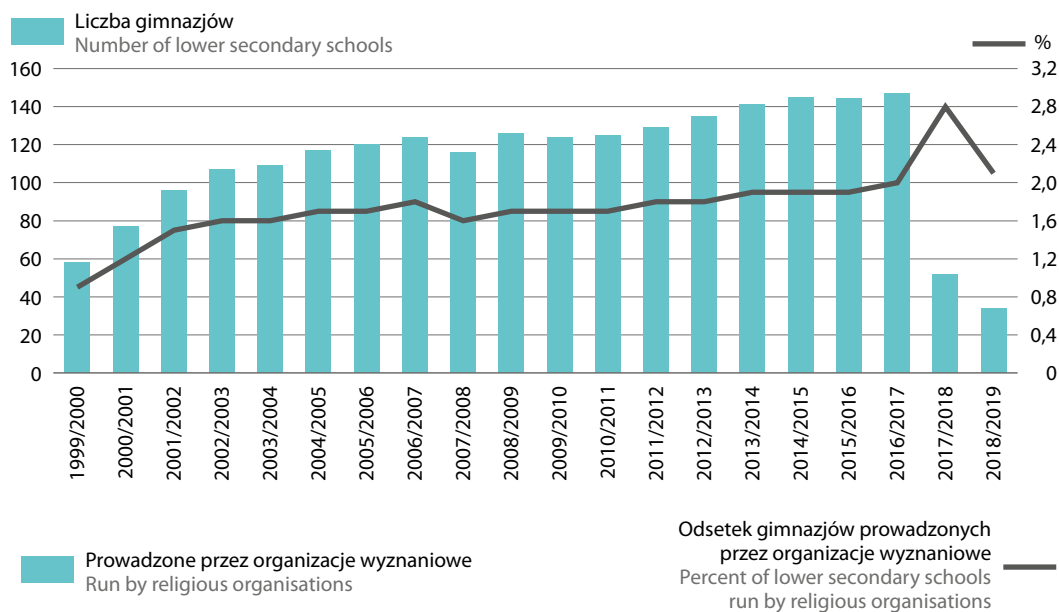

Udział szkół podstawowych prowadzonych przez instytucje wyznaniowe wśród wszystkich działających w Polsce szkół podstawowych jest niewielki (około 1%) lecz stale rośnie. W roku szkolnym 1990/1991 funkcjonowała tylko jedna szkoła podstawowa prowadzona przez organizację wyznaniową na przeszło 20,5 tys. wszystkich szkół podstawowych. W przeciągu 30 lat liczba ta stale rosła i w 2020 r. wynosiła już 172. Także odsetek szkół podstawowych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe wśród wszystkich szkół od 1990 r. stale wzrastał. W roku szkolnym 2020/2021 wynosił już 1,2%. Podobnie sprawa przedstawia się z liczbą uczniów, w prezentowanym okresie wzrósł on z 103 w roku szkolnym 1990/1991 do 33708 w roku szkolnym 2020/2021 (udział uczniów tych szkół wyniósł prawie 1,1%). Wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych w latach 2017–2019 jest wynikiem likwidacji szkół gimnazjalnych i wydłużenia lat edukacji w szkole podstawowej (z 6 do 8 lat).

Tablica 5.11. Gimnazja dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Table 5.11. Lower secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Gimnazja Lower Secondary Schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
1999/2000	6121	58	0,9
2000/2001	6295	77	1,2
2001/2002	6423	96	1,5
2002/2003	6609	107	1,6
2003/2004	6927	109	1,6
2004/2005	6980	117	1,7
2005/2006	7031	120	1,7
2006/2007	7076	124	1,8
2007/2008	7142	116	1,6
2008/2009	7204	126	1,7
2009/2010	7244	124	1,7
2010/2011	7278	125	1,7
2011/2012	7331	129	1,8
2012/2013	7371	135	1,8
2013/2014	7412	141	1,9
2014/2015	7443	145	1,9
2015/2016	7495	144	1,9
2016/2017	7528	147	2,0
2017/2018	1861	52	2,8
2018/2019	1640	34	2,1

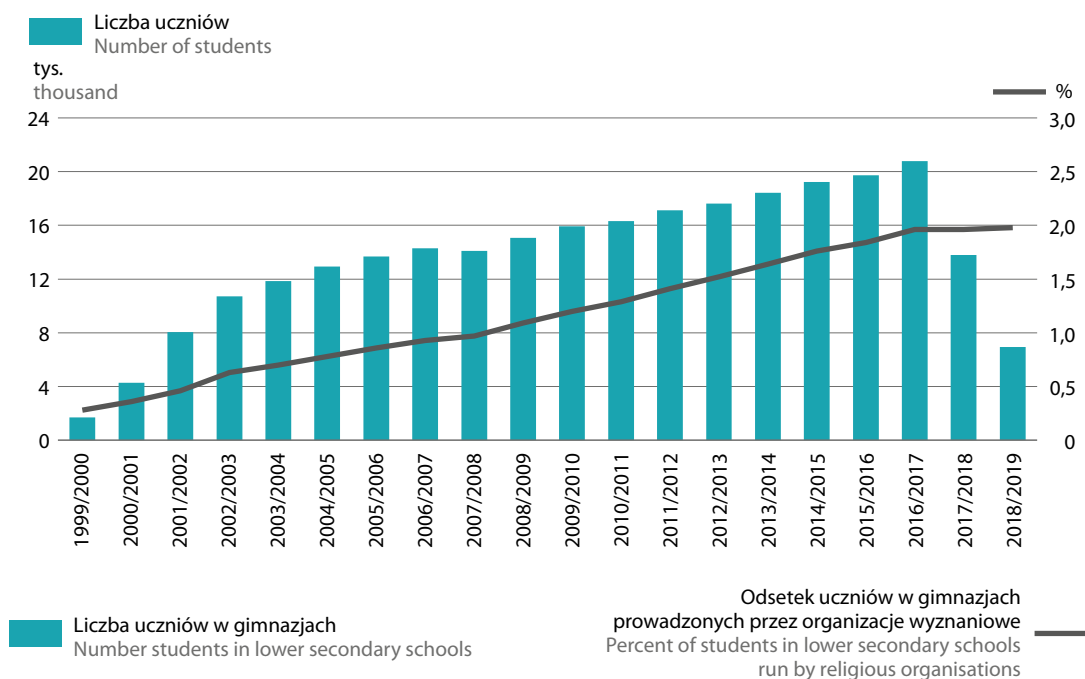
Wykres 5.9. Gimnazja dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe
 Chart 5.9. Lower secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations

Tablica 5.12. Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Table 5.12. Pupils in a lower secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w gimnazjach Pupils in lower secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
1999/2000	615328	1714	0,28
2000/2001	1189945	4285	0,36
2001/2002	1743122	8042	0,46
2002/2003	1709002	10707	0,63
2003/2004	1681180	11852	0,70
2004/2005	1648677	12940	0,78
2005/2006	1596781	13690	0,86
2006/2007	1528755	14282	0,93
2007/2008	1453230	14103	0,97
2008/2009	1381399	15073	1,09
2009/2010	1322146	15921	1,20
2010/2011	1261381	16301	1,29
2011/2012	1210022	17108	1,41
2012/2013	1161658	17609	1,52
2013/2014	1124037	18423	1,64
2014/2015	1092769	19214	1,76
2015/2016	1073630	19726	1,84
2016/2017	1061322	20777	1,96
2017/2018	703926	13785	1,96
2018/2019	350587	6954	1,98

Wykres 5.10. Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Chart 5.10. Pupils in lower secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations

Szkoły gimnazjalne funkcjonowały w Polsce w latach 1999–2019. Odsetek szkół gimnazjalnych i uczniów w szkołach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe był nieco wyższy niż w przypadku szkół podstawowych i oscylował w granicach 1–2%. Rok szkolny 2018/2019 był ostatnim rokiem funkcjonowania tego typu szkół.

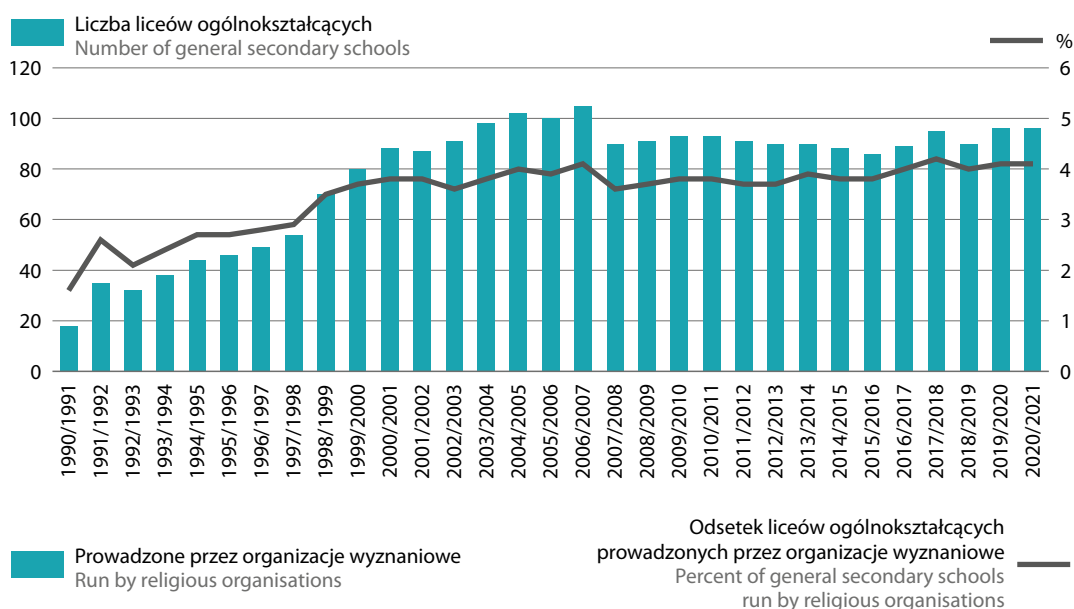
Tablica 5.13. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Table 5.13. General secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Licea ogólnokształcące General Secondary Schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
1990/1991	1100	18	1,6
1991/1992	1342	35	2,6
1992/1993	1523	32	2,1
1993/1994	1574	38	2,4
1994/1995	1638	44	2,7
1995/1996	1705	46	2,7
1996/1997	1754	49	2,8
1997/1998	1847	54	2,9
1998/1999	2003	70	3,5
1999/2000	2156	80	3,7
2000/2001	2292	88	3,8
2001/2002	2296	87	3,8

Tablica 5.13. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 5.13. General secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Licea ogólnokształcące General Secondary Schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
2002/2003	2548	91	3,6
2003/2004	2603	98	3,8
2004/2005	2553	102	4,0
2005/2006	2572	100	3,9
2006/2007	2543	105	4,1
2007/2008	2471	90	3,6
2008/2009	2451	91	3,7
2009/2010	2446	93	3,8
2010/2011	2447	93	3,8
2011/2012	2433	91	3,7
2012/2013	2430	90	3,7
2013/2014	2312	90	3,9
2014/2015	2286	88	3,8
2015/2016	2241	86	3,8
2016/2017	2230	89	4,0
2017/2018	2248	95	4,2
2018/2019	2235	90	4,0
2019/2020	2334	96	4,1
2020/2021	2319	96	4,1

Wykres 5.11. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe
Chart 5.11. General secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations

Liczba liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 1990/1991 wynosiła 1100, wśród nich 18 szkół było prowadzona przez organizacje wyznaniowe, co stanowiło 1,6% wszystkich szkół tego typu. Udział liceów ogólnokształcących prowadzonych przez organizacje wyznaniowe jest stosunkowo wysoki, jest on bowiem wyższy niż w przypadku udziału szkół organizacji wyznaniowych wśród innych rodzajach szkół (np. szkół podstawowych). W 1998 r. przekroczył 3%, a w roku szkolnym 2020/2021 wyniósł przeszło 4%. Od przeszło 20 lat liczba liceów organizacji kościelnych i wyznaniowych utrzymuje się na podobnym poziomie, nie wykazując tendencji wzrostowej, od 2007 r. liczba ta nie przekracza 100 placówek. Udział uczniów tych szkół jest przeważnie niższy niż odsetek szkół i w roku szkolnym wyniósł 2,6%.

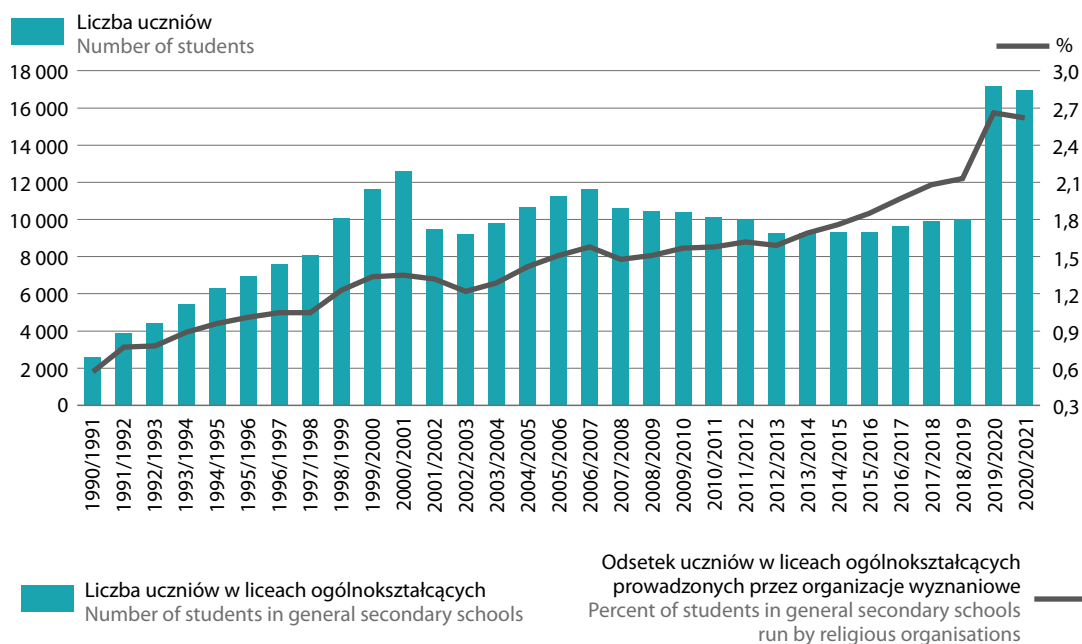
Tablica 5.14. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.14. Pupils in general secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w liceach ogólnokształcących Pupils in general secondary schools		
	Ogółem Total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
1990/1991	445018	2575	0,58
1991/1992	499818	3905	0,78
1992/1993	555816	4407	0,79
1993/1994	602390	5431	0,90
1994/1995	648573	6277	0,97
1995/1996	682997	6963	1,02
1996/1997	714445	7588	1,06
1997/1998	757701	8061	1,06
1998/1999	809860	10061	1,24
1999/2000	864091	11650	1,35
2000/2001	924178	12591	1,36
2001/2002	716793	9509	1,33
2002/2003	745489	9184	1,23
2003/2004	751834	9803	1,30
2004/2005	747716	10677	1,43
2005/2006	738625	11226	1,52
2006/2007	732908	11633	1,59
2007/2008	715245	10628	1,49
2008/2009	686397	10461	1,52
2009/2010	658107	10422	1,58
2010/2011	634457	10115	1,59
2011/2012	608496	9947	1,63
2012/2013	579662	9249	1,60
2013/2014	547129	9276	1,70
2014/2015	523796	9294	1,77
2015/2016	501240	9326	1,86
2016/2017	485489	9628	1,98
2017/2018	474521	9909	2,09
2018/2019	470301	10041	2,14
2019/2020	642317	17163	2,67
2020/2021	643733	16941	2,63

Wykres 5.12. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.12. Pupils in general secondary schools for children and youth, which are run by religious organisations

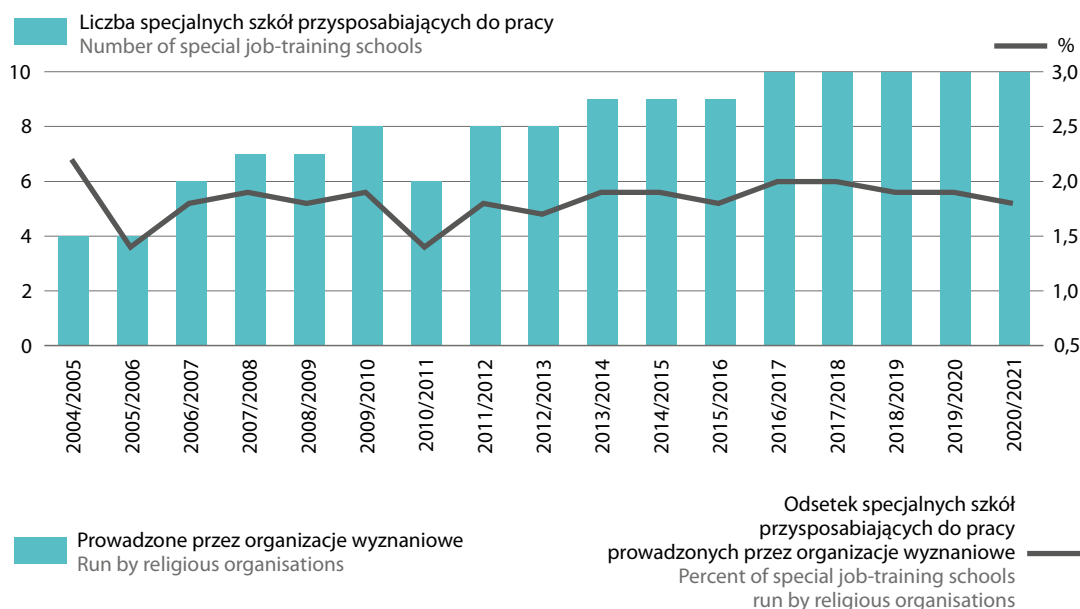
Tablica 5.15. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.15. Special job-training schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Specjalne szkoły przysposabiające do pracy Special job-training schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
2004/2005	183	4	2,2
2005/2006	294	4	1,4
2006/2007	338	6	1,8
2007/2008	370	7	1,9
2008/2009	400	7	1,8
2009/2010	418	8	1,9
2010/2011	428	6	1,4
2011/2012	448	8	1,8
2012/2013	461	8	1,7
2013/2014	469	9	1,9
2014/2015	480	9	1,9
2015/2016	490	9	1,8
2016/2017	495	10	2,0
2017/2018	510	10	2,0
2018/2019	522	10	1,9
2019/2020	538	10	1,9
2020/2021	550	10	1,8

Wykres 5.13. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.13. Special job-training schools for children and youth which are run by religious organisations

Tablica 5.16. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

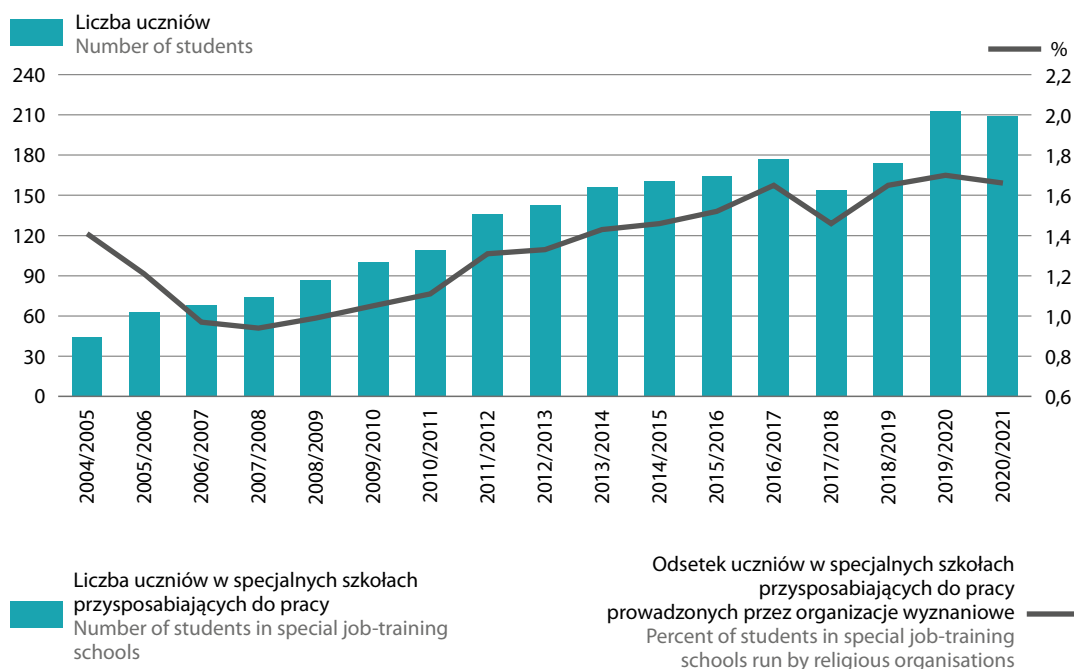
Table 5.16. Pupils in special job-training schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy Pupils in special job-training schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
2004/2005	3122	44	1,41
2005/2006	5223	63	1,21
2006/2007	7018	68	0,97
2007/2008	7857	74	0,94
2008/2009	8754	87	0,99
2009/2010	9502	100	1,05
2010/2011	9825	109	1,11
2011/2012	10356	136	1,31
2012/2013	10723	143	1,33
2013/2014	10930	156	1,43
2014/2015	11029	161	1,46
2015/2016	10784	164	1,52
2016/2017	10707	177	1,65
2017/2018	10539	154	1,46
2018/2019	10537	174	1,65
2019/2020	12513	213	1,70
2020/2021	12611	209	1,66

W roku szkolnym 2020/2021 jedynie 10 szkół specjalnych (na 550), które przysposabiają do pracy było prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (stanowiło to 2% ogólnej liczby tego typu szkół). Liczba uczniów tych szkół w roku szkolnym 2019/2020 przekroczyła 200 i stanowiła 1,7% liczby wszystkich uczących się w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy.

Wykres 5.14. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.14. Pupils in special job-training schools for children and youth, which are run by religious organisations

Tablica 5.17. Branżowe szkoły I stopnia i technika dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.17. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Branżowe szkoły I stopnia ^a i technika ^b Stage I sectoral vocational schools ^a and technical secondary schools ^b		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
1992/1993	7072	6	0,1
1993/1994	7209	12	0,2
1994/1995	7300	14	0,2
1995/1996	7455	13	0,2
1996/1997	7384	14	0,2
1997/1998	7489	19	0,3
1998/1999	7660	22	0,3
1999/2000	8066	30	0,4

Tablica 5.17. Branżowe szkoły I stopnia i technika dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 5.17. Stage I sectoral vocational schools and Technical secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Branżowe szkoły I stopnia ^a i technika ^b Stage I sectoral vocational schools ^a and Technical secondary schools ^b		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
2000/2001	8281	35	0,4
2001/2002	8218	35	0,4
2002/2003	8622	40	0,5
2003/2004	8295	38	0,5
2004/2005	7456	36	0,5
2005/2006	6419	35	0,5
2006/2007	5864	30	0,5
2007/2008	5510	26	0,5
2008/2009	5206	25	0,5
2009/2010	4770	25	0,5
2010/2011	4520	25	0,6
2011/2012	4391	26	0,6
2012/2013	4248	24	0,6
2013/2014	3913	18	0,5
2014/2015	3954	28	0,7
2015/2016	3714	24	0,6
2016/2017	3689	24	0,7
2017/2018	3516	24	0,7
2018/2019	3457	21	0,6
2019/2020	3557	24	0,7
2020/2021	3614	26	0,7

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools.

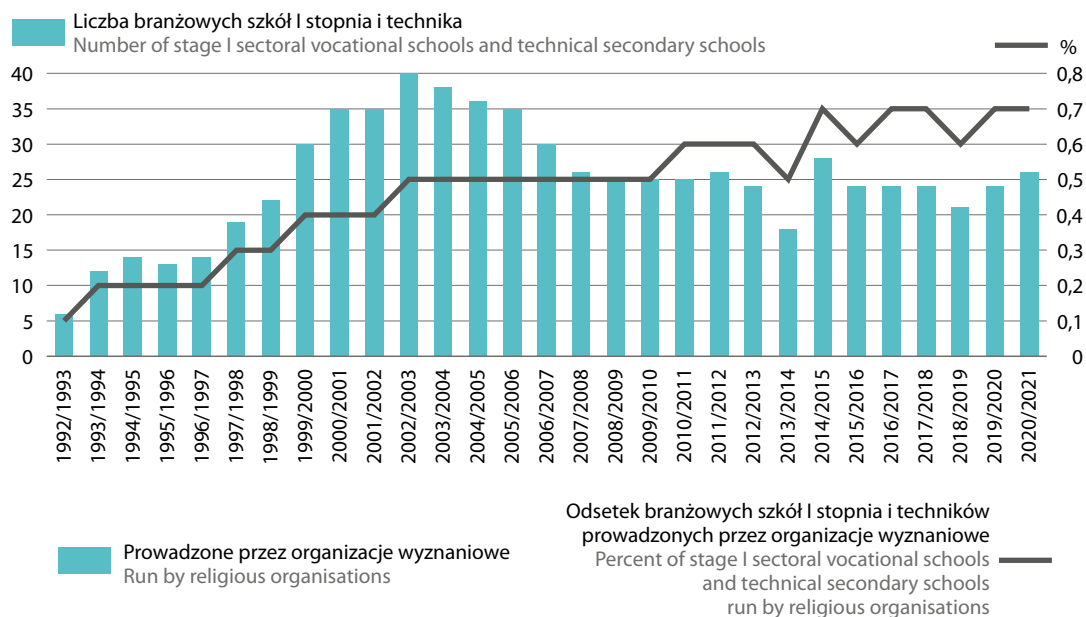
b W latach 2002/03–2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05–2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

b In the years 2002/03–2013/14, including specialised secondary schools and in the years 2004/05–2013/14, including supplementary technical secondary schools.

Szkoły branżowe I stopnia i technika to placówki rzadko prowadzone przez organizacje wyznaniowe. Wzrost liczby tego typu placówek zatrzymał się na roku 2002, których było wówczas 40, stanowiło to 0,5% wszystkich placówek tego typu w Polsce (ogółem 8622). Od tego momentu następował stały spadek (do 2018 r.) liczby takich szkół. W roku szkolnym 2020/2021 wszystkich szkół branżowych I stopnia i techników było 3614 z czego 26 prowadzone były przez instytucje wyznaniowe, co stanowiło 0,7%. Wśród przeszło 850 tys. uczniów tych szkół zaledwie 2360 uczęszczało do szkół instytucji wyznaniowych, stanowiło to w 2021 r. zaledwie 0,3%. Wzrost liczby uczniów po roku 2018 jest wynikiem wydłużenia (o rok) liczby lat nauki.

Wykres 5.15. Branżowe szkoły I stopnia^a i technika^b dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.15. Stage I sectoral vocational schools^a and technical secondary schools^b for children and youth, which are run by religious organisations

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe. b W latach 2002/03–2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05–2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. b In the years 2002/03–2013/14, including specialised secondary schools and in the years 2004/05–2013/14, including supplementary technical secondary schools.

Tablica 5.18. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.18. Pupils in stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

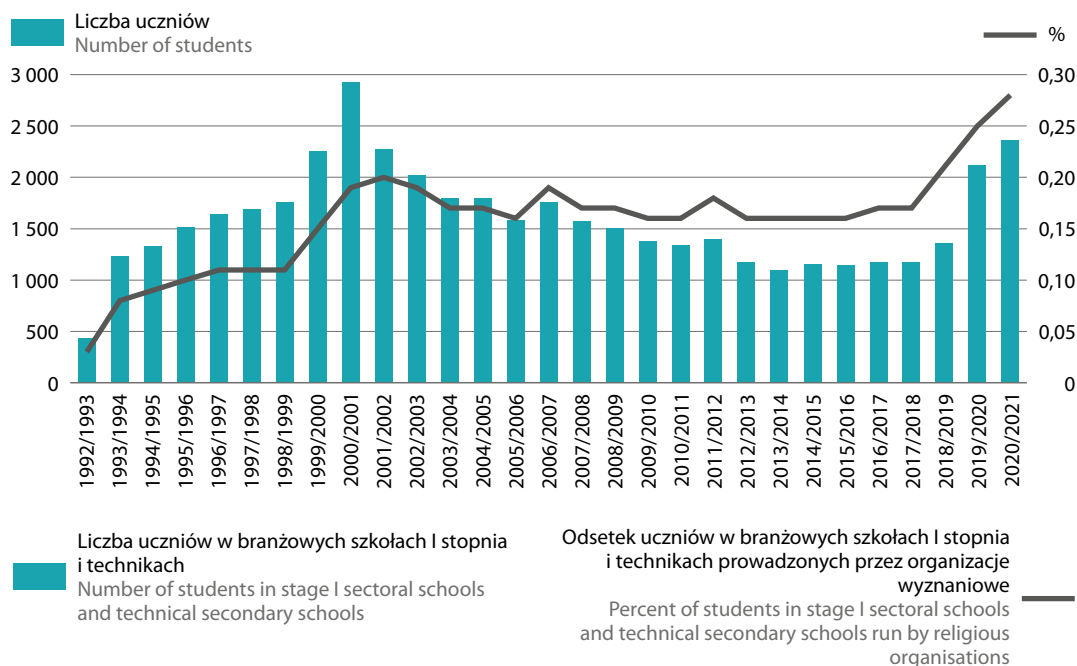
Rok szkolny School year	Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia ^a i technikach ^b Pupils in Stage I sectoral vocational schools ^a and Technical secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
1992/1993	1502036	435	0,03
1993/1994	1534094	1236	0,08
1994/1995	1557766	1332	0,09
1995/1996	1568258	1519	0,10
1996/1997	1559768	1638	0,11
1997/1998	1559937	1694	0,11
1998/1999	1565531	1761	0,11
1999/2000	1552350	2253	0,15
2000/2001	1518834	2926	0,19
2001/2002	1136129	2276	0,20
2002/2003	1080166	2026	0,19
2003/2004	1056072	1797	0,17
2004/2005	1054786	1798	0,17
2005/2006	976310	1581	0,16
2006/2007	946645	1763	0,19
2007/2008	908687	1576	0,17
2008/2009	880011	1502	0,17
2009/2010	851874	1380	0,16
2010/2011	820616	1336	0,16
2011/2012	792563	1401	0,18
2012/2013	747211	1169	0,16
2013/2014	705652	1097	0,16
2014/2015	712720	1152	0,16
2015/2016	697671	1148	0,16
2016/2017	684955	1169	0,17
2017/2018	672025	1171	0,17
2018/2019	651792	1357	0,21
2019/2020	843887	2118	0,25
2020/2021	850874	2360	0,28

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe. b W latach 2002/03–2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05–2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. b In the years 2002/03–2013/14, including specialised secondary schools and in the years 2004/05–2013/14, including supplementary technical secondary schools.

Wykres 5.16. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia^a i technikach^b dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 5.16. Pupils in stage I sectoral vocational schools^a and technical secondary schools^b for children and youth, which are run by religious organisations

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe. b W latach 2002/03–2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05–2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. b In the years 2002/03–2013/14, including specialised secondary schools and in the years 2004/05–2013/14, including supplementary technical secondary schools.

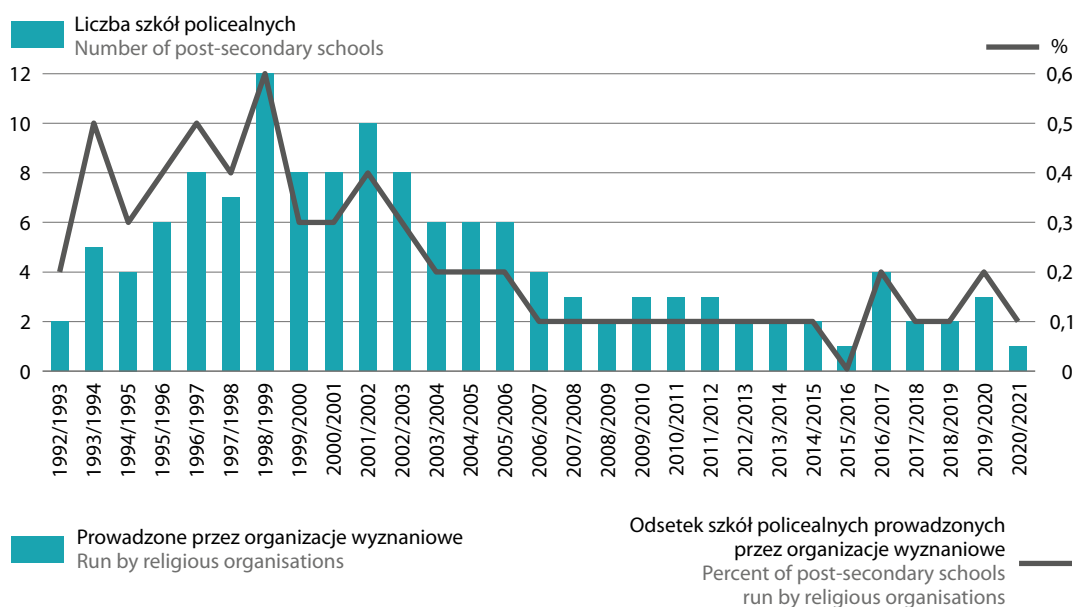
Tablica 5.19. Szkoły policealne dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Table 5.19. Post-secondary schools for youth with a separation of schools, which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Szkoły policealne Post-secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
1992/1993	969	2	0,2
1993/1994	1097	5	0,5
1994/1995	1225	4	0,3
1995/1996	1432	6	0,4
1996/1997	1608	8	0,5
1997/1998	1831	7	0,4
1998/1999	2080	12	0,6
1999/2000	2328	8	0,3
2000/2001	2567	8	0,3
2001/2002	2625	10	0,4
2002/2003	2857	8	0,3

Tablica 5.19. Szkoły policealne dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 5.19. Post-secondary schools for youth with a separation of schools, which are run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Szkoły policealne Post-secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
2003/2004	3171	6	0,2
2004/2005	3476	6	0,2
2005/2006	3731	6	0,2
2006/2007	3738	4	0,1
2007/2008	3337	3	0,1
2008/2009	3369	2	0,1
2009/2010	3210	3	0,1
2010/2011	2941	3	0,1
2011/2012	2830	3	0,1
2012/2013	2735	2	0,1
2013/2014	2467	2	0,1
2014/2015	2382	2	0,1
2015/2016	2355	1	0,0
2016/2017	2331	4	0,2
2017/2018	2167	2	0,1
2018/2019	1981	2	0,1
2019/2020	1638	3	0,2
2020/2021	1468	1	0,1

Wykres 5.17. Szkoły policealne dla młodzieży prowadzone przez organizacje wyznaniowe
Chart 5.17. Post-secondary schools for youth, which are run by religious organisations

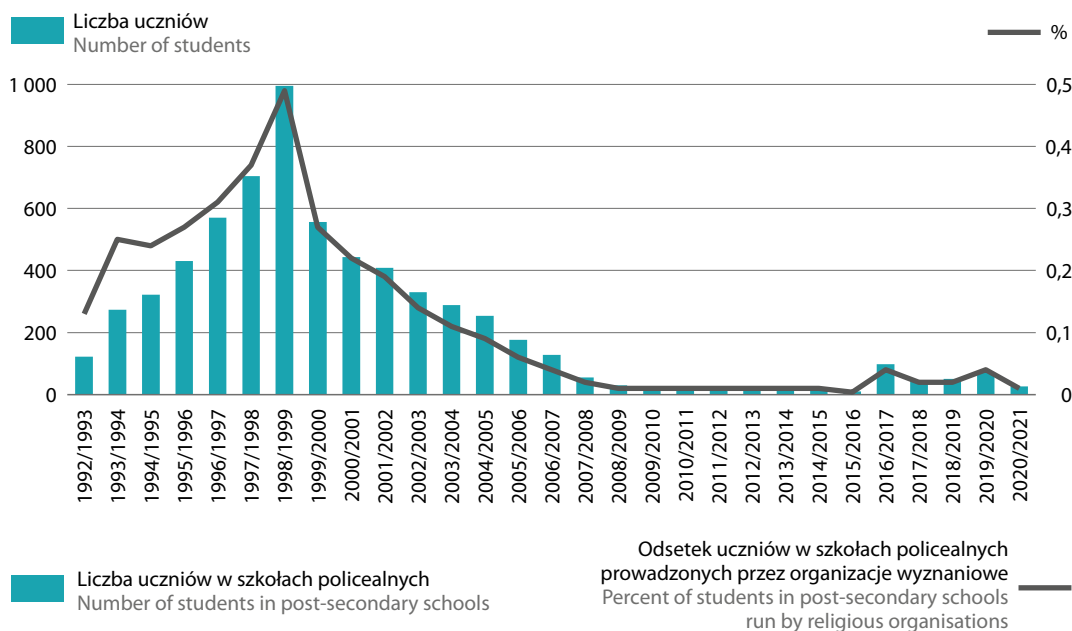
Szkoły policealne to placówki bardzo rzadko prowadzone przez organizacje wyznaniowe. W okresie 1990–2006 następował stały wzrost tego typu placówek. W roku szkolnym 2006/2007 liczba szkół policealnych wynosiła 3738 z czego 4 prowadzone były przez instytucje wyznaniowe co stanowiło zaledwie 0,1%. Po 2007 r. następuje spadek liczby szkół policealnych. W roku szkolnym 2020/2021 liczba ich wynosiła 1468, z czego tylko 1 szkoła była prowadzona przez instytucje wyznaniowe, w której uczyło się 26 uczniów. Stanowiło to 0,01% liczby wszystkich uczniów szkół policealnych.

Tablica 5.20. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 5.20. Pupils in post-secondary schools for youth with a separation of schools which are run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w szkołach policealnych Pupils in post-secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which are run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious school
1992/1993	95850	122	0,13
1993/1994	110861	273	0,25
1994/1995	131519	322	0,24
1995/1996	161010	430	0,27
1996/1997	182727	570	0,31
1997/1998	190768	704	0,37
1998/1999	202826	996	0,49
1999/2000	205538	557	0,27
2000/2001	200114	443	0,22
2001/2002	211004	409	0,19
2002/2003	236484	330	0,14
2003/2004	265744	288	0,11
2004/2005	291223	254	0,09
2005/2006	313484	176	0,06
2006/2007	327876	128	0,04
2007/2008	301563	55	0,02
2008/2009	344133	30	0,01
2009/2010	284836	26	0,01
2010/2011	298837	18	0,01
2011/2012	330633	19	0,01
2012/2013	334331	21	0,01
2013/2014	278972	21	0,01
2014/2015	264642	14	0,01
2015/2016	255072	10	0,00
2016/2017	248072	98	0,04
2017/2018	235599	42	0,02
2018/2019	218580	50	0,02
2019/2020	188356	71	0,04
2020/2021	204737	26	0,01

Wykres 5.18. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Chart 5.18. Pupils in post-secondary schools for youth, which are run by religious organisations

Jak wskazują dane zebrane w ramach administracyjnego systemu informacji oświatowej (SIO), organizacje wyznaniowe niezbyt często występują jako jednostki prowadzące placówki oświatowo-wychowawcze. Udział tego typu podmiotów w ogólnej liczbie szkół (wg. kategorii) kształtował się w roku szkolnym 2020/2021 od 0,1% w przypadku szkół policealnych do 4,1% w przypadku liceów ogólnokształcących oraz 3,4% w ogólnej liczbie przedszkoli. Także udział uczniów chodzących do tych placówek w ogólnej strukturze liczby uczniów kształtuje się od 0,01% uczniów szkół policealnych do 2,6% w przypadku uczniów liceów ogólnokształcących oraz 2,6% dzieci w przedszkolach.

5.4. Przypadki dyskryminacji ze względu na wiarę lub przynależność do kościoła

5.4. Cases of discrimination based on faith or membership of a church

W badaniu „Wyznania religijne w Polsce” po raz pierwszy w 2014 r. pojawił się temat dyskryminacji ze względu na wyznawaną wiarę. Wszystkim Kościołom i związkom wyznaniowym objętym tym badaniem (poza obrządkami Kościoła katolickiego, który prowadzi własną statystykę i nie jest objęty tym badaniem) zadano w statystycznej ankiecie wyznaniowej AW-01 pytanie: czy w 2013 roku do kościoła/związku wyznaniowego zostały zgłoszone przypadki dyskryminacji (nierównego traktowania) członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła (np.: obraźliwe komentarze, pobicia, akty przemocy, wandalizmu)? Temat ten był kontynuowany w latach kolejnych. Udzielone odpowiedzi w okresie 2013–2021 zostały zaprezentowane w poniższej tablicy.

Tablica 5.21. Zgłoszone do kościoła/związku wyznaniowego przypadki dyskryminacji członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła w latach 2013–2021

Table 5.21. The cases of discrimination of community members on their faith or church affiliation reported to church/religious association in 2013–2021

Wyszczególnienie Specification	2013		2015		2019		2020		2021	
	Kościoły i związki wyznaniowe, które odpowiedziały na ankietę Churches and religious associations that responded to the survey	70	100%	69	100%	74	100%	94	100%	87
W danym roku zostały zgłoszone przypadki dyskryminacji Cases of discrimination were reported in the year	12	17%	6	9%	12	16%	19	20%	16	18%
W danym roku nie zostały zgłoszone przypadki dyskryminacji No cases of discrimination were reported in the year	54	77%	57	83%	54	73%	66	70%	65	75%
Brak odpowiedzi na pytanie No answer to the question	4	6%	6	9%	8	11%	9	10%	6	7%

Źródło: Badanie "Wyznania religijne w Polsce", GUS

Source: Survey "Religious denominations in Poland", Statistic Poland

W latach 2013–2021 od 68 do 94 Kościołów i związków wyznaniowych uczestniczyło w badaniu Wyznania religijne w Polsce. Wśród wyznań, które odesłały wypełnioną ankietę większość (powyżej 70%) stwierdziła, że nie odnotowano w danym roku przypadków dyskryminacji członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła, w 2021 r. odsetek ten wynosił 75%. Odsetek wyznań w Polsce, w których zostały zgłoszone takie przypadki dyskryminacji jest relatywnie niski. Najmniejszy odnotowano w 2015 r. – wynosił on 9%, najwyższy zaś w roku 2020 – 20%. W 2021 roku odsetek ten wynosił 18% – co oznacza, że 16 Kościołów lub związków wyznaniowych odnotowało takie zdarzenie lub zdarzenia. Wskaźnik braków odpowiedzi na to pytanie kształtował się na poziomie kilku procent (3%–10%). Najwyższy odsetek braków danych (16%) wystąpił w roku 2017. W badanym okresie nie zanotowano dużych różnic odpowiedzi, nie wystąpił ani znaczący wzrost ani spadek odsetka kościołów lub związków wyznaniowych, do których zgłoszono przypadki nierównego traktowania ze względu na wiarę.

Rozdział 6

Chapter 6

Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce

– 30 lat po reformie

Administrative structure of the Catholic Church in Poland

– 30 years after the reform

25 marca 2022 r. upłynęło 30 lat od ustanowienia nowej organizacji diecezji i prowincji kościelnych Kościoła katolickiego w Polsce. Decyzja ta, podjęta przez Papieża Jana Pawła II, została wyrażona w bulli *Totus Tuus Poloniae Populus*. Wydarzenie to określiło dzisiejszy kształt organizacyjny Kościoła katolickiego w Polsce i swoim znaczeniem może być porównywane z ukształtowaniem struktur kościelnych odrodzonego państwa polskiego w 1925 r.

Na strukturę organizacyjną Kościoła katolickiego składają się z metropolie oraz diecezje. Metropolia (nazywana również prowincją kościelną) składa się z kilku diecezji, a na jej czele stoi arcybiskup metropolita, zarządzający równocześnie jedną z diecezji (archidiecezja). Diecezja (nazywana również biskupstwem) jest podstawową jednostką kanoniczną Kościoła powierzoną biskupowi, który przy współpracy z prezbiterami i wiernymi tworzy Kościół patrykularny. Kościół w danej diecezji jest nie tylko częścią Kościoła powszechnego, lecz również Kościołem lokalnym.

Po drugiej wojnie światowej powstało niesuwerenne państwo polskie (od 1952 r. PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa) w znacznie zmienionych granicach w stosunku do tych, które miała II RP. Pojawiła się wtedy konieczność przeprowadzenia zmian w organizacji polskiego Kościoła. W latach 1945–1971 funkcjonowało w Polsce 25 jednostek administracyjnych o charakterze diecezji. Po zmianie granic na wschodzie kraju pozostały w granicach państwa: skrawek archidiecezji lwowskiej, część archidiecezji wileńskiej i kawałek diecezji pińskiej. Ustanowiono tam trzy administratury apostolskie: w Białymstoku, Drohiczynie i Lubaczowie. Poza granicami Polski znalazła się cała diecezja łucka, a przecięte granicą zostały diecezje: łomżyńska, wileńska, pińska, lwowska i przemyska. Na zachodzie i północy zostały przyłączone: prawie cała archidiecezja wrocławska, wolna prałatura piłska, część diecezji berlińskiej, skrawki archidiecezji praskiej (okręg Kłodzka) i ołomunieckiej (okręg Głubczyc) oraz miśnieńskiej (rejon Bogatyni), a także diecezja gdańska i większa część diecezji warmińskiej (17 z 19 dekanatów⁵⁵). Na przyłączonych do Polski terenach w 1945 r. na mocy dekretu kard. Hlonda powołano administratury apostolskie w Opolu, Wrocławiu i Gorzowie. W 1945 Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej zerwał jednostronnie konkordat ze Stolicą Apostolską – rozpoczął się okres największych prześladowań kościoła i braku możliwości zbudowania stałych struktur administracyjnych na terenach odzyskanych. W 1967 r. wszyscy rządcy kościelni na terenach Ziemi Odzyskanych otrzymali od Stolicy Apostolskiej status papieskich administratorów apostolskich.

⁵⁵ Por. J. Wojtkowski, Diecezja warmińska w latach 1945–1972, Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 81–100, 1996, s. 89–90.

Mapa 6.1. Diecezje Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w latach 1945–1972
 Map 6.1. Dioceses of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 1945–1972

Mapa 6.2. Diecezje i metropolie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w latach 1972–1992
 Map 6.2. Dioceses and metropolises of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 1972–1992

Pierwsze poważne zmiany granic diecezji mogły nastąpić dopiero po układzie międzypaństwowym PRL-RFN z grudnia 1970 r. potwierdzającym ostateczność i nienaruszalność granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej (RFN ratyfikowało go w 1972 r.). Przeprowadzone w 1972 r. zmiany organizacji terytorialnej Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce (bulla papieża Pawła VI *Episcoporum Poloniae coetus*) spowodowały, że na terytorium Polski funkcjonowało 27 jednostek typu diecezjalnego. Były one przydzielone do 7 metropolii. Jednak niektóre polskie diecezje leżące we wschodniej części kraju przynależały wciąż do metropolii, których stolice znajdowały się za wschodnią granicą (w Wilnie oraz we Lwowie). Ustanowiona w 1972 r. organizacja Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce przetrwała do 1992 r. Jeszcze w 1991 r.

Upadek komunizmu w Europie Środkowej umożliwił Stolicy Apostolskiej uporządkowanie struktury administracyjnej i prawnej Kościoła katolickiego w krajach sąsiadujących z Polską od wschodu. Dzięki temu stało się możliwe nadanie nowych granic metropoliom i diecezjom, które były przez cały okres powojenny przedzielone granicą państwową między Polską a ZSRS. Zmiany struktury diecezjalnej Kościoła w Polsce miały na celu również dostosowanie struktur kościelnych do nowych zadań duszpasterskich i ewangelizacyjnych stojących przed Kościołem u progu XXI wieku.

Pierwsze zmiany nastąpiły w 1991 r. 21 stycznia 1991 r. Papież Jan Paweł II Dekretem Kongregacji ds. Biskupów przywrócił ustanowiony jeszcze w 1919 r. Ordynariat Polowy Wojska Polskiego. Podczas IV piel-

grzymki Ojca Świętego do Polski 5.VI.1991 r. w Białymstoku Papież Jan Paweł II zakomunikował o utworzeniu dwóch nowych diecezji: białostockiej i drohiczyńskiej, które wcześniej funkcjonowały jako administratury apostołskie. Pełna reorganizacja struktur diecezji i metropolii Kościoła katolickiego w Polsce nastąpiła niespełna rok później. Wołą Ojca św. Jana Pawła II wyrażoną w bulli „Totus Tuus Poloniae Populus” z 25 marca 1992 r. ustanowiono nową strukturę administracyjną Kościoła w Polsce. Zostało wtedy powołanych trzynaście nowych diecezji, a osiem już istniejących podniesiono do rangi archidiecezji. Była to największa w historii Kościoła w Polsce reorganizacja kościelnych struktur. Od tego momentu na terytorium Polski, znajdowało się 39 kanonicznych diecezji wchodzących w skład 13 metropolii Kościoła Rzymskokatolickiego (obrzędok łaciński) oraz jedna diecezja (eparchia) obrządku bizantyjsko-ukraińskiego.

Mapa 6.3. Diecezje i metropolie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w latach 1992–2004
Map 6.3. Dioceses and metropolises of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 1992–2004

^a Archidiecezja podlegająca bezpośrednio Stolicy Apostolskiej.
^a Archdiocese directly subordinate to the Holy See.

Nieco później (w 1996 r.), uregulowana została również sytuacja i struktura Kościoła Grekokatolickiego w Polsce (obrzędok bizantyjsko-ukraińskiego). Powołana została metropolia warszawsko-przemyska w ramach której funkcjonują dwie diecezje (eparchie): w Przemysłu i Wrocławiu.

Ostatnim etapem dostosowywania struktury administracyjnej Kościoła do potrzeb duszpasterskich, będącym dopełnieniem reorganizacji z 1992 r., było podniesienie w 2004 r. archidiecezji łódzkiej do godności metropolii i włączenie do nowej metropolii diecezji łowickiej (należącej wcześniej do metropolii warszawskiej). Ponadto powołano dwie nowe diecezje: bydgoską i świdnicką. Diecezja bydgoska utworzona została z 12 dekanatów archidiecezji gnieźnieńskiej, 3 dekanatów diecezji pelplińskiej i 1 dekanatu diecezji koszalińsko-kołobrzeszkiej. Dla zrekompensowania strat terytorialnych diecezji gnieźnieńskiej została ona powiększona o 53 parafie należące wcześniej do diecezji wrocławskiej lub archidiecezji poznańskiej. Diecezja świdnicka powstała natomiast z 13 dekanatów archidiecezji wrocławskiej i 9 dekanatów diecezji legnickiej.

W rezultacie tych zmian, od 2004 r. strukturę administracyjną Kościoła katolickiego w Polsce tworzą 44 jednostki kanoniczne: 41 diecezji terytorialnych wchodzących w skład 14 metropolii łacińskich i 1 greckokatolickiej oraz ordynariat polowy Wojska Polskiego (obejmujący cały kraj oraz tereny polskich kontyngentów wojskowych). Metropolię greckokatolicką stanowiły do 2021 r. dwie diecezje: wrocławsko-gdańska (po zachodniej stronie Wisły) i przemysko-warszawska (po wschodniej stronie Wisły), a od 2021 r. trzy diecezje przemysko-warszawska, wrocławsko-koszalińska i olsztyńsko-gdańska.

W istniejącej od 2004 r. strukturze organizacyjnej Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce, najmniejszymi pod względem terytorium diecezjami są diecezje: sosnowiecka (2,0 tys. km²), gliwicka (2,2 tys. km²), katowicka (2,4 tys. km²) oraz gdańska (2,5 tys. km²), natomiast największymi diecezje: koszalińsko-kołobrzeszka (14,6 tys. km²), pelplińska (12,8 tys. km²), szczecińsko-kamieńska (12,7 tys. km²) oraz warmińska (12,0 tys. km²). Najmniejszymi diecezjami pod względem liczby wiernych Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w 2021 r. zamieszkałych na ich obszarze są diecezje: drohiczyńska (171,5 tys.) i białostocka (352,5 tys.), największa liczba wiernych mieszka w diecezjach: krakowskiej (1 583,1 tys.), poznańskiej (1 475,0 tys.), warszawskiej (1 450,0 tys.) i katowickiej (1 380,0 tys.). W zdecydowanej większości diecezji liczba wiernych nie przekracza 1 miliona.

Przedstawione poniżej zestawienia statystyczne pochodzą z badań statystycznych prowadzonych przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC oraz Główny Urząd Statystyczny.

Tabela 6.1 oraz mapy 6.4, 6.5 i 6.6 prezentują podstawowe statystyki dotyczące Kościoła katolickiego w Polsce w roku 2021.

Tablica 6.1. Podstawowe dane o diecezjach Kościoła katolickiego w Polsce w 2021 r.
Table 6.1. Basic data on dioceses of the Catholic Church in Poland in 2021

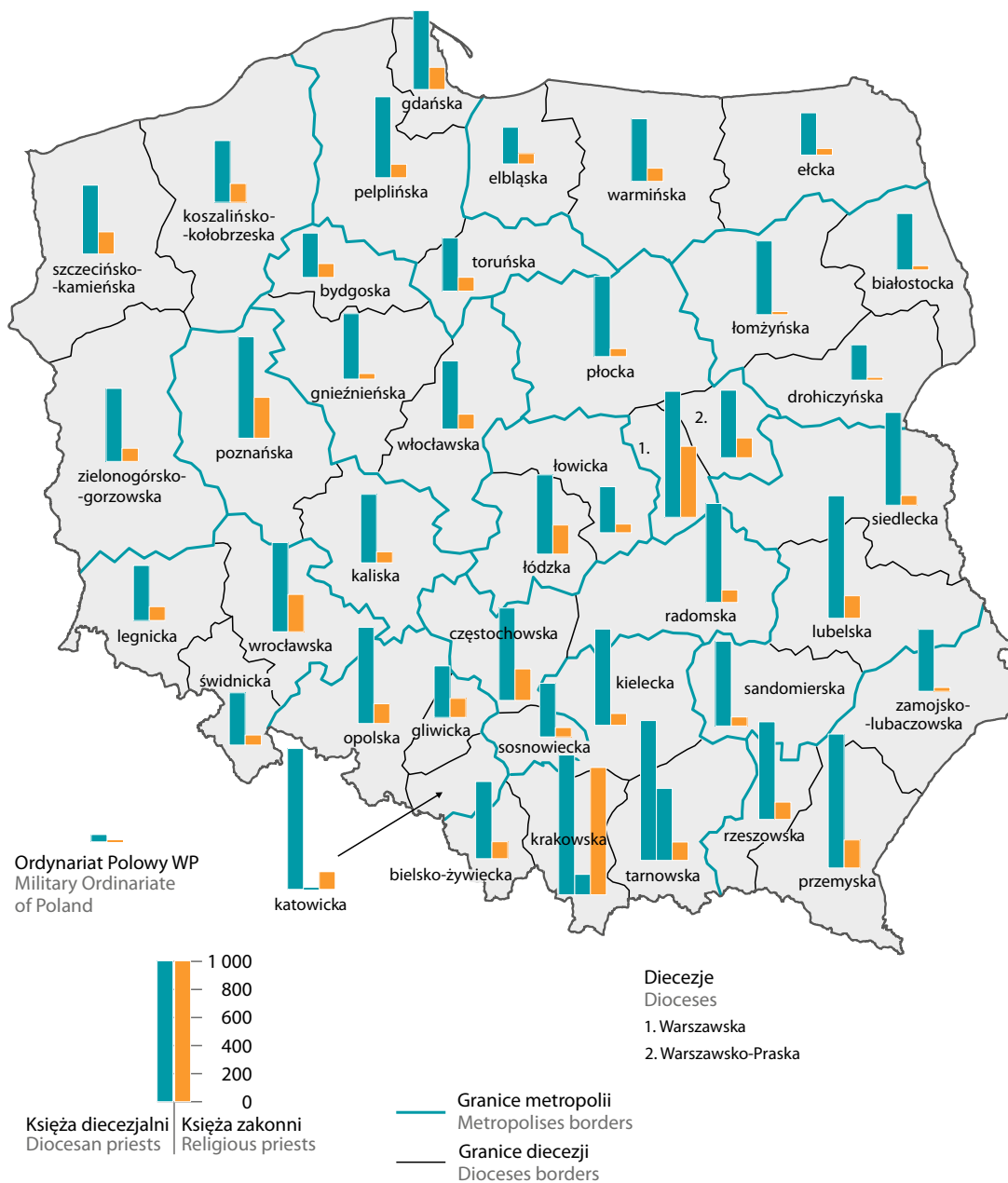
Metropolie i Diecezje Metropolises and Dioceses	Powierzchnia w tys. km ² Area in thousands km ²	Dekana- ty Decana- tes	Parafie Parishes	W tym zakonne Of which order religious	Księża Priests	W tym zakonni Of which order religious	Wierni Adherents (faithful)		
							ogółem w tys. Total in thous- ands	na 1 parafię Per 1 parish	na 1 księdza Per 1 priest
Ogółem	312,7	1150	10263	662	29638	5728	32190,7	3137	1086
Białostocka	25,0	48	397	10	1252	71	1015,9	2559	811
Białostocka	5,5	13	116	3	432	30	352,5	3039	816
Drohiczynska	8,0	11	98	3	272	19	171,5	1750	631
Łomżyńska	11,5	24	183	4	548	22	491,9	2688	898
Częstochowska	16,9	88	775	34	2129	379	2027,9	2617	953
Częstochowska	6,9	36	312	14	885	224	684,9	2195	774
Radomska	8,0	29	301	11	795	88	829,2	2755	1043
Sosnowiecka	2,0	23	162	9	449	67	513,8	2755	1043
Gdańska	20,7	78	687	43	1874	353	2303,3	3353	1229
Gdańska	2,5	24	201	19	721	158	1011,9	5035	1404
Pelplińska	12,8	30	290	14	674	96	722,0	2490	1071
Toruńska	5,4	24	196	10	479	99	569,4	2905	1189
Gnieźnieńska	22,1	82	652	31	1517	244	1970,0	3021	1299
Gnieźnieńska	8,1	30	268	11	507	39	638,5	2382	1259

Tablica 6.1. Podstawowe dane o diecezjach Kościoła katolickiego w Polsce w 2021 r. (dok.)
 Table 6.1. Basic data on dioceses of the Catholic Church in Poland in 2021 (cont.)

Metropolie i Diecezje Metropolises and Dioceses	Powierz- chnia w tys. km ² Area in tho- usands km ²	Deka- naty Decana- tes	Parafie Parishes	W tym zakonne Of which order religious	Księża Priests	W tym zakonni Of which order religious	Wierni Adherents (faithful)		
							ogółem w tys. Total in tho- usands	na 1 parafię Per 1 parish	na 1 księdza Per 1 priest
Bydgoska	5,2	19	151	8	416	99	583,0	3861	1401
Włocławska	8,8	33	233	12	594	106	748,5	3212	1260
Katowicka	12,6	89	878	51	2466	402	2685,4	3059	1089
Katowicka	2,4	37	322	13	1132	125	1380,0	4286	1219
Gliwicka	2,2	16	156	18	505	136	575,8	3691	1140
Opolska	8,0	36	400	20	829	141	729,6	1824	880
Krakowska	24,5	144	1416	101	5137	1242	4075,2	2878	793
Krakowska	5,7	45	448	56	2054	909	1583,1	3534	771
Bielsko-żywiecka	3,0	23	210	17	671	120	651,6	3103	971
Kielecka	8,3	33	304	11	770	83	733,9	2414	953
Tarnowska	7,5	43	454	17	1642	130	1106,6	2438	674
Lubelska	28,3	78	762	27	2437	294	2404,1	3155	986
Lubelska	9,1	28	271	7	1035	160	1036,1	3823	1001
Sandomierska	7,8	25	242	9	670	64	674,1	2788	1007
Siedlecka	11,4	25	249	11	732	70	693,2	2784	947
Łódzka	11,0	49	386	29	1165	269	1881,1	4873	1615
Łódzka	5,2	28	219	19	774	207	1300,0	5936	1680
Łowicka	5,8	21	167	10	391	62	581,1	3480	1486
Poznańska	19,8	76	698	36	1583	369	2198,3	3149	1389
Poznańska	9,0	43	415	21	1016	291	1475,0	3554	1452
Kaliska	10,8	33	283	15	567	78	723,3	2556	1276
Przemyska	23,8	85	824	40	2449	352	1596,2	1937	652
Przemyska	9,7	41	391	26	1158	201	700,1	1791	605
Rzeszowska	6,0	25	246	10	821	123	479,1	1948	584
Zamojsko-lubaczowska	8,1	19	187	4	470	28	417,0	2230	887
Szczecińsko-kamieńska	38,1	90	766	80	1836	385	2699,3	3524	1470
Szczecińsko-kamieńska	12,7	36	275	39	650	159	950,0	3455	1462
Koszalińsko-kołobrzeska	14,6	24	221	19	572	133	833,0	3769	1456
Zielonogórsko- gorzowska	10,8	30	270	22	614	93	916,3	3394	1492
Warmińska	32,4	76	572	55	1225	214	1468,7	2568	1199
Warmińska	12,0	33	262	26	542	95	659,0	2515	1216
Elbląska	9,4	21	158	19	335	73	404,0	2557	1206
Elcka	11,0	22	152	10	348	46	405,7	2669	1166
Warszawska	17,6	74	649	49	2662	705	3374,8	5200	1268
Warszawska	3,3	25	214	26	1408	507	1450,0	6776	1030
Płocka	11,0	28	249	7	629	56	820,3	3295	1304
Warszawsko-praska	3,3	21	186	16	625	142	1104,5	5938	1767
Wrocławska	19,9	83	726	73	1844	439	2090,3	2879	1134
Wrocławska	8,8	33	297	35	906	268	856,3	2883	945
Legnicka	7,1	26	238	21	494	100	709,0	2979	1435
Świdnicka	4,0	24	191	17	444	71	525,0	2749	1182
Ordynariat Polowy Wojska Polskiego	x	10	75	3	62	10	400,0	5333	6452

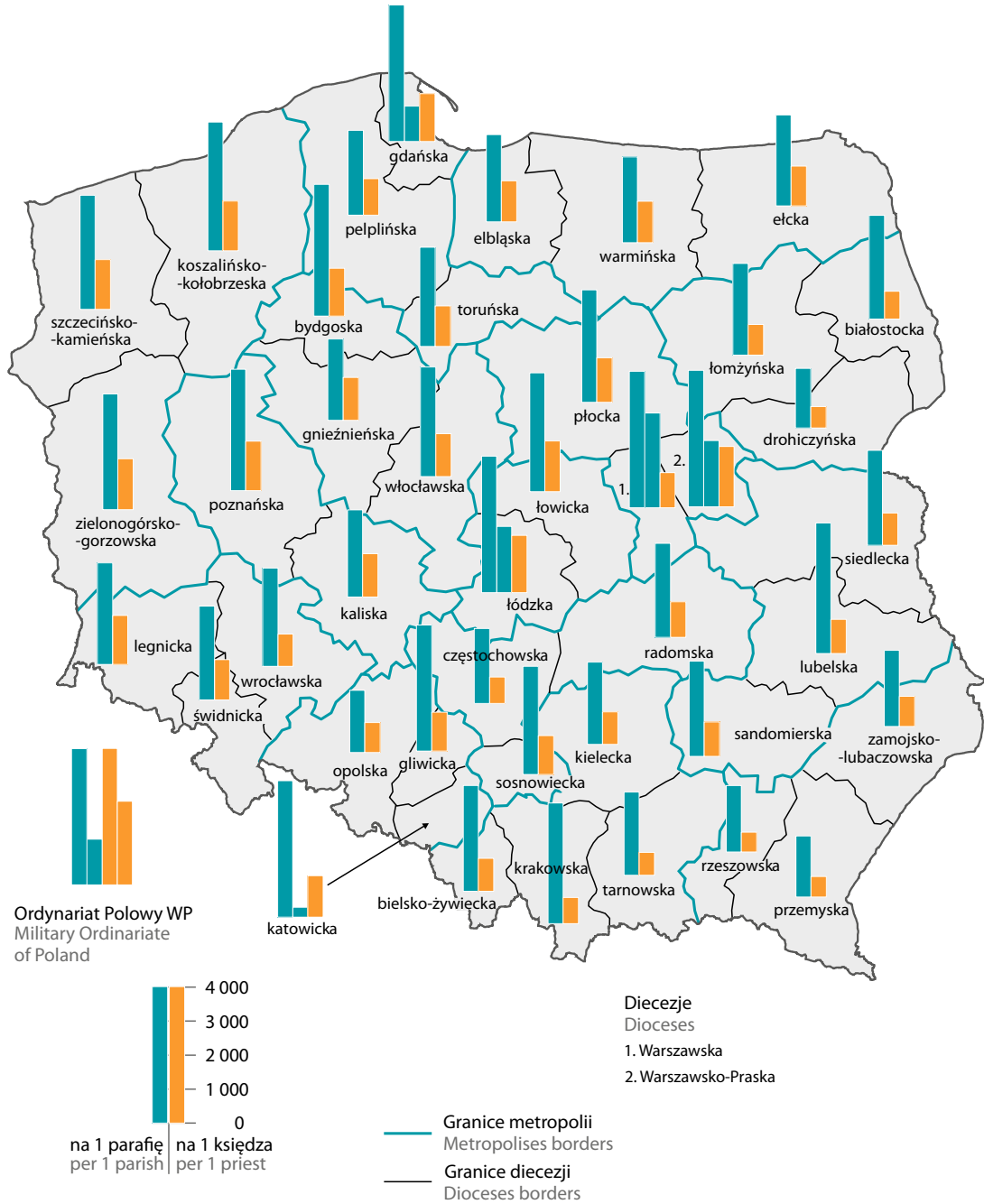
Mapa 6.4. Diecezje i metropolie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce w 2021 r. (liczba księży diecezjalnych i zakonnych)

Map. 6.4. Dioceses and metropolises of the Latin Rite Catholic Church in Poland in 2021 (number of diocesan and religious priests)

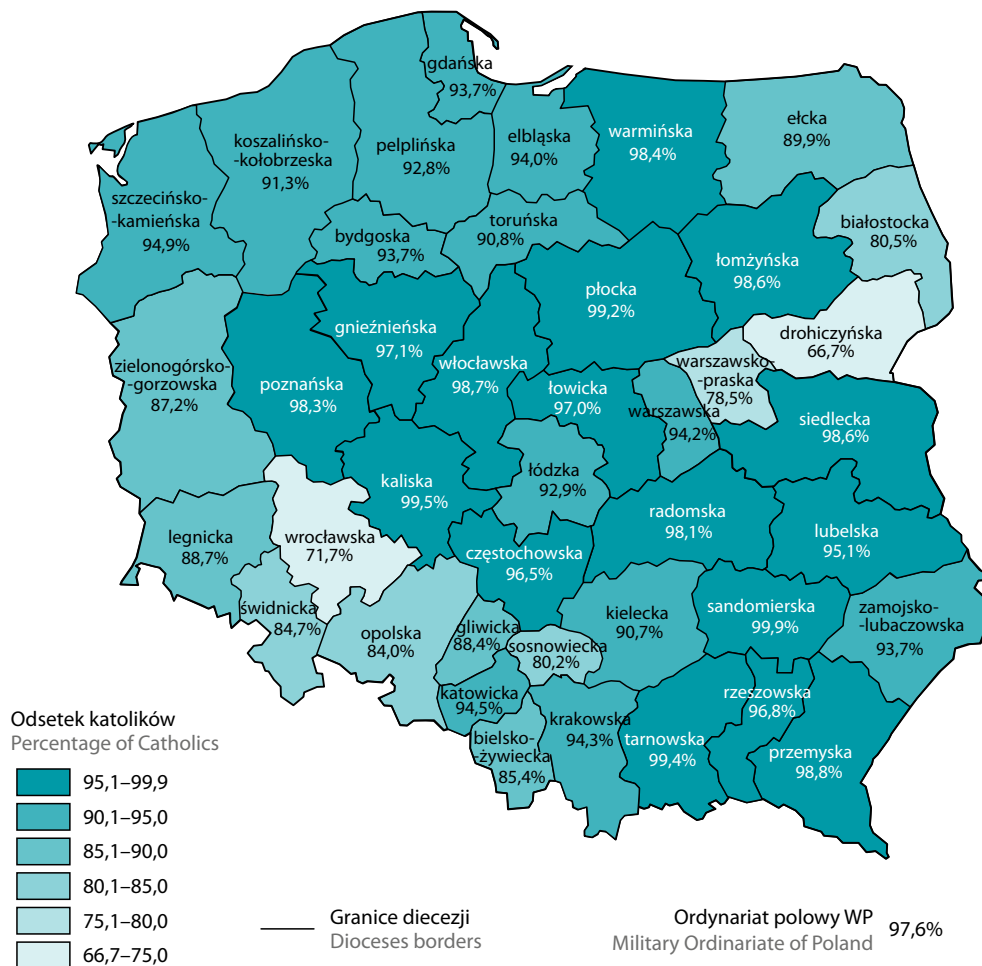
Mapa 6.5. Diecezje i metropolie Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w 2021 r. Wierni na 1 parafię i wierni na 1 księdza

Map 6.5. Dioceses and metropolises of the Roman Catholic Church in Poland in 2021. Adherents (Faithful) per 1 parish and adherents (faithful) per 1 priest

Mapa 6.6. Odsetek katolików w stosunku do ludności diecezji w 2021 r.

Map. 6.6. Percentage of Catholics to diocesan population in 2021

Poniższe zestawienia przedstawiają wybrane dane statystyczne ukazane w ujęciu retrospektywnym aż do roku 2021. Niektóre z nich pokazują obraz Kościoła katolickiego przed reformą administracyjną przeprowadzoną w 1992 r.

Tablica 6.2. Liczba parafii (diecezjalne i zakonne) w diecezjach Kościoła katolickiego w latach 1986–2021
Table 6.2. Number of parishes (diocesan and religious) in dioceses of the Catholic Church in 1986–2021

Diecezja Diocese	Parafie w latach: Parishes in the years:					
	1986	1993	2003	2005	2015	2021
Ogółem diecezje łacińskie Total Latin dioceses	8528	9139	9953	10016	10234	10263
białostocka ^a	x	82	107	112	115	116
w Białymstoku (do 1991 r.)	75	x	x	x	x	x
bielsko-żywiecka ^b	x	190	204	204	210	210
bydgoska ^c	x	x	x	145	150	151
chełmińska (do 1992 r.)	450	x	x	x	x	x
częstochowska	355	282	306	308	311	312
drohiczyńska ^a	x	87	95	96	98	98
w Drohiczynie (do 1991 r.)	40	x	x	x	x	x
elbląska ^b	x	134	157	157	157	158
ełcka ^b	x	140	151	152	150	152
gdańska	94	154	186	190	198	201
gliwicka ^b	x	145	153	154	156	156
gnieźnieńska	355	294	325	266	266	268
kaliska ^b	x	260	279	279	282	283
katowicka	411	301	313	314	321	322
kielecka	312	284	300	303	304	304
koszalińsko-kołobrzaska	221	200	227	217	220	221
krakowska	486	368	414	418	447	448
legnicka ^b	x	254	295	235	239	238
lubelska	358	235	256	261	271	271
łódzka	174	193	212	212	218	219
łomżyńska	160	151	179	181	183	183
łowicka ^b	x	160	163	163	167	167
opolska	480	387	396	397	399	400
pelplińska ^b	x	284	301	285	290	290
płocka	267	235	243	243	248	249
poznańska	491	401	423	397	412	415
przemyska	569	365	383	383	390	391
radomska ^b	x	282	299	299	301	301
rzeszowska ^b	x	202	226	227	243	246
sandomierska ^b	x	223	236	237	242	242
sandomiersko-radomska (do 1992 r.)	347	x	x	x	x	x
siedlecka	262	230	242	243	247	249
sosnowiecka ^b	x	154	157	159	162	162
szczecińsko-kamieńska	225	249	268	269	274	275
świdnicka ^c	x	x	x	183	190	191
tarnowska	466	424	442	443	452	454
toruńska ^b	x	182	192	192	195	196
warmińska	334	223	254	256	262	262
warszawska	411	176	210	210	212	214
warszawsko-praska ^b	x	131	160	168	184	186

Tablica 6.2. Liczba parafii (diecezjalne i zakonne) w diecezjach Kościoła katolickiego w latach 1986–2021 (dok.)
 Table 6.2. Number of parishes (diocesan and religious) in dioceses of the Catholic Church in 1986–2021 (cont.)

Diecezja Diocese	Parafie w latach: Parishes in the years:					
	1986	1993	2003	2005	2015	2021
włocławska	292	241	256	230	232	233
wrocławska	621	379	413	294	301	297
zamojsko-lubaczowska ^b	x	165	178	179	187	187
w Lubaczowie (do 1992 r.)	36	x	x	x	x	x
zielonogórsko-gorzowska ^b	x	242	261	261	268	270
gorzowska	236	x	x	x	x	x
Ordynariat polowy WP ^d	x	50	91	94	80	75
diecezje greckokatolickie						
Greek Catholic dioceses						
Ogółem diecezje greckokatolickie Total Greek Catholic dioceses	85ⁱ	63	137	138	128	141
przemyska ^e (do 1996 r.)	x	63	x	x	x	x
przemysko-warszawska ^f	x	x		80	72	44
wrocławsko-gdańska ^g	x	x		58	56	x
wrocławsko-koszalińska ^h	x	x	x	x	x	54
olsztyńsko-gdańska ^h	x	x	x	x	x	43

a – diecezja utworzona na podstawie ustnej decyzji papieża Jana Pawła II z dnia 5.VI.1991 r. podczas IV pielgrzymki do Polski, b – diecezje powołane w 1992 r. c – diecezje powołane w 2004 r. d – Ordynariat Polowy WP przywrócony dekretem w 1991 r. e – diecezja powołana w 1992 r. obejmowała obszar całego państwa, f – diecezja powołana w 1996 r., zmiana granic diecezji w 2020 r., g – diecezja powołana w 1996 r, funkcjonowała do 2020 r., h – diecezja powołana w 2020 r., i – placówki duszpasterskie, 1987 r.

a – diocese established by verbal decision of Pope John Paul II on 5.VI.1991 during his 4th pilgrimage to Poland, b – dioceses established in 1992, c – dioceses established in 2004, d – Military Ordinariate of the Polish Army restored by decree in 1991, e – diocese established in 1992 covered the area of the whole country, f – diocese established in 1996, change of diocesan boundaries in 2020, g – diocese established in 1996, operated until 2020, h – diocese established in 2020, i – pastoral posts, 1987.

Tablica 6.3. Liczba księży diecezjalnych w diecezjach Kościoła katolickiego w latach 1987–2021
 Table 6.3. Number of diocesan priests in the dioceses of the Catholic Church in 1987–2021

Diecezja Diocese	Księża diecezjalni w latach: Diocesan priests in the years:					
	1987	1993	2003	2005	2015	2021
Ogółem diecezje łacińskie Total Latin dioceses	17270	19931	23477	23870	24978	23910
białostocka ^a	x	329	440	400	412	402
w Białymstoku (do 1991 r.)	281	x	x	x	x	x
bielsko-żywiecka ^b	x	402	493	506	560	551
bydgoska ^c	x	x	x	281	314	317
chełmińska (do 1992 r.)	791	x	x	x	x	x
częstochowska	751	600	677	679	710	661
drohiczynska ^a	x	182	236	249	270	253
w Drohiczynie (do 1991 r.)	120	x	x	x	x	x
elbląska ^b	x	190	260	263	277	262
ełcka ^b	x	192	283	300	321	302
gdańska	207	419	524	532	567	563
gliwicka ^b	x	275	329	343	373	369
gnieźnieńska	657	648	690	541	524	468
kaliska ^b	x	405	487	501	528	489
katowicka	974	922	1017	1046	1069	1007
kielecka	589	615	691	695	711	687

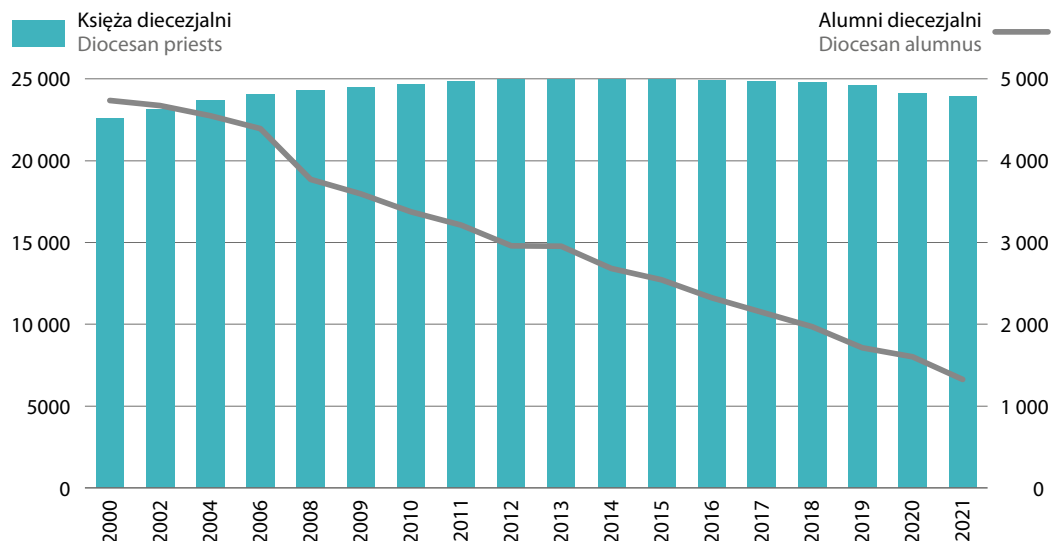
Tablica 6.3. Liczba księży diecezjalnych w diecezjach Kościoła katolickiego w latach 1987–2021 (dok.)
 Table 6.3. Number of diocesan priests in the dioceses of the Catholic Church in 1987–2021 (cont.)

Diecezja Diocese	Księża diecezjalni w latach: Diocesan priests in the years:					
	1987	1993	2003	2005	2015	2021
koszalińsko-kołobrzeszka	347	384	451	451	471	439
krakowska	1105	1027	1157	1160	1183	1145
legnicka ^b	x	417	519	423	436	394
lubelska	950	738	880	903	927	875
łódzka	451	485	561	573	578	567
łomżyńska	382	476	535	538	551	526
łowicka ^b	x	289	345	341	354	329
opolska	757	651	705	704	711	688
pelplińska ^b	x	498	554	554	586	578
płocka	522	522	597	601	624	573
poznańska	913	854	833	800	785	725
przemyska	1057	676	892	909	982	957
radomska ^b	x	564	713	726	773	707
rzeszowska ^b	x	476	614	649	713	698
sandomierska ^b	x	437	526	555	629	606
sandomiersko-radomska (do 1992 r.)	678	x	x	x	x	x
siedlecka	503	506	632	646	680	662
sosnowiecka ^b	x	324	381	388	408	382
szczecińsko-kamieńska	297	382	491	494	514	491
świdnicka ^c	x	x	x	312	375	373
tarnowska	1133	1138	1413	1467	1559	1512
toruńska ^b	x	305	387	395	420	380
warmińska	560	404	440	442	464	447
warszawska	1069	511	699	722	837	901
warszawsko-praska ^b	x	364	456	460	498	483
włocławska	570	557	576	533	532	488
wrocławska	1133	864	923	694	669	638
zamojsko-lubaczowska ^b	x	318	415	432	473	442
w Lubaczowie (do 1992 r.)	80	x	x	x	x	x
zielenogórsko-gorzowska ^b	x	469	565	557	561	521
gorzowska (do 1992 r.)	393	x	x	x	x	x
Ordynariat polowy WP ^d	x	116	44	51	49	52
diecezje greckokatolickie						
Greek Catholic dioceses						
Ogółem diecezje greckokatolickie	38	43ⁱ	46	51	69	74
Total Greek Catholic dioceses						
przemyska ^e (do 1996 r.)	38	43 ⁱ	x	x	x	x
przemysko-warszawska ^f	x	x	30	35	40	24
wrocławsko-gdańska ^g	x	x	16	16	29	x
wrocławsko-koszalińska ^h	x	x	x	x	x	25
olsztyńsko-gdańska ^h	x	x	x	x	x	25

a – diecezja utworzona na podstawie ustnej decyzji papieża Jana Pawła II z dnia 5.VI.1991 r. podczas IV pielgrzymki do Polski, b – diecezje powołane w 1992 r., c – diecezje powołane w 2004 r., d – Ordynariat Polowy WP przywrócony dekretem w 1991 r., e – diecezja powołana w 1992 r. obejmowała obszar całego państwa, f – diecezja powołana w 1996 r., zmiana granic diecezji w 2020 r., g – diecezja powołana w 1996 r., funkcjonowała do 2020 r., h – diecezja powołana w 2020 r., i – 1990 r.

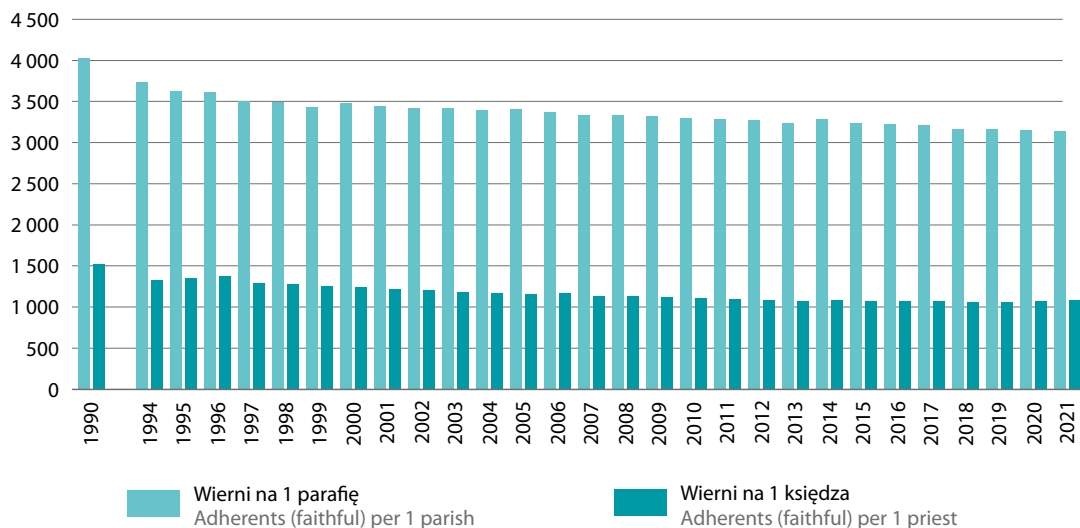
a – diocese established by verbal decision of Pope John Paul II on 5.VI.1991 during his 4th pilgrimage to Poland, b – dioceses established in 1992, c – dioceses established in 2004, d – Military Ordinariate of the Polish Army restored by decree in 1991, e – diocese established in 1992 covered the area of the whole country, f – diocese established in 1996, change of diocesan boundaries in 2020, g – diocese established in 1996, operated until 2020, h – diocese established in 2020, i – 1990.

Wykres 6.1. Księża diecezjalni i alumni diecezjalni w latach 2000–2021
Chart 6.1. Diocesan priests and diocesan alumnus in 2000–2021

Liczba księży diecezjalnych Kościoła katolickiego do 2015 r. stale rosła (w roku 2014 liczba ta wynosiła 25 tys.). Jednak ostatnie 6 lat to powolny sukcesywny jej spadek. Na koniec 2021 r. liczba księży diecezjalnych nie przekraczała 24 tys. Na stały wzrost liczby duchowych diecezjalnych miał bezpośredni wpływ długo utrzymujący się w polskim Kościele katolickim relatywnie wysoki wskaźnik powołań kapłańskich wyrażony wykres 6.1. przez liczbę Alumnów. Alumni diecezjalni, czyli studenci katolickiego seminarium duchownego przygotowujący się do święceń kapłańskich na początku lat 90. stanowili liczną grupę w Kościele, w 1992 r. było ich 5367. Od końca lat 90. do 2006 r. liczba ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie (około 4,5 tys.). Od tego okresu następuje wyraźny spadek liczby powołań kapłańskich. Po 2008 r. nie przekracza ona 4 tys., po roku 2018 wynosi poniżej 2 tys. zaś w 2021 r. liczba alumnów diecezjalnych studiujących w wyższych seminariach duchownych wynosiła 1325.

Wykres 6.2. Liczba wiernych przypadająca na 1 parafię i na 1 księdza w latach 1990–2021
Chart 6.2. Number of adherents (faithful) per parish and per priest in 1990–2021

Reforma struktur diecezjalnych zapoczątkowana w 1992 r. wpłynęła na stały wzrost liczby parafii. W 1993 r. liczba parafii diecezjalnych i zakonnych wynosiła 9139, a w 2021 r. wzrosła do 10263. Gęstsza sieć parafialna wpływa na wskaźnik średniej wielkości parafii wyrażony w liczbach wiernych przypadających na jedną parafię, średnią liczbę wiernych przypadającą na 1 księdza oraz średnia powierzchnia parafii (w km²) w to wskaźniki obrazujące rozwój struktur administracyjnych Kościoła. W 1990 r. wskaźniki te kształtowały się na poziomie: liczba wiernych na 1 parafię – 4031, liczba wiernych na 1 księdza – 1518, powierzchnia – 36,2 km². Wykres 6.2 pokazuje jak dwa z tych wskaźników kształtowały się w okresie ostatnich 30 lat. Rozwój sieci parafialnej wpłynął na zmniejszenie się średniej wielkości parafii oraz mniejszą liczbę wiernych przypadających na parafię, w 2021 r. było to odpowiednio 31,4 km² oraz 3137 wiernych na 1 parafię. Wzrost liczby duchownych Kościoła Rzymskokatolickiego utrzymujący się do 2014 r. ma swoje odzwierciedlenie w średniej liczbie wiernych na 1 księdza. W roku 2011 spadła ona poniżej 1100, a najniższą wartość osiągnęła w roku 2018 – 1056. Po 2018 r. średnia ta zaczęła wzrastać, w 2021 r. wynosiła 1086 wiernych na 1 księdza.

Tablica 6.4. Odsetek katolików (ochrzczonych) w stosunku do ludności Polski^a w latach 1982–2021
Table 6.4. Percentage of Catholics (baptized) in relation to the population of Poland^a in 1982–2021

Rok Year	Odsetek katolików w % ogółu ludności Percentage of Catholics in % of total population
1982	94,6
1987	95,7
1992	95,2
1997	95,6
2000	95,7
2004	95,8
2009	95,7
2011	95,5
2013	94,9
2016	93,8
2019	92,7
2020	92,6
2021	92,2

a – Do obliczenia udziału jako liczbę ludności ogółem przyjęto sumę ludności diecezji na podstawie ankiety diecezjalnej ISKK.

a – To calculate the share, as the total population was adopted the total population of the diocese based on the ISKK diocesan survey.

Do okresu pierwszej dekady lat dwutysięcznych liczba katolików w ogólnej strukturze ludności Polski była stabilna i kształtowała się na poziomie 96%–95%. Od roku 2011 odsetek ten sukcesywnie spada. W roku 2016 obniżył się do poziomu poniżej 94%, zaś w 2021 r. osiągnął wartość 92,2%. Odsetki te korespondują z danymi pozyskanymi w badaniach GUS NSP 2011 oraz w BSS 2011 i 2018⁵⁶.

Tablica 6.5. prezentuje dane dotyczące odsetka katolików (osób ochrzczonych w Kościele katolickim) w okresie 2004–2021. W 2004 r. dokonano ostatnich jak do tej pory zmian dotyczących organizacji struktur diecezjalnych Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce (powołano m.in. dwie diecezje). Przyglądając się wynikom w poszczególnych diecezjach w okresie ostatnich siedemnastu lat można wyróżnić diecezje o stabilnym odsetku liczby katolików w prezentowanym okresie takich jak np. łomżyńska, włocławska, kaliska, warmińska, warszawska, tarnowska czy siedlecka i te, w których odnotowano kilku lub kilkunastu procentowe spadki odsetka katolików w ogólnej liczbie mieszkańców. Do takich diecezji należą: sosnowiecka, opolska, ełcka czy świdnicka, a także diecezje mające w swoich granicach duże ośrodki miejskie, takie jak wrocławska czy warszawsko-praska.

⁵⁶ Dane te są przedstawione w rozdziale 1.5. Struktura wyznaniowa w Polsce w oparciu o dane NSP 2011 oraz badania spójności społecznej 2015 i 2018.

Tablica. 6.5. Odsetek katolików (ochrzczonych) w stosunku do ludności diecezji^a
Table. 6.5. Percentage of Catholics (baptized) in relation to the population of the diocese^a

Diecezja Diocese	Odsetek katolików w % ogółu ludności diecezji ^b Percentage of Catholics in % of total population of diocese ^b			
	2004	2010	2015	2021
Ogółem Total	95,8	95,9	94,3	92,2
Białostocka	83,5	83,1	82,0	80,5
Drohiczynska	70,9	75,0	72,6	66,7
Łomżyńska	99,0	99,0	99,2	98,6
Częstochowska	98,4	99,3	99,3	96,5
Radomska	97,9	99,3	98,7	98,1
Sosnowiecka	98,7	94,5	88,0	80,2
Gdańska	95,3	93,0	93,8	93,7
Pelplińska	94,0	93,6	93,4	92,8
Toruńska	94,5	93,7	93,2	90,8
Bydgoska	93,8	97,9	93,5	93,7
Gnieźnieńska	99,1	97,4	96,8	97,1
Włocławska	97,8	99,0	99,0	98,7
Gliwicka	91,2	89,2	89,0	88,4
Katowicka	97,1	97,2	95,0	94,5
Opolska	95,6	95,5	95,9	84,0
Bielsko-Żywiecka	89,5	88,8	88,2	85,4
Kielecka	97,3	95,7	94,0	90,7
Krakowska	96,9	97,2	97,4	94,3
Tarnowska	99,3	99,5	99,4	99,4
Lubelska	97,7	97,8	96,5	95,1
Sandomierska	97,2	96,5	99,8	99,9
Siedlecka	98,6	98,4	98,6	98,6
Łowicka	99,7	99,7	99,9	97,0
Łódzka	94,8	94,7	94,5	92,9
Kaliska	98,7	98,7	99,4	99,5
Poznańska	96,0	98,7	98,7	98,3
Przemyska	97,1	98,7	93,7	98,8
Rzeszowska	97,9	98,9	99,0	96,8
Zamojsko-Lubaczowska	97,4	97,1	95,8	93,7
Koszalińsko-Kołobrzaska	92,4	92,3	91,3	91,3
Szczecińsko-Kamieńska	92,9	93,8	96,2	94,9
Zielonogórsko-Gorzowska	92,2	97,2	87,9	87,2
Elbląska	95,6	95,6	95,6	94,0
Ełcka	96,6	95,6	91,2	89,9
Warmińska	97,6	98,2	98,2	98,4
Płocka	96,3	99,5	98,6	99,2
Warszawska	93,9	92,5	92,5	94,2
Warszawsko- Praska	96,0	96,5	79,0	78,5
Legnicka	93,5	91,2	90,5	88,7
Świdnicka	98,9	98,2	88,6	84,7
Wrocławska	99,0	96,1	96,1	71,7
Ordynariat Polowy WP	x	x	96,8	97,6

a – Dane te są co roku publikowane w Roczniku Statystycznym Rzeczypospolitej Polskiej, w tablicy Organizacja Kościoła Rzymsko-katolickiego w Polsce. b – Do obliczenia udziału jako liczbę ludności ogółem przyjęto sumę ludności diecezji na podstawie ankiety diecezjalnej ISKK.

a – These data are published in the Statistical Yearbook of the Republic of Poland, in the table Organization of the Roman Catholic Church in Poland. b – To calculate the share, as the total population was adopted the total population of the diocese based on the ISKK diocesan survey.